Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Januari 1975

Aflevering
1

Staatsuitgeverij **'s-Gravenhage**

INHOUD

Militair Rechtelijke Vereniging

Mv. N. ***Keijzer,*** Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren tegen militaire dienst 1

T. ***de*** *Ruig,* Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren militaire dienst . . 14

Personalia

Schout-bij-nacht Bakker verlaat het H.M.G. 26

Strafrechtspraak

Geval van mishandeling van een marinier door diens meerdere (W.M.Sr. art. 76, 140, 142; W.Sr. art. 300) 27

Bestuurslid V.V.D.M. verspreidt in de kazerne pamfletten, waarin wordt opgeroepen tot sit down-actie; tracht daardoor de krijgstucht te ondermijnen (W.M.Sr. art. 147; W.Sr. art. 47) 31

Tuchtrechtspraak

Verspreiding van een pamflet met onkrijgrtuchtelijke inhoud tijdens een onderdeelsfeest op de kazerne, waaraan ook burgers deelnamen. 39

Officier-arts beklaagt zich over het feit dat hij als vertrouwensman in een tuchtproces onbillijk zou zijn behandeld. Tegen de afwijzende beschikking volgt een tweede beklag (Regeling vm K.L. art. 6, 9, 12; R.b.d.K. art. 9 (4)) 40

Administratieve rechtspraak

Officier-tandarts dient bezwaarschrift in tegen het hem berichte voornemen hem bij H.M. voor ontslag voor te dragen. 46

Dezelfde officier verzet zich tegen het hem vervolgens verleende leeftijdsontslag, dat hem zou zijn verleend omdat hij onregelmatigheden bij zijn dienstvak had gesignaleerd (Ambtenarenwet 1929 art. 24) 48

Aan een officier der K.M. wordt in verband met buitenlandse detachering een te groot voorschot uitbetaald (walplaatsing i.p.v. boordplaatsing). C.R.v.B.: Eiser mocht er op vertrouwen dat niet tot terugvordering zou worden overgegaan (VS. bezoldiging Zeemacht buiten Nederland, pt. 211) 53

Wetgeving

Uitvoeringsbesluiten i.v.m. Rijkswet van 12-9-1974 houdende wijziging van W.K., W.M.Sr. en mil. strafprocesrecht. 61

Boekaankondiging

Di.. Eike *Steinkamm:* Die Wehrstrafgerichtsbarkeitim Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland 63

MILITAIR RECHTELIJKE VERENIGING

Studieprijsvraag

In de december-aflevering van jaargang 1973 maakten wij op blz. 620 melding van een door de Militair Rechtelijke Vereniging uitgeschreven studieprijsvraag, waarvoor als onderwerp was gekozen ,,Gronden voor ,,erkenning van gewetensbezwaren tegen de militaire dienst''.

Overeenkomstig het oordeel van de beoordelingscommissie, volgens hetwelk geen der inzendingen een eerste prijs kon verwerven, werd een tweetal daarvan bekroond. Een tweede prijs werd verworven door Mr. N. Keijzer, terwijl de generaal-majoor b.d. T. de Ruig voor zijn inzending een eervolle vermelding werd toegekend. Hieronder volgen de beide bekroonde inzendingen.

Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren tegen militaire dienst

door

MR. N. KEIJZER

Deze studie over bovenstaand onderwerp valt in twee delen uiteen. In het eerste zal het begrip ,,geweten" aan een onderzoek worden onderworpen. Het tweede deel is gewijd aan de vraag in hoeverre door de overheid kan worden tegemoetgekomen aan gewetensbezwaren tegen militaire dienst.

HET GEWETEN

Voor een verkenning van het begrip geweten in het verband van deze studie is het gewenst allereerst het oog te richten op het algemeen spraakgebruik.

Zowel VAN DALE als KOENEN-ENDEPOLS definiëren het geweten als: het innerlijk besef van goed en kwaad. Uit deze omschrijving wordt ons duidelijk dat het hier gaat om iets dat zich voordoet bij de individuele mens, en dat op het zedelijke betrekking heeft. In diverse gangbare uitdrukkingen omtrent het geweten zijn deze beide aspecten te herkennen, b.v.: een zuiver, of een kwaad geweten hebben, en ook: een nauwgezet, of een rekbaar geweten hebben. Hier stuiten wij echter meteen al op moeilijkheden, want in de eerste beide uitdrukkingen schijnt het te gaan om bet besef van een oordeel, in de laatstgenoemde twee wordt eerder gedoeld op de oordelende instantie. En wanneer VAN DALE het geweten verder expliceert als de gezamenlijke al of niet bewuste voorstellingen en begrippen waarnaar de mens de zedelijke waarde van eigen handelen beschouwt, dan is kennelijk de maatstaf aan de orde waarnaar het oordeel wordt geveld.

In de volgende pagina's zullen wij ons inzicht trachten te verdiepen door de historische wortels van het begrip geweten op te sporen en daarna de hoofdlijnen van zijn ontwikkeling te volgen.

Oorsprong van het begrip

Het begrip geweten hebben wij te danken aan de Griekse en Romeinse oudheid. Uit het Griekse werkwoord suneidenai, dat ,,mede ,,weten" betekende[1]), ontwikkelde zich het zelfstandig naamwoord suneidèsis, dat, voor het eerst bij de tragediedichters SOPHOCLES[2]) en EURIPIDES[3]), werd gebruikt voor datgene ,,wat van mijn daden mede-,,weet", het besef van de mens van zijn eigen handeling als goed of kwaad. In de Hellenistische periode krijgt het woord suneidèsis die vaste betekenis, onder meer bij de apostel PAULUS[4]).

Ook in het Latijn krijgt conscientia, letterlijk eveneens medewetenschap, gaandeweg de betekenis van het besef van wàt men gedaan heeft: conscientia mille testes, ,,het geweten is als duizend getuigen", en van wroeging omtrent een kwade daad: *O* te *miserum*, si contemnis hunc *testem!*[5])

Het Duitse *Gewissen* en het Nederlandse woord geweten hebben oorspronkelijk ook ,,het gewetene" betekend. Onder invloed van de kerk werd het nadien (sedert ca. het jaar 1000 n.C.) als vertaling van conscientia opgevat in de huidige betekenis[6]).

De geschetste ontwikkeling van het begrip suneidèsis of conscientia als het individuele bewustzijn van de zedelijke kwaliteit van menselijk handelen vond plaats in de periode waarin de antieke wereld de mens ontdekte. Bij HOMERUS b.v. zijn de sferen van recht, ethiek en religie nog een en dezelfde. Het zedelijk oordeel is het collectief oordeel van de stam, in de goden gepersonifieerd. In de vijfde eeuw voor Christus vindt een omkeer plaats, wel het scherpst gemarkeerd door het optreden van SOCRATES, die de mens oproept zelfstandig kritisch over zich zelf na te denken. Het zedelijk oordeel wordt een individueel menselijk oordeel. Het is in deze periode dat in Athene de grote tragediën geschreven

---

1) Bij XENOPHON bv. „er zelf bij geweest zijn". Vgl. ,,Memorabilia", II-IV-1.

2) Bv. in ,,Koning Oedipus" vs. 249; in „Antigone" vs. 266. De wachters verklaren niet mede te weten van het begrafenisritueel dat, ondanks uitdrukkelijk verbod van de koning, is voltrokken aan Antigone's broeder Polyneikes, hoewel zij op post waren gesteld om dat te voorkomen.

3) Bv. in „Orestes", vs. 396. Orestes, die zijn moeder gedood heeft, antwoordt op de vraag van Menelaos wat hem toch scheelt: „ Het geweten, dat medeweet van mijn afschuwelijke daad!"

4) In de Bijbel komt het woord geweten noch in het Oude Testament, noch in de Evangeliën voor.

5) SENECA, „Epistolae Morales", XLIII-9.

6) AALDERS, p. 22.

worden, waarin, zoals wij zagen, het gewetensbegrip vorm krijgt[7]).

Ontwikkeling van *het* begrip

In de Bijbel wordt het woord geweten hoofdzakelijk gebezigd door de apostel PAULUS. Het geweten is bij hem in de eerste plaats een zedelijke functie[8]). Het feit dat hij zich – in zijn geweten – van niets bewust is rechtvaardigt hem nog niet voor God[9]). Toch is het geweten, als het goed is, op God gericht[10]). Van zichzelf zegt PAULUS dat hij heeft ,,een zuiver geweten voor God''[11]) [12]). In de Middeleeuwen komt de scholastiek tot een onderscheid tussen de zg. suntèrèsis en de conscientia in engere zin. De suntèrèsis (letterlijk: bewaring) is de ieder mens van nature eigene kennis van de lex aeterna, de onveranderlijke zedelijke beginselen. Met behulp van de rede worden de handelingen aan deze beginselen getoetst, waartoe door logische deductie daaruit moet worden afgeleid wat plicht is in het bijzondere geval. Dwaling, door foutief redeneren, is daarbij niet uitgesloten[13]). Bij latere Rooms-Katholieke schrijvers vindt deze opvatting navolging[14]). In de reformatie wordt het geweten meer gebracht in de sfeer van de religie: het stelt de mens verantwoordelijk voor God. Goed en kwaad vallen samen met de wil of de wet van God[15]) [16]). De onrust waarmede het kwade geweten gepaard gaat komt voort uit de wraak der Goddelijke majesteit[17]).

ABRAHAM KUYPER beklemtoont in het geweten of de ,,consciëntie'' zowel de beoordeling van het handelen als ook de geloofsovertuiging waarop deze is gebaseerd. Hij geeft o.m. de volgende omschrijving: ,,drang, in de gebiedende noodzakelijkheid, waaraan we niet kunnen ont-,,komen, om voor zoveel we God's wil kennen, dien op onze daden

---

[7]) KÄHLER, p. 72 e.v.

[8]) Vgl. Rom. 2 : 15. Van de heidenen, die de wet God's niet hebben doch van nature doen wat de wet gebiedt, zegt PAULUS dat hun geweten medegetuigt en hun gedachten elkaar onderling aanklagen en verontschuldigen.

[9]) I Cor. 4 : 2.

[10]) Vgl. Cor. 8 : 7, 10.

[11]) Handelingen 23 : 1.

[12]) Opmerkelijk is nog, in verband met deze studie, het gezegde in Rom. 13 : 5, waar het geweten niet dient om zich tegenover de overheid op te beroepen doch juist als grond om zich daaraan te onderwerpen.

[13]) THOMAS VAN AQUINO, ,,Summa Theologia'' I-qu. LXXIX art. XII, XIII. Zie PRINS, p. 214 e.v., 557 e.v.

[14]) Vgl. J. TH. BEYSENS, ,,Ethiek of natuurlijke zedenleer'', Leiden 1913, i.h.b. p. 479; PH. DELHAYE, ,,La Conscience morale du Chrétien'', Tournai 1964, p. 81 e.v.

[15]) Vgl. JOH CALVIJN, ,,Institutie', III-19-15/16.

[16]) LUTHER wilde echter niet weten van rechtstreekse toepassing van bijbelse regels op het maatschappelijk leven. De Mozaïsche wet was voor hem het positief recht van het toenmalige Israël, *der Juden Sachsenspiegel.* J. REMMELINK, ,,Luther en het recht'', Amsterdam 1957.

[17]) CALVIJN, ,,Institutie'' I-3-2.

,,oordelend toe te passen, en alzo als rechter tegen ons zelven op te ,,treden."[18])

Ook buiten Christelijke kring hebben vele denkers zich bezig gehouden met het geweten. Wij noemen er slechts twee: KANT en **HEIDEGGER.** KANT ziet het geweten als het bewustzijn van een inwendig gerechtshof in de mens[19]). Het zegt mij of ik in overeenstemming met mijn plicht gehandeld heb. Wàt mijn plicht is, dat moet het verstand uitmaken. De zedelijke waarde van een handeling ligt uitsluitend in de zuivere gezindheid waarmede men zijn plicht omwille van die plicht vervult, geheel afgezien van het materiële doel dat die handeling moge dienen. Alle materiële doelstellingen zijn immers betrekkelijk[20])[21]). Nog sterker wordt op het subjectieve karakter van het geweten de nadruk gelegd door **HEIDEGGER.** Het geweten, zo constateert hij, is een roep. Deze heeft echter geen materiële inhoud: er wordt niet iets toegeroepen, maar de aangeroepene wordt opgeroepen tot zijn eigen *Selbstseinkönnen*[22]).

Blijkens bovenstaand overzicht kan het geweten worden opgevat als de subjectieve faculteit van de individuele mens om zijn handelen te toetsen aan zijn zedelijke plicht. Hierbij valt te onderscheiden:

a. het vaststellen wat in een bepaald concreet geval zedelijke plicht is, en

b. het oordelen of men overeenkomstig zijn zedelijke plicht heeft gehandeld.

Twee opmerkingen moeten hierbij worden gemaakt.

Ten eerste blijkt dat de eis van het geweten een eis naar beste weten is, doch dat de individuele mens geen zekerheid gegeven is omtrent de objectieve juistheid van wat hij in een bepaalde zich voordoende situatie meent zijn zedelijke plicht te zijn. Ook al leidt hij die af uit algemene beginselen die hem op de een of andere manier zijn geopenbaard, in die afleiding en toepassing zit steeds een subjectieve factor. Zij is altijd, om met BARTH te spreken, ,,*ein Wagnis*"[23]). Hieraan doet niet af dat men de daartoe nodige bezinning vaak niet alléén verricht. Men verrijkt zijn inzicht door overleg met anderen. Soms zal men zich laten raden. Een beroep op het geweten zal ook lang niet altijd zijn geformuleerd als een hoogst individuele overtuiging. Dikwijls zal men zich beroepen op zijn

---

[18]) E Voto Dordraceno III p. 500. KUYPER zette zich in voor de consciëntievrijheid, en verzette zich tegen het bestraffen van hen die op grond van hun consciëntie tot dienstweigering kwamen. Zie PRINS, p. 422 e.v.

[19]) Metaphysik der Sitten, Ethische Elementarlehre, para. 13.

[20]) Grundlegung zur Metaphysik der Sitten, Berlijn 1870, p. 52.

[21]) Zie WELZEL, Vom irrenden Gewissen, p. 13 e.v.

[22]) Sein und Zeit, 11e dr. Tubingen 1967, p. 267 e.v.

[23]) KARL BARTH, Kirchliche Dogmatik III/4 p. 8.

„christelijke", zijn „katholieke" enz. geweten. Daarbij doelt men dan echter op leerstellingen en tradities die bij zijn gewetensoordeel op de achtergrond hebben gestaan. Het geweten fungeert uiteindelijk echter in concreto, individueel en subjectief.

Het bovenstaande lijdt alleen uitzondering, tot op zekere hoogte, voor wie op zodanige wijze inhoud geeft aan zijn geweten dat daarbij objectieve algemene beginselen zonder nadere differentiëring of afweging rechtstreeks worden toegepast op het concrete geval. Het geweten is hier slechts bouche *de* la *loi*[24]).

Het geweten psychologisch beschouwd

Het is van belang in te zien dat het geweten als zedelijke functie tevens voorwerp kan zijn van psychologische beschouwing. Hierbij valt te constateren dat de gewetensfunctie in de mens aan ontwikkeling onderhevig is. Is normconform gedrag bij een klein kind een kwestie van simpele nabootsing, eerst later wordt het zich van die normen zelf bewust. Is gehoorzaamheid aan die normen in een vroeg stadium gemotiveerd door de wens liefde en goedkeuring van de ouders te verkrijgen en straf te vermijden, in een later stadium van ontwikkeling zijn die normen geïnternaliseerd, en gaat het erom met zichzelf in overeenstemming te zijn, om verlies van persoonlijke integriteit te vermijden. „Hier sta ik, ik kan „niet anders."[25])

In deze ontwikkeling kunnen zich storingen voor doen. Onder invloed van bepaalde opvoedingspatronen kan een zo overmatig streng geweten worden opgebouwd dat dit het een mens moeilijk maakt met zichzelf en met anderen om te gaan[26]).

GEWETENSBEZWAREN TEGEN MILITAIRE DIENST

Geschiedenis

Van oudsher hebben gewetensbezwaren tegen militaire dienst zich hoofdzakelijk voorgedaan als bezwaren van godsdienstige aard. Eerst in de laatste eeuw is hierin verandering gekomen[27]). In de eerste jaren van haar bestaan, waarin het Christendom zich ontwikkelde van een Joodse secte tot de Roomse kerk, stond het in scherp conflict met de wereldlijke overheid. De verwachting van een onmiddellijke nabijheid van het einde der dagen heeft daarbij mogelijk een rol gespeeld. Christenen werden

---

[24]) **Een dergelijke opvatting kan men** o.m. **verwachten bij die godsdienstige groeperingen die het menselijk bestaan in deze wereld, met de daarbij vereiste compromissen, volledig verwerpen, om** instede **daarvan God's koninkrijk op aarde te vestigen. Vgl.** MARTIN, **p. 11 e.v.**

[25]) MÖNKS, **p. 8 e.v.**

[26]) KUIPER, **p. 32 e.v.**

[27]) **Vgl.** CATTELAIN, **p. 9 e.v.;** HAZEWINKEL SURINGA, **p. 225 e.v.;** MARTIN, **p. 26 e.v.;** OUD, **p. 366 e.v.; Handelingen Tweede Kamer 1922/1923 p. 2253 e.v.**

vervolgd wegens hun weigering de keizer te aanbidden en dienst te doen in de Romeinse legioenen. Onder de christelijke keizers werd dit anders. Toen de kerk aan de macht was moesten met betrekking tot het tijdelijke concessies worden gedaan en richtte de godsdienst zich sterker op het eeuwige. De eis van geweldloosheid werd beperkt tot de clerus, en de christelijke leefregels werden buiten de wereld, in kloosterorden, nagevolgd. Deelname aan oorlog werd geoorloofd, althans aan de rechtvaardige oorlog, waarvoor criteria werden opgesteld door **AUGUSTINUS, THOMAS V. AQUINO** en **HUGO DE GROOT.**

Tegen de compromissen van de officiële kerk rees echter verzet. Talloze secten en groeperingen, gedurende de geschiedenis, zijn opgestaan en trachtten de Bijbelse geboden rechtstreeks toe te passen in het dagelijks leven: Doopsgezinden, Mennonieten, Anabaptisten, Quakers en nog vele anderen weigerden alle militaire dienst. Omstreeks het begin van deze eeuw bracht ook het socialisme een vergelijkbare antimilitairistische stroming voort.

De eerste wereldoorlog bracht een wending. Het verzet tegen de toepassing van oorlogsgeweld bleef niet langer beperkt tot wie een heilstaat wilde stichten. Brede kringen raakten overtuigd van het onzedelijk karakter van die oorlog. In vele landen ontstonden wettelijke regelingen terzake van gewetensbezwaren tegen militaire dienst. Het was naar aanleiding van een initiatief van TROELSTRA dat in **1923** in ons land de Dienstweigeringswet tot stand kwam. Het criterium voor vrijstelling in die wet was nog principieel: vereist was de overtuiging dat men de evenmens niet mag doden, ook wanneer dit ingevolge overheidsbevel geschiedt. Een amendement van socialistische zijde om vrij te stellen ,,de militair die ,,ernstige gewetensbezwaren heeft tegen militaire dienst'' werd verworpen. Moeilijkheden leverde de toepassing van de wet dan ook vooral op t.a.v. die bezwaarden die zich niet beriepen op de absolute norm ,,gij zult niet doden'', maar, na consciëntieuze afweging en differentiatie, met inmiddels de tweede wereldoorlog en de atoombom voor ogen, oorlogsgeweld, in ieder geval bepaalde vormen daarvan, als onzedelijk verwierpen. Met de wet van 1962 werd hun voorzichtig een stap tegemoet gekomen. Enige differentiatie is toegestaan – niet ***elk*** doden behoeft te worden verworpen – maar veel differentiatie niet: het bezwaar moet zich richten tegen ***elk*** oorlogsgeweld. Het is duidelijk dat hiermede een halfslachtig tussenstandpunt is ingenomen. Men is verder gegaan dan alleen aan diegenen ruimte te geven die naar een bovenmenselijke orde leven, doch een zorgvuldig menselijk gewetensoordeel dat onderscheidt naar gelang de omstandigheden waarvoor het zich ziet geplaatst, dat werd niet erkend.

Buitenlandse regelingen

Het is in dit verband nuttig een vergelijking te treffen met de criteria voor tegemoetkoming aan gewetensbezwaren tegen militaire dienst zoals

die worden aangelegd in andere landen waar militaire dienstplicht bestaat[28]).

België:

Vrijstelling (van militaire dienst of van gewapende militaire dienst) kan worden verleend aan wie op godsdienstige, wijsgerige of zedelijke gronden overtuigd is dat men zijn evenmens niet mag doden, zelfs niet ter zake van nationale of collectieve zelfverdediging. (Beroep op erkenning is echter niet ontvankelijk in oorlogstijd.)

Denemarken:

Vrijstelling kan worden verleend op grond van gewetensbezwaren van godsdienstige, zedelijke of politieke aard tegen het dragen van wapenen.

Duitse Bondsrepubliek:

Vrijstelling (van militaire dienst of van gewapende militaire dienst) wordt verleend aan wie zich op gewetensgronden verzet tegen deelneming aan ieder wapengebruik tussen staten en derhalve gewapende krijgsdienst weigert[29]).

Duitse Democratische Republiek:

Mogelijkheid van ongewapende militaire dienst voor wie zich op godsdienstige of soortgelijke gronden verzet tegen militaire dienst met de wapenen.

Finland:

Vrijstelling van militaire dienst kan worden verleend – in vredestijd – op grond van ernstige gewetensbezwaren, gebaseerd op godsdienstige of zedelijke overtuiging.

Frankrijk:

Vrijstelling (van militaire dienst of van gewapende militaire dienst) kan worden verleend aan wie, op grond van godsdienstige of wijsgerige overtuiging, onder alle omstandigheden bezwaar heeft tegen persoonlijk wapengebruik[30]).

Noorwegen:

Vrijstelling van militaire dienst kan worden verleend op grond van gewetensbezwaren. (Rechterlijke en administratieve autoriteiten geven hieraan een zodanige uitleg dat worden erkend die gewetensbezwaren ongeacht of ze zijn gebaseerd op godsdienstige, zedelijke of politieke inzichten, die iemand verbieden deel te nemen aan enige vorm van militaire dienst.)

Verenigde Staten:

Vrijstelling van gewapende militaire dienst wordt verleend aan wie op grond van godsdienstige opvoeding en geloof gewetensbezwaar heeft

---

28) Gegevens o.m. ontleend aan rapport E/CN 4/1118 d.d 15-12-1972 van de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties, en aan D. PRASAD and T. SMYTHE, „Conscription, a World Survey", Londen 1968.

29) Art. 25 Wehrpflichtgesetz 1956.

30) Art. 41, Code du Service National 1971.

tegen deelname aan oorlog in enigerlei vorm[31]). Het Hooggerechtshof heeft hieraan de uitleg gegeven dat het bezwaar gegrond moet zijn op een zedelijke of godsdienstige opvatting omtrent goed en kwaad welke men aanhangt met de kracht als van een traditionele godsdienstige overtuiging. Uitgesloten van erkenning zijn echter bezwaren die niet op een diepe overtuiging berusten, of niet op een zedelijk of godsdienstig beginsel doch op pragmatische, zakelijke of beleidsoverwegingen[32]).

Zweden:

Vrijstelling van gewapende militaire dienst kan worden verleend aan degene voor wie wapengebruik tegen een medemens strijdt met zijn eerlijke persoonlijke overtuiging en een ernstig gewetensconflict zou opleveren. Vrijstelling van alle militaire dienst kan worden verleend aan leden van een godsdienstige organisatie die zich verzet tegen iedere vorm van dienstplicht.

Volgens de huidige Nederlandse regeling wordt vrijstelling verleend ingeval van „onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling „van militaire dienst van hem, wiens godsdienstige of zedelijke overtui-„ging hem deelneming aan elk oorlogsgeweld verbiedt."[33])

Met betrekking tot de gronden waarop het gewetensbezwaar moet zijn gebaseerd valt op dat in twee van de genoemde landen, Denemarken en Noorwegen, naast godsdienstige en zedelijke ook „politieke" gronden worden toegestaan. Naar onze opvatting houdt dat echter geen wezenlijke uitbreiding in. Immers voor zover een politieke stellingname is gebaseerd op een zedelijke overtuiging is dat reeds voldoende grond, en voorzover geen opvattingen omtrent goed en kwaad doch persoonlijke en groepsbelangen een rol spelen kan niet met recht van een gewetensbezwaar worden gesproken.

Met betrekking tot de inhoud van het gewetensbezwaar blijkt dat met het volgens de Nederlandse regeling vereiste bezwaar tegen elk oorlogsgeweld de Amerikaanse en de West-Duitse formulering vrijwel overeenkomen. Een meer rigide standpunt wordt in België en in Frankrijk vereist (bezwaar tegen alle doden van de evenmens of tegen alle persoonlijk wapengebruik).

Andere gewetensbezwaren

Tot een inzicht omtrent optimale criteria voor tegemoetkoming aan gewetensbezwaarden tegen militaire dienst kan tevens bijdragen een overzicht van de regelingen volgens welke in ons land wordt tegemoetgekomen aan bezwaren tegen andere wettelijke verplichtingen. Naar

---

[31]) Section 6 j, **Military Service Act 1967.**
[32]) Welsh v. U.S., 398 U.S. 333, 90 Sup. Ct. 1792, (1970).
[33]) Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst 1962, art. 2–1.

de materiële inhoud der bezwaren kunnen deze als volgt worden gecategoriseerd:

1. bezwaren betreffende aangelegenheden van sacrale aard: Eedswet 1911, art. 1 (m.b.t. de eedsvorm); Arbeidswet 1919, art. 13 en 36, en Winkelsluitingswet 1951, art. 6 (m.b.t. heiliging van een wekelijkse rustdag); Vleeskeuringsbesluit 1957 art. 12[4] (m.b.t. rituele slachting);

2. andere bezwaren met een volstrekt karakter: Wet immunisatie militairen 1953, art. 5 (gewetensbezwaren m.b.t. inenting); Besluit van 20-12-1956 Stbl. 626, houdende voorschriften inzake vrijstelling van verplichtingen ingevolge de sociale verzekeringswetten wegens gemoedsbezwaren, art. 2; Wet aansprakelijkheidsverzekeringmotorrijtuigen 1963, art. 18–[2]; Beschikking van de Staatssecretaris van Sociale Zaken van 16-1-1973 Stcrt. 17, tot vaststelling van richtlijnen m.b.t. het bepaalde in art. 8–[1–8] van de Wet betreffende verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling (m.b.t. „overwegende gemoedsbezwaren tegen „elke verzekering, **welke** *ook*");

3. overige bezwaren: Leerplichtwet 1969, art. 5b („overwegend „bezwaar");[34]) Inentingswet 1939, art. 1 (deze regeling verlangt slechts een verklaring van de „reden waarom" niet is ingeënt).

De regelingen blijken in hoofdzaak bezwaren te betreffen uit de godsdienstige sfeer, althans bezwaren die om hun volstrekte karakter onwereldlijk aandoen.

Een compromis

Uit onze inleidende bladzijden hebben wij het geweten leren zien als de functie waarbij de individuele mens zijn handelen in concrete situaties toetst aan wat hij ziet als zijn zedelijke plicht. Bij de bepaling van de inhoud van die plicht is, naar onze opvatting, aan geen mens objectieve zekerheid gegeven[35]). Indien iemand na ernstige overweging tot de overtuiging komt dat hij militaire dienst moet weigeren, kan men het met hem eens zijn, of niet met hem eens zijn, doch men kan niet objectief vaststellen dat zijn oordeel onjuist is.

Daar tegenover staat de gemeenschap, of, zo men wil, de overheid. Indien deze na ernstige overweging en langs legitieme weg tot de overtuiging is gekomen dat ter handhaving van de veiligheid van het land een militair apparaat niet kan worden gemist en het toepassen van militair geweld onder omstandigheden genoodzaakt kan zijn, dan kan men het met dat besluit eens zijn of niet doch men kan niet objectief vaststellen

---

[34]) Overeenkomstig art. 7 Leerplichtwet 1900; bij de totstandkoming daarvan werd gerept van gemoedsbezwaar – men wilde de regeling echter niet tot godsdienstige bezwaren beperken teneinde strijd te vermijden met het beginsel van gelijk recht voor allen. J. REMMELINK. Praeadvies NJV. 1960, p. 49.

35) Vgl. WELZEL, Gesetz und Gewissen, p. 393 e.v.; HAHNENFELD, p. 34 e.v.

dat het onjuist is.

(Een uitzondering moet hier weer worden gemaakt voor diegenen die bepaalde absolute beginselen, bv. bestaande in bepaalde tot de godsdienst behorende voorschriften, zonder enige afweging of differentiatie rechtstreeks toepassen.)

Het conflict tussen het gemeenschapsbesluit en het gewetensoordeel van de enkeling – dat zich in deze materie van doden en gedood worden, van *to be or not to be*, zowel voor de gemeenschap als voor de individu, in zijn meest praegnante vorm voordoet – kan in beginsel op drieërlei wijze worden opgelost.

De eerste, het gemeenschapsbesluit altijd te doen wijken voor het gewetensbezwaar, kan alleen dan aanvaardbaar zijn indien voldoende niet-gewetensbezwaarden over blijven om aan dat besluit uitvoering te kunnen geven.

Het andere uiterste, de opvatting van de gemeenschap steeds te doen prevaleren en ieder individueel gewetensoordeel te negeren kan niet gerechtvaardigd zijn indien de – gedwongen – deelname van de gewetensbezwaarde zou kunnen worden ontbeerd. Het is immers evident dat in een samenleving van zelfstandig denkende mensen waarin vele uiteenlopende geestelijke stromingen zijn geherbergd, de overtuigingen van minderheden en enkelingen zoveel mogelijk moeten worden gerespecteerd. Is het inderdaad noodzakelijk dat iedereen die geschikt is voor militaire dienst inderdaad wordt ingelijfd en dat iedere militair die een bepaalde actie als onzedelijk tegen de borst stuit, daar toch toe wordt gedwongen?

De derde methode is die van het compromis[36]. De belangen van de gemeenschap, i.c. de defensie, en de „subjectieve onoverkomelijkheid" van de gewetensbezwaren[37]) worden onderling afgewogen, en een criterium wordt ontworpen volgens hetwelk aan sommige gewetensbezwaren wel wordt tegemoetgekomen, aan andere niet. Die regeling zal zo rechtvaardig mogelijk moeten zijn. Dat houdt niet alleen in dat de afweging zorgvuldig moet geschieden, doch ook, terwille van de rechtszekerheid, dat het criterium bruikbaar is, d.w.z. dat de aangevoerde bezwaren er op controleerbare wijze naar kunnen worden onderscheiden.

De belangen van de defensie

De belangen van de defensie betreffen i.h.b. de personeelsvoorziening en hebben als zodanig een kwantitatief en een kwalitatief aspect. Zou men alle gewetensbezwaarden vrijstellen van dienstplicht – dat zou een vrijwilligerskrijgsmacht impliceren – dan valt te betwijfelen of aan de

---

[36]) **Vgl. OUD, p. 370.**

[37]) **Vgl.** conclusie **HOOYKAAS bij HR 20-6-1950 NJ** 1951-348.

personeelsbehoefte steeds zal kunnen worden voldaan. Het probleem zou trouwens niet zijn opgelost want gewetensbezwaren kunnen zich ook voordoen bij beroepspersoneel[38]). Ook een tamelijk ruim criterium zoals het West-Duitse kan tot kwantitatieve problemen leiden[39]).

Met betrekking tot het kwalitatieve aspect moet worden gedacht aan de psychische geschiktheid voor militaire dienst. Wij zagen dat het vermogen van het individu om met zijn omgeving in harmonie te leven nadelig kan worden beïnvloed door een overmatig sterke gewetensfunctie in psychologische zin. Het doen van een beroep op gewetensbezwaar behoeft natuurlijk geenszins in te houden dat de betrokkene psychisch minder geschikt is voor de dienst. KABELA vond bij een in 1971 verricht onderzoek onder 82 gewetensbezwaardengeen verschillen in neuroticisme met een vergelijkbare groep studenten[40]). Oudere publikaties[41]) wijzen wel in de richting van statistisch geringere geestelijke stabiliteit bij gewetensbezwaarden uit bepaalde sectarische groeperingen, doch die gegevens zijn te summier voor het trekken van conclusies. Wat daarvan zij, ook al zou er verband bestaan, de psychische geschiktheid voor militaire dienst zal nimmer bepalend mogen zijn voor de erkenning van de zedelijke bezwaren als zodanig. Wel is het aan te bevelen ingeval de bezwaren op zichzelf niet reeds tot vrijstelling leiden steeds herkeuring te laten volgen.

Onderscheiding van gewetensbezwaren

Een gewetensbezwaar, d.w.z. het oordeel van een individu, naar beste weten, omtrent het goed of kwaad van een bepaalde handeling, is als zodanig respectabel.

Dat het bezwaar in algemene termen is gesteld is daartoe geen voorwaarde. Het geweten fungeert immers *hic* et nunc, en dat impliceert i.h.a. differentiatie naar de omstandigheden. Een gewetensbezwaar tegen een bepaald soort van oorlogen of tegen een bepaalde vorm van oorlogsgeweld is om die reden niet minder eerbiedwaardig dan één tegen elk oorlogsgeweld of tegen elk persoonlijk wapengebruik.

Ook de grond waarop het bezwaar is gebaseerd maakt hier geen verschil. Iemands geweten waarvan de inhoud voortkomt uit een niet-godsdienstige zedelijke overtuiging is om die reden als zedelijke functie niet

---

38) In Engeland, waar geen dienstplicht bestaat, worden tegenwoordig gewetensbezwaren aangevoerd tegen dienst in Noord-Ierland. Deze plegen niet te worden aanvaard.

39) In 1967 **werden in de Bondsrepubliek ca. 6000 gewetensbezwaarden genoteerd; in** 1971 **ca.** 28.000! **CATTELAIN p.** 68.

40) KABELA, „De dienstweigering". Zie ook: „Verslag van een onderzoek".

41) DE KINKELDER, en enkele schrijvers vermeld bij RÜMKE.

minder eerbiedwaardig dan dat van een ander die zijn overtuiging ontleent aan zijn godsdienst[42]).

Geen van de beide genoemde onderscheidingen geeft een aangrijpingspunt om op grond daarvan wel of niet vrijstelling van militaire dienst te verlenen. In de massa van overtuigingen waarop een beroep zou kunnen worden gedaan tekenen zich niettemin twee contouren af.

De eerste geeft een buitengrens aan en betreft slechts de vraag of inderdaad van een gewetensbezwaar, d.w.z. een overtuiging omtrent het goed of kwaad van een handeling, sprake is. Bezwaren bestaande uit angst of eigenbelang kunnen daar niet onder worden gerekend. De moeilijkheden zijn hier echter groot. Is angst te doden gelijk te waarderen aan angst gedood te worden? Is de zorg voor het eigen gezin een zedelijke plicht of een zaak van eigenbelang?

De andere houdt verband met de subjectief onoverkomelijke aard van het gewetensbezwaar. Deze zal, naar kan worden aangenomen, ernstiger zijn bij diegenen die bepaalde absolute geboden (i.c. bv. het verbod te doden) naar heilige overtuiging rechtstreeks en zonder nadere afweging op hun dagelijks handelen moeten toepassen, verzekerd van een metaphysische straf bij overtreding, dan bij degenen die van oordeel zijn dat verscheidene regels tegen elkaar moeten worden afgewogen waarbij verschil van mening mogelijk is. Dit veronderstelde verschil in onoverkomelijkheid – het zij toegegeven – is speculatief, en kwantificeren is hier nauwelijks mogelijk. Niettemin is het o.i. het enige argument dat naar een rechtvaardig onderscheid tussen wel en niet te honoreren gewetensbezwaren zou kunnen voeren.

Slotsom

Twee mogelijke criteria aan de hand waarvan zou kunnen worden tegemoetgekomen aan gewetensbezwaren tegen militaire dienst komen uit het bovenstaande naar voren.

Het eerste houdt in een honoreren van alle gewetensbezwaren. Alleen de niet-echte gewetensbezwaren, d.w.z. bezwaren die niet bestaan in een overtuiging omtrent goed of kwaad, i.c. met betrekking tot de militaire dienst, zouden moeten worden buitengesloten. Deze oplossing impliceert beëindiging van militaire dienstplicht. Of deze consequentie kan worden aanvaard onttrekt zich thans aan onze beoordeling.

De thans in Nederland vigerende regeling heeft als voordeel dat hij bestaat, doch het daarin vervatte criterium is wegens zijn arbitrair karak-

---

[42]) Vgl. Welsh v. U.S.: „If an individual deeply and sincerely holds beliefs that are purely ethical or moral in source and content but that nevertheless impose upon him a duty of conscience to refrain from participating in any war at any time, those beliefs certainly occupy in the life of the individual a place parallel to that filled by . . . God in traditionally religious persons."

ter o.i. moeilijk te verdedigen.

Het andere alternatief is aan te knopen bij de volstrektheid van de inhoud der gewetensbezwaren. Alleen die bezwaren zouden dan moeten worden gehonoreerd die bestaan uit algemene voorscliriften, bv. het verbod te doden, welke de betrokkene naar heilige overtuiging moet naleven en welke geen afwegen of differentiëren toelaten[43]). Of iemand inderdaad dergelijke leefregels huldigt zal veelal uit zijn dagelijks gedrag zijn te constateren. Bij de toetsingsprocedure zal derhalve steun zijn te vinden bij redelijk objectiveerbare gegevens.

Het is duidelijk dat bij een regeling die niet aan ***alle*** gewetensbezwaren tegemoet komt velen zich in een gewetensconflict zullen komen te bevinden. Het valt te verwachten dat er daaronder zullen zijn die zich om die reden aan hun wettelijke verplichting zullen onttrekken. Bij alle factoren die bij het strafrechtelijk beleid in die gevallen zullen moeten worden overwogen zal in ieder geval ook het nobele karakter der gevolgde motieven in rekening moeten worden gebracht[44]). Dat onderwerp valt echter buiten het bestek van deze studie.

LITERATUUR

W. J. Aalders — „Het Geweten", Groningen 1935.
A. Anema — „Redevoeringen", Haarlem 1952, p. 164 e.v.
P. J. Boukema — „Het geweten als staatsrechtelijk probleem", Alphen a/d Rijn 1972.
J. P. Cattelain — „l'Objection de Conscience", Parijs 1973.
H. W. J. Droesen en W. J. Berger — „Gewetensbezwaren en dienstplicht", Deventer 1972.
G. Hahnenfeld — „Kriegsdienstverweigerung", Hamburg/Berlijn 1966.
D. Hazewinkel-Suringa — „Enige beschouwingen over dienstweigeraars en hun behandeling", MRT XLIII (1950) p. 225-240.
G. J. Heering — „Overheidsbevel en individueel geweten", Handelingen v.d. Ver. v. Wijsbegeerte des Rechts VIII, 1924.
International Peace Bureau — „The right to refuse military service and orders", Genève 1968.
G. Jung — „Suneidèsis, Conscientia, Bewusstsein", Archiv fur die Gesamte Psychologie 89 (1933) p. 525-540.
M. Kabela — „De dienstweigering, een medische aangelegenheid?" Nederl. Militair Geneeskundig Tijdschrift 26 (1973) p. 164-187 en 199-215.
M. Kabela — „Verslag van een onderzoek naar enkele psychologische aspecten van de dienstweigeraars", Tijdschrift voor Psychiatrie 15 (1973) p. 506-520.
M. Kähler — „Das Gewissen", Halle 1878.
H. J. de Kinkelder — „Psychiatrische aspecten van principiële dienstweigeraars", Nederl. Militair Geneeskundig Tijdschrift 19 (1966) p. 158-168, 181-190, 213-234.

43) Hieraan zullen praktisch vrijwel uitsluitend leden van geweldloze godsdienstige secten voldoen. Met de terugkeer naar dit criterium zou een historische lijn, in 1962 onderbroken, worden voortgezet.

44) Vgl. J. REMMELINK en D. VAN ECK, praeadviezen NJV 1960, J. REMMELINK, „De overtuigingsdader" in „Honderd jaar rechtsleven" 1970, p. 179 e.v. en C. J. M. SCHUYT, „Recht, orde en burgerlijke ongehoorzaamheid" p. 375 e.v.

P. C. Kuiper — „Neurosenleer", Deventer 1972.
D. A. Martin — „Pacifism, an historica1 and sociological study", Londen 1965.
F. J. Mönks — Gewetensgroei en gewetensfunctie", Nijmegen — Utrecht 1967.
P. J. Oud — „Het constitutioneel recht v.h. Koninkrijk der Nederlanden", II, 2e dr. Zwolle 1970.
P. Prins — „Het Geweten", Delft 1937.
H. C. Rumke — „De psychiatrische beoordeling van dienstweigeraars", Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde 93 (1949) p. 3234-3246.
H. J. Scholler — „Die Freiheit des Gewissens", Berlijn 1958.
P. Scholten — „Gewetensvrijheid tegenover den militairen dienstplicht" Verz. Geschriften I1 p. 22-30.
L. W. G. Scholten — „Overheid en Consciëntiebezwaren", Handelingen Calvinistische Juristenvereniging 1931.
H. Welzel — „Vom irrenden Gewissen", Tubingen 1949.
H. Welzel — „Gesetz und Gewissen", in: „Hundert Jahre Deutsches Rechtsleben", ed. E. von Caemmerer e.a., Karlsruhe 1960.

Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren militaire dienst

door

T. DE RUIG, generaal-majoor b.d. van de Verbindingsdienst

1. Nederland is een land van vrijheden, een land waar men zichzelf kan zijn en waar men als samenleving kan functioneren. Door de eeuwen heen is veel gedaan om deze vrijheden te verkrijgen en te behouden. Nog geen dertig jaar geleden hebben de ouderen onder ons ondervonden wat het gemis aan vrijheid betekent en velen hebben hun leven gegeven om dat kostbare bezit weer te herwinnen.

Wanneer wij het begrip vrijheid toetsen aan de vormen van onze samenleving zoals gezin, kerk, maatschappij, dan zal het zonder meer duidelijk zijn dat de ware vrijheid alleen kan bestaan als *vrijheid in gebondenheid.* Er moeten „spelregels" zijn ten einde enerzijds tirannie en anderzijds anarchie te voorkomen. Ieder individu moet in gelijke mate tot zijn recht komen.

Vrijheid biedt ons vele mogelijkheden en rechten, ook ieder persoonlijk, maar de gebondenheid wijst ook op plichten, eveneens voor ieder persoonlijk. Plichten tegenover onze naaste omgeving, plichten ook tegenover onze samenleving als geheel; desnoods met een afzien van eigen rechten. Dit laatste echter dringt, in tijden van voorspoed, vaak te weinig tot ons door. Eerst wanneer het gaat spannen, ziekte in het gezin, calamiteiten in de naaste omgeving, spanningen rondom de grenzen, worden wij ons weer ten volle bewust dat wij tot een gemeenschap behoren. Juist dan worden wij ons bewust van wat wij bezaten

maar ook van die zaken waarin wij verkeerd hebben gehandeld of gedacht.

2. Wanneer wij de vrijheden waarin wij als volk leven zouden opsommen dan zou dat een respectabele lijst worden. Wij noemen vrijheid van drukpers, meningsuiting, vergadering, godsdienst, keuze van regering, enz. In vergelijking met anderen mogen wij ons rijk achten.

Deze vrijheid willen wij echter bewaren en dus beschermen, zowel naar binnen als naar buiten. Dat behoort dan ook tot onze verplichtingen. Al is het niet meer zo uitbundig ,,de plicht van iedere jongen'', het was en is wel de plicht van onze, door het volk gekozen, overheid zowel op constitutionele als op bijbelse gronden. Om echter deze overheid de mogelijkheden daartoe te verschaffen is in de grondwet art. 194 opgenomen en, op grond daarvan, de Dienstplichtwet tot stand gekomen. De overheid zal, indien nodig, een apparaat moeten bezitten om elke aanranding van onze vrijheid, van onze rechtsorde, te kunnen bestrijden. Vanzelfsprekend is het voor diezelfde overheid een zaak van behoorlijk bestuur om alles te doen wat mogelijk is om dat uiterste te vermijden. Een wijs staatsman is machtiger dan een leger. We moeten echter wel bedenken dat wij wel onze eigen, nationale instelling in de hand hebben maar nooit die van een ander. Het is juist om die reden dat het noodzakelijk is om een goede krijgsmacht achter de hand te hebben. *Vigilia pretium libertatis*[1]).

3. Het is wel een vreemd bedrijf waarmee de dienstplichtige kennis maakt wanneer hij voor het eerst onder de wapenen komt. Wel geheel anders dan hij gewend was. Hij moet zich bovendien meestal bekwamen in dingen waar hij in de burgermaatschappij weinig of niets aan heeft. Bovendien is hij wat minder vrij in zijn beweging en onderworpen aan een aantal regels die nu eenmaal voor zo'n grote organisatie noodzakelijk zijn. Tegenwoordig valt dat alles echter nogal mee. Bij het ,,spel'' van de opleiding worden hem begrippen bijgebracht als paraatheid, mobiliteit, maar ook vuurkracht; juist iets sneller te zijn dan die ander, ook met zijn wapen.

4. Een dienstplichtige mag dan al, wellicht onbewust, een krijgsmacht nodig vinden, het zich realiseren van de werkelijkheid kan hem soms in moeilijkheden brengen, ja zelfs in conflict met zijn geweten. Maar wij bezitten ook nog gewetensvrijheid. De grondwet geeft daarvan blijk want er staat ook een art. 196 in. Men *mag* gewetensbezwaren hebben tegen de militaire dienst.

De stoot daartoe is reeds in 1917 gegeven. De toenmalige minister van

---

[1]) Wapenspreuk van SHAPE.

oorlog DE JONGE gaf een legerorder uit waarbij voor gewetensbezwaarden de mogelijkheid van ongewapende dienst werd geopend. Het parlement nam dit initiatief over en zo werd op **13** juli **1923** de Dienstweigeringswet van kracht. Op **27** september **1962** werd deze wet aangepast en de naam (gelukkig) gewijzigd in Wet gewetensbezwaren militaire dienst.

5. Laten wij ons op dit moment eerst eens afvragen wat een ,,gewetens-,,bezwaar" is ofwel wat het begrip ,,geweten" omvat. Een erg moeilijke vraag waarover wijsgeren en kerken zich het hoofd hebben gebroken. Door de eeuwen heen heeft deze vertaling van ,,con-scientia", mede-weten, zich bewust zijn, tot verschillende opvattingen geleid. Tot op heden is het echter niet gelukt om een algemeen aanvaarde definitie te vinden. Opmerkelijk is dat het woord geweten niet in de Bijbel voor-komt, behalve in de brieven aan de niet-Joodse wereld waar het woord inheems was. Blijkbaar is er in de Bijbel geen ruimte voor een zelf-standige, zedelijke zelfbeoordeling los van de religieuze grondverhouding, waarin de mens tot God staat.

De Rooms-Katholieke kerk ziet het geweten als een oordeel over de zedelijke waarde van eigen concrete handelingen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een intuïtief geweten (bewustzijn van ver-antwoordelijkheid) en een *reflexief* geweten (gerustheid of wroeging). Het zekere geweten moet altijd worden gevolgd doch men heeft niet het recht om overeenkomstig een twijfelend, of misschien zelfs dwalend, geweten te handelen wanneer dit zou uitlopen op een schending van het recht van anderen[2]).

De Reformatie legde de nadruk op het beginsel de gezindheid mede te beschouwen bij de beoordeling van de daad en de uiting en plaatste de mens onmiddellijk voor God. Vandaar dat het geloof meer nadruk krijgt dan het gewetens).

De z.g. Ethische richting ziet in de consciëntie het bewust zijn in het algemeen, het orgaan van de mens voor zedelijkheid en religie, het onderscheid tussen goed en kwaad, doorgaans toegespitst op het zedelijke en godsdienstige leven[4]).

Dit laatste kwam ook reeds tot uiting bij FREUD en NIETZSCHE. Zij zien het geweten ook als iets zeer persoonlijks; een gewetensoordeel over een ander bestaat niet.

Een belangrijke vraag is of het geweten altijd juist reageert. Hierbij moeten wij wel bedenken dat het zowel een normatief als een subjectief karakter draagt en onderworpen is aan menselijke eigenschappen. Het christendom houdt daarom de mogelijkheid open voor een twijfelend,

---

[2]) Prof. dr. L. Bender OP.
[3]) Prof. dr. S. U. Zuidema.
[4]) Prof. dr. A. Peperzak.

aarzelend, scrupuleus en zelfs voor een dwalend geweten. Daar is het dus niet zonder meer een orakel maar het oordeel van de mens over zichzelf. De laatste grootheid is de wil van God (vgl. 1 Corinthé 4 : 3 ev.). Bij het *humanisme* echter is het geweten de laatste grootheid. Toch komt steeds weer dat zeer persoonlijke naar voren. Daarom moeten ernstige bezwaren worden ingebracht tegen het begrip *„collectief geweten"*, waarmee wordt bedoeld een algemeenheid waarin vele mensen zich herkennen. Zij hebben gezamenlijk dezelfde opvatting[4]). Met spreekt vanzelf dat hier het individuele geweten discongruentie zal kunnen vertonen. Het geweten richt zich nooit naar wat „men" ervan zegt. Het gevaar voor *conformisme* is zeer groot. De individuele verantwoordelijkheid schuift naar de achtergrond.

6. Het gestelde in punt 5 brengt ons nu in zoverre wat dichter tot een omschrijving van het begrip geweten, dat in elk geval een aantal regels kunnen worden opgesteld welke conditioneel zijn:

a. het geweten is subjectief en niet transferabel;

b. het is niet apriori onfeilbaar doch kan, onder inwerking van het gevoel of het verstand, twijfelend of zelfs dwalend zijn;

c. het kan intuïtief maar ook reflexief reageren;

d. het geweten van verschillende individuen kan zich wel op een overeenkomstige wijze manifesteren doch een collectief of groepsgeweten is onbestaanbaar;

e. ieder mens is aan de inspraak van zijn geweten onderhevig.

Wanneer wij nu trachten tot een wat nadere definiëring van het begrip te komen, dan stellen wij:

„het geweten is een autonoom orgaan waarin zetelen een besef van eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van zekere wetten die goed onderscheiden van kwaad (synterèsis) zowel als een dwingend gezag om daarvan te getuigen (conscientia); synterèsis en conscientia (een onderscheiding van HIERONYMUS) *gaan dus altijd samen; het komt niet primair voort uit* ***het*** *verstand, noch uit het gevoel, hoewel, secundair, wel door één of beiden* ***beinvloedbaar."***

7. Wij willen ons nu een ogenblik verdiepen in het begrip „*ethiek*" aangezien de aan het onderwerp gerelateerde Wet zich in art. 2 sub 1 ook richt op een „zedelijke overtuiging". Wat houdt dat in? Ethiek is een begrip dat reeds stamt uit de *Griekse oudheid.* In die tijd werd het ethische gerekend tot het recht. Vandaar dat PLATO (4e eeuw v.C.) ethiek en politiek niet onderscheidde. Zijn leerling ARISTOTELES echter distantieerde zich van die uitspraak en maakte wel degelijk onderscheid.

De *hellenistische tijd* zag de ethiek als „deugdenleer".

Bij het *christendom* concentreert zich de belangstelling op de plichtenleer, waarbij het willen een belangrijke rol speelt. Een vraag bleef echter

in hoeverre het verstand daarbij betrokken is.

In de modernere tijd ontstaat een andere belangstelling, namelijk die van *rationalisme* en *irrationalisme.* Bij eerstgenoemde stroming onderscheidt men hen die het ethische tot de wetenschappelijke rede willen herleiden en hen die neigen naar de praktische rede. Het irrationalisme verwerpt de overschatting van de rede maar komt, in al zijn richtingen, toch niet tot een duidelijke uitspraak omtrent het eigen karakter van het ethische. Sprekend over het eigen karakter, dit wil, in onze tijd, zeker niet zeggen dat men het als transcendent heeft te zien (zoals het geweten), evenmin als normatief ten opzichte van al het andere en nog minder als het terrein van goed en kwaad. Positief uitgedrukt komt de ethiek het best tot zijn recht wanneer men de mens, geheel, als genormeerd ziet door de wet der liefde tot God en de naaste[5]). Dit laatste impliceert dat men naast de (algemene) ethiek ook een christelijke ethiek kan onderscheiden.

8. Na deze beschouwingen van de begrippen geweten en ethiek kunnen de volgende conclusies worden getrokken. Ten eerste dat voor het begrip geweten een aantal, algemeen geldende, regels zijn te geven, al blijft de evaluatie van gewetensuitingen een moeilijke zaak, juist door het subjectieve en het transcendente karakter van de bron. Daar staat echter tegenover dat het geweten autonoom functioneert en dat daarbij ook de eigen verantwoordelijkheid is betrokken.

Ethiek echter is concreter, tastbaarder, doch heeft als nadeel dat het op zeer uiteenlopende gronden kan berusten. Moet Plato worden gevolgd met zijn ethiek = politiek? Of de middeleeuwse Dominicaan THOMAS AQUINAS met zijn intellectualisme of zijn Franciscaner collega DUNS SCOTUS met zijn voluntarisme? Is de rede belangrijk of juist niet? Naast deze wijsgerige en kerkelijke stromingen bestaat nog altijd de mogelijkheid van een eigen ethiek en zelfs om daarvoor aanhangers te vinden. De hedendaagse samenleving (en niet alleen die) toont ons, vooral wat de jongere generatie betreft, bevreemdende ,,overtuigingen", die zeker niet altijd konsekwent in de praktijk worden doorgevoerd. Gebruik van geweld wordt als strijdig met de zeden gezien doch niet wanneer het gaat om pressie- en bezettingsgroepen. Bovendien dulden deze ,,zedelijke overtuigingen" geen andere mening.

Zonder deze extremen als maatgevend te beschouwen (waarom zouden wij?) komt toch de vraag op of de uitdrukking *,,zedelijke overtuiging"* nog wel waarde heeft. Is het bij ieder aanwezige geweten niet een zuiverder *toetssteen* dan de ethische overtuiging?

Het is juist daarom dat de redactie van art. 2 sub 1 van de Wet Gewe-

---

5) **Prof. dr. D. H. Th. Vollenhoven.**

tensbezwaren Militaire Dienst aanvechtbaar is. Wanneer wij ervan uitgaan dat de wetgever heeft bedoeld ruimte te geven aan iemand die, door deel te nemen aan oorlogsgeweld, in gewetensnood zou komen; dat wij verder elk mens een geweten moeten toekennen; dat het begrip ,,zedelijke overtuiging'' allerminst eenduidig en zeker niet subjectief is; ware de uitdrukking ,,zedelijke overtuiging'' uit eerderbedoeld artikel weg te laten. Dit artikel zou dan kunnen luiden: ,,Ernstige gewetens-,,bezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomenlijke gewetens-,,bezwaren tegen elke deelneming aan oorlogsgeweld.''

9. Nu de betekenis van het begrip ,,geweten'', en daardoor ook de bron van gewetensbezwaren, enigszins is afgebakend, kunnen wij ons bezig houden met het vraagstuk van het al dan niet gegrond zijn van deze bezwaren. Wij zullen daartoe de meest aangevoerde argumenten van hen die zich op de Wet beroepen ontleden en terugkoppelen naar het geweten, zoals dat is omschreven in punt 6. Hierbij zal tevens, ter bescherming van de waarachtige gewetensbezwaarde, in het bijzonder worden gelet op die argumenten welke ten onrechte, of wellicht zelfs malafide, als steun voor gewetensbezwaren worden aangevoerd.

Als *mogelijke argumenten* noemen wij:

a. het prevaleren van: Gij zult niet doden *(6e* gebod) en daarom een afwijzing van het zelf hanteren van wapens; *(voorwaardelijke bezwaren)*

b. een, op dezelfde gronden, afwijzen van het behoren tot een orgaan dat niet functioneert zonder dat er verliezen aan mensenlevens mee gepaard gaan; *(volledige bezwaren)*

c. verwerping van het bezitten of gebruiken van andere dan conventionele wapens; *(atoom-bezwaren)*

d. bezwaren tegen overeen gekomen bondgenootschappelijke verplichtingen; (NA *VO bezwaren)*

e. de mogelijkheid om ingezet te worden tegen een land waarvoor men sympathie koestert; *(selectieve bezwaren)*

f. onvrede met het functioneren van de krijgsmacht als organisatie waarin men eigen verantwoordelijkheden geëlimineerd ziet; *(delegatie-bezwaren)*

g. moeilijkheden met het gezag in de krijgsmacht, ook in tijd van oorlog of oorlogsgevaar; *(elitaire bezwaren)*

h. bezwaren tegen de krijgsmacht alsmede het gebruik daarvan op grond van politieke overwegingen; *(politieke bezwaren)*

i. het voorstaan van geweldloos verzet; *(pacifistische bezwaren)*

10. *a. Voorwaardelijke bezwaren* berusten op een afwijzing van het doden van de medemens; bij godsdienstige bezwaarden toegespitst op het 6e gebod. Deze grond wordt ook door de kerken erkend; de Rooms-Katholieke kerk aanvaardde hem eerst na de boodschap van paus JOHANNES XXIII: Pacem in Terris.

Wanneer wordt aangevoerd dat het 6e van de 10 Geboden het doden duidelijk afwijst dan moet gewezen worden op de context waarin dit gebod in de Bijbel staat (Exodus 20 : 13). Opmerkelijk is namelijk dat, in het geheel van de z.g. mozaïsche wetten, vlak daarna de doodstraf imperatief wordt gesteld (Ex. 21 : 12-17, Ex. 22: 18 en 19, Deuteronomium 12 : 5, enz.). Hieruit mag worden geconcludeerd dat de Nederlandse vertaling ,,Gij zult niet doden'' beter kan luiden ,,Gij zult niemand wederrechtelijk het leven benemen.''

Toch moet ruimte worden gelaten voor twijfel ten aanzien van het begrip ,,wederrechtelijk''. Wij mogen in ieder geval stellen dat deze innerlijke overtuiging zeer persoonlijk wordt beleefd. Men kan zich, als goed staatsburger, volledig bewust zijn van de noodzaak tot bescherming van de samenleving. Men wil zich daarvoor zelfs inzetten. Maar het zelf leren omgaan met en hanteren van wapens kan niet worden aanvaard. Het is juist daarom dat dit soort bezwaarden, die wel bereid zijn tot het verrichten van ongewapende dienst, als eerste wordt genoemd. Hier is sprake van de meest zuivere uiting van bezwaren. Zulke bezwaarden moeten dan ook grond vinden voor erkenning.

b. ***Volledige bezwaren*** kunnen ons op het eerste gezicht in twijfel brengen aangezien de schijn wordt gewekt dat de bezwaarde eenzelfde innerlijke overtuiging ook van anderen verwacht, wellicht zelfs aan die anderen wil opdringen.

Toch moeten de motieven dieper worden gezocht. Het binnentreden in de organisatie van de strijdkrachten, waarin alles is gericht op het onschadelijk maken van een, nog onbekende, tegenstander, de voortdurende confrontatie met datgene wat men zelf als verwerpelijk beschouwt, kan op de bezwaarde ***inducerend*** werken. Hij ziet zichzelf als een solitaire figuur, totaal omringd door een andere gezindheid wanneer hij zou zijn vrijgesteld van het dragen van wapens. Zelfs een indeling bij de Mobiele Colonnes maakt hem ,,uniform'' met de rest.

Het is op grond van die overwegingen dat ook een volledig bezwaarde potentiële gronden kan bezitten voor erkenning.

c. ***De atoombezwaarde*** of atoompacifist is een geheel ander type. Hij wil de krijgsmacht dan wel aanvaardbaar achten maar er is een grens aan de toelaatbaarheid van de bewapening. In het bijzonder worden dan bedoeld de ,,atoombommen'', die totale gebieden kunnen vernietigen met alle gevolgen van dien. Het is zonder meer duidelijk dat we hier over een hoogst ernstige zaak spreken. De deskundige militair is zich daarvan wel het meest bewust. Wij moeten echter wel oppassen voor misvattingen. Wat de atoombezwaarde namelijk verafschuwt is het ***strategische gebruik*** van de nucleaire wapens, ofwel de vernietiging van voor een vijand belangrijke civiele doelen. Hierbij zullen onvermijdelijk grote verliezen optreden onder de burgerbevolking.

Dit afschuwelijke wapen is iets geheel anders dan de *taktische* nucleaire

wapens, de „atoomkoppen". Deze wapens vormen een uitbreiding van het assortiment dat gebruikt wordt tegen militaire doelen. Maar wat weet een aanstaande dienstplichtige van dit onderscheid? Zelfs zijn krant vat dat alles onder één noemer.

Wel kan men zich afvragen of de A- en de H-bom wel de laatste vindingen zijn geweest. Het is daarom beter om, in dit verband, te spreken van „*allesvernietigende*" wapens.

Bekend is dat ook van kerkelijke zijde wordt aangedrongen op een erkenning van de atoombezwaarden. Hoe moeten wij ons ten opzichte van hun motieven opstellen?

Wanneer wij ons het oorlogsgeweld ook maar één ogenblik kunnen realiseren dan is dat, hoe dan ook, een afschuwelijke zaak. Dit is het altijd reeds geweest, ook in de tijd van de vechtwagens en het brandende pek. Het geweld is echter steeds intenser geworden, thans zelfs binnen de tijd van één mensenleven. De vraag is nu of het geweten, bij het bereiken van een zeker wapenpotentieel, kan gaan reageren. Wij willen bij onze beschouwingen niet uitgaan van oorlogsrechtelijke mogelijkheden doch van de potentie. Verder laten wij de mogelijkheid open dat niet alleen de nucleaire doch eveneens de bacteriologische en chemische wapens tot de allesvernietigende categorie kunnen behoren.

Het zou als galgenhumor klinken wanneer wij hier de stem van het geweten afhankelijk zouden stellen van persoonlijke verantwoordelijkheid. Hoe weinigen toch zullen daadwerkelijk geroepen worden om eventueel zo'n wapen te gebruiken? Maar er is nog een complicerende factor namelijk het wel gemaakte onderscheid tussen het bezitten en het gebruiken. Zijn dat twee onafhankelijke grootheden? Men zou kunnen zeggen dat er nog een fase tussen zit en wel het dreigen als een laatste uitvloeisel van het bezitten. Maar dit alles betekent wel langs afgronden gaan. Moet men dan lijdelijk blijven ten aanzien van de bewapening van een potentiële vijand? Komt de overheid dan haar beschermende taak na?

Met grote voorzichtigheid, zij het niet zonder beslistheid, moet worden gezegd dat wanneer wij het pacifisme of het atoompacifisme, waartussen slechts een imaginair onderscheid bestaat, zouden aanvaarden, wij onze overheid zouden uitnodigen haar specifieke taak, nl. het handhaven en opbouwen van de rechtsorde, neer te leggen en prijs te geven. Orde en recht zouden, zeker op den duur, in andere handen over gaan[6]). Tijdens het Hitleriaanse bewind is de wereld ook langs afgronden gegaan. Toen is de totale vernietiging van Europa afgewend. Maar niet zonder de aangewezen weg nl. de verschrikkelijke, onherhaalbare inspanning van overheden en volken.

Een van de oorzaken dat in deze tijd de gesprekken over atoombe-

---

[6]) Prof. dr. H. N. Ridderbos.

zwaarden toenemen ligt hierin dat de verhouding atoompacifisme en geweten zo moeilijk te bepalen is.

Hierboven is reeds, zij het in vragende vorm, uitgegaan van de stelling dat de overheid eerst dan over adequate middelen ter uitvoering van de aan haar opgedragen taak beschikt wanneer er gesproken kan worden van een ,,balance of power''. De huidige wereldgeschiedenis leert ons, helaas, dat niets aan de (schijnbaar) goede verstandhouding, en zeker niet aan het toeval, kan worden overgelaten. In de tweede plaats zou, ingeval van agressie, de overheid niet slechts tekort schieten in de uitvoering van haar taak doch bovendien zou zij, bij een gewapend treffen, de zonen van haar volk willens en wetens opofferen. Aangenomen dus dat atoomwapens, als noodzakelijk kwaad, niet kunnen worden gemist, is de situatie niet denkbeeldig dat de atoombezwaarde zich, op emotionele gronden, op de Wet Gewetensbezwaren beroept doch er zich wel van bewust is dat hij slechts als volledig bezwaarde zou kunnen worden erkend.

En dan tenslotte de vraag of het geweten zou kunnen reageren met: ,,Dit gaat mij te ver.'' Zou het normbesef (synterèsis) van het geweten alle conventionele wapens met al hun verschrikkingen (denk aan de z.g. ,,slumcleaners'' uit de laatste wereldoorlog) nog kunnen accepteren en dan bij de moderne wapens plotseling ,,Neen'' zeggen. Dit is onbestaanbaar. Het geweten onderscheidt niet het doden van één en het doden van velen. Noch onderscheidt het ,,moord'', ,,doodslag'' of ,,de dood tot ,,gevolg hebbende''. Oorlogshandelingenworden òf geaccepteerd òf niet. Is hier niet veel meer sprake van een bereiken van de grens van menselijk leed dat men nog juist met zijn onderdrukt mede-lijden de baas kan blijven? Met andere woorden het is een uiting van emotie.

Het is dan ook met de grootst denkbare bescheidenheid, en zonder de catastrofale uitwerking van de moderne, strategische wapens te willen relativeren, dat we tot afwijzing van de atoombezwaarden moeten komen.

d. NAVO-bezwaarden baseren hun motieven op het feit dat we in een bondgenootschap onze nationale verantwoordelijkheid niet zelfstandig meer dragen en bovendien dat wij mede afhankelijk zijn van landen waartegen politieke bezwaren bestaan. Wat dit laatste betreft moge worden verwezen naar punt h (politiek bezwaarden).

Ten aanzien van de eigen nationale verantwoordelijkheid, alsmede de delegatie van bevoegdheden, zij opgemerkt dat deze zaken wel onderkend zijn. Art. 4 van het Noord Atlantische Verdrag luidt: ''The Parties will consult together, whenever, in the opinion of any of them, the territoria1 integrity, political independance or security of any of the Parties is threatened.'' Dit artikel, zoals het gehele verdrag, was een gevolg van de gemeenschappelijke wil van de participerende volken om de nationale plicht tot handhaving van vrijheid en recht gezamenlijk te dragen. De individuele mogelijkheden zouden in de huidige omstandigheden blijken

onmogelijkheden te zijn. Toch is de stem van elk volk afzonderlijk niet uitgeschakeld. Het gemeenschappelijkestreven komt duidelijk tot uiting in de Préambule van het Verdrag: „. . . to safeguard the freedom, common „heritage and civilisation of their peoples, founded on the principles of „democracy, individual liberty and the rule of law". Het is juist daarom dat onze volksvertegenwoordiging dit verdrag in de zomer van 1949 heeft geratificeerd en ook na 20 jaar geen gebruik heeft gemaakt van art. 13 om het verdrag op te zeggen.

Bezwaren tegen deze gang van zaken kan men dan ook slechts zien als *„minderheidsnota's"* welke hoogstens met het gevoel of het verstand te maken hebben maar zeker niet met het geweten.

Daarom bieden de NAVO-bezwaarden geen enkele grond voor erkenning.

e. Selectief bezwaarden willen eerst de kat eens uit de boom kijken en afwachten voor welk doel en tegen welk land zij zullen worden ingezet. Eerstens duidt dit op de gedachte aan een offensieve oorlog hetgeen noch van ons volk, noch van de NAVO de bedoeling is. Het gaat om de „safeguarding of the freedom". Afgezien hiervan zou het voor de overheid totaal onacceptabel zijn dat iemand zich het recht voorbehoudt om te kunnen renonceren.

Ook in dit geval is geen sprake van een autonome, innerlijke bewogenheid doch alleen van een eigen gedachtenvorming.

Als zodanig mist deze opvatting elke grond voor erkenning als een bezwaar van het geweten.

f. Delegatiebezwaren worden naar voren gebracht door hen die alleen zelf verantwoordelijk willen zijn voor al hun doen en laten. Zij willen niets over laten aan de leiding van anderen. Het spreekt vanzelf dat zulke typen reeds moeilijk passen in welk deel van de samenleving ook.

Helaas valt niet te ontkennen, dat men, gelukkig bij grote uitzondering, geconfronteerd kan worden met een absurd, meer officieel uitgedrukt, onbevoegd gegeven bevel. Echter zal eerst dan, en niet eerder, het geweten gaan spreken.

Ook deze op verstandelijke beredenering stoelende bezwaren, waarbij het „onzedelijke[w]" vaak reeds in het begrip „gezag[3]" ligt opgesloten, hebben geen enkele relatie met het geweten (zie ook het volgende punt).

g. Elitaire bezwaren. In elke organisatie is „law and order" een conditio sine qua non. President ABRAHAM LINCOLN stelde zich, bij het begin van de Civil War, de vraag: „Must a government, of necessitity, „be too strong for the liberties of its own people, or too week to maintain „its own existance?' Ook toen leefde reeds de vraag naar de gulden middenweg tussen tyrannie en anarchie. Niet voor niets begonnen daarom in 1787 de Founding Fathers in Philadelphia aan de opstelling van de Constitution, welke de eerste grondwet ter wereld zou worden.

„Spelregels[3]" moeten er zijn om teveel macht en teveel bandeloosheid

te voorkomen. Dit geldt, onverkort, voor de militaire organisatie. Deze verschilt in zoverre van een civiele organisatie dat men niet vrij is om erin of eruit te stappen. Juist dat kan voor de vrijheids-aanbidders die vrijheid stellen boven plicht, teveel zijn. Wij zien hierin een zekere overeenkomst met de bezwaarden bedoeld onder punt *f*.

Daar komt echter nog bij dat in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of buitengewone omstandigheden de voornaamste verantwoordelijkheden komen te berusten bij het Militair Gezag. Men komt dan licht tot de gedachte dat de Trias Politica van MONTESQUIEU met voeten wordt getreden. Men ziet, ook vaak reeds in vredestijd, wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht dan in één hand. Een concentratie van deze drie binnen de militaire organisatie, of binnen het Militair Gezag, houdt echter niet in dat eenzelfde instantie met de executie van alle drie is belast. In dat opzicht is er geen verschil met de burgermaatschappij. Deze bezwaren kunnen dan ook op geen enkele wijze als ontsproten uit gewetensconflicten worden gezien.

h. Politieke bezwaren zijn er in velerlei soorten. Genoemd is reeds het samenwerken met NAVO-partners tegen wier regeringen men bezwaren heeft. Hierbij wordt over het hoofd gezien dat de NAVO geen verdrag is tussen regeringen maar tussen volken. Door discriminatie van deze regeringen laat men ook de betreffende volken in de kou staan.

Verder hoort men beweren dat de krijgsmacht, en zeker de NAVO, juist agressief zou werken; dat de krijgsmacht niet meer zo nodig is; dat de kosten voor de krijgsmacht beter aan de derde wereld kunnen worden besteed (wat doen die ermee?). Zo zijn er nog meer te noemen.

Het zijn allemaal argumenten waar veel tegenin is te brengen. De grote vraag is hier echter of zij voortkomen uit het geweten of dat wij ze moeten zien als gevoelens van minderheidsgroepen. De bewering van sommigen dat politieke bezwaren zich kunnen ,,verdichten" tot gewetensbezwaren moet, op zijn minst, als een tendentieuze theorie worden beschouwd. Dan zouden deze opvattingen zich verdichten tot een ,,geloof in nieuwe ,,zekerheden". Hier ontbreekt echter wel iets aan het samengaan van synterèsis en conscientia. Bovendien komen we wel erg dicht in de buurt van een collectief geweten, hetgeen als onbestaanbaar van de hand is gewezen. En hoe vaak is het een façade die alles wat daarachter schuilt moet verbergen. Wij mogen daarom deze bezwaren zeker niet als grond voor erkenning gebruiken.

i. Pacifistische bezwaren noemen wij bezwaren van hen die elk militair geweld rigoreus willen afwijzen en pleiten voor ,,geweldloos ,,verzet". Zij die tussen 1940 en 1945 aan het verzet hebben deelgenomen weten maar al te goed dat geweldloos verzet een contradictio in terminis is. En wat blijft er dan over van de te beschermen vrijheden? (Zie ook de uitspraak van prof. Ridderbos onder punt 10c.)

Niet te ontkennen valt dat geweldloosheid juist een van de schoonste

eigenschappen is van de ideale mens. Maar wij moeten wel bij de nuchtere werkelijkheid blijven. De gerechtigheid in deze wereld wordt niet gerealiseerd in reincultuur maar in de strijd met vijandige machten. Het zich Pacifist willen noemen zou daarom een erenaam kunnen zijn ware het niet dat het slechts getuigt van gebrek aan werkelijkheidszin waarbij overigens de strijdkrachten worden vervangen door een totaal inadequaat alternatief, dat bovendien niet geheel vrij van geweld kan functioneren. De reguliere oorlog van CLAUSEWITZ en VON MOLTKE ZOU slechts ontaarden in een guerrilla van MAO TSE TOENG.

Om die reden kunnen ook de pacifistische bezwaarden niet worden erkend.

11. Een geheel aparte groep vormen de ***Jehovah's Getuigen.*** Zij weigeren konsekwent militaire dienst en beroepen zich niet op de Wet Gewetensbezwaren. Deze volgelingen van CHARLES RUSSELL en RUTHERFORD baseren hun standpunt op art. 2 van hun statuten. Hierin worden zij verplicht ,,op te treden als de dienaar van en het wettige bestuurs-,,lichaam van'' hun secte. Dientengevolge zouden zij een geestelijk ambt bekleden en daardoor vrij zijn van het vervullen van militaire dienst. In de tweede plaats erkennen zij geen ander gezag dan dat van Jehovah. Om die reden ontkennen zij in deze het gezag van de overheid en willen zij zich evenmin op die overheid beroepen.

Hoewel gebruik makend van onze vrijheid van godsdienst plaatsen zij zich wel buiten de regels van onze samenleving. Hun standpunt wordt geheel bepaald door eigengemaakte regels welke bovendien, wat de dienstplicht betreft, in strijd zijn met de Nederlandse wetten. Zelfs een beroep op rechtvaardigingsgronden (art. 41 t/m 44 van het W.v.S.) zou, indien al gedaan, niet ontvankelijk moeten worden verklaard.

12. Wanneer wij onze beschouwingen in het kort samenvatten dan komen we tot de volgende ***conclusies.***

a. De Nederlandse grondwet, welke de dienstplicht voor zekere onderdanen verplicht stelt, opent tevens de mogelijkheid tot vrijstelling daarvan op grond van gewetensbezwaren.

b. Het geweten kan worden omschreven als een autonoom, dwingend innerlijk gevoelen dat goed van kwaad onderscheidt en naar welk gevoelen men zijn leven wenst te richten.

c. Bij toetsing van motieven aan de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst is het geweten de enige juiste toetssteen; ethische overwegingen zijn te vaak gebaseerd op louter verstandelijke of gevoelsmatige denkwijzen.

d. De motieven waarop men zich op de Wet beroept kunnen als volgt worden gegroepeerd:

– afwijzing van het doden van de medemens;

– niet kunnen behoren tot een orgaan waarin dit doden wordt beoefend en, zo nodig, uitgevoerd;
– afwijzen van de extreme escalatie van de bewapening;
– overwegingen van politieke aard;
– situatieve, gevoelsmatige argumenten, doorgaans van sociale, alternatieve of opponerende aard.

e. Gronden voor gewetensbezwaren kunnen slechts worden gevonden wanneer verzet wordt aangetekend tegen het dragen van wapens of tegen het dienen bij de gewapende macht.

Personalia

Op 1 januari 1975 is de Schout-bij-Nacht van Administratie H. **BAKKER** op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid van het Hoog Militair Gerechtshof, welke functie hij ruim 10 jaar heeft vervuld. Tevoren, op 11 december 1974, had de Hoofdintendant der Zeemacht, de Schout-bij-Nacht Mr. J. GRIPPELING, en het korps officieren van administratie in de Marinekazerne te Amsterdam afscheid genomen van Schout-bij-Nacht **BAKKER** als nestor van het korps: bijna 50 jaren dienst als officier.

Tijdens de afscheidsbijeenkomst op 11 december 1974 hield de Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie Mr. G. L. **LINDNER** een inleiding over de wijziging van het militaire tuchtrecht, het militaire strafrecht en het militaire strafprocesrecht. Na afloop van de bijeenkomst werd aan Schout-bij-Nacht **BAKKER** een schilderij aangeboden van Hr. Ms. „Van Kinsbergen", aan boord van welk schip hij van augustus 1939 tot augustus 1941 diende en waarna hij in Engeland werd benoemd tot Fiscaal bij de Zeekrijgsraad in het Verenigd Koninkrijk. Voorts reikte de Hoofdintendant hem de versierselen uit van Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw, waartoe H.M. de Koningin hem enkele dagen tevoren had benoemd.

Schout-bij-Nacht **BAKKER** werd op 13 augustus 1925 benoemd tot Officier van Administratie der 3e klasse; in december 1934 legde hij aan de Universiteit van Amsterdam het examen voor meer uitgebreide rechtskennis af. Na verschillende varende en wal-plaatsingen werd hij in augustus 1941 benoemd tot Fiscaal bij de Zeekrijgsraad in het Verenigd Koninkrijk. Op **16** maart **1964** werd hij lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

W.H.V.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 20 maart 1974

President: Mr. *H*. Donker; *Leden:* J. *A.* *J.* M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en **A.** E. J. Buss, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: T. P. J. van Veeren, luitenant ter zee van administratie der tweede klasse oudste categorie.

Met overschrijding van zijn bevoegdheid een mindere bevelen iets te doen en een mindere, anders dan door slaan of stompen, pijn veroorzaken: als korporaal der mariniers een marinier der 3e klasse zee-miliciën order gegeven om op de buik te gaan liggen en vervolgens gewelddadig deze mindere bij de haren en bij een van de enkels achterover getrokken, waarbij beklaagde zijn voet op de rug van die mindere had geplaatst.

Acht weken militaire detentie waarvan 4 weken voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 76, 140, 142; W.Sr. art. 300)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen A.B., geboren 14 september 1946, korporaal der mariniers, beklaagde.

Gezien: . . . enz.

Gezien de dagvaarding d.d. 25 februari 1974 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 augustus 1973 te Doorn toen hij diende als „korporaal der mariniers bij de Zeemacht en als zodanig te werk was ge„steld bij de Van Braam Houckgeestkazerne, aldaar (in het ter plaatse „aanwezige oefen-wachtlokaal) opzettelijk met overschrijding van zijn „bevoegdheid de bij de zeemacht dienende marinier der derde klasse zee„miliciën N. H. Meijer, (die eveneens bij genoemde kazerne was tewerk„gesteld) de order heeft gegeven op de buik te gaan liggen, waaraan ge„noemde Meijer voldeed, en deze vervolgens opzettelijk gewelddadig bij „diens haren en één van de enkels heeft vastgepakt en achterover heeft „getrokken, waarbij hij zijn voet althans zijn knie op de rug van Meijer „had geplaatst, tengevolge van welke handelingen genoemde Meijer „pijn ondervond";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: ***A.B.,*** oud 27 jaar, als *beklaagde:*

Op 2 augustus 1973 diende ik als korporaal der mariniers bij de Zeemacht en was ik als zodanig tewerkgesteld bij de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn. Aldaar heb ik in het ter plaatse aanwezige oefenwachtlokaal opzettelijk met overschrijding van mijn bevoegdheid de bij de Zeemacht dienende marinier der derde klasse zeemiliciën N. H. Meijer, die eveneens bij de Van Braam Houckgeestkazerne was tewerkgesteld, de order gegeven op de buik te gaan liggen. Hieraan voldeed genoemde Meijer. Vervolgens heb ik Meijer opzettelijk gewelddadig bij diens haren en één van de enkels vastgepakt en achterover getrokken, waarbij ik mijn voet op de rug van Meijer had geplaatst.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marine Recherche no. 24D/1973, opgemaakt op 17 augustus 1973 door Jan van Dongen, verbalisant, sergeant van speciale diensten rechercheur der Koninklijke Marine, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, zakelijk onder meer inhoudt: als op 14 augustus 1973 aan verbalisant afgelegde verklaring van:

Nicolaas Hubertus Meijer:

Op 2 augustus 1973 diende ik als marinier der derde klasse zeemiliciën bij de Zeemacht en was ik tewerkgesteld bij de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn. Op 2 augustus 1973 bevond ik mij in het wachtlokaal van de oefenschildwachten in genoemde kazerne. Aldaar gelastte korporaal der mariniers B. mij om met mijn buik op de grond te gaan liggen. Ik volgde deze order op. Vervolgens werd ik door korporaal B. bij mijn haren en een van mijn enkels vastgepakt en achterover getrokken. Hij plaatste ook een voet op mijn rug. Trekkend aan mijn haren en benen, waarbij zijn voet op mijn rug bleef, trok hij mij als het ware in een hoepel. Ik ondervond van deze handelingen veel pijn.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wordende elk dezer slechts gebezigd ten bewijze van het feit waarop het bijzonderlijk betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, telkens met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

,,dat hij op 2 augustus 1973 te Doorn, toen hij diende als korporaal ,,der mariniers bij de Zeemacht en als zodanig tewerk was gesteld bij ,,de Van Braam Houckgeestkazerne, aldaar opzettelijk met overschrijding ,,van zijn bevoegdheid de bij de Zeemacht dienende marinier der derde ,,klasse zeemiliciën N. H. Meijer (die eveneens bij genoemde kazerne ,,was tewerkgesteld), de order heeft gegeven op de buik te gaan liggen, ,,waaraan genoemde Meijer voldeed en deze vervolgens opzettelijk ,,gewelddadig bij diens haren en één van de enkels heeft vastgepakt en ,,achterover heeft getrokken, waarbij hij zijn voet op de rug van Meijer ,,had geplaatst, tengevolge van welke handelingen genoemde Meijer ,,pijn ondervond'';

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-

klaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde respectievelijk dient te worden gekwalificeerd als:

1. ,,*Als militair opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid „een mindere bevelen iets te doen",*
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 Wetboek van Militair Strafrecht;

2. ,,*Als militair in dienst opzettelijk een mindere anders dun door slaan „of stompen pijn veroorzaken",*
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 142, eerste lid, Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan, en mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld en mede gelet op het op 24 januari 1974 door H. Havinga, zenuwarts te Voorburg, over beklaagde opgemaakt rapport betreffende de geestvermogens van beklaagde, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht te bevelen een gedeelte van de militaire detentie voor de tijd van acht weken, groot vier weken, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, terwijl het militaire belang zich niet verzet tegen het uitspreken van een voorwaardelijk gedeelte der veroordeling;

[Volgt: veroordeling tot 8 weken militaire detentie waarvan 4 weken voorwaardelijk; proeftijd 2 jaar – *Red.]*.

NASCHRIFT

(1) Eén der elementen van artikel 142 WMSr is dat het feit „in dienst" moet zijn gepleegd. Dat begrip is niet zonder meer te vereenzelvigen met „in de kazerne" of „aan boord van een oorlogsvaartuig"; met name vallen daaronder niet handelingen, gepleegd in de kazerne of aan boord na afloop van de eigenlijke dienst – tenzij deze zijn gepleegd terzake van een dienstaangelegenheid (artikel 76 WMSr).

De tenlastelegging vermeldt dit element niet, zegt slechts dat de handelingen voorvielen in het oefen-wachtlokaal van de Van Braam Houckgeestkazerne en dat lijkt mij voor de tenlastelegging van het hier bedoelde element onvoldoende. Die ongenoegzaamheid wordt zelfs nog onderstreept door het feit dat beklaagde, onmiddellijk aan de mishandeling voorafgaande, zijn

mindere met overschrijding van zijn bevoegdheid een bevel had gegeven. Verband met een „dienstaangelegenheid" was er dus niet.

(2) De tekst van artikel 142 WMSr is niet vrij van dubbelzinnigheid. Strafbaar is het slaan, stompen of op andere wijze pijn veroorzaken. Men kan dit op twee manieren lezen:

(a) men kan oordelen dat voor strafbaar slaan en sfompen het veroorzaken van pijn noodzakelijk is en dat daarnaast ook strafbaar is het op andere wijze (dan door slaan of stompen) pijn veroorzaken;

(b) men kan echter uit de tekst evenzeer lezen dat slaan of stompen altijd strafbaar is, ongeacht of daardoor pijn wordt veroorzaakt of niet, maar dat voor andere aanrakingen (voorbeelden uit de jurisprudentie: kopstoot, stoot met opgeheven knie in de liesstreek) het veroorzaken van pijn een vereiste is voor strafbaarheid.

Persoonlijk gevoel ik voor de tweede lezing.

Pijn is een subjectieve gewaarwording en ik meen dat het in dienst slaan of stompen van een mindere reeds op zich een strafwaardige bejegening van de mindere is. Dat voor andere aanrakingen, bijvoorbeeld een duw (duwtje) pijn vereist is, acht ik anderzijds een redelijke eis.

Wat de strafbaarheid van slaan zonder pijn betreft mag ik verwijzen naar het geval van een matroos die aan boord van Hr. Ms. „Java" met een brandende sigaret in de mond op de bak verscheen bij het ten anker komen en die van de schipper een klap in het gezicht kreeg, die op een afstand te horen was. De matroos verklaarde dat hij van de klap geen pijn gevoeld had en men kan uit het vonnis (van de Zeekrijgsraad te Soerabaja van 25 oktober 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 466) lezen hoezeer de krijgsraad zich in bochten gewrongen heeft om deze bejegening toch nog strafbaar te verklaren. De krijgsraad overwoog dat het, naar het geluid te oordelen, een flinke klap geweest moet zijn en dat, niettegenstaande de verklaring van de matroos dat hij geen pijn had gevoeld, het toebrengen van een klap in iemands gezicht een lichamelijke aanraking veroorzaakt welke op zichzelf reeds pijn moet meebrengen.

Men krijgt de indruk dat de krijgsraad een duidelijke standpuntsbepaling in de zin van de door mij hierboven onder (b) voorgestane lezing niet gewild heeft; het zou een goede gelegenheid zijn geweest! Mogelijk werd de krijgsraad tot zijn uitspraak gebracht door een kort tevoren (vonnis van 26 mei 1936, M.R.T. XXXII, blz. 299) gegeven kwalificatie „Als militair „in dienst opzettelijk een mindere slaan en door schoppen pijn veroor-„zaken"[1]). Door deze kwalificatie had de krijgsraad uitdrukkelijk (en als

---

[1]) Voor het verschil dat de Krijgsraad hier tussen het slaan en het schoppen maakt is in het vonnis geen grond te vinden. De mindere verklaarde met betrekking tot de klap „dat zijn rechterwang ervan pijn deed en dat hij er enigszins van duizelde". Mogelijk is per abuis in de kwalificatie voor het woord „slaan" het woord „door" weggevallen.

het ware ten overvloede) gekozen voor de onder (a) vermelde lezing.

Voor zover ik heb kunnen nagaan heeft de militaire rechter later bij de gevallen van slaan of schoppen nimmer meer de veroorzaking van pijn uitdrukkelijk vermeld (wel komt het nog steeds in de tenlasteleggingen voor) maar de toch nog enigszins prejudiciërende toevoeging „anders dan „door slaan of schoppen" komt steevast in de kwalificaties voor en is (sententie van 19 december 1967, M.R.T., LXZ, blz. 168) door het Hoog Militair Gerechtshof overgenomen.

Ik zou ervoor willen pleiten dat in andere gevallen dan slaan of schoppen de kwalificatie beperkt blijve tot „als militair in dienst opzettelijk een „mindere pijn veroorzaken".

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraadte Arnhem

Vonnis van 21 *augustus* 1974

President: Mr. P. E. Kloots; Leden: Kolonel W. Sundermeijer en luitenant-kolonel F. M. Th. van der Ven;
Raadsman: Mr. K. Langelaar.

Als dpl. sld. in zijn functie van bestuurslid van de Afdeling 't Harde van de V.V.D.M., niettegenstaande kort tevoren duidelijk verbod door de Legerplaatscommandant getracht de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen door het verspreiden van een pamflet waarin werd opgeroepen tot demonstratie in de vorm van een sit down actie voor een compensatieregeling.

KRIJGSRAAD: 2 weken militaire detentie, voorwaardelijk en f 150 geldboete.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): 2 weken militaire detentie onvoorwaardelijk.

(W.M.Sr. *art.* 147)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij *die krijgsraad, eiser, tegen V.S.K., geboren* 24 *april* 1953, *dpl. sld., beklaagde.*

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat of kanonnier in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op een „of *meerdere dagen in of omstreeks de maand mei* 1974 *in de legerplaats „'t Harde, gemeente Oldebroek, althans in Nederland, tezamen en in*

,,vereniging met J.A.M., G.V., L.B. en J.F.H., althans ieder voor zich,
,,als lid van het bestuur van de afdeling 't Harde van de vereniging van
,,dienstplichtige militairen (V.V.D.M.), terwijl hij/zij wist(en) of kon(den)
,,weten – uit hetgeen hem/hun eerder en/of kort tevoren daaromtrent
,,door de desbetreffende Legerplaatscommandant duidelijk kenbaar was
,,gemaakt dat het houden van demonstraties binnen de legerplaats 't Har-
,,de was verboden (telkens) door middel van in meerdere exemplaren
,,onder de in genoemde legerplaats gelegerde militairen verspreide, door
,,beklaagde(n) en/of anderen samengestelde geschriften, als een pamflet
,,met het hoofd ,,Landelijke Aksiedag'' en een pamflet met het hoofd
,,,,Landelijke aksiedag voor de Kompensatie'', in afdruk als bijlagen
,,gemerkt 3 en 4, gevoegd bij het proces-verbaal nr. P. 112/74 van de
,,Brigade Koninklijke Marechaussee te 't Harde, waarin respectievelijk
,,onder meer het navolgende is opgenomen:

,,,,LANDELIJKE AKSIEDAG''

,,,,Wat wil dat zeggen LANDELIJKE AKSIEDAG? In februari is op de
,,,,algemene ledenvergadering besloten een massale aksiedag te houden.
,,,,Dat betekent dat op die dag op alle kazernes in Nederland een de-
,,,,monstratie wordt gehouden. Dit als reaksie op de belachelijke kompen-
,,,,satie-voorstellen van Vredeling. Heeft Vredeling dan toch een bord
,,,,voor zijn kop? Weet hij dan nog steeds niet wat er leeft onder de
,,,,soldaten? Denkt hij dan nog steeds dat hij de soldaten kan afschepen
,,,,met een dergelijk zoethoudertje? HIER MOETEN WE KEIHARD ANTWOORD
,,,,OP GEVEN. DE ENIGE MANIER IS FEL TE DEMONSTREREN. De soldaten
,,,,willen een LANDELIJKE AKSIEDAG? Die gaat er komen. WEEST DAAROM
,,,,PARAAT. HET DUURT NIET LANG MEER.
,,,,LANDELIJKE AKSIEDAG VOOR DE KOMPENSATIE'',
,,,,morgen demonstreren alle soldaten op alle kazernes in Nederland. Dus
,,,,ook op ut Harde. Vooral op ut Harde.
,,,,MORGENOCHTEND KWART VOOR ACHT.
,,,,Grootse Sit-down demonstratie op de grote appelplaats.
,,,,Demonstreer voor een betere komensatieregeling.
,,,,DEMONSTRATIE
,,,,onder het motto . . . maar dat geeft allemaal niets
,,,,want de beuk gaat er in
,,,,holadiee, holadio . . .
,,,,LAAT JE MATEN NIET IN DE STEEK, WEEST SOLIDAIR, DOE MEE.''

,,heeft (hebben) getracht de tucht onder de krijgsmacht te ondermij-
,,nen'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 en 7 mei 1974 heb ik als dpl. kann. bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst en als lid van het bestuur van de afdeling 't Harde

van de VVDM, samen en ingevolge onderling overleg met mijn medebestuursleden J.A.M., G.V., L.B. en J.F.H., in de legerplaats 't Harde, gem. Oldebroek, doen verschijnen een tweetal door ons samengestelde pamfletten getiteld ,,Landelijke Aksiedag'' en ,,Landelijke Aksiedag voor ,,de Kompensatie'', van elk waarvan u een gelijkluidende afdruk mij toont als bijlagen 3 en 4 bij PV P. 112/74 van de Brigade Koninklijke Marechaussee 't Harde. Wij hebben elk pamflet toen in vele tientallen exemplaren onder de militairen in die legerplaats gelegerd doen verspreiden. Uit eerdere aanzegging van de legerplaatscommandant, onder meer op 7 mei 1974 gedaan, wisten wij dat het houden van demonstraties in de legerplaats was verboden. Desondanks besloten wij met deze pamfletten tot zulk een demonstratie op te wekken. Wij wilden uitvoering blijven geven aan het besluit van de algemene ledenvergadering tot het houden van een landelijke aktiedag;

Overwegende, dat von Grumbkow, Friederich Heinrich, oud 53 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 7 mei 1974 heb ik als commandant Kazernecommando in de legerplaats 't Harde een onderhoud bijgewoond tussen de legerplaatscommandant, overste Van den Ham, en de mij bekende leden van het afdelingsbestuur van de VVDM ter plaatse, de soldaten L.B., J.F.H., G.V., V.S.K. en J.A.M. Ik heb de overste deze militairen horen aanzeggen dat betogingen in de legerplaats waren verboden. Ook zag ik de overste hen voorhouden een pamflet getiteld ,,Landelijke Aksiedag'', soortgelijk aan het exemplaar dat u mij in afdruk toont als bijlage 3 bij PV Koninklijke Marechaussee 't Harde P 112/74. Ik hoorde soldaat L.B. optreden als woordvoerder voor dit afdelingsbestuur. Ik hoorde hem aan de overste antwoorden dat dit pamflet door zijn bestuur van deze afdeling was samengesteld. Genoemde soldaten waren allen op zijn minst enkele weken als bestuursleden in functie. Niet alleen hadden zij zelf zich als zodanig aan mij bekend gemaakt, maar ook had ik vanwege het hoofdbestuur van de VVDM de schriftelijke bevestiging daarvan ontvangen, laatstelijk gedateerd 9 april 1974. Ook heb ik bijgewoond een onderhoud tussen de legerplaatscommandant en het aanwezige afdelingsbestuur VVDM in 't Harde op 10 april 1974. Ik zag toen 4 bestuursleden aanwezig, onder wie L.B. en J.F.H. Ik hoorde de legerplaatscommandant hen aanzeggen, dat betogen in de legerplaats was verboden;

Overwegende, dat Eleveld, Jacob Hendrik, oud 39 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 7 mei 1974 heb ik als eskadroncommandant in de legerplaats 't Harde van een mij onderhebbend eskadron-functionaris overhandigd gekregen tenminste een tiental exemplaren van een pamflet van de plaatselijke VVDM, opwekkend tot een demonstratie in de legerplaats. Die functionaris meldde mij, deze pamfletten verspreid in de legeringskamers van

het eskadron te hebben aangetroffen. Hun inhoud kwam, naar ik zag, overeen met die van het pamflet dat u mij in afdruk toont als bijlage 3 bij het PV KMAR 't Harde P. 112174. Mijn pamfletten waren dacht ik geel gekleurde stencils.

Op 8 mei 1974 kreeg ik in de legerplaats 't Harde opnieuw overhandigd een stuk of vier exemplaren van een ander VVDM-pamflet waarvan de tekst overeenkomt met die van het exemplaar dat u mij in afdruk toont als bijlage 4 bij het PV KMAR 't Harde P. 112/74. Ook van deze pamfletten werd mij gemeld dat ze verspreid op de legeringskamers van mijn eskadron waren aangetroffen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 112/74, opgemaakt en op 14 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Engel Moorlag en Obe Sjoerd de Bruin, respectievelijk opperwachtmeester en wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade 't Harde zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van George van den Ham:

Op 7 mei 1974 heb ik een vergadering belegd met alle in de legerplaats 't Harde gelegerde onderdeelscommandanten. Tijdens deze vergadering bracht één der onderdeelscommandanten een pamflet mee, waarin een demonstratie tegen de minister van defensie op korte termijn werd aangekondigd. Dit pamflet was ondertekend door de VVDM afdeling 't Harde. Na de bespreking heb ik naar aanleiding van dit pamflet het afdelingsbestuur van de VVDM te 't Harde voorzover aanwezig, te weten L.B.van 44e afdeling Veldartillerie, G.V. van dat zelfde onderdeel, J.A.M. van 113 technische dienst herstelcompagnie, V.S.K. van 19 afdeling Veldartillerie en J.F.H. van 101 artillerie meetafdeling bij mij ontboden. Tevens was hierbij aanwezig de commandant van het kazernecommando van de legerplaats 't Harde, de majoor von Grumbkow.

Toen ik hen vroeg wie van hen de tekst had opgesteld werd geantwoord dat dit door hen gezamenlijk was gedaan. Hierna heb ik dit bestuur herinnerd aan het feit, dat mijn voorganger, de kolonel Dieben, in een gesprek op 10 april 1974 hen overduidelijk kenbaar had gemaakt dat het houden van demonstraties binnen de legerplaats 't Harde verboden was en dat ik als nieuwe legerplaatscommandant dit standpunt onverkort handhaafde en dat overtreding van dit verbod zou leiden tot ernstige gevolgen, niet alleen voor henzelf maar ook voor degene die zij mee zouden sleuren. Ik heb daarbij de opmerking geplaatst dat het standpunt van de minister ten opzichte van demonstraties in de legerplaats niet was gewijzigd. Toen ik op 8 mei 1974 te 08.10 uur de legerplaats binnenreed werd mij gemeld dat er een begin van sit-downdemonstratie had plaats gehad die morgen te 07.45 uur.;

als verklaring van J.A.M.:

Ik vermoed dat ik in januari 1974 bestuurslidvan de afdeling 't Harde van de VVDM ben geworden. Van het bestuur maken deel uit: G.V.,

L.B., V.S.K., J.F.H. en ik. Ik weet dat er op 28 maart 1974 tijdens de algemene ledenvergadering te Utrecht is besloten tot het houden van een aktie tot het verkrijgen van compensaties. Het was wel bij onze afdeling bekend wanneer deze aktie zou worden gehouden, maar de dag is door ons zo lang mogelijk geheim gehouden om de aktie zo effektief mogelijk te laten verlopen. Ongeveer twee weken geleden werd het pamflet door u genummerd met I (bijlage 3 bij PV nr. P. 112/74) door het afdelingsbestuur van 't Harde samengesteld. Deze pamfletten zijn onder verantwoordelijkheid van het afdelingsbestuur van de VVDM 't Harde door de kontaktmensen in de legerplaats 't Harde verspreid. Het door u als nummer II genummerde pamflet (bijlage 4 bij PV P. 112/74) is door ons als afdelingsbestuur samengesteld. Deze pamfletten zijn in de loop van de avond van 7 mei op identieke wijze verspreid als pamflet nummer I. Ongeveer een week geleden is de tekst van dit pamflet door het afdelingsbestuur van 't Harde samengesteld. Op 7 mei 1974 is het gehele afdelingsbestuur bij de huidige legerplaatscommandant, de overste Van den Ham geweest. De overste Van den Ham deelde ons mee, dat hij richtlijnen had ontvangen. Naar aanleiding van die richtlijnen legde hij ons een demonstratieverbod op in de legerplaats 't Harde. Dit kwam in ieder geval voor mij duidelijk naar voren. Wij hebben toen als bestuur besloten om toch te demonstreren. Dit besluit kwam later op de dag.;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevinden twee als bijlagen 3 en 4 bij voormeld PV gevoegde exemplaren van een geschrift, getiteld respectievelijk ,,Landelijke Aksiedag'' en ,,Landelijke aksiedag voor de ,,Kompensatie'' waarin is opgenomen de tekst, zoals die is weergegeven in de omschrijving van het aan beklaagde tenlastegelegde;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – voormelde geschriften met het opschrift ,,Landelijke Aksiedag'' en ,,Landelijke Aksiedag voor de Kompensatie'' slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: ... enz. (zie dagvaarding – Red.);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,Medeplegen van als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon ,,door een geschrift trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, ,,meermalen gepleegd'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 147, 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat aan voormelde beslissing niet in de weg staat hetgeen daartegen namens de beklaagde is aangevoerd, dat bij beklaagde als lid van het afdelingsbestuur van de VVDM, afdeling 't Harde, de opzet tot ondermijning van de krijgstucht heeft ontbroken;

Overwegende, dat dit verweer door de krijgsraad wordt verworpen op

de navolgende gronden:

dat beklaagde als bestuurslid aanwezig is geweest bij een gesprek van het afdelingsbestuur met de legerplaatscommandant op 7 mei 1974, in welk gesprek uitdrukkelijk zijdens de legerplaatscommandant werd gesteld dat het houden van demonstraties binnen de legerplaats 't Harde verboden was;

dat de legerplaatscommandant tevens in dit gesprek heeft medegedeeld, dat hij dienaangaande onverkort het standpunt handhaafde van zijn voorganger de kolonel Dieben, die op 10 april 1974 het afdelingsbestuur op het verbod van het houden van demonstraties binnen de legerplaats had gewezen en dat overtreding van dit verbod zou leiden tot ernstige gevolgen, niet alleen voor het afdelingsbestuur, maar ook voor hen, die zij mee zouden sleuren, dat door en namens beklaagde ten processe is verklaard dat hij èn zijn medebestuurders uiteindelijk – ondanks dit verbod en de hem bekende risico's bij overtreding daarvan – tóch bewust het besluit van de Algemene Ledenvergadering van de vereniging van dienstplichtige militairen om een landelijke aktiedag te houden wilden laten prevaleren boven het verbod van de legerplaatscommandant;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar en voorts, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 150, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *6* dagen – ***Red.].***

Hoog Militair Gerechsthof

Sententie van *6* november 1974

President: Mr. Prins; ***Leden:*** Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Van der Pol en brigade-generaal b.d. Mr. Dr. Kasten (plv.);
Raadsman: Mr. ***K.*** Langelaar.

(zie het vonnis hierboven)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende de beklaagde zal veroordelen tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens:

a. dat het Hof de overweging aanvangende met de woorden „overwegende, dat zich bij de processtukken bevinden" doet vervallen en instede daarvan opneemt de overweging luidende: „Overwegende, dat aan beklaagde ten processe zijn getoond twee zich bij de processtukken bevindende, als bijlagen nr. 3 en 4 bij voormeld proces-verbaal gevoegde exemplaren van een geschrift getiteld respectievelijk „Landelijke Aksiedag" en „Landelijke aksiedag voor de Kompensatie", waarin telkens is opgenomen de tekst, zoals die is weergegeven in de omschrijving van het aan beklaagde tenlastegelegde";

b. dat het Hof niet overneemt de overwegingen met betrekking tot het namens de beklaagde aangevoerde verweer, dat bij beklaagde als lid van het afdelingsbestuur van de VVDM, afdeling 't Harde, de opzet tot ondermijning van de krijgstucht heeft ontbroken, welk verweer bij de behandeling dezer zaak in hoger beroep niet is aangevoerd;

c. ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen, welke het Hof onjuist zijn voorgekomen;

Overwegende, dat namens beklaagde, bij monde van diens raadsman, als verweer is aangevoerd, dat de legerplaatscommandant niet bevoegd was de demonstratie te verbieden, doch het Hof dit verweer verwerpt, aangezien ingevolge het bepaalde in artikel 17 onder c van het Reglement betreffende de Krijgstucht de vraag of deelneming van militairen aan een betoging van welke aard ook is toegestaan staat ter beslissing van de plaatselijke militaire autoriteit en aan diens beleid is overgelaten ten aanzien van welke betogingen deelneming dient te worden verboden;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepaste vermelde artikelen — behoudens de artikelen 13 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a,

14 b en 23 van het Wetboek van Strafrecht – alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructies;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van ***twee weken;***

Bevestigt het vonnis voor al het overige met overneming der gronden en wijziging als hoger aangegeven.

TUCHTRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechsthof

Beschikking van 21 augustus 1974

President: Mr. Prins; ***Leden:*** Schout-bij-nacht Bakker, generaals-majoor Coopmans en Van der Pol, generaal-majoor b.d. Lagerwerff (plv.), Mr. Franken (plv.).
Vertrouwensman: W. H. Noordeloos.

Een dpl. soldaat verspreidt met een of meer anderen tijdens een onderdeelsfeest op de kazerne waaraan ook burgers deelnemen een mede door hem opgesteld en ondertekend pamflet. Het H.M.G. bevestigt de beklagbeschikking, waarbij de strafoplegging (5 dagen verzwaard arrest) was gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedateerd op 22 juni 1974, waarbij de dpl. soldaat J., . . ., ingedeeld bij 163 Verbandplaatscompagnie te Ermelo 's-Hofs eindbeslissing inroep: naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant 102 Geneeskundige Groep over de straf van vijf dagen verzwaard arrest hem opgelegd door de commandant 103 Geneeskundig bataljon wegens:

„Ter gelegenheid van een feest dat mede door een commissie van „soldaten en onderofficieren werd georganiseerd bij het 20-jarig bestaan „van het onderdeel, een pamflet samengesteld, mede-ondertekend en „verspreid op de Generaal Spoorkazerne onder de militaire en burger-„deelnemers aan dat feest, in welk pamflet de navolgende zinsneden zijn „opgenomen waarin op onkrijgstuchtelijke en wantrouwenwekkende „wijze het kader onheus wordt bejegend:

1 „Wij wachten nog steeds op kompensatie voor weekenddiensten „„en optrekking van de wedde tot het minimum loon. Toen we daar een „„paar weken geleden op de kazerne voor demonstreerden, werden we „„door het hoger kader op grove wijze geïntimideerd en tegengewerkt !!. „„ Nu moeten we samen met hun een feessie bouwen".

2 „Voor de gasten zal er ook wel geen reden zijn om luid jubelend „over de kazerne te springen. Wie vindt het nu leuk om een man of „vriend in dienst te hebben. Blijft er over het beroepskader, dat alles „„georganiseerd heeft. Nou ja, 20 jaar verzekerd van een vaste baan en „„een goed salaris . . . Dat is natuurlijk nooit weg.""

„Bij de bepaling van de strafmaat is rekening gehouden dat een geheel „vrij weekeinde binnen de straftermijn valt," –

bij welke beschikking – op 17 juni 1974 genomen en op dezelfde dag

aan klager uitgereikt – de strafoplegging waarvan beklag werd gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager, bijgestaan door diens vertrouwensman W. H. Noordeloos;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de generaal-majoor P. G. A. Coopmans gehouden onderzoek;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid, dan die vervat in de beschikking waarvan beklag[1]), zodat de beschikking dient te worden bevestigd en het beklag als ongegrond moet worden aangemerkt;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Bevestigt de beschikking waarvan beklag;[2])

Commandant I e Legerkorps

Beschikking van 2 oktober 1974

Een officier-arts, ofschoon onbekend met de Regeling Vertrouwensman optredend als vm bij de berechting van een krijgstuchtelijk vergrijp, heeft een aantal bezwaren tegen de wijze waarop het proces door de tot straffen bevoegde meerdere wordt gevoerd. Hij acht zich terzake onbillijk behandeld en dient een beklag in. Nadat zijn beklag op alle aangevoerde punten ongegrond is verklaard, dient hij opnieuw een beklag in waarin hij zich richt tegen

---

[1]) Bedoelde beschouwingen luidden:

„Overwegende dat de klager heeft verklaard, dat hij inderdaad op 30 mei 1974 het „gewraakte pamflet, waarvan de inhoud mede door hem is opgesteld en ondertekend, „heeft verspreid in de manschappenkantine van de Generaal Spoorkazerne, waar op „dat moment (ca. 18.30 uur) een feest plaats vond ter gelegenheid van het 20-jarig „bestaan van 103 Geneeskundig bataljon;

„Overwegende dat derhalve vaststaat dat klager de bestrafte feiten heeft gepleegd;

„Overwegende dat klager door op deze plaats, deze tijd en onder deze omstandig„heden een pamflet met deze inhoud — waarvoor hij als medeopsteller en mede„ondertekenaar verantwoordelijkheid draagt — te verspreiden, de instandhouding van „een goede krijgstucht in ernstige mate heeft tegengewerkt, hetgeen oplevert een „krijgstuchtelijk vergrijp;

„Overwegende dat klager hiervoor terecht is gestraft en dat de omschrijving van de „strafreden het gepleegde krijgstuchtelijk vergrijp juist weergeeft en de zwaarte van de „opgelegde krijgstuchtelijke straf van 5 dagen verzwaard arrest in overeenstemming „is met de ernst van het vergrijp;"

[2]) Een gelijkluidende eindbeslissing van het H.M.G. werd op dezelfde dag uitgesproken met betrekking tot een eveneens met 5 dagen verzwaard arrest gestrafte mededader.

de uitspraak van de eerste beklagmeerdere. Dit tweede beklag wordt in behandeling genomen en op een aantal punten gegrond verklaard.

(Regeling vm ***K.L.*** art. 6, 9, 12; R.b.d.K. art. 9 (4))

De luitenant-generaal E. GITZ, Commandant 1 Legerkorps,

1. Gezien het klaagschrift met bijlagen van 16 juli 74 van de eerste luitenant arts H. wegens een vermeend onbillijke behandeling op 25 juni 74 ondervonden vanwege Commandant Legerplaats Seedorf, kolonel P. Swart, bestaande in de ongegrondverklaring van een beklag van klager van 6 juni 74 wegens een vermeend onbillijke behandeling als vertrouwensman ondervonden op 3 en 6 mei 74 vanwege Commandant Stafcompagnie Kazernecommando Seedorf, kapitein G. B. Hollard;

2. Gezien de overige op de zaak betrekking hebbende stukken;

3. Overwegende inzake de persoon van de beklagmeerdere:

a. dat de hoofdofficier tegen wien het onderhavig klaagschrift is gericht thans voor de duur van enkele weken de functie waarneemt van zijn beklagmeerdere, de Commandant Nederlandse Troepen Seedorf-Hohne-Langemannshof;

b. dat weliswaar de vertraging in de behandeling van het beklag tot heden vooral oorzaak vindt in de ongebruikelijke en lange weg via de Minister die klager koos voor de indiening ervan, alsook in klager's afwezigheid met verlof van 27 juli tot 26 augustus en van 7 september tot 16 september 74;

c. dat echter van de kant van commandanten een beklag in beginsel zonder uitstel behoort te worden afgedaan, zodat thans hierop dient te beslissen de huidige beklagmeerdere van genoemde hoofdofficier, de Commandant 1 Legerkorps;

4. Overwegende inzake de ontvankelijkheid van het beklag:

a. dat het Reglement Krijgstucht een behandeling in tweede aanleg van een beklag wegens onbillijke behandeling weliswaar niet regelt, maar ook niet verbiedt;

b. dat het gewicht van de klacht in dit geval behandeling ook in tweede aanleg wenselijk maakt;

5. Overwegende inzake de klacht:

a. dat klager heeft verklaard alsvolgt:

Op 3 mei 74 heb ik op verzoek van soldaat A. van de Stafcompagnie Kazernecommando Legerplaats Seedorf als zijn vertrouwensman bijgewoond zijn eerste strafrapport cc. Wij wisten dat het ging om zijn enkele dagen te laat terugkeren van verlof. De Regeling Vertrouwensman was mij onbekend. Zo ook de mogelijkheid voor het verkrijgen van uitstel voor nader beraad. A. en ik hebben om zulk uitstel niet gevraagd.

Het formulier krijgstuchtelijke afdoening werd tijdens het rapport kennelijk voor het eerst aan **A.** door de cc uitgereikt en ter plaatse door A. voor gezien getekend. Direct hierna begon het onderzoek.

Het verzoek om inzage van liet proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek is toen niet door mij gedaan, maar te mijnen behoeve door verdachte. De cc antwoordde dat inzage op dat ogenblik niet mogelijk was omdat het pv juist werd uitgetiktt Hij zette het onderzoek voort. Dat **A.** het pv ter inzage heeft gekregen de volgende dag, heeft deze mij nooit verteld.

Ik heb trouwens geen contact meer met A. gehad dan na mijn terugkeer op 27 mei van tien dagen verlof.

Toen bleek A. op een tweede strafrapport op 6 mei 74 de slotsom van het nader onderzoek van de cc in zijn zaak te hebben vernomen en direct hierop te zijn gestraft met tien dagen licht arrest, en wel voor twee feiten: het verzuim de voorgeschreven melding te doen bij ziek achterblijven van verlof, en een ongeoorloofde afwezigheid van omstreeks twintig uur.

A. heeft mij na de strafoplegging niet benaderd. Enkele pogingen van mijn kant om de afloop van hem te vernemen heb ik wel aangewend maar zonder gevolg. **A.** werd blijkbaar nog wel eens elders ingezet.

Had hij mij geraadpleegd dan zou ik hem wegens mijn bezwaren tegen de behandeling van de zaak hebben aangeraden in strafbeklag te gaan. A. heeft zulk een beklag niet ingediend.

Mijn bezwaren betroffen het onvoldoende tijd krijgen voor overleg met de verdachte, het niet kunnen inzien van het pv van huishoudelijk onderzoek, de vage en nader wisselende telastelegging, en mijn niet geroepen worden tot bijwonen van het tweede strafrapport waar kennelijk de einduitslag van het onderzoek van de cc aan verdachte is meededeeld en waar de uiteindelijke redenen van bestraffing zijn vastgesteld zonder gelegenheid voor een weerwoord van mij.

Wel heb ik mijnerzijds na **3** mei evenmin zelf met de cc verbinding gezocht.

Mijn bezwaren tegen de afwijzing van mijn beklag door kolonel Swart luiden dat de kolonel ten onrechte heeft beslist:

(I) dat een vertrouwensman als zodanig niet zelf door een meerdere onbillijk kan worden bejegend;

(2) dat ik niet kan klagen over onvoldoende gelegenheid voor beraad nu ik niet heb verzocht om uitstel;

(3) dat de beschuldiging voldoende was omschreven;

(4) dat het pv van huishoudelijk onderzoek naar het telastegelegde feit niet vormt een stuk waarvan verdachte en vertrouwensman desgewenst inzage moeten krijgen;

(5) dat de cc niet verplicht was mij de gelegenheid te bieden tot bijwoning van het tweede strafrapport in deze zaak op 6 mei;

Overwegende voorts:

b. dat het feitelijk verslag van klager door de verdachte, de straf-oplegger en de beklagmeerdere desgevraagd in hoofdzaak zijn bevestigd;

c. dat het optreden van een vertrouwensman tijdens een strafrapport op zich zelf nog niet uitsluit de mogelijkheid dat ook de vertrouwensman door een meerdere onbillijk kan worden bejegend;

dat bovendien met name de artikelen 12 en 13 van de Regeling Vertrouwensman KL zekere rechten toekennen niet alleen aan de verdachte maar ook aan de vertrouwensman; zodat ook deze laatste zich onbillijk behandeld kan voelen wanneer hem die rechten worden ontzegd;

d. dat klager de Regeling Vertrouwensman had behoren te kennen en niet kan eisen dat leemten in zijn kennis worden onderkend en opgevangen door de strafoplegger;

e. dat de beschuldiging, zeker aan het begin van het eerste strafrapport voldoende was aangeduid nu het kennelijk ging om de vraag in hoeverre de gewraakte afwezigheid aan enig plichtsverzuim viel te wijten en zo ja aan welk;

f. dat het proces-verbaal van onderzoek naar het in de beschuldiging omschreven feit natuurlijk bij uitstek vormt een stuk waarvan de Regeling Vertrouwensman beoogt inzage door verdachte en vertrouwensman mogelijk te maken;

g. dat het tweede strafrapport blijkbaar meer inhield dan een loutere aanzeg van strafreden en straf, namelijk de vaststelling van de uitslag van het nader door de cc telefonisch bij getuigen in Nederland ingesteld onderzoek;

dat blijkens de toelichting van de BLS van 15 augustus 74 op artikel 1 van de Regeling Vertrouwensman de strafoplegger verplicht was geweest die uitslag ook met de vertrouwensman te bespreken;

6. Bevindt het beklag op drie van de vijf punten gegrond.

7. Bepaalt dat afschriften van deze beschikking zullen worden aangeboden dan wel uitgereikt aan de klager, aan de eerste beklagmeerdere, en aan de Bevelhebber Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

In het eerste van de drie bedrijven waarin dit treurspel uiteenvalt trekken twee spelers bijzonder de aandacht: de officier-vm die onbekend is met de inhoud, wellicht zelfs met het bestaan van de Regeling Vertrouwensman K.L., en de tot straffen bevoegde meerdere die wel uitermate vrijmoedig omspringt met de in die regeling vervatte voorschriften. Enigszins op de achtergrond blijft de gestrafte, die alle processuele tekortkomingen ten spijt, met de opgelegde straf kennelijk wel vrede kan hebben. Hij berust daarin zonder zich zelfs de moeite te geven terzake zijn vm te raadplegen. Zulks bedroeft de vm die, allerminst tevreden met de processuele gang van zaken, gaarne indiening van het „strafbeklag" had gezien. Daarin kan ik hem zonder moeite volgen; wellicht had langs die weg het H.M.G. wat meer duidelijkheid kunnen scheppen inzake de consequenties van min of meer ernstige inbreuken op de processuele voorschriften van de Regeling Vm.

De termijn voor zulk een beklag was echter inmiddels ruimschoots verstreken, zodat deze weg gesloten was. De vm vindt echter via een zijweg de toegang tot het tweede bedrijf.

Er volgt een beklag, waarin de vm stelt zich door de procesgang onbillijk behandeld te achten. Van de vier gronden welke daartoe worden aangevoerd betreft één de vaagheid der telastelegging. Dat geeft wel te denken omtrent de werkelijke drijfveer van klager, want het is vanzelfsprekend ondenkbaar dat de gebreken van een telastelegging aan het adres van verdachte een onbillijkheid betekent ten opzichte van de vertrouwensman. Nochtans gaat de beklagmeerdere op deze grief in door uit te spreken dat de telastelegging wel degelijk voldoende was omschreven.

In de beschikking op het beklag treffen we meer verrassende punten aan; zo b.v. de stelling dat een vm als zodanig door de (tot straffen bevoegde) meerdere niet zelf onbillijk kan worden behandeld. Men zou verwachten dat daarmede de zaak volledig was afgedaan, doch de beklagmeerdere geeft vervolgens alsnog aan waarom niet gebeurd is hetgeen z.i. niet gebeuren kon; de vier grieven worden stuk voor stuk afgewezen.

In een van die gevallen berust de afwijzing op de overweging, dat een vm niet kan klagen over onvoldoende gelegenheid tot beraad met verdachte, wanneer hij zelf niet om uitstel verzocht. Hier past toch wel een vraagteken, zeker nu de tot straffen bevoegde meerdere door art. 9 Regeling Vm verplicht wordt reeds vóór de aanvang van het eigenlijke onderzoek voldoende gelegenheid voor een dergelijk beraad te verschaffen.

In twee van de overige gevallen is de motivering van de afwijzing nog duidelijker aanvechtbaar. Het is dan ook begrijpelijk dat klager met de uitspraak weinig ingenomen is; en zo ontstaat een derde bedrijf:

Er verschijnt een nieuw beklag, wederom op basis van vermeende onbillijke behandeling.

Nu kan men zich allereerst de vraag stellen of inderdaad sprake is van een nieuw, een zelfstandig beklag formeel los van het vorige. Naar de vorm stellig wel, immers het richt zich tegen de behandeling door de beklagmeerdere en bevat bovendien een grief, welke in het vorige beklag niet voorkwam en ook niet kón voorkomen.

Is een dergelijk beklag op beklagbeschikking ex art. 9 (4) R.K. vatbaar voor behandeling. Het antwoord moet m.i. ontkennend zijn.

De tegengestelde opvatting leidt tot volstrekt onaanvaardbare consequenties. Immers, de klager die zich door een eerste beklagbeschikking onbillijk behandeld acht zal licht dezelfde bezwaren koesteren tegen iedere volgende beslissing die zakelijk de voorafgaande bevestigt: aldus zou het kunnen voorkomen, dat in feite een en dezelfde zaak, na reeds een aanzienlijk aantal achtereenvolgende beklagmeerderen te zijn gepasseerd, tenslotte op de tafel van de minister terecht komt; deze zou dan ook nog krachtens

art. 9 ***R.K.*** *verplicht zijn een uiteindelijk beslissende autoriteit aan te wijzen; hetgeen een zevende behandeling zou kunnen betekenen.*

Het is overigens op zich reeds onaannemelijk dat een uitspraak, waarin een beklagmeerdere formuleert hetgeen naar diens oordeel het recht inhoudt, te brengen valt onder het begrip „behandeling" in de zin van art. 9 (4) ***R.K.***

Het tweede beklagschrift moge naar de vorm een nieuw beklag lijken, er is, afgezien van de daarin nieuw aangevoerde grief, alle reden om het te beschouwen als een beroepschrift. Aldus doet ook commandant 1 LK die gewaagt van een behandeling in tweede aanleg en daaromtrent overweegt, dat het ***R.K.*** *deze weliswaar niet regelt, maar ook niet verbiedt. Het geschrift wordt dan ook in behandeling genomen, hetgeen resulteert in de gegrond-verklaring van drie der aangevoerde grieven, waaronder ook de nieuwe.*

De overweging dat de wet een bepaalde actie niet verbiedt (of dat geen wettelijke bepaling zulk een actie belet, zoals het heette bij de invoering van de vertrouwensman in het tuchtrecht) heeft veelal het karakter van een dooddoener, waardoor bovendien de suggestie wordt gewekt, dat het tilzwijgen van de wet geen eigen betekenis heeft of kan hebben en dat slechts de letter der wet relevant is. In het onderhavige geval leidde deze overweging tot een ongelukkig resultaat nl. tot een breuk in de tot dusver bestaande eenheid van opvatting, dat tegen een beslissing ex art. 9 (4) R.K. geen beroep openstaat. Ik meen dat die opvatting, zowel in de strijdkrachten als door de auteurs algemeen gehuldigd werd. Van die auteurs kunnen b.v. worden genoemd: Van Wermeskerken, Handleiding militair recht 11, derde druk, blz. 150; van Voorst Evekink-Kruls, De practijk van het militaire tuchtrecht 11, derde druk blz. 370.

Die eenheid is te danken aan het welsprekend zwijgen der wet.

B.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

13 maart 1974

(M.A.W. 1973/B 9)

Voorzitter: Mr. *E. H.* Nuver (fgd.); *Leden:* Mr. W. G. Kloos en Jhr. Mr. *C. C.* van Lidth de Jeude (plv.).

(Ambtenarenwet 1929, art. 24)

Gedaagde had aan eiser medegedeeld, dat het in het voornemen lag hem bij H.M. de Koningin in aanmerking te brengen voor eervol ontslag uit de militaire dienst terzake van het overschrijden van de leeftijd van 55 jaar. Door dit voornemen, dat een voorbereidend onderdeel van een ontslagprocedure vormt, is eiser niet rechtstreeks in zijn belang getroffen in de zin van art. 24 der Ambtenarenwet 1920.

UITSPRAAK

in het geding tussen: F., wonende te G., eiser, en *de Staatssecretaris van Defensie,* gedaagde.

I. *Ontstaan en loop van het geding*

Bij brief van 28 juni 1972 berichtte gedaagde aan eiser het navolgende:

,,Hierbij deel ik U mede, dat het in het voornemen ligt U – gelet op ,,het gestelde in artikel 57, onder 2e, juncto artikel 81A, onder b, en ,,artikel 59, der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren – bij ,,hare Majesteit de Koningin in aanmerking te brengen voor een eervol ,,ontslag uit de militaire dienst terzake van het overschrijden van de ,,leeftijd van vijfenvijftig jaren, zulks met ingang van 1 november 1972.

,,Mocht U het op prijs stellen dat vorenbedoeld eervol ontslag U op ,,Uw verzoek wordt verleend, dan kunt U een daartoe strekkend, aan ,,Hare Majesteit de Koningin gericht, rekest vóór 1 augustus 1972, ,,rechtstreeks indienen bij de dienst opperofficier personeel Koninklijke ,,landmacht, ter attentie van het hoofd van de afdeling personeels-,,bestuur, van der Burchlaan 31, 's-Gravenhage.''.

Bij uitspraak van 20 augustus 1972 heeft het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, het door eiser tegen het hem te kennen gegeven voornemen tot voordracht voor ontslag ingestelde beroep niet-ontvankelijk verklaard.

Eiser is van deze uitspraak in hoger beroep gekomen. Op de bij, 31 oktober 1973 ingekomen, aanvullend beroepschrift aangevoerde

gronden heeft hij kennelijk bedoeld de Raad te verzoeken het beroep als ontvankelijk aan te merken en het in gedaagdes evenvermelde brief te kennen gegeven voornemen alsnog nietig te verklaren.

Het onderhavige geding is – tezamen met een geding, dat betrekking heeft op een aan eiser inmiddels verleend eervol ontslag uit de militaire dienst – behandeld ter terechtzitting van 20 februari 1974, alwaar eiser is verschenen in persoon en voor gedaagde is opgetreden Mr. R. M. R. van der Heide, luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst, wonende te 's-Gravenhage.

II. ***Motivering***

De eerste rechter heeft zich terzake van het door eiser tegen het hem te kennen gegeven voornemen van gedaagde ingestelde beroep geheel verenigd met het van de zijde van gedaagde daaromtrent bij contramemorie aangevoerde, te weten onder meer:

,,Naar het oordeel van ondergetekende is klager door de inhoud van ,,bovenvermelde brief niet rechtstreeks in zijn belang getroffen, aangezien ,,deze brief niet anders dan een voornemen inhoudt, zonder dat hieraan ,,reeds enig rechtsgevolg is verbonden.

,,Voorts blijkt uit de overgelegde stukken dat de mededeling niet berust ,,op een beslissing van de Kroon, het ten deze tot beslissing bevoegde ,,orgaan, zodat klager ook op dit punt niet geacht kan worden door het ,,in de mededeling vervatte besluit rechtstreeks in zijn belang te zijn ,,getroffen.

,,Ondergetekende moge uw gerecht dan ook verzoeken klagers beroep ,,niet-ontvankelijk te verklaren.''.

De Raad verenigt zich op zijn beurt met dit standpunt. Hij merkt daarbij – naar aanleiding van het door eiser aangevoerde – op dat hij niet wenst te ontkennen dat eiser door het voornemen tot een voordracht voor ontslag in zijn belang werd getroffen. Dit voornemen en de kennisgeving daarvan moeten evenwel worden gezien als een (voorbereidend) onderdeel van een ontslagprocedure. Of deze procedure in feite zal leiden tot een door een ander orgaan te nemen ontslagbesluit staat op dat moment niet vast. Indien een en ander wel tot een ontslag leidt dan kan degene, aan wie dit wordt verleend, tegen dit ontslagbesluit beroep instellen, zoals eiser ook heeft gedaan. Het voornemen kan in deze context niet worden aangemerkt als een besluit of een handeling, waardoor eisers positie, indien hij daartegen geen beroep instelt, wezenlijk en definitief zou worden aangetast. Onder deze omstandigheden kan naar het oordeel van de Raad niet worden gezegd dat eiser door meergenoemd voornemen ***rechtstreeks*** in zijn belang werd getroffen in de zin van artikel 24 der Ambtenarenwet 1929.

Het evenoverwogene brengt mede dat de aangevallen uitspraak, voor zover eiser deze kennelijk wenst te bestrijden, dient te worden bevestigd.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

13 maart 1974

(M.A.W. 1973/B 8)

Voorzitter: Mr. *E. H.* Nuver (fgd.); *Leden:* Mr. W. G. Kloos en Jhr. Mr. C. C. van Lidth de Jeude (plv.).
(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, art. 57 en 81 A)

Aan eiser, luitenant-tandarts, was in 1972 ingevolge de geldende wettelijke bepalingen eervol ontslag uit de militaire dienst verleend wegens het bereiken in dat jaar van de leeftijd van 58 jaar.

Aan het rondschrijven van de Inspecteur van de geneeskundige dienst K.L. van 23 april 1971 kon eiser geen aanspraak op een dienstverband tot en een ontslag bij het bereiken van de 60-jarige leeftijd ontlenen. Het betreft hier een discretionaire bevoegdheid welke de rechter slechts marginaal kan toetsen. Aan de gestelde voorwaarden omtrent zeer goede beoordelingen en niet beperkte inzetbaarheid voldeed eiser niet. Hieraan doet niet af dat de ontslagverlening mogelijk mede is ingegeven door het feit dat eiser onregelmatigheden bij de dienst had gesignaleerd.

UITSPRAAK

in het geding tussen: F., wonende te G., eiser, en *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* gedaagde.

I. *Ontstaan en loop van het geding*

Bij Koninklijk besluit van 5 oktober 1972, nummer 29, is aan eiser, luitenant-kolonel-tandarts, eervol ontslag uit de militaire dienst verleend terzake van het overschrijden van de leeftijd van 55 jaar.

Bij uitspraak van 20 augustus 1973 heeft het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, het door eiser ingestelde beroep, voor zover dit was gericht tegen evengenoemd ontslagbesluit dan wel strekte tot het verkrijgen van schadevergoeding terzake daarvan, ongegrond verklaard en dit beroep voor het overige niet-ontvankelijk verklaard.

Eiser is van deze uitspraak in hoger beroep gekomen. Op de bij, 31

oktober 1973 ingekomen, aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden vordert hij nietigverklaring van het bestreden besluit met daaraan verbonden volledige rehabilitatie; bestraffing en vervolging van de ware schuldigen, een en ander op straffe van een dwangsom van f 1.000.000,–, alsmede (kennelijk) bevordering en toekenning van een schadeloosstelling.

Het onderhavige geding is – tezamen met een geding, dat betrekking heeft op een hem door de Staatssecretaris van Defensie te kennen gegeven voornemen hem voor ontslag voor te dragen – behandeld ter terechtzitting van 20 februari 1974, alwaar eiser is verschenen in persoon en voor gedaagde is opgetreden Mr. R. M. R. van der Heide, luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst, wonende te 's-Gravenhage.

II. Motivering

Gelet op de artikelen 57, aanhef en sub 2° juncto 8SA, aanhef en sub b en 59 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, zoals deze is gewijzigd en aangevuld bij de Wet van 6 oktober 1966, Stb. 452, kon een officier, die in 1972 de leeftijd van 58 jaar bereikte, al dan niet op zijn verzoek eervol worden ontslagen.

Eiser is geboren op 12 september 1914. Hij bereikte dus in 1972 de 58-jarige leeftijd en voldeed mitsdien op 1 november 1972 aan evengenoemde bepalingen terzake van eervol ontslag uit de militaire dienst.

Eiser ontkent dit niet, maar beroept zich terzake op een door de Inspecteur van de Geneeskundige Dienst Koninklijke landmacht op 23 april 1971 aan alle officieren-arts, -tandarts en -apotheker gericht schrijven, luidende:

„De Staatssecretaris van Defensie deelde mij bij zijn Nota, Afd PB, „nr. KL 600.816 d.d. 17 maart 1971 het volgende mede.

„Gezien de grote tekorten, welke er zijn aan beroepsofficieren van het „dienstvak van de geneeskundige dienst, deel ik U mede, dat ik diegenen „onder hen wier wijze van dienen zodanig is, dat mijnerzijds op hun „langer aanblijven wordt prijsgesteld en voor wie een organieke functie „aanwezig is, met hun instemming, voorlopig niet eerder voor een eervol „uitslag uit de militaire dienst ter zake van het bereiken van of over„schrijden van de leeftijd van vijf en vijftig jaren in aanmerking zal „brengen, dan nadat zij de leeftijd van zestig jaren zullen hebben bereikt.".

Dit rondschrijven schiep voor eiser geen aanspraak op een dienstverband tot en een ontslag bij het bereiken van de 60-jarige leeftijd. Het verschuiven van het tijdstip van voordracht voor ontslag is immers afhankelijk gesteld van de vraag of de wijze van dienen zodanig is dat op het langer aanblijven van de officier prijs wordt gesteld alsmede of voor deze een organieke functie aanwezig is. Het betreft hier derhalve een discretionaire bevoegdheid, terzake waarvan – zeker nu de algemeen verbindende voorschriften terzake toelaten een ontslag bij het bereiken van de 58-jarige leeftijd en het in het rondschrijven gestelde een uitzon-

dering op deze bepaling vormt – aan de Raad een marginale toetsing toekomt in die zin dat hij slechts vermag na te gaan of in redelijkheid tot het oordeel kon worden gekomen eiser niet na genoemde leeftijd in dienst te laten blijven.

Van de zijde van gedaagde is in eerste aanleg onder meer gesteld dat: ,,het eervol ontslag slechts dan gedurende enige tijd uitstel kan onder- ,,gaan, indien zulks door het belang van de organisatie wordt gevorderd. ,,Het vaststellen van een dusdanige uitzonderingspositie vindt plaats ,,middels zorgvuldige afweging van alle in het geding zijnde factoren. ,,In de categorale regeling, waaronder klager valt, geldt als norm voor ,,zodanige wijze van dienen dat op het aanblijven als beroepsofficier ,,van het dienstvak van de geneeskundige dienst wordt prijsgesteld: de ,,betrokken officier dient in alle opzichten een zeer goed officier-arts/ ,,tandarts te zijn, en de betrokken officier mag niet beperkt inzetbaar zijn, ,,gelet op organisatorische noodzaak om hem – bij wijze van uitzon- ,,dering – aan te houden. Klager moet worden aangemerkt als een goed ,,tot zeer goed officier, doch dit impliceert niet een goed officier-tandarts.

,,Gelet op de beoordelingen en verdere ambtelijke gegevens over klager ,,uitgebracht in de rang van majoor- en luitenant-kolonel-tandarts, die ,,u op uw verzoek hierbij worden aangeboden, kan klager niet geacht ,,worden te kunnen voldoen aan de zojuist weergegeven normen. Klager ,,heeft slechts blijk gegeven dat hij de functie van staftandarts op goede ,,tot zeer goede wijze kan vervullen, doch wordt niet in staat geacht op te ,,kunnen treden als chef van een tandheelkundig centrum dan wel contro- ,,leur van tandheelkundige handelingen. De inspecteur geneeskundige ,,dienst Koninklijke landmacht hecht voorts grote waarde aan de ,,invulling van punt 35 van de beoordelingslijst opgemaakt in de rang ,,van luitenant-kolonel-tandarts. Hij meent dat op prijs stellen duidelijk ,,uitgaat boven de opmerking ,,zonder bezwaar'' in de enige functie, ,,waarin klager in zijn rang kon dienen, een mening die door onder- ,,getekende wordt gedeeld.''.

Ter zitting van deze Raad is namens gedaagde voorts nog aangevoerd: ,,Nu de voorwaarde voor de gunst van doordienen beperkt is tot de zeer ,,goede officieren van het dienstvak van de geneeskundige dienst die ,,bovendien all-round inzetbaar moeten zijn, zijn de in de rang van ,,majoor en luitenant-kolonel uitgebrachte beoordelingen over eiser ,,niet alleen te laag, doch bovendien is er geen enkele aanwijzing dat ,,hij allround zou zijn.

,,Het niet uitoefenen van praktijk gedurende zoveel jaren na het be- ,,eindigen van zijn opleiding maakt een tandarts in zekere mate onbe- ,,kwaam – niet onbevoegd – tot praktijkuitoefening en ongeschikt ,,voor bepaalde – aan tandartsen leidinggevende – functies in de ,,militair tandheelkundige dienst.

,,Nadat pressie was uitgeoefend om naast zijn staffunctie ook tot

,,patiëntenbehandeling te komen, hetgeen mislukte, is eiser gedurende ,,ongeveer 15 maanden in de gelegenheid gesteld althans enige ervaring ,,op te doen, noodzakelijk voor het vervullen van staffuncties. Eiser ,,gebruikte deze leertijd door zich te beperken tot een gering aantal ,,verrichtingen der eenvoudige tandheelkunde en zich te distanciëren ,,van de totale tandheelkunde, met name kroon- en brugwerk. De zeer ,,beperkte inzetbaarheid is naar de mening van verweerder voor het ,,overgrote deel te wijten aan de houding van klager, die weigerachtig ,,bleek om zijn bekwaamheid als tandarts bij te houden, laat staan te ,,verbeteren.''.

De Raad is van oordeel dat bij de vraag of een officier bij de geneeskundige dienst eerst op een latere leeftijd zal worden ontslagen in redelijkheid de omtrent de betrokkene in het verleden uitgebrachte beoordelingen in aanmerking kunnen worden genomen alsmede dat daarbij eveneens in redelijkheid als criterium kan worden aangelegd de vraag of de betrokkene in alle opzichten als een zeer goed officier-arts dan wel tandarts is aan te merken.

Lezing van de omtrent eiser van 29 april 1959 af uitgebrachte beoordelingen leidt tot de conclusie dat hij als een goed, maar niet als een zeer goed officier-tandarts is aangemerkt. Daarbij hecht de Raad met name waarde aan de beantwoording van de punten 23 tot en met 30 van de beoordelingslijsten. Deze zijn in overgrote meerderheid met de waardering ,,goed'' beantwoord. Slechts de beoordeling over de periode van 1 maart 1967 tot 1 november 1967 bevat op een groot aantal punten de waardering ,,zeer goed'', maar bij die beoordeling bevindt zich een commentaar van de chef van de Militair Tandheelkundige Dienst, waarin deze stelt dat de tandheelkundige kwaliteiten van eiser zich volledig aan het oordeel van de beoordelaar, een luitenant-kolonel-arts, onttrokken en dat naar zijn oordeel de waardering van de punten 25, 26, 29 en 30 zeer was opgeschroefd.

Eiser beroept zich in dit verband op de beantwoording van punt 35. Op alle beoordelingslijsten behalve de laatste zouden de beoordelaars te kennen hebben gegeven dat zij hem in moeilijke omstandigheden ,,gaarne'' in een verantwoordelijke functie onder hun bevelen wilden hebben. De Raad merkt op dat, nog daargelaten welke belang aan de waardering van dit punt in casu moet worden gehecht, niet slechts bij de laatste beoordeling maar ook bij die over de periode van 1 januari 1970 tot 5 maart 1971 reeds door een andere beoordelaar een beantwoording met ,,zonder bezwaar'' in plaats van met ,,gaarne'' plaatsvond.

Ook de vraag of de betrokken officier onbeperkt inzetbaar is kan in redelijkheid bij de beslissing omtrent het al dan niet langer in dienst houden in aanmerking worden genomen. Dienaangaande geven de beoordelingslijsten uit voorgaande jaren aanknopingspunten voor de van de zijde van gedaagde ontwikkelde stelling dat eiser niet als een allround-

tandarts kan worden aangemerkt. Daarbij denkt de Raad met name aan een gebrek aan praktijkervaring, in verband waarmee eiser in 1964 en 1965 gedurende een bepaalde periode in de gelegenheid werd gesteld meer praktisch werkzaam te zijn. Ondanks dit laatste was de chef van de Militair Tandheelkundige Dienst in 1967 (en dus geruime tijd voordat eisers ontslag aan de orde kwam) van oordeel dat het bestemmen van eiser voor een aantal functies bij de staf van die dienst niet geïndiceerd was. Aan de Raad is niet gebleken dat in deze situatie nadien door het opdoen van meer praktijkervaring wijziging is gekomen. Evenmin is de Raad gebleken dat aan eiser van de zijde van de dienst terzake van het meer praktisch werkzaam zijn belemmeringen in de weg zijn gelegd. Eiser heeft terzake ter 's Raads terechtzitting medegedeeld, dat hij met de minister was overeengekomen dat hij geen privé-praktijk zou hebben als gevolg waarvan hij een hogere bezoldiging genoot en voorts, dat hij de hem door de dienst aangeboden werkzaamheden in een burgerpraktijk en in een bierfabriek geweigerd heeft.

Eiser is zowel in beroep als in hoger beroep uitvoerig ingegaan op onregelmatigheden, die zich bij de betrokken dienst op een aantal punten zouden hebben voorgedaan. Hij legt daarbij rechtstreeks verband tussen het hem verleende ontslag en het feit dat hij niet heeft geaarzeld de door hem aangeduide onregelmatigheden te signaleren.

Indien eisers optreden als evenbedoeld zou worden gerechtvaardigd door het feit dat zijn beschuldigingen juist zouden blijken te zijn en indien inderdaad dit optreden een factor bij de ontslagverlening zou zijn geweest, waarvan achteraf zou moeten worden gezegd dat deze niet had mogen meespelen, dan nog resteren de eerder besproken, van de zijde van gedaagde vermelde factoren. Deze zijn van een zodanige aard dat zij reeds voldoende basis vormen voor de conclusie dat in redelijkheid kon worden besloten eiser bij het bereiken van het 58e levensjaar ontslag te verlenen.

De Raad acht gelet op het vorenoverwogene geen termen aanwezig om de behandeling van het geding aan te houden tot dat is komen vast te staan of de Minister van Defensie gevolg geeft aan zijn bij brief van 7 januari 1974 jegens eiser geuite voornemen een onafhankelijke commissie met een onderzoek naar de door eiser gesignaleerde misstanden te belasten dan wel – indien dit onderzoek wordt ingesteld – tot dat die commissie heeft gerapporteerd.

Het vorenstaande leidt er toe dat de aangevallen uitspraak, voor zover daarbij het beroep tegen het bestreden besluit ongegrond is verklaard, moet worden bevestigd.

De Raad verenigt zich eveneens met hetgeen in die uitspraak is overwogen en beslist omtrent het verkrijgen van een schadeloosstelling of schadevergoeding terzake van het ontslag alsmede met de niet-ontvankelijkverklaring van dit beroep voor het overige.

Ten aanzien van het door eiser in hoger beroep meer gevorderde overweegt de Raad tenslotte dat deze vorderingen zowel buiten het bestreden besluit omgaan als onderwerpen betreffen, waarover deze Raad niet bevoegd is te oordelen.

Een en ander leidt tot de navolgende beslissing:

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de aangevallen uitspraak;

Verklaart eiser niet-ontvankelijk in het door hem in hoger beroep meer gevorderde.

Centrale Raad van Beroep

4 oktober 1973

(M.A.W. 1972/B 12)

Voorzitter: Mr. E. *H*. Nuver (fgd.); *Leden:* Mr. W. *H*. Schipper en Mr. J. H. van der Meide.

(Voorschriften bezoldiging zeemacht buiten Nederland, punt 211; Besluit van de Minister van Marine van 30 maart 1955)

Aan een majoor, die voor anderhalve maand gedetacheerd werd bij een in het Verenigd Koninkrijk liggend schip, werd het bedrag van de regionale toelage als voorschot betaald. Later werd een deel hiervan teruggevorderd omdat eiser slechts recht had op een regionale toelage terzake van boordplaatsing (schaal 56) en niet terzake van walplaatsing (schaal 62).

In eisers geval was sprake van plaatsing aan boord. Gelet evenwel op alle omstandigheden, komt het bestreden besluit, voorzover dit ertoe strekt tot verrekening van het teveel betaalde over te gaan, in strijd met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid. Het voorschot-karakter van een gedane betaling geeft de administratie geen onbeperkte vrijheid om hetgeen naar later gevormd oordeel teveel is betaald, terug te vorderen of te verrekenen.

UITSPRAAK

in het geding tussen: *D.*, wonende te V., eiser, en *de Minister van Defensie*, gedaagde.

I. *Ontstaan en loop van het geding*

Op 4 mei 1971 heeft eiser een schriftelijk verzoek ingediend, zijn divisiechef te mogen spreken. Als reden van zijn verzoek gaf hij op, dat hij

meende in de afrekening na zijn detachering bij H.M.S. Mercury (Hants, England) van 22 februari tot 8 april 1971 buiten zijn schuld te zijn benadeeld. Het verzoekschrift bevatte de volgende toelichting:

„Een week voor zijn vertrek, nà ontvangst van zijn NATO-reisopdracht, „heeft betrokkene de opper-schrijver J. E. A. Velthuis (MVKV) verzocht „informatie te verstrekken omtrent de financiële consequenties van zijn „detachering. Hem werd verteld dat een regionale toelage zou worden „toegekend in de vorm van een voorschot als ware hij aan de wal ge- „plaatst met gezin in Nederland. Hij ontving ca. f 1784,—. Tot tweemaal „toe heeft hij gevraagd of hij hier geen gedeelte van zou moeten terug- „betalen, hetgeen positief met „neen" werd beantwoord. Op 26 april „werd betrokkene (na terugkeer uit Engeland) medegedeeld dat hij „*f* 1043,— moet terugbetalen, verminderd met het totaal aan declaraties „(ongeveer f 320,—).

„Hij voelt zich hierdoor gedupeerd en verzoekt een beslissing hier om- „trent. Het is hem bekend, dat voorgaande cursus-gangers naar HMS „MERCURY wèl in het genot zijn gesteld van een regionale toelage als „aan de wal geplaatst zijnde met gezin in Nederland.

„Als bijlage voegt hij zijn NATO-reisopdracht toe.".

Op eisers verzoekschrift werd de volgende beslissing aangetekend:

„Dit verzoek is voorbarig. MINDEF moet hierop nog een beslissing „nemen. Daarna kan pas officiële actie worden genomen bij ongunstige „uitslag. Het voorschot blijft zolang ongemoeid op de financiële kaart „staan.".

Op 5 augustus 1971 diende eiser een nieuw verzoek in, er toe strekkende dat hij over de periode van 21 februari 1971 tot en met 8 april 1971, gedurende hetwelk hij bij H.M.S. Mercury in het Verenigd Koninkrijk gedetacheerd is geweest, in het genot zou worden gesteld van de regionale toelage voor plaatsing aan wal zonder gezin aldaar.

Op dit verzoek heeft gedaagde blijkens brief van 1 november 1971 als volgt beslist:

„Regionale toelageschaal 62 (plaatsing aan wal) wordt slechts toege- „kend indien betrokkene de kosten voor voeding en huisvesting in de „regel zelf moet dragen.

„Aangezien deze kosten echter voor rekening van het rijk worden ge- „nomen, hetzij door rechtstreekse voldoening van de ter zake ingediende „rekening door de Officier van administratie bij de marine-attaché te „Londen, hetzij door betaling van een ter zake ingediende reisdeclaratie „ingevolge mijn beschikking van 23 maart 1955 nr. 393811/55009 — zie „de noot bij circ.z. 2213d, artikel 1, lid 1 d onder 1° — werd ten rechte „regionale toelageschaal 56 toegepast.

„Het verzoek is derhalve niet toegestaan.".

Eiser heeft tegen dit besluit beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage; in zijn klaagschrift heeft hij op de daarin aangegeven

gronden genoemd gerecht verzocht:

1. het ongedaan maken van de beslissing van de minister van defensie van 1 november 1971 nummer 8125961597582;

2. het toekennen van bezoldiging volgens de regionale toelageschaal 62 voor plaatsing aan wal in het Verenigd Koninkrijk, van en met 21 februari 1971 tot en met 8 april 1971;

3. het bevorderen dat in de toekomst soortgelijke verzoeken door de behandelende autoriteiten, punctueler en snel worden afgehandeld.

Het Ambtenarengerecht rechtsprekende in militaire Ambtenarenzaken heeft bij uitspraak dd. 24 juli 1972 het door eiser ingestelde beroep niet-ontvankelijk verklaard voor zover het betrekking had op in de toekomst te nemen besluiten en het beroep voor het overige ongegrond verklaard.

Namens eiser heeft Mr. M. Tismeer, juridisch adviseur bij het bureau personeelszorg van het ministerie van defensie, wonende te Wassenaar, tegen de vermelde uitspraak van het ambtenarengerecht, voor zover daarbij eisers beroep ongegrond was verklaard, hoger beroep bij de Raad ingesteld en bij op 16 november 1972 ingekomen aanvullend beroepschrift op de daarin aangegeven gronden de Raad verzocht die uitspraak – in zoverre – en de bestreden beslissing te vernietigen en te bepalen dat verrekening zal plaats vinden op basis van schaal 62.

Bij brief van 6 juni 1973 heeft de fungerend-voorzitter van de Raad enkele vragen aan gedaagde voorgelegd, welke bij brief van 16 juli 1973 zijn beantwoord.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 13 september 1973. Eiser is daar in persoon verschenen, bijgestaan door Mr. M. Tismeer, voornoemd. Voor gedaagde is ter terechtzitting opgetreden H. C. J. L. Borghouts, luitenant ter zee van administratie der 2e klasse, oudste categorie, wonende te Heemstede. Als getuigen zijn ter terechtzitting gehoord W. Kruidenier, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te Leiderdorp, en J. E. A. Velthuis, gewezen adjudant-schrijver bij de vliegbasis Valkenburg, wonende te Leiden, beiden namens eiser medegebracht.

II. *Motivering*

1. *Feiten*

Op grond van de gedingstukken en het ter terechtzitting verhandelde neemt de Raad het volgende als vaststaande aan:

eiser, destijds als majoor-telegrafist werkzaam bij het Marinevliegkamp Valkenburg, is van 21 of 22 februari 1971 tot en met 8 april 1971 gedetacheerd geweest bij H.M.S. Mercury in het Verenigd Koninkrijk;

op zijn Nato-reisopdracht was met de hand geschreven: „Het Reis-„besluit is niet van toepassing";

na ontvangst van vermelde reisopdracht heeft hij, een week vóór zijn

vertrek, een voorschot opgenomen van f 1784,– of *f* 1794,–;

bij informatie werd aan eiser door de chef van het bureau administratie bij het marinevliegkamp Valkenburg (de getuige Velthuis) medegedeeld, dat dit bedrag de regionale toelage zou zijn, waarop hij gedurende zijn detachering bij H.M.S. Mercury aanspraak kon maken, zulks aangezien hij aldaar voor het genot van huisvesting en voeding moest betalen; op een vraag of hij na terugkomst uit het Verenigd Koninkrijk een deel van het voorschot zou moeten terugbetalen ontving hij van genoemde chef een ontkennend antwoord;

bij terugkomst in Nederland werd aan eiser medegedeeld, dat hij slechts in aanmerking kon komen voor de regionale toelage voor plaatsing aan boord, hetgeen bij het thans bestreden besluit is bevestigd;

in vijf analoge gevallen, die eveneens militairen bij het Marinevliegkamp Valkenburg betroffen, is een toelage verstrekt naar dezelfde maatstaf als waarvan bij de verstrekking van het voorschot aan eiser is uitgegaan (walplaatsing, schaal 62) zonder dat tot terugvordering of verrekening werd overgegaan; in een groot aantal andere gevallen, die evenwel niet militairen bij genoemd marinevliegkamp betroffen, is van een andere maatstaf (boordplaatsing, schaal 56) uitgegaan.

2. *Toelage volgens schaal 62 of volgens schaal 56*

In dit geding moet in de eerste plaats de vraag worden beantwoord, of in het bestreden besluit terecht is aangenomen, dat ten aanzien van eiser voor de tijd van zijn detachering bij H.M.S. Mercury in het Verenigd Koninkrijk regionale toelageschaal 56 (geldende in geval van boordplaatsing) van toepassing was.

De eerste rechter heeft deze vraag bij de aangevallen uitspraak bevestigend beantwoord, daarbij verwijzende naar de door gedaagde uitgebrachte contra-memorie, waarvan de inhoud in die uitspraak werd opgenomen.

De Raad verenigt zich te dezen met het oordeel van de eerste rechter.

Het Militair Reisbesluit was op eisers detachering niet van toepassing.

Dit besluit regelt namelijk vergoedingen voor dienstreizen, waarbij onder dienstreis – naar blijkt uit artikel 1, eerste lid, onderdeel f van het besluit – moet worden verstaan de noodzakelijke verplaatsing van een militair tot het verrichten van dienst als militair buiten de standplaats en het verblijf buiten de standplaats als gevolg van die verplaatsing.

Als standplaats is volgens artikel 1, eerste lid, onderdeel d, 1°, van het besluit onder meer te beschouwen de plaats in, onderscheidenlijk buiten Nederland, waar de militair als zodanig tenminste 14, onderscheidenlijk 31 dagen zonder wezenlijke onderbreking dienst moet verrichten. In dit geval was dus tijdens eisers detacheringzijn standplaats niet in Nederland gelegen, maar was de plaats van zijn detachering aan boord van H.M.S. Mercury in het Verenigd Koninkrijk als zijn standplaats aan te merken, zodat de hem toe te kennen vergoeding voor reis- en verblijfkosten niet

door het Reisbesluit werd beheerst. Terecht is derhalve op eisers reisopdracht vermeld dat het (Militair) Reisbesluit niet van toepassing was.

Wèl was op eiser van toepassing onderdeel b van punt 211 van de bij besluit van de Minister van Defensie dd. 10 augustus 1962 op grond van artikel 5 van het Besluit herziening bezoldiging militairen zeemacht 1954, Stb. 50, vastgestelde Voorschriften bezoldiging zeemacht buiten Nederland. Volgens dat onderdeel bestaat de bezoldiging waarop een militair buiten Nederland aanspraak heeft, uit de bezoldiging volgens de schaal of tabel die op hem van toepassing zou zijn bij plaatsing in Nederland alsmede – in gebieden, waar hierop aanspraak bestaat – de regionale toelage volgens de regionale toelageschaal of toelagetabel, welke aldaar voor de militair geldt ingevolge het overzicht behorende bij die voorschriften.

De bij deze voorschriften behorende regionale toelageschaal geeft voor de gehuwde militair die gestationneerd is in Groot-Britannië, aan:

indien geplaatst aan boord, woonplaats gezin *niet* aldaar: *schaal* 56;

indien geplaatst aan wal, woonplaats gezin *niet* aldaar: *schaal* 62:

Aangenomen moet worden, dat in eisers geval sprake was van ,,plaat-
,,sing aan boord''. Dit volgt uit de bij besluit van de Minister van Marine, dd. 30 maart 1955 vastgestelde regeling, welke volgens gedaagde steunt op artikel 26, tweede lid, van het Koninklijk besluit van 22 augustus 1931, Stb. 377,

zoals dit besluit later is gewijzigd (Reglement rechtstoestand militairen zeemacht); deze regeling luidt:

,,Indien een militair tijdelijk dienst moet verrichten in een plaats,
,,onderscheidenlijk buiten Nederland gedurende veertien, onderscheiden-
,,lijk eenendertig dagen of langer, wordt die plaats ,,standplaats'' in de
,,zin van dit besluit (i.e. Militair reisbesluit) en geldt, ingevolge beschik-
,,king van de minister van 23 maart 1955, nr. 393811/55009, ter zake van
,,de vergoeding van kosten van voeding en nachtverblijf de volgende
,,regeling.

,,1. Een militair, die in verband met tijdelijk te verrichten werkzaam-
,,heden wordt gedetacheerd in een plaats, waar hij zelf in voeding en tevens
,,in nachtverblijf moet voorzien, wordt geacht te zijn geplaatst aan boord.

,,2. De militair, bedoeld in het vorige punt, heeft alsdan aanspraak op
,,vergoeding van de bedragen, welke hij ter zake van die voeding en dat
,,nachtverblijf heeft betaald, doch alleen voor zover hij daarbij de nodige
,,zuinigheid heeft betracht.

,,Indien tevoren niet kon worden voorzien, dat het verblijf in een plaats
,,ten minste veertien, onderscheidenlijk eenendertig dagen zou duren,
,,geldt bovenbedoelde regeling eerst met ingang van de veertiende, onder-
,,scheidenlijk de eenendertigste dag.''.

De Raad neemt hierbij aan, dat zich in dit geval inderdaad de situatie voordeed (tussen partijen is dat ook niet in geschil) dat eiser zelf in voeding

en tevens in nachtverblijf moest voorzien.

Aan het vorenstaande doet niet af, dat de bedoelde regeling (mede) is vermeld in een voetnoot bij het Reisbesluit. De Raad is namelijk van oordeel, dat uit die vermelding niet volgt dat de bedoelde regeling deel zou uitmaken van het (in casu niet toepasselijke) Militair Reisbesluit. De bedoelde voetnoot moet worden gezien als een vermelding van hetgeen geldt in een geval waarin tengevolge van de in het Militair Reisbesluit gekozen omschrijving van het begrip „standplaats" niet door dat besluit wordt voorzien.

Op grond van het vorenstaande is de Raad mèt de eerste rechter van oordeel, dat eiser terzake van zijn bovenvermelde detachering naar de te dezen toepasselijke wettelijke bepalingen in aanmerking kwam voor een toelage volgens schaal 56 en niet volgens schaal 62.

Mèt de eerste rechter is de Raad voorts van oordeel, dat nòch de omstandigheid dat in een aantal analoge gevallen een vergoeding is toegekend naar schaal 62, nòch de omstandigheid dat aan eiser was medegedeeld dat hij aanspraak had op een toelage naar die schaal, grond opleveren om aan te nemen, dat eiser aan enig algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur aanspraak kon ontlenen op een hogere toelage dan hem volgens de toepasselijke wettelijke bepalingen toekwam.

Het ingestelde beroep is derhalve, voor zover het gericht was tegen de in het bestreden besluit voor de bepaling van eisers regionale toelage aangenomen toepasselijkheid van schaal 56, bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond verklaard, zodat die uitspraak in zoverre moet worden bevestigd.

3. ***Terugvordering of verrekening van hetgeen bij de voorschotverlening aan eiser teveel was betaald***

Uit het onder 2 overwogene volgt, dat aan eiser terzake van zijn bovenbedoelde detachering door gedaagde bij de voorschotverlening meer was betaald dan waarop hij (eiser) aanspraak kon maken. Het bestreden besluit heeft kennelijk mede de strekking het aan eiser teveel betaalde te verrekenen.

De vraag moet thans worden beantwoord of het besluit ook in zoverre in overeenstemming is met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, algemene rechtsbeginselen, c.q. algemene beginselen van behoorlijk bestuur daaronder begrepen. De eerste rechter heeft bij de aangevallen uitspraak ook deze vraag bevestigend beantwoord. Met name achtte de eerste rechter geen grond aanwezig, terugvordering of verrekening in strijd te achten met het beginsel van de rechtszekerheid, zulks omdat geen sprake was van een aan eiser gedane definitieve betaling, maar van een voorschot.

De Raad kan te dezen de zienswijze van de eerste rechter niet delen.

Aan de omstandigheid, dat de aan eiser gedane betaling het karakter had van een voorschot, kan in dit geval geen beslissende betekenis worden toegekend.

Wel geeft in het algemeen gesproken het voorschot-karakter van een gedane betaling aan de administratie de vrijheid om bij de definitieve vaststelling van een vergoeding af te wijken – ook ten nadele van de betrokkene – van het bedrag dat bij wijze van voorschot is verstrekt, maar dit betekent niet dat het voorschot-karakter van een gedane betaling aan de administratie een onbeperkte vrijheid zou geven om hetgeen naar later gevormd oordeel teveel is betaald, terug te vorderen of te verrekenen. Gelijk de Raad reeds eerder heeft beslist, stelt het beginsel van de rechtszekerheid een grens aan de bevoegdheid van de administratie tot terugvordering van hetgeen teveel aan de ambtenaar werd betaald.

Het gaat te ver, aan te nemen dat het beginsel van de rechtszekerheid nimmer geschonden kan zijn wanneer er sprake is van terugvordering of verrekening van hetgeen bij *wijze* van voorschot teveel is betaald. Of de terugvordering of verrekening van een betaald voorschot strijd met het beginsel van de rechtszekerheid oplevert, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. In casu zijn de omstandigheden van dien aard, dat (gehele of gedeeltelijke) terugvordering of verrekening van het aan eiser betaalde voorschot inderdaad een schending van genoemd beginsel oplevert.

Te dezen is in de eerste plaats van belang, dat het voorschotkarakter der onderhavige betaling niet het gevolg was van het – bij de bevoegde autoriteiten – nog bestaan van onzekerheid (onvoorziene omstandigheden voorbehouden) omtrent de hoogte van het bedrag dat uiteindelijk verschuldigd zou blijken, of omtrent de regelingen die uiteindelijk toepasbaar zouden blijken; dat karakter was uitsluitend het gevolg van de overweging, dat eiser zelf betalingen zou moeten verrichten en daartoe geld voorradig moest hebben.

Voorts is hier van betekenis dat de periode waarvoor het voorschot bestemd was, reeds was verstreken toen aan eiser werd kenbaar gemaakt dat dat voorschot ten dele zou worden verrekend.

Vervolgens is van belang, dat over de interpretatie van de te dezen toepasselijke wettelijke bepalingen bij degenen die ambtshalve met de vaststelling van salarissen, toelagen, vergoedingen e.d. belast waren, blijkbaar verschil van mening bestond. De chef van het bureau administratie van het marinevliegkamp Valkenburg (de getuige Velthuis) nam aan, dat op eiser schaal 62 van toepassing was en de huidige officier van administratie (de getuige Kruidenier) was dezelfde mening toegedaan omdat hij er – zij het, naar uit het onder 2 overwogene blijkt, ten onrechte, maar allerminst onbegrijpelijk wanneer men let op de vermelding van het Militair Reisbesluit in de aanhef van het onder 2 vermelde besluit van de Minister van Marine dd. 30 maart 1955 – van uit ging, dat de

bij het Militair Reisbesluit geplaatste voetnoot deel uitmaakte van dat besluit en dus, mede gelet op de op eisers reisopdracht geplaatste aantekening, niet van toepassing was.

Vermelding verdient in dit verband tevens, dat de ter terechtzitting opgetreden vertegenwoordiger van gedaagde niet ontkend heeft dat men te dezen ook tot een andere dan de door hem verdedigde (naar 's Raads oordeel juiste) interpretatie van de toepasselijke wettelijke bepalingen kon komen.

Verder is van belang dat niet alleen in het thans aan de orde zijnde geval is uitgegaan van de toepasselijkheid van schaal 62, maar ook in een vijftal analoge gevallen, die eveneens militairen van genoemd marinevliegkamp betroffen, terwijl in die vijf gevallen niet tot terugvordering of verrekening is overgegaan. Weliswaar stond tegenover die vijf gevallen een veel groter aantal gevallen waarin (terecht) schaal *56* was toegepast, maar deze laatste gevallen betroffen niet militairen die op het meergenoemde marinevliegkamp werkzaam waren.

Mede van gewicht is naar 's Raads oordeel, dat eiser bij de chef van het bureau administratie heeft geïnformeerd of hij van het voorschot een deel zou moeten terugbetalen en dat deze vraag ontkennend werd beantwoord. Weliswaar is er van de zijde van gedaagde nog op gewezen, dat de chef van het bureau administratie bij hoger geplaatste en meer deskundige autoriteiten had behoren te informeren of de door hem verstrekte mededeling juist was, maar de mogelijke onjuistheid van de door die chef te dezen gevolgde handelwijze mag, gelet op de hierboven gereleveerde omstandigheden, niet aan eiser worden tegengeworpen, nu er voor hem geen redenen waren te twijfelen aan de juistheid van zijn plaatsing in schaal 62.

Al het vorenstaande in aanmerking nemende, is de Raad van oordeel, dat eiser er op mocht vertrouwen, dat niet tot terugvordering of verrekening van het hem teveel betaalde zou worden overgegaan op grond van de overweging dat hij ten onrechte in schaal 62 in plaats van in schaal 56 was geplaatst, en dat het bestreden besluit, voor zover dit ertoe strekt wel tot zodanige verrekening over te gaan, in strijd is met het algemeen rechtsbeginsel van de rechtszekerheid.

De aangevallen uitspraak en het bestreden besluit kunnen derhalve, voor zover zij de verrekening betreffen van hetgeen aan eiser teveel was uitbetaald, niet in stand blijven en moeten mitsdien in zoverre worden vernietigd.

III. ***Beslissing***

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT **DOENDE IN** NAAM **DER KONINGIN!**

Vernietigt de aangevallen uitspraak en het bestreden besluit, voor zover deze betreffen de verrekening van hetgeen aan eiser teveel is uitbetaald;

Bevestigt de aangevallen uitspraak, voor zover deze in hoger beroep is aangevochten, voor het overige. –

WETGEVING

In de vorige aflevering werd de tekst weergegeven van de Rijkswet van 12 september 1974 (Stb. 537), houdende wijziging van de W.K., het W.M.Sr. en het militaire strafprocesrecht. De daarin vervatte wijzigingen traden ingevolge K.B. van 22 oktober 1974 (Stb. 607) per 1 november 1974 in werking.

Als uitvloeisel van dezelfde wijzigingswet verschenen inmiddels nog een vijftal Koninklijke Besluiten, welke allen eveneens op 1 november jl. in werking getreden zijn.

Het betreft hier:

a. K.B. van 4 oktober 1974 (Stb. 593), dat regels bevat omtrent onder omstandigheden noodzakelijke afwijking van de normale wijze van tenuitvoerlegging van het verzwaard arrest. Onder intrekking van de oude regeling hieromtrent – K.B. van 21 april 1922 (Stb. 205) – geldt thans:

Artikel 1. Ingeval de geestelijke of lichamelijke gesteldheid van de met verzwaard arrest gestrafte militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of het weer, hetzij de toestand van de ruimte bestemd tot het ondergaan van de straf van verzwaard arrest naar het oordeel van de commanderende officier wijziging in de plaats waar en de wijze waarop het verzwaard arrest wordt ondergaan in het belang van de gestrafte noodzakelijk maakt, gelden de navolgende bepalingen.

Artikel 2. Het verzwaard arrest zal worden ondergaan:

1e. te land: in een bepaald aan te wijzen lokaliteit of gedeelte van de kazerne of basis door de commandant daartoe geschikt bevonden, zo nodig na overleg met de officier arts;

2e. aan boord van een oorlogsvaartuig: op een daartoe door de commandant geschikt bevonden gedeelte van dat oorlogsvaartuig, zo nodig na overleg met de officier arts.

Artikel 3. Wijziging in de plaats waar en in de wijze waarop het verzwaard arrest zal worden ondergaan worden door de commanderende officier vastgesteld naar gelang van de omstandigheden, hetzij voor de gehele duur van de straftijd, hetzij voor een of meer dagen of gedeelten van een dag of dagen.

b. K.B. van 4 oktober 1974 (Stb. 594). Deze regeling, aan te halen als „Besluit krijgstuchtelijke geldboeten" behelst de nodige administratieve bepalingen omtrent de inning resp. inhouding van geldboeten, verantwoording der gelden enz.

c. K.B. van 4 oktober 1974 (Stb. 595). Deze regeling geeft ter uitvoering van art. 9 W.K., onder gelijktijdige intrekking van de vroegere regeling – K.B. van 12 april 1922 (Stb. 188) – regels omtrent de tenuitvoerlegging van het verzwaard arrest aan boord van een oorlogsvaartuig en bepaalt daaromtrent:

Artikel 1. Aan boord van een oorlogsvaartuig wordt de straf van verzwaard arrest door de officier en de onderofficier, die geen hut bewoont en door de mindere militair ondergaan in de voor zijn gewoon verblijf bestemde lokaliteit of in het voor verblijf

van militairen van zijn rang of stand bestemde gedeelte van het vaartuig. Voor de officier of onderofficier, die geen hut bewoont, of voor de mindere militair, die de straf ondergaat in het voor verblijf van militairen van zijn rang of stand bestemde gedeelte van het vaartuig, wordt gedurende de nacht zo mogelijk een plaats aangewezen, afgescheiden van de plaatsen waar zich andere militairen bevinden.

d. K.B. **van 11 oktober 1974 (Stb. 600).** Het brengt enkele wijzigingen aan in de bestaande besluiten omtrent het regiem geldend voor militairen die in het depot voor discipline voorlopig arrest ondergaan (K.B. van 19 oktober 1961 (Stb. 336)), resp. voor hen die aldaar gevangenisstraf, hechtenis of militaire detentie ondergaan (K.B. van 9 mei 1963 (Stb. 204)).

e. K.B. **van 11 oktober 1974 (Stb. 605).** Hierdoor worden een drietal bestaande regelingen aan de gewijzigde wetgeving aangepast, te weten:

Het ,,Besluit straf- en tuchtklassen voor de krijgsmacht'', K.B. van 14 juni 1971 (Stb. 394), thans geheten ,,Besluit strafklassen voor de ,,krijgsmacht'';

De ,,Uitvoeringsregeling militair strafprocesrecht'', K.B. van 26 februari 1965 (Stb. 80);

Het Reglement betreffende de krijgstucht, waarin de opsomming der krijgstuchtelijke straffen werd geconformeerd aan het gewijzigde artikel 3 van de Wet op de krijgstucht.

BOEKAANKONDIGING

DR. EIKE STEINKAMM: *„Die* **Wehrstrafgerichtsbarkeit** im *Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland". Holzner Verlag, Würzburg; 410 blz. in glanslinnen band; DM 65.–.*

Met deze lijvige dissertatie verscheen een vierde deel in de serie „Wehrwissenschaftliche Abhandlungen" van het „Institut fur Wehrrecht" der Wurzburgse universiteit. Het behandelt op indringende wijze het vraagstuk der militaire justitie, zoals deze thans geregeld is in art. 96, lid *2*, der Westduitse grondwet, en doet dit, naar de inleiding aangeeft, vanuit rechthistorisch, proces-, staats- en volkenrechtelijk gezichtspunt; het beoogt, blijkens de inleiding, een antwoord te geven op de vragen:

– waarom de grondwetgever van 1956 tot de in art. 96 neergelegde tekst kwam;

– waarom de Bond geen gebruik maakte van de in die tekst vervatte machtigingen;

– of voor een bevredigende oplossing van de bestaande problemen grondwetswijziging al dan niet onontkoombaar is.

Dat er op het punt van de berechting van militairen in de BDR ernstige problemen bestaan wordt door schrijver duidelijk aangetoond. Hij wijt deze vooral aan de wijze waarop deze materie in de grondwet is geregeld, doch oordeelt dat ten deze ook de gewone wetgever schuld treft. De grondwet immers machtigt de Bond voor de strijdkrachten „Wehrstraf-„gerichte" in te stellen, doch deze liet dit tot dusverre achterwege. Naar het uitvoerig toegelichte oordeel van schrijver houdt deze machtiging van de Bond in feite een tot de gewone wetgever gerichte opdracht in. Hij gewaagt in dit verband van ongrondwettige nalatigheid nu na verloop van een lange reeks van jaren zelfs nog geen ontwerp van wet bij het parlement werd ingediend.

Schrijvers bezwaren tegen de grondwet betreffen vooral een drietal elementen daarvan.

Ten eerste is daar de bepaling dat de Wehrstrafgerichte – afgezien van in het buitenland gestationeerde en aan boord van oorlogsvaartuigen ingescheepte militairen – slechts tot optreden bevoegd zijn in „Vertei-„digungsfall", dwz. slechts bij daadwerkelijke of zeer acuut dreigende militaire aanval op het territoir der BDR. Daarbuiten worden militairen berecht door de gewone burgerstrafrechter. De ervaring met deze vorm van berechting opgedaan, zo constateert de schrijver, is mede oorzaak van het feit dat een groeiend aantal stemmen de wenselijkheid en zelfs de dringende noodzaak van verandering in deze situatie bepleit. Daarmede wordt vooral gedoeld op de schadelijke gevolgen van de vrijwel complete ontkoppeling van strafrecht en tuchtrecht (waardoor o.m. dubbele

bestraffing voorkomt) en op het feit dat strafzaken tegen militairen mede door overbelasting van de gewone rechter zich jaren kunnen voortslepen. Uitvoerig wordt daarnaast geschetst welke grote moeilijkheden moeten ontstaan wanneer bij de aanvang van Verteidigungsfall tot dan toe niet bestaande, althans niet werkzame Wehrstrafgerichte zich plotseling belast zien met een taak waarin zij zich geen enkele praktische ervaring konden verwerven.

Een tweede grondwettelijke bepaling waartegen schrijver ernstige bezwaren koestert is die, waarin is voorgeschreven dat de Wehrstrafgerichte ressorteren onder de minister van justitie van de Bond. Hij schetst op overtuigende wijze dat het voor het ministerie van justitie een vrijwel onmogelijke taak moet zijn onder oorlogsomstandigheden de hem opgedragen verantwoordelijkheid gestalte te geven.

Er blijft van de gehele grondwettelijke regeling vrijwel geen stuk heel wanneer dan ook nog wordt aangetoond dat met de „Angehörige der „Streitkräfte" de kring van justitiabelen in de grondwet te eng werd getrokken.

Wat betreft de hierboven weergegeven vragen, er kan na lezing van deze dissertatie niet meer aan getwijfeld worden dat de grondwet op het punt van militaire justitie verbetering behoeft. Schrijver doet dan ook aan het slot van zijn boek een uitgewerkt voorstel tot wijziging.

Wat er achter steekt dat, ondanks grondwettelijke machtiging of opdracht, geen Wehrstrafgerichte werden ingesteld, dat iedere bemoeienis van de minister van defensie werd uitgesloten en dat de bevoegdheden van de militaire rechter tot beneden het volstrekte minimum werden teruggebracht, ligt zó duidelijk voor de hand dat nauwelijks is aan te nemen dat beantwoording van die vraag een der belangrijkste oogmerken is geweest voor het schrijven van dit werk. De strekking ervan gaat veel verder.

Net boekwerk is weliswaar toegespitst op de Bondsrepubliek en de aldaar geldende grondwetsbepalingen, doch binnen dit kader bevat het een complete behandeling van alle vraagstukken welke met de afzonderlijke militaire rechtspraak verbonden zijn. Die behandeling mag zonder meer grondig genoemd worden en werd uitstekend gedocumenteerd; het moge voor degene die niet grondig thuis is in het Westduitse bestel geen lichte kost zijn, mede door de overzichtelijke indeling, de veelvuldige kruisverwijzingen en een heldere stijl is het geheel toch alleszins verteerbaar.

Een – onmisbare – lijst van afkortingen en een literatuuropgave van niet minder dan 500 boeken en tijdschriftartikelen completeren het boekwerk.

B.

De uitgever bericht ons:
Als gevolg van de prijsstijging van het papier en de stijging van de zet- en drukkosten is het noodzakelijk de abonnementsprijs van het Militair Rechtelijk Tijdschrift met ingang van 1 januari a.s. te verhogen tot ƒ 18,50. De prijs van de losse afleveringen zal dan f 3,50 bedragen. ***(Red.)***.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. C. *Mante*, Kolonel der Kon. Luchtmacht; Hoofd van de Sectie Juridische Zaken der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. W. ***A. J. Wevers,*** Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie, Stafofficier Juridische Zaken Marinestaf.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat 11 te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Jhr. Mr. ***A. Baud,*** Griffier van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. A. D. *Belinfante*, Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. J. M. ***van Bemmelen***, Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. ***Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. ***J. R. Stellinga***, Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van f 100,— per afievering, benevens 10 presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Februari 1975

Aflevering
2

Staatsuitgeverij's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. G. Lammers, Herziening militair straf- en tuchtrecht; (de)kriminalisering, (de)penalisering 65

Militair Rechtelijke Vereniging

Prof. Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch, Enkele beschouwingen over het wetsontwerp 11546 (R 823) tot wijziging van de wet op de krijgstucht, het wetboek van militair strafrecht en het militaire strafprocesrecht 72

Strafrechtspraak

Staking bij 116 Cadi-compagnie door krijgsraad gequalificeerd als militair oproer, door H.M.G. als samenspanning tot ongehoorzaamheid: het begrip „feitelijkheid" bij militair oproer. (W.M.Sr. art. 114,124,127; W.Sr. art. 80) **84**

Opzettelijke ongehoorzaamheid; dpl. soldaat weigert te voldoen resp. aan bevel gereedschap schoon te maken en terug te komen bij de opdrachtgever; bovendien op die opdrachtgever ingereden en deze een klap toegediend. (W.M.Sr. art. 114,116,117) 99

Als schildwacht op de „site" in slaap gevallen. (W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 2 en 58) 102

Opz. nagelaten te voldoen aan het bevel de muziek in de onderdeelsbar te staken; bovendien de opdrachtgever beledigd door het woord „slijmerd" (W.M.Sr. art. 108,114) 104

Dood door schuld; wachthebbende doet een schot afgaan uit zijn pistool-mitrailleur, waardoor een kameraad wordt getroffen en overlijdt. (W.Sr. art. 307) . . 107

Tuchtrechtspraak

Bij de invoer in Nederland geen aangifte gedaan van een belastingvrij gekochte camera; strafoplegging teniet gedaan door H.M.G. omdat het feit geen krijgstuchtelijk vergrijp inhoudt. (W.K. art. 2; I.M.S.T. art. 79) 112

Sergeant-machinist werd gestraft terzake van onoplettendheid bij de dienst en een viertal vroegere vergrijpen. H.M.G. beslist dat deze laatste, voorzover bewezen, slechts als bijkomende omstandigheid bij de strafbepaling mogen gelden. Het Hof gaat voorbij aan het feit dat klager niet door de beklagmeerdere werd gehoord. (W.K. art. 37, 65) 117

Opmerkingen en mededelingen

Toekenning mil. jur. brevet aan Mr. Ch. P. Verwer en Mr. J. C. F. Knapp . . 127

BIJDRAGEN

Herziening militair straf- en tuchtrecht; (de)kriminalisering, (de)penalisering

door

MR. G. LAMMERS

Inleiding

In het artikel „Kanttekeningen bij enkele wijzigingen in het militair „tuchtprocesrecht'' schrijft MR. HUIB DE RUIJTER dat de herziening van het militair straf- en tucht(proces)recht onder meer geplaatst kan worden in een streven naar dekriminalisering en depenalisering[1]).

Het lijkt mij een goede zaak om stil te staan bij de begrippen dekriminalisering, kriminalisering, depenalisering en penalisering, omdat bij gedachtenwisselingen over de wijzigingen in het militair straf- en tuchtrecht allereerst vereist is dat een ieder op de hoogte is van de betekenis van de gebruikte begrippen[2]).

Immers, ontbreekt dit op de hoogte zijn, dan ontstaat er al spoedig een onjuiste voorstelling van zaken en/of het trekken van verkeerde conclusies.

In dit artikel sta ik achtereenvolgens stil bij:

1. de begrippen dekriminalisering, kriminalisering, depenalisering en penalisering;
2. de nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht en het aldaar gebruikte begrip dekriminalisering;
3. de vraag: „Leidt het scheidingsproces tussen het militair strafrecht „en het militair tuchtrecht tot dekriminalisering en/of kriminalisering „enerzijds en tot depenalisering en/of penalisering anderzijds?';
4. enige strafprocesrechtelijke aspecten van het wegvallen van de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten ingevolge art. 2.2.0 W.K.

Ter afsluiting van dit artikel volgt dan in punt 5 een schematische weergave van een aantal konklusies.

1. De begrippen dekriminalisering, kriminalisering, depenalisering en penalisering?

Evenals DE RUIJTER ga ik uit van de omschrijvingen van dekriminalisering en depenalisering, zoals geformuleerd op blz. 9 van het kongresverslag „Strafrecht te-recht?''[3].) Volledigheidshalve volgen hieronder

---

[1]) Zie MRT 1974, blz. 326.

[2]) Een en ander geldt overigens voor elke gedachtenwisseling, ongeacht op welk terrein.

nogmaals de omschrijvingen:

dekriminalisering: het proces, waarbij bepaald gedrag, dat strafbaar is gesteld, zijn strafwaardigheid verliest, welk proces is voltooid bij de schrapping van de desbetreffende strafbepaling, zonder dat de strafbaarstelling wordt vervangen door een andere georganiseerde sociale reaktie.

depenalisering: het proces, waarbij ten aanzien van bepaalde gedragingen de tot nu toe toepasselijke strafrechtelijke reaktie wordt vervangen door een noodzakelijk geachte reaktie via een ander stelsel.

Hieraan voeg ik toe de omschrijvingen van:

kriminalisering: het proces, waarbij een bepaald gedrag strafwaardig wordt, welk proces is voltooid bij het opnemen van een desbetreffende strafbepaling, zonder dat de strafbaarstelling reeds voorkomt in een andere georganiseerde sociale reaktie.

penalisering: het proces, waarbij ten aanzien van bepaalde gedragingen de tot nu toe toepasselijke reaktie via een ander stelsel wordt vervangen door een noodzakelijk geachte strafrechtelijke reaktie.

2. De nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht en het aldaar gebruikte begrip dekriminalisering

In de nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht (zie tweede Kamerstuk 11689, zitting 1971/'72*, hierna te noemen: Nota) duikt op bijvoorbeeld blz. 1 onder punt c en blz. 5 linkerkolom, tweede alinea, het begrip dekriminalisering op.

Met DE RUIJTER ben ik van mening dat het begrip dekriminalisering in de Nota onjuist gehanteerd is. In wezen wordt bedoeld *depenalisering.* Immers, de bewindsman staat in de Nota een proces voor, waarbij ten aanzien van bepaalde gedragingen de tot heden toepasselijke *strafrechtelijke* reaktie wordt vervangen door een noodzakelijk geachte reaktie via een ander stelsel.

Onder gedragingen vallen – aldus de Nota – de lichtere vormen van een aantal delikten uit het Wetboek van militair strafrecht, waaronder dat van de opzettelijke ongehoorzaamheid aan dienstbevelen.

Een en ander betekent dat de lichtere vormen van een aantal delikten verdwijnen uit het Wetboek van militair strafrecht en overgebracht worden naar het militair tuchtrecht. Aldus staat vast dat de wederrechtelijkheid van het gedrag, zoals bedoeld in die lichtere vormen, onaangetast blijft. De beoordeling van die wederrechtelijkheid wordt nu echter toevertrouwd aan een ander sanktiestelsel en wel aan die van het militair tuchtrecht.

Waarom nu voormelde constatering? Als één der uitgangspunten

---

* **MRT 1972, blz. 228 *(Red.)*.**

[3]) Dit verslag is opgemaakt n.a.v. het op 17 en 18 maart 1972 te Leiden gehouden congres over dekriminalisering en depenalisering.

van de Nota geldt de handhaving van het militair tuchtrecht naast het militair strafrecht. Voortbouwend op dit uitgangspunt, wordt als één der belangrijkste wijzigingen voorgesteld het trekken van een scherpe scheiding tussen het militair strafrecht en het militair tuchtrecht[4]).

In het kader van dit „scheidingsproces" moet dan ook het in de Nota gebruikte begrip dekriminalisering gelezen worden. Immers, zou dekriminalisering in de juiste zin van het woord gebruikt zijn, dan zou dit tot gevolg hebben dat o.a. de lichtere vorm van de opzettelijke ongehoorzaamheid aan dienstbevelen uit het Wetboek van militair strafrecht verdwijnt en ook niet meer opduikt in het militair tuchtrecht. Dit is echter niet de bedoeling van de Nota. De Nota beoogt n.l. dat in de ongehoorzaamheid differentiaties aangebracht moeten worden. Zo zal de opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel een strafbaar feit zijn, indien weigering aan of niet-opvolging van een dienstbevel aanmerkelijke schade toebrengt aan het behoorlijk functioneren van de krijgsmacht. Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel zal echter een tuchtvergrijp opleveren, indien weigering aan of niet-opvolging van een dienstbevel een ontoelaatbare verstoring van de interne gang van zaken veroorzaakt[5]).

Punt 2 van dit artikel samenvattend, kom ik tot de konklusie dat het juister is om het in de Nota gebruikte begrip dekriminalisering te vervangen door ***het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht.***

3. ***Leidt het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht tot dekriminalisering*** *en/of* ***krimininalisering enerzijds en tot depenalisering*** *en/of penalisering* ***anderzijds?***

Om te kunnen overgaan tot het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht, zal men het Wetboek van militair strafrecht, de Wet op de krijgstucht en het daarmee verband houdende Reglement betreffende de krijgstucht kritisch moeten doornemen.

Er is dan in zekere zin sprake van ***dekriminalisering,*** indien in de toekomst de werking van bijv. het militair tuchtrecht zich ***in de regel*** beperkt tot het kazerneterrein, behoudens in de (nieuwe) Wet op de krijgstucht geformuleerde uitzonderingen. Vergelijk hiervoor blz. 5, rechterkolom, 5e alinea, van de Memorie van Antwoord op de Nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht, tweede Kamerstuk 11689, zitting 19731'74, hierna te noemen: MvA.

---

4) Als criteria worden aangelegd:
strafrecht: de niet-naleving van militaire normen brengt aanmerkelijke schade toe aan het behoorlijk functioneren van de krijgsmacht.
tuchtrecht: de niet-naleving van eenvoudige mil. gedragsregels veroorzaakt slechts **een** ontoelaatbare verstoring van de interne gang van zaken.

5) Vgl. ook de Nota, blz. 5 linkerkolom, eerste alinea.

Ook kan er sprake zijn van ***dekriminalisering*** bij het schrappen van sommige aansporingen of geboden om zich overeenkomstig de geldende moraal of fatsoen te gedragen. Vergelijk hiervoor blz. 3 rechterkolom, laatste alinea, MvA, alwaar in ieder geval gehandhaafd worden het kwetsend optreden tegen anderen door middel van onder meer godslastering en vloeken alsmede het drankmisbruik.

Ik meen dat er bij het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht geen sprake kan zijn van ***kriminaliseren.*** Immers, op grond van het ruim geformuleerde artikel 2.1.0 W.K. valt ***ieder*** gedrag, in strijd met enig dienstbevel of dienstvoorschrift of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde onder het (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp[6]). Aldus is er op grond van art. 2.1.0 W.K. – met name door de woorden „ieder gedrag, onbestaanbaar met de militaire tucht of orde" – altijd een georganiseerde sociale reaktie, i.c. een krijgstuchtelijke reaktie.

Is er bij het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht sprake van ***depenalisering?***

Deze vraag is in punt 2 van dit artikel reeds in bevestigende zin beantwoord. Het komt mij voor dat de depenalisering zich met name gaat afspelen in de volgende titels van het tweede boek van het Wetboek van militair strafrecht:

- titel III: misdrijven, waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichtingen onttrekt (de art. 96 t/m 107).
  In deze titel zal – gelet op de aard van de gedragingen – naar mijn idee het minst gedepenaliseerd worden;
- titel IV: misdrijven tegen de ondergeschiktheid (de artt. 108 t/m 128);
- titel V: schending van verschillende dienstplichten (de artt. 129 t/m 150).

Het is evenwel vrij duidelijk dat het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht ook leidt tot ***penalisering.***

Het overtuigende argument is wel het feit, dat door het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht art. 2.2.0 W.K. (het zgn. oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp) komt te vervallen[7]).

Immers, art. 2.2.0 W.K. omvat als het ware het overlappende gedeelte van het militair strafrecht en het militair tuchtrecht. Het handhaven van art. 2.2.0 W.K. zou derhalve in strijd komen met de in de Nota voorgestelde wijziging van het trekken van een scherpe scheiding tussen het

---

[6]) Hierbij dient beseft te worden dat de in het Regl. betr. de krijgstucht vermelde gedragingen voorbeelden zijn van gedragingen in strijd met de militaire tucht of orde, zoals bedoeld in art. 2.1.0 W.K. Vgl. mijn artikel in MRT 1974, handelend over de vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht, blz. 322 t/m 324.

[7]) Art. 2.2.0 W.K. luidt: krijgstuchtelijke vergrijpen zijn de strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, voor zover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan.

militair strafrecht en het militair tuchtrecht. Overigens blijkt uit de MvA[8]) dat er gegronderedenen zijn, dat de in de Nota aangegeven criteria met het oog op de scheiding tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht hanteerbaar blijken. Dit naar aanleiding van het feit, dat in het verleden deze scheiding zeer moeilijk en wellicht niet uitvoerbaar werd geacht.

Het gevolg van het wegvallen van art. 2.20 W.K. is dat een aantal gedragingen, die onder het militair strafrecht blijven vallen, in de toekomst niet meer in aanmerking komen voor een krijgstuchtelijke afdoening. Aldus wordt ten aanzien van bepaalde gedragingen de tot heden toepasselijke reaktie via de mogelijkheid van krijgstuchtelijke afdoening vervangen door een blijkbaar noodzakelijk geachte strafrechtelijke reaktie. Eveneens dient beseft te worden dat de door de militair gepleegde *commune* delikten ook niet meer in aanmerking komen voor een krijgstuchtelijke afdoening op grond van art. 2.2.0 W.K.

Aldus is er sprake van een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid dat de militaire strafrechter in de toekomst van meer zaken zal kennisnemen dan tot nu toe het geval is.

4. *Enige strafprocesrechtelijke aspecten van het wegvallen van de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten ingevolge art. 2.2.0 W.K.*

Zoals in punt 3 van dit artikel reeds vermeld, zal art. 2.2.0 W.K. in het toekomstige militair tuchtrecht niet meer voorkomen. Een en ander houdt in dat de militaire strafrechter van meer zaken zal kennisnemen. Hierbij dient beseft te worden dat onder ,,zaken'' niet alleen vallen de militaire delikten, maar ook de commune delikten, door een militair gepleegd.

In verband met het wegvallen van art. 2.2.0 W.K. volgen hieronder enige strafprocesrechtelijke opmerkingen, die wellicht het overwegen waard zijn.

Gelet op een snelle rechtspleging en – in verband hiermee – gelet op het wegvallen van de mogelijkheid tot een snelle afdoening van een strafbaar feit op grond van art. 2.2.0 W.K., is het wellicht aan te bevelen om in het toekomstige militair strafprocesrecht *de militaire politierechter* te introduceren. Als militaire politierechter zou dan de president van de krijgsraad kunnen fungeren. Als militaire politierechter-plaatsvervanger zou dan de president-plaatsvervanger van de krijgsraad kunnen fungeren. Bij de wettelijke regeling van de militaire politierechter kunnen dan de artt. 367 t/m 381 van het Wetboek van Strafvordering als leidraad dienen.

Evenwel kan men zich afvragen of in het militair strafproces een nog

---

[8]) Zie MvA, blz. 5 linkerkolom, 2e alina.

verdere vereenvoudiging van het rechtsgeding voor de militaire politierechter noodzakelijk is, gelet op het bijzondere samenlevingsverband van de krijgsmacht, hetwelk veelal een snelle bevestiging van een gedragsregel eist. Als leidraad bij zo'n vereenvoudigde procedure kan dan de kantongerechtsprocedure dienen (vgl. de artt. 382 t/m 389 Wetboek van Strafvordering).

Een ander gevolg van het wegvallen van art. 2.2.0 W.K. kan zijn dat in het militair recht een *grotere toepassing van het opportuniteitsbeginsel (sepot)* plaats vindt. In het toekomstige militair strafprocesrecht dient dan ook een bepaling betreffende het opportuniteitsbeginsel opgenomen te worden. Aldus wordt een wettelijke basis gegeven aan het in de praktijk van de militaire rechtspleging erkende opportuniteitsbeginsel. Het is n.l. opvallend dat tot nu toe afgezien wordt van een vervolging of van een verdere vervolging op gronden aan het algemeen belang ontleend, zonder dat hiervoor een wettelijke basis te vinden is in de Rechtsplegingen.

In verband met het wettelijk vastleggen van het opportuniteitsbeginsel dient tevens een wettelijke waarborg rondom het toepassen van dit beginsel vastgelegd te worden. Ik denk hierbij aan de mogelijkheid voor belanghebbenden om *bij het Hoog Militair Gerechtshof te klagen* over een niet-vervolging of een niet verdere vervolging. Bij deze beklagregeling analoog art. 12 Wetboek van Strafvordering kan echter de volgende vraag gesteld worden: „Wie valt onder belanghebbende?' Vergelijk hiervoor Duisterwinkel/Melai, Wetboek van Strafvordering, aantekeningen 11-16 bij art. 12 Sv en Mr. Gt. J. M. Corstens, „Waarborgen rondom het vervolgingsbeleid", blz. 83 e.v. Kunnen militaire commandanten ook belanghebbenden zijn op grond van het feit, dat een militair belang gediend is met een strafvervolging van een onder hun bevelen staande militair? Met militair belang wordt bedoeld het dienstbelang en/of het bevorderen van een goed samenlevingsverband binnen de krijgsmacht in het algemeen en binnen de diensteenheid in het bijzonder.

Een en ander betekent dat de wetgever zo duidelijk mogelijk dient aan te geven of militaire commandanten belanghebbenden in de zin van het „beklagartikel" zijn.

Naast het wettelijk opnemen van het opportuniteitsbeginsel kan ook gedacht worden aan een wettelijke regeling in het toekomstige militair strafprocesrecht van de door de militaire strafrechter toe te passen *schorsing der vervolging.* Ik denk hierbij aan bepalingen analoog art. 14 Sv (geschilpunt van burgerlijk recht); 14a Sv (schorsing bij minderjarige verdachten); 16 Sv (krankzinnigheid van een verdachte) en art. 526 Sv (geschillen over rechtsmacht).

Wat betreft de door een militair gepleegde overtredingen dient in het toekomstige militaire recht een bepaling betreffende *de transaktie* opgenomen te worden, een en ander analoog de artt. 74 en 74 bis Wetboek van Strafrecht en art. 398 lid 1,110 Wetboek van Strafvordering. Aldus wordt

een wettelijke basis gegeven aan de in de praktijk van de militaire rechtspleging erkende transaktie.

5. *Schematische weergave van een aantal konklusies*

1. Het begrip dekriminalisering, zoals gebruikt in de Nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht, tweede Kamerstuk 11689, zitting 19711'72, dient vervangen te worden door: het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht.

2. Het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht leidt tot dekriminalisering, depenaliseringen penalisering, maar niet tot kriminalisering.

3. Het scheidingsproces tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht leidt tot het wegvallen van art. 2.2.0 W.K., zijnde de mogelijkheid tot de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten.

4. Het wegvallen van art. 2.2.0 W.K. leidt er toe dat de militaire strafrechter kennis neemt van meer zaken. Hierbij dient beseft te worden dat onder die zaken niet alleen de militaire delikten vallen, maar ook de commune delikten, gepleegd door een militair.

5. In verband met punt 4 verdient het aanbeveling om in het toekomstige militair strafprocesrecht de militaire politierechter te introduceren. De president van de krijgsraad kan als zodanig fungeren, terwijl de president-plaatsvervanger als militair politierechter-plaatsvervanger kan fungeren.

6. Als leidraad bij het rechtsgeding voor de militaire politierechter kan wellicht de kantongerechtsprocedure dienen (de artt. 382 t/m 389 W.Sv.). Dit in verband met het feit, dat het bijzondere samenlevingsverband van de krijgsmacht veelal een snelle bevestiging van een gedragsregel eist.

7. Het wegvallen van art. 2.2.0 W.K. leidt tot een grotere toepassing van het opportuniteitsbeginsel.

8. Het opportuniteitsbeginsel dient in het toekomstige militair strafprocesrecht wettelijk vastgelegd te worden.

9. Als waarborg rondom het toepassen van het opportuniteitsbeginsel dient in het toekomstige militair strafprocesrecht het beklag over niet of niet verdere vervolging van strafbare feiten opgenomen te worden. Het Hoog Militair Gerechtshof kan als beklaginstantie fungeren.

10. De wetgever dient in de beklagregeling het begrip „belanghebbende" nader te bepalen, dit in verband met de vraag of militaire commandanten belanghebbenden kunnen zijn.

11. In het toekomstig militair strafprocesrecht dient een wettelijke regeling van de door de militaire strafrechter toe te passen schorsing der vervolging te komen.

12. De transaktie dient in het toekomstige militair strafprocesrecht wettelijk vastgelegd te worden.

MILITAIR RECHTELIJKE VERENIGING

Enkele beschouwingen over het wetsontwerp 11546 (R 823) tot wijziging van de wet op de krijgstucht, het wetboek van militair strafrecht en het militaire strafprocesrecht

door

PROF. JHR. MR. TH. W. VAN DEN BOSCH[1])

Toen ik van de secretaris van uw vereniging de uitnodiging kreeg om op 7 juni een voordracht te houden over het wetsontwerp 11546, heb ik wel even geaarzeld. Pas op 1 mei jl. heb ik mijn huidig ambt aanvaard, zodat ik nog niet de gelegenheid heb gehad mij diepgaand met deze materie bezig te houden, terwijl er ongetwijfeld militaire juristen zijn, die op het gebied van de toepassing van de W.K. meer ervaring hebben dan ik. Ongelukkigerwijze schijnen zij allen actief betrokken te zijn bij de huidige herziening van het tuchtrecht, zodat zij zich daarover op het ogenblik niet publiekelijk willen uitlaten. Toen ik vroeg wie zou worden aangezocht, indien ik de uitnodiging niet zou accepteren, kreeg ik het antwoord: prof. Hulsman. Toen was mijn aarzeling opeens voorbij want indien ik het houden van de voordracht aan prof. Hulsman zou overlaten dan ligt dat naar mijn mening in hetzelfde vlak als wanneer ds. Abma het uiteenzetten van de beginselen van de staatkundig gereformeerde partij zou overlaten aan Marcus Bakker. Ik ken te goed het indringend vermogen van de heer Hulsman om niet te vrezen dat u na afloop van zijn voordracht in belangrijke mate bekeerd zoudt zijn tot zijn opvattingen over de krijgstucht, waarvan ik mij niet kan voorstellen dat die de mijne zijn. Maar anderzijds wilde ik u toch ook niet de ongetwijfeld interessante beschouwingen van de heer Hulsman onthouden en daarom is afgesproken dat wij beiden het woord zullen voeren, waarbij hij uiterst hoffelijk mij als jong hoogleraar en dan nog een bijzondere, het eerst aan het woord laat. [Wij hopen de voordracht van prof. Hulsman, waarvan de uitwerking door omstandigheden meer tijd vergde dan was voorzien, binnen afzienbare tijd te kunnen plaatsen. – ***Red.].***

De materie die wij hedenmiddag zullen behandelen is maar een klein deel van de veranderingen die op til zijn, maar het is eigenlijk wel het eerste wetsontwerp van principiële betekenis sedert de W.K. in 1903 is vastgesteld. Sedertdien is wel het een en ander veranderd in de samenleving en ook in het bijzonder in de militaire samenleving. In 1900, dus ten tijde van de totstandkoming van de W.K. gaf een militair schrijver het volgende

---

[1]) Voordracht op 7 juni 1974 gehouden voor de militair rechtelijke vereniging.

karakteristiek van „den Hollander in den strijd": De dapperheid in den strijd is den Hollander van nature eigen; door het prikkelende van den kruitdamp en het opwindende en meesleepende grootsche karakter van het gevecht, wordt de soldaat aangevuurd tot buitengewoon moedige daden, waarin hij met geen gevaar hoe groot ook meer rekening houdt, er slechts op bedacht zijnde meer dan zijn plicht te doen en met anderen te wedijveren, om het zijne bij te brengen tot eene glansrijke overwinning, wetende dat èn chefs èn Natie hem gadeslaan met goedkeurenden, bewonderenden blik. . . . Allen die met hem medestrijden zijn met dezelfde gevoelens bezield, hij weet dat zijn waakzame bevelhebber hem ter hulpe zal doen snellen, en hij beseft dat grooten moed en ware doodsverachting het gevaar verdrijven[2]). Ik denk dat nu deze categorie soldaten klein is geworden en ook zijn tegenwoordig zeldzaam in de armée: „Die kranige „flinke echt martiale figuren op wier breede borst het eeremetaal der „Militaire Willemsorde als met ongekenden glans schittert; die officieren „met dat imponerende uiterlijk, . . . met dien doordringenden, onbevan- „gen, vaste oogopslag waaruit moed en onverschrokkenheid straalt, doch „tegelijkertijd een groot en edel hart verraadt, vol menschenliefde en „menschenmin; die helden eerlijk als goud en dapper als hun zwaard, van „wie de tijdgenooten zich zullen herinneren, hoe algemeen bemind zij „waren door allen die hen kenden van den hoogsten tot den laagsten „in rang en hoe de soldaat hen aanbad."[3]) Het is geenszins mijn bedoeling de prestaties van de strijdkrachten in Indonesië tijdens de vorige eeuw – want daarop sloegen de citaten – te kleineren – een grootvader, twee ooms en mijn vader hebben in die tijd een actief aandeel in die strijd gehad – maar daaruit kan worden afgeleid dat de opvattingen zich wel hebben gewijzigd en ook de vorm waarin wij uiting geven aan onze gevoelens.

Zo hebben wij op het ogenblik terecht bezwaren tegen de beginselen der krijgstucht, zoals die zijn neergelegd in de artikelen 1, 1a en 2 van het R.K.: Het voortdurend besef van ondergeschiktheid die de ziel van de militaire dienst is, de handhaving van regelmaat en orde in alle, zelfs schijnbaar nietige zaken en de godsdienst als bron van alle geluk, deugd en ware moed[4]).

Maar we moeten wel beseffen dat het R.K. al een afzwakking was van de voor dien bestaande reglementen van discipline, waarvan par. 1 als volgt luidde: „De krijgstucht bestaat in de hoogst mogelijke orde, in „de allerspoedigste uitvoering der gegeven bevelen, zonder de minste te- „genspraak en in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden „of misslagen, zooals ook der personen welke dezelve bedreven hebben,

---

[2]) A. S. H. Booms, Neerlands krijgsroem in Insulinde, deel I, blz. 203.
[3]) t.a.p. blz. 204.
[4]) Het befaamde artikel 1a R.K. is pas in 1931 in de W.K. ingevoegd.

„of hun plicht in het nakomen der voorgeschrevene orders verzuimen, „terwijl een volstrekte lijdelijke gehoorzaamheid van den mindere aan den „meerdere er de grondslag van is.[5])". Het verwondert dan ook niet dat in de memorie van toelichting op art. 2 W.K. gesteld wordt, nadat er op gewezen is dat ook in vredestijd aan de handhaving der discipline met grote gestrengheid en onverbiddelijkheid de hand gehouden moet worden: „Men kan tot zekere hoogte met recht beweren, dat overdrijving „daarbij niet mogelijk is, althans veeleer baat dan schaadt"[6]).

Ondanks het wat grimmige aanzicht van het militaire tuchtrecht in die dagen verklaarde op 26 februari 1963 de staatssecretaris van defensie, de heer Calmeyer nog: „dat de regering een algehele herziening van het „militaire tuchtrecht niet geboden achtte omdat het tuchtrecht niet – zo- „als het militaire strafrecht en strafprocesrecht – ergens met het commu- „ne recht vergeleken kan worden. De bewijslast voor de stelling dat het „tuchtrecht gewijzigd moet worden, rust dan ook op degene die haar „poneert. Bij de militaire autoriteiten is de behoefte aan herziening van „het tuchtrecht niet levend. Men is van mening dat de wijzigingen in de „maatschappelijke verhoudingen, welke uit de aard der zaak ook hun „neerslag hebben in de krijgsmacht, zich binnen de bestaande kaders „kunnen voltrekken."[7]). Dit laatste is een waar woord, de straffen van de W.K. kunnen opgelegd worden naar aanleiding van gepleegde krijgstuchtelijke vergrijpen, wat dat zijn wordt niet uitgemaakt door de W.K. maar door de talrijke voorschriften die de krijgsmacht kent. Op 4 november 19308) verklaarde het H.M.G. een beklag ongegrond van een viertal dienstplichtige sergeanten, die gestraft waren met een tot drie dagen licht arrest met als strafreden: „Onvoldoende oplettendheid op den open- „baren weg en daardoor aan een te paard gezeten officier niet het ver- „schuldigde eerbewijs gebracht." Het is toch wel de moeite waard nog eens van een gedeelte van de overwegingen van die beschikking kennis te nemen die als volgt luidden: „dat klagers zich op 10 september 1930, „tijdens de herhalingsoefeningen, te ± 12.40 bevonden op de Utrechtse- „weg te Amersfoort, ter hoogte van het sigarenmagazijn Jans, alwaar zij „stonden te kijken naar sigaretten, die in de etalage van bedoeld magazijn „waren uitgestald;

„dat juist op dat oogenblik de Kapitein Schimmel . . . te paard de plaats „passeerde, waar klagers zich bevonden;

„dat klagers dien Kapitein niet den militairen groet hebben gebracht, „maar zijn blijven kijken naar voormelde etalage;

---

5) Van der Hoeven III, blz. 50.
6) t.a.p. blz. 31.
7) Mr. A. F. Steffen. De partiële wijziging van de militaire straf- en tuchtwetgeving bij de rijkswetten van 4 juli 1963, blz. 49.
8) MRT, deel 26, blz. 461.

„dat klagers wel achter hun rug den hoefslag van een daar voorbij-
„gaand paard hebben gehoord, maar zich niet hebben omgekeerd om
„zich te vergewissen, of wellicht een meerdere te paard hen passeerde;

(en niet het paard van de groentenman, dit laatste is een toevoeging van mij) . . .

„dat zulks niet anders kan worden beschouwd als een tekort aan
„oplettendheid van klagers, waarvoor zij terecht en niet te zwaar zijn
„gestraft'.

Inmiddels is de groetplicht afgeschaft[9]). En wat de huidige toestand betreft als wij de correspondent John Goshko van de Washington Post mogen geloven, dan is het met de discipline in de landmacht niet zo best gesteld. Naar aanleiding van een bezoek aan Schaarsbergen schreef hij[10]): „The atmosphere in the red brick barracks of this Dutch army base „would strike soldiers in any other army as a draftee's dream come true". Groeten is er niet meer bij en bevelen in de klassieke zin van het woord worden niet meer gegeven. „As one veteran sergeant says: You can't just „tell them to do something any more. You have to speak softly and „explain why they should do it." Volgens Goshko kan een definitief oordeel over de hervormingen nog niet worden gegeven „but a visit to a „working army base like Schaarsbergen does offer considerable insight „into how the reforms already introduced have affected the capability „and efficiency of Holland's hippie army."[11])

En de Newsweek stelt[12]): „Indeed, the average Dutch recruit makes „the good soldier Schweick look like a Waffen S.S. eager beaver". Zelfs progressieve bewindslieden valt het moeilijk de boze geesten te bezweren die zij, en niet te vergeten hun niet-progressieve voorgangers, hebben

---

[9]) Beschikking van de staatssecretaris van defensie van 13 juli 1973, afd. wetgeving en publiekrecht nr. 212.652/3N.

[10]) In het nummer van 2 december 1973 (Knipselnieuws van 22 december.)

[11]) Door de voorstanders van een snelle ontwikkeiing wordt er op gewezen dat de oefening „Big Ferro" zo geslaagd is geweest. Het kamerlid Van Elsen liet zich in die zin uit tegenover Goshko. Maar het officiële rapport over „Big Ferro" dat door minister Vredeling op 26 maart 1974 aan de kamer is aangeboden (73/74, 12600, nr. 18) spreekt toch wel andere taal: „Er moet worden geconstateerd, dat geringere appreciatie van „de discipline in de Nederlandse samenleving er mede toe heeft geleid, dat de nauw-„keurigheid in vele kleine zaken (zoals de zorg voor persoonlijke wapens en uitrusting „en het daaraan bestede dagelijkse onderhoud) beneden een aanvaardbaar peil is „geraakt. . . . Wel was de terugmars minder verzorgd dan de heenmars. Enerzijds zal „de vermoeidheid tengevolge van de oefening hierop wel invloed hebben gehad. Ander-„zijds bleek uit de aard van de geconstateerde tekortkomingen toch ook, dat een „gebrek aan (zelf)discipline een rol heeft gespeeld. . . . De gevechtsdrill op het laagste „niveau moet de aandacht blijven behouden omdat een eenheid zich op het gevechts-„veld slechts kan handhaven door een bijna automatisch, vlekkeloos uitvoeren van „verschillende aspecten waaraan in de opleiding aandacht wordt besteed, zoals „beveiliging, camouflage, sporendiscipline, enz. Juist op deze aspecten viel een verge-„lijking met de deelnemende buitenlandse eenheden niet altijd in ons voordeel uit."

opgeroepen; ,,De V.V.D.M. moet goed in de gaten houden dat de minister ,,wel goed maar niet gek is. Het afschaffen van de groetplicht en dergelijke ,,is nog tot daar aan toe. Maar staken dat kan niet'', aldus een boze minister Vredeling[13]). Indien een van de bestaansgronden van de Nederlandse krijgsmacht is het voorkomen van oorlog, dan moet men er ook naar streven haar, wat de gevechtskracht betreft geloofwaardig te doen zijn. Dit schijnt blijkens de door mij aangehaalde publicaties bij onze grootste bondgenoot niet zo erg te lukken. Ook de secretaris generaal van de Navo schijnt met de ontwikkeling niet gelukkig te zijn[14]). Hoe het oordeel van onze potentiële vijanden is, kunnen wij slechts gissen.

Verder is er nog een griezelig aspect aan deze gehele ontwikkeling. In hoeverre zijn degenen, die op hervormingen aandringen, oprecht? Met de mond belijden zij hun bezorgdheid over de gevechtskracht van de Nederlandse krijgsmacht, maar het zijn veelal dezelfden die voorstanders zijn van grote bezuinigingen of dezelfden die een onzinnig plan indienen zoals: ,,Nederland; Open stad'', dat ook naar de mening van staatssecretaris Brinkhorst als ,,prietpraat", moet worden beschouwd. In de alternatieve justitiebegroting 1974 van de Coornhert-liga wordt van leer getrokken tegen het militaire strafprocesrecht, terwijl ook het tuchtrecht zo nu en dan een veeg uit de pan krijgt, Ook andere instellingen, zoals het gevangeniswezen, de politie en de rechterlijke macht passeren de kritische revue. Op zichzelf is daar geen enkel bezwaar tegen, maar op grond van uitlatingen gedaan op de persconferentie, die het verschijnen van de alternatieve begroting begeleidde, moet ernstig getwijfeld worden of de kritiek wel in opbouwende zin is bedoeld. Gelukkig waren er niet uitsluitend progressieve journalisten van linkse bladen aanwezig, en kon de vertegenwoordiger van het Tijdschrift voor de politie een kritisch geluid laten horen. Hij vroeg zich af: ,,Wat is de verborgen agenda van de Coornhert Liga, wat wil zij werkelijk en op welke wijze tracht zij dat te bereiken?''[15]). Hier volgt een bloemlezing van de opmerkingen die de samenstellers van de begroting op de persconferentie ten beste gaven: – over de lange afstandschutters: ,,Oh, dat schietkorps''; – over de politie: ,,Ik zie ze liever niet als wel. Bij de selectie doen ze water in de ,,wijn, anders krijgen ze helemaal niemand meer''; – ,,om rechter te ,,kunnen worden moet je lid van de V.V.D. zijn, althans op zijn minst ,,zo denken''. Zouden – mutatis mutandis – door de Coornhert Liga over militaire aangelegenheden, indien die ter sprake waren gekomen, niet

---

12) In het nummer van 17 december 1973 (knipselnieuws van 22 december 1973).

13) Algemeen dagblad van 10 mei 1974 (knipselnieuws nr. 2686).

14) In hetzelfde nummer schrijft Goshko: The Dutch Secretary-General of Nato, Joseph Luns, himself said recently: ,,I am most perturbed and worried by what goes ,,on (in the army) nowadays.''

15) Tijdschrift voor de politie 1974, blz. 19.

opmerkingen van hetzelfde kaliber zijn gemaakt?

In sommige sectoren van de samenleving heeft men de wind mee, in andere tegen. Zo kan men b.v. deze merkwaardige tegenstelling opmerken: Bij de ontwikkelingshulp moet het te voteren bedrag zo hoog mogelijk zijn, ongeacht de mogelijkheid of het zinvol kan worden uitgegeven. Bij de defensie moet het te voteren bedrag zo laag mogelijk zijn, ongeacht het gevaar dat daardoor de gevechtskracht wordt aangetast.

Ook voor politieke pressie schrikt men niet terug. Het is een nog ongewoon verschijnsel dat veroordeelden naar de plaats waar zij hun straf moeten ondergaan begeleid worden door kopstukken van verschillende politieke partijen, wat een aantal militaire veroordeelden in de loop van het vorig jaar is overkomen[16]). Daarna zijn de aan hun opgelegde straffen gehalveerd bij wijze van gratie op gronden waarover wel het een en ander te zeggen zou zijn[17]). Een gedeelte van de in eerste instantie opgelegde straffen was door het H.M.G. al verminderd. Wij moeten blijkbaar genoegen nemen met het halve minimum, een bij de marine sedert de slag in de Javazee beladen begrip. Maar er zijn er ook die hun afkeer van alles wat met het begrip krijgsmacht te maken heeft, niet onder stoelen of banken steken: ,,Tenslotte zou ik er nog op willen wijzen'', aldus Mevrouw Horninge-Jacobs, ,,dat een zo onzalige menselijke uitvinging als een leger ,,slechts kan functioneren bij de gratie van blindelingse gehoorzaamheid. ,,. . . Met vergaderende soldaten wordt geen oorlog gewonnen. . . . ,,Vermoorden of vermoord worden. . . . Een doel zo simpel en primitief ,,van aard, dat het elk getheoretiseer over democratie uitsluit en het ,,dagdromen over ,,gedemocratiseerde legers'' (met atoombommen in ,,voorraad) tot de meest lugubere grap van deze eeuw bestempelt''[18]). Deze lieden strijden tenminste met open vizier.

---

[16]) MRT **1973,** blz. 1 e.v. (De sit-down staking).
MRT **1973,** blz. 43 e.v. (De groet-weiger dag).

[17]) Zie aanhangsel handelingen **II,** 72/73, nr. **1528.** Minister Van Agt gaf de volgende redenen op:

1. De gratieverzoekers hadden de dienst inmiddels verlaten en moesten nu hun straf ondergaan in een civiele strafinrichting i.p.v. in het depot voor discipline, wat als zwaarder wordt ervaren. In verband hiermede kan men zich afvragen waarom omtrent het gratieverzoek pas is beslist op 8 augustus **1973** terwijl de sententies op 22 november **1972** gewezen waren. Kan voortaan iedere gewezen militair gratie krijgen om deze reden?

2. T.a.v. de organisatoren van de groetweigerdag is in aanmerking genomen dat de geldende groetplicht inmiddels vrijwel geheel is afgeschaft. De tenlastegelegde feiten betreffen echter geen overtreding van de groetplicht maar ernstige militaire misdrijven.

3. T.a.v. de betrokkenen bij de sitdown staking is voorts in aanmerking genomen dat binnen en buiten de krijgsmacht de opvattingen over het handhaven van de krijgstucht een snelle evolutie doormaken. Het is aanmemelijk dat in de toekomst incidenten als de onderwerpelijke op een andere wijze zullen worden opgelost. Zie hierboven de uitlating van minister Vredeling.

[18]) **Ars** Aequi **1973,** blz. **545.**

Bij de herziening van het militaire tuchtrecht zal men enerzijds niet achter mogen blijven bij de maatschappelijke ontwikkelingen, maar anderzijds niet te veel vooruit mogen hollen, niet te veel huilen met de wolven in het bos. Men zou het kunnen karakteriseren met ,,In de pas ,,blijven', een bij de krijgsmacht, althans vroeger, niet onbekend begrip.

Nu iets over het wetsontwerp zelf. Het is klein begonnen, het ging aanvankelijk slechts om de afschaffing van de straf van streng arrest, benevens de voorziening in enkele leemten. Er werd dan ook al binnen een maand een blanco verslag uitgebracht (4 nov. 1971) maar door een opmerking van de staten van de Nederlandse Antillen, die in artikel 25 W.K., waarbij buiten Nederland en niet buiten het Koninkrijk de straf van licht arrest gepaard kon gaan met inhouding van militaire inkomsten, een discriminatoire bepaling zag, werd de verdere behandeling opgehouden. De zich voordoende ontwikkelingen waren aanleiding nog meer veranderingen aan te brengen: Afschaffing van de straffen van plaatsing in een tuchtklasse en verlaging, invoering van de straf van geldboete en aanpassing van de bepalingen betreffende het voorlopig arrest aan de nieuwe bepalingen omtrent de voorlopige hechtenis.

Hoewel het onderwerp van vandaag zich beperkt tot het wetsontwerp 11546 kan men de algehele herziening van de militaire straf- en tuchtwetgeving toch niet geheel buiten beschouwing laten omdat de uiteindelijke grenzen van het tuchtrecht invloed hebben op het oordeel of de tuchtrechtelijke sancties, die zullen overblijven, nog wel voldoende zijn. Indien het onzalige idee een scherpe scheiding te maken tussen straf- en tuchtrecht doorgaat zal met geringer sancties kunnen worden volstaan dan wanneer tuchtrechtelijke afdoening van strafbare feiten mogelijk zal blijven. De door het wetsontwerp 11546 gewijzigde W.K. laat, in ieder geval tot er een definitieve herziening zal komen, de krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten nog toe en het is een mogelijkheid waarvan nog steeds in vrij ruime mate gebruik wordt gemaakt[19]).

Het streng arrest wordt afgeschaft omdat naar de thans heersende opvattingen vrijheidsstraffen in het algemeen niet in afzondering dienen te worden ondergaan[20]). Het aanvankelijk voornemen slechts verandering aan te brengen in de wijze van tenuitvoerlegging door de straf niet meer in volledige afzondering te doen ondergaan zou aan het streng arrest als zelfstandige straf naast het verzwaard arrest de bestaansgrond

---

[19]) In 1972 werden krijgstuchtelijke straffen opgelegd voor: 1. militaire misdrijven 2859 (85.7 %); 2. militaire overtredingen 132 (3.9 %); 3. commune misdrijven 288 (8.6 %); 4. commune overtredingen 61 (1.8 %). Totaal 3336 en bovendien 106 maal de bijkomende straf van inhouding van geldelijke militaire inkomsten. Licht arrest maakte 36.1 % uit van de opgelegde straffen, verzwaard arrest 60.5 %. (MRT 1973, blz. 384).

[20]) M.v.T. blz. 5, linkerkolom.

ontnemen. Op zich zelf is dat juist, maar men zou het onderscheid tussen streng arrest en de overige arreststraffen kunnen vinden in het criterium dat laatstgenoemden binnen het onderdeel ten uitvoer worden gelegd en het streng arrest in het depot voor discipline te Nieuwersluis of, in bijzondere omstandigheden op bij A.M.v.B. te bepalen wijze[21]). Daardoor zou dan tevens enige compensatie worden verkregen voor het wegvallen van de straf van plaatsing in een tuchtklasse, waaraan het in de tegenwoordige tijd toch wel hoge minimum van drie maanden is verbonden, al was voorwaardelijk ontslag mogelijk.

De straffen van verzwaard en licht arrest worden gehandhaafd en wat het verzwaard arrest betreft, ingevoerd voor officieren. Op grond van de huidige wet kan als bijkomende straf worden opgelegd ,,inhouding van ,,geldelijke militaire inltomsten'', t.a.v. streng arrest altijd en ten volle, en bij verzwaard en licht arrest alleen in geval de straf wordt opgelegd buiten Nederland, onder feitelijke oorlogsomstandigheden of aan boord van een oorlogsvaartuig buitengaats en dan respectievelijk voor de helft of een kwart. Het oorspronkelijke wetsontwerp wilde de beperkingen wat betreft de mogelijkheid van oplegging t.a.v. het verzwaard arrest laten vervallen, maar in het gewijzigde ontwerp is deze bijkomende straf, nu de geldboete wordt ingevoerd, „dientengevolge'' vervallen[22]). Net woord ,,dientengevolge'' in de toelichting lijkt mij niet op zijn plaats daar het zeer wel mogelijk zou zijn en zinvol in bepaalde gevallen naast arrest geldboete op te leggen. Nu verwachten de bewindslieden wel dat de effectiviteit van de geldboete in het tuchtrecht zo groot zal blijken, dat vrijheidsstraffen nog slechts bij uitzondering behoeven te worden opgelegd. Waarop die verwachting gebaseerd is wordt niet medegedeeld. Nu bestaat op het ogenblik de geldboete niet, maar of een dergelijke verschuiving mogelijk zal zijn is toch wel te betwijfelen, zeker zolang er nog oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen bestaan. In de jaren **1968 t/m 71** waren **96.2%** van het aantal opgelegde straffen wegens oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, arreststraffen, waarvan 10.6 % bestond uit streng arrest.

In de toelichting wordt ook gememoreerd dat de tenuitvoerlegging van een arreststraf gedurende het weekeinde doorgaans als zwaarder wordt ervaren. Hieruit kan men zien dat de militaire maatschappij toch niet in alle opzichten gelijk gesteld kon worden met de burgermaatschappij want daar is het omgekeerde het geval en wordt aan veroordeelden juist de gelegenheid geboden bepaalde straffen gedurende het weekeinde te ondergaan, om ongewenste maatschappelijke gevolgen te voorkomen. Het wil mij voorkomen dat strafopleggers wel degelijk rekening houden met deze factor, maar in verband met het bepaalde in artikel 55 W.K.

---

[21]) Vergelijk artikel 21 W.v.M.Sr.

[22]) Toelichting op de nota van wijzigingen, blz. 4 rechterkolom onderaan.

hebben zij dat niet helemaal in de hand. Dat artikel bepaalt immers dat de straffen worden te uitvoergelegd zodra mogelijk nadat zij zijn opgelegd. Nu zou men wel kunnen wachten met de strafoplegging tot na het weekeinde, maar een dergelijke handelwijze is in strijd met een van de beginselen van het tuchtrecht dat de straf snel op het feit moet volgen. Bij het bepalen van de duur van de straf kan de strafoplegger wel rekening houden met het weekeinde. Het zou aanbeveling verdienen hem de bevoegdheid te geven te bepalen dat de tenuitvoerlegging van een straf wordt opgeschort tot na het weekeinde of gedurende het weekeinde wordt geschorst. Wordt dat niet bepaald dan blijkt duidelijk dat tenuitvoerlegging gedurende het weekeinde gewild is.

Ook afgezien van het afschaffen van de zwaardere krijgstuchtelijke straffen lijkt het zinvol de geldboete als straf in de W.K. op te nemen. Wanneer met het opleggen van een geldboete kan worden volstaan kunnen vrijheidsbenemende straffen vermeden worden. Maar men is wel zuinig begonnen. Een maximum van 50 gulden terwijl in één kalendermaand niet meer dan honderd gulden mag worden opgelegd. De wet van 12 februari 1901 (Stbl. 63) bepaalde het maximum van de geldboete voor strafrechtelijk minderjarigen op ten hoogste 90 gulden „ongeveer „het bedrag van de hoogste vergoeding, die een persoon van zeventien „of achttien jaren voor zijnen arbeid gedurende eene maand pleegt te „ontvangen"[23]). Dat bedrag is door de herzieningswet betreffende het kinderstrafrecht van 9 november 1961 (Stbl. 402) op 150 gulden gebracht. In het interim rapport van de commissie vermogensstraffen wordt voorgesteld de boetes in categorieën in te delen[24]). Het maximum voor de eerste categorie bedraagt f 200,– en daarin behoren thuis b.v. het op verboden terrein lopen en parkeerovertredingen. Ook in dit verband is het voorgestelde maximum voor de tuchtrechtelijke boete van 50 gulden wel erg mager. Een ongehuwd soldaat, die jonger is dan 24 jaar krijgt tegenwoordig f 409,– netto in handen, wat geheel als zakgeld kan worden beschouwd. In de nota tuchtrecht was voorgesteld dat de geldboete ten minste f 2,50 en ten hoogste f 100,– zou kunnen gaan bedragen met een individueel maximum van ten hoogste 10 % van de maandelijks bruto aan de gestrafte toekomende militaire bezoldiging[25]).

Op het ogenblik ligt 10 % van de laagste bruto bezoldiging van een dienstplichtig soldaat al boven de 50 gulden, bij een 2e luitenant voor eerste oefening onder de wapenen is 10 % van de wedde al bijna 100 gulden. „Bij bepaling van de hoogte van het minimum bedrag is aansluiting „gezocht ... bij het rapport van de commissie vermogensstraffen.

---

[23]) **Schmidt, 2e druk V, blz. 423.**

[24]) **blz. 71.**

[25]) **Nota terzake de herziening van het militair tuchtrecht 11689, blz. 6, rechterkolom onderaan.**

In dat rapport wordt voorgesteld het algemene minimum van de strafrechtelijke geldboete op 5 gulden te brengen omdat het huidig algemeen minimum van vijftig cents niet meer in overeenstemming met de maatschappelijke situatie is te achten. Aangezien het algemene niveau van de krijgstuchtelijke straffen lager is dan dat van de strafrechtelijke, wordt voorgesteld het wettelijk minimum van de geldboete op f 2,50 te stellen[26])[27]). Waarom heeft men dan ook voor het maximum geen aansluiting gezocht bij dat rapport? Dan had het maximum op 100 gulden gesteld moeten worden, zonder een absoluut maximum voor boetes opgelegd in één kalendermaand.

In de nieuwe artikelen 56a, 56b en 56c wordt de tenuitvoerlegging van de geldboete geregeld. Zij moet binnen drie dagen worden betaald, er kan eenmaal ten hoogste 28 dagen uitstel worden verleend en bij gebreke van betaling wordt zij op de militaire bezoldiging van de gestrafte ingehouden, waarbij een toeslag wordt geheven van 10 %, met een minimum van één gulden. Ik vraag mij af of het niet eenvoudiger is de geldboete direct op de militaire bezoldiging in te houden. Ook voor de geldboete blijft gelden dat eventueel beklag de tenuitvoerlegging niet schorst. Boven de arreststraffen heeft zij het voordeel dat zij gemakkelijk ongedaan kan worden gemaakt.

Het voorlopig arrest was vroeger met weinig waarborgen omgeven hoewel dat in de praktijk weinig verschil maakte, omdat wat de toepassing betreft de krijgsraden te velde zich hielden aan de regels van het W.v.Sv. Een in 1963 gehouden steekproef bracht aan het licht dat slechts in één geval voorlopig arrest was toegepast voor een commuun delict (mishandeling) waarvoor geen voorlopige hechtenis mogelijk was[28]).

Bij de partiële herziening van het militaire strafprocesrecht in 1963 is getracht het voorlopig arrest nauwer te doen aansluiten bij de voorlopige hechtenis. Voor de gevallen waarin voorlopig arrest kan worden opgelegd wordt verwezen naar artikel 64, tweede lid, onder b, van het W.v.Sv., zoals dat luidde voor de wet van 20 december 1963, terwijl bovendien voorlopig arrest kan worden opgelegd in geval van een misdrijf omschreven in het W.v.M.Sr. De gronden waarop voorlopig arrest kan worden opgelegd zijn gelijk aan die in het W.v.Sv. met een belangrijke afwijking: Voorlopig arrest is ook mogelijk in verband met de handhaving van de krijgstucht onder andere militairen. Daar het W.v.Sv. inmiddels gewijzigd was en de verwijzingen in de rechtsplegingen niet meer klopten met de

---

[26]) Nota van wijzigingen 11546, nr. 9, blz. 5 rechterkolom.

[27]) Mej. Goudsmit heeft het bestaan een amendement in te dienen (stuk nr. 16) om de minimum boete op 50 cents te stellen ,,omdat het mogelijk moet blijven een symbolische straf op te leggen.'' De Heer Verbrugh diende toen een amendement in het minimum bedrag der geldboete op f 10,— te brengen ,,omdat anders de geldboete de ,,berisping zou verdringen''. Beide amendementen werden verworpen.

[28]) MRT 1964, blz. 710.

nieuwe tekst van het W.v.Sv. werd in het wetsontwerp 11546 voorgesteld in de rechtsplegingen wat de gevallen betreft waarin voorlopig arrest mogelijk is, te volstaan met een algemene verwijzing naar het W.v. Sv. Bij de beraadslagingen in de tweede kamer over het wetsontwerp 9994, dat geleid heeft tot de wet van 26 oktober 1973 (Stbl. 509) waardoor de bepalingen omtrent de voorlopige hechtenis ingrijpend werden gewijzigd wees de Heer Van Schaik op de consequenties die het wetsontwerp zou hebben op de militaire rechtsplegingen[29]). Minister Van Agt prees zijn juridische speurzin en beaamde dat de verwijzingen niet meer zouden kloppen, wanneer het ontwerp kracht van wet zou verkrijgen[30]). Maar zij klopten al niet meer sedert de inwerking-treding van de wet van 20 december 1963, waarbij artikel 64 Sv gewijzigd werd. De erkentenis van de juridische speurzin van de Heer Van Schaik door de minister hield tevens in de ontkentenis van de juridische speurzin van zijn ambtenaren, daar de wet van 20 december 1963 al een bepaling had moeten bevatten over de aanpassing van de rechtsplegingen aan het gewijzigde artikel 64 Sv.

De zojuist genoemde wet van 26 oktober 1973 zal leiden tot een verder gaande aanpassing van de rechtsplegingen. Voor de gevallen waarin voorlopig arrest kan worden opgelegd, zal in de artt. 7 RLLU en 6 R.Z. een algemene verwijzing naar het Nederlandse W.v.Sv. opgenomen worden en zal tevens worden bepaald dat voorlopig arrest mogelijk is in geval van verdenking van een misdrijf omschreven in het W.v.M.Sr. Voor de gronden waarop voorlopig arrest kan worden toegepast zal niet verwezen worden naar het W.v.Sv. maar zullen de in artikel 67 a Sv. genoemde gronden overgenomen worden in de artt. 7 RLLU en 6 R.Z. terwijl in die artikelen bovendien de grond ,,de handhaving van de krijgstucht onder ,,andere militairen'' blijft gehandhaafd. Tot nu toe verkeren wat het voorlopig arrest betreft de misdrijven genoemd in het W.v.M.Sr. in een uitzonderingspositie. Ongeacht de bedreigde straf, die in tijd van vrede voor de meest voorkomende feiten beneden de vier jaar ligt, kan voorlopig arrest worden toegepast. Nu echter door de nieuwe bepalingen de grond voor voorlopige hechtenis, vrees voor herhaling in de meeste gevallen pas in aanmerking komt indien er ernstig rekening mede moet worden gehouden dat de verdachte een misdrijf zal begaan waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld, verliezen zij in de praktijk die uitzonderingspositie. Voor afwezigheidsdelicten zal men zich nog kunnen beroepen op de grond ,,gevaar voor vlucht'' en zal men in andere gevallen moeten terugvallen op de speciale militaire grond ,,handhaving van de krijgstucht ,,onder andere militairen'' een grond die naar ik meen tot nu toe zeer weinig of niet is gebruikt. Tegen deze grond is het bezwaar ingebracht dat zij

---

[29]) **Handelingen 72/73 II, blz. 1723.**
[30]) **t.a.p. blz. 1783.**

in strijd zou zijn met het verdrag van Rome[31]), maar de toenmalige minister van defensie deelde dat bezwaar niet, uiteraard onder het voorbehoud dat het definitieve oordeel aan de rechter staat. Op de gronden van het W.v.Sv. kan gelukkig nog wel voorlopig arrest worden toegepast voor de zeer ernstige militaire misdrijven zoals muiterij (art. 119 W.v.M.Sr.) en militair oproer (art. 124) en wel op de grond dat op die feiten 12 jaar of meer gevangenisstraf staat en de rechtsorde ernstig door dat feit is geschokt. Op andere ernstige militaire misdrijven, zoals feitelijke insubordinatie (art. 117), is een gevangenisstraf van zes jaar of meer gesteld, maar op andere, zoals opzettelijke ongehoorzaamheid, is in tijd van vrede minder dan 6 jaar gesteld.

Het wetsontwerp dat wij heden bespraken heeft bijna de eind-streep gehaald. Ik geloof wel te mogen stellen dat de daarin behandelde onderwerpen bij de algehele herziening opnieuw zorgvuldige overweging behoeven.

---

[31]) **Aanhangsel 71/72 II, nr. 987.**

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 13 juni 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; *Leden:* Kolonel J. W. Meijer en luitenant-kolonel T. Eijsvogel;
Raadsman: Mr. R. M. Schutte.

Samenrotting van tenminste een zevental militairen, die afspraken te staken totdat zij van de pelotonscommandant een bevredigend antwoord op hun bedenkingen zouden hebben ontvangen, waarna zij hebben geweigerd te voldoen aan hun door een sergeant gegeven opdracht om een vrachtauto te ontladen, in welke ongehoorzaamheid zij hebben volhard nadat zij door 2e luitenant en later door een luitenant-kolonel op hun strafbaarheid waren gewezen.

KRIJGSRAAD: *qualificatie als „militair oproer" (art. 124 W.M.Sr.) en veroordeling tot* **3** *weken militaire detentie.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis): qualificatie als „samenspanning tot ongehoorzaamheid" (art. 127 W.M.Sr.) omdat de feitelijkheid, zoals bewezenverklaard, niet oplevert een feitelijkheid in de zin van het W.M.Sr. en als waarop art. 124 van het W.M.Sr. het oog heeft; veroordeling tot* **3** *weken militaire detentie.*

(W.M.Sr. art. 114, 1°, 124, 127; W.Sr. art. 80)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.A., geboren 27 februari 1953, dpl. sld., en B.B., geboren 25 januari 1953, dpl. sld., beklaagden.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is ten laste gelegd:

„dat zij, tezamen en in vereniging, althans ieder voor zich, als dienst-
„plichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht,
„althans als militair in de zin der wet, op 22 maart 1974 te of nabij Etten-
„bostel, Bondsrepubliek Duitsland, althans in de Bondsrepubliek Duits-
„land, alwaar zij met hun onderdeel, het 2e peloton van de 116e Cantine-
„dienst compagnie, aan een bevolen oefening deelnamen, nadat in het
„peloton ontevredenheid was ontstaan over het optreden en/of een
„maatregel van de pelotonscommandant, de 2e luitenant F. J. Borst,
„terwijl een daaropvolgend gesprek met die luitenant, waarbij zij
„– beklaagden – als woordvoerders optraden, naar hun oordeel en
„dat van andere militairen van het peloton onbevredigend was ver-
„lopen, opzettelijk met de soldaten C.C., D.D., E.E., F.F., G.G. en ande-

,,re militairen van het peloton, waartoe zij behoorden, in de cantinetent
,,zijn bijeengekomen en toen, terwijl zij, beklaagden, althans één hunner,
,,de leiding nam(en) en het woord voerde(n), tezamen en in vereniging
,,met dezen althans met enigen hunner hebben besloten om te ,,staken",
,,althans niet meer aan het werk te gaan of hun plicht te vervullen, alvorens
,,een - bevredigend - gesprek met eerdergenoemde luitenant zou heb-
,,ben plaatsgevonden, zijnde vervolgens, enige tijd later op genoemde
,,datum, door acht, althans meerdere in die tent aanwezige militairen,
,,aan wie door hun meerdere de sergeant M. J. Larooy, was opgedragen
,,één of meerdere inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en/of
,,te laden, overeenkomstig en als gevolg van hetgeen door beklaagden,
,,hen en overige militairen was overeengekomen en besloten, geweigerd,
,,althans opzettelijk nagelaten, aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen,
,,terwijl zij bleven volharden in hun weigering ook nadat zij achtereen-
,,volgens datzelfde bevel kregen van hun meerderen, de 2e luitenant
,,F. J. Borst, en de luitenant-kolonel J. A. M. Welling, waarbij beklaag-
,,den, althans één hunner telkens als woordvoerder(s) optrad(en),
,,ondermeer zeggend, dat zij staakten, totdat met hen zou zijn gesproken,
,,althans, dat zij niet aan het werk gingen en ***eerst*** wilden praten over de
,,sfeer in het peloton en over de verhouding tussen luitenant Borst en hen,
,,hebbende beklaagden door te handelen als bovenomschreven samenge-
,,rot om in vereniging hun plicht te verzaken, terwijl het dientengevolge
,,tot één of meer feitelijkhe(i)d(en) als bovenomschreven is gekomen,
,,althans, door te handelen als bovenomschreven samen-gespannen tot
,,militair oproer of ongehoorzaamheid'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde A.A. bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris, gelijk aangevuld ter terechtzitting, onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 22 maart 1974 ben ik, als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, ingedeeld bij het tweede peloton van 116 Cantinedienst-compagnie en hiermee deelnemend aan een bevolen oefening, nabij Ettenbostel in de Bondsrepubliek Duitsland, samen met mijn pelotonsgenoot B.B. en anderen opgetreden als woordvoerder voor een aantal militairen van ons peloton in een gesprek met onze pelotonscommandant de 2e luitenant F. J. Borst. In het peloton was ontevredenheid ontstaan over het optreden van de luitenant en over een maatregel van zijn sergeant-majoor boekhouder. Het gesprek met de luitenant verliep naar onze mening onbevredigend. Wij zijn toen met een twintigtal pelotonsgenoten onder wie de soldaten C.C., D.D., E.E., F.F. en G.G. bijeengekomen in de cantinetent. Wij wilden overleggen wat ons te doen stond. Wij hebben toen met de meesten van de aanwezigen besloten geen dienst meer te verrichten alvorens de luitenant alsnog bevredigende uitspraken zou doen. Wij zijn vervolgens daar bijeen

gebleven om aan ons besluit uitvoering te geven. B. en ik hebben in spontane verstandhouding gehandeld, zonder vooroverleg.

Als gevolg van ons besluit heeft korte tijd later in die tent een achttal pelotonsgenoten geweigerd gevolg te geven aan een bevel van sergeant M. J. Larooy enkele inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en te laden. Toen deze acht militairen dit bevel kregen herhaald door de luitenant Borst en korte tijd later door de luitenant-kolonel J. A. M. Welling hebben zij in hun weigering volhard.

Ik heb gehandeld uit ergernis over het gebrek aan belangstelling van de luitenant voor zijn mensen en over zijn afzijdigheid;

Overwegende, dat beklaagde B.B. bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris, gelijk aangevuld ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 22 maart 1974 ben ik, als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, ingedeeld bij het tweede peloton van 116 Cantinedienst compagnie en hiermee deelnemend aan een bevolen oefening, nabij Ettenbostel in de Bondsrepubliek Duitsland, samen met mijn pelotonsgenoot A.A. opgetreden als woordvoerder voor een aantal militairen van ons peloton in een gesprek met onze pelotonscommandant de 2e luitenant F. J. Borst.

In het peloton was ontevredenheid ontstaan over het optreden van de luitenant en over een maatregel door zijn sergeant-majoor boekhouder genomen. Het gesprek met de luitenant verliep naar onze mening onbevredigend. Wij zijn toen met een twintigtal pelotonsgenoten, onder wie de soldaten C.C., D.D., E.E., F.F. en G.G. bijeengekomen in de cantinetent. Wij wilden overleggen of wij zouden staken. Wij begrepen dit ook van elkaar. Wij hebben toen met de meesten van de aanwezigen besloten geen dienst meer te verrichten alvorens de luitenant alsnog bevredigende uitspraken zou doen. Wij zijn vervolgens daar bijeen gebleven om aan ons besluit uitvoering te geven. Wij hebben gehandeld in onderlinge verstandhouding maar zonder vooroverleg.

Als gevolg van ons besluit heeft korte tijd later in die tent een achttal pelotonsgenoten geweigerd gevolg te geven aan een bevel van sergeant M. J. Larooy enkele inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en te laden. Toen deze 8 militairen dit bevel kregen herhaald door de luitenant Borst en korte tijd later door de luitenant-kolonel J. A. M. Welling, hebben zij in hun weigering volhard.

Voor mij was de maat vol. De luitenant had mij geërgerd met zijn aanmatigende houding en met zijn volmaakt gebrek aan belangstelling voor zijn mensen;

Overwegende, dat G.G., oud 21 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl wij ons met het peloton in bivak nabij Ettenbostel in de Bonds-

republiek Duitsland bevonden zijn wij op 22 maart 1974, nadat sergeant-majoor Visser in de bartent was geweest en gezegd had dat er geen drank meer geschonken mocht worden, met zijn allen vanuit de bartent naar de luitenant Borst gegaan. B. vroeg aan de luitenant of we een gesprek konden hebben. Luitenant Borst weigerde dit. Hierna zijn wij teruggegaan naar de bartent, waar een algehele discussie volgde. Wij vonden de weigering voor het gesprek in beginsel vreemd. We zijn na de discussie teruggegaan naar de tent van de luitenant Borst. Dat was omstreeks 13.00 uur. Daar hebben we met de luitenant Borst gesproken. Hierbij hebben o.a. A. en ik het woord gevoerd. Dit gesprek verliep onbevredigend. Hierna keerden we terug naar de bartent, waar wederom een gesprek plaats vond tussen ons peloton. Toen heeft iemand het woord ,,staken" laten vallen. Ik weet niet wie dat woord heeft gebezigd. Ik was het hiermee eens en zo ook A. en B. We hebben daar besloten niet aan het werk te gaan voordat er een bevredigend gesprek had plaatsgevonden. Daarna kwam de sergeant Larooy binnen en toen hebben de acht personen, die van hem opdracht kregen wagens te lossen, dit geweigerd en ook de latere bevelen van de luitenant Borst ten de luitenant-kolonel Welling, omdat dit zo was afgesproken.

Toen wij de luitenant Borst voor de eerste maal aanspraken waren we met een groepje van vijf man waaronder B. en ik. Bij de tweede maal voor de tent van de luitenant waren we met een twintig man;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 13/74, opgemaakt en op 22 april 1974 gedagtekend en ondertekend door Adrianus Nicolaas Hoogenraad, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het Staf Stafdetachement 101 Marechaussee Bataljon, Johannes Hendrikus Oeben, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het 103 Marechaussee Eskadron, Johannes Adam van der Weyden, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het 41 Marechaussee Eskadron, Pieter Leunis Tolhoek, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot 103 Marechaussee Eskadron, Roelof Willem Jacob Wessels, wachtmeester 1e klasse, behorende tot 104 Marechaussee Eskadron, Gerrit Jan Willem Nijhuis, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot 41 Marechaussee Eskadron, Harmen Pilon, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot 103 Marechaussee Eskadron, Klaas Dooren, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot 104 Marechaussee Eskadron en Lukas Hazelhoff, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot 104 Marechaussee Eskadron, zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van Johan Adriaan van der Boon:

Sinds 7 januari 1974 ben ik commandant van 116 Cantinedienst-compagnie. Van de compagnie zijn thans 2 pelotons en de compagnie-staf paraat. Thans is de tweede luitenant Borst commandant van het

tweede peloton. Het tweede peloton heb ik aangewezen om van 7 maart 1974 tot en met 29 maart 1974 naar het oefengebied Bergen-Hohne in West-Duitsland te gaan ten behoeve van de schietserie Hohne en de oefening Hard Gelag;

als verklaring van Jacob Frederik Borst, tweede luitenant:

Op 7 maart 1974 ben ik met het tweede peloton op oefening gegaan naar West-Duitsland. Er zijn tot vrijdag 22 maart 1974 geen moeilijkheden geweest in het 2e peloton. Op vrijdag 22 maart 1974, omstreeks 11.30 uur, leidde ik de S4 van 102 Intendance Bataljon rond over de Cantine Dienst aanvnllingsplaats. Tijdens deze rondleiding hoorde ik een luid gezang en gelal uit onze bartent komen. Aangezien dit storend werkte verzocht ik de sergeant-majoor Visser eens te gaan kijken wat er aan de hand was en zonodig maatregelen te nemen. Direct nadat ik sergeant-majoor Visser vorenbedoeld verzoek gedaan had, werd het stil in de bartent. Ik ben doorgegaan met de rondleiding. Toen ik ongeveer 10 minuten na dit voorval aankwam bij de laatste magazijntent zag ik, dat voor deze tent ongeveer 10 man stonden. Bij deze 10 man was de soldaat B., die mij vroeg mij direct te mogen spreken. Waarover heeft hij toen niet verteld. Ik zei tegen soldaat B. dat dit op dit moment niet ging. Toen ik de laatste magazijntent weer uit kwam, zag ik, dat de groep soldaten was verdwenen. Omstreeks 13.00 uur kwam de soldaat A. mijn tent binnen. Ik hoorde dat de soldaat A. tegen mij zei: ,,Buiten ,,staan 30 man op U te wachten en die willen U nu spreken''. Vervolgens ben ik naar buiten gegaan en ik zag dat vrijwel het gehele detachement stond te wachten. Ik hoorde dat de soldaat **A.** en de soldaat B. tegen mij zeiden: ,,Wij eisen genoegdoening, punt 1 wij willen dat de bar weer ,,open gaat''. Ik vroeg toen aan A. en B. wat de andere punten waren. Waarop ik hoorde dat soldaat B. riep: ,,Wij willen als volwassen mensen ,,behandeld worden''. Ik heb hem toen gevraagd wat hij daarmee bedoelde, waarop ik hoorde dat B. zei: ,,U had ons onmiddellijk te woord ,,moeten staan bij de laatste magazijntent, want U wist best waar het ,,over ging''. Ik hoorde dat A. daarna tegen mij zei: ,,U moet ons eerst ,,antwoorden over punt 1''. Ik heb toen gezegd: ,,De bar is gesloten om- ,,dat er teveel lawaai was en ik heb de indruk dat dat kwam omdat jullie ,,teveel gedronken hadden''. Er werd toen door iemand, wie dat weet ik niet meer, gezegd: ,,Niet U maar de sergeant-majoor Visser heeft de bar ,,gesloten. Hij kwam de bar binnen en heeft niets anders gezegd dan: ,,,,Tijdens de diensturen wordt geen alcohol gedronken en ik zie bier ,,,,op de tap, dus gaat de bar dicht'', terwijl U heeft gezegd, voordat wij ,,op oefening gingen, dat de bar de gehele dag open zou zijn. Wij willen ,,dat de sergeant-majoor Visser zijn excuses aanbiedt.'' Ik heb toen gezegd: ,,Alles wat hier op de aanvullingsplaats gebeurt valt onder mijn ,,verantwoordelijkheid, dus ook het sluiten van de bar.'' Vervolgens heeft een van de soldaten, **A.,** B., D. of F., wie dat weet ik niet meer, gezegd:

,,Dan nu punt 2: U eet apart in Uw eigen tent en wij eisen, dat U in de ,,manschappeneetzaal komt eten.'' Ik heb toen gezegd: ,,Daar is geen ,,sprake van, ik blijf in mijn eigen tent eten om redenen die jullie wel ,,bekend zijn.'' A. vroeg daarop of ik zover zou willen gaan een dienst-opdracht te verstrekken aan de soldaat Bogaarts, die de eetzaal runde en mij mijn eten bracht, ingeval Bogaarts zou weigeren mij nog langer eten in mijn tent te brengen. Ik heb toen tegen A. gezegd, dat ik in dat geval zonder meer een dienstopdracht aan Bogaarts zou geven. Ik hoorde toen dat A. hierna zei: ,,Daar zullen wij ons over beraden.'' Hierna is iedereen bij mijn tent weggelopen. Toen vrijdag 22 maart 1974, omstreeks 15.00 uur, de ,,grolschwagen'' en de ,,colawagen'' op de aanvullings-plaats arriveerden, moesten deze respectievelijk gelost en geladen worden. De aankomst van deze wagens werd mij gemeld door de sergeant Larooy, die mij tevens vertelde dat de soldaten tegen hem hadden gezegd: ,,Bekijk het maar, wij lossen en laden deze wagens niet.'' Toen heb ik tegen sergeant Larooy gezegd: ,,Wijs acht man aan, zoveel mogelijk personeel ,,uit het magazijn ongerantsoeneerd, en geef ze de dienstopdracht tot ,,het laden en lossen van de wagens.'' Vervolgens is de sergeant Larooy naar de bar gegaan om deze mensen aan te wijzen en was daar nog mee bezig, toen ik zelf de bar binnen kwam. Ik zag dat sergeant Larooy aanwees om de wagens te laden en te lossen: de korporaal H. en de soldaten I., F., C., J., E., K. en L. Ik hoorde tevens dat sergeant Larooy tegen deze soldaten en de korporaal zei, dat ze nu een dienstopdracht kregen om de wagens te laden dan wel te lossen. Aangezien er niemand van de acht aangewezen personen opstond, heb ik deze personen op de consequenties van het dienstweigeren gewezen. Ik heb hun gezegd: ,,Weet ,,wat je doet, dit is dienstweigeren, hiervoor kun je voor de krijgsraad ,,komen.'' Nog steeds maakte niemand aanstalten om op te staan en ik heb daarom nogmaals de eventuele consequenties herhaald. Vervolgens zei ik tegen de acht aangewezen personen: ,,Jullie krijgen nu de dienst-,,opdracht om de wagens te lossen dan wel te laden.'' Hierop werd weer geen actie ondernomen. Ik heb toen de bar verlaten.

Na ongeveer een half uur verscheen de bataljonscommandant, de luitenant-kolonel Welling. Vervolgens ben ik met de bataljonscommandant naar de bartent gegaan. In de bartent aangekomen hoorde ik dat de bataljonscommandant tegen de aanwezigen in de tent zei: ,,Ik heb ,,gehoord dat er gestaakt wordt en dat acht man een dienstopdracht ,,hebben geweigerd.'' Vervolgens hoorde ik dat de bataljonscommandant de consequenties van het dienstweigeren nader toelichtte en hierna weer opdracht gaf om aan het werk te gaan. Er werd echter door niemand enige actie ondernomen om aan het werk te gaan. Vervolgens herhaalde de bataljonscommandant opnieuw zijn opdracht om aan het werk te gaan. Dit had echter geen resultaat. De bataljonscommandant gaf te kennen dat er eerst gewerkt moest worden voordat er gepraat kon worden.

Hierop werd door niemand gereageerd. Vervolgens heb ik met de bataljonscommandant de bartent verlaten;

als verklaring van Marinus Jacobus Larooy:

Op 22 maart 1974, omstreeks 14.00 uur, kreeg ik in het bivak nabij Fahrenholz (BRD) de opdracht van de luitenant Borst om een aantal soldaten aan te wijzen die de wagens van de Grolsch en Coca-Cola moesten lossen c.q. laden. Ik ben hierop naar de bartent gegaan en heb aldaar acht personen de opdracht gegeven met de volgende woorden: ,,Ik geef jullie nu de opdracht om de ,,Grolschwagens" te lossen c.q. ,,te laden." Ik heb hen er duidelijk op gewezen dat dit een dienstopdracht was. Ik hoorde dat zij antwoordden: ,,We doen het niet, we staken."

Op een gegeven moment kwam de luitenant Borst de bartent binnen. Hij vroeg aan mij welke mensen ik had aangewezen. Ik zag dat de luitenant de acht namen opschreef. Vervolgens hoorde ik dat de luitenant de acht namen opnoemde en hen wederom de opdracht gaf om de wagens te lossen c.q. te laden. Ik hoorde dat hij zei: ,,Jullie krijgen nu van mij de ,,opdracht om de wagens te lossen c.q. te laden". Ik hoorde dat de acht mensen zeiden dat ze bleven weigeren. Hierna hoorde ik dat de luitenant de acht personen op de eventuele consequenties wees van het weigeren van een dienstopdracht. Dit alles baatte niet. De luitenant en ik zijn vervolgens de bartent uitgegaan;

als verklaring van Johannes Antonius Maria Welling, luitenant-kolonel :

Op vrijdag 22 maart 1974, omstreeks 14.30 uur, werd ik op de hoogte gesteld met het feit, dat er bij het detachement van 116 Cantinedienstcompagnie moeilijkheden waren ontstaan.

Aldaar, in het bivak nabij Ettenbostel (BRD), werd ik opgewacht door de 2e luitenant F. J. Borst, die verklaarde, dat er een aantal (acht) soldaten weigerden één of meerdere vrachtauto's van de Grolsch bierbrouwerijen te laden. De manschappen van het detachement bevonden zich op dat moment nagenoeg allen in de als bar ingerichte tent en waren kennelijk in vergadering bijeen. Ik heb mij toen, in uniform gekleed met de rangonderscheidingstekenen van luitenant-kolonel, naar die tent begeven en heb aldaar gevraagd of de acht aangewezen mensen, die weigerden de vrachtauto te laden, aanwezig waren. Ik hoorde dat er toen werd geantwoord: ,,Die zijn hier". Ik heb toen gezegd: ,,Jullie weten ,,wat er aan vast zit, indien jullie het niet doen. Jullie krijgen nu de ,,dienstopdracht om de wagens te laden." Ik heb toen de opdracht aan deze acht mensen herhaald, maar men bleef weigeren om te laden. Ik kende op dat moment de namen van de acht aangewezen mensen niet. Ik heb nadrukkelijk op de consequenties van de dienstweigering gewezen;

als verklaring van C.C.:

Op vrijdag 22 maart 1974, omstreeks 12.45 uur, ben ik in ons bivak nabij Ettenbostel (BRD) naar de bartent gegaan. Er zaten toen veel

soldaten in de tent. Wij spraken er toen over dat wij een gesprek wilden hebben met de luitenant Borst over de onderlinge verhoudingen. Alle soldaten waren daar aanwezig, met uitzondering van vier man, die met een cadi-wagen weg waren. Wij spraken af te gaan staken. Het woord staken gebruikten wij om de opgedragen werkzaamheden niet meer uit te voeren. Ik sprak met nagenoeg alle militairen, waaronder A., E., D., B. en F. af om geen bevelen meer uit te voeren. Het resultaat van het gesprek, dat wij met de luitenant omstreeks 12.45 uur voor zijn tent gehad hadden, was voor ons onbevredigend. Na dit gesprek viel het eerdergenoemde besluit om te staken;

als verklaring van D.D. :

Op vrijdag 22 maart 1974, omstreeks 13.00 uur, hebben we met het gehele peloton, uitgezonderd enkele mensen die aan het bevoorraden waren een gesprek gehad met de luitenant Borst. Na de – naar onze mening – onbevredigende antwoorden van de luitenant wilden wij niet meer verder praten en werd er door meerdere personen gezegd, dat we ons nader gingen beraden. Hierna zijn we met elkaar teruggelopen naar de bartent. Hier vroegen de soldaten A. en B. wat er nu verder zou moeten gaan gebeuren. Vrijwel onmiddellijk werd de suggestie gedaan om de zaak plat te gooien (staken). Wie dit heeft gezegd weet ik absoluut niet. Direkt erop ging een instemmend geschreeuw op dat iedereen het er mee eens was. Tevens werd afgesproken dat we zouden blijven staken tot het moment dat de luitenant met voorstellen zou komen of met ons zou willen praten, ongeacht hoe lang het ook zou duren. Wij wisten op dat moment dat wij fout waren en realiseerden ons terdege wat de eventule gevolgen zouden zijn. Alles wat er besproken is, is uit ons midden gekomen. Ik kan mij geen bepaalde mensen herinneren die zelf een persoonlijk voorstel hebben gedaan;

als verklaring van E.E. :

Omstreeks 12.45 uur op vrijdag 22 maart 1974, in het bivak nabij Fahrenholz (BRD) vond er een gesprek plaats met de luitenant Borst voor zijn tent. Ik weet niet meer wie de woordvoerders waren in dat gesprek. Wij zijn toen teruggegaan naar de bartent. In de bartent kwamen wij, dat zijn ongeveer vijfendertig soldaten, met elkaar overeen geen werk meer te verrichten. Wij wilden de staking gebruiken om de luitenant Borst aan het praten te krijgen. Deze bijeenkomst stond niet onder specifieke leiding van met name te noemen personen;

als verklaring van F.F. :

Op vrijdagmiddag 22 maart 1974 ben ik in het bivak nabij Fahrenholz (BRD) met soldaat **A.** aan de luitenant Borst wezen vragen of wij even met hem mochten praten. A. en ik traden op als woordvoerders voor alle soldaten die op dat tijdstip voor de tent van de luitenant stonden. De luitenant ging laconiek op onze grieven in. Het leek of hij geen zin had om met ons te praten. Toen zijn alle soldaten, waaronder ik, teruggegaan

naar de bartent. In die tent hebben wij met elkaar eensluidend afgesproken niet meer te werken, voordat de luitenant Borst aan onze wensen tegemoet zou komen. Het is niet zo dat iedereen een persoonlijke verklaring aflegde, ten aanhore van een ieder, dat hij niet meer zou werken. Je hoorde gewoon dat iedereen meedeed;

als relaas van verbalisant Van der Weiden:

Op 2 april 1974 heb ik uit handen van M.M. inbeslaggenomen 1 cassettebandje ,,merk Fuji-film'';

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd als bewijs tegen hem, die haar aflegde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagden primair is ten laste gelegd met hun schuld daaraan, te weten: . . . [primair tenlastegelegde – Red.].

overwegende, dat – nu het primair tenlastegelegde bewezen is verklaard – een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: ,,militair oproer'',
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de raadsman ter terechtzitting heeft aangevoerd, dat – zo het feit bewezenverklaard en gekwalificeerd mocht worden als vorenvermeld – beklaagden in aanmerking dienden te komen voor een krijgstuchtelijke bestraffing teneinde gelijkheid in de strafmaat te verkrijgen met andere reeds krijgstuchtelijk gestrafte deelnemers aan de staking;

Overwegende, dat de krijgsraad van oordeel is, dat het hierboven bewezenverklaarde en gekwalificeerde strafbare feit, als zijnde niet tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, niet oplevert een in artikel 2, sub 2e van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon der daders;

[Volgt: veroordeling van de beklaagden ieder tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken en gelast dat het inbeslaggenomen, nog niet teruggegeven goed, te weten één cassette-bandje, merk Fuji-Film, zal worden teruggegeven aan M.M. – Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 4 september 1974

President: Mr. Prins; Leden: schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, luitenant-generaal b.d. Van der Veen (plv.) en luitenant-generaal b.d. Thijssen (plv.) en mr. Franken (plv.);
Raadsman: Mr. R. M. Schutte.

(zie het vonnis hiervoor)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der aan elk der beklaagden opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagden zal veroordelen tot een militaire detentie voor de tijd van acht weken;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagden is ten laste gelegd: . . . enz. [zie vonnis – ***Red.***];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde A.A. ten processe zakelijk heeft verklaard:

Op 22 maart 1974 ben ik, als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, ingedeeld bij het 2e peloton van 116 Cantinedienst-compagnie en hiermee deelnemend aan een bevolen oefening, nabij Ettenbostel in de Bondsrepubliek Duitsland, samen met mijn pelotonsgenoot B.B. en anderen opgetreden als woordvoerder voor een aantal militairen van ons peloton in een gesprek met onze pelotonscommandant de 2e luitenant F. J. Borst. In het peloton was ontevredenheid ontstaan over het optreden van de luitenant en over een maatregel van zijn sergeant-majoor-boekhouder. Het gesprek met de luitenant verliep naar onze mening onbevredigend. Wij zijn toen met een twintigtal pelotonsgenoten – onder wie de soldaten C.C., D.D., E.E., F.F. en G.G. – bijeengekomen in de cantinetent. Wij wilden overleggen wat ons te doen stond. We hebben toen met de meesten van de aanwezigen besloten geen dienst meer te verrichten alvorens de luitenant alsnog bevredigende uitspraken zou doen. B. en ik hebben op deze bespreking het woord gevoerd. Wij zijn vervolgens daar bijeengebleven om aan ons besluit uitvoering te geven. B. en ik hebben in spontane verstandhouding gehandeld, zonder vooroverleg. Als gevolg van ons overleg heeft korte tijd later in die tent een achttal pelotonsgenoten geweigerd gevolg te geven aan een bevel van sergeant M. J. Larooy enkele inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en te laden. Toen deze acht militairen dit bevel kregen herhaald door de luitenant Borst en korte tijd later door de luitekolonel J. A. M. Welling hebben zij in hun weigering volhard. Hierbij

zijn B. en ik opnieuw als woordvoerder opgetreden. B. heeft toen gezegd dat wij staakten zolang geen bevredigend gesprek had plaatsgevonden.

Na een gesprek 's-avonds met de luitenant Borst heb ik de volgende dag evenals de andere soldaten de dienst normaal hervat;

Overwegende, dat beklaagde B.B. ten processe zakelijk heeft verklaard:

Op 22 maart 1974 ben ik, als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, ingedeeld bij het 2e peloton van 116 Cantinedienst-compagnie en hiermee deelnemend aan een bevolen oefening, nabij Ettenbostel in de Bondsrepubliek Duitsland, samen met mijn pelotonsgenoot A.A. opgetreden als woordvoerder voor een aantal militairen van ons peloton in een gesprek met onze pelotonscommandant de 2e luitenant F. J. Borst. In het peloton was ontevredenheid ontstaan over het optreden van de luitenant en over een maatregel door zijn sergeant-majoor-boekhouder genomen. Het gesprek met de luitenant verliep naar onze mening onbevredigend. Wij zijn toen met een twintigtal pelotonsgenoten – onder wie de soldaten C.C., D.D., E.E., F.F. en G.G. bijeengekomen in de cantinetent. Wij wilden overleggen of wij zouden staken. Wij begrepen dit ook van elkaar. A. en ik hebben op deze bespreking het woord gevoerd. Wij hebben toen met de meesten van de aanwezigen besloten geen dienst meer te verrichten alvorens de luitenant alsnog bevredigende uitspraken zou doen. Wij zijn vervolgens daar bijeen gebleven om aan ons besluit uitvoering te geven. Wij hebben gehandeld in onderlinge verstandhouding maar zonder vooroverleg. Als gevolg van ons besluit heeft korte tijd later in die tent een achttal pelotonsgenoten geweigerd gevolg te geven aan een bevel van sergeant M. J. Larooy enkele inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en te laden. Toen deze acht militairen dit bevel kregen herhaald door de luitenant Borst en korte tijd later door de luitenant-kolonel J. A. M. Welling, hebben zij in hun weigering volhard. Hierbij zijn A. en ik opnieuw als woordvoerder opgetreden. Wij hebben gezegd te staken zolang geen bevredigend gesprek had plaatsgevonden.

Na een gesprek 's-avonds met de luitenant Borst heb ik de volgende dag evenals de andere soldaten de dienst normaal hervat;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: G.G.:

Terwijl wij ons met het peloton in bivak nabij Ettenbostel in de Bondsrepubliek Duitsland bevonden zijn wij op 22 maart 1974, nadat sergeant-majoor Visser in de bartent was geweest en gezegd dat er geen drank meer geschonken mocht worden, met zijn allen uit de bartent naar de luitenant Borst gegaan. B. vroeg aan de luitenant of we een gesprek konden hebben. Luitenant Borst weigerde dit. Hierna zijn wij teruggegaan naar de bartent waar een algehele discussie volgde. Wij vonden de weigering voor het gesprek in beginsel vreemd. Wij zijn na de discussie teruggegaan naar de tent van luitenant Borst. Dat was omstreeks 13.00 uur.

Daar hebben wij met de luitenant Borst gesproken. Hierbij hebben o.a. A. en ik het woord gevoerd. Dit gesprek verliep onbevredigend. Hierna keerden wij terug naar de bartent, waar wederom een gesprek plaats vond tussen ons peloton.Toen heeft iemand het woord ,,staken" laten vallen. Ik was het hier mee eens en zo ook A. en B. Wij hebben daar besloten niet aan het werk te gaan voordat er een bevredigend gesprek had plaatsgevonden. Daarna kwam de sergeant Larooy binnen en toen hebben de acht personen die van hem opdracht kregen wagens te lossen, dit geweigerd en ook de latere bevelen van de luitenant Borst en de luitenant-kolonel Welling, omdat dit zo was afgesproken.

Toen wij de luitenant Borst voor de eerste maal aanspraken waren wij met een groepje van vijf man waaronder B. en ik. Bij de tweede maal voor de tent van de luitenant waren we met een twintig man;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 13/74, enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd als bewijs tegen hem die haar aflegde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagden primair is ten laste gelegd, met hun schuld daaraan, te weten:

,,dat zij, tezamen en in vereniging, als dienstplichtig soldaat in werke-
,,lijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 22 maart 1974 nabij Etten-
,,bostel, Bondsrepubliek Duitsland, alwaar zij met hun onderdeel, het
,,2e peloton van de 116e Cantinedienst-compagnie, aan een bevolen
,,oefening deelnamen, nadat in het peloton ontevredenheid was ontstaan
,,over het optreden en een maatregel van de pelotonscommandant, de
,,2e luitenant F. J. Borst, terwijl een daaropvolgend gesprek met die
,,luitenant, waarbij zij – beklaagden – als woordvoerders optraden,
,,naar hun oordeel en dat van andere militairen van het peloton onbe-
,,vredigend was verlopen, opzettelijk met de soldaten C.C., D.D., E.E.,
,,F.F., ***G.G.*** en andere militairen van het peloton, waartoe zij behoor-
,,den, in de cantinetent zijn bijeengekomen en toen, terwijl zij, beklaag-
,,den, het woord voerden, tezamen en in vereniging met dezen hebben
,,besloten om niet meer aan het werk te gaan of hun plicht te vervullen,
,,alvorens een – bevredigend – gesprek met eerder genoemde luitenant
,,zou hebben plaats gevonden, zijnde vervolgens, enige tijd later op genoem-
,,de datum, door acht in die tent aanwezige militairen, aan wie door hun
,,meerdere, de sergeant M. J. Larooy, was opgedragen meerdere
,,inmiddels aangekomen vrachtwagens te lossen en te laden, overeen-
,,komstig en als gevolg van hetgeen door beklaagden, hen en overige
,,militairen was overeengekomen en besloten, geweigerd aan voormeld
,,dienstbevel te gehoorzamen, terwijl zij bleven volharden in hun weigering
,,ook nadat zij achtereenvolgens datzelfde bevel kregen van hun meerdere,

„de 2e luitenant F. J. Borst en de luitenant-kolonel S. A. M. Welling,
„waarbij beklaagden, althans één hunner telkens als woordvoerder(s)
„optrad(en), onder meer zeggend dat zij staakten, totdat met hen zou
„zijn gesproken, althans, dat zij niet aan het werk gingen en eerst wilden
„praten over de sfeer in het peloton en over de verhouding tussen
„luitenant Borst en hen, hebbende beklaagden door te handelen als boven
„omschreven samengerot om in vereniging hun plicht te verzaken, terwijl
„dientengevolge tot een feitelijkheid als bovenomschreven is gekomen";

Overwegende dat, aangezien de feitelijkheid(-heden) omschreven in de tenlastelegging, zoals deze werd(-en) bewezenverklaard, niet oplevert (opleveren) enige feitelijkheid in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht en als waarop artikel 124 van dit Wetboek het oog heeft, het Hof van oordeel is dat het bewezene een veroordeling op grond van dit artikel niet rechtvaardigt, doch evenmin een veroordeling op grond van artikel 126 van dit Wetboek nu in de tenlastelegging niet is gesteld en derhalve niet bewezen kan worden verklaard dat zich in casu een omstandigheid heeft voorgedaan als in dit laatste artikel bedoeld;

Overwegende, dat de tenlastegelegde en bewezenverklaarde feiten echter wel omvatten gedragingen van beklaagden welke inhouden dat zij en andere militairen zijn overeengekomen om het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid te plegen;

Overwegende derhalve, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Samenspanning tot *opzettelijke* ongehoorzaamheid, waarbij de *schul-*
dige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere
„hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid *heeft* gewezen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 127 van het Wetboek van Militair Strafrecht, junctis de artikelen 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 80 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagden primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de raadsman ter terechtzitting heeft aangevoerd, dat – zo het feit bewezenverklaard mocht worden en tot veroordeling aanleiding zou geven – beklaagden in aanmerking dienden te komen voor een krijgstuchtelijke bestraffing teneinde gelijkheid in de strafmaat te verkrijgen met andere reeds krijgstuchtelijk gestrafte deelnemers aan de ten laste gelegde feiten;

Overwegende, dat het Hof van oordeel is, dat het hierboven bewezenverklaarde en gekwalificeerde strafbare feit, als zijnde niet tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, niet oplevert een in artikel 2 sub 2e van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf – daarbij rekening houdend met het feit dat beklaagden deze straf zullen ondergaan na vertrek uit de werkelijke militaire dienst – in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan werd geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagden schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hen deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagden ieder tot een militaire detentie voor de tijd van *drie weken*;

Gelast de teruggave aan de soldaat M.M. van het inbeslaggenomen en nog niet teruggegeven goed, te weten één cassette-bandje, merk Fuji-film;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagden primair meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hen mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT

Terecht heeft het H.M.G. het gepleegde feit niet onder de qualificatie „militair oproer" gebracht. Het Hof is van oordeel dat de feitelijkheden, omschreven in de tenlastelegging, niet opleveren enige feitelijkheid in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht en als waarop artikel 124 van dit Wetboek het oog heeft.

Het Hof heeft niet nader aangegeven, wat de feitelijkheden in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht en die, waarop artikel 124 het oog heeft, wel zijn. Strikt genomen behoeft dat ook niet, want een sententie is niet een leerboek, maar de krijgsraad zou daarop mogelijk toch wel prijs hebben gesteld.

Ik ben van mening dat de betekenis van de feitelijkheid, waarop artikel 124 het oog heeft, gezocht moet worden in de richting van het begrip „geweld". Daarop duiden ook de woorden „of bedreiging daarmede". Een vraag daarbij is, of het relevant is tegen wie dat geweld gericht is.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord (vonnis van 20 oktober 1937, bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 21 december 1937 – MRT XXXIII, blz. 698) was van oordeel dat dit geweld bepaaldelijk tegen een meerdere moest zijn gericht om de „thatlose Zusammenrottung" tot „militair oproer" te maken. Het vonnis handelde over een zevental militairen, die in de nacht bijeengeschoold waren met het oogmerk om tezamen

een andere militair op te wachten en een pak slaag te geven, welk plan ook uitgevoerd werd. De krijgsraad overwoog dat het bewezene volgens de letter gebracht zou kunnen worden onder artikel 124 W.M.Sr., maar dat naar het oordeel van de krijgsraad voor toepasselijkheid van dat artikel, al staat dit er niet met zovele woorden in uitgedrukt, vereist is dat de feitelijkheid tegen een meerdere moet zijn gepleegd. De krijgsraad baseert dit oordeel o.m. op het feit van de rangschikking van het artikel in de 4e titel, handelende over „misdrijven tegen de ondergeschiktheid", en niet is in te zien waarom de Wetgever alleen bij dit artikel deze eis zou hebben losgelaten, tenzij dit uit de geschiedenis van of de beraadslagingen bij de totstandkoming van het artikel zou zijn af te leiden. Dit is echter niet het geval; integendeel was tot aan het ontwerp 1897 inderdaad de eis gesteld dat de feitelijkheid of de bedreiging „tegen een meerdere" gericht waren, welke woorden om onbekende redenen geschrapt zijn. Tot zover de Zeekrijgsraad.

Ik ben van mening dat deze opvatting te eng is. Naar mijn mening dient de feitelijkheid of de bedreiging daarmede gericht te zijn tegen het gezag. Als immers de samengerotte groep militairen staat tegenover de officieren en het niet-oproerige gedeelte van de bemanning, zal naar mijn mening een feitelijkheid tegen één dier niet-oproerigen de samenrotting in militair oproer doen overslaan, ook als het geen meerdere betreft. Dat zal zelfs het geval zijn als een tot de samenrotters behorende korporaal geweldpleegt tegen een ongegradueerde, die in het niet door de samenrotters bezette gedeelte van schip of kazerne stand houdt tegen de oproerigen.

Deze ruimere opvatting is te vinden in het vonnis van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 11 juni 1943 (M R T XLZ, blz. 599). Toen uit een aantal militairen, die bij de valreep van Hr. Ms. „Jacob van „Heemskerk", liggende te Sirnonstad was samengeschoold met de bedoeling om in strijd met de gegeven order te trachten toch te gaan passagieren en een zevental hunner een cordon van het bij de valreep opgestelde wachtsvolk verbrak, werd „militair oproer" bewezen geacht. De krijgsraad overwoog daarbij uitdrukkelijk dat dit misdrijf evenzeer bestaat als de feitelijkheid zich richt tegen het militaire gezag in het algemeen, ook wanneer dit gezag niet wordt vertegenwoordigd door een militaire meerdere.

In de hierboven door het H.M.G. gegeven qualificatie valt het nog op dat, ofschoon het toegepaste artikel 127 slechts spreekt van samenspanning tot ongehoorzaamheid, muiterij of militair oproer, tot uitdrukking wordt gebracht tot welke speciale strafverzwarende vorm van ongehoorzaamheid in casu werd samengespannen. Toch blijft de vraag bestaan of bewezen is dat de samenrotters hebben samengespannen tot het plegen van volharding in de ongehoorzaamheid nadat een meerdere hen op hun strafbaarheid hadgewezenl). Juister ware wellicht geweest de beide feiten: samenspanning

---

1) Samenspannen is immers, volgens artikel 80 W.Sr., het overeenkomen om een misdrijf te plegen.

tot ongehoorzaamheid en ongehoorzaamheid waarbij de schuldige in zijn ongehoorzaamheid volhardt, enz., in de qualificatie tot uitdrukking te brengen, met toepassing van de samenloopsbepalingen, waarbij ik denk aan de voortgezette handeling. Het lijkt mij in de geest van de Wet (zoals in artikel 124 uitdrukkelijk vermeld) de leden van de samenspanning resp. van de samenrotting aansprakelijk te houden voor hun persoonlijke daden, die uit de samenspanning, resp. samenrotting voortvloeien.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Amhem
tweede kamer te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 14 maart 1974

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Kolonel Mr. *O.* van der Bij en luitenant-kolonel *J. W.* Reimus;
Raadsman: Kapitein *P. E.* de Rooij.

Als dienstplichtig soldaat:

(1) *geweigerd te voldoen aan de opdracht van zijn meerdere om het gereedschap van een toolset schoon te maken;*

(2) *opzettelijk nagelaten te voldoen aan de opdracht van die meerdere om terug te komen;*

(3) *die meerdere feitelijk bedreigende met geweld zich tegen hem verzet; als bestuurder van een auto op die meerdere ingereden en vervolgens hem een klap in het gezicht toegediend.*

Zes weken militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 114, 116, 117)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD ARNHEM
TWEEDE KAMER 'S-HERTOGENBOSCH

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen *J.W.H.*, geboren 26 februari 1952, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 20 februari 1973 te Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht:

„1. nadat zijn militaire meerdere, de sergeant der 1e klasse N. C. Glou-„demans, hem had opgedragen het gereedschap van de toolset schoon te „maken en eventueel ter reparatie in te leveren, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten, aan dit dienstbevel te gehoorzamen, zeg-„gende: „dat interesseert me niet" en vervolgens zich van genoemde

,,meerdere heeft verwijderd en bedoeld gereedschap niet heeft schoon-
,,gemaakt,

,,2. nadat zijn militaire meerdere, de sergeant der 1e klasse N. C.
,,Gloudemans, hem, toen hij geweigerd had, althans nagelaten, hem door
,,genoemde meerdere opgedragen werkzaamheden, althans werkzaam-
,,heden waarmede hij belast was, uit te voeren en zich van genoemde
,,meerdere, die hem daarover onderhield, verwijderde, had opgedragen
,,om bij hem terug te komen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft
,,nagelaten, aan dit dienstbevel te gehoorzamen, in zijn auto is gestapt
,,en is weggereden,

,,3. opzettelijk zijn militaire meerdere, de sergeant der 1e klasse N. C.
,,Gloudemans, feitelijk bedreigende met geweld, althans zich met geweld
,,of bedreiging met geweld tegen hem verzettende, en vervolgens hem op-
,,zettelijk hem feitelijk aanrandende, toen genoemde meerdere zich
,,dichtbij zijn, beklaagdes, auto bevond en hem onderhield over het door
,,hem, beklaagde, weigeren van een dienstbevel, opzettelijk met vol gas is
,,weggereden, waardoor genoemde meerdere weg moest springen om
,,zich in veiligheid te stellen en vervolgens is gestopt, zich naar genoemde
,,meerdere heeft begeven en hem opzettelijk een klap in het gezicht heeft
,,toegediend";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 20 februari 1973 heb ik als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke militaire dienst in Oirschot van de mij bekende sergeant der eerste klasse N. C. Gloudemans opdracht gekregen het gereedschapvan de toolset schoon te maken en op orde te brengen. Ik wist dat de sergeant mijn militaire meerdere was en zijn opdracht een dienstbevel waaraan ik verplicht was gevolg te geven. Ik heb hem hierop geantwoord: ,,Als dat zo moet, dan kan ik dat niet". Ik heb toen dat gereedschap niet aangeraakt.

Vervolgens nam de sergeant mij mee naar zijn bureau om mij nader te onderhouden. Toen ik hierna bij hem wegliep, hoorde ik hem mij terugroepen. Ik wist dat ook dit een dienstbevel was, dat ik behoorde op te volgen. Toch heb ik hieraan geen gevolg gegeven. Ik ben doorgelopen, in mijn auto gestapt en weggereden.

Bij het wegrijden vanuit geparkeerde toestand van achter een voorligger, zag ik de sergeant links van mij vlak naast mijn auto staan. Ik hoorde de sergeant tegen mij praten. Maar wat hij zei drong niet tot mij door. Ik ben toen met een bocht naar links weggereden. Ik begreep dat hierdoor de sergeant een stap terug zou doen. Ik nam aan dat hij dit ook wel zou doen. Ik wilde maar één ding: weggaan vóór ik zou slaan.

Toen echter de sergeant mijn portier opende en de punt hiervan op het wegdek zakte, ben ik direct gestopt, naar de sergeant toegevlogen om hem

te lijf te gaan. Ik zal hem toen wel een klap hebben toegediend;

Overwegende, dat Nicolaas Christiaan Gloudemans, oud 45 jaar, sergeant der eerste klasse, wonende te Veghel, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 20 februari 1973 heb ik in Oirschot de mij bekende soldaat J.W.H. opdracht gegeven: ,,Maak het gereedschap van de toolset schoon en lever ,,het zonodig voor reparatie in." Ik hoorde JH. mij hierop antwoorden: ,,Het interesseert mij niet." Hierop ben ik van hem weggegaan om hem de gelegenheid te geven alsnog aan mijn opdracht te voldoen.

Gedurende enkele minuten heb ik vanuit mijn bureau het doen en laten van H. aangezien. Ik zag dat hij het gereedschap liet voor wat het was. Hierop liet ik hem bij mij komen. Terwijl ik bezig was N. aan te manen om alsnog aan zijn werk te gaan, zag ik hem bij mij weglopen.

Ik riep hem na: ,,Kom terug. Dit is een dienstopdracht". Ik zag dat H. hieraan geen gevolg gaf maar doorliep en in zijn auto stapte.

Inmiddels was ik hem achternagelopen. Toen ik naast zijn linkerportier stond en het raampje hiervan wilde opklappen om hem aan te manen niet weg te gaan, zag ik hem de auto omstreeks een halve meter achteruit rijden en onmiddellijk hierna met een bocht naar links vooruit wegrijden om een voor hem geparkeerde auto langs. Hierdoor dwong hij mij een snelle stap of sprong terug te doen. Als ik deze niet had gemaakt dan zou hij mij hebben aangereden.

Om voor mij onverklaarbare reden zakte zijn linkerportier bij dit wegrijden met een punt op de grond. Ik zag H. dadelijk stoppen en op mij komen toestormen. Ik voelde dat hij mij daarbij een vuistslag toediende onder mijn linkeroog.

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde in de aanhef, sub 1, 2, en 3 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: ,,althans opzettelijk heeft ,,nagelaten" in sub 1, ,,althans nagelaten", ,,althans werkzaamheden ,,waarmede hij belast was" en ,,althans opzettelijk heeft nagelaten" in sub 2 en ,,althans zich met geweld of bedreiging met geweld tegen hem ,,verzettende" in sub 3;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als-

,,1. opzettelijke ongehoorzaamheid,

,,2. opzettelijke ongehoorzaamheid,

,,3. als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, ,,in dienst gepleegd en feitelijke insubordinatie",

1 + 2 voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht

3 voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 116, de leden 1 en 2, en artikel 117, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 20 februari 1973 in voorlopig arrest bevindt;

[Volgt: veroordeling tot *6* weken militaire detentie met aftrek van het voorarrest en handhaving van dat arrest. —. *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 17 april 1974

President: Mr. ***P. E.*** Kloots; ***Leden:*** Majoor T. Vrijdag en majoor **A.** P. Wouters;
Raadsman: res. 2e luitenant W. A. H. M. Kitslaar.

Als met geweer gewapende schildwacht op post gesteld op een „site" in Duitsland, aldaar in slaap gevallen

De krijgsraad acht het ten laste gelegde bewezen en kwalificeert volgens artikel 129 (1) W.M.Sr., waarna de krijgsraad de zaak krijgstuchtelijk afdoet (10 dagen verzwaard arrest).

(W.M.Sr. art. 129 (1); W.K. art. 2 (2) en 58)

DE ARRONDISSEMENTSKRUGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J.A., geboren 20 december 1953, dpl.sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 januari 1974 te Buren, Bondsrepubliek „Duitsland, althans in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij als dienst„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst verbleef en als schildwacht „in wachttoren nr. 7 op post of uitkijk was gesteld op de „site", deeluit„makende van het kazernecomplex Buren, in strijd met de als zodanig „op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te „zijn, bij de verwarming in die wachttoren is gaan zitten en is gaan „slapen, althans in slaap is gevallen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 15 januari 1974, ik verbleef toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst, was ik te Buren (BRD) als schildwacht in wachttoren nummer 7 op post gesteld op de zg. „site" van het kazerne complex aldaar. Ik ben toen in strijd met de mij bekende op mij rustende verplichting om voortdurend waakzaam te zijn, bij de verwarming in die wachttoren gaan zitten en in slaap gevallen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt te Buren (BRD), gedagtekend op 15 januari 1974 en ondertekend door Gerrit Olthof, vaandrig, en Wilhelmus Adrianus Henricus Maria Kitslaar, vaandrig, beiden ingedeeld bij de 435 Infanterie Bewakings Compagnie Mobiel, zakelijk onder meer inhoudt, als verklaring van Abraham Lugtenburg, dienstplichtig sergeant titulair:

Op 15 januari 1974 werd door mij de soldaat Harkamp op de site, deel uitmakende van het kazernecomplex Buren (BRD), in wachttoren nummer 7 op genoemde site op post gesteld. Soldaat **A.** was gewapend met een geweer. Toen ik de soldaat A. op post stelde zag ik dat in de wachttoren waar hij zijn dienst moest verrichten, een bord hing waarop de consignes vermeld waren;

als verklaring van Johannes Wilhelmus Cornelis Theodorus Pulles:

Op 15 januari 1974 begon groep vier, van het derde peloton, waarvan ik deel uitmaak, met de aflossing op de site van kazernecomplex Buren (BRD) onder leiding van de commandant aflossing, de sergeant Lugtenburg. Toen ik bij wachttoren zeven aankwam, waarop ik als schildwacht dienst moest gaan doen, heb ik de trap bestegen naar het verhoogde platform, waar ik de schildwacht de soldaat **A.,** slapend aantrof;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van de beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 15 januari 1974 te Buren, Bondsrepubliek Duitsland, terwijl „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst verbleef en als „schildwacht in wachttoren nr. 7 op post was gesteld op de „site", deel„uitmakende van het kazernecomplex Buren, in strijd met de als zo„danig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en waak„zaam te zijn, bij de verwarming in die wachttoren is gaan zitten en in „slaap is gevallen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet na„komen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, 1e lid, van het Wetboek van

Militair Strafrecht;
Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden geblekem die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad bevindt, dat het bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit een in artikel 2, sub 2e, van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende, dat de krijgsraad bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware hij de commanderende officier;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf de juiste acht, in aanmerking genomen de omstandigheden waaronder het vergrijp werd begaan, alsmede de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader;

[Uitspraak:

Bevindt, dat het bewezenverklaardeen gekwalificeerde feit een in artikel 2, sub 2e, van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Legt de beklaagde terzake een krijgstuchtelijke straf op van 10 dagen verzwaard arrest met als strafreden: *„Als schildwacht f 5 minuten op „post geslapen." – Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 18 april 1974

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Kolonel J. *H.* Ch. Voges en Kolonel J. W. Meyer;
Raadsman: Mr. *N. W.* A. A. van Bakel.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid door opzettelijk na te laten **bij** sluiting van de onderdeelsbar de muziek te staken en een meerdere in zijn tegenwoordigheid beledigd door hem „slijmerd" te noemen.*

***Drie** weken militaire detentie waarvan 1 week voorwaardelijk.*

(W.M.Sr. art. 108, 114)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.J.S., geboren 25 mei 1952, res. kpl-I, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 12 december 1973, te Garderen, gemeente ,,Barneveld, terwijl hij als reserve korporaal der eerste klasse in werkelijke ,,dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin ,,der wet,

,,1. nadat zijn militaire meerdere, vaandrig J. A. Blank hem, beklaagde, ,,ter uitvoering van bestaande kamporders betreffende de sluitingstijden ,,van onderdeelsbars, in zijn functie van officier van kazernepiket de op- ,,dracht had gegeven de muziek te stoppen en geen platen meer te draaien, .,heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienst- ,,bevel te gehoorzamen,

,,2. opzettelijk zijn militaire meerdere, vaandrig J. A. Blank die de ,,functie van officier van kazernepiket vervulde in diens tegenwoordig- ,,heid mondeling heeft beledigd en/of heeft uitgescholden, beschimpt of ,,bespot, deze toevoegende: ,,Daar heb je weer zo'n slijmerd van een ,,,,OKP, net zo'n slijmerd als de OKP van gisteren", althans soortgelijke ,,woorden";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beltlaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 12 december 1973, ik was toen als reserve korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, bevond ik mij in de onderdeelsbar van onze Batterij in de legerplaats de Wittenberg te Garderen, gemeente Barneveld. Nadat mijn militaire meerdere, de dienstdoende officier van kazernepiket, vaandrig Blank, bij ons binnen was gekomen en te kennen had gegeven, dat de bar moest worden gesloten en de muziek ook op moest houden, heb ik niet aanstonds de plaat die ik toen draaide afgezet. Ik dacht, dat de vaandrig het ook wel goed vond, dat ik de plaat eerst liet afdraaien.

Toen de vaandrig een kwartiertje later opnieuw binnenkwam, zei hij mij, na een korte woordenwisseling: ,,Zet nu de muziek uit". Ik heb toen welbewust nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen. Ik ben toen vervolgens met die vaandrig aan het baltkeleien geslagen;

Overwegende, dat Josephus Andreas Blank, 28 jaar, als getuige door de Officier-Commissarisgehoord, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 11 december 1973 ben ik opgekomen als officier van kazernepiket van o.a. de legerplaats de Wittenberg te Garderen. Ik heb ter uitvoering van bestaande kamporders betreffende de sluitingstijden van onderdeelsbars op 12 december 1973, in de onderdeelsbar van de Stafstafverzorgingsbatterij van het 1e Legerkorpsartillerie, de opdracht gegeven aan een korporaal der eerste klasse de muziek te stoppen en geen plaat meer te draaien. Dat gebeurde omstreeks middernacht. Toen ik op 12 december 1973 te omstreeks 00.15 uur opnieuw binnenkwam heb ik dezelfde korpo-

raal als tevoren duidelijk hoorbaar opgedragen de muziek te stoppen. Ik heb toen gezien, dat hij alleen maar een knop verdraaide, zodat de muziek zachter klonk. Ik heb gezien en gehoord, dat hij naliet mijn bevel te gehoorzamen. Bovendien begon hij mij uit te schelden. Hij zei tegen mij: ,,Daar heb je weer zo'n slijmerd van een OKP, net zo'n slijmerd als de ,,OKP van gisteren van de Verbindingen''. Ik was tijdens mijn bovenbedoelde controles in uniform gekleed en voorzien van het borstschild, dat mijn functie van OKP aanduidde;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 1/74, opgemaakt en op 1 januari 1974 gedagtekend en ondertekend, door Marten Baas, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Garderen van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Cornelis Jacobus van Idsinga:

Op 11 december 1973 was ik commandant van het brandpiket van de legerplaats de Wittenberg te Garderen. Omstreeks 24.00 uur die dag ben ik met de Officier van kazernepiket van deze legerplaats, zijnde vaandrig Blank, meegegaan ter controle van diverse onderdeelsbarren van de Legerplaats de Wittenberg. De Officier van Kazernepiket (OKP) was gekleed in het uniform van de Koninklijke Landmacht. Op de borst droeg hij het schild, behorende bij de functie van OKP. Op 11 december 1973 te 24.00 uur hield de OKP kontrole bij de onderdeelsbar van de Stafbatterij 1e Legerkorpsartillerie. Deze bar is gevestigd in gebouw 11 van de Legerplaats de Wittenberg. Ik liep samen met de OKP deze bar binnen. Ik hoorde dat de muziek zeer hard door de bar klonk. Ik zag dat de OKP naar de barkeeper liep en ik hoorde dat deze OKP de barkeeper de opdracht gaf met de woorden: ,,Jij tapt niet meer en jij sluit de bar.'' Hierna volgde ik de OKP, die van het buffet naar de discotheek van de bar liep. Ik zag, dat achter de draaitafel van deze discotheek een korporaal der eerste klasse stond. De korporaal maakte toen enkele opmerkingen. Wat hij precies zei weet ik niet meer. Op 12 december 1973 te 00.15 uur zijn de OKP en ik voor de tweede keer naar de onderdeelsbar van de Stafbatterij 1e Legerkorpsartillerie gegaan. Toen de OKP en ik te 00.15 uur deze onderdeelsbar binnenliepen, zag ik dat de barkeeper nog stond te schenken en dat de muziek nog zeer hard door de bar weerklonk. Ik hoorde toen dat de OKP de barkeeper opnieuw een opdracht gaf met de woorden: ,,jij schenkt niet meer. Jij sluit en ontruimt de bar,'' althans woorden van gelijke strekking. Ik hoorde dat de korporaal alleen de muziek iets zachter zette. Ik hoorde dat de korporaal toen tegen de OKP zei: ,,Daar heb je weer zo'n slijmerd van een OKP, net zo'n slijmerd ,,als de OKP van gisteren'';

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en over-

tuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij op 12 december 1973, te Garderen, gemeente Barneveld, terwijl ,,hij als reserve korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst was bij de ,,Koninklijke Landmacht,

,,1. nadat zijn militaire meerdere, vaandrig J. A. Blank hem, beklaagde, ,,ter uitvoering van bestaande kamporders betreffende de sluitingstijden ,,van onderdeelsbars, in zijn functie van officier van kazernepiket de ,,opdracht had gegeven de muziek te stoppen en geen platen meer te ,,draaien, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen,

,,2. opzettelijk zijn militaire meerdere, vaandrig J. A. Blank die de ,,functie van officier van kazernepiket vervulde in diens tegenwoordigheid ,,mondeling heeft beledigd, deze toevoegende: ,,Daar heb je weer zo'n ,,,,slijmerd van een OKP, net zo'n slijmerd als de OKP van gisteren'', ,,althans soortgelijke woorden'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. ,,opzettelijke ongehoorzaamheid,

2. ,,als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid *mon-* ,,deling beledigen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 114, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. artikel 108, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken, waarvan 1 week voorwaardelijk, proeftijd 6 maanden – Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 15 mei 1974

President: Mr. P. E. Kloots; Leden: Kolonel H. J. Boersma en kolonel J. P. G. Huijgens;

Raadsman: Mr. W. M. C. v.d. Eerden.

Dood door schuld door, uit speelsheid, een pistoolmitrailleur te laden en in de richting van een kameraad af te vuren (het slachtoffer overleed ongeveer 6 weken later ten gevolge van een ernstige bloeding ontstaan door erosie van het slijmvlies van de luchtpijp veroorzaakt door een ingebrachte canule ten behoeve van actieve beademing).

Twee maanden militaire detentie voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 307)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen F.A.M., geboren 11 april 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 31 oktober 1973, te Oirschot, in ieder geval in ,,Nederland, roekeloos, hoogst onvoorzichtig, onnadenkend en onop- ,,lettend van een pistoolmitrailleur, merk UZI, die door hem, beklaagde, ,,in strijd met de hem gegeven aanwijzing(en) was voorzien van een ,,houder met scherpe patronen, de afsluiter naar achteren heeft gehaald ,,en vervolgens de loop van dit wapen heeft gericht op de op korte afstand ,,bij hem staande soldaat Johannes Martinus Bexkens en aan de trekker ,,heeft getrokken, zonder zich tevoren ervan te hebben overtuigd, dat ,,met dat wapen niet kon worden gevuurd, tengevolge van welke aan zijn, ,,beklaagdes, grove schuld te wijten handeling(en) en/of nalatigheid „(nalatigheden) genoemde Bexkens door een door hem, beklaagde, aldus ,,afgevuurde kogel zodanig(e) lichamelijk(e) letsel(s) heeft bekomen ,,dat deze Bexkens daardoor is overleden, althans zwaar lichamelijk letsel ,,opleverende verwondingen heeft bekomen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 31 oktober 1973 heb ik in Oirschot mijn pistool-mitrailleur UZI, gespannen door de afsluiter naar achteren te halen. Vervolgens heb ik de loop van mijn wapen gericht op de mij bekende soldaat Johannes Martinus Bexkens die op nog geen meter afstand tegenover mij stond. Ik heb toen de trekker overgehaald zonder mij te hebben overtuigd dat met dat wapen niet kon worden gevuurd. Ten onrechte nam ik aan dat ik de mij uitgereikte houder met scherpe patronen gevuld niet op mijn wapen geplaatst had. Ik heb zodoende op deze Bexkens een kogel afgeschoten die ondermeer zijn maag en rechterlong moet hebben doorboord. Ik erken dat ik erg onvoorzichtig en onnadenkend en onoplettend heb gehandeld en in strijd met de mij gegeven aanwijzing de gevulde houder niet op het wapen te plaatsen zolang dit nog niet noodzakelijk was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 207/'73, opgemaakt en op 22 november 1973 gedagtekend en

ondertekend door Christianus Jacobus Hulst, wachtmeester der 1e klasse, der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Welschap, zakelijk onder meer inhoudt: als verklaring van Willem Johannes Verboom:

Op 31 oktober 1973 was ik vanaf 16.30 uur, belast met de dienst van Officier van Kazernepiket van de Generaal Majoor de Ruyter van Steveninckkazerne te Oirschot. Omstreeks 18.20 uur bevond ik mij in het wachtgebouw en wel in het lokaal van de wachtcommandant. Ik was in gesprek met de wachtcommandant toen ik plotseling buiten het wachtgebouw een knal hoorde. Tegelijkertijd zag ik door de openstaande deur van het lokaal van de wachtcommandant boven de stoep onder het open portiek een stofwolk. Enkele seconden bleef het zowel binnen als buiten volkomen stil. Alhoewel het mij onwaarschijnlijk voorkwam, dacht ik toen ik de knal hoorde en de stofwolk zag direct aan een schot. Ik wilde het lokaal uitlopen en was ter hoogte van de deur toen een soldaat, die deel uitmaakte van de wacht, met zijn handen in de linkerzij, wat gebogen lopend het gebouw binnenkwam. Ik hoorde de soldaat zeggen: ,,Ik ben geraakt, ze hebben mij getroffen. Ik heb zo'n pijn.'' Althans woorden van gelijke strekking. De soldaat haalde moeilijk adem. De soldaat ging in het wachtgebouw tegen één van ons aanhangen en dreigde in elkaar te zakken. Iemand plaatste hem op een stoel. Ik zag toen bloed op de plaats waar hij zijn handen hield en een kogelgat in zijn kleding. Een tweede soldaat, eveneens deel uitmakende van de wacht, kwam direct na de eerste totaal onthutst het lokaal van de wachtcommandant binnenlopen. Ik hoorde hem zeggen: ,,Hij ging af.'' Althans woorden van gelijke strekking. Ik kan u niets verklaren omtrent zijn wapen. De soldaat ging op een stoel in een hoek van het lokaal zitten. De andere soldaat, naar mij later bleek genaamd F.A.M., zat totaal overstuur in het lokaal van de wachtcommandant. Ik vroeg aan M.: ,,Wist je dat je het gevulde ,,magazijn in je broekzak moest stoppen.'' Hij antwoordde: „Ja''. Ik vroeg hem of hij van de wachtcommandant gehoord had waar hij het gevulde magazijn moest laten. Hij atwoordde: ,,Ja''. Ik zei tegen hem.: ,,Je hebt geladen, maar ook nog gespannen, hoe komt dat?'. Hij antwoordde letterlijk: ,,We stonden wat te ouwehoeren.'' Het was mij niet geheel duidelijk en ik vroeg: ,,Wat bedoel je''. Hij antwoordde: ,,Ja, ,,met onze wapens.'';

als verklaring van Herman Jacob Adrie Claessen:

Op 31 oktober 1973 van 08.30 uur tot 19.30 uur, maakte ik deel uit van de wacht van de Generaal Majoor de Ruyter van Steveninckkazerne te Oirschot. Ik had reeds tweemaal wachtdienst in deze kazerne verricht, waarvan één als korporaal van aflossing. Ik was daarom met de consignes voor de wacht, alsmede die voor de korporaal van aflossing volledig op de hoogte. Ook voor deze wacht was ik wederom aangewezen als korporaal van aflossing. Op 31 oktober 1973, omstreeks 08.30 uur, nadat

de wacht was geïnspecteerd door de Officier van Kazernepiket, ging ik naar het lokaal van de wachtcommandant en de korporaal van aflossing. In verband met de overname van de wacht telde ik de daar ten behoeve van de wacht aanwezige munitie en nadat bleek dat de aantallen klopten nam ik de munitie over van de oude korporaal van aflossing. Twee soldaten van de wacht, die kennelijk door de wachtcommandant voor de eerste wacht waren aangewezen, kwamen bij mij in het lokaal. Het betrof de mij bekende soldaat Bexkens en M. Zij gaven mij elk een houder van hun persoonlijk wapen, zijnde een pistoolmitrailleur, merk UZI. Ik vulde beide houders met vijf scherpe negen-millimeter patronen. Toen ik de houders teruggaf zei ik tegen hen dat zij de houder met patronen niet mochten plaatsen in het wapen, maar dat zij de houder in de broekzak moesten bewaren;

als relaas van verbalisant:

Op 31 oktober 1973, omstreeks 19.15 uur, heb ik, Hulst, te Oirschot inbeslaggenomen één pistoolmitrailleur, merk UZI, nummer NL 125983 en één huls, 9 millimeter, Lotnummer 68;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een rapport, als deskundige opgemaakt en op 9 januari 1974 ondertekend door Dr. Ph. J. Hoedemaeker, arts, als lector in de Algemene Pathologie verbonden aan de Rijksuniversiteit te Groningen, houdende als verklaring van genoemde deskundige: ,,Op 18 december 1973 heb ik op verzoek van de Rechter-
,,Commissaris, belast met de behandeling van Strafzaken bij de Arron-
,,dissements-Rechtbank te Groningen de uit- en inwendige schouwing
,,verricht van het lijk van Johannes Martinus Bexkens, geboren 8 juli
,,1953 te Breda en overleden te Groningen op 15 december 1973, mij
,,daartoe door de bovengenoemde Heer Rechter-commissaris aangewe-
,,zen en overgedragen.

,,Conclusie.

,,Johannes Bexkens is overleden tengevolge van een ernstige bloeding
,,welke is ontstaan door een erosie van het slijmvlies van de luchtpijp tot
,,in de gemeenschappelijke rechter halsslagader. Deze erosie werd ver-
,,oorzaakt door een ingebrachte canule in de luchtpijp welke noodzake-
,,lijk was voor een actieve beademing van Johannes Bexkens. Deze be-
,,ademing was noodzakelijk wegens de slechte toestand waarin patiënt
,,verkeerde. Deze toestand was het direkte gevolg van ontstekingen in de
,,bovenbuik en in de rechterborstholte die het gevolg waren van her-
,,haaldelijk chirurgisch ingrijpen, noodzakelijk vanwege de wonden in
,,het lichaam, ontstaan door een kogel uit een pistoolmitrailleur."

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een verslag als bedoeld in artikel 29t der Wet op de lijkbezorging opgemaakt en op 16 december 1973 ondertekend door H. C. J. de Boer, lijkschouwer der gemeente Groningen, houdende als verklaring van genoemde De Boer:
,,dat hij persoonlijk heeft geschouwd het lijk van Johannes Martinus

„Bexkens, geboren op 8 juli 1953 en overleden op 15 december 1973 „te omstreeks 23.50 uur."

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 31 oktober 1973, te Oirschot, roekeloos, hoogst onvoor„zichtig, onnadenkend en onoplettend van een pistoolmitrailleur, merk „UZI, die door hem, beklaagde, in strijd met de hem gegeven aanwij„zingen was voorzien van een houder met scherpe patronen, de afsluiter „naar achteren heeft gehaald en vervolgens de loop van dit wapen heeft „gericht op de op korte afstand bij hem staande soldaat Johannes Martinus „Bexkens en aan de trekker heeft getrokken, zonder zich tevoren ervan „te hebben overtuigd, dat met dat wapen niet kon worden gevuurd, ten„gevolge van welke aan zijn, beklaagdes, grove schuld te wijten hande„lingen genoemde Bexkens door een door hem, beklaagde, aldus „afgevuurde kogel zodanig lichamelijk letsel heeft bekomen dat deze „Bexkens daardoor is overleden";

Overwegende, dat – nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard – een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar; voorts: gelast dat de inbeslaggenomen, nog niet teruggegeven voorwerpen, te weten: een pistoolmitrailleur, merk UZI, nr. NL 125983 en een huls, 9 millimeter, Lotnummer 68, zullen worden teruggegeven aan Commandant C. Compagnie, 17e Pantserinfanterie bataljon te Oirschot (Kapitein F. M. Tummers) – Red.].

TUCHTRECHTSPRAAK

Commandant 5e Groep Geleide Wapens

Beschikking op beklag van 4 oktober 1974

Een dpl. soldaat doet bij invoer in Nederland geen aangifte van een door hem in een personeelswinkel in de BDR belastingvrij gekochte camera; hij wordt terzake gestraft met vier dagen verzwaard arrest.

De beklagmeerdere wijzigt de strafreden, omdat deze niet weergaf dat daarmede inbreuk gemaakt werd op een militair voorschrift.

Het H.M.G. doet de strafoplegging teniet, omdat het om een strafbaar feit ging mbt. hetwelk de mil. rechter niet bevoegd is.

(W.K. art. *2;* I.M.S.T. art. 79)

De luitenant-kolonel J. de Ruiter Commandant 5e Groep Geleide Wapens;

Gezien het beklagschrift van de dienstplichtig soldaat P., houdende de op 11 september 1974 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van 4 dagen verzwaard arrest met de strafreden: *„Belastingvrij „ingekocht artikel, t.w. één fotocamera, in Nederland ingevoerd zonder de „hiervoor geldende douane-regeling m.b.t. betaling van de accijnzen in acht „genomen te hebben",* hem opgelegd door de kapitein Chr. Lommers, Commandant van het Verzorgingssquadron van de 5e Groep Geleide Wapens en hem op 9 september 1974 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, diens vertrouwensman en de strafoplegger;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard zich in dit stadium te willen voorzien van een vertrouwensman en dat hij daartoe bereid heeft gevonden de Adjudant Onderofficier Van Rij, J.;

Overwegende dat klager voorts verklaarde te blijven bij hetgeen in zijn verzoek tot beklag was gesteld en met name dat hij meent dat de door hem gepleegde – en tevens telaste gelegde – handeling wel oplevert een vergrijp tegen de geldende douane- en belastingvoorschriften, maar dat dit feit niet aanleiding zou kunnen geven tot een krijgstuclitelijke bestraffing;

Overwegende dat klager voorts verklaarde kennis genomen te hebben van de waarschuwing, gesteld in de Dagelijkse Order nr. 42 van 28 februari 1974, en tevens te weten hetgeen vermeld is op de verkoopnota's, die gevoegd worden bij de belastingvrij gekochte artikelen uit de Personeelswinkel 5GGW;

Overwegende dat de vertrouwensman van klager aanvoerde dat – zo er al door het niet doen van aangifte een krijgstuchtelijk vergrijp zou bestaan – de waardevermindering van het litigieuze artikel zo omvangrijk zou zijn geweest, dat het daarmede viel beneden de DM 90,– grens,

waaronder geen aangifteplicht bestaat; dat hem voorts de toetsing aan de krijgstucht bijzonder vreemd voorkomt;

Overwegende dat de strafoplegger verklaarde te hebben gehandeld volgens de hem verstrekte richtlijnen en de strafmaat bepaald te hebben, rekening houdend met de door de Commandant 5GGW getroffen administratieve maatregel, waardoor aan klager de toegang tot de Personeelswinkel werd ontzegd voor de overige duur van zijn plaatsing bij 5GGW; dat hij voorts verklaarde de drie dagen compensatie op grond van de doorgaans gevolgde gedragsregel te hebben laten vervallen;

Overwegende dat het doorgaande gedrag van klager ligt boven het gemiddelde peil van de groep, waarin hij is tewerkgesteld; dat dit des te positiever wordt gewaardeerd, aangezien klagers talenten (vliegtuigmonteur) nauwelijks in overeenstemming zijn met zijn huidige werk als messbediende;

Overwegende dat vaststaat dat het bestrafte feit is gepleegd; dat voor de tuchtrechter als voldoende bewijs kan worden aangemerkt het door klager zelf terzake verklaarde, hetgeen wordt herhaald in het verzoekschrift en tijdens de behandeling daarvan op geen enkele wijze is weersproken;

Overwegende dat gezien de administratieve aanwijzingen voor de Personeelswinkel o.m. aan de Commandant 5e Groep Geleide Wapens is opgedragen de nodige maatregelen te treffen o.a. ter voorkoming van ontduiking van de geldende douane bepalingen m.b.t. via de Personeelswinkel aangekochte goederen;

Overwegende dat op grond van de brief nr. 131493 *C* d.d. 12 augustus 1964 van de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten de strijdigheid met de krijgstucht vaststaat; immers, in deze brief wordt enerzijds gewezen op daarbijgevoegde richtlijnen van het Ministerie van Financiën, waarbij onder meer wordt gewaarschuwd tegen belasting-ontduiking, en anderzijds wordt daarin gezegd, dat handelen in strijd met deze richtlijnen aan de krijgstucht dient te worden getoetst;

Overwegende dat ten deze bij 5GGW bovendien een OBA geldt, die de criteria zoals neergelegd in bovengenoemde brief, herhaalt;

Overwegende dat klager heeft bevestigd kennis te hebben genomen van de waarschuwing in de D.O. nr. 42 van 1974, waarin toetsing aan de krijgstucht voor degenen die misbruik maken van de verleende belastingvrijdommen in het vooruitzicht werd gesteld;

Overwegende dat als zodanig de gestrafte handeling valt binnen de grenzen van art. 2 W.K.;

Overwegende dat de ernst van het feit door drie faktoren wordt beinvloed:

1. klager kende de inhoud van de D.O. nr. 42 1974,
2. klager heeft kennis kunnen nemen van de tekst op de verkoopnota,
3. klager heeft, desgevraagd, toegegeven te weten dat handelingen

als door hem gepleegd niet waren toegelaten;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat het gepleegde feit niet alleen strijdig is met de krijgstucht, maar ook dat klager deswege strafbaar is;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden wel de feitelijke gang van zaken weergeeft, maar onvoldoende de strijd met de krijgstucht weergeeft en daarom wijziging behoeft;

Overwegende dat met betrekking tot het door klager aangevoerde omtrent het verlies van drie dagen compensatieverlof het volgende mag worden opgemerkt: dat dit een cumulatief effect geeft aan de opgelegde straf, hetgeen niet is toegestaan;

Overwegende dat daarbuiten de beklagmeerdere de visie heeft dat eenmaal verdiende compensatiedagen – zoals in het onderhavige geval verdiend door langdurig verricht werk buiten de normale werktijden – niet op deze – bestreden – wijze mogen worden afgenomen;

Overwegende dat m.b.t. het verlies van de compensatiedagen bepaald wordt dat deze worden teruggegeven;

Overwegende dat bij het bepalen van de strafmaat reeds rekening is gehouden met de consequentie van de door de Commandant 5GGW genomen administratieve maatregel – welke geen straf is en ook niet als zodanig moet worden aangemerkt – ; dat de strafmaat niet onevenredig is met de ernst van het gepleegde feit;

Beschikkende op het beklag: handhaaft de opgelegde straf.

Wijzigt de omschrijving der strafreden zodat deze komt te luiden:

„In strijd met een dienstvoorschrift en een later aan hem bekende waar-
„schuwing terzake, een belanstingvrij gekocht artikel in Nederland te
„hebben ingevoerd zonder aangifte te doen van invoer en de eventueel daar-
„voor verschuldigde rechten te hebben betaald".

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten.

Hoog Militair Gerechtshof

Beslissing van 20 november 1974

President: Mr. Prins; *Leden:* schout-bij-nacht Bakker, generaals-majoor Coopmans en Van der Pol, generaal-majoor b.d. Lagerwerff (plv.);

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gelezen een verzoek ontvangen op 9 oktober 1974, waarbij de dpl. soldaat P., dienende bij het Verzorgingssquadron van de 5e Groep Geleide Wapens te Stolzenau, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aan-

leiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de 5e Groep Geleide Wapens over de straf van vier dagen verzwaard arrest hem door zijn squadroncommandant opgelegd wegens:

„Belastingvrij ingekocht artikel, t.w. één fotocamera, in Nederland *inge-*
„*voerd* zonder de hiervoor geldende douane-regeling m.b.t. betaling van de
„accijnzen in acht genomen te hebben",

bij welke beschikking, op 4 oktober 1974 genomen, de opgelegde straf werd gehandhaafd en de omschrijving der strafreden werd gewijzigd zodat deze komt te luiden:

„*In* strijd met een dienstvoorschrift en een later aan hem bekende waar-
„*schuwing terzake*, een belastingvrij gekocht *arikel* in Nederland te hebben
„ingevoerd zonder aangifte te doen van invoer en de eventueel daarvoor
„verschuldigde rechten te hebben betaald."

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager, bijgestaan door zijn vertrouwensman de adjudant o.o. J. van Rij;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende dat klager zakelijk weergegeven heeft verklaard:

dat hij een door hem belastingvrij in de personeelswinkel van de 5e Groep Geleide Wapens te Stolzenau (BRD) gekochte fotocamera mee naar Nederland heeft genomen, zonder aangifte te doen van de invoer en zonder de eventueel daarvoor verschuldigde douanerechten te hebben betaald, en aldaar deze camera heeft verkocht aan zijn broer; dat hij wist dat bij order nr. 42 d.d. 28 februari 1974 van de commandant 5e Groep Geleide Wapens erop gewezen was dat doorverkoop van belastingvrij in de personeelswinkel gekochte artikelen verboden was, zoals ook was aangegeven in een aantekening op de aankoopnota, luidende: „Artikelen „zijn uitsluitend bestemd voor eigen gebruik. Doorverkoop en ander „misbruik is verboden";

Overwegende dat het invoeren in Nederland van een belastingvrij ingekochte fotocamera, zonder de hiervoor geldende douane-regeling met betrekking tot de betaling van de accijnzen in acht genomen te hebben, een fiscaal delict is, ten aanzien waarvan de militaire rechter ingevolge artikel 79 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht geen kennis kan nemen, en derhalve niet als zgn. oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp ingevolge artikel 2 onder 2e van de Wet op de Krijgstucht in aanmerking kon komen voor krijgstuchtelijke afdoening, aangezien zulks uitsluitend mogelijk zou zijn met betrekking tot een strafbaar feit waarvan de militaire rechter kennis kan nemen;

Overwegende dat een dergelijke gedraging haar voormelde karakter niet verliest wanneer zij ook bij enigerlei militaire order wordt verboden;

Overwegende dat derhalve de commandant van het Verzorgingssquadron van de 5e Groep Geleide Wapens niet bevoegd was tot strafoplegging

terzake van het feit, zoals dit is omschreven in de strafreden behorende bij deze strafoplegging en deze bij de behandeling van het beklag had behoren te worden nietig verklaard;

Overwegende voorts dat weliswaar klager bij de doorverkoop aan zijn broer, zijnde een niet-rechthebbende op belastingvrije artikelen uit genoemde personeelswinkel, heeft gehandeld in strijd met de terzake van de aankoop van artikelen in die personeelswinkel gestelde orders en voorschriften, en aldus een krijgstuchtelijk vergrijp kan hebben begaan, doch dat dit zou opleveren een ander feit dan waarvoor hij krijgstuchtelijk werd gestraft en dan vermeld in de bij de beschikking op het beklag gewijzigde omschrijving der strafseden;

Overwegende derhalve dat het Hof zich niet kan verenigen met de beschikking op het beklag en krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Doet te niet de opgelegde straf met de daarbij behorende omschrijving der strafreden;

Bepaalt dat de vermelding daarvan op klagers straflijst onleesbaar zal worden gemaakt;

Verstaat dat het door de gestrafte ten onrechte geleden nadeel ontstaan doordat hij de opgelegde straf van vier dagen verzwaard arrest geheel heeft ondergaan, zal worden hersteld;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desgewenst aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT

Het is algemeen gebruikelijk daar waar zulks uit de omschrijving van de gewraakte gedraging zelve niet onmiddellijk duidelijk blijkt, het onkrijgstuchtelijk karakter daarvan in de strafreden nader aan te geven; bij voorbeeld wanneer het gaat om de overtreding van een order of voorschrift welke slechts voor een beperkte kring gelding heeft.

De aanvankelijke strafoplegger deed dit in het onderhavige geval niet; hij volstond met de omschrijving van een fiscaal delict, ofschoon het onkrijgstuchtelijk karakter daarvan zeker niet zonder meer duidelijk moet worden genoemd. In dit opzicht bracht de beklagmeerdere verbetering aan.

Zeer zeker de aanvankelijke strafoplegger heeft geweten dat hier sprake was van een strafbaar feit, doch hij heeft niet geweten of zich niet gerealiseerd dat krijgstuchtelijke afdoening daarvan slechts toegelaten is wanneer de militaire rechter terzake competent is; mogelijk ook wist hij niet dat fiscale delicten aan de bevoegdheid van die rechter zijn onttrokken.

Hoogstwaarschijnlijk geldt dit ook voor de beklagmeerdere. Deze legde echter in zijn strafreden de volle nadruk op het (vermeend) onkrijgstuchte-

lijk karakter daarvan; het is dan ook niet ondenkbaar dat in zijn gedachtengang het krijgstuchtelijk element zó zeer prevaleerde boven het fiscale delict op zich, dat hij het daarvan als het ware losmaakte, er een eigen zelfstandig bestaan aan toekende en het afdeed als ware het een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp.

Het is waarschijnlijk dáárom, dat het Hoog Militair Gerechtshof, na te hebben overwogen dat hier geen oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp voorhanden was wegens het ontbreken van bevoegdheid van de militaire rechter, daaraan nog toevoegde dat een gedraging haar karakter van strafbaar feit niet verliest *wanneer die gedraging ook bij enigerlei militaire order wordt verboden.*

Die stelling, die zó vanzelfprekend klinkt dat men gaat zoeken naar de betekenis ervan, bedoelt waarschijnlijk er op te wijzen, dat men het krijgstuchtelijk aspect van een strafbaar feit nimmer mag losmaken om het afzonderlijk te bestraffen; de gedraging blijft primair een strafbaar feit. En inderdaad, die opvatting ligt besloten in het systeem van art. 2 W.K. Hieruit volgt dat in geval van een fiscaal delict het eventueel daaraan klevend krijgstuchtelijk aspect niet kan worden afgedaan. Het blijft zweven, want de burgerrechter toetst niet aan de krijgstucht.

Wanneer in de toekomst het tuchtrecht geheel zal worden losgemaakt van het strafrecht, en in verband daarmede art. 2, sub 2 W.K. zal worden geschrapt wordt de situatie anders. Dan zal uitsluitend de militaire rechter het krijgstuchtelijk aspect kunnen honoreren, doch in verband met diens dan te verwachten ingekrompen competentie zal het aantal „zwevende" gevallen toenemen. Het alternatief is dubbele berechting naar Westduits model.

B.

Commandant der zeemacht in Nederland

Beschikking op beklag van 10 september 1974

Een sergeant-machinist der Koninklijke Marine wordt gestraft terzake van betoonde onoplettendheid bij de uitvoering van zijn dienst en van een viertal andere vergrijpen gepleegd in een periode van drie tot zeven weken tevoren. De beklagmeerdere vermindert de straf mede in verband met het tijdsverloop sedert de vroeger gepleegde „opgespaarde" vergrijpen. Het H.M.G. gaat in deze verder en noemt de bestraffing dier oudere vergrijpen niet meer opportuun nu klager terzake daarvan niet eerder werd ter verantwoording geroepen of gewaarschuwd, doch neemt die vergrijpen bij de bepaling der straf wel in aanmerking als bijkomende omstandigheden.

Het Hof passeert het feit dat gestrafte na beklag niet werd gehoord door een der in art. 65 W.K. genoemde personen, doch klager daardoor niet

in zijn belang werd geschaad.

De strafvermindering (5 d. verzwaard tot 2 d. licht arrest) door beklagmeerdere bij wijze van compensatie gehonoreerd met 3 dagen buitengewoon verlof.

(W.K. art. 65)

DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLAND

Gelezen de verklaring van sergeant-machinist H. van 1 april 1974, houdende dat hij zich wenst te beklagen over de hem op 29 maart 1974 door de commandant van . . . opgelegde (en op gelijke datum aangezegde) krijgstuchtelijke straf van: „vijf dagen verzwaard arrest" terzake van:

„Zich meermalen nalatig betoond in het uitoefenen van zijn dienst, „en blijk gegeven van onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef als chef „in een machinekamer compartiment door

„1. zonder medeweten van de chef van de wacht bij herhaling zijn post „te verlaten;

„2. bij herhaling in ieder geval onoplettend, zo niet slapend, op zijn „post te zijn aangetroffen;

„3. onvoldoende voorzorgsmaatregelen te treffen voor reparatiewerk„zaamheden aan het hoofdstoomsysteem in zijn compartiment, waardoor „een gevaarlijke situatie ontstond."

Gehoord de klager en de strafoplegger;

Gezien de verdere verhoren en informatiën ten deze verzameld, waaronder het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek van 19 april 1974, opgemaakt door de bij beschikking van 17 april 1974 nr. PV/424/25340 benoemde commissie;

Overwegende vooraf dat het beklag werd ingediend op 1 april 1974, derhalve binnen de daarvoor gestelde termijn, zodat het voor behandeling in aanmerking komt;

dat de feiten en omstandigheden rond de betreffende voorvallen voldoende werden belicht in bovengenoemde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en bij partijen genoegzaam bekend mogen worden verondersteld, zodat deze thans niet wederom in extenso behoeven te worden weergegeven;

dat klager niet de wens te kennen heeft gegeven in het verdere verloop der procedure door een vertrouwensman te worden bijgestaan;

Overwegende vervolgens met betrekking tot de resultaten van het gehouden onderzoek:

1. ***ad*** punt **1** ***van de strafreden,*** luidende:

„zonder medeweten van de chef van de wacht bij herhaling zijn post „verlaten";

a. feit van 14 februari 1974:

dat dit voorval door klager zelf wordt toegegeven en door verklaringen van getuigen wordt bevestigd, zodat het als voldoende vaststaand kan

worden aangenomen;

b. feit van 22 februari 1974:

dat ook deze gebeurtenis, hoewel op zichzelf wellicht niet van zoveel gewicht en door klager dan ook als een ,,procedurefout" betiteld, door hem echter als zodanig wel wordt toegegeven en bevestiging vindt in de verklaringen van getuigen, zodat een en ander eveneens als voldoende vaststaand kan worden aangenomen;

2. ad punt 2 van de strafreden, luidende:

,,bij herhaling in ieder geval onoplettend, zo niet slapend op zijn post ,,te zijn aangetroffen";

a. feit van 1 februari 1974:

dat dit voorval op grond van de verklaringen van klager en van verschillende getuigen niet voldoende overtuigend is komen vast te staan voorzover betreft het slapen, doch wel met betrekking tot het overigens betonen van weinig waakzaamheid;

b. feit van 21 maart 1974:

dat met betrekking tot dit voorval eveneens moet worden vastgesteld, dat slechts het ten toon spreiden van een uiterst geringe mate van oplettendheid overtuigend is komen vast te staan;

3. ad punt *3* van de strafreden, luidende:

,,onvoldoende voorzorgsmaatregelen te treffen voor reparatiewerk-,,zaamheden aan het hoofdsysteem in zijn compartiment, waardoor een ,,gevaarlijke situatie ontstond",

dat met betrekking tot dit voorval, aan de hand van de verklaringen van klager en van verschillende getuigen – alsmede op grond van het onderzoek van de daartoe benoemde commissie – (ter plaatse zowel als, ter vergelijking, in de achtermachinekamer), moet worden gesteld:

a. dat het betreffende leidinggedeelte drukloos was op het moment waarop door machinist **A.** daaraan werkzaamheden werden verricht;

b. dat zodoende in feite op dat moment ter plaatse geen gevaarlijke situatie bestond;

c. dat de door majoor-machinist B. afgelezen druk een zogenaamde rest-druk moet zijn geweest op een leidinggedeelte dat door een gesloten klep gescheiden was van het gedeelte waaraan de werkzaamheden werden verricht;

dat voor wat betreft dit punt van de strafreden derhalve moet worden gesteld, dat de passage ,,waardoor een gevaarlijke situatie ontstond" niet afdoende kon worden aangetoond;

dat het overige gedeelte van de omschrijving als een juiste weergave van de feitelijke toedracht kan worden beschouwd, op grond waarvan kan worden gesteld dat sprake was van een gebrek aan voortvarendheid om elke kans op een gevaarlijke situatie zoveel mogelijk uit te sluiten;

dat immers, zakelijk gerelateerd, werd verklaard door:

1. klager:

dat hij het voor mogelijk houdt, dat machinist A. meer heeft gedaan dan hij, klager, gezegd had en meer ook dan zijn bedoeling was;

dat hij, klager, zulks niet heeft gezien en dat een en ander derhalve op een vergissing moet hebben berust;

dat hij, klager, van het begin af aan van plan was geweest zelf het lekkende drukstuk los te nemen;

2. machinist A.:

dat klager hem heeft uitgelegd wat er moest gebeuren en dat hij, A., de indruk kreeg dat hij er toen onmiddellijk aan kon beginnen;

dat, terwijl klager tussen hem en majoor-machinist B. in stond, deze laatste uiteindelijk tegen hem, A., geroepen heeft met zijn werkzaamheden te stoppen;

dat hij overigens op geen enkele wijze heeft gemerkt, dat er stoomdruk op de klep stond;

3. *majoor-machinist* B.:

dat hij inderdaad machinist A. met zijn werkzaamheden heeft laten ophouden, aangezien hij zag dat de manometers nog stoomdruk aangaven;

dat klager toen ongeveer tussen hem en machinist A. in stond en dat hij, B., zich niet kan voorstellen dat dit gehele incident aan klager zou zijn ontgaan;

dat hij zich ook niet kan voorstellen dat machinist A. uit zichzelf, dus zonder nadere opdracht, is gaan sleutelen;

dat uit dit alles moet worden geconcludeerd dat klager er niet in is geslaagd voldoende overzicht te houden over de gebeurtenissen ten tijde van het gewraakte voorval en dat hij, op zijn minst gezegd, onvoldoende voortvarend is geweest bij het in acht nemen van alle, voor de mogelijk zo gevaarlijke situatie te eisen, maatregelen en in het geven van voldoende duidelijke aanwijzingen;

Overwegende tenslotte

a. met betrekking tot de omschrijving der strafreden:

dat deze de feiten niet geheel weergeeft zoals zij zich – blijkens de resultaten van het gehouden onderzoek – hebben voorgedaan, zodat er aanleiding bestaat tot wijziging daarvan over te gaan;

b. met betrekking tot de strafoplegging:

dat uit het onderzoek is komen vast te staan, dat de strafoplegger bij het bepalen van de krijgstuchtelijke straf alle naar zijn inzicht daarbij aan de orde zijnde factoren heeft betrokken;

dat hij met name klagers persoon en diens algemeen gedragspatroon over een langere periode in aanmerking heeft genomen en dat de thans aangevochten krijgstuchtelijke straf dan ook gezien dient te worden vanuit een zekere escalerende en tot duidelijke terechtwijzing dienende werking;

dat, dit alles beschouwende, moet worden geconcludeerd, dat de strafop-

legger – naar het oordeel van hem, commandant der zeemacht in Nederland – in alle redelijkheid tot een krijgstuchtelijke bestraffing heeft kunnen besluiten;

dat de aan te brengen wijziging in de omschrijving van de strafreden en een aantal hieronder nader toe te lichten factoren echter van zodanig essentiële betekenis worden geacht, da op grond daarvan tot matiging in de opgelegde straf moet worden besloten;

dat namelijk mede van invloed moet worden geacht de omstandigheid, dat de thans tot bestraffing geleid hebbende feiten zich hebben afgespeeld over een wat langere periode, waardoor zij als het ware zijn ,,opgespaard'' en om die reden tot een relatief zware krijgstuchtelijke straf aanleiding hebben gegeven;

dat hiermede ten nauwste samenhangt het feit dat klager niet tussentijds, dat wil zeggen na het plaats vinden van één of meer der genoemde voorvallen, expliciet werd gewaarschuwd, in het bijzonder gelet op de uit het onderzoek gebleken omstandigheid dat aan boord sprake was van een zodanig algemeen gevoelde onplezierige bejegening door de leiding van de technische dienst ten opzichte van het tot die dienst behorende personeel (waaronder zeker niet uitsluitend schepelingen), dat het klager ook daaruit nauwelijks duidelijk kan zijn geweest dat een en ander in het bijzonder ten opzichte van hem als waarschuwing zou hebben gegolden;

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Bevindt dat er termen aanwezig zijn om de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden te wijzigen;

Wijzigt de opgelegde straf in: ,,Twee dagen licht arrest'', welke geacht moet worden geheel te zijn ondergaan door het ondergaan van de straf waarover klager zich thans heeft beklaagd;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden:

,,Zich meermalen nalatig betoond in het uitoefenen van zijn dienst en ,,blijk gegeven van onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef als chef in ,,een machinekamercompartiment door:

,,1. zonder medeweten van de chef van de wacht bij herhaling zijn ,,post te verlaten;

,,2. bij herhaling onoplettend op zijn post te zijn aangetroffen;

,,3. bij gelegenheid van reparatiewerkzaamheden aan het hoofdsysteem ,,in zijn compartiment een zodanig gebrek aan voortvarendheid te ,,betonen, dat elke kans op een gevaarlijke situatie niet zoveel mogelijk ,,werd uitgesloten'';

Bepaalt dat de gewijzigde straf en de nieuwe omschrijving der strafreden – in plaats van de oorspronkelijke, welke onleesbaar moet worden gemaakt – in het strafregister en in het aantekenboekje van klager zullen worden ingeschreven; dat hij – commandant der zeemacht in Nederland

– als strafoplegger zal worden genoemd;

dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt voorts dat aan klager ter compensatie van het geleden nadeel drie dagen buitengewoon verlof zal worden verleend op een tijdstip dat de dienst zulks toelaat.

Hoog Militair Gerechtshof

Beslissing van 18 december 1974

President: Mr. Prins; ***Leden:*** Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, generaals-majoor b.d. Wartena (plv.) en Van Nass (plv.);
Vertrouwensman: kapitein-luitenant ter zee Mr. C. M. P. Nijmeijer.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gelezen een verzoek ingediend op 25 september 1974, waarbij de sergeant-machinist, H., . . ., 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant der Zeemacht in Nederland, over de straf van vijf dagen verzwaard arrest hem opgelegd door de commandant van . . . wegens:

,,Zich meermalen nalatig betoond in het uitoefenen van zijn dienst, ,,en blijk gegeven van onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef als chef ,,in een machinekamer compartiment door:

,,1. zonder medeweten van de chef van de wacht bij herhaling zijn ,,post te verlaten;

,,2. bij herhaling in ieder geval onoplettend, zo niet slapend, op zijn ,,post te zijn aangetroffen;

,,3. onvoldoende voorzorgsmaatregelen te treffen voor reparatie-,,werkzaamheden aan het hoofdstoomsysteem in zijn compartiment, ,,waardoor een gevaarlijke situatie ontstond",

bij welke beschikking – op 10 september 1974 genomen en op 20 september 1974 ter kennis van klager gebracht – de opgelegde straf werd gewijzigd in die van twee dagen licht arrest en de strafreden werd gewijzigd zó dat deze komt te luiden:

,,Zich meermalen nalatig betoond in het uitoefenen van zijn dienst en ,,blijk gegeven van onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef als chef in ,,een machinekamercompartiment door:

,,1. zonder medeweten van de chef van de wacht bij herhaling zijn post ,,te verlaten;

,,2. bij herhaling onoplettend op zijn post te zijn aangetroffen;

,,3. bij gelegenheid van reparatiewerkzaamheden aan het hoofd-

„systeem in zijn compartiment een zodanig gebrek aan voortvarendheid „te betonen, dat elke kans op een gevaarlijke situatie niet zoveel mogelijk „werd uitgesloten";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager bijgestaan door diens vertrouwensman kapitein-luitenant ter zee mr. C. M. P. Nijmeijer;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende, dat namens klager is aangevoerd, dat de beklagmeerdere hem niet in persoon heeft ondervraagd en hem ook niet heeft doen ondervragen door één der in artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht genoemde personen, weshalve de beschikking, waarvan beklag dient te worden vernietigd;

Overwegende dienaangaande:

– dat de niet-naleving van artikel *65* van de Wet op de Krijgstucht voor wat betreft de daarin omschreven wijze van horen van klager – tegen welk verzuim niet uitdrukkelijk nietigheid is bedreigd – niet onder alle omstandigheden tot nietigheid van het door de beklagmeerdere gehouden onderzoek en de naar aanleiding daarvan gegeven beschikking behoeft te leiden;

– dat dit bepaaldelijk niet het geval is, indien blijkt, dat klager niet geacht kan worden door het verzuim te zijn geschaad, aangezien alsdan geen grond zou bestaan voor de mening, als zouden doel en strekking van dat voorschrift nietigheid van het onderzoek en de naar aanleiding daarvan gegeven beschikking vergen ter wille van de eisen van een deugdelijke beklagprocedure;

– dat nu blijkens het proces-verbaal, dat is opgemaakt door W. G. Bruggenwirth, kapitein-luitenant ter zee van de technische dienst en mr. Th. *C.* van Gelder, kapitein-luitenant ter zee van administratie, beiden dienende aan boord van een andere bodem, dan waarop de feiten, bedoeld in de omschrijving van de strafreden van de oorspronkelijk opgelegde straf, zouden zijn begaan, genoemde officieren op last van de beklagmeerdere een onderzoek hebben ingesteld naar aanleiding van het door klager in deze zaak ingediende beklag en door hen in het kader van dat onderzoek omtrent de in de omschrijving van de strafreden van de oorspronkelijk opgelegde straf vermelde feiten zeer omstandig zijn gehoord: vooreerst klager op 19 april 1974, vervolgens een achttal personen in de periode van 23 april tot 1 mei 1974, en tenslotte op 27 mei 1974 nogmaals klager, die toen verklaarde alle afgelegde verklaringen te hebben gelezen en van mening te zijn, dat de zaak voldoende is onderzocht, zijnde in het relaas van klagers beide verhoren ook die feiten en omstandigheden opgenomen, welke klager tot zijn verdediging heeft aangevoerd, en zulks – naar klagers vertrouwensman aan het Hof heeft medegedeeld – op voortreffelijke en volledige wijze;

– dat op grond hiervan is aan te nemen, dat door het gestelde verzuim

– waarvan het Hof aanvaardt dat het is begaan – klager niet in zijn belang is geschaad, zodat voor een nietigverklaring van de beschikking, waarvan beklag, geen termen bestaan;

Overwegende, dat bij het onderzoek niet overtuigend is komen vast te staan, dat klager op 28 februari 1974 bij gelegenheid van reparatiewerkzaamheden aan het hoofdsysteem in zijn compartiment een zodanig gebrek aan voortvarendheid heeft betoond, dat niet elke kans op een gevaarlijke situatie zoveel mogelijk werd uitgesloten;

Overwegende, dat klager ten aanzien van de overige aan de omschrijving van de strafreden ten grondslag liggende feiten, zakelijk weergegeven, heeft verklaard:

– dat hij toegeeft dat hij op 1 februari 1974 niet voor de volle honderd procent oplettend was, doch zulks ook niet noodzakelijk was, aangezien de feitelijke werkzaamheden werden uitgevoerd door de sgtmach E., die toen werd ingewerkt en nog niet zelfstandig werkzaam was, en hij zelf slechts ter plaatse aanwezig was om bij te springen als er iets bijzonders zou zijn;

– dat hij toegeeft dat hij op 14 en 22 februari 1974 uit het compartiment waar hij zijn dienst moest vervullen is weggegaan om soep te gaan eten, respectievelijk valuta te halen, – de laatste maal na zich onderhands te hebben laten aflossen –, zonder daarvoor uitdrukkelijk toestemming te vragen aan de chef van de wacht, of deze op de hoogte te stellen, zoals hij formeel had behoren te doen;

– dat hij ontkent op 21 maart 1974 onoplettend te zijn geweest, toen hij bij de verdamper werd aangetroffen; dat hij namelijk vooroverge-leund, zich steunend vanwege de zware zeegang, de verdamper in het oog hield;

Overwegende, dat bovenvermeld proces-verbaal onder meer, zakelijk weergegeven, inhoudt als verklaring van:

a. W., luitenant ter zee van de technische dienst der tweede klasse oudste categorie:

Op 1 februari 1974 tijdens de HW kwam ik op ronde in het achterste ketelruim, waar sgt. H. de wacht had. Aldaar was, behalve sgt. H. en de normale bezetting, ook sgt. E. aanwezig, die werd ingewerkt. Ik trof sgt. H. aan zittend op een bankje, het hoofd naar beneden gebogen. Hij merkte mij niet op, hoewel ik vlak voor hem stond. Ik heb enige ogenblikken (om de gedachten te bepalen ongeveer 10 seconden) voor hem gestaan. Toen ik hem aanraakte, schrok hij wakker, of gaf duidelijk die indruk, en kwam overeind;

b. B., majoor-machinist:

– Tijdens de MW op 14 februari 1974 kwam ik langs het onderofficiersverblijf en zag daar, tot mijn verbazing, sgtmach H., die op dat moment chef van de wacht van de achterunit was, in gezelschap van enige andere onderofficieren aan tafel soep te eten;

– Op 22 februari 1974 tijdens de wacht, belde het Hoofd van de technische dienst mij op en vroeg ,,Weet jij dat H. boven loopt?'' Ik antwoordde ontkennend en belde de achterste machinekamer. Mij bleek toen dat sgt. F. op post stond in plaats van H. Het had niet mijn instemming dat H. zich zonder mijn toestemming heeft laten aflossen voor het kopen van vreemde valuta. Ik zou wel toestemming hebben verleend voor dit aflossen indien hij het mij behoorlijk had gevraagd;

– Op 21 maart 1974 tijdens de DW maakte ik omstreeks 06.30 uur een ronde. Toen ik in de achterste machinekamer kwam, trof ik H. aan, gezeten op een kist op de bovenvloer bij de verdamper. Hij was kennelijk in een slapende toestand, waarbij zijn hoofd steeds weer naar voren viel tegen de railing die de opening waarin de verdamper staat, afschermt. Ik heb ongeveer vijf minuten vlak naast en schuin voor hem staan kijken en ben toen naar de manoeuvreerstand gelopen. Toen ik daar kwam constateerde ik dat het alarm van de verdamper in werking was. Ik wenkte de aanwezige kpl. M. om iets aan de verdamper te gaan doen. Ik heb M. met mijn blik gevolgd toen hij naar de verdamper toeging en gezien dat hij voor H. langs zich met de verdamper ging bemoeien, waarop H. aanvankelijk in het geheel niet reageerde;

Overwegende, dat uit het onderzoek is komen vast te staan dat klager

– op 1 februari en 21 maart 1974 tijdens zijn dienst als chef in een machinekamercompartiment niet de oplettendheid heeft betracht welke van hem onder die omstandigheden kon en moest worden verwacht;

– op 14 en 22 februari 1974 zonder medeweten van de chef van de wacht het compartiment waar hij zijn dienst moest vervullen, heeft verlaten;

Overwegende, dat uit het vorenstaande volgt dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan een aantal krijgstuchtelijke vergrijpen;

Overwegende, dat naar 's-Hofs oordeel echter de feiten gepleegd op 1, 14 en 22 februari 1974 van dien aard waren dat – nu bij het constateren de betrokken meerderen aanleiding hebben gevonden te volstaan met een korte terechtwijzing of opmerking, danwel zelfs in het geheel niet op te treden, en klager deswege niet eerder werd ter verantwoording geroepen of gewaarschuwd – krijgstuchtelijke bestraffing van deze feiten op zichzelf op 29 maart 1974 niet meer opportuun was en zij slechts als bijkomende omstandigheden bij de bepaling van de straf terzake van het op 21 maart 1974 gepleegde krijgstuchtelijke vergrijp in aanmerking gebracht dienen te worden;

Overwegende derhalve, dat de omschrijving van de strafreden wijziging behoeft;

Overwegende dat het Hof, gelet op de aard van klagers misdragingen en de omstandigheden waaronder deze werden begaan, in aanmerking genomen klagers persoon en doorgaand gedrag, de straf zoals deze is gewijzigd bij de beschikking op het beklag passend acht;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak het Hof overigens tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan tot die vervat in de beschikking waarvan beklag, behoudens dat de omschrijving van de strafreden dient te worden gewijzigd, zodat deze komt te luiden zoals nader aangegeven;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag:

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zo dat deze komt te luiden:

,,Op 21 maart 1974 als chef in een machinekamer onoplettend op zijn ,,post aangetroffen''

met de aantekening:

,,bij het bepalen van de strafmaat in aanmerking genomen dat hij in de ,,voorafgaande periode kort achtereen eveneens onoplettend op zijn post ,,werd aangetroffen en bij herhaling het compartiment waar hij werkzaam ,,was heeft verlaten zonder medeweten van de chef van de wacht'';

Bepaalt, dat klagers conduiteboekje dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desverlangd aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT

Door de invoering van de Regeling Vertrouwensman onderging het geringe aantal procedurele voorschriften van ons militaire tuchtrecht een niet onaanzienlijke uitbreiding. De in verband daarmede opnieuw actuele vraag naar de gevolgen van schending dezer voorschriften – nergens in de Wet op de Krijgstucht of de Regeling Vertrouwensman met nietigheid bedreigd – kwam al spoedig ter sprake bij het Hoog Militair Gerechtshof. Bijzijn beslissing van 17 april 1974 ging het Hof aan een gemaakte vormfout voorbij, daarbij overwegende dat klager niet in zijn verdediging was geschaad en eventuele aanvankelijke schade inmiddels door de beklagmeerdere was opgeheven (MRT, 1974, blz. 289). In het onderhavige geval, waarbij het toch ging om schending van een niet onbelangrijk, in de W.K. zelf vastgesteld voorschrift, zien we het Hof wederom ditzelfde criterium hanteren.

Een andere hier behandelde kwestie geldt de vraag of bij de berechting van een krijgstuchtelijk vergrijp een of meer vroeger geconstateerde en toen niet bestrafte vergrijpen alsnog mede mogen worden bestraft. De vraag wordt – onder enig voorbehoud – door het Hof ontkennend beantwoord. Dat die vroegere vergrijpen bij de bepaling van de straf wel in aanmerking gebracht dienen te worden is een andere zaak; art. 37 W.K. schrijft zulks uitdrukkelijk voor. Het is niet meer dan bevestiging van aloude jurisprudentie, volgens

welke vroeger gepleegde, inmiddels gepardonneerde feiten niet als oude koeien uit de sloot moeten worden gehaald. Men zie b.v. H.M.G. 2 april 1920 (MRT 1920 blz. 594).

B.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Militair Juridisch Brevet

Bij beschikking van de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten van 9 december 1974 is het brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht toegekend aan Mr. Ch. P. Verwer, tijdelijk reserve tweede luitenant der Koninklijke Luchtmacht.

Bij beschikking van de Chef van de Generale staf van 13 januari 1975 is het brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht toegekend aan Mr. J. C. F. Knapp, Kapitein van de Militair Juridische Dienst.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. *F. Bijvoet,* kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. ***S. van der Ploeg,*** Bïigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. ***C.*** *Mante*, Kolonel der Kon. Luchtmacht; Hoofd van de Sectie Juridische Zaken der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. W. ***A. J. Wevers,*** Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie, Stafofficier Juridische Zaken Marinestaf.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat *11* te Arnhem; Telefoon **085-426170.**

VASTE MEDEWERKERS:

Jhr. Mr. ***A. Baud,*** Griffier van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. ***A. D. Belinfante,*** Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. **J. M.** ***van Bemmelen,*** Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. **F.** *Kalshoven,* Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. **J.** R. *Stellinga,* Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in **10** afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van **1** januari **1975** f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. **425300,** of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari **1975** verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f **10,—** per pagina tot een maximum van f **100,—** per aflevering, benevens **10** presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Maart 1975

Aflevering
3

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. C. *Lammers*, De vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht – een weerwoord – 129

Strafrechtspraak

Valsheid in geschrift door opz. onjuistheden op te nemen in een proces-verbaal t.z.v. de verkoop van afgekeurde goederen der Koninklijke Marine. (W. Sr. art. 44 en 225) 135

Desertie in tijd van vrede; na bewegingsvrijheid of ziekte ca. 2 maanden ongeoorloofd thuis gebleven. (W. M. Sr. art. 97 en 98; RLLu. art. 114a en 193) 146

Onder invloed van alcohol te Katwijk een auto bestuurd en tegen een telefooncel gereden. (W.V.W. art. 26) 150

Een korporaal heeft te Seedorf ruim 3 kilogram hashish aanwezig. (W.M.Sr. art. 23 W. Sr. art. 36a, b, c; Opiumwet art. 3) 153

Feitelijke insubordinatie door met een bajonet stekende bewegingen te maken naar een wachtmeester. (W.M.Sr. art. 117) 156

Tuchtrechtspraak

Dpl. soldaat gestraft terzake van het bezigen van ongepaste bewoordingen, terwijl de beschuldiging slechts gewaagt van een ongepast gebaar. H.M.G.: slechts een ander aspect van dezelfde onkrijgstuchtelijke gedraging. (Regeling Vertrouwensman K.L. art. 9, 14) 160

Wangedrag tijdens een les gestraft met geldboete ofschoon het vergrijp werd gepleegd vóór de invoering van deze strafsoort. Beklag te vroeg ingediend, toch in behandeling genomen. (W.K. art. 7a, 61, 62) 163

Administratieve rechtspraak

Verzoek om toekenning van invaliditeitspensioen i.v.m. motorongeval afgewezen. Ongeval vond plaats tijdens avondpermissie, niet tijdens verlof of bewegingsvrijheid. C.R.v.B. bevestigt uitspraak van de Kroon dat noch van een dienstongeval, noch van enigerlei dienstverband sprake is. (Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2, 1, 2) 168

Verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren door Minister afgewezen omdat er een zekere tegenstrijdigheid zou bestaan in appellants verklaringen betreffende de naastenliefde en het zich door de vlucht onttrekken aan een aanval. De Kroon vernietigt de beslissing van de minister wegens onvoldoende motivering. (Wet gewetensbezwaren mil. dienst art. 7) 172

BIJDRAGEN

De vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht — een weerwoord —

door

MR. G. LAMMERS

1. In aflevering december 1974 van dit blad (blz. 571 – 576) gaat MR. DRS. A. J. MODDERKOLK nader in op mijn opvatting, dat de wettelijke basis van o.a. art. 17 R.K. te vinden is in art. 2.1." W.K., zijnde een wet in formele zin.

Modderkolk plaatst het probleem van de al of niet grondwettigheid van art. 17 R.K. tegen de achtergrond van het meer algemene probleem of aan personen, die in een bijzondere rechtsverhouding tot de overheid staan – zoals ambtenaren, militairen en gevangenen – bijzondere beperkingen in de uitoefening van grondrechten kunnen worden opgelegd.

Ik ben van mening, dat men – denkend en discussiërend over militair rechtelijke problemen – rekening dient te houden met het feit, dat het militair recht betrekking heeft op een bijzonder soort samenlevingsverband met eigen normen.

Die normen hebben met name betrekking op de militaire discipline, waarbij dan weer de gehoorzaamheidsplicht centraal staat.

In dit verband kan het navolgende illustratief zijn.

Het bestuur van de Nederlandse Juristen-Vereniging nodigde in 1971 o.a. PROF. MR. O. A. C. VERPAALEN uit tot het opstellen van een preadvies over het onderwerp: ,,Zijn nadere wetgevende voorzieningen op het ge-,,bied van het tuchtrecht en het tuchtprocesrecht wenselijk?"

Het bestuur oordeelde hierbij dat het militair tuchtrecht buiten behandeling moest worden gelaten.

PROF. MR. VERPAALEN betreurde deze beperking, aangezien het militair tuchtrecht een van de oudste vormen van het tuchtrecht was. Anderzijds stelde hij dat het militair tuchtrecht betrekking heeft op een scherp afgescheiden deel van het maatschappelijk leven, een wereld met een eigen, specifieke struktuur en dus met eigen normen. Wanneer men zich erin waagt, loopt men daardoor de kans teveel in details verstrikt te geraken.[1])

Ik meen dan ook dat Modderkolk in details verstrikt is geraakt, nu hij zich niet voldoende rekenschap geeft van de bijzondere opbouw van en de bijzondere regelingen in het militair tuchtrecht.

Vervolgens krijg ik het idee, dat MODDERKOLK een aanhanger van de funktionele opvatting van grondrechten is.

---

[1]) Zie Handelingen 1971 der Ned. Jur. Vereniging, deel I, derde stuk, blz. 5.

In deze opvatting wordt de vrije meningsuiting niet alleen gezien als een onvervreemdbare menselijke vrijheid, maar tevens wordt aan de vrije meningsuiting een politieke funktie toegekend.

Die politieke funktie kan gericht zijn op een verandering van het systeem (systeemevolutie). Aldus levert deze funktie van de vrije meningsuiting een bijdrage tot het optimaliseren van het systeem.

Daarentegen kan de politieke funktie van de vrije meningsuiting ook gericht zijn op een vernietiging van het systeem (systeemdestructie).

Bij de systeemevolutie dienen de gezagsdragers de meningsuiting te verwelkomen en te bevorderen.

Bij de systeemdestructie dienen de gezagsdragers de meningsuiting te dulden, voorzover die meningsuiting grond heeft in de fundamentele menselijke vrijheden[2]).

Ik kan en wil ook niet oordelen over de vraag of MODDERKOLK de systeemevolutie of de systeemdestructie voorstaat.

Na deze inleidende opmerkingen ga ik nader in op enkele opvattingen van Modderkolk.

2. Op blz. 575 onder punt **9** geeft MODDERKOLK zijn opvatting over art. 17 R.K. weer. Hij merkt o.a. op:

„art. 17 R.K. is vervat in een algemene maatregel van bestuur, die zich „begeven heeft op een voor de (formele) wetgever gereserveerd terrein „en is mitsdien ongrondwettig.

Uit deze stelling kan men concluderen, dat de Kroon (regering) zich een bevoegdheid toeëigende, welke haar niet toekwam.

Niets is echter minder waar.

De basis van deze algemene maatregel van bestuur (het Reglement betreffende de Krijgstucht) kan n.l. worden gevonden in de Wet op de Krijgstucht, zijnde een wet in formele zin. Immers, art. 73 W.K. luidt:

„Nadere bepalingen die ter uitvoering van deze wet noodzakelijk zullen „blijken, worden bij algemene maatregel van bestuur uitgevaardigd, tenzij „de wet anders bepaalt.

Het blijkt dus, dat de wetgever in formele zin (Kroon en Staten-Generaal tezamen) ***wetgevende (of regelgevende) bevoegdheid*** op het gebied van de krijgstucht heeft ***gedelegeerd*** aan de Kroon.

Uit de wetsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht komt een en ander vrij duidelijk naar voren.

Ik citeer een gedeelte uit het Voorlopige Verslag van de Eerste Kamer:

„Vele leden achtten het dan ook nodig, dat een reglement zou worden „samengesteld, waarin kort en voor iedereen bevattelijk de beginselen „worden aangegeven, waarop de krijgstucht berust, en de feiten, welke

---

[2]) Vgl. NRC/Handelsblad van 18 dec. 1971, Krijgsmacht en de meningsuiting, een kranteartikel, geschreven door PROF. MR. H. TH. J. F. VAN MAARSEVEEN.

„als krijgstuchtelijke vergrijpen worden beschouwd, zoveel mogelijk zijn „samengevat. Men sprak het vertrouwen uit, dat, hetzij bij den algemee-„nen maatregel van bestuur bij art. 73 bedoeld, hetzij op andere wijze, in „een en ander zou worden voorzien[3]).

Uit de geschiedenis van de Invoeringswet Militair Straf- en tuchtrecht blijkt vervolgens, dat het Reglement betreffende de Krijgstucht – ondanks een eerdere toezegging[4]) – geen dienstvoorschrift in de zin van het huidige art. 135 WMsr. is[5]), maar een Koninklijk Besluit in de zin van een algemene maatregel van bestuur[6]).

Men kan dus stellen, dat de Kroon – daartoe bevoegd verklaard door de wetgever in formele zin – zich op bevoegd terrein heeft begeven en dat art. 17 R.K., vervat zijnde in een algemene maatregel van bestuur, mitsdien niet ongrondwettig is.

Ik moet deze conclusie wel zo stellen, nu Modderkolk in zijn stelling de ongrondwettigheid verbindt aan het onbevoegd zijn.

Evenwel is er een ander probleem en wel het rechterlijk toetsingsrecht.

Ik kan mij voorstellen, dat het HMG – bepalingen uit het Reglement betreffende de Krijgstucht (een algemene maatregel van bestuur) toetsend aan de Grondwet – sommige bepalingen uit dat Reglement buiten toepassing kan laten (onverbindend kan verklaren) wegens strijd met de Grondwet.

Waarom heeft het HMG dit echter nooit – voorzover ik kan nagaan – gedaan?

Ik meen dat de reden kan liggen in het bijzondere feit, dat het Reglement betreffende de Krijgstucht geen eigen leven leidt, maar onverbrekelijk verbonden is met art. 2 W.K.

Waarom die onverbrekelijkheid? Vergelijk hiervoor MRT juli/augustus 1974, blz. 323 en 324, alwaar ik een en ander reeds eerder uitwerkte.

Nogmaals: het Reglement betreffende de Krijgstucht is niet anders bedoeld dan een verklaring van het begrip krijgstucht.

Uit de wetsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht blijkt overigens duidelijk de betekenis van het Reglement.

Ik citeer minister HEEMSKERK, destijds minister van Justitie:[7])

„. . . dat het aangeeft, dat de in dit reglement genoemde voorschriften „aanduiden, dat de overtreding daarvan onbestaanbaar is met de militaire „tucht *of orde* (curs. van mij, G.L.), zoodat degene, die dit reglement zal

---

3) Zie MR. H. VAN DER HOEVEN, Militair Straf- en tuchtrecht, 1903—1922, deel 3, blz. 20.

4) Zie het onder noot 3 vermelde boek, blz. 69.

5) Vgl. de tekst van art. 15 lid 2 R.K., waarin dit duidelijk vermeld staat.

6) Zie P. A. KEMPEN, Militair Straf- en tuchtrecht, 1902—1933, deel 4, blz. 32 e.v.

7) Zie P. A. KEMPEN, Militair Straf- en tuchtrecht, 1903—1922, deel 4, blz. 38.

„overtreden, een krijgstuchtelijk vergrijp zal gepleegd hebben, want in „art. 2.1." van de Wet op de Krijgstucht staat:

„Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

„1°. alle niet in enige strafwet omschreven feiten, strijdig met eenig „dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire „tucht of orde."

In verband met het bovenstaande is het betoog van MODDERKOLK dan ook zeer zwak, nu hij op blz. 575 onder 10 schrijft:

„Ik waag het te betwijfelen of uit de behandeling van het ontwerp van „de Wet op de Krijgstucht in de Tweede Kamer mag worden afgeleid „dat het Reglement betreffende de Krijgstucht bedoeld is als uitlegging „van art. 2 W.K."

Het voorgaande ***letterlijke*** citaat uit de wetsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht wijst immers anders uit[8]).

Ik hoef dan ook niet nader in te gaan op het door Modderkolk aangehaalde citaat van THORBECKE, aangezien dit citaat ten deze irrelevant is.

Op blz. 576 merkt mijn opponent overigens op:

„de beperkingen in de artikelen 14, 17 en 19 c R.K. zijn zeker niet ge„daan uit hoofde van „onbestaanbaarheid met de militaire tucht of „orde".

Uit het voorgaande blijkt, dat deze opmerking geen hout snijdt (zie de hierboven geciteerde woorden van minister Heemskerk).

In dit verband is overigens art. 15 lid 2 R.K. ook zeer duidelijk. Immers, lid 2 van dit artikel geeft o.a. weer, dat het Reglement onder meer de strekking heeft de grondslagen van de krijgstucht te omschrijven en aldus een algemene aanwijzing te geven van datgene, wat onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

Overigens: ik betreur het, dat MODDERKOLK niet aangeeft waarom de beperkingen in de artikelen 14, 17 en 19 c R.K. dan wel gemaakt zijn.

3. Tenslotte sta ik stil bij art. 68 lid 1 Grondwet.

Op blz. 575 onder 11 haalt Modderkolk art. 60 Grondwet aan (bedoeld is uiteraard: art. 68 Grondwet). Hij stelt o.a.:

„Ook zonder het bestaan van art. 2 W.K. zou de Kroon op grond van „art. 60 grondwet (lees: 68 grondwet, G.L.) voor de militair geldende „verbods- en gebodsbepalingen kunnen geven binnen de kring van haar „bevoegdheid.

Ik meen, dat mijn opponent aan art. 68 lid 1 Grondwet een betekenis toekent, die niet aan lid 1 van dit artikel toekomt.

In „Een nieuwe Grondwet?", beschouwingen naar aanleiding van het eindrapport van de Commissie CALS-DONNER, wordt op blz. 51 opge-

---

[8]) Vgl. ook MRT juli/aug. 1974, blz. 322, alwaar ik een ander gedeelte uit de wetsgeschiedenis citeerde.

merkt, dat art. 68 lid 1 Grondwet een ***misleidend*** artikel is.

Dit artikel drukt n.l. slechts uit, dat de landsverdediging een zaak van de eenheidsstaat is, dit in tegenstelling tot de toestand onder de Republiek der Verenigde Nederlanden[9]).

MR. H. H. A. DE GRAAFF, bij leven bijzonder hoogleraar in het militair recht aan de Universiteit van Amsterdam, drukt op blz. 26 van zijn onder noot 9 vermelde dissertatie een en ander als volgt uit.

Art. 39 Grondwet van 1814 (thans art. 68 Grondwet) gaf de Souvereine Vorst, later de Koning, de beschikking over de vloten en de legers. Sedertdien is het oppergezag over de vloten en de legers (eerst sinds 1848 sprak de giondwet van de zee- en landmacht, terwijl art. 68 Grondwet nu spreekt van de krijgsmacht) een der constitutionele taken van de Koning geweest.

Illustratief in dit verband is ook de tekst van art. 75 lid 1 van het Ontwerp-Grondwet, hetwelk art. 68 lid 1 Grondwet te zijner tijd zal vervangen. Deze tekst luidt n.l.:

,,Het verdedigingsbeleid wordt gevoerd door de regering''.

Op grond van de onjuiste betekenis, die MODDERKOLK m.i. toekent aan art. 68 lid 1 Grondwet, komt zijn op blz. 575/576 vermelde opmerking in het luchtledige te hangen.

Aan de hand van art. 68 lid 1 Grondwet concludeert Modderkolk n.l.:

,,Het gaat dan niet aan te stellen dat de verbods- en gebodsbepalingen,
,,vervat in het Reglement Krijgstucht, op onderdelen terug te voeren zijn
,,op de algemene norm van artikel 2 W.K.

Ter afsluiting van dit weerwoord stel ik, dat de argumentatie van Modderkolk mij op geen enkel punt heeft kunnen overtuigen van de onjuistheid van mijn opvattingen, zoals voorkomend in het artikel ,,Enige opmerkingen over de vrijheid van meningsuiting binnen de ,,krijgsmacht'', gepubliceerd in MRT, juli/aug. 1974, blz. 321 – 325.

Een en ander neemt overigens niet weg, dat ik waardering heb voor de voorgenomen regeling op het gebied van de vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht.

Het uitgangspunt van de voorgenomen regeling is dat in de wet in formele zin dient te worden aangegeven welke beperkingen aan grondrechten kunnen worden gesteld.

Zo kan een belang, ontleend aan het goed funktioneren van de krijgsmacht, tot beperking van grondrechten nopen.

De Memorie van Antwoord ,,Nota inzake de herziening van het militair ,,tuchtrecht''[10]) vermeldt hierbij, dat dit belang van zodanig gewicht

---

9) **Zie VAN DER POT/DONNER, Handboek van het Nederlandse Staatsrecht, achtste druk, blz. 480 en MR. H. H. A. DE GRAAFF, De militair-rechterlijkeorganisatie 1795—1955, diss. Leiden, 1957, blz. 23 e.v.**

10) **Zie deze MvA, tweede kamerstuk, 1973—1974, 11689, nr. 6, blz. 9 linkerkolom.**

moet zijn, dat het voldoet aan de eisen, die het Verdrag van Rome stelt aan de gronden, waarop restricties kunnen worden aangebracht in de uitoefening van rechten van de mens en het genot van fundamentele vrijheden.

Zo kunnen dan op basis van de in het Verdrag van Rome voorkomende begrippen[11]) beperkingen op de grondrechten gesteld worden.

Hieronder volgt een overzicht van begrippen, die naar mijn mening in aanmerking kunnen komen:

- in het belang van 's lands veiligheid;
- territoriale onschendbaarheid;
- openbare veiligheid;
- bescherming van de openbare orde;
- voorkomen van verspreiding van vertrouwelijke stukken;
- voorkomen van strafbare feiten (hieronder begrepen de strafbare feiten, voorkomend in het Wetboek van Militair Strafrecht (toevoeging van mij, G.L.)).

In het kader van de tussen MODDERKOLK en mij gevoerde discussie is art. 11 lid 2 van het Verdrag van Rome ook van belang.

Dit artikel, handelend over de vrijheid van vereniging, daaronder begrepen vakverenigingen, en vergadering, vermeldt in lid 2 o.a.:

„Dit artikel verbiedt niet, dat wettige beperkingen worden aangebracht „in de uitoefening van deze rechten door *leden van de gewapende macht* „(curs. van mij, G.L.), van de politie of van het ambtelijk apparaat van „de Staat.

Het ziet er dus naar uit, dat op het gebied van de vrije meningsuiting binnen de krijgsmacht een regeling zal komen, die duidelijker zal zijn dan de huidige regeling.

Hierdoor zullen discussies, zoals nu door MODDERKOLK en mij gevoerd, vermoedelijk niet meer nodig zijn. Immers, de kans om in details van het militair recht verstrikt te geraken is dan op het punt van de vrije meningsuiting opgeheven.

In het kader van de voor de militair geldende beperkingen van grondrechten voorzie ik echter wel heftige discussies over de nadere inhoud van het begrip „belang, ontleend aan het goed funktioneren van de „krijgsmacht".

Het is mijn hoop, dat deze discussies uiteindelijk niet leiden tot systeemdestructie.

---

[11]) Vgl. de artt. 10 en 11 van het Verdrag van Rome.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 29 mei 1974

President: Mr. *H*. Donker; *Leden:* Mr. H. de Groot, kapitein ter zee van administratie en Mr. G. L. Lindner, kapitein-luitenant ter zee van administratie;
Raadsman: Kapitein-luitenant ter zee van administratie Mr. C. M. P. Nijmeijer.

Een officier, belast met de verkoop van afgekeurde goederen der Koninklijke Marine, had zich niet gehouden aan de voorschrijten, welke een openbare inschrijving eisten doch had één kavel verkocht aan een medeofficier die f 1,— hoger inschreef dan het hoogste bod op die kavel.

Ten laste gelegd: (1) Valsheid in geschrift met betrekking tot het terzake opgemaakte proces-verbaal; (2) Valsheid in geschrift door in het procesverbaal te vermelden dat de verkoop plaats vond met inachtneming van de betreffende Order Blijvende Aard (OBA); ***(3)*** *het opzettelijk aan de Overheid doen van een onjuiste ambtelijke mededeling; (4) opzettelijke ongehoorzaamheid aan de opdracht om de goederen te verkopen volgens de betreffende OBA; (5) opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid te melden dat de verkoop niet althans slechts ten dele met inachtneming van de betreffende OBA hadplaats gehad; (6) opzettelijk een daad verricht behorende tot een ambt dat hij niet bekleedde, zijnde immers slechts de commandant der zeemacht bevoegd, tot rechtstreekse onderhandse verkoop toestemming te geven;* **(7)** *verduistering van een geldbedrag van f 200; (8) wederrechtelijk wegmaken van een geldbedrag van f 200 door dit niet af te dragen; (9) verduistering van een bankcheque van f 530; (10) wederrechtelijk wegmaken van een bankcheque van f 530; (11) wegmaken en/of doen wegmaken van diverse goederen en gereedschappen.*

De krijgsraad acht slechts bewezen, en veroordeelt beklaagde terzake van, valsheid in geschrift gepleegd door een ambtenaar die bij het begaan van het strafbare feit een bijzondere ambtsplicht schendt.

Geldboete van f 100,—.

(W. Sr. art. 44 en 225)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen *E.G.N.,* geboren 25 september 1927, luitenant ter zee van speciale diensten der eerste klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 13 mei 1974 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij, dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der „eerste klasse bij de zeemacht, belast met de functie(s) van ... te ..., „terwijl hij, beklaagde, in voornoemde functie(s) ingevolge het gestelde „in de „Order van blijvende aard no. 3a" (OBA no. 3a) was belast met „de verkoop van afgekeurde goederen der Koninklijke marine en als „zodanig onder meer was gehouden om, zakelijk weergegeven, indien „en zo vaak er een verkoping bij inschrijving als bedoeld in de punten „310 en 320 van die „OBA" plaatsvond – bij welke inschrijving iedere „gegadigde diens bod op de door hem, beklaagde, in voormelde functie(s) „ten verkoop aangeboden goederen vóór een tevoren door hem beklaag- „de, bekend gestelde datum bij hem in een gesloten enveloppe, (met als „opschrift „Bod op ...") diende in te leveren, waarna hij, beklaagde, „vervolgens op laatstbedoelde datum, in commissie van twee officieren, „vorenbedoelde door hem ontvangen enveloppen diende te openen „– (telkenmale) een proces-verbaal op te maken – daarin onder meer „relaterende vorenbedoelde opening der door de inschrijvers/bieders „ingeleverde enveloppen, alsmede welke personen een bod als boven- „bedoeld hadden uitgebracht – op of omstreeks 23 februari 1973, althans „op een tijdstip in of omstreeks het tijdvak van 18 november 1972 tot „24 februari 1973, een proces-verbaal als vorenbedoeld, zijnde een ge- „schrift bestemd om tot bewijs van enig feit te dienen, te weten onder- „meer diende tot het bewijs van het daarin gerelateerde, valselijk heeft „opgemaakt met het oogmerk om dat proces-verbaal als echt te gebruiken „en/of door anderen te doen gebruiken, terwijl daaruit enig nadeel kon „ontstaan, immers hebbende hij, beklaagde, in voornoemde functie(s) „alstoen aldaar opzettelijk valselijk en/of bedriegelijk en/of in strijd met „de waarheid, wetende dat een of meer goederen waaromtrent bedoeld „proces-verbaal relateerde, reeds tevoren en zonder inschrijving, dan „wel niet bij een inschrijving als bedoeld in de punten 310 of 320 van de „„OBA 3a", door hem aan een of meer kopers was/waren verkocht, „althans gegund, in dat proces-verbaal de navolgende zinsnede(n) tekst „vermeld:

„„Heden, de 23e februari 1973 hebben wij, ondergetekenden, E.G.N., „„luitenant ter zee van speciale diensten der eerste klasse en Mr. D.W.F., „„luitenant ter zee der eerste klasse, ons ingevolge punt 320 sub c van „„OBA no. 3 in commissie verenigd, teneinde de enveloppen, ingezonden „„door bieders, inhoudende de door hen gedane biedingen te openen.

„„En hebben wij bevonden, dat de volgende biedingen werden ont- „„vangen:

„„zie bijlage: in totaal 15 biedingen".

„en deze met zijn handtekening ondertekend, terwijl uit het gebruik „van het aldus valselijk opgemaakte proces-verbaal enig nadeel kon

,,ontstaan, hebbende hij, beklaagde, voorts door het begaan van dit ,,strafbare feit een bijzondere ambtsplicht, hem als zodanig in de ,,OBA ,,,,no. 3a'' met betrekking tot het opmaken van vorenbedoelde processen-,,verbaal opgelegd, geschonden, althans hebbende hij voorts bij het ,,begaan van dit strafbare feit gebruik gemaakt van de gelegenheid hem ,,door zijn ambt geschonken;

,,2e. dat hij, dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der ,,eerste klasse bij de zeemacht, belast met de functie(s) van . . . te . . ., ,,terwijl hij, beklaagde, in voornoemde functie(s) ingevolge het gestelde ,,in de ,,Order van blijvende aard no. 3a'' (OBA no. 3a) was ,,belast met de verkoop van afgekeurde of overtollige goederen der ,,Koninklijke marine en als zodanig onder meer was gehouden, zakelijk ,,weergegeven, indien en zo vaak er een verkoping van vorenbedoelde ,,goederen had plaatsgevonden, om, ter verantwoording van die verko-,,ping, (telkens) een staat op te maken en deze vervolgens aan de minister ,,van defensie alsmede aan de officier belast met de administratieve dienst ,,bij de . . . toe te zenden, op of omstreeks 22 februari 1973, althans op ,,een tijdstip in of omstreeks het tijdvak van 18 november 1972 tot 24 ,,februari 1973 een staat als vorenbedoeld, zijnde een geschrift bestemd ,,om tot bewijs van enig feit te dienen, te weten onder meer dienende tot ,,het bewijs van het daarin gerelateerde omtrent de verkoop der goederen ,,als vorenbedoeld, valselijk heeft opgemaakt met het oogmerk om dat ,,geschrift als echt te gebruiken en/of door anderen te doen gebruiken, ,,terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, immers hebbende hij, beklaag-,,de, in voornoemde functie(s), alstoen aldaar opzettelijk, valselijk en/of ,,bedriegelijk en/of in strijd met de waarheid in bedoelde staat de na-,,volgende zinsnede(n) tekst vermeld en deze met zijn handtekening ,,ondertekend:

,,,,Verkoop vond plaats met inachtneming van de in OBA 3a vermelde ,,,,richtlijnen'',

,,terwijl uit het gebruik van die aldus valselijk opgemaakte staat enig ,,nadeel kon ontstaan, hebbende hij, beklaagde, voorts door het begaan ,,van dit strafbare feit een bijzondere ambtsplicht hem als zodanig in de ,,OBA no. 3a met betrekking tot het opmaken van vorenbedoelde ,,staat opgelegd, geschonden, althans hebbende hij voorts bij het begaan ,,van dit strafbare feit gebruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ,,ambt geschonken;

,,of, zo het vorenstaande onder 2e. primair niet tot zijn veroordeling ,,mocht leiden:

,,dat hij dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der eerste ,,klasse bij de zeemacht, belast met de functie(s) van . . . te . . ., terwijl hij, ,,beklaagde, in voornoemde functie(s) ingevolge het gestelde in de ,,Order ,,,,van blijvende aard no. 3a'' (OBA no. 3a) was belast met de verkoop ,,van afgekeurde of overtollige goederen der Koninklijke marine en als

,,zodanig onder meer was gehouden, zakelijk weergegeven, indien en zo
,,vaak er een verkoping van vorenbedoelde goederen had plaatsgevonden,
,,om, ter verantwoording van die verkoping, (telkens) een staat op te
,,maken en deze vervolgens aan de minister van defensie alsmede aan de
,,officier belast met de administratieve dienst bij de . . . toe te zenden, op
,,of omstreeks 22 februari 1973, althans op een tijdstip in of omstreeks
,,het tijdvak van 18 november 1972 tot 24 februari 1973, opzettelijk aan
,,de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling heeft gedaan of over-
,,gebracht middels bovenbedoelde staat, hebbende hij alstoen aldaar in
,,een zodanige staat de navolgende zinsnede(n) tekst vermeld en deze
,,met zijn handtekening ondertekend:

,,,,Verkoop vond plaats met inachtneming van de in OBAN 3a ver-
,,,,melde richtlijnen''

,,zulks terwijl hij, beklaagde, wist of had moeten of behoren te weten
,,dat bedoelde richtlijnen niet of slechts gedeeltelijk door hem in acht
,,genomen waren;

,,3e. dat hij op een of verschillende tijdstippen in de maand oktober
,,1973, althans op een of verschillende tijdstippen in de periode van om-
,,streeks 5 juli 1973 tot 25 november 1973, te . . ., dienende als luitenant
,,ter zee speciale diensten der eerste klasse bij de zeemacht, belast met de
,,functie(s) van . . ., nadat zijn meerdere, de kapitein-luitenant ter zee van
,,administratie J. P. Bruins, als plaatsvervangend hoofd van het bureau
,,bevoorrading van het ministerie van defensie (marine), althans namens
,,de minister van defensie, althans namens het hoofd bureau bevoorrading
,,van genoemd ministerie, hem op of omstreeks 5 juli 1973, althans in het
,,jaar 1973, bij de beslissing op een door hem, beklaagde, in zijn voor-
,,noemde functie(s) ondertekend en vervolgens aan genoemde minister
,, – ter beslissing door of namens die minister – aangeboden zogenaamd
,,,,Voorstel betreffende af te voeren goederen'', te weten het ,,Voorstel
,,,,betreffende af te voeren goederen'' no. 032/73, de schriftelijke opdracht
,,had gegeven om de op dat ,,Voorstel betreffende af te voeren goederen''
,,vermelde goederen behorende tot het zogenaamde ,,DEMS materieel''
,,te verkopen conform het gestelde in de ,,Order van blijvende aard no.
,,,,3a'' (OBA no. 3a), welke opdracht door of namens voornoemde meer-
,,dere was gesteld o.a. op het door hem, beklaagde, in voormelde func-
,,tie(s) terugontvangen, door die meerdere ondertekende, (afschrift)
,,exemplaar van vorenbedoelde ,,Voorstel betreffende af te voeren goede-
,,,,ren', houdende de mededeling van vorenbedoelde beslissing en welke
,,opdracht, naar hij, beklaagde, wist of moest of behoorde te weten, in-
,,gevolge het gestelde in die OBA 3a, onder meer zakelijk inhield dat hij,
,,beklaagde, in voornoemde functie(s) de op vorenbedoeld ,,Voorstel
,,,,betreffende af te voeren goederen'' vermelde goederen slechts recht-
,,streeks onderhands mocht verkopen aan door de commandant der
,,zeemacht aan te wijzen gegadigden en dat hij vervolgens de koper(s)

„schriftelijk moest meedelen dat deze gehouden was/waren de volledige „koopprijs tegen kwitantie te betalen aan de officier belast met de admi- „nistratieve dienst bij de . . . alvorens door hem, beklaagde, tegen over- „legging van bedoelde kwitantie in het bezit van de gekochte goederen „te kunnen worden gesteld en tenslotte dat hij, beklaagde, ter verant- „woording van bedoelde verkopen, een staat (verkoopstaat) – onder „meer vermeldende de omschrijving en het aantal der verkochte goederen „– terzake moest opmaken en vervolgens die door hem ondertekende en „gedagtekende staat moest opzenden aan de officier belast met de admi- „nistratieve dienst bij de . . . alsmede aan de minister van defensie, op- „zettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel – vorenbedoelde schrifte- „lijke opdracht – te voldoen, althans dat dienstbevel eigendunkelijk „heeft overschreden, hebbende hij, beklaagde, alstoen aldaar een of meer „goederen behorende tot het „DEMS-materieel", als bedoeld op voren- „genoemd „Voorstel betreffende af te voeren goederen", onder anderen „één of meer stukken gereedschap alsmede een of meer richtkijkers af- „komstig van het DEMS-geschut 7,6 cm., opzettelijk rechtstreeks ondei- „hands verkocht, immers zonder dat hij, beklaagde, daartoe opdracht of „toestemming van of namens de commandant der zeemacht had ver- „kregen, althans zonder dat de gegadigde(n) voor deze verkoop/verkopen „door de commandant der zeemacht was/waren aangewezen, hebbende „hij vervolgens opzettelijk een of meer betalingen op het/de door hem „aldus verkochte goed(eren) zelf in ontvangst genomen en dat (die) „goed(eren) zonder kwitantie aan de koper(s) afgegeven en tenslotte „opzettelijk nagelaten bedoelde (verantwoordings)staat (verkoopstaat) „terzake op te maken en aan de officier belast met de administratieve „dienst bij de . . . alsmede aan de minister van defensie op te zenden;

„of, zo het vorenstaande onder 3e. primair niet tot zijn veroordeling „mocht leiden:

„dat hij op een of verschillende tijdstippen in de maand oktober 1973, „althans op een of verschillende tijdstippen in de periode van 5 juli 1973 „tot25 november 1973, te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale „diensten der eerste klasse bij de zeemacht, belast met de functie(s) van „. . ., terwijl hij, beklaagde, in voornoemde functie(s) onder meer was „belast met de verkoop van afgekeurde of overtollige goederen der „Koninklijke marine volgens de voorschriften hem als zodanig bij de „„Order van blijvende aard no. 3a" (OBA no. 3a) gesteld, (telkens) „opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid een mededeling „te doen, waarvan de verzwijging het belang van dienst of van de staat „kan schaden, hebbende hij alstoen aldaar (telkens) opzettelijk nagelaten „te melden aan die bevoegde overheid, te weten o.m. aan de minister van „defensie en/of de commandant der zeemacht, dat ten aanzien van/bij „de verkoping(en), welke alstoen aldaar door hem, beklaagde, in zijn „functie(s) als voormeld werd(en) gehouden, door hem, beklaagde, de

,,hem met betrekking tot die verkoping(en) door de commandant der ,,zeemacht gegeven orders, als vervat in de OBA no. 3a, niet of slechts ten ,,dele in acht genomen werden/waren, zulks terwijl door de verzwijging ,,van die mededeling het belang van de dienst of van de staat kan worden ,,geschaad;

,,of, zo het vorenstaande onder 3e. subsidiair niet tot zijn veroordeling ,,mocht leiden:

,,dat hij op een of verschillende tijdstippen in de maand oktober 1973, ,,althans op een of verschillende tijdstippen in de periode van 5 juli 1973 ,,tot 25 november 1973, te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale ,,diensten der eerste klasse bij de zeemacht, belast met de functie(s) van ,,. . . ,als zodanig alstoen aldaar opzettelijk een daad heeft verricht, beho- ,,rende tot een ambt dat hij niet bekleedde, hebbende hij in voornoemde ,,functie(s), zonder opdracht of machtiging van of namens de comman- ,,dant der zeemacht in . . . en/of zonder voorafgaand overleg met die ,,autoriteit, (telkens) de ,,rechtstreekse onderhandse koop", als ,,bedoeld in de ,,Order van blijvende aard no. 3a" (OBA no. 3a) onder ,,punt 330, van een of meer afgekeurde goederen, welke in eigendom ,,toebehoorden aan de Koninklijke Marine, althans aan de staat ,,der Nederlanden, aan een of meer gegadigden gegund – immers ,,door dat goed of die goederen zonder opdracht of machtiging van of ,,namens de commandant der zeemacht en of zonder voorafgaand overleg ,,hieromtrent met die autoriteit rechtstreeks onderhands aan die gega- ,,digden, te weten o.a. aan E. J. en/of G.L.A. en/of J.S. te gunnen/ver- ,,kopen – zulks terwijl hij wist of moest of behoorde te weten dat in- ,,gevolge het gestelde in het punt 330 van bedoelde OBA, niet hij, be- ,,klaagde, doch de commandant der zeemacht gehouden was de gega- ,,digden als voren bedoeld aan te wijzen indien en zo vaak de in boven- ,,bedoeld punt van die OBA bedoelde verkoopmethode werd gevolgd, ,,hebbende hij voorts bij het begaan van dit strafbare feit gebruik gemaakt ,,van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

,,4e. dat hij op een tijdstip in de maand oktober 1973, althans op een ,,tijdstip in of omstreeks de periode van 5 juli 1973 tot 25 november 1973 ,,te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der eerste ,,klasse bij de zeemacht, in de functie(s) van . . . en als zodanig onder meer ,,belast zijnde met de verkoop van afgekeurde en/of overtollige goederen ,,der Koninklijke Marine opzettelijk van de gelden welke hij als zodanig ,,als betaling voor verkochte goederen als bovenbedoeld had ontvangen ,,ten behoeve van de Staat der Nederlanden en welke gelden, toebehoren- ,,de aan die staat, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, ,,beklaagde, hij aldus uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking, ,,althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk een ,,geldbedrag van *f* 200, of daaromtrent, althans enig geldbedrag, zich ,,heeft toegeëigend, hebbende hij bij het begaan van dit strafbaar feit

,,gebruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

,,of, zo het vorenstaande onder 4e. primair niet tot zijn veroordeling ,,mocht leiden:

,,dat hij op een tijdstip in de maand oktober 1973, althans op een tijd-,,stip in of omstreeks de periode van 5 juli 1973 tot 25 november 1973, ,,te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der eerste ,,klasse bij de zeemacht, in de functie(s) van . . . en als zodanig onder meer ,,belast zijnde met de verkoop van afgekeurde en/of overtollige goederen ,,der Koninklijke Marine, opzettelijk van de gelden, welke hij in voor-,,noemde bediening als betaling voor verkochte goederen als bovenbe-,,doeld had ontvangen ten behoeve van de Staat der Nederlanden en ,,welke gelden, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan ,,een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, hij uit dien hoofde in ,,voornoemde bediening onder zich had, een geldbedrag van f 200, of ,,daaromtrent, althans enig geldbedrag, heeft verduisterd, althans weder-,,rechtelijk weggemaakt, immers hebbende hij als zodanig alstoen aldaar ,,bedoeld geldsbedrag niet overgedragen/overgemaakt en/of verantwoord ,,aan de Staat der Nederlanden en aldus aan zijn bestemming onttrokken, ,,althans wederrechtelijk weggemaakt;

,,5e. dat hij, op een tijdstip in de maand oktober 1973, althans op een ,,tijdstip in of omstreeks de periode van 5 juli 1973 tot 25 november 1973, ,,te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der eerste ,,klasse bij de zeemacht, in de functie(s) van . . . en als zodanig onder ,,meer belast zijnde met de verkoop van afgekeurde en/of overtollige ,,goederen der Koninklijke Marine, opzettelijk een geldswaardig papier, ,,te weten een bankcheque ten bedrage van f 530,— of daaromtrent, althans ,,een bankcheque, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans ,,aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, welke door hem, ,,althans namens hem, door E.J., als betaling voor verkochte goederen ,,als bovenbedoeld was ontvangen ten behoeve van de Staat der Neder-,,landen en hij aldus in zijn persoonlijke dienstbetrekking, althans anders ,,dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, ,,hebbende hij bij het begaan van dit strafbare feit gebruik gemaakt van ,,de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

,,of, zo het vorenstaande onder 5e. primair niet tot zijn veroordeling ,,mocht leiden:

,,dat hij, op een tijdstip in de maand oktober 1973, althans op een ,,tijdstip in of omstreeks de periode van 5 juli 1973 tot 25 november ,,1973, te . . ., dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der ,,eerste klasse bij de zeemacht, in de functie(s) van . . . en als zodanig ,,onder meer belast zijnde met de verkoop van afgekeurde en/of over-,,tollige goederen der Koninklijke Marine, opzettelijk een geldswaardig ,,papier, te weten een bankcheque ten bedrage van f 530,— of daar-,,omtrent, althans een bankcheque, welke door hem in voornoemde

„functie, althans namens hem door E.J., als betaling voor verkochte „goederen als bovenbedoeld ten behoeve van de Staat der Nederlanden „was ontvangen en welke cheque, toebehorende aan de Staat der Neder- „landen, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, „hij uit dien hoofde in voornoemde bediening onder zich had, althans „als zodanig middels genoemde J. onder zich had, heeft verduisterd, al- „thans wederrechtelijk heeft weggemaakt, althans door genoemde J. „heeft doen verduisteren, althans wederrechtelijk heeft doen wegmaken, „immers hebbende hij als zodanig alstoen aldaar opzettelijk bedoelde „bankcheque (wederom) ter beschikking gesteld van genoemde J. en/of „niet overgedragen/doen overdragen en/of verantwoord aan de Staat der „Nederlanden en aldus die cheque aan zijn bestemming onttrokken, „althans wederrechtelijk weggemaakt, althans aan zijn bestemming doen „onttrekken, althans wederrechtelijk doen wegmaken;

„6e. dat hij op een of verschillende tijdstippen in de maand oktober „1973, althans op een of verschillende tijdstippen in het jaar 1973, te . . ., „dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der eerste klasse „bij de zeemacht, in de functie(s) van . . ., en als zodanig o.m. belast „zijnde met de verkoop van afgekeurde en/of overtollige goederen der „Koninklijke Marine, opzettelijk en wederrechtelijk een of meer goederen „als bovenbedoeld – te weten o.a. een of meer containers, een of meer „gascomfoors, enige meters ijzerdraad, een of meer gereedschapskisten, „een of meer stofzuigers, een of meer blikken verf, een of meer pomp- „stokken, een of meer oliespuiten, een of meer vetspuiten, een of meer „asbesthandschoenen, een of meer schroevendraaiers en andere gereed- „schappen en een of meer richtkijkers behorende tot het voormalige „„DEMS-geschut" van 7,6 cm. – althans een of meer goederen als boven- „bedoeld, welke goederen in eigendom toebehoorden aan de Koninklijke „Marine, althans aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander „of aan anderen dan aan hem, beklaagde, heeft weggemaakt en/of doen „wegmaken door E.J., hebbende hij alstoen aldaar, terwijl hij wist, moest „of behoorde te weten dat hij ingevolge het gestelde in de „Order van „„blijvende aard no. 3a" (OBA no. 3a) vorenbedoeld(e) goed(eren) „slechts onderhands mocht verkopen aan door de commandant der zee- „macht aan te wijzen gegadigden, dat hij vervolgens de koper(s) van dat „goed/die goederen schriftelijk moest mededelen dat deze gehouden was/ „waren de volledige koopprijs tegen kwitantie te betalen aan de officier „belast met de administratieve dienst bij de . . ., alvorens door hem, „beklaagde, tegen overlegging van bedoelde kwitantie in het bezit van „het/de gekochte goed(eren) te worden gesteld en tenslotte dat hij, be- „klaagde, ter verantwoording van bedoelde verko(o)pen een staat (ver- „koopstaat) – onder meer vermeldende de omschrijving en het aantal „der verkochte goederen – terzake moest opmaken en vervolgens die „door hem ondertekende en gedagtekende staat moest opzenden aan de

„officier belast met de administratieve dienst bij de . . . alsmede aan de „minister van defensie, opzettelijk vorenbedoeld(e) goed(eren) „recht-„„streeks onderhands" verkocht en of doen verkopen door genoemde J., „zonder dat de koper(s)/gegadigde(n) van dat/die goed(eren) tevoren „door de commandant der zeemacht was/waren aangewezen, vervolgens „dat goed/die goederen aan die koper(s) afgegeven en of doen afgeven „door genoemde J., zonder dat die koper(s) een door de officier belast „met de administratieve dienst bij de . . . verstrekt betalingsbewijs kon „(den) tonen en tenslotte nagelaten de terzake voorgeschreven rekening „en verantwoording als bovenbedoeld op te maken en in te dienen en „aldus opzettelijkenwederrechtelijk een of meer van bedoelde goederen „weggemaakt en of doen wegmaken en hebbende hij voorts door dit „strafbare feit een bijzondere ambtsplicht, hem opgelegd in bedoelde „OBA no. 3a, geschonden, althans bij het begaan van dit strafbare feit „gebruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken";

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: bewezenverklaring van het de beklaagde onder 1e. primair, 2e. primair en 4e. primair ten laste gelegde, alsmede zijn schuld daaraan en kwalificatie daarvan als:

1. „Een geschrift dat bestemd is om tot bewijs van enig *feit* te dienen „valselijk opmaken, met het oogmerk om het als echt en onvervalst te „gebruiken, terwijl uit dat gebruik nadeel kan ontstaan, door een ambtenaar „die bij het begaan van een *strafbaar* feit een bijzondere ambtsplicht schendt, „tweemaal gepleegd";

2. „Verduistering, gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijn „persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, door een ambtenaar die „bij het begaan van een *strafbaar* feit gebruik maakt van de *gelegenheid* „hem door zijn ambt geschonken";

en veroordeling deswege tot: een gevangenisstraf voor de tijd van vier weken, met aftrek van voorlopig arrest van *25* november *1973* tot 7 december *1973*, waarvan twee weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1e. ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: E.G. N., oud 46 jaar, als beklaagde:

Van 14 mei 1971 tot 7 december 1973, toen ik diende als luitenant ter zee van speciale diensten der 1e klasse bij de Zeemacht, was ik onder andere belast met de functie van . . . te . . . Ingevolge het gestelde in de „Order van Blijvende Aard no. 3a" (OBA 3a), was ik belast om afgekeurde of overtollige goederen der Koninklijke Marine te verkopen. Ik diende daarbij te handelen conform genoemde OBA. De OBA no. 3a is in de

tenlastelegging onder 1e. juist weergegeven. Ik was onder meer gehouden indien en zo vaak er een verkoping bij inschrijving plaatsvond, als bedoeld in de punten 310 en 320 van die OBA, telkenmale een proces-verbaal op te maken.

Bij zo'n inschrijving diende iedere gegadigde zijn bod op de door mij, in voormelde functie ten verkoop aangeboden goederen, vóór een tevoren door mij bekend gestelde datum, bij mij in een gesloten enveloppe (met als opschrift „Bod op . . .'') in te leveren.

Vervolgens moest ik op laatstbedoelde datum, in commissie van twee officieren, vorenbedoelde door mij ontvangen enveloppen openen. Het door mij op te maken proces-verbaal moest onder meer relateren vorenbedoelde opening van de ingeleverde enveloppen, alsmede de personen die een bod hadden uitgebracht. Op 23 februari 1973 heb ik een proces-verbaal ingevolge deze OBA opgemaakt. Hierin heb ik vermeld dat „Heden, de 23e februari 1973 wij, ondergetekenden, E.G.N., luitenant „ter zee van speciale diensten der 1e klasse en Mr. D.W.F., luitenant ter „zee der 1e klasse, ons ingevolge punt 320, sub c van OBA no. 3a, in „commissie verenigd hebben, teneinde de enveloppen, ingezonden door „bieders, inhoudende de door hen gedane biedingen, te openen. En hebben wij bevonden, dat de volgende biedingen werden ontvangen: zie „bijlage: in totaal 15 biedingen".

Dit proces-verbaal heb ik met mijn handtekening ondertekend. Ik wist dat ik toen opzettelijk in strijd met de waarheid verklaarde dat 15 biedingen waren ontvangen conform OBA no. 3a, terwijl in feite slechts 14 biedingen conform de OBA no. 3a waren ontvangen. Het bod dat door Mr. D.W.F. was gedaan op de kavels elektrische kabel en pannen bij deze verkoop, was namelijk niet conform OBA no. 3a tot stand gekomen, omdat ik deze kavels reeds tevoren en zonder inschrijving aan hem had gegund. Het commissielid F. wilde graag deze kavels kopen.

Toen de inschrijvingen allemaal binnen waren en ik alle inschrijvingen wist, heb ik met F. een lijst gemaakt waarbij hij inschreef voor een bedrag dat f 1,– hoger was dan de hoogste inschrijver. Het proces-verbaal heb ik in strijd met de waarheid opgemaakt en ondertekend, met de bedoeling het als echt te gebruiken.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marine Recherche, no. 2L/1974/PZV, opgemaakt op 15 januari 1974, respectievelijk op ambtseed en ambtsbelofte door Harm Lassche en Wim Cappon, respectievelijk sergeant-majoor en sergeant van speciale diensten-rechercheur der Koninklijke Marine, beiden onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, zakelijk onder meer inhoudt:

als aan verbalisanten afgelegde verklaring van Mr. D. W. ***F.:***

Van juli 1970 tot juni 1973 was ik geplaatst op de . . . te . . . In de maand mei 1971 arriveerde op de . . . luitenant ter zee van speciale diensten der eerste klasse E.G.N. Hij werd tewerkgesteld als hoofd van de

. . . In november 1972 vond er een verkoop plaats van overtollige goederen. Bij die goederen zag ik een kavel pannen en een kavel elektrische kabel staan, die ik graag wilde hebben. Ik overwoog om hierop een bod te doen. Ik heb twee blanco inschrijvingsformulieren meegenomen en ben naar het kantoor van luitenant ter zee N. gelopen. Ik kwam bij hem op het kantoor en wij kwamen toen over de prijs van de pannen in gesprek. Wie nu het eerst een prijs heeft genoemd kan ik mij niet meer herinneren, maar het kwam er op neer dat ik één gulden hoger inschreef op beide kavels dan de hoogste inschrijver. N. was op de hoogte van deze inschrijvingen. Gedurende mijn plaatsing in de . . . maakte ik deel uit van de commissie van officieren, die conform OBA no. 3a, punt 310 onder c het proces-verbaal van de inschrijvingen op de te verkopen goederen opmaakte. Zo maakte ik ook deel uit van de commissie toen ik voor mijzelf de pannen en de elektrische kabel kocht. Het proces-verbaal dat onder andere betrekking had op de aankoop van mijn pannen en kabel, is opgemaakt door luitenant ter zee N. Uit dit proces-verbaal blijkt dat conform OBA no. 3a is gehandeld. Dit is in strijd met de waarheid.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde onder 1e. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen: . . . enz. (Red.).

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 2e. primair en subsidiair, 3e. primair, subsidiair en meer subsidiair, 4e. primair en subsidiair, 5e. primair en subisdiair en 6e. ten laste gelegde;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder 2e primair en subsidiair, 3e. primair, subsidiair en meer subsidiair, 4e primair en subsidiair, 5e. primair en subsidiair en 6e. is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„valsheid in geschrift, door een ambtenaar, die *bij* het begaan van een „strafbaar feit een bijzondere *ambtsplicht* schendt",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225, eerste lid juncto artikel 44 Wetboek van Strafrecht;

overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden uitsluiten of opheffen;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van oordeel

is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van eenhonderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van vier dagen. – *Red.]*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 26 september 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; *Leden:* majoor A. B. Verbaan en majoor W. L. Groenendaal;
Raadsman: Mr. C. G. J. A. de Meulder.

Primair tenlaste gelegd opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 7 januari tot 4 maart 1974;

subsidiair in het tijdvak van 7 januari tot 4 maart 1974 gedurende een of meer perioden van enige weken, in elk geval tenminste 1 dag doch niet langer dan 30 dagen, opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

KRIJGSRAAD: *het primaire niet bewezen; in het subsidiaire nietigheid van de dagvaarding.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis): het primaire bewezen en 4 weken militaire detentie waarvan 2 weken voorwaardelijk.*

(W.M.Sr. art. 97 en 98; R.L. art. 114a en 193)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W.H.B., geboren 12 april 1952, dpl. kanonnier, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op „of omstreeks 7 januari 1974 na een hem verleend verlof of bewegings- „vrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeelte „Ede, althans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien op- „zettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is ge- „weest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 4 maart 1974 bij zijn onder- „deel is teruggekeerd,

„althans in het tijdvak van 7 januari 1974 tot 4 maart 1974, gedurende „een of meer perioden van enige weken, in elk geval telkenmale ten- „minste één dag, doch niet langer dan 30 dagen durende, opzettelijk dan „wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest van ge- „noemd onderdeel;"

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat door en namens de beklaagde ter terechtzitting aannemelijk is gemaakt dat beklaagde op of omstreeks 7 januari 1974 niet tot reizen in staat was;

Overwegende, dat de krijgsraad daardoor niet uit de wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, voorts dat de krijgsraad ten aanzien van het subsidair telastegelegde van oordeel is dat de daar genoemde afwezigheidsperiode(n) dusdanig weinig concreet ten laste is (zijn) gelegd, dat de dagvaarding voor wat betreft het subsidiair telastegelegde niet voldoet aan de op straffe van nietigheid voorgeschreven eisen, zodat de dagvaarding voor wat betreft het subsidiair telastegelegde nietig dient te worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan de beklaagde primair is telastegelegd.

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Verklaart de dagvaarding voor wat betreft het subsidiair telastegelegde nietig.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 4 december 1974

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Van der Pol, brigadegeneraal b.d. Mr. Van Lierop (plv.).
Raadsman: Mr. C. G. J. A. de Meulder.

(zie het vonnis hiervoor)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende de beklaagde zal veroordelen tot een militaire detentie voor de tijd van twee weken terzake van het hem subsidiair ten laste gelegde feit, te weten

,,dat hij in het tijdvak van 7 januari 1974 tot 4 maart 1974 gedurende
,,een periode van tenminste één dag doch niet langer dan dertig dagen
,,durende opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onder-
,,deel";

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: (zie vonnis – Red.) ;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

Op 7 januari 1974 ben ik, als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, na een mij verleende bewegingsvrijheid niet naar mijn onderdeel in Ede teruggekeerd. vanwege een gekneusd scheenbeen. Een arts heb ik daarvoor niet geraadpleegd. Ik ben van mijn onderdeel te Ede sindsdien onafgebroken afwezig gebleven totdat ik mij op 4 maart 1974 in persoon daarbij heb teruggemeld;

Overwegende, dat genoemde justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van genoemde commandant:

De dienstplichtig soldaat W.H.B. is van 7 januari 1974 tot 4 maart 1974 ongeoorloofd en onafgebroken afwezig geweest van zijn onderdeel A-Batterij 25 Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, gelegerd te Ede en heeft zich aldaar persoonlijk teruggemeld op 4 maart 1974;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, omstreeks 7 januari 1974 na een hem „verleende bewegingsvrijheid of na ziek thuis te zijn geweest, niet naar „zijn onderdeel te Ede is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk „ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 4 maart „1974 bij zijn onderdeel is teruggekeerd";

Overwegende daarbij, dat het Hof weliswaar wil aannemen dat beklaagde een blessure aan het scheenbeen heeft gehad, doch dat niet aannemelijk is gemaakt dat hij dientengevolge op 7 januari 1974 of kort daarna niet tot reizen in staat was terwijl ook overigens niet is gebleken van feiten of omstandigheden die zijn afwezigheid wettigden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Desertie in tijd van vrede gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het primair aan beklaagde ten laste gelegde is bewezen verklaard, een onderzoek naar het hem subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht een gedeelte van deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet, waarbij het Hof in het bijzonder rekening houdt met het feit dat beklaagde inmiddels met klein verlof is en werkzaam in de landbouw;

Gezien: . . . enz.

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het primair ten laste gelegde en hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van *vier weken;*

Bepaalt, dat van deze militaire detentie een gedeelte groot *twee weken* niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een op *een jaar* bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of zich op andere wijze heeft misdragen;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT

Doordat het Hoog Militair Gerechtshof het primair ten laste gelegde bewezen verklaarde, missen wij de uitspraak van het Hof over de vraag of het subsidiaire al of niet voldoende concreet is omschreven om de dagvaarding te kunnen redden.

De Krijgsraad vond van niet en verklaarde de dagvaarding (in zoverre) nietig; de Advocaat Fiscaal vond kennelijk dat de dagvaarding er nog wel mee door kon. Als ik het goed zie, aanvaardde de Advocaat-Fiscaal de subsidiaire dagvaarding voor zover daarin (mede) was ten laste gelegd dat beklaagde in het genoemde tijdvak „een" periode van tenminste één dag en niet langer dan 30 dagen afwezig was.

Ik zou mij aan de kant van de Krijgsraad willen scharen. Juist omdat de steller van de dagvaarding de keuze liet tussen een of meer perioden van telkens ten minste één dag en niet langer dan 30 dagen maakte hij het geheel te vaag.

W.H.V.

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 9 oktober 1974

President: Mr. ***H.*** Donker; ***Leden:*** Mr. H. de Groot, kapitein ter zee van administratie, G. Jungslager, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: Luitenant ter zee van de elektrotechnische dienst der 2e klasse ***OC*** J. W. Rameijer.

Als bestuurder van een auto daarmee gereden terwijl hij onder drank-invloed verkeerde.

2 Weken gevangenisstraf en 9 maanden ontzegging rijbevoegdheid.

Bevestigd in hoger beroep waarbij werd verworpen het verzoek van de raadsman tot strafvermindering in verband met repercussies van de straf op administratief gebied.

(W.V.W. art. 26)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, contra **A.S.,** geboren 25 september 1944, vliegtuigmaker-bekleder-parachutepakker der 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 13 september 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 3 maart 1974 te ongeveer 04.30 uur te Katwijk, ,,als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, daarin ,,gezeten, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg, de Tulpstraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige ,,invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in ,,staat moest worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen;

,,of zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden;

,,dat hij op of omstreeks 3 maart 1974 te ongeveer 04.30 uur te Katwijk, ,,als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, daarmede ,,rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Molen-,,tuinweg en gekomen op de kruising of splitsing van deze weg en de voor ,,het openbaar verkeer openstaande weg, de Tulpstraat met een bocht ,,naar rechts laatstgenoemde straat is ingereden en daarbij onvoorzichtig-,,lijk is op- of aangereden tegen, althans niet heeft voorkomen dat het ,,door hem bestuurde voertuig is op- of aangereden, althans aangegleden ,,tegen een aan de linkerzijde van genoemde Tulpstraat op het trottoir ,,staande telefooncel, door welke gedraging van hem, beklaagde, de ,,veiligheid op de weg alstoen aldaar in gevaar werd gebracht, althans

,,– naar redelijkerwijze was aan te nemen – in gevaar kon worden ,,gebracht" ;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde primair ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: ***A.S.,*** oud 30 jaar, als beklaagde:

Op 3 maart 1974, te ongeveer 04.30 uur, reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend 60-69-UJ, daarin gezeten, daarmede over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Tulpstraat te Katwijk. Voor ik ging rijden had ik die avond minstens 10 glazen bier gedronken. Nadat ik de bocht naar de Tulpstraat had genomen, merkte ik dat de auto begon te glijden en het volgende moment botste ik tegen een telefooncel aan. Ik ben vervolgens naar mijn woning aan de . . . straat . . . te Katwijk gelopen, waar ik door de marechaussee werd opgehaald;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee, brigade Valkenburg te Katwijk, no. P. 10211974, gesloten op 17 april 1974 en opgemaakt door J. A. Mol en J. Verhoef, respectievelijk wachtineester der Koninklijke Marechaussee en marechaussee der 1e klasse – opsporingsambtenaar, beiden behorende tot bovengenoemde brigade, zakelijk onder meer inhoudt:

1. als relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:

Op 3 maart 1974 hebben wij, verbalisanten, een onderzoek ingesteld naar een ongeval, dat op voornoemde datum, omstreeks 04.30 uur, had plaatsgevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Tulpstraat te Katwijk. Aldaar troffen wij een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend 69-60-UJ aan, die tegen een telefooncel was aangereden. De bestuurder van deze auto, die later opgaf te zijn **A.** S., troffen wij in diens woning aan de . . . straat . . . te Katwijk aan.

Wij zagen dat hij waterige ogen had. Wij roken dat de adem van deze persoon sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Op 3 maart 1974 te 05.45 uur, hebben wij de verdachte voor nader onderzoek overgebracht naar de brigade der Koninklijke Marechaussee te Katwijk. Aldaar hebben wij de bij dit proces-verbaal gevoegde vragenlijst ingevuld. Tijdens dit onderzoek en kort verhoor zagen wij dat de verdachte een waggelende gang had en onvast ter been was. Ook zagen wij dat de verdachte verschillende malen tegen de in het brigadegebouw aanwezige kasten aanliep, zonder dat hij daartoe door iets genoodzaakt was. Wij, verbalisanten, achtten de verdachte niet in staat een motorrijtuig naar behoren te besturen. Hij verklaarde tijdens het eerste onderzoek onder meer: ,,Ik geen bloedproef. Ik zit toch in de bakkies. Iedereen kan ,,toch zien dat ik gedronken heb en dronken ben. Had ik maar niet ge-
,,reden".

Overwegende, dat een zich in het procesdossier van beklaagde bevin-

dend bescheid, zijnde een vragen- en observatieformulier betreffende **A. S.,** geboren op 25 september 1944, op 3 maart 1974 te Katwijk getekend door J. **A.** Mol en J. Verhoef, voornoemd, zakelijk gerelateerd, onder meer inhoudt:

„dat voornoemde verdachte op 3 maart 1974 een sterke naar alcoholgeur riekende adem had; dat zijn ogen waterig waren; dat zijn evenwicht zwaaiend was; dat zijn gang wankelend en zwaaiend was en dat zijn gang na omdraaien of langs hindernis struikelend was;

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wordende voornoemd schriftelijk bescheid slechts gebruikt in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 3 maart 1974;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel *26,* eerste lid, wegenverkeerswet",

strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid, Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van, oordeel is, dat hieronder genoemde straf en bijkomende straf moeten worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot 2 weken gevangenisstraf en 9 maanden ontzegging rijbevoegdheid – Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 18 december 1974

President: Mr. Prins; Leden: Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor b.d. Wartena (plv.), generaal-majoor b.d. Van Nass (plv.).

Raadsman: Luitenant ter zee van de elektrotechnische dienst der 2e klasse OC J. W. Rameijer;

(Zie het vonnis hiervoor)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid behoudens dat het Hof:

a. uit de overweging inhoudende de zakelijk weergegeven verklaring van beklaagde doet vervallen de woorden „gekentekend 60-69-UP;

b. uit de overweging inhoudende het zakelijk weergegeven relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten zoals voorkomende in het proces-verbaal nr. P. 102/1974, doet vervallen de woorden „gekente-„kend 69-60-UJ".

overwegende, dat door beklaagde bij monde van diens raadsman is aangedrongen op vermindering van de opgelegde straf, daarbij aanvoerende dat in geval van een vrijheidsstraf een aantal administratieve maatregelen ten aanzien van beklaagde kunnen worden verwacht, welke door deze als een dubbele bestraffing zullen worden ervaren en waardoor de door de militaire rechter opgelegde straf als aanzienlijk zwaarder zal worden ervaren;

Overwegende dienaangaande dat – zo er al in de toekomst administratieve maatregelen van allerlei aard naar aanleiding van de door de militaire rechter opgelegde straf zouden worden toegepast – redressering van die maatregelen en de gevolgen daarvan, dient te worden gezocht bij de administratieve overheid en de administratieve rechter in stede van bij de strafrechter, zodat het Hof hierin geen termen aanwezig acht hiermede op de voorhand bij de bepaling van de straf rekening te houden;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie.

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis waarvan is geappelleerd met overneming der gronden en verbetering als hoger aangegeven.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 10 oktober 1974

President: Mr. J. ***A.*** L. Brada; ***Leden:*** luitenant-kolonel W. J. Esseveld en kapitein Mr. J. ***C.*** F. Knapp;
Raadsman: Mr. A. H. Kater.

Overtreding van artikel 3(1)(d) Opiumwet door het in bezit hebben van een grote hoeveelheid, circa 3 kilogram, hashish.

10 Maanden gevangenisstraf met aftrek waarvan 4 voorwaardelijk; onttrokken verklaring aan het verkeer van de hashish, 3 messen en 1 broodplank. Voorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. (13-15,) 23. W.Sr. art. 36a, 36b, 36c; Opiumwet art. 3)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen T.F.K. geboren 12 oktober 1950, korporaal, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 30 juli
,,1974, te Seedorf, Kreis Bremervörde, in de Bondsrepubliek Duitsland,
,,opzettelijk aanwezig heeft gehad een grote hoeveelheid (min. 3 kg) van
,,een gebruikelijk bereiding, waaraan de hennephars ten grondslag ligt
,,(hashish) als bedoeld in artikel 3 lid 1 sub d van de Opiumwet althans
,,een grote hoeveelheid (ruim 3 kg) van een vast of vloeibaar mengsel
,,bevattende hars afkomstig van een plant van het geslacht cannabis, zijn-
,,de een verdovend middel in de zin van artikel 2 lid 1 sub g van de Opium-
,,wet'';

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld: ,,(min. 3 kg.)'', welke fout de krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: ,,(ruim 3 kg.)'', door welke verbetering de beklaagde in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 30 juli 1974 heb ik te Seedorf, Kreis Bremervörde, in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl ik als korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, opzettelijk aanwezig gehad een grote hoeveelheid, drie kilo, hashish. Ik weet, dat het verboden is hashish aanwezig te hebben en het te bezitten; ondanks deze wetenschap had ik het bij mij;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer PD 259/74, opgemaakt en op 2 augustus 1974 gedagtekend en ondertekend door Van Dijk, Adriaan, wachtmeester der eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant:

Bij het doorzoeken van de auto van T.F.K. op 30 juli 1974 te Seedorf trof ik op de vloer van de auto achter de stoel, bestemd voor de bijrijder, een plastic zak aan, kleur wit, met als opschrift: ,,eet meer fruit''. In deze plastic zak bevonden zich drie plastic zakjes, kleurloos, elk inhoudende twee linnen zakjes, ovaal van vorm, die dichtgebonden aan de bovenzijde, geheel gevuld waren met een niet zichtbare substantie. Vorm, grootte en geur van de linnen zakjes kwamen overeen met die, waarin hashish ver-

pakt worden en K., daarmee geconfronteerd, gaf toe, dat het hashish was. Bij weging bleken de zes zakjes elk ruim **500** gram te wegen, tesamen juist **3.100** gram. Op 31 juli **1974** heb ik monsters genomen van de inhoud der zes linnen zakjes. Deze monsters heb ik, samen met de broodplank en de drie messen, opgezonden naar het Gerechtelijk Laboratorium te Rijswijk (ZH), ter vaststelling van de stof;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een rapport, op algemene eed als vast gerechtelijk deskundige opgemaakt en op **15** augustus **1974** ondertekend door dr. H. Jansen als apotheker verbonden aan het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te Rijswijk, houdende als verklaring van genoemde deskundige:

Op 2 augustus **1974** ontving ik per post van de Koninklijke Marechaussee te Seedorf: 6 monsters, welke genomen van ***6*** plakken zouden zijn van plakken lichtbruin samengeperst materiaal.

Konklusie

Uit de resultaten van het onderzoek moet, medegezien de aard van het materiaal, worden gekonkludeerd dat het boven vermelde materiaal bestaat uit een gebruikelijke bereiding van hennep, waaraan de hennephars ten grondslag ligt (zoals bijvoorbeeld hashish) als bedoeld in de opiumwet **1928** in artikel 3-1-d;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Kennisgeving van inbeslagneming, ondertekend door Van Dijk, Adriaan, wachtmeester der eerste klasse van de Koninklijke Marechaussee, onder meer inhoudt, dat Van Dijk voornoemd op **30** juli **1974** onder T.F.K. in beslag heeft genomen:

6 linnen zakjes, elk inhoudende ruim **500** gram hashish.

3 messen

1 broodplank;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde Kennisgeving van inbeslagneming slechtsgebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
„macht, op **30** juli **1974** te Seedorf, Kreis Bremervörde, en de Bonds-
„republiek Duitsland, opzettelijk aanwezig heeft gehad een grote hoe-
„veelheid (ruim **3** kg) van een gebruikelijke bereiding, waaraan de hennep-
„hars ten grondslag ligt (hashish) als bedoeld in artikel **3** lid 1 sub d
„van de Opiumwet";

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„overtreding van artikel ***3,*** eerste lid, aanhef en onder d, juncto B van de
„***Opiumwet,*** waarbij de schuldige het feit opzettelijk heeft gepleegd",

strafbaar gesteld bij artikel 10, eerste lid, van de Opiumwet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van de beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt zou achten om in de militaire dienst te blijven, indien hij tijdens de te bepalen proeftijd na te melden voorwaarden niet naleeft, doch in elk geval niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

overwegende, dat de beklaagde zich sedert 30 juli 1974 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht de inbeslaggenomen zes Linnen zakjes, elk inhoudende ruim 500 gram hashish, drie messen en broodplank aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende, daarbij, dat het goed, te weten de hashish, met betrekking tot welke het feit is begaan, van zodanige aard is, dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met de wet, en dat de overige goederen, te weten de drie messen en de broodplank, met betrekking tot welke het feit is begaan, van zodanige aard is, dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met het algemeen belang;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 10 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten sedert 30 juli 1974, waarvan 4 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar; voorts ontslag uit de militaire dienst zonder ontzegging van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, eveneens voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar. Onttrokkenverklaring aan het verkeer van zes linnen zakjes, elk inhoudende 500 gram hashish, drie messen, één broodplank – ***Red.]***

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 5 november 1974

President: Mr. R. W. Reindersma; ***Leden:*** majoor F. **A.** Limpens en majoor **A.** W. van Pelt;

Raadsvrouwe: Mej. Mr. *L.* C. D. F. Bienen, advocate te Den Haag.

Feitelijke insubordinatie: als soldaat zijn militaire meerdere met een in de opgeheven hand gehouden bajonet bedreigd en zich vervolgens tegen die meerdere verzet toen deze hem bij de pols gegrepen had.

6 Weken militaire detentie waarvan **3** *weken voorwaardelijk.*

(W.M.Sr. art. 117)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V.E., geboren 8 december 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 29 januari 1974 te Apeldoorn, terwijl hij als ,,dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Land-,,macht, opzettelijk zijn militaire meerdere, wachtmeester T. Henstra, ,,feitelijk heeft aangerand en/of zich met geweld tegen hem heeft verzet, ,,althans deze feitelijk heeft bedreigd met geweld, door alstoen aldaar ,,met een bajonet in de opgeheven rechterhand, terwijl de punt van de ,,bajonet gericht was op het hoofd van voornoemde Henstra, een stekende ,,beweging te maken in diens richting en in de hierop volgende worsteling ,,zich met geweld tegen Henstra te verzetten, daarbij pogende deze alsnog ,,met die bajonet te steken, een en ander onder het bij herhaling uiten ,,van de woorden: ,,Ik maak je kapot'';''

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris, onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 29 januari 1974 heb ik te Apeldoorn, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, door aldaar met een bajonet in de opgeheven rechterhand, terwijl de punt van deze bajonet gericht was op het hoofd van de wachtmeester T. Henstra, een stekende beweging te maken in diens richting, voornoemde wachtmeester T. Henstra feitelijk bedreigd met geweld. In de hieropvolgende worsteling heb ik mij met geweld tegen Henstra verzet en het is best mogelijk dat ik daarbij gepoogd heb alsnog met die bajonet te steken en daarbij bij herhaling de woorden: ,,Ik maak je kapot'' heb geuit. Ik was die avond stomdronken, ik weet nog dat ik met mijn dienstbajonet, waarvan de schede af was, tegenover de wachtcommandant stond. Ik weet nog dat de wachtcommandant tegen wie ik tekeer ging, gekleed was in het uniform van de Koninklijke Landmacht en dat hij rangonderscheidingstekenen droeg, daardoor wist ik ook dat hij mijn meerdere was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 78/74, opgemaakt en op 3 april 1974 gedagtekend en ondertekend door Wilhelm Frederik Johannes de Ruiter, wachtmeester 1e klas der

Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Apeldoorn zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Tjeerd Henstra:

Van 29 januari 1974, te 19.00 uur tot 30 januari 1974 te 07.00 uur, was ik wachtcommandant van de Koning Willem 111 kazerne te Apeldoorn. Voor deze functie was ik gekleed in het groene uniform der Koninklijke Marechaussee, voorzien van rangonderscheidingstekenen van wachtmeester. Omstreeks 23.45 uur kwam een mij onbekend in burger gekleed persoon het wachtgebouw binnen. Ik hoorde dat deze man een aantal onsamenhangende zinnen sprak. Ik zag dat hij dronken was. Ik begreep wel dat deze persoon een militair was. Ik vroeg hem wat hij nu eigenlijk wilde. Deze militair zei: „Ik wil weten waar mijn compagniessergeant-majoor is". Ik zei dat ik dat niet wist. Op dat moment zag ik dat deze militair, later bleek dat hij de soldaat V.E. was, een bajonet in zijn opgeheven rechterhand geklemd hield. Ik zag dat de punt van de bajonet op mijn hoofd gericht was. Ik zag dat hij de hand waar hij de bajonet ingeklemd hield naar beneden stak in de richting van mijn hoofd. Ik voelde mij ernstig bedreigd en greep de rechter pols van de soldaat. De soldaat trok en draaide om los te komen, wat hem echter niet gelukte. Tijdens de worsteling die hierop volgde heb ik steeds de bajonet boven mijn hoofd gehad. De soldaat schreeuwde: „Ik maak je kapot", deze zin heeft hij twee à drie maal herhaald. Op een gegeven moment wilde de soldaat weer toesteken. Ik stapte achteruit en de soldaat verloor zijn evenwicht. Ik trok hem over een bureau heen en de soldaat kwam op de grond te liggen. Tijdens de val verloor de soldaat zijn bajonet. De soldaat wilde de bajonet weer pakken doch dat gelukte hem niet;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij omstreeks 29 januari 1974 te Apeldoorn, terwijl hij als dienst-
„plichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht,
„opzettelijk zijn militaire meerdere, wachtmeester T. Henstra, feitelijk
„heeft aangerand en zich met geweld tegen hem heeft verzet, door als-
„toen aldaar met een bajonet in de opgeheven rechterhand, terwijl de
„punt van de bajonet gericht was op het hoofd van voornoemde Henstra,
„een stekende beweging te maken in diens richting en in de hierop vol-
„gende worsteling zich met geweld tegen Henstra te verzetten, daarbij
„pogende deze alsnog met die bajonet te steken, een en ander onder het
„bij herhaling uiten van de woorden: „Ik maak je kapot";"

Overwegende, dat – nu het primair telastegelegde bewezen is verklaard – een onderzoek naar het subsidiair telastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „feitelijke insubordinatie",

voorzien en strafbaar gesteld bij: art. 117, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen primair beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 6 weken, waarvan **3** weken voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar – Red.].

NASCHRIFT

Ten laste is gelegd dat beklaagde zijn meerdere „feitelijk heeft aangerand „en/of zich met geweld tegen hem heeft verzet, althans deze feitelijk heeft „bedreigd met geweld".

De Krijgsraad heeft het primaire bewezen verklaard en mitsdien naar het subsidiaire (de feitelijke bedreiging) geen onderzoek meer ingesteld. De Krijgsraad heeft echter uit het primaire zowel de feitelijke aanranding als het geweldadige verzet bewezen verklaard.

Dit nu is naar mijn mening niet juist.

Omtrent de toedracht, met name of er sprake was van feitelijke aanranding of van gewelddadig verzet, heeft beklaagde niets naar voren gebracht. De getuige (meerdere in kwestie) verklaart dat hij door beklaagde met een bajonet bedreigd werd, dat hij beklaagde toen bij de pols heeft gegrepen, waarna beklaagde trachtte los te komen. De feitelijke aanranding is dus van de meerdere uitgegaan (door de meerdere gericht tegen de mindere) en niet omgekeerd.

Ik meen dan ook dat niet gezegd kan worden dat beklaagde zijn meerdere feitelijk heeft aangerand. Overigens doet dit aan de qualificatie niet af.

W.H.V.

TUCHTRECHTSPRAAK

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 23 oktober 1974

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaals-majoor Coopmans en Van der Pol, luitenant-generaal van der Veen (plv.).
Vertrouwensman: dpl. soldaat W. van Douwen.

Een dpl. soldaat wordt gestraft met 3 dagen licht arrest terzake van het bezigen van ongepaste woorden tegenover een meerdere, zulks terwijl de beschuldiging in het „Formulier krijgstuchtelijke afdoening" slechts gewaagde van een ongepast gebaar (overigens van dezelfde strekking).

De beklagmeerdere oordeelt in dit verband dat de procedure niet juist werd gevolgd; blijkens zijn aanhaling van art. 14 Regeling Vertrouwensman K.L. is hij van mening dat de strafreden een ander vergrijp inhoudt dan de beschuldiging. Hij legt niettemin een – iets lagere – straf op.

Het H.M.G. beslist dat geen sprake was van een ander vergrijp, doch slechts van een ander aspect van dezelfde onkrijgstuchtelijke verdraging.

(Regeling Vertrouwensman K.L. art. 9, 14)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gelezen een verzoek ingediend op 19 augustus 1974, waarbij de dpl. soldaat **A.,** destijds dienende bij de 3e Rij-instructie compagnie Rijschool Bergen op Zoom, inmiddels overgeplaatst naar het Opleidingscentrum Technische Dienst te Utrecht, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de waarnemend-commandant van voornoemde Rijschool over de straf van drie dagen licht arrest hem door zijn compagniescommandant opgelegd wegens:

„Gekleed in sporttenue met daar overheen de overall op weg naar de „eetzaal over het kazerne terrein gelopen zonder hoofddeksel op het „hoofd. Toen zijn CSM hem hierover onderhield en deze naar aanleiding „van de opmerking van een collega die met betrokkene meeliep „We „„lopen toch in sporttenue", met stemverheffing reageerde: „Je gaat nu „„toch niet naar de sport toe?", de opmerking geplaatst: „Hou Uw „„gemak",

bij welke beschikking – op 12 augustus 1974 genomen en op 14 augustus 1974 aan klager uitgereikt – de strafreden werd gehandhaafd en de opgelegde straf werd gewijzigd in twee dagen licht arrest van welke straf twee dagen moeten worden geacht te zijn ondergaan door het ondergaan

van drie dagen licht arrest van de oorspronkelijke straf;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager bijgestaan door zijn vertrouwensmande dpl. soldaat W. van Douwen;

Gelet op de advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Overwegende dat de behandeling van deze zaak het Hof ten aanzien van de feiten tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan die vervat in de beschikking waarvan beklag;

Overwegende dat door klager bij monde van diens vertrouwensman, is aangevoerd:

1. dat, hoewel op het formulier als bedoeld in bijlage 2 behorende bij de brief van de Bevelhebber der Landstrijdkrachten nr. 73.6557/I dd. 7 november 1973 (Regeling Vertrouwensman KL) was vermeld dat hij werd beschuldigd een handgebaar tegen de CSM om zich rustig te houden te hebben gemaakt, hij werd gestraft blijkens de strafreden terzake van het feit dat hij, onder de omstandigheden in de strafreden nader omschreven, tegen de CSM de opmerking ,,Hou Uw gemak'' heeft gemaakt;

2. dat deze strafoplegging aldus heeft plaats gehad, ten onrechte zonder toepassing van artikel 14 van de Regeling Vertrouwensman KL en zonder dat klager in de gelegenheid is gesteld zijn verweer overeenkomstig voor te bereiden;

Overwegende dat naar 's-Hofs oordeel echter ***de gedraging in de strafreden omschreven niet is een ander krijgstuchtelijk vergrijp dan in voormeld formulier als beschuldiging vermeld, doch slechts een ander aspect van dezelfde*** *onkrijgstuchtelijke* ***gedraging van klager,*** terwijl niet is gebleken dat klager hierdoor in zijn verdediging is geschaad;[1])

Overwegende dat het Hof zich derhalve niet kan verenigen met de overwegingen in de beschikking waarvan beklag, voor zover betrekking hebbende op het niet juist volgen van de procedure, en deze overwegingen niet overneemt;

Overwegende dat het Hof zich evenmin kan verenigen met de overweging in de beschikking waarvan beklag met betrekking tot de zwaarte van de straf, voor zover daarbij mede in aanmerking is genomen een minder juist optreden van de rapporteur, aangezien het Hof hiervan niets is gebleken;

Overwegende dat het Hof zich ovetigens verenigt met de gronden en beslissingen in de beschikking waarvan beklag vervat, zodat deze beschikking voor het overige dient te worden bevestigd en het beklag als ongegrond moet worden aangemerkt;

Krachtens 's-Hofs Provisionele Instructie de eindbeslissing nemende op het beklag,

---

[1] Cursivering door de redactie.

Bevestigt de beschikking waarvan beklag met overneming der gronden behoudens voor zover hoger aangegeven.

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de beklagmeerdere, de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht en desgewenst aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT

In ons strafrecht kennen we een soortgelijk probleem als hier aan de orde. De rechter kan op vordering van de officier van justitie in een uitgebrachte telastelegging alsnog wijziging toelaten, doch daarbij geldt als voorwaarde dat de gewijzigde telastelegging nog hetzelfde feit *inhoudt als tevoren. Het bekende beginsel „non bis in idem" verbiedt vervolging wanneer over* hetzelfde feit *reeds een onherroepelijke rechterlijke beslissing – b.v. een vrijspraak – voorhanden is.*

De kwestie of het in een bepaaldgeval om hetzelfde danwel om een ander feit gaat lijkt op het eerste gezicht wel uiterst eenvoudig, doch een uitgebreide en soms zeer subtiele jurisprudentie leert ons het tegendeel.

De vraag of het bezigen van de geïncrimineerde woorden hetzelfde vergrijp inhield als het maken van het gebaar vermeld in de uitgebrachte beschuldiging werd in het onderhavige geval door de oorspronkelijke strafoplegger in ontkennende zin beantwoord. Hij beschouwde dit onderscheid kennelijk als een weinig of niet terzake doende bijkomstigheid, als lood om oud ijzer. Ik denk dat vele tot straffen bevoegde meerderen die zienswijze delen.

De beklagmeerdere was echter van mening dat hier wel degelijk twee onderscheiden vergrijpen aan de orde waren en noemde het dan ook onjuist dat art. 14 Regeling Vertrouwensman K.L. niet was toegepast. Het Hoog Militair Gerechtshof deelde dit oordeel niet en besliste dat het verschil tussen beschuldiging en strafreden slechts „een ander aspect van dezelfde „onkrijgstuchtelijke gedraging" betrof.

Of de strafrechter, voor wie de in een telastelegging gepresenteerde feitelijkheden geheel en al centraal staan, in een soortgelijke casuspositie tot een zelfde uitspraak zou zijn gekomen, mag ernstig betwijfeld worden. Moet daarom gezegd worden dat de juistheid van 's Hofs beslissing dezelfde twijfel verdient? Men zij hiermee zeer voorzichtig. Immers, op de eerste plaats mag men bepaald niet zonder meer de tuchtrechtelijke beschuldiging als bedoeld in art. 9 Regeling Vertrouwensman K.L. gelijkstellen met de strafrechtelijke telastelegging. Doch zelfs wanneer deze gelijkstelling wél zou opgaan, blijft nog gelden dat er alle reden is om bij de interpretatie van vormvoorschriften in het tuchtrecht wat minder strenge normen te hanteren dan in het strafrecht te doen gebruikelijk is.

B.

Hoofd Personeelszaken Verbindingsdienst Opleidingscentrum

Beschikking van 29 november 1974

Het gedrag van een dpl. soldaat tijdens een les leidt tot een krijgstuchtelijke straf van f 25,—, *zulks terwijl het vergrijp twee dagen vóór de invoering van die strafsoort werdgepleegd. Daarop volgend beklag, ofschoon te vroeg ingediend, wordt voor ontvankelijk gehouden en leidt tot vermindering der geldboete. Het H.M.G. bevestigt de beklagbeschikking.*

(W.K. art. 7a, 61, 62)

De luitenant-kolonel C. P. van Gilst, Hoofd Personeelszaken van het Verbindingsdienst opleidingscentrum;

Gezien het beklagschrift van de dienstplichtig soldaat J., ingedeeld bij de Instructiecompagnie Radio van het Verbindingsdienst opleidingscentrum, houdende een op 6 november 1974 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van vijfentwintig gulden geldboete met de strafreden:

„Inplaats van de verplichte twee lesuren typen te volgen deze lesuren benut „om medeleerlingen van hun typen af te houden, waardoor hun en zijn eigen „typeresultaten heel laag bleven", hem opgelegd door de kapitein H. E. Rijs, wnd. commandant Instructiecompagnie Radio van het Verbindingsdienst opleidingscentrum en hem op 5 *november ter kennis gebracht;*

Gehoord de klager, bijgestaan door vertrouwensman: de dienstplichtig soldaat J. A. Abelsma, registratienummer 53.09.17.003, de rapporteur: de sergeant G. J. van der Plaat, registratienummer 46.05.04.396 en de strafoplegger;

Gezien de op de zaak betrekking;hebbende bescheiden;

Overwegende dat het verzoek zich te mogen beklagen weliswaar op 6 november 1974 te 19.15 uur door klager werd afgegeven aan de straf-oplegger, dit overigens geen reden is geweest dit beklag niet ontvankelijk te verklaren;

Overwegende dat de klager heeft verklaard:

Op woensdag 30 oktober had ik met mijn klas het 1e en 2e lesuur type-les. Tijdens het 1e lesuur heb ik wat zitten praten met mijn klasgenoot, de soldaat B. Tegen het einde van de les kwam de instructeur kijken wat wij getypt hadden en waarschuwde ons, dat hij een rapport zou maken, als wij het komende uur even weinig zouden typen als het vorige. Het 2e lesuur ben ik gewoon aan de slag gegaan. Hoewel ik de test 150 aanslagen per minuut gehaald heb, kan ik dat geen 50 minuten volhouden.

Na het tweede lesuur concludeerde de instructeur, dat ik het best kon en ik nam aan dat alles in orde was. Ik was dus verbaasd, dat ik toch

was gerapporteerd.

Bij de kapitein bleek dat het rapport van de instructeur niet overeenkwam met de werkelijkheid. Mij werd verweten dat ik met proppen papier had gegooid en de anderen had afgeleid.

Ik ontken, dat ik met proppen heb gegooid, ik heb wel met de soldaat B. gepraat.

Het door de instructeur opgemaakte rapport heeft betrekking op beide lesuren, terwijl ik de mening ben toegedaan, dat na de waarschuwing aan het einde van het eerste lesuur mijn gedrag verder correct was en ik dus niet in aanmerking kom voor straf.

Als u van mening bent, dat ik toch voor straf in aanmerking kom, dan wil ik er op wijzen, dat het delict gepleegd is vóór de invoering van de geldboete, n.l. op 30 oktober j.l.

Bovendien vind ik het bedrag van de opgelegde geldboete te hoog.

Overwegende dat de rapporteur heeft verklaard:

Als aanvulling op het gerapporteerde, wil ik u graag nadere toelichting geven:

De klassen waaraan ik les geef variëren tussen 22 en 25 leerlingen.

De eis waaraan bij beëindiging van de cursus voldaan moet worden is 150 aanslagen per minuut. Er wordt echter naar gestreefd, te komen tot 180 aanslagen per minuut, waarna vrijstelling van het volgen van de typelessen wordt gegeven.

De dienstplichtig soldaat J. kan de stap van 150 naar 180 aanslagen per minuut niet maken, hij is niet echt geïnteresseerd en vindt het zo welletjes.

Na het eerste lesuur heb ik verschillende leerlingen gewaarschuwd wegens hun slechte prestaties. De soldaten J. en B. hebben zich daar weinig of niets van aangetrokken, gezien hun type-resultaten. Hoewel hij heeft voldaan aan de test van 150 aanslagen per minuut, kwam de soldaat J. nu tot een gemiddelde van 31 aanslagen per minuut.

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

Het rapport betreffende de dienstplichtig soldaat J. kwam bij mij binnen op vrijdag 1 november 1974 te f 16.30 uur.

Op 4 november 1974 heb ik een tenlastelegging uitgereikt voor een behandeling van het rapport op 5 november 1974.

De rapporteur, telefonisch door mij om nadere inlichtingen gevraagd, verklaarde in aanvulling op zijn schriftelijk rapport, dat gerapporteerde tijdens de lesuren typen anderen van het werk had gehouden, door met een klasgenoot hardop te converseren, proppen papier te gooien en opmerkingen te maken.

De soldaat J. gaf slechts toe, tijdens het eerste lesuur weinig gepresteerd te hebben wegens hardop praten met een klasgenoot.

Bij het bepalen aan de strafmaat heb ik rekening gehouden met de geringe prestatie tijdens deze lessen, het van het werk houden van anderen

en het doorgaand gedrag van betrokkene (hij werd de afgelopen twee maanden meermalen wegens zijn gedrag gewaarschuwd).

Overwegende dat rapporteur – na te zijn geconfronteerd met de verklaring van klager – nader heeft verklaard: ,,dat er tijdens het eerste ,,lesuur met proppen papier werd gegooid maar dat hij niet gezien heeft ,,dat klager die proppen gooide; dat hij wel een sterke verdenking tegen ,,klager heeft'';

Overwegende dat als vaststaand moet worden aangenomen, dat klager gedurende het eerste lesuur heeft zitten praten met tenminste één medeleerling en zich in het geheel niet heeft ingespannen om zijn typevaardigheid te verbeteren, doch daarentegen aanzienlijk minder heeft gepresteerd dan waartoe hij blijkens een eerder door hem afgelegde test in staat moet worden geacht;

dat rapporteur hem hiervoor op het einde van het lesuur heeft gewaarschuwd en heeft gedreigd, klager's gedrag te zullen rapporteren als deze zich tijdens het tweede lesuur wederom onvoldoende zou inspannen;

Overwegende dat klager blijkens het door hem ingeleverde typewerk slechts een gemiddelde heeft behaald van 31 aanslagen per minuut, terwijl hij tijdens een vijf minuten durende test heeft bewezen een gemiddelde van 150 aanslagen per minuut te kunnen halen, zodat ondanks de waarschuwing van rapporteur klager's inspanning in het tweede lesuur volstrekt onvoldoende is geweest;

Overwegende dat een eventueel door rapporteur gemaakte opmerking (,,je kunt het best'' of woorden van gelijke strekking) nog geen oordeel behoeft in te houden omtrent de inspanning van klager gedurende het tweede lesuur, maar slechts moet worden gezien in vergelijking met de nog aanzienlijk geringere prestatie van klager gedurende het eerste lesuur; dat rapporteur na een meer tijd vergende telling der aanslagen terecht tot de conclusie is gekomen, dat klager zich zijn waarschuwing niet of onvoldoende had aangetrokken en zulks derhalve alsnog heeft gerapporteerd:

Overwegende dat klager door zijn gevoerde gesprekken met tenminste één medeleerling, andere leerlingen heeft gehinderd bij de praktische uitvoering van hun lesopdrachten;

Overwegende dat in de wijzigingswet op de wet op de krijgstucht, waarbij per 1 november 1974 onder meer de krijgstuchtelijke straf van geldboete wordt ingevoerd, geen enkele beperking is opgenomen omtrent toepassing van die straf per 1 november 1974, ook voor krijgstuchtelijke vergrijpen welke vóór die datum zijn gepleegd;

dat ook niet op andere gronden daartegen bezwaar bestaat;

Overwegende dat de bestrafte feiten door klager zijn gepleegd;

dat deze strijdig zijn met een goede krijgstucht;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden deze feiten niet geheel juist weergeeft en derhalve wijziging behoeft;

Overwegende dat niet is komen vast te staan, dat klager tijdens het eerste of tweede lesuur één of meerdere proppen papier heeft gegooid, terwijl niet uitgesloten moet worden geacht, dat de strafoplegger – wellicht onwillekeurig en onbewust – daarmede bij de bepaling van de strafmaat heeft rekening gehouden, zoals hij daarbij terecht rekening heeft gehouden met het doorgaand gedrag van klager;

Beschikkende op het beklag: Wijzigt de opgelegde straf in een geldboete van vijftien gulden;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Als leerling, tijdens de typelessen onvoldoende animo getoond, waar-
„door de geleverde prestatie beneden een aanvaardbaar peil is gebleven,
„bovendien door een gesprek met een medeleerling andere leerlingen ge-
„hinderd bij hun werk";

Bepaalt dat hetgeen door klager ter uitvoering van de oorspronkelijke straf te veel is betaald aan hem zal worden gerestitueerd;

Bepaalt voorts dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

NASCHRIFT

Deze beklagbeschikking, welke bij eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van 22 januari 1975 werd bevestigd onder overneming der gronden, trekt in tweeërlei opzicht de aandacht.

Vooreerst is daar de kwestie van de beklagtermijn.

Met de invoering van de Wet op de Krijgstucht kwam een einde aan de eerder bestaande mogelijkheid om onmiddellijk na de oplegging van een krijgstuchtelijke straf een beklag daartegen in te dienen. Voortaan zou een bepaalde wachttermijn in acht genomen moeten worden, zulks in afwijking van het strafrecht waar deze figuur onbekend is. De Memorie van toelichting motiveerde deze nieuwigheid alsvolgt:

„. . . deze bepaling beoogt het voorkomen van overijlde reclames. Menig-
„maal toch gebeurt het, dat een gestrafte in de eerste oogenblikken van
„opgewondenheid na de oplegging der straf overgaat tot het doen van den
„stap die hem duur te staan kan komen, en waarover hij later veel berouw
„gevoelt. Beter is het daarom, dat hij genoopt wordt, eerst over de mogelijke
„gevolgen zijner handeling na te denken . . ."

Het bezwaar dat een opgelegde arreststraf inmiddels reeds werd ondergaan telde blijkbaar minder dan het belang dat men aan een zekere afkoelingsperiode hechtte; ook de opmerking dat daarvoor „één nacht slapen" wel voldoende was had geen gevolg, het bleef twee nachten.

Het valt wel te betwijfelen of deze motivering in de huidige tijd velen zal overtuigen. Tekenend lijkt in dit opzicht de laconieke wijze waarop de beklagmeerdere i.c. het niet in acht nemen van de wettelijke termijn afdoet; zonder enige nadere motivering overweegt deze dat dit geen reden is tot

onontvankelijkverklaring, een overweging welke het H.M.G. accepteert.

Daarnaast treft ons de oplegging van een geldboete, welke strafsoort tijdens het plegen van het vergrijp nog niet bestond.

De desbetreffende wijzigingswet kent op dit punt geen regels van overgangsrecht. Ook het in ons strafrecht bestaande beginsel, volgens hetwelk bij verandering van wetgeving na het begaan van een strafbaar feit de voor verdachte gunstigste bepaling wordt toegepast, kan ons hier niet verder brengen. Wellicht zou men kunnen zeggen dat het minder juist is aan een vergrijp een consequentie te verbinden, welke de dader niet kon voorzien, doch veel overtuigingskracht bezit deze stelling niet. Hoe dat ook zij, de beklagmeerdere zag geen beletsel en ook hierin volgde hem het H.M.G.

B.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

21 mei 1974
(A.M.P. 1973/31)

Voorzitter: Mr. B. S. Tigchelaar (fgd.); *Leden:* Mr. A. G. van Galen en Mr. J. P. Bulte.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art.2 lid 1 onder 2°; Ministeriële beschikking van 3 oktober 1945 nr. 35).

Eiser overkwam een ongeval toen hij zich tijdens avondpermissie met zijn motorfiets van huis naar zijn onderdeel begaf. Zijn verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen werd afgewezen omdat geen sprake was van een dienstongeval, nu het ongeval na de diensturen plaats vond en eiser toen niet in het genot was van verlof of bewegingsvrijheid als bedoeld in de Ministeriële beschikking van 3 oktober 1945.

Bewegingsvrijheid in de zin van deze beschikking is iets heel anders dan het genieten van zgn. avondpermissie.

UITSPRAAK

in het geding tussen: *K.,* wonende te Voorburg, eiser, en *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Bij Koninklijk besluit van 2 april 1973 is afwijzend beschikt op een rekest van eiser – gewezen dienstplichtig soldaat der Koninklijke landmacht – om toekenning van een invaliditeitspensioen. Dit besluit berust op de navolgende overwegingen:

,,dat een militair krachtens artikel 2, eerste lid, onder 2° van de Pen-
,,sioenwet voor de landmacht 1922 recht op pensioen verkijgt, indien
,,de bij hem geconstateerde gebreken zijn ontstaan door de uitoefening
,,van de militaire dienst, dan wel tot uiting zijn gekomen of verergerd
,,door bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uit-
,,oefening van deze dienst hebben voorgedaan en welke naar medisch
,,inzicht van nadelige invloed zijn geweest op zijn gezondheidstoestand,
,,een en ander onder voorbehoud dat of deze gebreken een invaliditeit
,,van tenminste 10% blijken te veroorzaken of belanghebbende bij zijn
,,ontslag tenminste vijf jaren werkelijke dienst kan aanwijzen;

,,dat een militair krachtens artikel 2, eerste lid, onder 3° dier wet recht
,,op pensioen verkrijgt ter zake van ongeschiktheid voor de waarneming
,,van de militaire dienst wegens gebreken, wanneer deze zijn ontstaan
,,door andere oorzaken dan hiervorenvermeld, mits deze ongeschiktheid
,,niet het gevolg is van eigen moedwillige handelingen of ongeregeld
,,gedrag en belanghebbende een werkelijke dienst kan aanwijzen van

,,tenminste vijf jaren;

,,dat ingevolge artikel 1 a van de Pensioenwet voor de landmacht 1922, ,,onder de voorwaarden en naar de regelen in die wet gesteld, pensioen ,,wordt verleend nadat de militair uit de dienst is ontslagen;

,,dat belanghebbende door de commissie voor het geneeskundig onder- ,,zoek te 's-Gravenhage op 2 november 1961 en 11 juni 1963 aan een ,,militair geneeskundig onderzoek is onderworpen;

,,dat ter zake door genoemde commissie onder dagtekening van 11 sep- ,,tember 1963 een rapport werd uitgebracht, van welk rapport een uit- ,,treksel door de toenmalige inspecteur van de militair geneeskundige ,,dienst, voorzien van diens visum d.d. 21 oktober 1963, aan de minister ,,van defensie werd toegezonden;

,,dat uit dit rapport onder meer bleek, dat belanghebbende geacht werd ,,voor de waarneming van de militaire dienst ongeschikt te zijn uit hoofde ,,van gebreken;

,,dat belanghebbende in verband hiermede met ingang van 1 maart ,,1964 uit de militaire dienst werd ontslagen;

,,dat uit vorenbedoeld uittreksel voorts blijkt, dat belanghebbende ,,destijds verklaarde, dat de breuken van zijn rechter sleutelbeen en linker ,,onderbeen het gevolg waren van een hem op 29 april 1961 overkomen ,,ongeval;

,,dat het onderhavige ongeval betrokkene blijkens het destijds opge- ,,maakte proces-verbaal is overkomen nà de diensturen, terwijl hij op het ,,tijdstip van het ongeval niet in het genot was van verlof of bewegings- ,,vrijheid als bedoeld in de ministeriële beschikking van 3 oktober 1945, ,,IIIe afdeling *C*, bureau 1, nr. 35;

,,dat, aangezien meerbedoeld ongeval betrokkene is overkomen in eigen ,,vrije tijd en er zichook overigens geen bijzondere omstandigheden ver- ,,band houdende met de uitoefening van de militaire dienst hebben ,,voorgedaan, het ongeval door de toenmalige minister van defensie niet ,,is aangemerkt als een dienstongeval;

,,dat vorengenoemde commissie voor het geneeskundig onderzoek ,,blijkens meeraangehaald uittreksel heeft overwogen:

,,dat is gebleken dat onderzochte op 29 april 1961 als gevolg van een ,,hem overkomen ongeval breuken van het rechter sleutelbeen en van het ,,linker onderbeen heeft opgelopen;

,,dat een andere ontstaanswijze hiervoor niet aannemelijk is;

,,dat waar het onderhavige ongeval niet als een dienstongeval wordt ,,aangemerkt, de thans bestaande gebreken (toestand nà breuken van ,,het rechter sleutelbeen en linker onderbeen) moeten worden geacht niet ,,te zijn veroorzaakt door gevorderde of bevolen diensten;

,,dat evenmin is gebleken, dat andere oorzaken verband houdende met ,,de militaire dienst mede tot de bestaande toestand hebben bijgedragen;

,,dat derhalve generlei dienstverband aannemelijk is;

,,dat de Kroon zich met de conclusie van genoemde commissie kan ,,verenigen;

,,dat niet is gebleken, dat de bij betrokkene geconstateerde aandoenin-,,gen in enig verband staan met de uitoefening van de militaire dienst;

,,dat betrokkene bij zijn ontslag uit de militaire dienst niet een werke-,,lijke dienst kan aanwijzen van tenminste vijf jaren;

,,dat hij derhalve noch aan artikel 2, eerste lid, onder 2°, noch aan ,,artikel 2, eerste lid, onder 3° der Pensioenwet voor de landmacht 1922 ,,recht op pensioen kan ontlenen."

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft bij uitspraak van 17 september 1973 het door eiser tegen vorengenoemd Koninklijk besluit ingestelde beroep ongegrond verklaard.

Van deze uitspraak is Mr. D. Koningen, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, als gemachtigde van eiser in hoger beroep gekomen. Op de gronden aangevoerd in het beroepschrift is aan de Raad verzocht de aangevallen uitspraak en het bestreden besluit te vernietigen en te bepalen dat eiser – zonodig na geneeskundig onderzoek – aanspraak heeft op pensioen.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 29 april 1974. Voor eiser is aldaar als gemachtigde verschenen Mr. D. Koningen voornoemd, terwijl gedaagde zich heeft doen vertegenwoordigen door J. H. Dieleman, werkzaam bij het Ministerie van Defensie.

II. *Motivering*

Eiser, een gewezen dienstplichtig soldaat der Koninklijke landmacht, is na een werkelijke dienst van minder dan vijf jaren ingaande 1 maart 1964 uit de militaire dienst ontslagen wegens gebreken.

Tussen partijen is niet in geschil en ook de Raad aanvaardt als juist dat deze gebreken hun oorzaak vinden in een aan eiser op 29 april 1961 tussen 23.00 en 24.00 uur overkomen ongeval, terwijl hij met zijn eigen motorfiets onderweg was van zijn woning naar zijn onderdeel in de Alexanderkazerne te 's-Gravenhage tijdens avondpermissie.

In het onderhavige geding heeft de Raad te beslissen of eiser terzake van deze gebreken recht kan doen gelden op een militair invaliditeits-pensioen.

Bij het bestreden besluit is het verzoek van eiser om toekenning van zodanig pensioen afgewezen, aangezien het vermelde ongeval niet als een dienstongeval is aangemerkt.

Hiertoe is in dit besluit met name overwogen dat het ongeval aan eiser nà de diensturen is overkomen, terwijl hij op het tijdstip daarvan niet in het genot was van verlof of bewegingsvrijheid, als bedoeld in de ministeriële beschikking van 3 oktober 1945, nr. 35.

In deze beschikking is, voor zover hier van belang, bepaald dat het

rechtstreeks gaan met verlof of bewegingsvrijheid naar de vaste woon- of verblijfplaats, alsmede het rechtstreeks en tijdig terugkeren vandaar naar het onderdeel, een en ander langs de meest gebruikelijke richting en op de gebruikelijke wijze, voor de toepassing van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 wordt aangemerkt als een dienstverrichting.

De eerste rechter heeft het standpunt van gedaagde onderschreven dat de genoemde ministeriële beschikking in het onderhavige geval toepassing miste, aangezien het ongeval aan eiser is overkomen tijdens hem verleende avondpermissie.

Hiertegen is namens eiser aangevoerd dat ook avondpermissie, als aan eiser was verleend, valt onder de begrippen verlof of bewegingsvrijheid als bedoeld in meergenoemde ministeriële beschikking.

Ter terechtzitting van de Raad is hieromtrent namens gedaagde onder meer het navolgende betoogd:

,,De in de ministeriële beschikking van 3 oktober 1945 gebezigde ter-
,,men, ,,verlof" en ,,bewegingsvrijheid'' sluiten aan bij het destijds, ook
,,nog in 1961 ten tijde van het aan eiser overkomen ongeval, geldende
,,Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke land-
,,macht. In deel A, bijlage B van dat Reglement was opgenomen een
,,regeling betreffende verlof en bewegingsvrijheid. Deze regeling bevatte
,,bepalingen inzake het verlenen van algemeen verlof, buitengewoon ver-
,,lof, vakantieverlof, kortom allerhande soorten verlof met name ge-
,,noemd, terwijl een aparte paragraaf was gewijd aan het verlenen van
,,bewegingsvrijheid.

,,Een omschrijving van het begrip bewegingsvrijheid werd hierin niet
,,gegeven. Wel werden in deze regeling uitvoerige aanwijzingen gegeven
,,door wie, wanneer en onder welke omstandigheden aan de onderschei-
,,dene groepen militairen (zoals beroepsmilitairen en andere vrijwillig
,,dienenden, dienstplichtigen, recruten), zomede voor welke duur bewe-
,,gingsvrijheid kon worden verleend.

,,Volgens deze regeling kon bewegingsvrijheid worden verleend gedu-
,,rende een kort week-end, zijnde van zaterdag 13.00 uur tot zondag 24.00
,,uur, een lang week-end van zaterdag 06.00 uur tot maandag 12.00 uur
,,(dit gold voor militairen bij opleidingseenheden). Aan militairen die niet
,,waren ingedeeld bij bepaalde staven, eenheden en inrichtingen werd
,,bewegingsvrijheid verleend elke week van vrijdag einde dienst tot maan-
,,dag begin van de dienst. Na langdurige oefeningen, gedurende welke
,,geen bewegingsvrijheid mocht worden verleend, kon de bewegings-
,,vrijheid met één of meerdere dagen worden verlengd.

,,Uit de gegeven regeling blijkt dat het in deze handelde om de vrijheid
,,van beweging gedurende de weekenden, al dan niet met een of meer
,,dagen verlengd.

,,Deze bewegingsvrijheid wordt in het dagelijks militaire leven met de
,,meer populaire term kort of lang week-end verlof aangeduid. Aangezien

„de bewegingsvrijheid volgens de voorschriften evenwel niet valt onder „de officiële benaming van „verlof" diende in de ministeriële beschikking „van 3 oktober 1945 naast de term verlof ook de term bewegingsvrijheid „te worden opgenomen.

„Deze bewegingsvrijheid heeft niets van doen met de in deel B van „meergenoemd Reglement – zoals dat ten tijde van het aan eiser over- „komen ongeval luidde – in artikel 29 aan de Commandant gegeven „bevoegdheid om een militair vergunning te verlenen tot het uitblijven „nà het avondappel en wel tot uiterlijk 24.00 uur; het verlenen van de „zgn. avondpermissie.".

De Raad verenigt zich met de zienswijze van gedaagde, zoals die hiervoor is weergegeven en is mitsdien van oordeel dat eiser aan de ministeriële beschikking van 3 oktober 1945 geen recht op pensioen kan ontlenen.

Ook overigens acht de Raad geen grond aanwezig om te oordelen dat een oorzakelijk dan wel verergerend verband aanwezig is tussen de gebreken van eiser en de uitoefening van de militaire dienst.

Mitsdien moet worden beslist als volgt.

III. *Beslissing*

De Centrale Raad van Beroep,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak. –

Koninklijk Besluit van 16 maart 1974, no. 151

Een verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst wordt gedragen door een tweetal elementen t.w. de naastenliefde in de zin van het Nieuwe Testament en de massale vlucht als alternatief voor de verdediging tegen een agressor, waarbij een ieder voor zich moet weten of hij daaraan wenst deel te nemen. Dit laatste wordt door de minister, in verband met de onuitvoerbaarheid van massale vlucht, opgevat als een zich distantiëren van de massa der achterblijvers; hij acht dit moeilijk te rijmen met de eis van naastenliefde en leidt daaruit af dat verzoeker's bezwaren niet zodanig verdiept zijn, dat zij voldoen aan de door de wet gestelde eis. Het verzoek wordt derhalve afgewezen.

De Kroon oordeelt dat een zekere tegenstrijdigheid tussen beide aangevoerde elementen niet genoegzaam is komen vast te staan en vernietigt de beslissing van de minister op grond van onvoldoende motivering.

(Wet gewetensbezwaren militaire dienst, art. 7)

WIJ JULIANA, enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door W. te IJ., tegen de beslis-

sing van Onze Minister van Defensie van 31 juli 1973, Hoofdafdeling dienstplichtzaken, Bureau gewetensbezwaren, no. 43.02.23.228, waarbij is afgewezen zijn verzoek tot erkenning van zijn bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst, van welke aard ook, als ernstige gewetensbezwaren in de zin van artikel 2 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

De Raad van State, Afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 februari 1974, no. 8028/VIII (1973);

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie, *C.* L. J. van Lent, van 13 maart 1974, Hoofdafd. dienstplichtzaken, bureau gewetensbezwaren, nr. 43.02.23.228;

Overwegende dat de evenvermelde beslissing van Onze Minister steunt op de overwegingen, dat, na bestudering van het dossier en met inachtneming van hetgeen de verzoeker ter zitting van de commissie van advies verklaarde, met de commissie moet worden vastgesteld, dat de verzoeker enerzijds stelt, dat naastenliefde in de zin van het Nieuwe Testament zijn leven vervult en zijn daden bepaalt, terwijl hij anderzijds als alternatief voor verdediging tegen een agressor een denkbeeld, namelijk dat van een massale vlucht, aan de hand doet, dat in werkelijkheid onuitvoerbaar zal moeten blijken, maar dat hij voor hem persoonlijk wel uitvoerbaar acht, in verband met welke persoonlijke tenuitvoerlegging hij zich distantieert van de massa's achterblijvende mede-aangevallenen; dat met de commissie van advies de mening wordt gedeeld, dat verzoekers voorgebrachte bezwaren, gezien het moeilijk met elkaar stroken van de twee aangeduide elementen in zijn visie, niet zodanig verdiept zijn, dat zij kunnen worden aangemerkt als de ernstige onoverkomelijke gewetensbezwaren, zoals de wet beoogt deze voor erkenning in aanmerking te brengen;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij zich met de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie niet kan verenigen en daartegen voorziening vraagt op grond van artikel 7, eerste lid, onder b en *c,* der Wet gewetensbezwaren militaire dienst; dat hij immers in zijn verzoekschrift aan Onze Minister en zijn toelichting daarop heeft uiteengezet onoverkomelijke bezwaren te hebben tegen de vervulling van militaire dienst, van welke aard ook, op grond van zijn godsdienstige en zedelijke overtuiging; dat hij moet leven volgens de kern van het Nieuwe Testament: ,,Hebt Uw naaste lief gelijk Uzelve'', waarmee ieder wapengeweld in strijd is; dat hij van mening is, dat zijn bezwaren zouden zijn erkend, als het onderzoek door de commissie en de verslaggeving daarover geen gebreken hadden vertoond; dat hij tegen het onderzoek de volgende bezwaren heeft; dat zijn verzoek om na drie kwartier een pauze in te lassen, aangezien hij vermoeid raakte, werd afgewezen; dat de ondervraging daarna nog drie kwartier duurde; dat de commissie zich echter had dienen te realiseren, dat een ondervraging van anderhalf uur over een onder-

werp, dat zo subtiel ligt voor iemand, die begrijpelijkerwijs toch al zenuwachtig, althans gespannen is, een zeer moeilijke opgave is; dat het daarom ook niet verwonderlijk is, dat hij zijn standpunt niet aan de commissie duidelijk heeft kunnen maken; dat de rust, welke noodzakelijk is om in korte tijd een zo diep in het persoonlijk leven ingrijpende overtuiging als die waaruit ernstige gewetensbezwaren tegen de militaire dienst voortvloeien aan de commissie duidelijk te kunnen maken, ontbrak door de gespannen sfeer tijdens de ondervraging, welke onder andere werd veroorzaakt, doordat de voorzitter na enige tijd van de ondervraging voorstelde, „die affaire met die reïncarnatie maar te laten rusten", welke opmerking appellant als uiterst denigrerend ervoer; dat het in het kader van het onderzoek slechts mogelijk is om in te stemmen met een psychiatrisch onderzoek als men als consequentie aanvaardt, dat men van het daarvan opgemaakte rapport ten enemale onkundig blijft; dat dit toch een „Kafkaachtige" toestand is, welke in het geheel niet meer in deze tijd past; dat ook een adspirant-dienstweigeraar immers een volwaardig individu in de maatschappij is, die er recht op heeft te weten, wat er over hem geschreven wordt; dat het medisch beroepsgeheim hierbij geheel niet aan de orde is; dat daarenboven appellant er bezwaar tegen heeft, dat vanwege het Bureau gewetensbezwaren gesteld wordt, dat de mogelijkheid bestaat een psychiatrisch voorlichtingsrapport te laten opmaken, zonder dat hierbij gezegd wordt, dat dit noodzakelijk is voor het onderzoek van de commissie, terwijl de commissie in haar advies tot de conclusie komt, dat een dergelijk rapport in casu wel noodzakelijk zou zijn geweest; dat hij het tevens onjuist acht, dat de commissie in haar advies aan Onze Minister constateert, door het ontbreken van een psychiatrisch voorlichtingsrapport, onvoldoende te zijn ingelicht en daar de conclusie aan verbindt, dat het verzoek moet worden afgewezen; dat het onvoldoende ingelicht zijn immers nooit een grond tot toe- of afwijzing van een verzoek kan zijn, doch slechts tot aanhouding en voortzetting van het onderzoek; dat zijn zaak door de commissie van tevoren onvoldoende was bestudeerd; dat appellant niet in de gelegenheid is gesteld het verslag van de ondervraging rustig na te lezen, althans aan te horen, nadat hij enigszins was uitgerust; dat hij, wat de verslaggeving betreft, de volgende gebreken constateert; dat in het advies aan Onze Minister vermeld is, dat appellant geweigerd heeft om mede te werken aan de totstandkoming van een psychiatrisch voorlichtingsrapport, zulks terwijl hij hiertoe ten volle bereid was, echter slechts onder de voorwaarde, dat hem, op welke manier dan ook, inzage zou worden verschaft van het op te maken rapport; dat op bladzijde 2 van het proces-verbaal behandeld wordt de aan appellant voorgelegde vraag, wat er zou moeten gebeuren met degenen, die achterblijven, nadat appellant zelf gevlucht is; dat de strekking van zijn antwoord op deze vraag is geweest, dat hij van mening is, dat een massale vlucht wel mogelijk is (zie de Joden uit Egypte), maar dat nie-

mand hiertoe gedwongen moet worden en dat het aan een ieders particulier initiatief moet worden overgelaten, of hij al dan niet wenst te vluchten c.q. zich te verdedigen; dat hij duidelijk heeft willen maken, dat hij niet wil, dat zijn keuze aan anderen wordt opgelegd; dat zijn woorden in het verslag echter zodanig zijn weergegeven, dat het er op neerkomt, dat hij zich niet bekommert om wat anderen overkomt; dat een dergelijke verslaggeving een fundamenteel andere levenshouding suggereert dan de door hem beledene; dat dit duidelijk aan deverslaggevingligt, aangezien hij zeer bewust heeft getracht zijn visie in deze aan de commissie duidelijk te maken; dat de commissie in haar advies aan Onze Minister suggereert, dat er in het onderzoek zou zijn ingegaan op de opmerking van de voorzitter van de commissie, dat appellants denkbeeld van massale vlucht niet uitvoerbaar zou blijken; dat appellant op deze opmerking van de voorzitter echter in het geheel niet is ingegaan, omdat hij van mening was, dat het niet aan hem was om een uitvoerbaar plan op te stellen voor het geval Nederland overvallen zou worden; dat in het advies van de commissie aan Onze Minister dan ook ten onrechte gesteld is, dat appellant zich distantieert van de massa's achterblijvende mede-aangevallenen; dat appellant zulks niet heeft gezegd en ook in de verste verte niet heeft willenzeggen; dat in het verslag geheel ontbreekt, dat hij bezwaar heeft gemaakt tegen de structuur van het militaire apparaat, omdat hij vindt, dat dit de misdadigheid bevordert; dat appellant voorts van mening is, dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek onvoldoende is gemotiveerd; dat daarin immers wordt vastgesteld, dat appellant, gevraagd naar een alternatief voor verdediging tegen een agressor, een denkbeeld aan de hand doet, dat in werkelijkheid onuitvoerbaar zou moeten blijken, waaruit afgeleid wordt, dat hij zich distantieert van de massa's achterblijvende mede-aangevallenen; dat deze conclusie geheel voor rekening van de commissie c.q. Onze Minister moet blijven, daar appellant, de kwestie van de al dan niet uitvoerbaarheid van zijn denkbeeld niet relevant achtend, daarop in het geheel niet is ingegaan, omdat hij zich niet deskundig acht op het gebied van verdediging van het grondgebied en het, voor zover hij het kan beoordelen, eens kan zijn met de opvatting van een aantal polemici, dat Nederland niet met wapens verdedigd kan worden; dat massale vlucht wel degelijk mogelijk is; dat de afwijzing van zijn verzoek, gegrond op het feit, dat appellant zich bij agressie zou distantiëren van de massa's achterblijvende mede-aangevallenen, niet strookt met het feit, dat hij tracht te leven volgens de kern van het Nieuwe Testament: ,,Hebt ,,Uw naasten lief gelijk Uzelve'', en derhalve berust op een ernstig misverstaan van hetgeen hij heeft gesteld, zodat de beslissing van Onze Minister van Defensie niet in stand kan blijven; dat de beslissing voorts onvoldoende is gemotiveerd, omdat het niet kunnen geven van een uitgewerkt en uitvoerbaar alternatief voor verdediging met de wapenen geenszins in strijd is met het willen leven volgens de kern van het Nieuwe

Testament, terwijl van een leek ook niet verwacht mag worden, dat hij daartoe in staat is; dat appellant, doordat de beslissing van Onze Minister naar een oud adres is verzonden, de beslissing pas één week na dagtekening heeft ontvangen en zich het recht voorbehoudt bij de mondelinge behandeling zijn nieuwe bezwaren naar voren te brengen; dat hij, gezien het vorenstaande, meent, dat zijn bezwaren ten onrechte niet zijn erkend als ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet; dat hij daarom verzoekt met vernietiging van de afwijzende beslissing van Onze Minister van Defensie, zijn bezwaren alsnog te erkennen als ernstige gewetensbezwaren;

Overwegende dat ingevolge het bepaalde in artikel 7, eerste lid, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst tegen een in overeenstemming met het advies der commissie, bedoeld in artikel 5 der wet genomen afwijzende beslissing als hier in het geding bij Ons voorziening kan worden gevraagd, a. ter zake, dat de afwijzing haar grond vindt in een verkeerde toepassing of schending der wet, b. ter zake, dat het onderzoek naar de gewetensbezwaren door de commissie, dan wel de verslaggeving hierover gebreken vertoont, die op de beslissing van invloed kunnen zijn geweest, en c. ter zake, dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek onvoldoende is gemotiveerd;

dat ingevolge het bepaalde in artikel 2 der Wet gewetensbezwaren militaire dienst ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van hem, wiens godsdienstige of zedelijke overtuiging hem deelneming aan elk oorlogsgeweld verbiedt;

dat de beslissing van Onze Minister van Defensie steunt op de overweging, dat de verklaringen van de appellant betrekking hebben op een mogelijk alternatief voor verdedigend geweld, niet stroken met zijn verklaring dat naastenliefde in de zin van het Nieuwe Testament zijn leven vervult en zijn daden bepaalt;

dat de appellant blijkens het proces-verbaal van de zitting van de commissie van advies in een gesprek over hetgeen zou dienen te geschieden, indien een oorlog te verwachten zou zijn, heeft gewezen op de mogelijkheid van emigratie of vluchten;

dat echter uit de desbetreffende verklaringen niet blijkt, dat de appellant ervan is uitgegaan, dat deze mogelijkheid alleen voor hemzelf en niet voor de anderen zou bestaan en dat hij zou hebben bedoeld zich niettemin van de achterblijvenden te willen distantiëren;

dat daargelaten of een mogelijkheid tot massaal vluchten, welke de appellant blijkbaar wil openhouden, ooit in werkelijkheid aanwezig zou kunnen zijn, de in dit verband door de appellant afgelegde verklaringen niet een tegenstrijdigheid behoeven in te houden met zijn verklaringen omtrent de naastenliefde, aangezien hij immers niet behoeft te hebben bedoeld anderen, waarvoor minder mogelijkheden bestaan, in de steek

te laten;

dat de appellant ter zitting van de Commissie van advies inzake gewetensbezwaren militaire dienst, op een hem gestelde vraag aan te duiden wat het verband is tussen zijn begrip naastenliefde en zijn weigering om in militaire dienst te gaan, heeft verklaard dat hij probeert te leven in harmonie met zichzelf en met het Nieuwe Testament en dat de militaire dienst daarmee in botsing komt doordat deze meebrengt het doden van mensen en het doden van dingen, hetgeen wezensvreemd is aan het Nieuwe Testament;

dat hij voorts, gevraagd of het verdedigen van mede-aangevallenen niet een daad van naastenliefde zou kunnen zijn, heeft geantwoord, dat dit zo zou kunnen zijn als men als enig motief ziet het feit dat er een paar mensenlevens gered zouden worden, doch dat men geen problemen oplost hiermee;

dat – zoals in het advies van de commissie is gesteld – een juist begrip van appellants verklaringen mogelijk is bemoeilijkt door het ontbreken van gegevens over de persoon van betrokkene, een omstandigheid welke geenszins aan het onderzoek doch veeleer aan de uitdrukkelijke wil van appellant te wijten is;

dat echter, hoe dit ook zij, de bestreden beslissing onvoldoende is gemotiveerd nu deze met voorbijgaan aan de overige verklaringen van de appellant uitsluitend steunt op een zekere tegenstrijdigheid in appellants verklaringen betreffende naastenliefde en het zich onttrekken aan een aanval, welke naar uit het bovenoverwogene blijkt niet genoegzaam is komen vast te staan;

dat de bestreden beslissing mitsdien op grond van het bepaalde in artikel 7, eerste lid, onder c, moet worden vernietigd;

Gezien de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie van **31** juli **1973** te vernietigen.

WETGEVING

Wet gewetensbezwaren militaire dienst

In de maand juni 1973 dienden de leden der Tweede Kamer De Gaay Fortman en Jurgens een voorstel van wet in tot wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. De strekking ervan was zeer beperkt nl. de verantwoordelijkheid voor de tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden en al hetgeen daarmede samenhangt te verplaatsen van het Ministerie van Defensie naar dat van Binnenlandse Zaken. Toen ruim een jaar later bleek dat de regering er de voorkeur aan gaf die verantwoordelijkheid onder te brengen bij het Ministerie van Sociale Zaken, sloten de initiatiefnemers zich daarbij aan en dienden zij dienovereenkomstig een Nota van wijzigingen in. Het gewijzigde ontwerp ondervond daarop geen moeilijkheden meer en aldus verscheen de *Wet van 23 december* 1974, *houdende wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst* in het Staatsblad onder nr. 781*.

Het resultaat daarvan is dat thans, sedert 1 januari 1975 de verantwoordelijkheid voor erkende gewetensbezwaarden berust bij de Minister van Sociale Zaken; de behandeling van verzoeken om vrijstelling terzake van gewetensbezwaren is onveranderd onder de Minister van Defensie gebleven.

Gelijktijdig verscheen in het Staatsblad onder nr. 782 het *Besluit van 23 december* 1974, *houdende wijziging van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst,* waarbij dit laatste aan de nieuwe situatie werd aangepast.**

Hieronder volgen de tekst van wijzigingswet en -besluit, welke beide ingevolge K.B. van 24 december 1974 (Stb. 783) op 1 januari 1975 in werking getreden zijn, alsmede de memorie van toelichting bij het oorspronkelijk wetsvoorstel.

Wet van 23 december 1974, *houdende wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst.*

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de tewerkstelling van de erkende gewetensbezwaarden en de uitvoering van de daarop toepasselijke regelen onder een andere Minister dan Onze Minister van Defensie be-

---

* De tekst van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst en de daarop gevolgde wijzigingswetten is afgedrukt in M.R.T. 1963 blz. 91 v., resp. in M.R.T. 1965 blz. 629 v. en M.R.T. 1971 blz. 610.

** De tekst van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst is afgedrukt in M.R.T. 1965 blz. 55 v.

horen te ressorteren;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Wet gewetensbezwaren militaire dienst (*Stb.* 1962, 370)[1] wordt als volgt gewijzigd:

A. In artikel 1, eerste lid, vervallen de woorden: ,,Onze Minister'': Onze Minister van Defensie.

B. In de artikelen 3; 4, eerste lid; 5, eerste en derde lid; 6, eerste en tweede lid; en 7, eerste lid onder d en zesde lid, wordt in plaats van ,,Onze Minister'' gelezen: ,,Onze Minister van Defensie''.

C. In de artikelen 11; 12, vierde lid; 13, eerste, tweede en derde lid; 14, tweede lid; 15, derde en vijfde lid; 16, derde lid; 20, eerste lid, 21, eerste lid; 23; 26, tweede lid; 27, tweede en derde lid; 30; 39, eerste lid; 41, tweede lid; 43, derde lid; 51, onder b; en 56, derde lid, wordt in plaats van ,,Onze Minister'' gelezen; ,,Onze Minister van Sociale Zaken''.

Artikel II

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip. (1-1-'75).

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de liand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 23 december 1974.

JULIANA.

De Minister van Defensie,
VREDELING

De Minister van Sociale Zaken a.i.,
VREDELING

De Minister van Justitie,
VAN AGT.

Uitgegeven de zevenentwintigste december 1974.
De Minister van Justitie,
VAN AGT

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal::
Bijl. Hand. II 1972/73, 12447;
Bijl. Hand. II 1973/74, 12447; 1974/75, 12447; Hand. II 1974/75, bladz. 76–90;
Bijl. Hand. I 1974/75, 12447 (19); Hand. I 1974/75, bladz. 43.

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. De laatste jaren is herhaaldelijk het gevoelen tot uitdrukking gekomen dat in de wetgeving inzake gewetensbezwaren tegen vervulling van de

---

[1]) Laatstelijk gewijzigd bij de wet van 8 april 1971, ***Stb.*** 231.

militaire dienst bepaalde fundamentele wijzigingen noodzakelijk zijn. Een weerspiegeling van dit gevoelen wordt ook gevonden in het voorlopig verslag op wetsontwerp *11155* inzake de wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. Te vrezen valt evenwel dat met die fundamentele wijzigingen nog wel enige tijd zal zijn gemoeid. Het genoemde voorlopig verslag dateert reeds van 9 december 1971 en nog is de memorie van antwoord niet verschenen.

2. Ook de ondergetekenden van het thans ingediende wetsvoorstel zijn van mening dat de Wet gewetensbezwaren militaire dienst diepgaand moet worden gewijzigd. In het onderhavige voorstel lopen zij echter reeds op één punt op die wijziging vooruit. Het betreft hier de kwestie van de verantwoordelijkheid voor de tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden. Voorgesteld wordt de tewerkstelling en alles wat daarmee samenhangt te verplaatsen van het Ministerie van Defensie naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

3. Het onderhavige wetsvoorstel is urgent geworden door enige recente gevallen waarbij bleek dat erkende gewetensbezwaarden zich door hun geweten tevens zagen verboden de vervangende dienst te vervullen nadat hun duidelijk was geworden dat de uitvoering van die dienst onder verantwoordelijkheid staat van het Ministerie van Defensie. De ondergetekenden mogen hier verwijzen naar de zaken De Jong en Toussaint bij het gerechtshof te Leeuwarden waarin op 7 juni 1973 arrest werd gewezen. Nadat De Jong op 3 januari 1973 door de rechtbank te Leeuwarden was veroordeeld tot gevangenisstraf voor de tijd van één maand en tot plaatsing in een rijkswerkinrichting voor de tijd van één en twintig maanden wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid als tewerkgestelde, kwamen de ondergetekenden tot hun voornemen het onderhavige wetsvoorstel in te dienen.

Aan de bezwaren tegen een vervangende dienst onder Defensie kan immers op betrekkelijk gemakkelijke wijze worden tegemoet gekomen terwijl van enig voordeel van de huidige regeling nauwelijks is gebleken. Daarbij komt dat de mening, dat de tewerkstelling van gewetensbezwaarden onder een ander departement dan dat van Defensie zou moeten ressorteren, in belangrijke mate geacht kan worden het gevoelen van de Kamer te weerspiegelen, gezien hetgeen is opgemerkt in het voorlopig verslag op wetsontwerp ***11155*** (blz. 2, rechterkolom, onder e.v.).

4. De eerste ondergetekende heeft voor het Hof in Leeuwarden mededeling gedaan van het voornemen tot het indienen van het onderhavige wetsvoorstel. Het Hof heeft in zijn arresten van 7 juni 1973, waarbij de verdachten De Jong en Toussaint veroordeeld werden tot vrijheidsstraffen, waarvan het grootste gedeelte voorwaardelijk, onder meer in aanmerking genomen, ,,dat de deskundige B. de Gaay Fortman, lid van de Tweede ,,Kamer der Staten-Generaal, ter 's-Hofs terechtzitting heeft verklaard, dat ,,in de Tweede Kamer een wetsontwerp zal worden ingediend, daartoe

,,strekkende, dat de vervangende dienst, als bedoeld in de Wet gewetens-
,,bezwaren militaire dienst, zal komen te ressorteren onder het Ministerie
,,van Binnenlandse Zaken, althans onder een ander Ministerie dan dat van
,,Defensie" (zie arrest van het gerechtshof te Leeuwarden, Tweede Kamer, Rechtdoende in Strafzaken d.d. 3 januari 1973, punt Cb).

De verplichting tot het verrichten van vervangende dienst werd evenwel door het Hof in stand gelaten zodat een spoedige poging tot wetswijziging noodzakelijk werd.

5. Voor de praktische argumentatie van het onderhavige wetsvoorstel verwijzen de ondergetekenden naar het op 8 december 1970 gepubliceerde rapport van de door de Minister van Defensie ingestelde commissie-Fonteyn. De kern van de zaak is de opvatting van genoemde commissie ,,dat erkenning als gewetensbezwaarde de band met het militair apparaat ,,zoveel mogelijk behoort door te snijden" (Rapport commissie-Fonteyn blz. 5).

Tijdens de voorbereiding van hun wetsvoorstel werd van meerdere zijden aandrang uitgeoefend op de ondergetekenden om meer fundamentele wijzigingen daarin op te nemen. Hoewel de ondergetekenden van mening zijn dat de behandeling van wetsvoorstel *11155* verontrustend traag verloopt, hebben zij toch gemeend geen verdergaande wijzigingen in hun initiatiefvoorstel te moeten opnemen. Een behandeling van zodanige voorstellen zou immers weer zo tijdrovend kunnen zijn, dat niets gewonnen werd in vergelijking met een ,,normale" afhandeling van wetsvoorstel *11*155, terwijl vertraging zou optreden in de zeer dringende kwestie van verplaatsing van de tewerkstelling van gewetensbezwaarden en alles wat daarmee samenhangt van het Ministerie van Defensie naar het ministerie van Binnenlandse Zaken.

DE GAAY FORTMAN
JURGENS.

Besluit van *23* december 1974, houdende wijziging van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie, C. L. J. van Lent, van 10 december 1974, nr. 389.168/8C, gedaan mede namens Onze Ministers van Sociale Zaken en van Justitie;

Overwegende:

dat Onze Minister van Sociale Zaken bij de Wet van **23** december 1974 (Stb. 781) is belast met de behartiging van de aangelegenheden betreffende de tewerkstelling van hen wier gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van welke aard ook, zijn erkend, en dat in verband hiermede het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst (Stb. 1964,404) dient te worden aangepast;

Gelet op de Wet gewetensbezwaren militaire dienst (Stb. 1962, 370);
De Raad van State gehoord (advies van 18 december 1974, nr. 10);
Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Defensie, C. L. J. van Lent van 20 december 1974, nr. 389.168/8K, uitgebracht mede namens Onze Ministers van Sociale Zaken en van Justitie;
Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst (*Stb.* 1964, 404)[1] wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1, eerste lid, vervalt onderdeel b en worden de letters c, d, e, f en g onderscheidenlijk gewijzigd in b, c, d, e en f.

B

In de artikelen 2, 4, derde lid, 5, eerste en tweede lid, 6, eerste en tweede lid, 7, derde lid, 8, tweede, derde en vierde lid, 10, eerste lid, 11, eerste lid, 13, 14, eerste lid, 15, 16, eerste lid, 17, 18, en 20, eerste en tweede lid, wordt in plaats van ,,Onze Minister'' gelezen: Onze Minister van Defensie.

C

In de artikelen 22, 23, 25, eerste, tweede en derde lid, 26, eerste lid, 28, 29, 30, derde lid, 31, eerste lid, 32, derde, vierde, vijfde en zesde lid, 35, 36, derde lid, 37, 39, 40, eerste en tweede lid, 41, 42, 48, tweede lid, 52, 56, 57, eerste lid, en 58, eerste en derde lid, wordt in plaats van ,,Onze Minister'' gelezen: Onze Minister van Sociale Zaken.

D

In artikel 48, eerste lid, wordt in plaats van ,,Onze Ministers van Defensie, Justitie en Binnenlandse Zaken'' gelezen: Onze Ministers van Sociale Zaken, van Justitie en van Binnenlandse Zaken.

E

Artikel 59 wordt gelezen:
Artikel 59. De voor de uitvoering van dit besluit nodige regelen worden door Onze Minister van Defensie, onderscheidenlijk Onze Minister van Sociale Zaken, ieder voor zoveel hem betreft, vastgesteld.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van

toelichting in het ***Staatsblad*** zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 23 december 1974.

JULIANA.

De Staatssecretaris van Defensie,
C. L. J. VAN LENT.

De Minister van Sociale Zaken a.i.,
VREDELING.

De Minister van Justitie,
VAN AGT.

Uitgegeven de ***zevenentwintigste*** december 1974

De Minister van Justitie.
VAN AGT.

---

[1]) Laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 8 mei 1973, ***Stb.*** 222.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Strafmaat bij algehele dienstweigering

Uitvoerig heeft de Advocaat-Fiscaal ter terechtzitting van het Hoog Militair Gerechtshof in de zaak Vellekoop uiteengezet waarom naast ontslag uit de militaire dienst oplegging van een gevangenisstraf van 21 maanden aangewezen was.[1]) In het requisitoir werd uitdrukkelijk gesteld dat in deze strafeis toepassing van voorwaardelijke invrijheidstelling was verdisconteerd, zodat indien de eis werd gevolgd de reële straftijd 14 maanden zou belopen, hetgeen nagenoeg gelijk aan de minimale dienst-tijd voor dienstplichtigen.

In het Nederlands Juristenblad 1975/2 is door MR. H. M. KONING tegen deze benadering protest aangetekend op grond van de omstandigheid dat de rechter er niet zeker van is noch kan zijn dat voorwaardelijke invrijheidstelling inderdaad zal worden verleend.

Tegen dit protest komt in N.J.B. 1975/6 MR. J. H. VAN WIJK in het geweer. Hij betoogt dat het door Koning aangevoerde het feit miskent dat de v.i. reeds lang van ministeriële bevoegdheid is uitgegroeid tot een normaal recht van een normale gevangene; voorts dat bij dienstweigeraars en deserteurs de strafmaat door andere elementen wordt bepaald dan bij criminele gevallen. Hij noemt in dat soort zaken het straf-element miniem, het maatregelelement hoofdzaak en is van oordeel dat de rechter die elementen wel degelijk in zijn vonnis mag verwerken.

In dit verband zij in herinnering gebracht dat, gelijk ook de Advocaat-Fiscaal in zijn requisitoir opmerkte, de wetgever zelf verband heeft gelegd tussen strafduur en niet vervulde diensttijd. De erkende gewetensbezwaarde kan bij weigering vervangende dienst te verrichten door de burgerrechter uit die dienst worden ontslagen, mits daarnaast plaatsing in een Rijkswerkinrichting wordt opgelegd voor een duur tenminste gelijk aan de duur der vervangende dienst.

B.

Personalia

Tot auditeur-militair-plaatsvervanger bij de arrondissementskrijgsraad te Arnhem is benoemd MR. R. D. E. DAVERSCHOT, kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

---

[1]) Zie M.R.T. 1974/75 blz. 274 v.

Wetgeving

Wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst 178

Opmerkingen en mededelingen

Strafmaat bij algehele dienstweigering 178

Mr. Daverschot auditeur-militair-plaatsvervanger 182

Boekaankondiging

Beginselen van strafrecht; door mr. Enschedé en prof. mr. Heijder 182

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer,* Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;

Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht:	Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;
voor de Kon. Luchtmacht:	Mr. C. *Mante,* Kolonel der Kon. Luchtniacht; Hoofd van de Sectie Juridische Zaken der Kon. Luchtmacht;
voor de Kon. Marine:	Mr. W. ***A. J. Wevers,*** Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie, Stafofficier Juridische Zaken Marinestaf.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat **11** te Arnhem; Telefoon **085-426170.**

VASTE MEDEWERKERS:

Jhr. Mr. ***A. Baud,*** Griffier van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. *A.* D. ***Belinfante,*** Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. J. *M. van Bemmelen,* Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. *Kalshoven,* Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. J. *R. Stellinga,* Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari **1975** f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. **425300,** of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf **1** januari **1975** verkrijgbaar tegen de prijs van *f* 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan **2** pagina's ontvangen een honorarium van f **10,—** per pagina tot een maximum van f **100,—** per aflevering, benevens **10** present-exemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
April 1975

Aflevering
4

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Wetgeving

Wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;
Ontwerp van wet 185

Memorie van toelichting 187

Voorlopig verslag 191

Strafrechtspraak

Met een aantal andere soldaten in Suriname opz. geweigerd te gehoorzamen aan het dienstbevel zich in uniform te kleden. Volharding daarin. (W.M.Sr. art. 114) 203

Meineed tegenover politierechter te Maastricht. (W.Sr. art. 207) 209

Diefstal van kascheques en militair paspoort. (W.Sr. art. 310) . . 211

Opzettelijk niet voldaan aan een wettige oproep voor herhalingsoefeningen. (W.M.Sr. art. 150) 213

Weigering zich in uniform te kleden krijgstuchtelijk afgedaan. (W.M.Sr. art. 114, W.K., art. 58) 216

Onder drankinvloed een auto bestuurd op een voor het militair verkeer openstaande weg te Den Helder. (W.M.Sr. art. 162) 218

Diefstal door 2 personen van een auto te Haarlem. (W.Sr. art. 310) 222

Barbeheerder verduistert twee geldsbedragen. (W.Sr. art. 321) 225

Gewelddadig verzet tegen overbrenging door een tweetal politieagenten. (W.Sr. art. 180) 228

Marinier heeft in Curaçao marihuana voorhanden. (W.M.Sr. art. 5a, Opiumlandsverordening art. 1) 230

Administratieve rechtspraak

Een met financiële steun van de Koninklijke Marine studerend adspirant-arts verzoekt zich onder zijn verbintenis te mogen specialiseren tot radioloog danwel van zijn verbintenis te worden ontheven op grond van bijzondere omstandigheden. Het afwijzend besluit en de uitspraak van het Ambtenarengerecht door de C.R.v.B. vernietigd met opdracht aan de minister een nieuwe beslissing te nemen. (Kon. besluit van 25 oktober 1965, Stb. 491) 234

Een als tijdelijk sergeant in 1950 uit Indonesië teruggekeerde oorlogsvrijwilliger werd bij zijn demobilisatie in strijd met de geldende bepalingen niet in de definitieve rang van sergeant aangesteld. Betrokkene, inmiddels sergeant-majoor, verzoekt in verband daarmede in 1968 herplaatsing in de ranglijst, hetgeen wordt afgewezen. Op een herhaald verzoek — in 1972 — weigert de minister op zijn eerdere beslissing terug te komen. Dit besluit wordt door het A.G. nietig verklaard, hetgeen door de C.R.v.B. wordt bevestigd. (K.B. van 19 mei 1949 nr. 19, art. 6) . . . . . .

WETGEVING

Wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst [1])

Het is meer dan vier jaar geleden dat bij de Tweede Kamer een ontwerp van de wet (11155) werd ingediend tot wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. Het ontwerp was van slechts beperkte strekking; naast enige verbeteringen in de procedure voor de commissie van advies beoogde het vooral verruiming van de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen het niet erkennen van geopperde gewetensbezwaren.

Het in december 1971 vastgestelde voorlopig verslag hield in dat deze beperkte strekking in de bijzondere commissie „nagenoeg algemeen" werd betreurd; men wenste veel verder gaande herziening, met name ook wat betreft de in art. 2 der wet gegeven omschrijving van voor erkenning vatbare gewetensbezwaren.

Het is niet te verwonderen dat de door de commissie geuite bezwaren en wensen leidden tot sterke vertraging in de behandeling van het ontwerp; de regering stond voor een sterk omstreden complex van voor de landsverdediging uiterst belangrijke vraagstukken.

Nu zeer onlangs daarover in de ministerraad overeenstemming kon worden bereikt en de memorie van antwoord op korte termijn kan worden verwacht, acht de redactie de tijd gekomen om ook voor de vroeger gewisselde stukken de aandacht der lezers te vragen.

Daartoe hieronder allereerst het wetsontwerp, de memorie van toelichting en het voorlopig verslag der bijzondere commissie.

ONTWERP VAN WET

WIJ **JULIANA,** BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de bepalingen van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst betreffende de behandeling van verzoeken tot erkenning van gewetensbezwaren en het beroep tegen een afwijzende beslissing op zodanige verzoeken dienen te worden gewijzigd.

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

---

[1]) De oorspronkelijke tekst dezer wet is opgenomen in M. RT. 1963 blz. 91 v.
De later aangebrachte wijzigingen zijn te vinden in M.R.T. 1965 blz. 629 v.; M.R.T. 1971 blz. 610 v; M.R.T. 1975 blz. 184 v.

Artikel 1

De Wet gewetensbezwaren militaire dienst wordt als volgt gewijzigd:

A. Artikel 5 wordt na het vierde lid als volgt gelezen:

„5. De commissie houdt zitting met tenminste drie leden, van wie een, „als fungerend voorzitter, de leiding van het onderzoek ter zitting heeft.

„6. De verzoeker kan zich ter zitting doen vergezellen door een ver- „trouwensman. Deze krijgt van de fungerende voorzitter gelegenheid om „de bezwaren van de verzoeker toe te lichten.

„7. De fungerende voorzitter kan op aanvraag van de verzoeker ook „andere personen toelaten tot het bijwonen van de zitting gedurende het „onderzoek. Zij kunnen alleen met toestemming of op uitnodiging van de „fungerende voorzitter inlichtingen omtrent de verzoeker verschaffen. „Zij verlaten de zitting, ook tijdens het onderzoek, op aanwijzing van de „fungerende voorzitter.

„8. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere „regelen gesteld inzake de samenstelling en werkwijze van de commissie „en de toelating van personen bedoeld in het zevende lid".

B. Artikel 7 wordt als volgt gelezen:

„*Artikel* 7. 1. Degene wiens verzoek tot erkenning is afgewezen kan „binnen dertig dagen na de datum waarop de afwijzende beslissing aan „hem is verzonden, daartegen bij Ons met een met redenen omkleed ver- „zoekschrift in beroep komen.

„2. Wanneer een beroepschrift na de in het eerste lid vermelde termijn „is ingediend, blijft niet-ontvankelijk verklaring op grond daarvan achter- „wege indien de klager aantoont, dat hij de voorziening heeft gevraagd „binnen dertig dagen na de dag waarop hij van de afwijzende beslissing „redelijkerwijs heeft kunnen kennis nemen, of althans zo spoedig als „redelijkerwijs verlangd kon worden.

„3. Wij stellen bij algemene maatregel van bestuur regelen aangaande „de wijze waarop het beroepschrift moet worden ingediend en hoe daar- „mede wordt gehandeld.

„4. De beslissingen, die op grond van artikel 4 zijn genomen blijven „van kracht gedurende de in het eerste lid van dit artikel vermelde be- „roepstermijn en – in geval tijdig een beroep is ingesteld – totdat op dat beroep is beslist.

„5. Indien de verzoeker tijdens de behandeling van zijn verzoek om „erkenning als bedoeld in artikel 3 niet geheel of gedeeltelijk van dienst- „verrichtingen was vrijgesteld of indien geen schorsing van een straf- „vervolging als bedoeld in artikel 4 heeft plaatsgevonden, kan tijdens de „beroepsprocedure:

„*a.* hij alsnog door Onze Minister geheel of gedeeltelijk van dienst- „verrichtingen worden vrijgesteld, dan wel

„*b.* alsnog een ingestelde strafvervolging als bedoeld in artikel 4 „worden geschorst.

,,6. Indien Wij de bestreden beslissing vernietigen, voorzien Wij in de ,,zaak. Desgeraden kunnen Wij bepalen, dat Onze Minister opnieuw in de ,,zaak voorziet met inachtneming van Onze beslissing".

Artikel II

2. Deze wet is niet van toepassing op:

a. verzoeken tot erkenning van gewetensbezwaren, ingediend voor de dag van haar inwerkingtreding, ten aanzien waarvan door Onze Minister van Defensie op die dag nog geen beslissing is genomen, doch die alsdan reeds in een zitting van de Commissie, als bedoeld in artikel 5 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, zijn behandeld;

b. beroepen, ingesteld voor de dag van haar inwerkingtreding, ten aanzien waarvan door Ons op die dag nog geen beslissing is genomen, doch die alsdan reeds in een openbare vergadering van de Afdeling voor de geschillen van bestuur van de Raad van State zijn behandeld.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van *Defensie*,

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

De laatste jaren is bij beraadslagingen tussen Regering en Staten-Generaal – met name bij de behandeling van de hoofdstukken der rijksbegroting voor Defensie en Justitie – herhaaldelijk aangedrongen op wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst.

Over de verschillende wensen, die in de loop der jaren ten aanzien van die wet naar voren zijn gebracht, heeft de eerste ondergetekende een uiteenzetting gegeven tijdens de vergadering van de vaste Commissie voor Defensie van de Tweede Kamer, gehouden op 16 november 1970 (Handelingen Tweede Kamer, zitting 1970-1971, blz. K l e.v.).

Hij heeft toen tevens verklaard dat en om welke redenen uitsluitend met betrekking tot de beide hierna te noemen onderwerpen, ten aanzien waarvan de huidige wet kritiek ondervond, een wetswijziging in voorbereiding was. Daarbij heeft hij medegedeeld ernaar te zullen streven, dat nog vóór de jaarwisseling dat wetsontwerp zou zijn ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Alhoewel alle vereiste en gewenste adviezen op de kortst mogelijke termijn zijn uitgebracht, is het helaas niet mogelijk gebleken om dit streven te realiseren.

Het thans aangeboden wetsontwerp strekt er in de eerste plaats toe in artikel 7 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst de limitatieve opsomming van de gronden waarop een beroep tegen een afwijzende beslissing op een verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren kan worden ingesteld te doen vervallen. Voorts wordt een wijziging voorgesteld van artikel 5 van die wet, waarin de procedure voor de commissie van advies wordt geregeld.

De beperking in de beroepsgronden is destijds vooral ingegeven door de overweging, dat voor een feitelijk onderzoek naar de inhoud van het geweten door de Raad van State geen plaats zou zijn. Een vruchtbaar gesprek met de gewetensbezwaarde zou alleen kunnen plaatsvinden in de vertrouwelijke sfeer van een besloten zitting van de commissie van advies. Een hernieuwd onderzoek naar het gewetensbezwaar tijdens een openbare zitting van de Raad van State werd vooral daarom ongewenst, en trouwens ook overbodig geacht. De Raad van State werd dan ook praktisch uitsluitend belast met het houden van toezicht op de interpretatie van de wet, met name de uitleg van artikel 2, en op het in acht nemen van de voorgeschreven vormen bij de behandeling in eerste instantie. Daarnaast werd voorzien in de mogelijkheid van beroep in het zelden of nooit voorkomende geval dat de Minister in afwijking van het advies van de commissie een verzoek tot erkenning afwijst.

In de praktijk wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de beroepsmogelijkheid. De behoefte daaraan is blijkbaar groot. Bij de behandeling van het beroep blijkt het in de regel onvermijdelijk, dat ook het gewetensbezwaar zelf ter sprake komt. In die gevallen is niet gebleken, dat de openbaarheid van de behandeling door de Raad van State een beletsel vormde voor een gesprek over de inhoud van het geweten van de verzoeker. Het komt voor, dat de Raad van State in een advies tot ongegrondverklaring van het beroep de mogelijkheid openlaat, dat – gelet op de ontwikkeling van het gewetensbezwaar van de appellant sedert de behandeling door de commissie – een hernieuwd beroep op de wet tot erkenning zou kunnen leiden.

Deze praktijk geeft de ondergetekende aanleiding tot het voorstel, de beperking van de beroepsgronden in artikel 7 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst geheel op te heffen.

In het wetsvoorstel is de Kroon als beroepsorgaan gehandhaafd. Indien in beroep uitsluitend de rechtmatigheid van de aanvankelijke beslissing ter toetsing zou komen, zou te overwegen zijn de eindbeslissing aan een onafhankelijke administratieve rechter op te dragen. Nu onbeperkt beroep wordt voorgesteld, dient de beslissing te worden toevertrouwd aan een bestuursorgaan.

In afwijking van de bestaande wettelijke regeling wordt voorgesteld, dat de Kroon bij vernietiging van de bestreden beslissing in de regel zelf in de zaak voorziet. Indien de Kroon van deze bevoegdheid gebruik

maakt, zal de duur, die de uiteindelijke beslissing op een verzoek vergt, worden verkort. De ondergetekenden achten dit een belangrijk voordeel.

Wat het voorstel betreft, dat voorziet in de mogelijkheid, dat de verzoeker zich ter zitting van de commissie van advies kan doen vergezellen door een vertrouwensman te zijner keuze, merken de ondergetekenden het volgende op.

Op grond van de geldende bepalingen kunnen meerderjarige personen tot het bijwonen van de zitting van de commissie van advies gedurende het onderzoek worden toegelaten. Ten aanzien van deze toegelaten personen gelden echter beperkende bepalingen met betrekking tot hun vrijheid om inlichtingen omtrent verzoeker te verschaffen, immers zij mogen zulks slechts doen na verkregen toestemming of op uitnodiging van de fungerende voorzitter (artikel 9, tweede lid, van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst, ***Stb.*** 1964, 404). Voorts moeten zij op aanwijzing van de fungerende voorzitter de zitting – ook tijdens het onderzoek – verlaten (artikel 5, zesde lid, van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst).

In de praktijk is gebleken, dat de inlichtingen, die tot de zitting toegelaten personen gedurende het onderzoek konden verschaffen, van groot belang konden zijn voor de verzoekers – vooral wanneer zij moeite hadden met de techniek van het vraaggesprek, waarin zij hun gewetensbezwaren moesten ontvouwen – alsmede voor een juiste oordeelsvorming door de leden van de commissie van advies over de aard en de ernst van het aangevoerde gewetensbezwaar.

In feite werd dan ook in de praktijk aan toegelaten personen, die kennelijk het vertrouwen genoten van verzoeker, in ruime mate de gelegenheid geboden hem te ondersteunen bij de toelichting van zijn verzoek.

De ondergetekenden zijn zich bewust van het verschil tussen de behandeling van het verzoek tot erkenning door de commissie van advies en de behandeling van een ingesteld beroep. Zij menen echter, dat het karakter van een procedure ter voorbereiding van een commissoriaal advies omtrent een te nemen administratieve beslissing zich niet verzet tegen de mogelijkheid dat de belanghebbende zich tijdens die procedure doet vergezellen door iemand die hem, waar nodig, door het geven van inlichtingen of toelichting ter zijde staat.

In het voorgestelde zesde lid van artikel 5 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst is het woord vertrouwensman gekozen om tot uitdrukking te brengen, dat die inlichtingen of toelichting door een ieder die het vertrouwen geniet van verzoeker kan worden gegeven. Ten aanzien van de vertrouwensman zal uiteraard artikel 9 van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst (*Stb.* 1964, 404) niet van toepassing zijn. Die bepaling zal wel worden gehandhaafd t.a.v. de personen bedoeld in het voorgestelde zevende lid. Daarin is het thans geldende vereiste, dat die personen meerderjarig moeten zijn, geschrapt.

Dat vereiste betekent, dat minderjarige familieleden, verloofden en vrienden het onderzoek niet kunnen bijwonen. De ondergetekenden zien voor handhaving van die beperking geen aanleiding.

Het ligt voor de hand dat de Commissie van Advies in de gelegenheid moet zijn om de verzoeker zelf te horen. Van vertegenwoordiging van verzoeker ter zitting kan naar het oordeel van de ondergetekenden geen sprake zijn, omdat dan door de commissie geen zekerheid kan worden verkregen omtrent de aard en inhoud van gewetensbezwaren van de verzoeker zelf.

Indien de verzoeker geen gebruik wenst te maken van de gelegenheid om gehoord te worden, zal de procedure, voorzien in artikel 8, vierde lid, van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst, onverkort van toepassing zijn.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel I, onder A (wijziging artikel *5* van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst).

Vijfde ***lid.*** Van deze wetswijziging is gebruik gemaakt om de bedoeling van het geldende vijfde lid, nl. dat de fungerende voorzitter belast is met de leiding van het onderzoek ter zitting – zoals ook de praktijk uitwijst –, zuiverder tot uitdrukking te brengen.

Zevende lid. Naar het oordeel van de ondergetekenden zou het onjuist zijn, personen wier aanwezigheid ter zitting niet door de verzoeker wotdt verlangd, tot bijwonen van het onderzoek toe te laten. Daarom zijn de woorden ,,op aanvraag van de verzoeker'', die in de geldende bepaling reeds voorkomen, gehandhaafd.

De tweede volzin van het zevende lid is in verband met het beperkende karakter daarvan uit het besluit naar de wet overgebracht.

Achtste lid. Het komt de ondergetekenden voor, dat met het oog op de beslissing omtrent de toelating van personen als bedoeld in het zevende lid, de commissie over enige informatie omtrent die persoon dient te beschikken.

Op grond hiervan ligt het in het voornemen om het huidige artikel **9,** eerste lid, van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst te handhaven – uiteraard met inachtneming van de hiervoren aangegeven wijzigingen – en verder aan te vullen met het vereiste, dat de schriftelijke aanvrage ten minste een week voor de aanvang van de zitting zal worden ingediend terwijl voorts ook het eventuele beroep van de betrokkene zal dienen te worden vermeld.

In verband hiermede is de geldende bepaling in die zin aangevuld, dat ook omtrent de toelating van personen bedoeld in het zevende lid bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regelen zullen worden gesteld.

Artikel I, onder B (wijziging van artikel 7 Wet gewetensbezwaren militaire dienst).

Dit artikel behoeft naar de mening van de ondergetekenden na het gestelde in het algemeen gedeelte geen nadere toelichting. Slechts ten aanzien van het eerste lid mogen zij het volgende opmerken.

De huidige termijn van 14 dagen waarbinnen het beroepschrift moet zijn ingediend, moet naar het oordeel van de ondergetekenden te kort worden geacht. In verband hiermede wordt voorgesteld, de termijn waarbinnen om voorzieningen tegen een afwijzende beslissing moet worden gevraagd, te verlengen tot 30 dagen.

De *Minister* van Defensie, W. DEN TOOM

De Minister van Justitie, C. H. F. POLAK

VOORLOPIG VERSLAG[1])

De bijzondere commissie, welke ter voorbereiding van de openbare beraadslaging inzake het onderhavige wetsvoorstel werd ingesteld, heeft de eer, omtrent haar ingevolge artikel 22 van het Reglement van Orde voor alle leden der Kamer toegankelijke vergadering welke aan het onderzoek van het ontwerp gewijd werd, als volgt te rapporteren.

Algemeen

Nagenoeg algemeen werd de zeer beperkte strekking van het wetsontwerp, door enkele leden als uitermate teleurstellend gekwalificeerd, betreurd; hetzelfde gold de als mager gekenschetste memorie van toelichting van de toenmalige bewindslieden.

Niet ontkend werd overigens, dat op zich zelf de in het wetsontwerp vervatte voorstellen, waarop in dit verslag in details zou worden teruggekomen, verbeteringen met name ten aanzien van de procesgang inhielden.

Vele leden herinnerden eraan, dat in het najaar van 1969 de vaste Commissie voor Defensie een bezoek bracht aan het kamp Vledder, gevolgd door openbare hoorzittingen op 13 en 14 november van dat jaar in het Kamergebouw over de rechtspositie van gewetensbezwaarden en dienstweigeraars, en tenslotte gesprekken, in besloten vergaderingen op 9 en 14 december 1969, met achtereenvolgens enkele bij deze materie ambtshalve betrokken ambtenaren van het Departement van Defensie en met de commissie van advies inzake gewetensbezwaren militaire dienst. Uit al deze besprekingen zijn tal van wensen tot wijziging van de wet alsmede verlangens nopens haar uitvoering naar voren gekomen. In de openbare vergadering van de vaste Commissie voor Defensie van 16 november

---

[1]) Een later verschenen Nota van verbetering (stuk no. 5) is in de hier afgedrukte tekst verwerkt *(Red.)*.

1970, welke in de memorie van toelichting gememoreerd wordt, werd de toenmalige Minister van Defensie met deze wensen en verlangens geconfronteerd (Handelingen zitting 1970-1971, blz. K 1 t/m 16). De thans voorgestelde wijzigingen zijn echter, aldus deze leden, van die verlangens maar een slap aftreksel.

Zeer vele leden merkten op, dat in de memorie van toelichting als enig argument voor het beperkte karakter van dit wetsontwerp volstaan wordt met een verwijzing naar de uiteenzetting op 16 november 1970 van de toenmalige Minister van Defensie in de openbare commissievergadering ,,dat en om welke redenen'' uitsluitend op twee punten een wetswijziging in voorbereiding was. Zij leidden hieruit af, dat noch de daarop in die openbare commissievergadering gevolgde gedachtenwisseling, noch sindsdien verschenen publikaties de toenmalige bewindslieden tot andere gedachten hebben gebracht. Zelfs hebben zij, als gezegd, een nadere adstructie waarom dit wetsvoorstel beperkt blijft tot de artikelen 5 en 7 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst niet nodig geoordeeld.

De hier aan het woord zijnde leden hechtten eraan – zulks mede in verband met enkele huns inziens bevredigende uitlatingen van de toenmalige Minister van Defensie in de openbare commissievergadering van 1970 – in dit verslag enkele beschouwingen te doen opnemen welke, zo deze niet alsnog tot een aanvulling van het voorliggend voorstel zou leiden, toch in ieder geval de toepassing en jurisprudentie zouden kunnen beïnvloeden.

Wensen m.b.t. andere dan procedurele wijzigingen

De zeer vele leden, hier aan het woord, merkten op, dat in de publieke discussie vooropgestaan heeft de principiële vraag, of de terminologie van artikel 2 (,,*elk* oorlogsgeweld'' in het eerste lid, ,,strijd met de wapenen'' en ,,militaire dienst van welke aard *ook*'' in het tweede lid; andere leden wezen in dit verband op de uitdrukking ,,godsdienstige of zedelijke overtuiging'' in het eerste lid) voldoende ruimte laat voor het zgn. ,,situationele karakter'' van een bepaald onoverkomelijk gewetensbezwaar.

De hier aan het woord zijnde leden wilden niet ontkennen dat iemands godsdienstige of zedelijke overtuiging hem kan verbieden om bijv. aan een bepaalde oorlog of aan een bepaalde actie deel te nemen. Anderzijds waren zij van oordeel dat zulk een bezwaar thans niet aan de orde was. Zulk een bezwaar kan en dient ook pas beoordeeld te worden naar de omstandigheden van een bepaalde concrete situatie en raakt dan veeleer het probleem van de toepassing van het militair strafrecht in verhouding tot de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. Het kan toch immers niet zo zijn dat veelal wisselende beoordelingen van de kant van de bezwaarde reeds op voorhand zwaarder moeten wegen dan overheidsbesluiten die nog niet genomen zijn en wellicht zelfs nooit genomen zullen worden. De overheid zou in haar taak ook bepaaldelijk tekort schieten als zij zou

wijken voor ieder individueel bezwaar. Dit gold echter naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden niet t.a.v. de zgn. atoom-pacifisten. De enorme vernietigingskracht van de kernwapens heeft velen voor een gewetensconflict geplaatst, nl. of zij wel in geweten verantwoord handelen door deel uit te maken van een krijgsmacht, die niet a priori ieder gebruik van kernwapens uitsluit.

De toenmalige bewindsman van Defensie heeft in de openbare commissievergadering van 1970 gezegd, dat uiteraard in zulk een geval de bezwaren zo ernstig kunnen worden dat zij iedere deelneming aan het militaire apparaat verbieden. Gaarne stemden de hier aan het woord zijnde leden met deze gedachtengang in, doch zij vroegen of deze – overigens gewenste interpretatie – zich wel verdraagt met de huidige terminologie van artikel 2, als boven summier aangeduid. Zouden de huidige bewindslieden hierover nog eens hun gedachten willen laten gaan en hun uiteindelijk oordeel willen geven?

Verscheidene leden hadden er begrip voor, dat de omlijning van de inhoud van het begrip ,,geweten'' ongetwijfeld tal van moeilijkheden zal blijven opleveren.

Waar moet bij voorbeeld de grens worden getrokken tussen een als onontkoombaar gevoeld gebod van het geweten en een spanningssituatie die het gevolg is van een psychiatrisch ziektebeeld, op grond waarvan de dienstplichtige op medische gronden kan worden afgekeurd?

Waar ligt de grens tussen bezwaren uit zedelijke en die uit politieke overtuiging, welke laatste niet voor erkenning in aanmerking kunnen komen? De categorie van politieke weigeraars zou blijkens informatie de laatste tijd nogal zijn toegenomen. Speciaal bij deze categorie leek deze leden een nauw verband met het verschijnsel van de zgn. ,,protestdienst'' aanwezig.

De vele leden, in dit verslag het eerst vermeld, vestigden er de aandacht op, dat in de discussie rondom artikel 2 herhaaldelijk naar voren is gekomen, dat het huidige artikel niet voldoende recht doet aan de tot gewetensbezwaren verdichte politieke bezwaren tegen het vervullen van militaire dienst. Zij wezen in dit verband op het rapport van het Interkerkelijk Vredesberaad, waarin een nieuwe tekst voor artikel 2 wordt voorgesteld waarin twee nieuwe elementen voorkomen, nl. ook als gewetensbezwaarden te erkennen degenen die persoonlijk gebruik van bepaalde wapens afwijzen en degenen, die tegen persoonlijke deelneming in een bepaald leger of tegen een bepaald gebruik van dat leger zijn.

Het ware naar de mening van deze leden onlogisch, in een wet, welke het recht formuleert om op gewetensgronden van militaire dienst ontheven te worden, van alle categorieën bezwaarden slechts enkele bezwaarden te erkennen. Zij nodigden de bewindslieden uit, in bovengenoemde richting de wet te wijzigen.

Daarbij zou het ook van belang zijn om te overwegen, of de verwijzing

naar de godsdienstige of zedelijke ,,overtuiging" niet dient te vervallen. Het woord ,,gewetensbezwaar" en de uitleg daarvan leek deze leden voldoende. De oorsprong van het gewetensbezwaar is wellicht voor de motivering van het bezwaar van belang, doch het is niet de motivering die de doorslag moet geven doch het bestaan van het bezwaar zelf. Bij een zo ongrijpbaar, zo individueel bepaald begrip als gewetensbezwaar moet geen wettelijke definitie of uitwerking als beperking bestaan.

Enkele leden toonden zich met name over het ontbreken in dit wetsontwerp van enige poging tot wijziging van artikel 2 ten zeerste teleurgesteld. Ook zij wezen op de vele moeilijkheden die in de praktijk, bij de hantering van de huidige wet, voortvloeien uit de beperkte omschrijving van dit artikel. In het bijzonder geldt dit voor de z.g. politieke bezwaren. Waarom zou de wetgever niet spreken van ,,onoverkomelijke bezwaren ,,tegen de vervulling van de militaire dienst op grond van godsdienstige ,,of zedelijke overtuiging?"

Van verschillende zijden werd in dit verband aandacht gevraagd voor de specifieke groep, die als Jehova's ***Getuigen*** wordt aangeduid.

De huidige bewindslieden hebben in augustus verklaard, dat zij de positie van deze groep in het kader van de toepassing van de Dienstplichtwet en de Wet gewetensbezwaren militaire dienst niet bevredigend achtten, doch dat een oplossing van deze kwestie wachtte op voltooiing van het overleg ter zake tussen de Departementen van Defensie en Justitie. Gaarne zou men vernemen, tot welk resultaat dit overleg, hetwelk toch inmiddels wel afgerond zal zijn, heeft geleid.

Enkele leden drongen er op aan, dat de gelegenheid van deze wetswijziging zou worden aangegrepen om een voor de Jehova's Getuigen en daarmede vergelijkbare personen bevredigende regeling in de Wet gewetensbezwaren militaire dienst op te nemen, b.v. een onvoorwaardelijke vrijstelling van dienst.

Een gewetensbezwaar is – aldus zeer vele leden – een hoogst ernstige zaak, hetgeen mede blijkt uit de principiële verankering van het recht in de Grondwet, zich daarop te beroepen. Is het juist, dat in dit licht gezien artikel **4** van de wet slechts de bevoegdheid geeft aan de Minister, in afwachting van een beslissing op een verzoek als bedoeld in artikel **3** van deze wet de betrokkene geheel of ten dele vrij te stellen van dienstverrichtingen? Is het niet principieel juist te stellen, dat ieder die een verzoek doet als bedoeld in artikel 3, daardoor – in afwachting van de beslissing – vrijgesteld wordt van dienstverrichting? Hoe luidt hierover het oordeel van de bewindslieden?

Enkele leden gaven als hun oordeel te kennen, dat inderdaad de bevoegdheid, om in afwachting van de beslissing op het verzoek tot erkenning vrij te stellen van dienst resp. strafvervolging te schorsen, dient te worden veranderd in de verplichting tot vrijstelling van dienst resp. tot schorsing van strafvervolging.

Ten aanzien van de ***tewerkstelling van de erkende gewetensbezwaarden*** werd van verschillende zijden gevraagd, of de bewindslieden concreet zouden kunnen en willen mededelen tot welke beslissingen het rapport ,,Tewerkstelling Gewetensbezwaarden'' van de commissie-Fonteijn geleid heeft.[1])

Vele leden stelden in de eerste plaats vast, dat de gewetensbezwaarden zelf verlangen, dat de tewerkstelling zal geschieden door een ander departement dan dat van Defensie. Zij achtten dit verlangen begrijpelijk en ondersteunden het. Zeer vele andere leden gaven van hetzelfde gevoelen blijk.

Hoe denkt de Regering, zo vroegen vele leden, over de suggestie, een dienst voor tewerkstelling van gewetensbezwaarden onder te brengen bij een ander departement, b.v. Sociale Zaken, of C.R.M.? Het Departement van Sociale Zaken heeft via de Dienst Arbeidsvoorziening veel contacten met personeel vragende instellingen en bezit een uitgebreid arbeidsbemiddelingsapparaat.

Verscheidene leden vroegen, of het toezicht op gewetensbezwaarden niet beter in handen kan worden gelegd van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (Rijks Psychologische Dienst) dat over alle beschikbare vacatures beschikt en deskundige uitrusting heeft om betrokkenen over de eerste moeilijkheden heen te helpen.

Enkele leden bepleitten, niet slechts de tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden doch ook de erkennings- en beroepsprocedures onder te brengen bij een departement of andere departementen dan dat van Defensie.

De vele leden, die hierboven het woord voerden, wezen er op, dat het aan het Departement van Defensie bijna twee maanden kost om een erkende gewetensbezwaarde te plaatsen. Ook hier stelden zij derhalve de vraag, of zulks niet binnen een kortere termijn te verwezenlijken zou zijn.

Voorts zouden zij graag weten, of gezien de teruggang van de conjunctuur de plaatsing van gewetensbezwaarden grotere moeilijkheden dan tot dusver op levert en of hierdoor de wachttermijn na erkenning toeneemt.

Zou er geen algemene richtlijn voor plaatsing moeten komen voor overheidsdiensten?

Zouden daarnaast allerlei instellingen zoals Novib, Unicef, het Rode Kruis en Pax Christi niet als werkobjecten in aanmerking kunnen komen? Hoe denken de bewindslieden voorts over een tewerkstelling bij instellingen voor natuurbescherming en milieubeheer, zoals in de Bondsrepubliek wordt overwogen?

Verdient het verder geen aanbeveling om de gewetensbezwaarde vrij te laten bij het kiezen van zijn huisvesting?

---

[1]) Deze en de drie volgende alinea's zijn inmiddels achterhaald door de op 1 januari jl. in werking getreden wet van 23 december 1974 (Stb. 781). Zie daarvoor M.R.T. 1975 blz. 184 *(Red.)*.

Zeer vele leden meenden, dat degene die voor vervangende dienst in aanmerking komt volledig inspraak dient te krijgen in die zin, dat hij concrete wensen naar voren kan brengen over zijn tewerkstelling, opdat de gewetensbezwaarde zoveel mogelijk de capaciteiten, waarover hij beschikt qua aanleg en qua opleiding, ten algemene nutte kan aanwenden.

Enkele leden bepleitten, dat ten aanzien van het zoeken van passende vervangende dienst wettelijk zou worden voorgeschreven – b.v. in artikel 11 van de wet – dat de erkende gewetensbezwaarde zelf wordt gehoord, dat zoveel mogelijk aansluiting bij zijn opleiding en bekwaamheden wordt gezocht en dat indien binnen twee maanden na de dag van de erkenning geen passend werk is gevonden de vervangende dienst op dat ogenblik geacht wordt te zijn ingegaan.

Voorts zouden huns inziens bij de organen, waar men vervangende dienst kan verrichten, in de wet (artikel 13) ook moeten worden genoemd nationale of internationale organisaties op het gebied van de ontwikkelingshulp of het sociale hulpwerk.

Zeer vele leden zouden gaarne vernemen hoever de commissie-Peijnenburg gevorderd is met de studie over het vraagstuk van de alternatieve dienstplicht. Kunnen de bewindslieden daarover al reeds een, zij het voorlopig, oordeel geven?

Voor wat betreft de vrijstelling van vervangende dienst vroegen enkele leden, waarom het tweede lid van artikel 15 (vrijstelling wegens het bekleden van een godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt) gehandhaafd zou dienen te blijven.

Dezelfde leden vroegen ook, hoe de praktijk is van de toepassing van het tweede en het derde lid van artikel 27.

Heeft het inderdaad zin, zo luidde een andere vraag van deze leden, om voor de erkende gewetensbezwaarden de leeftijd van ontslag hoger te maken wanneer hij op het ogenblik van erkenning onderofficier of officier was (artikel 28)?

Vele leden zouden gaarne een uiteenzetting ontvangen over de positie van de z.g. wapenweigeraar, waarin in het bijzonder ingegaan zou worden op de vragen, welke werkzaamheden zij verrichten, of zij ook worden ingeschakeld bij bewaking en bevoorrading van munitiewagens, en of zij ook dienen deel te nemen of aan parades, beëdigingsceremonieel e.d.

Met betrekking tot de lengte van de diensttijd (artikel 12 van de wet) was de mening van enkele leden, dat deze gelijk moet zijn aan de duur van de eerste oefening welke het meeste in de praktijk voorkomt.

Vele leden spraken als hun mening uit, dat de diensttijd voor de gewetensbezwaarden korter zou dienen te zijn dan thans. Ook hier vroegen zij de vervangende diensttijd op 16 maanden te stellen, zijnde de duur van de militaire diensttijd van het merendeel der Nederlandse dienstplichtigen.

In verband met de diensttijd verzochten deze leden voorts een uiteenzetting te mogen ontvangen over de noodzaak om artikel 23 van de Wet

gewetensbezwaren militaire dienst te handhaven, waarin de minister de mogelijkheid wordt gegeven de vervangende dienst in twee of meer niet aansluitende tijdvakken te vervullen, en daarnaast aan te geven welke beroepsmogelijkheden iemand heeft indien op basis van dat artikel een beslissing wordt genomen.

Enkele leden, die dezelfde vragen stelden, vroegen voorts, hoe de praktijk is van de toepassing van artikel **23.**

Zeer vele leden zetten met nadruk als hun standpunt uiteen, dat vervangende dienst in tijdsduur ten minste gelijk dient te zijn aan de krijgsdienst.

Enkele leden drongen aan op een grondige herziening van hoofdstuk V van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst nopens het *tuchtrecht.* Dit recht is ontleend aan het militaire tuchtrecht en daardoor gebaseerd op omstandigheden waarin militairen in werkelijke dienst verkeren. De naar het gevoelen dezer leden wenselijke herziening zou neerkomen op het grotendeels schrappen van dit hoofdstuk.

Dezelfde leden vroegen, of de statistieken niet uitwijzen, dat de in hoofdstuk VI van de wet voorziene *strafbepalingen* zelden worden toegepast.

Wensen met betrekking tot verdergaande procedurele wijzigingen

Aangezien in het voorliggende wetsvoorstel wijzigingen in de procedure tot erkenning alsmede in de beroepstermijn worden voorgesteld achtten vele leden het wenselijk de gehele erkenningsprocedure onder de loep te nemen vanwege de daaraan klevende bezwaren.

Uit de gegevens die de minister verschafte in antwoord op vragen van het lid der Eerste Kamer de heer Van Wijk *(Aanhangsel Handelingen* der Eerste Kamer nr. 43 d.d. 2.2.1971), bleek dat de gemiddelde *duur van de behandeling van verzoeken om toepassing van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst,* d.w.z. de tijdsduur tussen het indienen van het verzoek en de verzending van de beslissing, 8 maanden bedraagt. Daar komt dan nog bij de tijd die gemoeid is met de tewerkstelling, ca. 2 maanden. Gevoegd bij de duur van de vervangende dienst betekent dit voor de gewetensbezwaarde een termijn van – let wel, aldus deze leden, *gemiddeld* – ca. 31 maanden. Er doen zich ook gevallen voor waarin de tijdsduur 36 maanden bedraagt. Als in aanmerking wordt genomen dat verschillende gewetensbezwaarden gedurende de erkenningsprocedure geen werk hebben of kunnen vinden, wordt de last voor hen die een beroep doen op de wet, onaanvaardbaar zwaar.

De hier aan het woord zijnde leden waren van mening dat hierin veranderingen moeten worden aangebracht.

Zij vernamen gaarne de mening van de minister over de lengte van de erkenningsprocedure en over de mogelijkheden deze drastisch te bekorten.

De belangrijkste factor in de lengte van de procedure is de termijn tussen de aanvang van het sociaal voorlichtingsrapport en de ontvangst daarvan, nl. 150 dagen.

Een sociaal voorlichtingsrapport kan nuttig zijn om de commissie inzicht te verschaffen in opleiding, milieu en omstandigheden van degenen die een beroep doen op de wet. Het is echter noodzakelijk om de informatie te beperken ten einde snel zo'n voorlichtingsrapport gereed te maken. Daarnaast verzochten deze leden de minister maatregelen te nemen welke leiden tot het sneller adviseren van de commissie, gezien het feit dat de commissie gemiddeld 6 weken nodig heeft om na ontvangst van het dossier haar advies uit te brengen.

Deze leden deden het voorstel, het psychiatrisch rapport te laten vervallen. Noodzakelijk om te komen tot het al dan niet onderkennen van gewetensbezwaren is het niet, terwijl de waarde van het rapport gezien het daaraan ten grondslag liggende onderzoek op zijn minst twijfelachtig mag heten. In de medische keuring voor de geschiktheid om militaire dienst te vervullen zou het aspect van de psychische ongeschiktheid ingebouwd kunnen worden, terwijl ook een psychiater deel zou kunnen uitmaken van de commissie ex artikel 5. .

Verscheidene leden schatten, dat met de erkenningsprocedure en het wachten op een tewerkstelling thans een kleine twee jaar gemoeid zijn. Ook zij drongen aan op versnelling van het tempo.

Een enkel krantenbericht maakt melding van het feit, dat aan tewerkgestelde lastige dienstweigeraars als een soort onofficiële tuchtmaatregel ,,uitstel van het onvervuld gedeelte van de vervangende dienst'' kan worden verleend. Deze leden achtten dit soort administratieve plagerijen onjuist en meenden dat de aanleiding ervoor bij een zorgvuldiger selectie kon worden voorkomen.

Enkele leden noemden de lange duur van de erkenningsprocedure ondraaglijk. Dat het onderhavige wetsontwerp op dit punt geen enkele verbetering verschafte was een van de voornaamste redenen van hun teleurstelling over het ontwerp. Hoe is de praktijk van de toepassing van artikel 25?

Met betrekking tot de ***lengte van de beroepsprocedure*** stelden vele leden vast dat 110 dagen verlopen tussen de datum van aanhangig maken van het beroep bij de Raad van State en de datum van de zitting, terwijl nog eens 96 dagen verlopen tussen de zittingsdatum en de datum waarop het advies wordt uitgebracht, in totaal bijna 7 maanden. Het wilde er bij deze leden niet in, dat hierin niet op korte termijn veranderingen konden worden aangebracht die tot een belangrijke vermindering van genoemde termijnen zouden leiden.

Hoe staan de bewindslieden hier tegenover en welke mogelijkheden zien zij om de vermindering te bereiken?

Enkele leden bepleitten de invoering van méér en dan regionaal **ge-**

spreide *commissies van advies.* Als voordelen zagen zij de mogelijkheid, dat de commissies vlotter zullen kunnen werken, en minder kans op intimidatie ten gevolge van de verplichte verre reis naar het hoge Den Haag.

Deze leden meenden voorts, dat voor het lidmaatschap van de commissies, c.q. een commissie van advies een beperkte termijn dient te worden vastgesteld.

Zeer vele leden zouden in het zevende lid van artikel 5 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst verankerd willen zien, dat de *zittingen van de commissie van advies openbaar zijn,* tenzij de verzoeker anders verlangt. In principe dient, aldus deze leden, iedere procesgang openbaar te zijn en er is geen reden – buiten de persoon van de betrokkene – te bedenken, die aan dit goede en juiste beginsel in de weg staat.

Enkele leden uitten dezelfde wens.

Van andere zijde werd de suggestie gedaan, dat het dan wellicht wenselijk zou zijn, dat tijdens een openbare zitting de deuren alsnog op verzoek van de betrokkene gesloten kunnen worden.

Enkele leden waren van gevoelen, dat in *artikel* 6 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst ware vast te leggen, dat de Minister, ook in geval van erkenning, een gemotiveerde beschikking afgeeft, bij de toe zending waarvan aan de betrokkene gevoegd wordt een afschrift van het proces-verbaal van het gesprek met de commissie van advies en een afschrift van het advies van de commissie aan de Minister, en dat bij afwijzing gewezen wordt op de rechtsmiddelen die de afgewezene ter beschikking staan.

Voorts bepleitten deze leden, in de wet vast te leggen dat de betrokkene in het hem toegezonden proces-verbaal zelf alsnog mededelingen kan doen opnemen.

Dezelfde leden meenden, dat een *psychiatrisch onderzoek* en/of een *onderzoek naar de persoonlijke omstandigheden* uitsluitend zou dienen te geschieden op verzoek van de betrokkene dan wel indien het gesprek met de commissie van advies deze commissie daartoe aanleiding geeft.

Met betrekking tot het voorstel, *de Kroon als beroepsorgaan* te handhaven, gaven vele leden te kennen, gaarne een nadere uiteenzetting tegemoet te zien van de stelling in de memorie van toelichting (blz. 3, rechterkolom), dat nu onbeperkt beroep wordt voorgesteld, de beslissing dient te worden toevertrouwd aan een bestuursorgaan. Met name gezien de strekking van het slechts enkele maanden later bij de Kamer ingediende wetsontwerp 11 279 (Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen) achtten zij een nadere adstructie op haar plaats, indien de bewindslieden het standpunt van hun ambtsvoorgangers op dit stuk voor hun rekening zouden willen nemen.

Enkele leden verwezen naar resolutie 337 van 26 januari 1967 van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa die ook met Nederlandse steun is aangenomen, welke o.a. stelt, dat, wanneer het erkennings-

besluit door een administratieve autoriteit genomen wordt, deze geheel los moet staan van de militaire autoriteiten en maximale onafhankelijkheid en onpartijdigheid moet bezitten; voorts, dat controle door minstens één andere dergelijke administratieve autoriteit nodig is en vervolgens door een onafhankelijk rechterlijk lichaam.

Zij brachten in dit verband voorts in herinnering aanbeveling 478 van 26 januari 1967 van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, gericht aan het Europese Comité van Ministers met de bedoeling de nationale wetgeving zo veel mogelijk in overeenstemming te brengen met de principes van resolutie 337.

Deze leden stelden dan ook voor, in de Wet gewetensbezwaren militaire dienst de Raad van State te vermelden als onafhankelijke rechter in hoger beroep. Verder zou in de wet dienen te worden vastgelegd, dat een appellant de gelegenheid moet hebben om te worden gehoord, dat hij recht op bijstand heeft naar eigen keuze, dat hij recht heeft getuigen en deskundigen ter zitting mede te brengen of voor de zitting te doen oproepen, dat hij recht heeft op inzage van het gehele dossier. Voorts zou de wet moeten bepalen, dat de Raad van State ambtshalve getuigen en deskundigen kan horen en ten slotte dat de Raad van State een nieuw onderzoek kan gelasten.

Een herziening van de uitspraak van de Raad van State op grond van nieuwe feiten en omstandigheden zou, zo meenden deze leden ten slotte, wettelijk mogelijk moeten worden gemaakt.

De in het ontwerp vervatte wijzigingsvoorstellen

Verscheidene leden achtten de memorie van toelichting met name wat mager met betrekking tot het verschaffen van feitelijke argumenten. Blijkens de memorie hebben in 1962 de toenmalige bewindslieden grote bezwaren gehad tegen openbaarheid van de procedure, het toevoegen van een raadsman en een volledig beroep op een administratief rechterlijk orgaan. Deze bezwaren worden nu op grond van ,,in de praktijk opgedane ervaringen'' ter zijde geschoven.

Duister blijft de huidige werkwijze van de commissie, zowel ten aanzien van de gewetensbezwaarde alsook wat de methode van onderzoek betreft. De methode lijkt op die van het juridische proces, welk element door de voorgestelde wijziging – toevoeging van een soort advocaat en volledig beroep voor een administratieve rechter – ongetwijfeld zal worden versterkt. Maar zijn er geen alternatieve methoden denkbaar om het object van het onderzoek – de inhoud van iemands geweten, wat dat dan ook moge zijn – te analyseren? Het is toch niet de bedoeling dat het onderzoek ontaardt in een soort woordensteekspel tussen de commissie en een in dit soort zaken handig geworden vertrouwensman? Wat is naar de mening van de bewindslieden de rol van nu reeds op dit gebied opererende ,,adviesbureaus''?

Enkele andere leden vroegen, waarop de bewindslieden hun stelling gronden ,,dat de inlichtingen, die tot de zitting toegelaten personen ge-
,,durende het onderzoek konden verschaffen, van groot belang konden
,,zijn voor de verzoekers . . . alsmede voor een juiste oordeelsvorming
,,door de leden van de commissie van advies over de aard en de ernst
,,van het aangevoerde gewetensbezwaar''. Kunnen de Ministers het
,,belang3' dat door de inlichtingen van tot de zitting toegelaten personen wordt gediend nader omschrijven? Deze leden zouden gaarne vernemen, of de commissie van advies over het onderhavige voorstel is gehoord en, zo ja, of ook die commissie genoemde inlichtingen van groot belang achtte.

In welke mate, zo vroegen deze leden, is in de afgelopen jaren van de thans geldende regeling betreffende het bijwonen van de zitting van de commissie van advies en het verstrekken van inlichtingen gebruik gemaakt? Resulteerden de gevallen, waarin van deze regeling werd gebruik gemaakt, in vergelijking met de gevallen, waarin geen gebruik werd gemaakt van deze regeling, in een groter, een kleiner of een gelijk aantal erkenningen van de gewetensbezwaren?

In het voorgestelde artikel 5, lid *6,* wordt gesproken van het toelichten van de bezwaren van de verzoeker, terwijl het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst artikel 9, lid 2, tot nu toe spreekt over het verschaffen van inlichtingen omtrent de verzoeker. Kunnen de bewindslieden aangeven, wat de reden is voor deze terminologische wijziging en of het wellicht de bedoeling is op deze wijze een ruimer kader te scheppen ,waarbinnen de vertrouwensman kan spreken? Kunnen de bewindslieden in het algemeen uitvoeriger meedelen, hoe zij de plaats en functie zien van de vertrouwensman? Hoe denken zij te voorkomen, dat de vertrouwensman als pleiter gaat optreden, beweringen van de verzoeker gaat bevestigen of afzwakken, hem bepaalde antwoorden en uitlatingen in de mond gaat leggen en in het algemeen hem beïnvloedt? Moet zijn taak niet beperkt worden geacht tot het op zijn gemak stellen van de verzoeker en het hem, zo nodig, bijstaan bij het formuleren en verwoorden van zijn gedachten? Deze leden meenden in dit verband, dat aan de fungerend voorzitter van de commissie van advies bepaalde bevoegdheden moeten toekomen om te kunnen zorgdragen dat de vertrouwensman zich tot zijn wettelijk omschreven taak beperkt.

Zij zouden het betreuren, indien de beslissing omtrent de toelating ter zitting van een vertrouwensman en het aldaar het woord voeren zou worden verlegd van de fungerend voorzitter naar de verzoeker zelf. Wordt het op deze wijze niet mogelijk, dat – wat de commissie tot nu toe pleegde te verhinderen – iemand als vertrouwensman met de verzoeker meekomt, die niet lang daarna ook zelf als gewetensbezwaarde voor de commissie moet verschijnen, zodat zijn optreden als vertrouwensman het karakter van een „vooroefening'' of „generale repetitie'' krijgt?

Zeer vele leden meenden te kunnen vaststellen, dat de in het ontwerp voorgestelde wijzigingen van artikel 5 van de Wet gewetensbezwaren kennelijk beogen tegemoet te komen aan twee duidelijk gerezen bezwaren nl. dat onder de thans vigerende bepaling niet als vertrouwensman (raadsman) tot de zitting toegelaten kunnen worden advocaten in functie dan wel zij, van wie bekend is dat zij een beroep op de wet zullen doen en voorts dat de commissievergaderingen thans niet openbaar zijn.

Aan beide bezwaren wil het thans voorgestelde artikel tegemoet komen door de voorgestelde nieuwe leden 6 en 7.

Toch is hier, aldus deze leden, geen duidelijke standpuntbepaling gekozen. Lid 6 geeft thans inderdaad de bevoegdheid een vertrouwensman, een raadsman mede te brengen. Dit is echter bepaald onvoldoende. In een straf- of andere procedure heeft iedere justitiabele het recht zich door één of desgerenst meer raadslieden te laten vergezellen die desgewenst het woord voor hem kunnen voeren. Niet valt in te zien waarom dit ook hier niet zou kunnen. Voorts, aldus de hier aan het woord zijnde leden, moet de fungerend voorzitter de toelating van een raadsman, die van het verlenen van rechtshulp zijn beroep maakt en geen advocaat of procureur is, kunnen weigeren evenals de kantonrechter kan doen ingevolge artikel 99a van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Lid 7 geeft een zekere bevoegdheid om ook andere personen op aanvraag van de verzoeker toe te laten, die dan zo nodig ook inlichtingen kunnen verstrekken. Hier is duidelijk een vermenging van het beginsel van de openbaarheid met het beginsel dat de betrokkene „getuigen" voor zijn standpunt moet kunnen meebrengen. Het een is echter gans iets anders dan het andere.

Ten aanzien van de voorgestelde nieuwe leden 4 en 5 van artikel 7 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst meenden deze leden te kunnen volstaan met een verwijzing naar hetgeen zij in het algemeen met betrekking tot artikel 4 van de huidige wet hadden opgemerkt.

De hier aan het woord zijnde leden konden geheel instemmen met het standpunt van de toenmalige bewindslieden, verwoord in het voorgestelde nieuwe artikel 7, dat een volledig beroep op de Kroon zonder beperking met betrekking tot de beroepsprocedure mogelijk dient te zijn. Dit bevordert een meer doelmatige en ook meer vertrouwen inboezemende rechtsgang.

De commissie sprak ten slotte het vertrouwen uit, dat de omvang van dit verslag en de draagwijdte van de erin opgenomen – doch allerminst verrassend nieuwe – vragen en opmerkingen de bewindslieden niet zullen nopen de memorie van antwoord zo lang te doen uitblijven, dat de verwezenlijking van de in het onderhavige ontwerp voorgestelde simpele verbeteringen aanmerkelijk zou worden vertraagd.

Aldus vastgesteld 9 december 1971.

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad in Suriname

Vonnis van 17 september 1974

President: Mr. O. W. Abendanon; *Leden: luitenant-kolonel Y. D. F.* Elstak *en majoor W. Bikker;*
Raadsman: kapitein W. van Amelsfort.

Tenlaste gelegd dat hij als dpl. sld., nadat hij gezamenlijk met een 12tal andere soldaten opzettelijk had nagelaten te gehoorzamen aan het gestelde in een vaste order om zich in uniform te kleden, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het bevel om zijn uniform aan te trekken, hebbende hij in zijn ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere op zijn strafbaarheid had gewezen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding.

4 maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): vonnis vernietigd en beklaagde, terzake van gelijke qualificatie, veroordeeld tot 2 maanden militaire detentie, onvoorwaardelijk, met aftrek van ruim 2 weken voorlopig arrest.

Het Hof verwerpt het verweer dat het bevel om uniformkleding aan te trekken niet een dienstbevel zou uitmaken, maar het oog zou hebben op belangen van politie en douane, omdat een regeling omtrent het dragen van uniformkleding voor militairen (behoudens wellicht in gevallen van uitzonderlijke aard, waarvan in casu geen sprake is) uit de aard der zaak op de militaire dienst betrekking heeft.

Het Hof verwerpt eveneens het verweer dat de opdracht tot dragen van uniform in strijd zou zijn met het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

(W.M.Sr. *art. 114, 1°*)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD IN SURINAME

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen X.X., geboren 5 december 1952, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: ... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke *„Landmacht, dienende bij de Troepenmacht in Suriname, in ieder „geval als militair in de zin van artikel 60 van het Wetboek van Militair „Strafrecht,*

„op of omstreeks 10 juli 1974, althans in het jaar 1974 te Albina *in het* distrikt *„Marowijne, althans in dit distrikt, althans in Suriname, nadat*

„hij gezamenlijk met de dienstplichtige soldaten A.A. en/of B.B. en/of „C.C. en/of D.D. en/of E.E. en/of F.F. en/of G.G. en/of H.H. en/of „I.I. en/of J.J. en/of K.K. en/of L.L., althans een of meer hunner, op- „zettelijk had nagelaten te gehoorzamen aan het gestelde in punt 1 sub f „van de Vaste Order nr. 173/2 van november 1971 van het Commando „Troepenmacht in Suriname, luidende deze order als volgt: „de dienst- „„plichtige militairen die gedetacheerd zijn op de detachementen Albina „„en Nickerie, alsmede incidenteel aldaar vertoevende(n) i.v.m. het uit- „„voeren van een dienstopdracht mogen geen burgerkleding dragen", „toen hem naar aanleiding hiervan het dienstbevel werd gegeven zijn „militair uniform aan te trekken opzettelijk heeft geweigerd en/of op- „zettelijk nagelaten te gehoorzamen aan dit door zijn militaire meerdere, „de eerste luitenant Rendert Willem Muller, gegeven dienstbevel zijn „militair uniform aan te trekken, hebbende hij opzettelijk in zijn onge- „hoorzaamheid volhard, nadat deze meerdere hem uitdrukkelijk op zijn „strafbaarheid had gewezen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard: dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, dienende bij de Troepenmacht in Suriname op 10 juli 1974 te Albina in het distrikt Marowijne, zich gezamenlijk met de in de telastelegging genoemde dienstplichtige soldaten heeft opgehouden en, in afwijking met de in die telastelegging vermelde en omschreven order van het Commando Troepenmacht in Suriname, zich in burger heeft gekleed; dat hij vervolgens opzettelijk heeft geweigerd te gehoorzamen aan het dienstbevel hem door zijn meerdere, de eerste luitenant R. W. Muller gegeven, om zijn militair uniform aan te trekken; dat die luitenant Muller, nadat hij, beklaagde, had geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hem op de strafbaarheid van zijn handelen had gewezen; dat hij, beklaagde, daarna desgevraagd, meergenoemde luitenant Muller, heeft medegedeeld bij zijn weigering te volharden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 17 juli 1974 nr. 113-74 opgemaakt door J. N. Ooijevaar, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee te Paramaribo zakelijk inhoudt:

1. als verklaring van Rendert Willem Muller:

dat hem op 10 juli 1974 als commandant van het derde peleton van de B-compagnie, welk peleton toen gedetacheerd was te Albina in het Prinses Margriet Kampement, was gemeld, dat meerdere militairen van dit peleton in burger gekleed, in strijd met een vaste order, in voormeld Kampement verbleven; dat hij hierna bedoelde dienstplichtige soldaten, met name*), ieder afzonderlijk op zijn bureau heeft laten komen, en hen

---

*) **hier volgen de namen van beklaagde, de in de tenlastelegging genoemde mededaders en nog 3 anderen.** ***(Red.)***

toen daar de dienstopdracht gaf hun militair uniform aan te trekken, met de woorden: ,,Ik geef je nu de opdracht je militair uniform aan te trekken. ,,Dit is een dienstbevel'', althans met woorden van deze strekking; dat hij hen tevens op hun strafbaarheid en de konsekwenties van het weigeren om aan dit dienstbevel te voldoen wees; dat, met uitzondering van... **) zij bleven volharden in bun weigering om aan zijn dienstopdracht te voldoen;

als verklaring van Theodorus Frederiks Wetselaar:

dat op 10 juli 1974 in het Prinses Margriet Kampement te Albina de luitenant Muller in zijn bijzijn de soldaten*), ieder afzonderlijk, de dienstopdracht gaf hun militair uniform aan te trekken en hen tevens op hun strafbaarheid en de konsekwenties wees, die uit hun volharden in die weigering zouden kunnen voortvloeien; dat hierna de soldaten*'') aan de dienstopdracht van die luitenant Muller gevolg gaven; dat hij echter de overige betrokken soldaten heeft horen weigeren hun militair uniform aan te trekken;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van de vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke ,,Landmacht, dienende bij de Troepenmacht in Suriname op 10 juli 1974 ,,te Albina in het distrikt Marowijne, nadat hij gezamenlijk met de in de ,,telastelegging genoemde dienstplichtige soldaten opzettelijk had nagela-,,ten te gehoorzamen aan de in die telastelegging vermelde en omschreven ,,vaste order van het Commando Troepenmacht in Suriname, toen hem ,,naar aanleiding hiervan het dienstbevel werd gegeven zijn militair ,,uniform aan te trekken, opzettelijk heeft geweigerd te gehoorzamen aan ,,dit door zijn militaire meerdere, de eerste luitenant Rendert Willem ,,Müller gegeven dienstbevel, zijn militair uniform aan te trekken, heb-,,bende hij opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat deze ,,meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl de schuldige opzettelijk in zijn ,,ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn ,,*strafbaarheid heeft* gewezen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, 1e lid juncto 3e lid sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht,

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van feiten geen of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder

---

) **hier volgen de namen van bedoelde 3 anderen. ***(Red.)***

het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar – *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 18 december 1974

President: Mr. Prins; ***Leden:*** Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, generaals-majoor Coopmans en Wartena (plv.) en luitenant-generaal Van der Veen (plv.);
Raadsman: Mr. ***R.*** M. Schutte, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervódr)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden met aftrek voorarrest;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: **. . . *(zie het vonnis – Red.).***

Overwegende, **. . .** enz.;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis waarvan hoger beroep overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een exemplaar van de Vaste Order nr. 173/2 van november 1971 van het Commando Troepenmacht in Suriname, waarvan punt 1 sub f onder meer inhoudt dat de dienstplichtige militairen die gedetacheerd zijn op de detachementen Albina en Nickerie, alsmede incidenteel aldaar vertoevende(n) i.v.m. het uitvoeren van een dienstopdracht geen burgerkleding mogen dragen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van de vorenstaande bewijsmiddelen – genoemde Vaste Order slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen – de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, dienende bij de Troepenmacht in Suriname, op 10 juli 1974 te Albina in het distrikt Marowijne, nadat hij gezamenlijk met de dienstplichtige soldaten A.A., B.B., C.C., D.D., E.E., F.F. ,G.G., H.H., I.I., J.J., K.K. en L.L. opzettelijk had nagelaten te gehoorzamen aan het gestelde in punt 1 sub f van de Vaste Order nr. 173/2 van november 1971 van het Commando Troepenmacht in Suriname, luidende deze order als volgt: ,,de dienstplichtige militairen die gedetacheerd zijn op de ,,,,detachementen Albina en Nickerie, alsmede incidenteel aldaar ver-,,,,toevende(n) i.v.m. het uitvoeren van een dienstopdracht, mogen geen ,,,,burgerkleding dragen'', toen hem naar aanleiding hiervan het dienstbevel werd gegeven zijn militair uniform aan te trekken, opzettelijk heeft geweigerd te gehoorzamen aan dit door zijn militaire meerdere, de eerste luitenant Rendert Willem Muller, gegeven dienstbevel zijn militair uniform aan te trekken, hebbende hij opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat deze meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen'';

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,Opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op *zijn* strafbaarheid heeft gewezen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, eerste lid juncto derde lid sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat namens beklaagde bij monde van diens raadsman is aangevoerd dat het gegeven bevel niet zou zijn een dienstbevel, aangezien dit bevel niet betrekking had op de militaire dienst of enig militair dienstbelang, immers uitsluitend het oog had op belangen van de politie en douane ten behoeve van de grenscontrole;

Overwegende, te dien aanzien, dat een regeling met betrekking tot het dragen van militaire uniformkleding in het algemeen – behoudens wellicht in gevallen van uitzonderlijke aard waarvan in casu geen sprake is – uit de aard der zaak op de dienst betrekking heeft en de regeling te dier zake in de voormelde Vaste Order vervat, al waren wellicht ook andere belangen hiermede gebaat, niettemin mede dienstbelangen beoogde, zoals onder meer het voorkomen van illegale grensoverschrijdingen door militairen en het vergemakkelijken van het toezicht op zich binnen het militaire kampement bevindende personen, derhalve de militaire veiligheid;

Overwegende, dat mitsdien ook het op grond van de Vaste Order gegeven bevel tot het dragen van uniformkleding is een dienstbevel:

Overwegende, dat voorts door beklaagdes raadsman een niet nader

omschreven beroep is gedaan op artikel 8, eerste lid van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het daarin erkende recht op eerbiediging van het privé-leven;

Overwegende, dat het Hof dit beroep verwerpt, aangezien – zo er al door het bevel een inbreuk zou zijn gemaakt op het privé-leven van beklaagde – de verplichting tot het dragen van uniformkleding als militair door de in het tweede lid van genoemd artikel erkende uitzonderingen wordt gewettigd;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij het Hof mede in aanmerking neemt, dat het, zoals door beklaagdes raadsman uitdrukkelijk en bij herhaling werd aangevoerd, een actie was om te forceren dat de regeling met betrekking tot het dragen van militaire uniformkleding niet zou worden nageleefd;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het ten laste gelegde en bewezenverklaarde feit voorlopig arrest heeft ondergaan;

Gezien: ... enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van ***twee maanden***;

Bepaalt, dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorlopig arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging geheel in mindering zal worden gebracht, te weten: van 11 juli 1974 tot 27 juli 1974;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT

De krijgsraad heeft de gezamenlijk gepleegde ongehoorzaamheid aan de vaste order niet strafbaar geacht, immers niet in de kwalificatie verantwoord.

Niet duidelijk is of zulks het gevolg is van het feit dat de dagvaarding deze ongehoorzaamheid door het inleidende woord „nadat" tot een omstandigheid maakte en daardoor buiten de eigenlijke tenlastelegging plaat-

ste, dan wel of de krijgsraad de ongehoorzaamheid aan een algemeen dienstvoorschrift niet beschouwde als een overtreding van artikel 114 W.M.Sr.

Beide gronden zouden n.m.m., ieder voor zich, voldoende rechtvaardigend zijn.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 20 augustus 1974

President: Mr. ***R. W.*** Reindersma; Leden: majoor A. P. Wouters en kapitein N. A. Vos;
Raadsman: Mr. D. Siep, advocaat te Arnhem.

Als getuige in een strafzaak onder ede opzettelijk een valse verklaring afgelegd.

2 Maanden gevangenisstraf *voorwaardelijk;* ***geldboete van f 300 onvoorwaardelijk.***

(W.Sr. art. 207)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de auditeur-militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.P.M., geboren 6 januari 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 7 november 1973 te Maastricht, ter openbare ,,terechtzitting van de Enkelvoudige Kamer van de Arrondissements-,,rechtbank (politierechter), aldaar als getuige in de strafzaak van het ,,openbare Ministerie tegen J. B. G. Ubachs, verdacht van handelen in ,,strijd met artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet op 4 maart ,,1973 te Sittard gepleegd, na op de wijze bij de Wet bepaald de eed te ,,hebben afgelegd de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen ,,zeggen, mondeling persoonlijk, opzettelijk onder ede valselijk een op ,,onderscheidene onderdelen in strijd met de waarheid zijnde verklaring ,,heeft afgelegd van de volgende inhoud:

,,,,Ik ben op zondag 4 maart 1973, het was carnavals-zondag, vanaf ,,,,12 uur geweest ten huize van verdachte aan de Markt 34 te Sittard. ,,,,Ik ben niet permanent in de nabijheid van verdachte geweest. In nijn ,,,,aanwezigheid heeft hij die middag geen alcoholhoudende drank ge-,,,,dronken. Omstreeks 18 uur zijn wij met ons vieren gestapt in de auto ,,,,van verdachtes vader. Het kan ook later geweest zijn. Wij zijn toen ,,,,gereden naar café Notre Dame te Broeksittard. De auto werd bestuurd

,,,,door verdachte. Ik ben in genoemd café steeds bij verdachte geweest ,,,,en ik kan daarom verklaren dat hij niet meer dan **2** à **3** glazen pils ge-,,,,dronken heeft. Op een gegeven moment zijn wij met ons vieren – dat ,,,,zijn de verdachte, mijn zus Marie Louis Jacqueline, ik en mijn toen-,,,,malig meisje – weer in de auto gestapt en in de richting Sittard gereden. ,,,,Ik heb tijdens die rit – straatnamen ken ik niet – niet gezien, gevoeld ,,,,of gemerkt dat verdachte geheel links op de weg, slingerend of bijzonder ,,,,hard gereden heeft. Volgens mij heeft verdachte tijdens die rit niet ,,,,harder dan **40** km. gereden. Ik heb een chauffeursopleiding in dienst ,,,,gehad en rijd in dienst. Op het parkeerterrein bij het gemeentehuis ,,,,heeft verdachte niet hard gereden, dat kun je daar niet, want er ston-,,,,den wagens geparkeerd. Ik weet zeker dat Ubachs, toen hij gekomen ,,,,bij de kruising Paardestraat-Putstraat links af wilde slaan, gestopt is ,,,,voor het stopbord dat bij die kruising staat. Ik heb zittend in die auto ,,,,niet gezien dat een voetganger door de wijze van rijden van Ubachs ,,,,genoodzaakt is geweest op zij te springen. In de auto hebben wij op een ,,,,gegeven moment gemerkt dat de politie-auto achter ons reed. Er is ,,,,toen in de auto geen enkele opmerking gemaakt in de trant van: ,,,,Snelheid verhogen en weg wezen'''';

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 7 november **1973** ben ik in Maastricht op een openbare terechtzitting van de enkelvoudige kamer van de Arrondissementsrechtbank, de Politierechter, opgetreden als getuige in de strafzaak van het Openbaar Ministerie tegen J. B. G. Ubachs. Deze stond terecht als verdacht van onbekwaam rijden onder invloed van teveel alcohol op **4** maart 1973 te Sittard. Ik heb toen op de wettelijk voorgeschreven manier de eed afgelegd dat ik de gehele waarheid zou spreken en niets anders dan de waarheid. Desondanks heb ik vervolgens op die zitting een verklaring afgelegd waarvan ik wist dat deze op een vijftal punten onwaar was. Mijn verklaring luidde zoals in de tenlastelegging in mijn verwijzing-beschikking van **27** februari **1974** nr. A 3149/I/73 vermeld.

Ik had echter gezien dat mijn aanstaande zwager Ubachs op **4** maart **1973** des middags wel bier had gedronken. Ook had ik gezien dat Ubachs die avond voor **19.00** uur meer bier had gedronken dan 5 glazen. Ook had ik gemerkt dat hij binnen de bebouwde kom van Sittard die avond duidelijk harder heeft gereden dan **40** kilometer per uur. Ook had ik gevoeld dat wij tijdens de rit soms slingerend over de weg gingen. Aan het al of niet stoppen voor de kruising Paardestraat - Putstraat had ik geen herinnering;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal verdenking meineed, opgemaakt en op **7** november **1973** gedagtekend en ondertekend door de politierechter in de Arrondissementsrechtbank te Maastricht, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van **A.** P. M.,

als getuige gehoord in de zaak tegen J. B. G. Ubachs: . . . [enz.; zie tenlastelegging – Red.];

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, m.u.v. de woorden „of omstreeks";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „in een geval, waarin een wettelijk voorschrift een verklaring onder ede „vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, mondeling, persoonlijk, op- „*zettelijk* een valse verklaring onder ede *afleggen*",

voorzien en strafbaar gesteld bij 207, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht,

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar en geldboete (onvoorwaardelijk) van f 300,–, subs. 12 dagen hechtenis – Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 20 augustus 1974

President: Mr. R. W. Reindersma; Leden: majoor A. P. Wouters en kapitein N. A. Vos.

Diefstal van twee kascheques (postgiro) en van een militair paspoort, hetwelk beklaagde na gebruik wederom teruggaf; op de kascheques 2 x f 500 opgenomen.

Diefstal meermalen gepleegd.

6 Weken gevangenisstraf voorwaardelijk (met bijzondere voorwaarde tot vergoeding van de schade), geldboete f *100* onvoorwaardelijk.

(W.Sr. art. 310)

in de zaak van de auditeur-militair bij die krijgsraad, eiser, tegen W.O., geboren 6 juli 1953, dpl. huz., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij te Zeist op of omstreeks 15 november 1973 en op of omstreeks ,,21 november 1973, in elk geval in november 1973, twee malen, telkens ,,met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen ,,een PTT-Girokascheque, toebehorende aan en/of in gebruik bij J. van ,,Dijk, alsmede diens militaire paspoort, al welke goederen in elk geval ,,toebehoorden aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb omstreeks 15 november 1973 en vervolgens omstreeks 21 november 1973 te Zeist, tweemaal dus, en steeds met de bedoeling om voor mijzelf te gebruiken een PTT-giro-kascheque, toebehorende aan de mij bekende J. van Dijk weggenomen. Steeds nam ik ook – tijdelijk – diens militaire paspoort weg met de bedoeling daarover als heer en meester te beschikken. Ik wist wel, dat ik van van Dijk geen recht of toestemming had om diens kascheque weg te nemen en mij zijn paspoort toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 1161/73 - 8/611, opgemaakt en op 17 december 1973 gedagtekend en ondertekend door Willem de Jong, wachtmeester der 1e klasse der Rijkspolitie, gedetacheerd bij het parket van de Procureur-Generaal te Amsterdam zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van Jacob van Dijk:

Ik ben rekeninghouder bij de Postcheque- en Girodienst, hierna te noemen PCGD, onder nummer 2460418 en als zodanig heb ik machtiging tot het gebruik van kascheques. De kascheques, welke U mij toont, staan op mijn naam en vermelden mijn postrekeningnummer. De bedragen, in cijfers en letters, voorkomende op de voorzijden van deze kascheques zijn niet door mij geschreven en de handtekeningen in de rubrieken ,,de reke-,,ninghouder" op de voorzijden zijn niet door mij geplaatst en dus vals. Ook de op de achterzijden voorkomende handtekeningen zijn niet door mij geplaatst en dus eveneens vals. Ik lijd door de wederrechtelijkehandelingen van een mij onbekende een nadeel van 2 x f 500,–, welke bedragen door de PCGD ten laste van mijn postrekening werden afgeschreven. Ik ben door de PCGD niet schadeloos gesteld. Ik vermoed dat deze kascheques omstreeks 15 en 21 november 1973 vanaf mijn kamer te Zeist zijn ontvreemd. Het bij de inning van de kascheques gebruikte militaire paspoort nummer B 677614 staat op mijn naam en moet ook vanaf mijn kamer zijn ontvreemd. Ik heb niemand toestemming gegeven die kas-

cheques weg te nemen en zich wederrechtelijk toe te eigenen, deze met gebruikmaking van valse handtekeningen en een ontvreemd legitimatiebewijs te innen en het zich op deze wijze verkregen geld toe te eigenen en te eigen bate aan te wenden waardoor ik werd benadeeld;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij re Zeist, omstreeks 15 november 1973 en omstreeks 21 novem-
„ber 1973 twee malen, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toe-
„eigening heeft weggenomen een PTT-Girokascheque, toebehorende aan
„en in gebruik bij J. van Dijk, alsmede diens militaire paspoort";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „diefstal, meermalen gepleegd";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en met de bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde binnen 3 maanden na onherroepelijk worden van het vonnis een bedrag ad f 1.034 zal betalen aan J. van Dijk, wonende te Zeist, Vijverlaan 7; en daarvan doet blijken door overlegging van een deugdelijk schriftelijk bewijsstuk aan de Auditeur-Militair bij de Arrondissementskrijgsraad te Arnhem; voorts, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 100, subs. 4 dagen hechtenis — Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 28 augustus 1974

President: Mr. P. E. Kloots; Leden: luitenant-kolonel N, J. de Ruiter en majoor T. Vrijdag;
Raadsman: Mr. Ph. Bluijssen, advocaat te Nijmegen.

Als dienstplichtige met groot verlof opzettelijk niet voldoen aan een oproeping voor herhalingsoefeningen.

I Week gevangenisstraf voorwaardelijk; f 250 geldboete onvoorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 150)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de auditeur-militair bij die krijgsraad, eiser, tegen, M.I.B., geboren 22 maart 1950, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd, na wijziging van het telastegelegde ter terechtzitting:

,,dat hij op of omstreeks 25 maart 1974, te Ossendrecht, in ieder geval ,,in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in het genot van groot ,,verlof was en verkeerde in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de ,,militaire dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk, althans hoogst ,,nalatig, niet heeft voldaan aan een wettige oproeping, afkomstig van ,,het Hoofd Centraal Mobilisatiebureau K.L. om van 25 maart 1974 tot ,,en met 5 april 1974 te Ossendrecht voor herhalingsoefeningen in werke-,,lijke militaire dienst te komen'';

Overwegende, dat zich bij de ten processe aanwezige stukken bevindt een registratiekaart militair personeel – in fotocopie – ten name van M.I.B., uit welke registratiekaart de krijgsraad is gebleken dat B. voornoemd op 21 juli 1970 in werkelijke militaire dienst is gekomen en op 1 januari 1972 in het genot van groot verlof is getreden;

Overwegende voorts, dat B. voornoemd op 25 maart 1974 verkeerde in het tijdvak dat hij als dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke dienst kon worden opgeroepen, hebbende hij, blijkens een te zijnen name gesteld, ten processe aanwezig uittreksel van het geboorteregister van de gemeente Amsterdam op 1 oktober 1973 nog niet de leeftijd van 35 jaar bereikt;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Nadat ik mijn eerste oefening had gehad ben ik op 15 november 1971 met klein verlof vertrokken. Op 1 januari 1972 ben ik met groot verlof gegaan. Op 25 maart 1974, terwijl ik verkeerde in het tijdvak gedurende hetwelk ik voor de militaire dienst kon worden opgeroepen, heb ik niet voldaan aan een wettige oproeping afkomstig van het Hoofd Centraal Mobilisatie Bureau Koninklijke Landmacht om van 25 maart 1974 tot en met 5 april 1974 te Ossendrecht voor herhalingsoefeningen in werkelijke militaire dienst te komen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 60/74, opgemaakt en op 29 maart 1974 gedagtekend en ondertekend door R. C. Marteijn, wachtmeester-I., behorende tot de brigade Putte der

Koninklijke Marechaussee zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Pieter Hendrik Johannes *Janssen:*

Ik ben hoofd Sectie 1 van 315 Infanterie Bataljon. Op de door mij ontvangen oorlogsappèllijst otasnummer 01.1081.01, komt onder volgnummer 6011 de naam van de dienstplichtigsoldaat M.I.B. voor. Blijkens deze oorlogsappèllijst moest de soldaat B. op 25 maart 1974 voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst komen. Hij had zich moeten melden in de legerplaats Ossendrecht. B. is op die datum niet verschenen. Hij was ingedeeld bij de C-compagnie van 315 Infanterie Bataljon;

Overwegende, dat zich bij de ten processe aanwezige stukken bevindt een oproep voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst, op grond van artikel 27 1e lid b der Dienstplichtwet, afkomstig van het Hoofd Centraal Mobilisatiebureau Koninklijke Landmacht, gedateerd Amersfoort, 8 november 1973, welke oproep zakelijk onder meer inhoudt:

dat M.I.B., op 25 maart 1974, des voormorgens vóór 12.00 uur, dient op te komen te Ossendrecht, Putseweg 80, legerplaats, voor herhalingsoefeningen van 25 maart 1974 tot en met 5 april 1974;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde oproep voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst, slechts gebezigd in verband met de verklaring van beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij op 25 maart 1974, te Ossendrecht, terwijl hij als dienstplichtig ,,soldaat in het genot van groot verlof was en verkeerde in het tijdvak ,,gedurende hetwelk hij voor de militaire dienst kon worden opgeroepen, ,,opzettelijk, niet heeft voldaan aan een wettige oproeping, afkomstig van ,,het Hoofd Centraal Mobilisatiebureau Koninklijke Landmacht om van ,,25 maart 1974 tot en met 5 april 1974 te Ossendrecht voor herhalings-,,oefeningen in werkelijke militaire dienst te komen'';

overwegende, dat – nu het primair telastegelegde bewezen is verklaard – een onderzoek naar het subsidiair telastegelegde achterwege moet blijven:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de ,,werkelijke dienst'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150, lid 1 Wetboek van Militair Strafrecht,

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 week, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en geldboete (onvoorwaardelijk) van f 250, subs. 10 dagen hechtenis – *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 22 augustus 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; ***Leden:*** luitenant-kolonel T. Eijsvoogel en luitenant-kolonel J. van den Eijkel;
Raadsman: kapitein ***H. L.*** van den Broek.

Zich ontijdig in burger gekleed hebbende teneinde eveneens ontijdig, met bewegingsvrijheid te vertrekken, geweigerd en opzettelijk nagelaten zich in uniform te verkleden.

De krijgsraad beschouwt het feit als een krijgstuchtelijk vergrijp hetwelk hij zelf afdoet met 3 dagen verzwaard arrest, welke geacht worden te zijn ondergaan door 3 dagen voorlopig arrest.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J.G.M., geboren 10 augustus 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 30 maart 1974 te Ermelo, terwijl hij als dienst-
,,plichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht,
,,althans als militair in de zin der wet, nadat zijn militaire meerdere,
,,tweede luitenant A. F. de Nijs, hem, beklaagde die zich tijdens de dienst-
,,uren zonder toestemming in burgertenue had verkleed de opdracht had
,,gegeven zich weer te verkleden in militair uniform, heeft geweigerd en/of
,,opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op zaterdag 30 maart 1974 was ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Ermelo. Ik had mij om 15.00 uur omgekleed in burgerkleding omdat ik met bewegings-

vrijheid wilde vertrekken. Dat werd mij verboden en ik kreeg van mijn militaire meerdere, de 2e luitenant A. F. de Nijs opdracht om mij weer om te kleden in militair tenue. Omdat ik meende dan niet tijdig thuis te komen in verband met privé-zaken raakte ik toen opgewonden. Ik heb geweigerd aan het dienstbevel te gehoorzamen en ik heb mij niet omgekleed;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt in Ermelo, gedagtekend op 2 april 1974 en ondertekend door A. F. de Nijs en J. L. Cornelisse, respectievelijk 2e luitenant en vaandrig, beiden ingedeeld bij het 41 Pantserinfanteriebataljon te Ermelo zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van A. F. de Nijs voornoemd:

In de middag van 30 maart 1974 omstreeks 15.00 uur gaf de sgt.-I Van den Bogaard soldaat M., die gekleed was in burger, opdracht zich om te kleden in overall. Soldaat M. weigerde dit. Ik nam met sgt-I van den Bogaard kontakt op en vroeg hem wat er aan de hand was. Deze verklaarde dat soldaat M. zich eigen beweging had omgekleed in burger, en van plan was te vertrekken naar Station Ermelo om naar zijn privéadres te reizen. Hierop gaf ik soldaat M. 3 maal een dienstopdracht zich om te kleden en wees hem op de consequenties van het weigeren van een dienstopdracht. Soldaat M. bleef weigeren.

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 30 maart 1974 te Ermelo, terwijl hij als dienstplichtigsoldaat ,,in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, nadat zijn mili-,,taire meerdere, tweede luitenant A. F. de Nijs, hem, beklaagde die tijdens ,,de diensturen zonder toestemming zich in burgertenue had verkleed de op-,,dracht had gegeven zich weer te verkleden in militair uniform, heeft „geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoor-,,zamen";

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: ,,*opzettelijke* ongehoorzaamheid";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde stafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming

acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad bevindt, dat het bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit een in artikel 2, sub 2e van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende, dat de krijgsraad bijzondere aanleiding aanwezig acht de zaak verder te behandelen als ware hij de commanderende officier;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf de juiste acht, in aanmerking genomen de omstandigheden waaronder het vergrijp werd begaan, alsmede de persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar.

Bevindt, dat het bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit een in artikel 2, sub 2 van de Wet op de Krijgstucht omschreven vergrijp opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Legt de beklaagde terzake een krijgstuchtelijke straf op van *drie dagen* verzwaard arrest, welke geacht wordt te zijn ondergaan door drie dagen voorlopig arrest ondergaan van 30 maart 1974 tot/m. 1 april 1974, met omschrijving van de strafreden als volgt: *„zich te vroeg in burgerkleding „gestoken hebbende om met bewegingsvrijheid te vertrekken, geen gevolg „gegeven aan de opdracht van zijn pelotonscommandant om zich te kleden „in militair tenue";*

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 25 september 1974

President: Mr. *A.* Berkhout; *Leden:* J. A. *J.* M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en Mr. W. A. J. Wevers, kapitein-luitenant ter zee van administratie;
Raadsman: H. O. G. ten Raa, kapitein ter zee.

Onder drankinvloed een automobiel bestuurd op een voor het militair verkeer openstaande weg.

Ten aanzien van ***de*** *straftoemeting rekening gehouden met de administra-*

tiefrechtelijke gevolgen van een vrijheidsstraf; daarom oplegging van een gevoelige geldboete en 1 jaar ontzegging rijbevoegdheid.

(W.M.Sr. art. 162)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen B.S., geboren 4 november 1926, majoor-machinist, beklaagde.

Gezien. . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 26 augustus 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als majoor-machinist bij de zeemacht, op of om-
,,streeks 22 maart 1974 te ongeveer 16.00 uur te Den Helder, als bestuur-
,,der van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, daarin gezeten daar-
,,mede heeft gereden over de naamloze voor het militair verkeer open-
,,staande weg, de toegangsweg tot de marinekazerne ,,Erfprins[M], terwijl
,,hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol-
,,houdende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat voertuig
,,naar behoren te besturen'';

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

B.S., oud 47 jaar, *als beklaagde:*

Op 22 maart 1974, te ongeveer 16.00 uur, toen ik diende als majoor-machinist bij de Zeemacht, reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, merk BMW, daarin gezeten, daarmede over de naamloze voor het militair verkeer openstaande weg, de toegangsweg tot de marinekazerne ,,Erfprins[W] te Den Helder. Voor ik ging rijden had ik alcoholhoudende drank gebruikt.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 206/74 van de Koninklijke Marechaussee, brigade Den Helder, gesloten op 28 maart 1974, opgemaakt door J. A. Weidema, 1e verbalisant en C. C. Veen, 2e verbalisant, respectievelijk wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar, zakelijk onder meer inhoudt:

1. als op 25 maart 1974 aan eerste verbalisant afgelegde verklaring van H. *de Jong:*

Op *22* maart 1974, omstreeks 16.00 uur, bevond ik mij in mijn functie van officier van de wacht nabij de toegangspoort van de marinekazerne ,,Erfprins[7'] te Den Helder. Ik zag toen, dat een personenauto, merk BMW door het rode verkeerslicht de brug opreed. Ik gaf de bestuurder van die auto te kennen achteruit te rijden. Daarna ben ik naar de BMW gelopen en ik vroeg de bestuurder, een majoor-machinist der Koninklijke Marine, om zijn legitimatiebewijs. Hij gaf mij dit en ik zag toen dat hij B.S. was genaamd. Hij sprak tegen mij en ik kreeg sterk de indruk dat hij dronken

was. Hij sprak namelijk met dikke tong en hij was zeer onhebbelijk tegen mij. Tevens vroeg ik hem of hij alcoholhoudende drank had gedronken waarop hij bevestigend antwoordde. Vervolgens heb ik de Koninklijke Marechaussee gewaarschuwd.

2. ***als relaas van verbalisanten***:

Naar aanleiding van een telefonisch bericht, ontvangen van de Officier van de wacht van de marinekazerne Erfprins te Den Helder, hebben wij, verbalisanten, ons op 22 maart 1974, omstreeks 16.15 uur, begeven naar de naamloze, voor het militair verkeer openstaande weg, de toegangsweg tot de marinekazerne Erfprins te Den Helder. Aldaar troffen wij aan de bestuurder van een personenauto, merk BMW, die ons opgaf te zijn B.S., geboren op 4 november 1926 te Leeuwarden, dienende als majoor-machinist bij de Zeemacht. Wij, verbalisanten, constateerden, dat S. sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij onvast ter been was en dat hij sprak met dikke tong. Ik, 1e verbalisant, vroeg aan verdachte S. of hij bereid was een bloedproef te ondergaan ter bepaling van het alcoholpercentage in zijn bloed. Hij verklaarde daartegen geen bezwaar te hebben. Hierna hebben wij, verbalisanten, verdachte S. overgebracht naar de ziekenboeg van de Onderzeedienstkazerne der Koninklijke Marine te Den Helder, alwaar de dienstdoende dokter van de wacht hem aan een bloedproef heeft onderworpen. Het resultaat van deze bloedproef is vermeld in een door het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie opgemaakt rapport.

Overwegende, dat een ambtsedig rapport no. 16292/74/X, ddo. 29 maart 1974, opgemaakt door dr. A. M. A. Verwey, scheikundige bij het Gerechtelijk Laboratorium van het ministerie van Justitie te Rijswijk, zakelijk onder meer inhoudt:

Op 25 maart 1974, ontving ik, aan bovengenoemd laboratorium, een verzegeld pakje, per post van de Koninklijke Marechaussee Den Helder, inhoudende een blok, waarin zich een buisje bloed en een buisje urine van B.S., alsmede een ingevuld formulier bevonden.

Volgens de gegevens die op dit formulier waren vermeld, was het bloed afgenomen door A. A. Hart, arts te Den Helder en was daarbij verontreiniging met reducerende stoffen (o.a. alcohol) volgens de verklaring van de bloedafnemer vermeden. De bepaling van het alcoholgehalte geschiedde volgens de methode van Widmark. De urine bevatte geen aceton, zodat de bij de bepaling gevonden zogenaamde reductiewaarde van het bloed geacht mag worden slechts van alcohol, die in het bloed aanwezig was, afkomstig te zijn. De reductiewaarde komt overeen met 1,65 $^0/_{00}$ aethylalcohol in het bloed. In de $\frac{3}{4}$ uur, verlopen tussen het tijdstip van het voorval en het afnemen van het bloed, verminderde het alcoholgehalte van het bloed met 0,08 tot 0,15, gemiddeld 0,12 $^0/_{00}$. De waarde van deze factoren is n.l. onderhevig aan geringe individuele verschillen. Op het tijdstip van het voorval was het alcoholgehalte van het bloed dus gelegen

tussen de grenzen 1,73 tot 1,80, met een gemiddelde van 1,77 ‰. Op grond van uitgebreide proefnemingen en bewerking van zeer grote aantallen praktijkgegevens door verschillende onderzoekers is gebleken, dat reeds bij bloedalcoholgehaltes van circa 0,50 ‰ tot 0,80 ‰ duidelijke beïnvloeding van voor het verkeer belangrijke functies van het organisme gaat optreden. Deze beïnvloeding neemt toe bij stijgend alcoholgehalte van liet bloed.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 22 maart 1974;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder „van een motorrijtuig daarmede over enig voor *het* militair verkeer open- „staande weg rijden, onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol- „houdende drank, dat *hij* niet in *staat* moest worden geacht dat voertuig „naar behoren te besturen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162, Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf;

dat voor wat betreft de algemene aspecten van de straftoemeting, het gepleegde feit zeker zou rechtvaardigen aan beklaagde een vrijheidsstraf op te leggen, overeenkomstig hetgeen in de rechtspleging min of meer gebruikelijk is;

dat echter ten aanzien van beklaagde in het bijzonder, tevens rekening moet worden gehouden met de administratieve gevolgen van een dergelijke straf, die voor hem volgens het administratieve beleid in deze, met zich mede zouden brengen, dat hij voor de duur van zijn verdere diensttijd vrijwel zeker van bevordering zou zijn uitgesloten, waardoor beklaagde – die blijkens de ten processe overgelegde conduitestaten kan bogen op een langdurige zeer goede staat van dienst – naar het oordeel van de Krijgsraad als bijkomend gevolg van de straf, nog in zeer ernstige mate zou worden getroffen boven hetgeen gemeenlijk als gevolg van de straf kan worden aangemerkt;

dat de krijgsraad derhalve bij de afweging van alle betrokken belangen ten deze en mede in aanmerking nemende dat het geval van deze onderofficier nog tot de uitzonderingen behoort, tot het oordeel komt dat aan hem geen vrijheidsstraf behoort te worden opgelegd, doch dat met de oplegging van een – weliswaar gevoelige – geldboete en de na te melden bijkomende straf kan worden volstaan;

[Volgt: veroordeling tot f 750 geldboete, subs. 30 dagen hechtenis, en ontzegging rijbevoegdheid gedurende 1 jaar – ***Red.].***

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 25 september 1974

President: Mr. ***A.*** Berkhout (plv.); ***Leden:*** J. A. J. M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en Mr. W. A. J. Wevers, kapitein-luitenant ter zee van administratie;
Raadsman: Mr. ***D.*** J. van Schravendijk.

Diefstal door 2 personen van een automobiel.
2 ***Weken gevangenisstraf*** *voorwaardelijk;* ***f*** *200* ***geldboete.***

(W.Sr. art. 311)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen R.O., geboren 22 oktober 1953, matroos der 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 2 september 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 28 maart 1974 te ongeveer 06.30 uur te Haar-
,,lem tezamen en in vereniging handelende met H.S.M., althans alleen,
,,met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
,,een vierwielig motorrijtuig, personenauto, toebehorende aan W. Ver-
,,bruggen, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde
,,en/of genoemde H.S.M.";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat uit het Uittreksel Stamboek, ddd. 7 juni 1974, afgegeven te Driehuis door F. J. van Strien, kapitein-luitenant ter zee, blijkt dat de beklaagde op 25 augustus 1969 als matroos der 3e klasse bij de Zeemacht werd aangenomen en thans als matroos der 1e klasse bij de Zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. R.O., oud 20 jaar, ***als beklaagde:***

Op 27 maart 1974, te omstreeks 22.00 uur, ging ik samen met de mij bekende H.S.M. naar Haarlem. Aldaar zijn wij, tot 28 maart 1974, omstreeks 06.30 uur in een bar geweest. Ik heb in die tijd veel bier gedronken. Omstreeks 06.30 uur verlieten wij die bar. Ik was toen goed dronken. Ik herinner mij verder dat M. even later in gehurkte houding naast een rode

Fiat 600 zat. Daarna zag ik dat hij het linkerportier van deze Fiat had geopend. Ik herinner mij vaag nog iets over slippen in een door mij bestuurde auto. Ik weet nog wel dat ik zo spoedig mogelijk naar Driehuis wilde, maar ik weet werkelijk niet op welke wijze ik op 28 maart 1974, 's ochtends in Driehuis ben aangekomen. De rode Fiat 600 was niet mijn eigendom en ik had van niemand recht of toestemming om deze rode Fiat weg te nemen.

2. H.S.M., als *getuige:*

Op 27 maart 1974, omstreeks 22.00 uur, ging ik samen met de mij bekende **O.** naar Haarlem. Wij verbleven onafgebroken aldaar in een bar tot 28 maart 1974 ten 06.30 uur. Ik heb in deze bar ongeveer 35 glazen bier gedronken. O. heeft volgens mij evenveel gedronken. Op 28 maart 1974 omstreeks 06.30 uur verlieten wij de bar. O. en ik keken toen of er ergens een taxi was te vinden om terug te keren naar de SMD te Driehuis. Daar dit niet het geval bleek te zijn, zijn we een stukje gaan lopen en op een bepaald moment zag ik in een zijstraat een roodkleurige personenauto, merk Fiat, type 600, langs de weg staan. Ik opende het portier van deze Fiat 600. Nadat ik de auto had gestart, is O. op de bestuurdersplaats gaan zitten. Ik ben rechts naast hem gaan zitten en hij bestuurde de Fiat om naar Driehuis te rijden. Ongeveer 200 meter voor de SMD te Driehuis gekomen schrok **O.** kennelijk ergens van en veroorzaakte hij een ongeluk.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 36/74 van de Koninklijke Marechaussee, birgade Haarlem, gesloten op 27 mei 1974. opgemaakt door W. Wevers, verbalisant, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar en medeondertekend door M. Kamphuis, marechaussee der 2e klasse, beiden behorende tot de brigade Haarlem van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt:

1. *als relaas van verbalisant:*

Op 28 maart 1974, heb ik, verbalisant, een onderzoek ingesteld naar een ongeval dat op voornoemde datum, omstreeks 07.20 uur had plaatsgevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Driehuizerkerkweg te Driehuis. Aldaar trof ik, verbalisant, een vierwielig motorrijtuig, personenauto, aan, merk Fiat, type 600, gekentekend 14-62-JG,

2. als op 28 maart 1974 aan verbalisant afgelegde verklaring en gedane aangifte van W. *Verbruggen:*

Ik ben eigenaresse van de personenauto, merk: Fiat 600 voorzien van het kenteken 14-62-JG. Op 27 maart 1974, omstreeks 17.30 uur, parkeerde ik mijn auto op de burgemeester van Santbergstraat te Haarlem. Op 28 maart 1974, omstreeks 08.45 uur keek ik uit het raam van mijn woning dat uitziet op de burgemeester Santbergstraat en zag dat mijn auto niet meer op de plaats stond waar ik hem geparkeerd had. De auto behoort mij geheel in eigendom toe en ik heb niemand toestemming gegeven mijn

auto weg te nemen en zich toe te eigenen.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

,,dat hij op 28 maart 1974 te ongeveer 06.30 uur te Haarlem tezamen en ,,in vereniging handelende met H.M.S. met het oogmerk van wederrech-,,telijke toeëigening heeft weggenomen een vierwielig motorrijtuig, per-,,sonenauto, toebehorende aan W. Verbruggen";

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Diefstal *door* twee of meer verenigde personen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 510 juncto artikel 311, eerste lid, onder 4^0 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat beklaagde blijkens het hem betreffende uittreksel uit het algemeen documentatieregister van de afdeling van de justitiële documentatiedienst te Amsterdam, ddo. 27 juni 1974, reeds eerder terzake van misdrijf werd veroordeeld*), van oordeel is, dat hieronder genoemde straffen moeten worden opgelegd;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht te bevelen de gevangenisstraf van twee weken, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, terwijl het militair belang zich hiertegen niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot 2 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar en f 200 geldboete (onvoorwaardelijk) subs. 8 dagen hechtenis – Red.].

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van **25** september 1974

President: Mr. A. Berkhout (plv.); Leden: J. **A.** J. M. van der Meulen,

---

*) Beklaagde is sedert augustus 1969 in militaire dienst. Zou de veroordeling van **27** juni 1974 betrekking hebben op het door beklaagde veroorzaakte ongeval? ***(Red.).***

kapitein ter zee vlieger, Mr. W. A. J. Wevers, kapitein-luitenant ter zee van administratie;

Raadsman: luitenant ter zee der 1e klasse L. ***C.*** Werst.

Als beheerder van de bar van de korporaalsgemeenschap 2 x een geldsbedrag, dat hij uit dien hoofde had ontvangen, zich wederrechtelijk toegeeigend.

1 Week gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 321)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen A. J., geboren 2 september 1949, korporaal van de navigatie-gevechtsinformatiedienst, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 18 juli 1974, aan de voet van welk stuk, zoals ter terechtzitting gewijzigd, door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van „1 september 1973 tot 15 maart 1974, toen hij bij de Navigatiegevechts-„informatieschool te Den Helder onder meer belast was met de functie „van beheerder van de bar van de korporaalsgemeenschap, aldaar telkens „opzettelijk verschillende geldsbedragen – tot een totaal geldsbedrag „van *f* 1698,18, althans een groot geldsbedrag – welke geldsbedragen, „toebehorende aan genoemde bar van de korporaalsgemeenschap, al-„thans geheel of ten dele aan een ander of aan anderen dan aan hem, „beklaagde, hij telkens uit hoofde van zijn vorenvermelde functie, in ieder „geval anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich „heeft toegeëigend;

„2e. dat hij op of omstreeks 5 maart 1974, te Den Helder, opzettelijk „een geldsbedrag van f 239,50, althans een geldsbedrag – welk gelds-„bedrag, toebehorende aan het representatiefonds van de korporaals-„gemeenschap bij de Navigatiegevechtsinformatieschool, althans geheel „of ten dele aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, hij „tevoren had ontvangen en uit dien hoofde in ieder geval anders dan „door misdrijf, onder zich had – wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1e en 2e ten laste gelegde;

overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

A. J., oud *25* jaar, als ***beklaagde:***

Van 1 september 1973 tot 15 maart 1974 was ik bij de Navigatiege-

vechtsinformatieschool te Den Helder onder meer belast met de functie van beheerder van de bar van de korporaalsgemeenschap. In dit tijdvak heb ik een aantal malen opzettelijk geldsbedragen, welke ik uit hoofde van voornoemde functie onder mij had, mij toegeëigend. Ik heb mij in totaal een geldsbedrag van f 1.698,18 toegeëigend. Dit geld behoorde mij niet in eigendom toe, doch aan genoemde bar van de korporaalsgemeenschap. Ik had van niemand recht of toestemming gekregen dit geldsbedrag mij toe te eigenen.

Op 5 maart 1974 heb ik te Den Melder opzettelijk een geldsbedrag van f 239,50, toebehorende aan het representatiefonds van de korporaalsgemeenschap bij de Navigatiegevechtsinformatieschool, mij toegeëigend. Dit bedrag had ik tevoren ontvangen en uit dien hoofde onder mij. Dit bedrag behoorde mij niet in eigendom toe en ik had van niemand recht of toestemming gekregen dit geldsbedrag mij toe te eigenen.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marine Recherche no. 7 L/1974, opgemaakt op 5 april 1974 door H. Lassche, sergeant-majoor van speciale diensten rechercheur der Koninklijke Marine, tevens onbezoldigd ambtenaar van het korps rijkspolitie, zakelijk onder meer inhoudt:

1. als op 19 maart 1974 aan verbalisant afgelegde verklaring en gedane aangifte van *Heimen Vlijm*:

Sedert 1 februari 1974 ben ik gekozen tot korporaalsoudste van de korporaalsgemeenschap bij de Navigatiegevechtsinformatieschool te Den Helder. Mijn benoeming is bekrachtigd door de commandant van deze inrichting. De beheerder van de korporaalsbar was op het moment van mijn benoeming de mij bekende korporaal NGID J. Uit hoofde van mijn functie doe ik aangifte van vermissing van f 1.698,18, welke bedrag toebehoort aan de bar van de korporaalsgemeenschap. Ik verklaar hierbij tevens dat niemand bevoegd was om zich dat geld toe te eigenen en ten eigen bate aan te wenden.

2. als op 19 maart 1974 aan verbalisant afgelegde verklaring en gedane aangifte van *Pieter Johannes van Trigt:*

Sinds 20 augustus 1973 ben ik geplaatst bij de navigatiegevechtsinformatieschool te Den Helder. Per 1 februari 1974 ben ik met instemming van de korporaalsgemeenschap het representatiefonds gaan beheren. Op het moment van overname bevond er zich f 239,70 in kas. Dat geld heb ik geteld, waarna ik het in een groen metalen doosje borg en wegsloot in kast 5 in de gang nabij het korporaalsverblijf. Van deze kast had de barbeheerder – korporaal J. – een sleutel. Op 15 maart 1974 keek ik in het doosje van de representatiefondsgelden en ik zag tot mijn verbazing dat de inhoud slechts bestond uit tien losse centen en twee stuivers, derhalve miste ik uit dat doosje f 239,50. Als beheerder van het representatiefonds korporaalsgemeenschap NAVGIS acht ik mij bevoegd tot het doen van aangifte van vermissing van *f* 239,50, welk geld het eigendom is

van de korporaalsgemeenschap NAVGIS. Als zodanig verklaar ik tevens dat niemand bevoegd was om dat geld uit dat doosje weg te nemen en/of zich toe te eigenen.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wordende elk dezer slechts gebezigd ten bewijze van het feit waarop het bijzonderlijk betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, telkens met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde onder 1e en 2e. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

„1e. dat hij op verschillende tijdstippen in het tijdvak van 1 september „1973 tot 15 maart 1974, toen hij bij de Navigatiegevechtsinformatie„school te Den Helder onder meer belast was met de functie van beheer„der van de bar van de korporaalsgemeenschap, aldaar telkens opzettelijk „verschillende geldsbedragen – tot een totaal geldsbedrag van f 1.698,18 „– welke geldsbedragen, toebehorende aan genoemde bar van de kor„poraalsgemeenschap, hij telkens uit hoofde van zijn vorenvermelde „functie, in ieder geval anders dan door misdrijf, onder zich had, weder„rechtelijk zich heeft toegeëigend;

„2e. dat hij op 5 maart 1974, te Den Helder, opzettelijk een geldsbe„drag van f 239,50 – welk geldsbedrag, toebehorende aan het represen„tatiefonds van de korporaalsgemeenschap bij de Navigatiegevechtsinfor„matieschool, hij tevoren had ontvangen en uit dien hoofde, in ieder geval „anders dan door misdrijf, onder zich had – wederrechtelijk zich heeft „toegeëigend";

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Verduistering, meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 juncto artikel 57 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld en mede gelet op de persoon des daders, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot een week gevangenisstraf – ***Red.J.***

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van **25** september **1974**

President: Mr. ***A.*** Berkhout; ***Leden:*** J. A. J. M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en Mr. W. A. J. Wevers, kapitein-luitenant ter zee van administratie;
Raadsman: Mr. ***W. B.*** H. **A.** Heskes.

Wederspannigheid door het plegen van verzet tegen 2 politie-ambtenaren die, hem op heterdaad betrapt hebbende op overtreding van artikel 29(1) W.V.W., wilden voorgeleiden.
f 200 ***geldboete.***

(W.Sr. art. 180)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen H.H., geboren 11 mei **1955,** bottelier der 3e klasse, beklaagde.

Gezien: **. . .** enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. **26** augustus **1974,** aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks **6** mei **1974** te ongeveer 08.30 uur te Cothen ,,toen hij aldaar door de in uniform geklede wachtmeester der Rijkspolitie ,,der eerste klasse G. Smit en de wachtmeester der Rijkspolitie F. Scheffer ,,op heterdaad was betrapt op overtreding van artikel **29** lid 1 van de ,,Wegenverkeerswet, naar aanleiding waarvan hij door genoemde amb-,,tenaren werd aangehouden en vastgepakt teneinde te worden overge-,,bracht naar het groepsbureau der rijkspolitie te Wijk bij Duurstede ter ,,voorgeleiding voor een hulpofficier van Justitie om te worden gehoord, ,,opzettelijk heeft gerukt en getrokken in een richting tegenovergesteld ,,aan die, waarin die politie-ambtenaren hem wilden voeren'';

Gezien: **. . .** enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

H. H., oud **19** jaar, als ***beklaagde:***

Op **6** mei **1974,** te ongeveer 08.30 uur, reed ik op een bromfiets over de Graaf van Lijnden van Sandenburgweg te Cothen. Aldaar werd ik door twee in uniform geklede politieagenten aangehouden, omdat ik geen gevolg had gegeven aan de door hen herhaaldelijk gegeven bevelen en aanwijzingen om te stoppen. Toen ik door deze agenten werd vastgepakt, teneinde naar het politiebureau te Wijk bij Duurstede te worden gebracht om te worden gehoord, heb ik opzettelijk gerukt en getrokken in een richting tegenovergesteld aan die, waarin die politieambtenaren mij wilden voeren.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. 5241365 van de rijkspolitie te Wijk bij Duurstede, gesloten op 31 mei 1974, opgemaakt door G. Smit, eerste verbalisant en F. Scheffer, tweede verbalisant, respectievelijk wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse en wachtmeester der rijkspolitie te Wijk bij Duurstede, zakelijk onder meer inhoudt:

als *relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:*

Op maandag 6 mei 1974, omstreeks 08.15 uur, tijdens surveillance per dienstauto, zagen wij, Gerrit Smit en Franklin Scheffer, respectievelijk wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse en wachtmeester der rijkspolitie, beiden in uniform gekleed en behorende tot de groep en het rayon Wijk bij Duurstede, een persoon als bestuurder van een bromfiets, daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Graaf van Lijnden van Sandenburgweg, ter plaatse gelegen in de gemeente Cothen. Ik, verbalisant Smit, vermoedde dat de motor van de bromfiets was opgevoerd. Ik gaf de bestuurder een teken om bij mij te komen. Hij reed echter met grote snelheid weg. Vervolgens hebben wij, verbalisanten, de achtervolging ingezet en op 6 mei 1974 te 08.30 uur, hielden wij deze bromfietser aan als verdacht van overtreding van artikel 29 lid I van de Wegenverkeerswet. Na zijn aanhouding trachtten wij hem naar de dienstauto over te brengen. De verdachte weigerde mee te gaan. Hij trok en rukte in een richting tegenovergesteld aan die, waarin wij hem trachtten te brengen. Vervolgens brachten wij de verdachte over naar het groepsbureau der rijkspolitie te Wijk bij Duurstede. De verdachte gaf ons op te zijn genaamd: H.H., geboren te Wijk bij Duurstede, 11 mei 1955.

Overwegende, dat een ambtsedig aanvullend proces-verbaal no. 524a/365a van de Rijkspolitie te Wijk bij Duurstede opgemaakt door G. Smit en F. Scheffer, zakelijk onder meer inhoudt als *verklaring van verbalisanten:*

De verdachte H.H., geboren te Wijk bij Duurstede op 11 mei 1955 werd door ons op 6 mei 1974, te 08.30 uur, aangehouden in de gemeente Cothen terzake ontdekking op heterdaad van overtreding van artikel 29 lid 1 van de Wegenverkeerswet. Teneinde hem na zijn aanhouding ten spoedigste voor te geleiden aan een hulpofficier van justitie was het noodzakelijk hem over te brengen naar de dienstauto om hem daarmede te vervoeren van de gemeente Cothen naar het groepsbureau der rijkspolitie te Wijk bij Duurstede, alwaar een hulpofficier van justitie aanwezig was.

Overwegende, dat de krijgsraad, door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 6 mei 1974.

Overwegende, dat het bewezenverklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

,,*Wederspannigheid*",
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 180 Wetboek van Strafrecht.

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot *f* 200 geldboete, subs. 8 dagen hechtenis – *Red.*].

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht
te 's-Gravenhage

Vonnis van 25 september 1974

President: Mr. A. Berkhout; *Leden:* J. A. J. M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en Mr. W. A. J. Wevers, kapitein-luitenant ter zee van administratie;
Raadsman: Mr. A. J. Colijn.

Als zeemiliciën-marinier in Curaçao marihuana voorhanden gehad.
De Curaçaose strafbepaling toegepast.
f 75 boete en onttrekking aan het verkeer van de in beslag genomen hennep.

(W.M.Sr. art. 5a; Opiumlandsverordening art. 1)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen A.J.B., geboren 7 januari 1953, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding dd. 15 augustus 1974 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 13 december 1973, althans in de maand novem-
,,ber en/of december 1973, te Curaçao, opzettelijk een hoeveelheid hennep
,,als bedoeld in artikel 1, eerste lid sub j. van de Opiumlandsverordening
,,1960 in bezit, althans aanwezig heeft gehad en/of heeft aangewend;

,,of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

,,dat hij op of omstreeks 13 december 1973, althans in de maand novem-
,,ber en/of december 1973, te Curaçao, opzettelijk een hoeveelheid hen-

,,nep, als bedoeld in de Opiumwet 1928 onder artikel 3, lid 1, sub b, in ,,zijn bezit althans aanwezig heeft gehad'';

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde primair ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan; kwalificatie daarvan als: ,,*Opzettelijke overtreding van artikel 4 van de opiumlandsverordening* 1960'' en veroordeling deswege tot een geldboete van f 100 subsidiair vier dagen hechtenis onvoorwaardelijk alsmede onttrekking aan het verkeer van de inbeslaggenomen hashish;

Gelet: . . . enz.

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde primair ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

A.J.B., oud 21 jaar, *als beklaagde:*

Op 13 december 1973 had ik op de marinierskazerne Suffisant te Curaçao een hoeveelheid marihuana in mijn bezit. Het was mij bekend dat dit verboden is. Deze marihuana bewaarde ik in een blikje. Op voornoemde datum besloot ik een sigaret van marihuana te draaien. Tijdens dit draaien vervoegde zich korporaal Ortella bij mij en zei mij het blikje met inhoud aan hem af te geven. Dit heb ik gedaan.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. 1/74 van de Koninklijke Marine, commando mariniers Nederlandse Antillen, afdeling marinepatrouilles in de Nederlandse Antillen, gesloten op 4 januari 1974, opgemaakt door N. J. Osinga, verbalisant, korporaal der mariniers, buitengewoon agent van politie voor de Nederlandse Antillen en behorende tot bovenvermelde patrouilles, zakelijk onder meer inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op donderdag 13 december 1973 nam ik op de marinierskazerne Suffisant te Curaçao een blikje in beslag, inhoudende plantenresten, zoals bladfragmenten, zaadjes en toppen, vermoedelijk marihuana, toebehorende aan de zeemiliciën-marinier der derde klasse A.J.B.

Overwegende, dat een zich in het procesdossier van beklaagde bevindend bescheid, zijnde een schrijven van het Laboratorium voor de volksgezondheid Curaçao NA aan de fiscaal bij de Permanente Krijgsraad in de Nederlandse Antillen, zakelijk onder meer inhoudt:

Op 18 december 1973 ontving ik, Drs. H. C. van Kwartel, apotheker verbonden aan het Landslaboratorium te Curaçao, van de fiscaal bij de permanente krijgsraad in de Nederlandse Antillen een plastic potje bevattende onderzoekmateriaal waarin een etiket met opschrift: Marihuanazaak contra B., verbalisant: N. J. Osinga, 14-12-1973. In een begeleidend schrijven d.d. 18 december 1973 werd verzocht de aangeboden stof op samenstelling, aard en gewicht te onderzoeken.

Onderzoek: Het plastic potje bevatte zeer vele vruchten van de hennep-

plant (f 3 gram) met daarnaast wat plantenfragmenten (f 150 mg). Bij het mikroskopische onderzoek werden de voor hennep kenmerkende cystolith haren gevonden, terwijl hennephars werd aangetoond, in een petroleum-ether extract, d.m.v. Fast Blue B-zout volgens de Veldproef.

Konklusie: Uit verkregen resultaten moest de konklusie worden getrokken dat het plastic potje hennep, als bedoeld in de Opiumlandsverordening 1960, bevatte.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen is aangenomen:

,,dat hij op 13 december 1973 te Curaçao, opzettelijk een hoeveelheid ,,hennep als bedoeld in artikel 1, eerste lid sub j. van de Opiumlandsver-,,ordening 1960 in bezit heeft gehad".

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

,,*Opzettelijke* overtreding van artikel 4, eerste lid, sub b, onder b van de ,,*Opiumlandsverordening 1960*"

strafbaar gesteld bij artikel 11, eerste lid, Opiumlandsverordening 1960.

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht het van beklaagde inbeslaggenomen en niet teruggegeven voorwerp te weten, een aan beklaagde toebehorend blikje met een hoeveelheid hennep, waarvan het ongecontroleerde bezit in strijd is met de wet, aan het verkeer te onttrekken.

[Volgt: veroordeling tot f 75 geldboete, subs. 3 dagen hechtenis en onttrekking aan het verkeer van de in beslag genomen hennep – Red.].

NASCHRIFT

De krijgsraad was door de volgorde van het primair en het alternatief ten laste gelegde voor een dilemma geplaatst. Grondregel is, dat wanneer het primair ten laste gelegde bewezen wordt verklaard, naar het subsidiaire geen onderzoek wordt ingesteld.

In het voorliggende geval zijn er twee redenen om daar anders over te denken en wel:

In de eerste plaats betrof het in beide gevallen precies dezelfde gedraging, echter voorzien van een verschillende toelichtende verwijzing naar een ***wets****bepaling; in feite betrof het dan ook niet de alternatieve tenlastelegging van verschillende feitelijke gedragingen, maar een alternatief voorgelegde* ***sub****sumptiekeuze.*

In de tweede plaats schrijft artikel ***5a W.M.Sr.*** *uitdrukkelijk voor dat met betrekking tot in de Antillen gepleegde feiten het daar geldende* ***straf****recht slechts toepasselijk is indien de Nederlandse strafwet tegen de feiten geen straf bedreigt. De* ***krijgsraad*** *was daardoor de plicht opgelegd om eerst na te gaan of „het begane feit" door de Nederlandse strafwet al of niet strafbaar was gesteld. Eerst als die vraag ontkennend zou zijn beantwoord, zou de krijgsraad naar het lokale strafrecht mogen kijken.*

Omdat de wet – en m.i. in verband met het wetssysteem terecht – voorrang verleent aan het eigen strafrecht van de zich in de bewuste rijksdelen bevindende militairen, ben ik van oordeel dat „het begane feit" in ruimfeitelijke zin dient te worden opgevat en bepaald niet vanuit een ***kwalificatie*** *dient te worden benaderd.*

Dit probleem speelde ook in het voormalige Nederlands ***Indië*** *nadat Nederland bezet was en bij Verordening van het militaire gezag het lokale* ***Nederlandsindische strafrecht*** *op soortgelijke wijze subsidiair toepasselijk werd verklaard.*

W.H.V.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale raad van Beroep

19 juni 1974
(M.A.W. 1974/B 1)

Voorzitter: Mr. *E.* H. Nuver (fgd.); *Leden:* Mr. J. *H.* van der Meide en Jhr. Mr. C. C. van Lidth de Jeude (plv.).

(Besluit tegemoetkomingstudiekosten adspirant-officieren geneeskundige dienst Krijgsmacht, K.B. van 25 oktober 1965, Stb. 491)

Eiser had met de Koninklijke Marine een overeenkomst aangegaan inhoudende dat hij met geldelijke steun van de K.M. de studie in de geneeskunde zou volgen en nadien gedurende 10 achtereenvolgende jaren als officier-arts zou dienen.

Na enige jaren verzocht hij zich te mogen bekwamen in de röntgenologie of, zo dit niet mogelijk was, hem te ontheffen van zijn verbintenis. Dit verzoek werd afgewezen.

De C.R.v.B. vernietigt dit besluit. Door ervan uit te gaan dat een tijdens de studie ontwikkelde ambitie t.a.v. een medische specialisatie en het niet kunnen bieden van een redelijk vooruitzicht op die specialisatie nimmer wordt aangemerkt als een bijzondere omstandigheid in de zin van art. 13 lid 1 van het K.B. van 25 oktober 1965, heeft gedaagde aan het bestreden besluit een motivering ten grondslag gelegd die dat besluit niet kan dragen. Er is derhalve strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

UITSPRAAK

in het geding tussen: E., wonende te H., eiser, en *de Minister van Defensie,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Bij brief d.d. 22 mei 1973 is namens gedaagde aan eiser, ten antwoord op zijn rekest d.d. 15 januari 1973, het volgende medegedeeld:

„Bij mijn brief van 6 december 1972 heb ik U reeds medegedeeld, dat „– wanneer een beroepsofficier-artsmoet worden aangewezen om zich te „bekwamen in een medisch specialisme – in principe een keuze wordt „gemaakt uit de beroepsofficieren-arts,die reeds vier à vijf jaren het mari-„nebedrijf vanuit de algemene dienst hebben leren kennen.

„Voorts zal U bekend zijn dat de door U geambieerde specialisatie tot „radioloog (röntgenoloog) vijf jaren duurt.

„In verband hiermede kan U geen redelijk vooruitzicht worden gebo-„den dat U op een zodanig tijdstip wordt aangewezen voor specialisatie „tot radioloog, dat U binnen de duur van de door U te vervullen ver-

„bintenis van zes jaren zult zijn gespecialiseerd.

„Mocht U te zijner tijd geselecteerd worden om U onder vrijstelling „van alle andere diensten bij de zeemacht te specialiseren in de radiologie, „dan moet U zich ingevolge punt 6141 van de Voorschriften officieren „zeemacht (WKM 139) verbinden om vanaf het tijdstip, waarop U na „Uw specialisatie weer beschikbaar bent voor de dienst (ervan uitgaande „dat alsdan Uw huidige verbintenis zal zijn vervuld), bij de zeemacht „doorlopende werkelijke dienst te zullen verrichten gedurende een ter- „mijn, gelijk aan zoveel maal twee jaren als U tijdens Uw specialisatie „volle jaren (waarbij een tijdvak van een half jaar of meer voor een heel „jaar wordt gerekend) vrijgesteld bent geweest van alle andere diensten „bij de zeemacht.

„Ingevolge het Koninklijk besluit, waardoor Uw huidige verbintenis „bij de zeemacht wordt geregeerd, kunt U slechts op verzoek van die ver- „bintenis worden ontheven, indien naar mijn oordeel bijzondere omstan- „digheden daartoe aanleiding geven.

„Een tijdens de studie ontwikkelde ambitie ten aanzien van een me- „dische specialisatie en het niet kunnen bieden van een redelijk vooruit- „zicht op die specialisatie (als bedoeld in de 4° alinea van deze brief) „worden door mij nimmer aangemerkt als een „bijzondere omstandig- „heid" als hierboven bedoeld. Mij is ook niet gebleken dat bevoegde „autoriteiten aan U toezeggingen hebben gedaan, dat dit wel als een zo- „danige bijzondere omstandigheid zou worden beschouwd.

„U hebt naar mijn oordeel geen bijzondere omstandigheden naar voren „gebracht, die aanleiding geven U van Uw verbintenis te ontheffen; Uw „daartoe strekkend verzoek wijs ik mitsdien hierbij af.".

Eiser heeft tegen het in die brief vermelde besluit beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, welk gerecht dit beroep, voor zover daarbij nietig-verklaring van de door eiser aangegane verbintenis en/of ontslag van eiser uit de militaire dienst mocht zijn gevorderd, niet-ontvankelijk, en voor het overige ongegrond heeft verklaard.

Mr. H., advocaat en procureur te 's-Gravenhage, heeft namens eiser tegen die uitspraak hoger beroep ingesteld bij de Raad en bij beroep-schrift op de daarin aangevoerde gronden de Raad verzocht die uitspraak en het bestreden besluit te vernietigen, met bepaling dat aan eiser alsnog ontslag behoort te worden verleend uit de door hem aangegane verbinte-nis als bedoeld in het Koninklijk besluit van 25 oktober 1965, Stbl. 491 (Besluit tegemoetkoming studiekosten adspirant-officieren geneeskundige dienst Krijgsmacht), althans met zodanige verdere beslissing als de Raad zal vermenen te behoren.

Namens gedaagde is bij contra-memorie (met één bijlage) op de daarin aangevoerde gronden geconcludeerd tot bevestiging van de aangevallen uitspraak.

Desgevraagd is namens gedaagde bij brief d.d. 22 april 1974 aan de Raad een exemplaar (in fotocopie) van de brochure ,,studeer voor arts ,,of tandarts'' toegezonden.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 29 mei 1974. Eiser is daar in persoon verschenen, bijgestaan door mr. H., voornoemd. Voor gedaagde is ter terechtzitting opgetreden Mr. G. L. Coolen, werkzaam bij gedaagdes ministerie, wonende te Rotterdam. Als getuigen, namens eiser opgeroepen, zijn ter terechtzitting gehoord: W., wonende te U., J., wonende te H., B., wonende te B., en P., wonende te L..

II. *Motivering*

Eiser, geboren in 1948, heeft op 25 augustus 1966, na het behalen aan zijn diploma gymnasium, een overeenkomst aangegaan met de Koninklijke Marine, inhoudende dat hij, na met geldelijke steun van de Koninklijke Marine de studie in de geneeskunde te hebben gevolgd en voltooid, de Koninklijke Marine als officier-arts zou dienen voor de duur van tien achtereenvolgende jaren. Na een aantal jaren is hij tot de conclusie gekomen, dat het werk van een officier-arts voor een zeer belangrijk deel ligt op het terrein van de sociale geneeskunde, met name de arbeids- en bedrijfsgeneeskunde, en dat hij daarin geen enkele bevrediging kon vinden. Hij meende wel bevrediging te kunnen vinden in het specialisme van de röntgenologie, voor welk specialisme hem door de hoogleraar in de röntgenologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen reeds een plaats als arts-assistent ter opleiding tot röntgenoloog was toegezegd. Daarom heeft hij tot gedaagde het verzoek gericht, hem in de gelegenheid te stellen zich tijdens de periode van zijn verbintenis te bekwamen in de röntgenologie of, zo dit niet mogelijk was, hem te ontslaan van zijn verbintenis. Op dit verzoek is bij het thans bestreden besluit op de daarin vermelde gronden afwijzend beslist.

Thans moet de vraag worden beantwoord, of die beslissing in strijd is met enig algemeen verbindend voorschrift, c.q. enig algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

De eerste rechter heeft die vraag ontkennend beantwoord, in hoofdzaak op deze grond, dat eiser er tevoren op is gewezen dat de mogelijkheid van specialisatie bij de Koninklijke Marine slechts in beperkte mate aanwezig is en dat hem ook niet de toezegging is gedaan dat een in de loop van de jaren ontstane voorkeur voor een bepaald specialisme een bijzondere omstandigheid zou opleveren, op grond waarvan ontheffing van zijn verbintenis bij de Koninklijke Marine mogelijk zou zijn.

Van de zijde van eiser is tegen die uitspraak in hoofdzaak aangevoerd, dat hij bij de wervingsprocedure onjuist, althans zeer onvolledig is voorgelicht omtrent de (curatieve) aard van het werk van de arts-contractant, de specialisatiemogelijkheden en de mogelijkheden van ontslag uit de

verbintenis, en dat hem de toezegging is gedaan, dat zijn wens tot specialisatie zou worden beschouwd als een bijzondere omstandigheid die aanleiding geeft tot inwilliging van een verzoek om ontslag. Ter adstructie van deze stellingen is namens eiser verwezen naar de verklaringen door de onder I genoemde getuigen ter terechtzitting afgelegd.

Van de zijde van gedaagde is ontkend, dat aan eiser op de hierboven genoemde punten onjuiste voorlichting zou zijn gegeven en toezeggingen als bovenomschreven zouden zijn gedaan, en volhard bij het in het bestreden besluit omschreven standpunt, dat een tijdens de studie ontwikkelde ambitie ten aanzien van een medische specialisatie en het niet kunnen bieden van een redelijk vooruitzicht op die specialisatie nimmer worden aangemerkt als een bijzondere omstandigheid die grond oplevert voor ontheffing van een verbintenis als de onderhavige.

De Raad laat in het midden of met betrekking tot de (curatieve) aard van het werk van de arts-contractant en omtrent de specialisatiemogelijkheden aan eiser al dan niet onjuiste of onvolledige voorlichting is gegeven en toezeggingen zijn gedaan.

Met betrekking tot de mogelijkheid van ontheffing van eiser – op zijn verzoek – van zijn verbintenis is van toepassing artikel 13, eerste lid, van het Koninklijk besluit van 25 oktober 1965, Stb. 491, welk artikellid als volgt luidt:

„De student-contractant kan op verzoek slechts van zijn verbinténis „worden ontheven, indien naar het oordeel van Onze Minister bijzondere „omstandigheden daartoe aanleiding geven.".

In de bovenvermelde brochure is met betrekking tot de mogelijkheid van ontslag op verzoek het volgende gesteld:

„U komt niet in aanmerking voor ontheffing van Uw verbintenis op „verzoek, tenzij naar het oordeel van de minister bijzondere omstandig„heden daartoe aanleiding mochten geven en de voor en aan U van rijks„wege uitgekeerde bedragen aan toelagen, premiën, college-, examen- en „inschrijvingsgelden, alsmede de betaalde bedragen aan loonbelasting en „premie AOW/AWW, in de rijksschatkist zijn gestort.".

Het bestreden besluit steunt primair en in hoofdzaak op deze grond, dat een tijdens de studie ontwikkelde ambitie ten aanzien van een medische specialisatie en het niet kunnen bieden van een redelijk vooruitzicht op die specialisatie nimmer worden aangemerkt als een bijzondere omstandigheid in bovenbedoelde zin.

De Raad heeft er begrip voor, dat gedaagde bij het nemen van een beslissing op een verzoek om ontheffing als het onderhavige het dienstbelang zwaar moet laten wegen. Dit neemt niet weg, dat bij het nemen van een zodanige beslissing ook de particuliere belangen van de contractant in beschouwing moeten worden genomen. Tot de in beschouwing te nemen particuliere belangen behoort op zichzelf ook een later tot ontwikkeling gekomen maar in het verband van de Koninklijke Marine niet

te realiseren voorkeur van de contractant voor een bepaald specialisme; dit klemt te meer, nu – wat er overigens zij van de op dit punt aan eiser gegeven voorlichting – het tegendeel noch in de bovenbedoelde brochure, noch (naar de Raad op grond van de gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde als vaststaande aanneemt) bij de aan eiser en zijn ouders vanwege gedaagde gegeven mondelinge voorlichting tot uitdrukking is gebracht. Door er, zoals in het bestreden besluit is geschied, van uit te gaan dat een zodanige voorkeur ***nimmer*** een bijzondere omstandigheid in de zin van bovenvermelde bepaling oplevert, heeft gedaagde aan het bestreden besluit een motivering ten grondslag gelegd die dat besluit niet kan dragen. Dat besluit strijdt derhalve met het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een besluit door de daaraan ten grondslag liggende motivering moet kunnen worden gedragen, en kan daarom evenmin als de aangevallen uitspraak, waarbij het tegen dat besluit ingestelde beroep ongegrond is verklaard, in stand blijven. Gedaagde zal op het door eiser gedane verzoek een nieuwe beslissing moeten nemen.

III. ***Beslissing***

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Vernietigt de aangevallen uitspraak en het bestreden besluit;
Bepaalt dat gedaagde op het door eiser gedane verzoek een nieuwe beslissing dient te nemen met inachtneming van hetgeen in onderdeel II van deze uitspraak is overwogen.

Centrale raad van Beroep

19 juni 1974
(M.A.W. 1974/B 3)

Voorzitter: Mr. *E. H.* Nuver (fgd.); ***Leden:*** Mr. J. *H.* van der Meide en Jhr. Mr. *C. C.* van Lidth de Jeude (plv.).

(K.B. van 19 mei 1949 nr. 19, art. *6)*

Gedaagde, een vroegere oorlogsvrijwilliger die in Indonesië de rang van tijdelijk sergeant had bekleed, werd na zijn terugkeer in Nederland als oorlogsvrijwilliger ontslagen en als gewoon dienstplichtige ingelijfd. Bijna een jaar later kwam hij weer als vrijwilliger in militaire dienst.

In 1968 verzocht hij om een hogere plaats op de ranglijst van de sergeant-majoor, doch dit verzoek werd afgewezen.

Bij het thans bestreden besluit is geweigerd op het vroegere besluit terug te komen.

Een dergelijke weigering kan door de rechter slechts marginaal worden getoetst.

Indien niet was verzuimd gedaagde m.i.v. de dag van zijn demobilisatie de definitieve rang van sergeant te verlenen, had hem bij het sluiten van een verbintenis de rang van sergeant moeten zijn verleend. De tekst van het tweede lid van art. 6 van het K.B. van 19 mei 1949 is volkomen duidelijk.

Gedaagde kon destijds bij indienstneming aanspraak maken op de rang van sergeant.

Het bestreden besluit kan niet door zijn motivering worden gedragen. Eiser dient met zorgvuldige afweging van belangen een ander besluit te nemen.

UITSPRAAK

in het geding tussen: *de Minister van Defensie,* eiser, en *K.,* wonende te E, gedaagde.

1. Ontstaan en loop van het geding

Op 24 april 1973 heeft de Opperofficier Personeel Koninklijke Landmacht het navolgende aan de Commandant van het 43e Tankbataljon bericht:

,,Naar aanleiding van het rekest van sergeant-majoor-motortransport ,,K., rnr. . . . d.d. 17 april 1972 deel ik u het volgende mede.

,,Sergeant-majoor K. is op 27 april 1972 door mij ontvangen. Tijdens ,,dit onderhoud, waarbij uw voorganger, de luitenant-kolonel **O.** mede ,,aanwezig was, is betrokkene te kennen gegeven dat zijn verzoek niet ,,kan worden ingewilligd. Tevens is hem medegedeeld, dat met dit onder-,,houd, waarbij hem volledig inzicht van zaken is gegeven, zijn rekest als ,,afgedaan moet worden beschouwd.

,,Op verzoek van luitenant-kolonel **O.** heb ik alsnog binnen de dienst ,,opperofficier personeel een nieuw onderzoek laten instellen naar de ,,mogelijkheid betrokkene ten aanzien van zijn verzoek ter wille te zijn.

,,Hierbij zijn echter geen nieuwe feiten aan het licht gekomen, die voor ,,mij aanleiding zouden kunnen zijn, mijn eerder genomen beslissing te ,,herroepen.

,,In verband met het vorenstaande dient U deze zaak thans als afgedaan ,,te beschouwen.''.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft bij uitspraak van 10 december 1973 het in dat schrijven vervatte besluit nietig verklaard en bepaald, dat een nader besluit zal worden genomen met inachtneming van die uitspraak.

Tegen deze uitspraak heeft eiser hoger beroep ingesteld. Bij op 8 maart 1974 ingekomen aanvullend beroepschrift heeft eiser de gronden aangevoerd voor zijn verzoek de aangevallen uitspraak te vernietigen en ge-

daagde niet-ontvankelijk te verklaren in zijn oorspronkelijk beroep, althans dat beroep geheel ongegrond te verklaren.

Het geding is behandeld ter 's Raads terechtzitting van 29 mei 1974, alwaar voor eiser is verschenen Mr. B. J. M. Veldhoven, vaandrig der intendance, werkzaam aan eisers ministerie en wonende te 's-Gravenhage, en waar gedaagde in persoon is verschenen, bijgestaan door Mr. A. W. M. van der Horn van den Bos, wonende te Voorburg.

Als getuigen zijn gehoord, namens eiser medegebracht, H., werkzaam op eisers ministerie en wonende te W., en, namens gedaagde medegebracht, O., kolonel der huzaren, wonende te H.

II. *Motivering*

A. *Ontvankelijkheid*

Namens eiser is gesteld, dat gedaagdes beroep niet-ontvankelijk is op deze grond, dat gedaagde door het door hem aangevallen besluit niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen, aangezien het schrijven van 24 april 1973 niet aan gedaagde gericht is, van interne aard is, geen rechtsgevolgen scheppend karakter heeft en mitsdien gedaagde niet rechtstreeks treft.

In deze opvatting kan de Raad eiser niet volgen. Immers, die brief is een reactie op een rekest van gedaagde d.d. 17 april 1972, waarop eisers antwoord aan gedaagdes commandant is toegezonden, kennelijk met de bedoeling gedaagde langs deze, gebruikelijke, weg met eisers besluit op zijn rekest op de hoogte te stellen.

Ook overigens is de Raad niet gebleken van enige grond, waarop geoordeeld zou moeten worden, dat gedaagde door het aangevallen besluit niet rechtstreeks in zijn belang zou zijn getroffen.

Eiser heeft voorts gesteld, dat gedaagdes beroep niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, omdat het is ingesteld met overschrijding van de beroepstermijn, aangezien gedaagde naar aanleiding van zijn vorenaangehaalde rekest op 27 april 1972 door de plaatsvervangend-Opperofficier Personeel Koninklijke Landmacht is ontvangen en hem bij dat onderhoud, waarbij voornoemde getuigen aanwezig zijn geweest, is medegedeeld, dat gedaagdes verzoek, in gemeld rekest vervat, ,,het daar-
,,heen te willen doen leiden, dat hij op de ranglijst van het dienstvak der
,,Aan- en Afvoertroepen wordt gerekend te zijn aangesteld als onder-
„officier met ingang van 1 november 1949 als zijnde de datum waarop
,,hij in werkelijke dienst is teruggekeerd.'', niet kon worden ingewilligd.

Ook hierin kan de Raad eiser niet volgen aangezien tijdens dat onderhoud, naar ook ter 's Raads terechtzitting door voornoemde getuigen is bevestigd, in aanwezigheid van gedaagde het instellen van een nieuw onderzoek is toegezegd, waarvan in het bestreden besluit trouwens ook wordt gesproken.

Het beroep is door gedaagde tegen het bestreden besluit tijdig ingesteld en mitsdien ontvankelijk.

B. Karakter van het bestreden besluit.

Naar 's Raads oordeel moet het bestreden besluit vervat in voormelde brief van 24 april 1973, worden aangemerkt als een besluit, houdende een weigering om terug te komen op een eerder besluit van eiser, genomen op een rekest van gedaagde d.d. 16 juli 1968 en vervat in een brief van eiser aan gedaagde d.d. 7 november 1968, waarvan het slot in de aangevallen uitspraak is weergegeven.)

's Raads bevoegdheid een besluit met het karakter als evenomschreven te toetsen is een marginale en beperkt zich tot de beantwoording van de vraag of het in strijd moet worden geacht met enig tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

C. Feiten waarvan de Raad uitgaat.

Gedaagde heeft zich met ingang van 2 januari 1946 verbonden als oorlogsvrijwilliger, werd met ingang van 1 november 1946 korporaal, kwam op 10 juli 1947 in Nederlands-Indië werd aldaar tijdelijk sergeant met ingang van 1 maart 1949, kwam terug in Nederland op 8 april 1950 en ging met ontslag als oorlogsvrijwilliger met ingang van 9 juni 1950. Hij werd als gewoon dienstplichtige ingelijfd bij het regiment Aan- en Afvoertroepen in de stand van soldaat.

Met ingang van 2 mei 1951 verbond hij zich als vrijwilliger bij het reservepersoneel der Koninklijke landmacht voor 6 jaren als korporaal-chauffeur.

Zijn verband bij het reserve-personeel werd omgezet in een gewone verbintenis bij de Koninklijke landmacht welke geacht werd 2 mei 1951 te zijn ingegaan waarna gedaagde de normale bevorderingsgang heeft gevolgd en thans sergeant-majoor is.

Gedaagdes rekest van 16 juli 1968 is ingediend op grond van de omstandigheid, dat het hem in dat jaar was gebleken, dat collega's-onderofficieren, die eveneens als oorlogsvrijwilliger gediend hadden, bij hun

---

*) **Deze passage luidt als volgt:**

„De door u in uw rekest opgemaakte vergelijking met een aantal onderofficieren, die „in de rang van sergeant c.q. wachtmeester bij het beroepspersoneel zijn aangenomen, „is niet juist.

„De door u genoemde onderofficieren verkeerden allen vóór hun verbintenis bij het „beroepspersoneel in de positie van dienstplichtig sergeant c.q. wachtmeester met groot „verlof, zulks in tegenstelling tot u, die gewoon dienstplichtig soldaat was."

wederindienstneming na terugkomst uit Nederlands-Indië in dienst werden genomen als effectief sergeant dan wel wachtmeester.

Eisers voormelde brief van 7 november 1968 ging er ten onrechte van uit, dat gedaagde bij terugkeer uit Nederlands-Indië als gewoon dienstplichtig soldaat met groot verlof was gegaan.

D. Toepasselijke voorschriften.

Met betrekking tot uit Nederlands-Indië repatriërende oorlogsvrijwilligers die een tijdelijke rang beneden die van tweede luitenant bekleedden, was in de beschikking van de toenmalige Minister van Oorlog d.d. 28 februari 1948 voor zover te dezen van belang, bepaald, dat met betrekking tot tijdelijk tot sergeant bevorderden de korpscommandant een voorstel tot aanstelling in de definitieve rang moest indienen, terwijl in de ministeriële beschikking van 27 december 1948 L.O. no. 411 L-LM onder meer was bepaald, dat de commandanten van onderdelen, welke repatriëerden er voor zorg dienden te dragen dat de tijdelijk bevorderde sergeanten met ingang van de dag van demobilisatie in de definitieve rang werden aangesteld.

In artikel 6 van het Koninklijk besluit van 19 mei 1949 nr. 19, houdende bepalingen met betrekking tot tot het reserve-personeel behorend kader, dat vrijwillig militaire dienst verricht, zoals dat bij Koninklijk besluit van 16 augustus 1950, nr. 26, is gewijzigd, is het navolgende bepaald:

,,1. Bij de indiensttreding als vrijwilliger wordt de belanghebbende de ,,positie van soldaat verleend.

,,2. Is de belanghebbende in werkelijke dienst, met groot verlof, dan ,,wel eervol uit de militaire dienst ontslagen, dan behoudt of verkrijgt hij ,,bij het aangaan der verbintenis de door hem beklede of laatstelijk be-,,klede definitieve, c.q. tijdelijke rang of stand, met dien verstande, dat ,,hem geen hogere rang dan die van sergeant of wachtmeester wordt ,,verleend.

,,3. Met afwijking van het bepaalde in het eerste lid kan Onze Minister ,,aan de vrijwilliger, die bestemd wordt voor een functie, waaraan orga-,,niek een bepaalde rang is verbonden, die rang verlenen.".

E. Overwegingen.

Ten tijde van het aangaan van voormelde verbintenis bij het reservepersoneel der Koninklijke landmacht was op gedaagde van toepassing het bepaalde in voormeld artikel 6 lid 2.

Dientengevolge had aan gedaagde, indien niet te zijnen aanzien het verzuim zou zijn gepleegd hem met ingang van de dag zijner demobilisatie de definitieve rang van sergeant te verlenen, gelijk in voormelde beschikking voorgeschreven, destijds de rang van sergeant moeten zijn verleend,

indien hij werd toegelaten tot het sluiten van een verbintenis.

De tekst van voormeld tweede lid is volkomen duidelijk en kan naar 's Raads oordeel niet wijken voor de namens eiser gestelde bedoeling van de in dit artikel *6* in 1950 aangebrachte wijziging, nog geheel daargelaten, dat een andersluidende bedoeling uit de destijds daarop gegeven toelichting in het geheel niet blijkt. In die toelichting is terzake immers vermeld:

,,De nieuwe redactie van het derde lid van artikel 6 is noodzakelijk ge-
,,bleken om te kunnen voldoen aan het bestaande voornemen om manne-
,,lijke Nederlanders, niet vallende onder artikel 6, lid 2, bij toelating tot
,,verbintenis de rang van korporaal of van korporaal der lste klasse te
,,verlenen.

,,Met name geldt zulks voor de functie van korporaal-chauffeur-rij-
,,instructeur, te recruteren uit hen, die als gewoon dienstplichtige zijn in-
,,gelijft, hun eerste oefening als zodanig hebben volbracht en de nodige
,,ervaring als chauffeur bezitten.''.

Door eiser is gesteld, dat gedaagde een verbintenis heeft gesloten als korporaal-chauffeur en dat aan de functie van chauffeur geen hogere rang dan die van korporaal kon worden verbonden.

Dit moge juist zijn, dit neemt niet weg, dat eiser destijds rekening had moeten houden met voormeld artikel 6 lid 2 van genoemd Koninklijk besluit.

Van de zijde van eiser is betoogd, dat genoemd artikellid uitsluitend bedoeld zou zijn voor de indienstneming van kandidaten die bestemd waren voor een functie waaraan de rang van sergeant (wachtmeester) was verbonden. De Raad kan deze beperking in de genoemde bepaling evenwel niet lezen en acht deze van de zijde van eiser aan genoemd artikellid gegeven restrictieve interpretatie onjuist.

Eiser heeft voorts betoogd, dat het hem vrijstond een overeeiikomst met gedaagde te sluiten, waarbij aan hem een lagere rang dan die van sergeant werd toegekend. In deze opvatting kan de Raad eiser niet volgen, althans niet in de extreme vorm, waarin deze is vervat.

Op grond van meergemelde bepaling kon gedaagde bij indienstneming aanspraak maken, destijds, op toekenning van de rang van sergeant. Het stond eiser destijds vrij, indien voor gedaagde geen functie beschikbaar kon worden gesteld, waaraan de rang van sergeant kon zijn verbonden, af te zien van indienstneming van gedaagde, evenals het gedaagde had vrijgestaan af te zien van het aangaan van voormelde verbintenis, indien hem zou zijn duidelijk gemaakt, dat hij, gedaagde, weliswaar als sergeant in dienst zou moeten worden genomen, doch dat voor hem geen functie in die rang beschikbaar kon worden gesteld.

Voor die keuze is gedaagde destijds evenwel niet gesteld. Hem is — naar hij heeft medegedeeld en de Raad heeft geen aanleiding aan de juistheid van die mededeling te twijfelen, gezien het destijds begane verzuim — slechts gezegd, dat de door hem in Nederlands-Indië verkregen tijdelijke

rang niet voor Nederland gold en gedaagde valt niet te verwijten, dat hij destijds niet van de inhoud van voormelde ministeriële beschikking op de hoogte was, te minder, nu met betrekking tot hem juist verzuimd was daaraan uitvoering te geven.

De vraag moet thans worden beantwoord, of eisers besluit om met betrekking tot gedaagde niet terug te komen op het besluit van 7 november 1968 strijd oplevert met een der vorenbedoelde beginselen.

De Raad beantwoordt deze vraag bevestigend op grond van de overweging, dat het bestreden besluit – nu daarin ten onrechte niet is uitgegaan van een demobilisatie van gedaagde als sergeant en nu daarbij tevens aan artikel 6, tweede lid, van voornoemd Koninklijk besluit een onjuiste uitleg en toepassing is gegeven – niet door zijn motivering kan worden gedragen.

De Raad laat voor de positieve beantwoording van de vraag, dat eiser redelijkerwijze terug diende te komen op zijn besluit van 7 november 1968 voorts wegen:

1e. Gedaagde heeft na eisers besluit van 7 november 1968 niet stilgezeten, doch via zijn commandanten getracht tot een voor hem gunstiger oplossing te komen, waarbij opmerking verdient dat deze commandanten zich ingespannen hebben gedaagde te helpen, zo ook getuige O.

2e. Dit heeft tenslotte geleid tot indiening van voormeld rekest van 17 april 1972, waarop het bestreden besluit het antwoord is.

3e. Er is een nieuw onderzoek ingesteld, waarbij is gebleken, dat gedaagde destijds ten onrechte niet als sergeant is gedemobiliseerd.

Het bestreden besluit berust kennelijk op de opvatting, dat in een meer dan twintig jaren geleden gesloten verbintenis geen wijziging meer kan worden gebracht door wijziging, achteraf, van gedaagdes bevorderingsgang.

De Raad kan eiser in het algemeen wel volgen in zijn opvatting, dat het niet aangaat achteraf – en zeer vele jaren later – terug te komen op destijds gesloten verbintenissen als de onderhavige.

Dit wil evenwel niet zeggen, dat zich op deze regel geen uitzonderingen zullen kunnen voordoen. Zodanige uitzondering kan zich voordoen, indien op grond van een verzuim van enige militaire instantie, voor welke eiser de verantwoordelijkheid draagt, aan een militair een rang is onthouden, welke hem op grond van het terzake geldend algemeen verbindend voorschrift had dienen te zijn toegekend.

De Raad merkt hierbij op, dat zulke gevallen hoogstwaarschijnlijk inderdaad tot de uitzonderingen zullen behoren en daarin dient te meer reden te worden gevonden om, met zorgvuldige afweging der in aanmerking komende belangen, na te gaan, of hierin aanleiding dient te bestaan tot een ander besluit te komen.

Daarbij kan dan tevens in de beschouwing worden betrokken hetgeen gedaagdes raadsman heeft aangevoerd met betrekking tot enkele andere

officieren, die met eenzelfde gemis aan vooropleiding als gedaagde niettemin een hogere rang hebben bereikt dan ten aanzien van gedaagde het geval is.

Met inachtneming van het vorenstaande zal eiser derhalve een nader besluit met betrekking tot gedaagdes voormeld rekest van 17 april 1972 dienen te nemen.

III. *Beslissing.*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de aangevallen uitspraak, met dien verstande, dat eiser een nader besluit dient te nemen met inachtneming van hetgeen in 's Raads uitspraak is overwogen. –

Koninklijk besluit van 16 maart **1974, no.** 150

(Wet gewetensbezwaren militaire dienst art. 2 en 7)

Verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren wordt gebaseerd op de overtuiging dat geweld in de situatie waarin Nederland thans verkeert dient te worden afgewezen, doch dat zulks niet behoeft te gelden in b.v. de Zuid-Amerikaanse situatie. De minister oordeelt dat hier onoverkomelijke bezwaren in de zin der wet niet voorhanden zijn. Hiertegen ingesteld beroep, op grond van gebreken in onderzoek of verslaggeving door commissie, door de Kroon ongegrond verklaard.

WIJ JULIANA, enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door W. te G., tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 10 oktober 1973, Hoofdafdeling dienstplichtzaken, Bureau gewetensbezwaren, no. 46.11.15.571, waarbij is afgewezen zijn verzoek tot erkenning van zijn bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van welke aard ook, als ernstige gewetensbezwaren in de zin van artikel 2 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

De Raad van State, Afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 februari 1974, no. 8004/VIII;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie, C. L. J. van Lent, van 13 maart 1974, hoofdafd. dienstplichtzaken, bureau gewetensbezwaren, nr. 34.949;

Overwegende dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overwegingen, dat na bestudering van het dossier en met inachtneming van

hetgeen de verzoeker ter zitting van de commissie van advies verklaarde, met de commissie moet worden vastgesteld, dat de verzoeker geweld afwijst voor de situatie zoals deze thans in Nederland is; dat bijvoorbeeld in de Zuid-Amerikaanse situatie het gebruik van wapengeweld ook voor hem mogelijk zou zijn, waarbij hij desgevraagd bevestigde dat hij een guerillatoestand als in Zuid-Amerika ook als oorlogsgeweld beschouwt; dat de verzoeker derhalve geen blijk geeft een overtuiging, van welke aard ook, te hebben, die hem deelneming aan elk oorlogsgeweld verbiedt; dat de voorgebrachte bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst niet kunnen worden aangemerkt als de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst, zoals de wet die bedoelt voor erkenning in aanmerking te brengen;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij zich niet kan verenigen met de beslissing van Onze Minister van Defensie en hiertegen in beroep komt op grond van artikel 7, eerste lid, onder b, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

dat de appellant in een aanvullend beroepschrift ten aanzien van zijn bezwaren onder meer nog aanvoert, dat zouden wij nu, in onze vertechnologiseerde samenleving, met zijn vertechnologiseerde bewapening, – gegeven de politieke situatie – het grote goed van onze vrijheid moeten verdedigen tegen ,,de agressor'', het op zijn minst de vraag is, of er een grotere groep mensen overblijft, los nog van de vraag in wat voor situatie de overgebelevenen moeten leven, en hoe het er met het nakomelingenschap dan voor zal staan; dat wij nu zijn beland in een situatie, waarin het ethisch volstrekt onverantwoord is onze vrijheid tegen ,,de agressor'' te verdedigen; dat boven het goed van de vrijheid nog altijd staat het behoud van het naakte bestaan (voor het collectief); dat de enige juiste manier om een dreigende oorlogssituatie te voorkomen is, algehele ontwapening; dat dit vooralsnog een onhaalbare kaart is en dit noodzakelijkerwijs in etappes zal moeten geschieden; dat een juiste stap voor Nederland is, het uittreden uit de Navo en ontmanteling van het defensieapparaat; dat het beter is, indien mogelijk, de oorzaken waardoor oorlogen ontstaan, weg te nemen, dan slechts met de wapens klaar te staan, voor het geval dat oorlog uitbreekt; dat indien men de oorzaken, waardoor oorlogen ontstaan, nagaat, duidelijk blijkt, dat de materieel ongelijkwaardige positie van een bevolkingsgroep steeds weer de belangrijkste daarvan is; dat misschien de ontwikkelingslanden een zeer belangrijke oorlogshaard vormen; dat de Navo in feite moet worden omschreven als een machtsinstrument waarmee de leden van het bondgenootschap hun economische verworvenheden zoveel mogelijk trachten veilig te stellen en zelfs uit te breiden; dat daarbij de burgerlijke democratie als regeringsvorm van de leden de voorkeur heeft mits die zich niet ontwikkelt tot een ware democratie volgens socialistisch voorstel; dat het veilig stellen van onze verworvenheden slechts kan geschieden door onderdrukking en

uitbuiting van de derde wereld; dat, wanneer Nederland uit de Navo treedt, het machtsevenwicht, gehandhaafd door atoomwapens, niet verstoord zal worden, doch wel onze veiligheid wordt verhoogd; dat Nederland dan in staat zal zijn in het kader van de Verenigde Naties grootscheepse ontwikkelingsprojecten op touw te zetten, waarmede daadwerkelijk wordt bijgedragen aan vermindering van het oorlogsgevaar; dat het toch duidelijk moet zijn dat een situatie, waarbij een groot deel van de mensheid uitgebuit wordt, niet voort kan duren;

Overwegende dat ingevolge het bepaalde in artikel 7, eerste lid, der Wet gewetensbezwaren militaire dienst tegen een in overeenstemming met het advies der commissie, bedoeld in artikel 5 der wet genomen afwijzende beslissing als hier in het geding bij Ons voorziening kan worden gevraagd, a. ter zake, dat de afwijzing haar grond vindt in een verkeerde toepassing of schending der wet, b. ter zake, dat het onderzoek naar de gewetensbezwaren door de commissie, dan wel de verslaggeving hierover gebreken vertoont, die op beslissing van invloed kunnen zijn geweest, en c. ter zake, dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek onvoldoende is gemotiveerd;

dat ingevolge het bepaalde in artikel 2 der Wet gewetensbezwaren militaire dienst ernstige gewetensbezwaren in de zin der wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van hem, wiens godsdienstige of zedelijke overtuiging hem deelneming aan elk oorlogsgeweld verbiedt;

dat de appellant, zoals ook uit het proces-verbaal van de zitting van de commissie van advies blijkt, ten overstaan van de psychiater op de vraag, waarom hij een beroep op de Wet gewetensbezwaren militaire dienst doet, heeft verklaard, dat hij ervan overtuigd is dat men vrijwel nooit gewapend geweld hoeft te gebruiken; dat het accepteren van het geweld het doet voorkomen alsof het normaal zou zijn; dat hij het een foutief standpunt vindt dat Nederland in de Nato zit; dat wij zijn gestart met een kapitalistische samenleving, welke door de socialisering wat is afgevlakt, maar dat wij ten aanzien van de derde wereld weer sterk kapitalistisch zijn en ons militair apparaat houden om onze bevoorrechte economische positie te verdedigen; dat dit immoreel is;

dat de appellant nadat hem deze verklaring ter zitting van de commissie van advies was voorgelezen, heeft verklaard dat deze overeenkomt met hetgeen hij heeft gezegd en dat hij daar nog steeds achter staat, met dien verstande evenwel dat hij de eerste zin van het hier weergegeven antwoord zou willen aanvullen met de woorden ,,in onze situatie'', aangezien het voor hem in bijvoorbeeld de Zuid-Amerikaanse situatie mogelijk zou zijn wapengeweld te gebruiken;

dat de appellant voorts de vraag of de guerillatoestand in Zuid-Amerika ook volgens hem als oorlogsgeweld moet worden beschouwd, bevestigend heeft beantwoord;

dat Onze Minister van Defensie op grond van deze verklaringen kon komen tot het oordeel dat de bezwaren van de appellant niet de deelneming aan elk oorlogsgeweld onder welke omstandigheden ook betreffen en dat de voorgebrachte bezwaren tegen vervulling van de militaire dienst niet kunnen worden aangemerkt als de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst zoals de wet die beoogt voor erkenning in aanmerking te brengen;

dat geen plaats is voor het oordeel dat de afwijzende beslissing haar grond vindt in een verkeerde toepassing of schending der wet, dan wel dat deze onvoldoende zou zijn gemotiveerd;

dat evenmin is gebleken dat hier sprake zou zijn van gebreken in het door de commissie naar de gewetensbezwaren ingestelde onderzoek of in de verslaggeving hierover, welke op de beslissing van invloed zou kunnen zijn geweest;

dat er mitsdien geen grond is voor vernietiging van de bestreden beslissing;

Gezien de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

het beroep ongegrond te verklaren.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personalia

Bij beschikking van de minister van defensie is m.i.v. 17 maart 1975 ontheven van het lidmaatschap van de redactiecommissie Militair Rechtelijk Tijdschrift kapitein-luitenant ter zee van administratie Mr. W. **A. J.** Wevers.

Bij dezelfde beschikking werd m.i.v. dezelfde datum in de aldus vrijgekomen functie benoemd luitenant ter zee van administratie der eerste klasse Mr. **S.** W. **P. C.** Braunius.

In verband met diens recente benoeming tot ondervoorzitter van de Raad van Beroep te Zwolle werd m.i.v. 1 maart 1975 op eigen verzoek ontheven van de functie van vaste medewerker van het Militair Rechtelijk Tijdschrift Jhr. Mr. ***A. Baud.*** In de vrijgekomen functie werd benoemd Mr. E. H. ***Nuver,*** oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep.

Verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren, gebaseerd op de overtuiging dat in de situatie waarin Nederland thans verkeert geweld moet worden afgewezen, doch zulks niet behoeft te gelden in b.v. de Zuid-Amerikaanse situatie, door de minister afgewezen. Beroep daartegen door de Kroon ongegrond verklaard. (Wet gewetensbezwaren militaire dienst, art. 2 en 7) **245**

Opmerkingen en mededelingen

Personalia 248

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. *J.* F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst:

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. ***C.*** *Mante*, Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. S. W. P. ***C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. *J.* F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat 11 te Arnhem; Telefoon **085-426170.**

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. E. H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. ***A.*** D. *Belinfante*, Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Oud-hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. J. M. ***van*** *Bemmelen*, Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. ***Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. J. R. ***Stellinga,*** Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in **10** afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van **1** januari **1975 f** 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. **425300,** of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf **1** januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van **f** 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van **f 10,—** per pagina tot een maximum van **f 100,—** per aflevering, benevens 10 present-exemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Mei 1975

Aflevering
5

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. drs. A. J. Modderkolk. De vrijheid van meningsuiting in de krijgsmacht – een reactie op een weerwoord 249

Strafrechtspraak

Hashbezit in Duitsland. Toepasselijkheid aldaar van de Opiumwet. (W.M.Sr. art. 4; Opiumwet art. 3) 254

Onder invloed van alcohol een fiets bestuurd; bovendien in het bezit bevonden van hashish. (W.V.W. art. 26; Opiumwet art. 3) 257

Verduistering van geld in dienstbetrekking door korporaal-schrijver. (W.Sr. art. 322) 262

Onder drankinvloed wederrechtelijk andermans auto gebruikt en daarmede een aanrijding veroorzaakt. Krijgsraad: Niet strafbaar i.v.m. pathologische roes. Anders het H.M.G. (W.V.W. art. 26, 37) 264

Onder drankinvloed een auto bestuurd. Krijgsraad spreekt vrij, gebrek aan bewijs. H.M.G. veroordeelt echter. (W.V.W. art. 26) 272

Nachtelijke inbraak in woning gevolgd door geweld tegen de bewoonster resulterend in zwaar lichamelijk letsel. (W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 45, 57, 300, 311, 312) 279

In Duitsland een vuurwapen met munitie voorhanden gehad. Toepasselijkheid van de Vuurwapenwet. (W.M.Sr. art. 4; Vuurwapenwet art. 3) 288

Onderofficier van de wacht verlaat in strijd met zijn verplichtingen zijn schip. (W.M.Sr. art. 129) 291

Administratieverechtspraak

K.Lu.-officier wordt kort voor zijn dienstverlating op eigen verzoek overgeplaatst. Vergoeding van verhuiskosten wordt niet toegekend. Beroep op de adm. rechter faalt. (Verplaatsingskostenbesluit 1962, art. 3, 5) 294

Dpl. militair, wegens gebreken – een rugaandoening – ontslagen, ontvangt geen invaliditeitspensioen. C.R.v.B. acht geen verergerend verband aanwezig. (Alg. Mil. Pensioenwet art. E4 en E11) 297

Een onderofficier der K.M. gaat in verband met dreigende niet-bevordering in beroep tegen een meer dan 4 jaar oud conduiterapport. C.Z.M. Ned. verklaart dit beroep niet voor behandeling vatbaar; hij acht geen bijz. omstandigheden aanwezig ter rechtvaardiging van de termijnoverschrijding. C.R.v.B. is het daarmede niet eens, (K.B. 4–5–1970 art. 2 (3); Reglement rechtstoestand militairen zeemacht, art. 97). 304

Boekaankondiging

Mr. Ch. J. Enschedé en Prof. Mr. A. Heijder: Beginselen van strafrecht, 2e druk 310

Recueils de la Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre. Le Cessez-le-feu 312

BIJDRAGEN

De vrijheid van meningsuiting in de krijgsmacht
– een reactie op een weerwoord –

door

Mr. drs. **A.** J. Modderkolk

I. INLEIDING

1. De discussie rond artikel 17 Reglement Krijgstucht, welke in dit blad door MR. G. **LAMMERS** en mij wordt gevoerd, dreigt in troebel vaarwater terecht te komen. Met het weerwoord van **LAMMERS** in aflevering maart 1975 MRT dreigen enkele rookgordijnen rond de kern van mijn stellingen[1]) te worden gelegd die het zicht van de lezer op de onderhavige problematiek m.i. niet duidelijker maken. Kort en zakelijk wil ik onder II op de opmerkingen van **LAMMERS** ingaan. Onder III besteed ik enige aandacht aan de voorstellen van de ,,Nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht'' met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting.

II. ARTIKEL 17 REGLEMENT KRIJGSTUCHT

2. De uitvoerige argumentatie van **LAMMERS** om aan te tonen dat de Kroon xegelgevend mag optreden op het gebied van de krijgstucht is m.i. niet ter zake. Nadrukkelijk heb ik gesteld dat deze bevoegdheid bestaat, zie punt 10 eerste zin blz. 575 MRT 1974. Het verschil in opvatting tussen **LAMMERS** en mij is echter gelegen in het feit dat ik in deze bevoegdheid géén rechtstreekse machtiging wil zien tot het opleggen van beperkingen aan krijgsmachtpersoneel in de uitoefening van zijn grondrechten.

Het opleggen van dergelijke beperkingen acht ik slechts geoorloofd wanneer zij terug te voeren zijn op de clausuleringen van de grondrechten. Wanneer nu met betrekking tot het verenigings- en vergaderrecht artikel 9 grondwet bepaalt dat alleen de wet in formele zin beperkingen mag aanbrengen, en dan nog slechts in het belang van de openbare orde, dan vind ik het onjuist om te stellen dat een bepaling als artikel 17 Reglement Krijgstucht, die vervat is in een algemene maatregel van bestuur, zich mag begeven op een voor de formele wetgever gereserveerd terrein, ook al wordt het argument van delegatie via artikel 2 Wet Krijgstucht aangedragen. Vooreerst kwalificeer ik een dergelijke constructie als een ontkrachting van het grondrecht, terwijl voorts naar mijn mening delegatie met betrekking tot beperking van grondrechten niet dan bij ***uitdrukkelijke*** wetsbepaling kan geschieden.

Zoals ik in mijn artikel heb betoogd[2]) acht ik de basis van artikel 2

---

[1]) **vgl. MRT** 1974, **decembernummer, pag.** 571-576
[2]) MRT 1974. **pag.** 575,

W.K. onvoldoende om een beperking van een grondrecht te rechtvaardigen.

3. De verschillende interpretaties die LAMMERS en ik ten deze aan de totstandkomingsgeschiedenis van de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht geven doen aan het bovenstaande niet af.

Overigens toont het door LAMMERS te berde gebrachte citaat van MINISTER HEEMSKERK nog niet aan dat het Reglement Krijgstucht *onverbrekelijk* verbonden is met artikel 2 Wet Krijgstucht. Meer waarde hecht ik aan de weerstand die de regering bood toen tijdens de behandeling van de Ontwerp-Wet Krijgstucht in de Tweede Kamer vanuit die Kamer bij de regering werd aangedrongen op nadere uitwerking in de *wet* van de korte formule van artikel 2.1°. De regering verklaarde zich slechts bereid *naast* de wet een zelfstandige „handleiding" te doen samenstellen die aan de jonge militairen ter hand zou kunnen worden gesteld[3]).

4. Voorts kan ik mij niet vinden in de veronderstelling van LAMMERS dat de onverbrekelijkheid van het Reglement Krijgstucht met artikel 2 W.K. ook blijkt uit de omstandigheid dat het Hoog Militair Gerechtshof nooit een bepaling uit het Reglement buiten toepassing heeft gelaten wegens strijd met de grondwet.

Naar mijn mening ligt de situatie eerder zo dat het H.M.G. nog nooit met deze kwestie geconfronteerd is geworden en zich nooit over de verenigbaarheid van sommige bepalingen van het Reglement met de grondwet heeft behoeven uit te spreken.

Bovendien werden zaken met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting altijd beoordeeld vanuit de optiek van artikel 147 Wetboek van Militair Strafrecht.

5. Met betrekking tot mijn opmerking in de marge dat de beperkingen in de artikelen 14, 17 en 19c R.K. niet zijn gedaan uit hoofde van onbestaanbaarheid met de miliatire tucht of orde wil ik aantekenen dat deze opmerking niet juist is. Het is mij niet duidelijk hoe deze zin in dit verband hier terecht is gekomen. Deze missive doet overigens aan mijn betoog niet af.

6. De kanttekeningen die LAMMERS tenslotte plaatst bij artikel 68 lid 1 grondwet[4]) snijden geen hout. Het misleidende van artikel 68 lid 1 grondwet is niet dat het slechts (?) uitdrukt dat de landsverdediging een zaak is van de eenheidsstaat, zoals LAMMERS stelt, maar is gelegen in de omstandigheid dat dit artikel in het verleden aanleiding heeft gegeven tot de onjuiste

---

3) Vgl. Handelingen II, Zitting 1901-1902, blz. 1191 e.v.

4) Art. 68 lid 1 Grondwet luidt: De Koning heeft het oppergezag over de Krijgsmacht.

beschouwing, dat de Koning ***persoonlijk*** opperbevelhebber over de krijgsmacht zou zijn. In werkelijkheid brengt de bepaling de politieke leiding van de regering tot uitdrukking. Voorts is het niet illustratief van LAMMERS om hier artikel 75 lid 1 van de Ontwerp-Grondwet binnen de gezichtskring te halen, aangezien artikel 85 lid 1 Ontwerp-Grondwet het huidige artikel 68 nl. niet vervangt, maar los hiervan is opgesteld; artikel 68 is in de Ontwerp-Grondwet daarentegen vervallen[5].

Concluderend moet gesteld worden dat LAMMERS op onjuiste gronden stelt dat hij door mijn argumentatie niet is overtuigd van de onjuistheid van zijn opvattingen.

III. NOTA INZAKE DE HERZIENING VAN HET MILITAIR TUCHTRECHT

7. In de ,,Nota herziening militair tuchtrecht–6 besteden de bewindslieden van Defensie en Justitie in een paragraafje met het opschrift ,,Berperkingen van grondrechten en vrijheidsrechten'' aandacht aan de uitoefening van grondrechten door krijgsmachtpersoneel. Ik geef de opvatting van de ministers integraal weer.

,,De ondergetekenden zijn van mening dat militaire gedragsregels die ,,de uitoefening van grondrechten of het genot van fundamentele vrijhe-,,den beperken in de formele wet behoren te worden opgenomen. Deze ,,regels zullen niet alleen grondwettig doch tevens verenigbaar moeten ,,zijn met het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de ,,mens en de fundamentele vrijheden. Ze erkennen dat de rechten van de ,,mens en de vrijheden welke in het Verdrag aan alle staatsburgers ,,worden toegekend ook voor militairen gelden.

,,De ondergetekenden zijn van mening dat aan de uitoefening van een ,,aantal vrijheden, met name de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid ,,van vergadering en van betogingen, ten aanzien van militairen voor zover ,,zij als militair optreden of kenbaar zijn dan wel, voor zover zij deze ,,vrijheden binnen het organisatieverband vai de krijgsmacht zouden ,,willen uitoefenen, beperkingen moeten kunnen worden opgelegd. De ,,Grondwet en het Europese Verdrag laten het maken van zekere beper-,,kingen toe. De ondergetekenden zijn van oordeel dat aan de in het ,,Verdrag voorkomende begrippen ,,bescherming van de openbare orde'' ,,en ,,in het belang van 's lands veiligheid'' een grondslag kan worden ,,ontleend voor het stellen van beperkingen, die noodzakelijk zijn om het ,,doelmatig functioneren van de krijgsmacht veilig te stellen. De op te ,,leggen beperkingen zullen geen algemeen verbod dienen in te houden ,,doch slechts een verbod dat in verband staat met de bijzondere rechts-,,verhouding. De vaststelling bij de wet biedt de garantie dat in de toe-

---

5) Vgl. Eindrapport van Staatscommissie van Advies inzake de Grondwet en de Kieswet (Commissie CALS-DONNER), 's-Gravenhage 1971, blz. 191 en 192.

6) Zitting 1971/1972, no. 11689. Vgl. ook MRT 1972, p. 228 v.

,,komst geen verdere beperkingen zullen kunnen worden opgelegd dan ,,die welke in gemeen overleg met de Staten-Generaal tot stand zijn ,,gekomen[9]".

8. In de nota wordt, zij het in andere bewoordingen, dus ook gesteld dat de beperkingen terug te voeren moeten zijn op de clausuleringen van de grondrechten in grondwet en verdrag.

Er zal echter op moeten worden toegezien dat de interpretatie van de beperkingsmogelijkhedenniet ruim mag plaats vinden.

Zo heeft de minister van Defensie in de Tweede Kamer wel het standpunt gehuldigd dat onder ,,openbare orde" in artikel 10 en 11 verdrag dient te worden begrepen ,,alles wat behoort tot het ordelijk verloop van ,,het militaire gemeenschapsleven"[7]. Deze interpretatie is veel te ruim.

Ondubbelzinnig staat vast[8] dat openbare orde hier geïnterpreteerd moet worden als het *ontbreken van publieke wanordelijkheden:* een toestand van orde en rust. Ook de Hoge Raad is van mening dat met de ,,bescherming ,,van de openbare orde" wordt gedoeld op maatregelen nodig ter voorkoming van een toestand van wanorde[9].

Dezelfde bewindsman was voorts van mening dat onder ,,het belang ,,van 's lands veiligheid" onder meer de beperkingen kunnen worden ,,gebracht, die noodzakelijk zijn voor het doelmatig functioneren van de ,,krijgsmacht"[10]. Ook bij deze omschrijving is behoedzaamheid geboden ,,omdat het begrip ,,doelmatig" multiple interpretabel is.

IV. SLOTOPMERKING

Ter vermijding van elk misverstand formuleer ik nogmaals de kern van mijn vorige artikel: De grondrechten gelden voor iedere staatsburger, zonder uitzondering. Wanneer beperkingen in de uitoefening van een bepaald grondrecht noodzakelijk zijn, dan dienen deze beperkingen te stoelen op de clausulering van het betreffende grondrecht. Wanneer, in ons geval, de militair buiten de dienstverhouding – en hier doorbreek ik logischerwijs de fictie dat de militair 24 uur per dag dienst doet – beperkingen worden opgelegd die hem de mogelijkheid ontnemen in zijn kwaliteit van staatsburger op gelijke voet met zijn medeburgers grondrechten uit te oefenen, dan behoeven deze beperkingen in het geval van de vrijheid van meningsuiting een formeel wettelijke basis.

Geconstateerd is dat de bepalingen van het Reglement Krijgstucht betreffende de vrijheid van meningsuiting in strijd zijn met de desbetref-

---

7) **Handelingen Tweede Kamer, zitting 197111972, p. 1521.**

8) **Vgl. P. J. BOUKEMA, Enkele aspecten van de vrijheid van meningsuiting, diss. A'dam, V.U. 1966, p. 246.**

9) **H.R. 24 januari 1967, N.J. 1967,273.**

10) **Handelingen Tweede Kamer, zitting 197111972, p. 1521.**

fende bepalingen uit de grondwet.

Voor wat betreft het ius constituendum zijn de verwachtingen niet somber gestemd. Ook binnen de regering wint gelukkig de gedachte veld dat bijzondere beperkingen in de uitoefening van grondrechten door krijgsmachtpersoneel terug te voeren moeten zijn op de clausuleringen van de desbetreffende rechten in verdrag en grondwet. Wel is echter behoedzaamheid geboden waar het gaat om de interpretatie van de clausulering binnen welks grenzen de beperkingen zullen kunnen worden aangebracht.

Discussie gesloten. ***(Red.).***

STRAFRECHTSPRAAK

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht ten deze zitting houdende te Seedorf

Vonnis van 19 juni 1973

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Majoor Sh. van Veen en kapitein J. A. van Oostenbrugge;
Raadsman: Kapitein *P. E.* de Rooy.

Als dienstplichtig huzaar te Seedorf in het bezit gevonden van hashish. Veroordeeld krachtens de Opiumwet.

Verworpen het verweer dat de Nederlandse Opiumwet in de Bondsrepubliek Duitsland niet toepasselijk is op grond van de wetsgeschiedenis van artikel 4 W.M.Sr. (zie sententie achter het vonnis).

(W.M.Sr. art. 4, Opiumwet art. 3)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT ZITTING HOUDENDE TE SEEDORF (DLD.)

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.W., geboren 8 mei 1951, dpl. huzaar, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig huzaar eerste klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, ,,op of omstreeks 2 oktober 1972 te Seedorf, in de Bondsrepubliek ,,Duitsland, opzettelijk aanwezig heeft gehad een gebruikelijke bereiding ,,van hennep, waaraan de hars uit hennep ten grondslag ligt (hashish), ,,als bedoeld in artikel 3 lid (1) sub d van de Opiumwet, althans een meng-,,sel bevattende hars afkomstig van een plant van het geslacht cannabis, ,,zijnde een verdovend middel als bedoeld in artikel 2 lid (1) sub g van de ,,Opiumwet";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Op 2 oktober 1972, ik was toen als dienstplichtig huzaar in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, heb ik in Seedorf in de Bondsrepubliek Duitsland in mijn PSU-kast in een lucifersdoosje een kleine hoeveelheid hashish in mijn bezit gehad. Ik wist dat dat verboden was.

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. PD 334/72, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 13 oktober 1972 gedagtekend en ondertekend door Anne de Jong, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt:

a. als verklaring van Douglas George Gordon Maria Alexander:

Op 2 oktober 1972 heb ik de PSU-kast van de huzaar W. onderzocht. Ik trof een lucifersdoosje aan. Toen ik hem vroeg wat er inzat, antwoordde hij mij: ,,Dat is hash luitenant''. Toen ik het doosje opende zag ik dat in een propje papier een mij onbekende substantie aanwezig was;

b. als relaas van verbalisant:

Op 4 oktober 1972, heb ik de inhoud van genoemd lucifersdoosje voor nader onderzoek gezonden naar het Gerechtelijk Laboratorium te 's-Gravenhage ;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een op algemene eed als vast gerechtelijk deskundige opgemaakt en op 11 oktober 1972 ondertekend rapport van drs. Antonius Maria van der Ark, als apotheker-toxicoloog verbonden aan het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te Rijswijk, houdende als verklaring van genoemde deskundige:

Op 6 oktober 1972 ontving ik per post van de brigade-commandant van de Koninklijke Marechaussee te Seedorf:

1 gram bruine substantie.

Onderzoek

Het bovenvermelde materiaal bestond uit een harsachtige massa welke vermengd was met fijn botanisch materiaal. Bij het mikroskopisch onderzoek van dit materiaal werden de voor hennep kenmerkende botanische elementen zoals cystolithharen, meercellige klierharen en bladparenchymweefsel met talrijke kleine kristalsterren gevonden. Van het materiaal werd met hexaan een extrakt vervaardigd, waarin de aanwezigheid van hennephars met de kleurreaktie volgens Duquenois kon worden vastgesteld.

In dit extrakt kon met behulp van plaatchromatografie de aanwezigheid van tetrahydrocannabinol worden vastgesteld.

Konklusie

Uit de resultaten van het onderzoek moet, mede gezien de aard van het materiaal, worden gekonkludeerd dat het bovenvermelde materiaal bestaat uit een gebruikelijke bereiding van hennep waaraan de hennephars ten grondslag ligt (zoals b.v. hashish) als bedoeld in de Opiumwet 1928 in art. 3-1-d;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig huzaar eerste klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht, op 2 oktober 1972 te Seedorf, in de bonds-,,republiek Duitsland, opzettelijk aanwezig heeft gehad een gebruikelijke ,,bereiding van hennep, waaraan de hars uit hennep ten grondslag ligt ,,(hashish), als bedoeld in artikel 3 lid (1) sub. d van de Opiumwet'';

Overwegende, dat – nu het primair tenlastegelegde bewezen zal wor-

den verklaard – een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegdeachterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„opzettelijke overtreding van artikel 3, eerste lid, aanhef en onder d en „onder B van de Opiumwet",

strafbaar gesteld bij artikel 10, eerste lid, van de Opiumwet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens een ten processe aanwezige kennisgeving van inbeslagneming ten laste van beklaagde op 2 oktober 1972 te Seedorf (BRD.) is in inbeslaggenomen één gram hashish;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht de inbeslaggenomen hashish aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende, daarbij, dat deze hashish, met betrekking tot welke het feit is begaan van zodanige aard is dat het ongecontroleerde bezit er van strijdig is met de wet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 75,–, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen en onttrokkenverklaring aan het verkeerde van inbeslaggenomen hashish – *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 29 augustus 1973

President: Mr. Prins; *Leden:* Schout-bij-nacht Bakker, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Bruinier, luitenant-generaal b.d. van der Veen (plv.) en Mr. van der Ven (plv.);
Raadsvrouwe: Mej. Mr. *L.* C. D. F. Bienen.

(zie het vonnis hiervoor)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof

tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat door zijn raadsvrouwe namens beklaagde als verweer is aangevoerd dat, aangezien het telastegelegde feit is gepleegd in de Bondsrepubliek Duitsland, de Nederlandse Opiumwet niet toepasselijk is;

Overwegende, dat dit verweer faalt, aangezien artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandse strafwet – volgens de Memorie van Toelichting bij de Rijkswet van 4 juli 1963 Staatsblad 295 waarbij dit artikel werd gewijzigd te verstaan in ruime zin: van krachtens het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijke strafbepalingen – toepasselijk verklaart op de militair, die zich buiten Nederland aan enig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt;

overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie.

[Volgt: bevestiging van het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden – *Red.].*

Permanente Krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 26 juni 1974

President: Mr. A. Berkhout (plv.); *Leden:* J. A. J. M. van der Meulen, kapitein ter zee en J. W. Voet, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: J. P. Scheffer, luitenant ter zee der tweede klasse.

Als bestuurder van een tweewielig rijwiel daarmede gereden terwijl hij onder invloed van alcohol verkeerde.

In het bezit bevonden van hashish.

1 Week gevangenisstraf voorwaardelijk; f 100,– geldboete.

(W.V.W. art. 26; Opiumwet art. 3)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen R.A.P., geboren 8 september 1953, seiner-telexist der eerste klasse.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 14 mei 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,1. dat hij op of omstreeks 22 december 1973 te ongeveer 03.00 uur te ,,Hengelo als bestuurder van een tweewielig rijwiel, fiets, daarop gezeten, ,,daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande

,,weg, de Industriestraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed ,,van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest ,,worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen;

,,of, zo het vorenstaande onder 1) niet tot zijn veroordeling mocht ,,leiden:

,,dat hij op of omstreeks 22 december 1973 te ongeveer 03.00 uur te ,,Hengelo als bestuurder van een tweewielig rijwiel, fiets, daarop gezeten, ,,daarmede slingerend heeft gereden over de voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg, de Industriestraat, door welke gedraging van hem, ,,beklaagde, de veiligheid op de weg alstoen aldaar in gevaar werd ,,gebracht, althans – naar redelijkerwijze was aan te nemen – in gevaar ,,kon worden gebracht;

,,2. dat hij op of omstreeks 22 december 1973 te Hengelo, althans in ,,Nederland, opzettelijk heeft aanwezig gehad een gebruikelijke bereiding ,,van hennep, waaraan de hennephars ten grondslag ligt (hashish) als ,,bedoeld in artikel 3, lid 1 sub. d van de opiumwet 1928, althans een ,,mengsel, dat cannabishars bevat en aldus een verdovend middel is in de ,,zin van artikel 2 lid 1 sub. g van voormelde opiumwet'';

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1. primair en onder 2. ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

R.A.P., oud 20 jaar, als *beklaagde:*

Op 22 december 1973, te ongeveer 03.00 uur, reed ik als bestuurder van een tweewielig rijwiel, fiets, daarop gezeten, daarmede over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Industriestraat te Hengelo. Tevoren had ik vanaf 21 december 1973 te ongeveer 20.30 uur ongeveer 20 glazen bier en een fles Moezelwijn gedronken. Op genoemde datum had ik te Hengelo opzettelijk een hoeveelheid hashish in mijn bezit.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. 19 van de gemeentepolitie te Hengelo, gesloten op 22 december 1973, opgemaakt door H. F. van Haarlem en J. van der Laan, respectievelijk eerste verbalisant, inspecteur van gemeentepolitie, en tweede verbalisant, agent van van gemeentepolitie, zakelijk onder meer inhoudt: als *relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:*

Op zaterdag 22 december 1973 te omstreeks 03.00 uur bevonden wij, verbalisanten, ons, rijdende in een politie-surveillanceauto, op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Industriestraat te Hengelo (O). Wij zagen dat op deze straat een man als bestuurder van een tweewielige fiets reed. Wij zagen dat deze man slingerend reed. De Industriestraat heeft ter plaatse een breedte van ongeveer 8 meter. Wij zagen dat de man onregelmatig slingerend ongeveer drie meter van de rijbaan gebruikte. Er waren op dat moment geen andere verkeersdeelnemers of obstakels op de Industriestraat aanwezig, die deze wijze van rijden noodzakelijk maak-

ten. Wij zagen vervolgens dat deze man rechtsaf de Lansinkesweg inreed. Bij deze manoeuvre slingerde de man terwijl hij moeite had om niet van zijn fiets te vallen. Vervolgens volgden wij deze man over een afstand van omstreeks 50 meter over de Lansinkesweg. Ook hier zagen wij dat de man slingerend rijdend de rijbaan over een breedte van omstreeks 4 meter nodig had, terwijl ook hier deze wijze van rijden niet noodzakelijk was. Er waren op dat moment geheel geen andere verkeersdeelnemers of obstakels op de Lansinkesweg aanwezig. Wij zijn de man daarop voorbijgereden en wij hebben hem middels de op onze surveillancewagen aanwezige transparant met daarin op duidelijk zichtbare wijze de rode woorden: ,,stop politie'', een stopteken gegeven. Wij zagen dat de man niet aan ons stopteken voldeed en links langs onze surveillancewagen doorfietste. Nadat hij vervolgens door mij, verbalisant van Haarlem, mondeling was gesommeerd te stoppen, zagen wij dat hij afremde, stopte en afstapte. Wij zagen dat de man, nadat hij was gestopt, bij het afstappen bijna zijn evenwicht verloor en slechts met moeite kon blijven staan. Toen de man stilstond zagen wij dat hij steun zocht op zijn fiets. Hij wankelde hierbij voortdurend. Nadat wij de fiets tegen een ter plaatse aanwezig muurtje hadden geplaatst zagen wij dat de man nog steeds uitermate wankel stond. Wij moesten hem ondersteunen teneinde te voorkomen dat hij zou vallen. Wij roken dat zijn adem sterk rook naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank en wij hoorden dat hij slechts met moeite zijn woorden kon formuleren en dat de zinnen die hij sprak onsamenhangend waren. De man was lacherig en bracht enkele keren moeizaam naar woorden zoekend naar voren dat hij stomdronken was. Op grond van het vorenstaande achtten wij deze man niet in staat zijn fiets naar behoren te besturen. Wij hebben hem vervolgens te omstreeks 03.05 uur aangehouden als verdacht van overtreding van artikel 26, lid 1 van de Wegenverkeerswet. Vervolgens hebben wij hem overgebracht naar het bureau van politie te Hengelo. Op het bureau van politie gaf de verdachte op te zijn genaamd: R. A. P., geboren op 8 september 1953, werkzaam bij de Koninklijke Marine en wonende te Hengelo (O). Deze gegevens werden door hem slechts met de grootste moeite opgegeven. Hij was niet in staat om zijn verdere gegevens te verstrekken. Bij onderzoek aan de kleding van de verdachte werd door ons een klein bruinlederen buideltje aangetroffen. In dit buideltje troffen wij een hoeveelheid van ongeveer 5 gram op hashish gelijkende stof aan. Op onze vraag of dit hashish was en of dit buideltje met inhoud zijn eigendom was antwoordde de verdachte bevestigend. Na het onderzoek aan de kleding werd de verdachte ter ontnuchtering ingesloten in een in het bureau van politie aanwezige cel.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 31/74 van de Koninklijke Marechaussee, brigade Oldenzaal, gesloten op 16 januari 1974, opgemaakt door W. G. Rosier, eerste verbalisant, en B. van Urk,

tweede verbalisant, respectievelijk wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt: als ***relaas van verbalisanten:***

Op 22 december 1973 heb ik, eerste verbalisant, uit handen vanverdachte R.A.P. in beslag genomen: een leren buideltje met ± 1 gram op hashish gelijkende stof. De genoemde stof is voor deskundig onderzoek gezonden naar het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te Rijswijk (Z.H.).

Overwegende, dat een ambtsedig rapport no. 8201/73/X ddo. 8 januari 1974, opgemaakt door Dr. Hortense Jansen, apotheker aan het gerechtelijk laboratorium van het ministerie van justitie te Rijswijk, zakelijk onder meer inhoudt:

Op 28 december 1973 ontving ik per post van de Koninklijke Marechaussee te Oldenzaal: 1.05 gram geel-groen samengeperst materiaal. Namens de brigadecommandant der Koninklijke Marechaussee te Oldenzaal werd verzocht een onderzoek te willen instellen naar verdovende middelen in de zin van de Opiumwet 1928.

Onderzoek

Het materiaal bestond uit een harsachtige massa welke vermengd was met fijn botanisch materiaal. Bij het mikroscopisch onderzoek van dit materiaal werden de voor hennep kenmerkende botanische elementen zoals cystolithharen, meercellige klierharen en een bladparenchymweefsel met talrijke kleine kristalsterren gevonden. Van het materiaal werd met hexaan een extrakt vervaardigd, waarin de aanwezigheid van hennephars met de kleurreaktie volgens Duquenois kon worden vastgesteld. In dit extrakt kon met behulp van plaatchromatografie de aanwezigheid van tetrahydrocannabinol worden vastgesteld.

Konklusie

Uit de resultaten van het onderzoek moet, mede gezien de aard van het materiaal, worden gekonkludeerd dat het materiaal bestaat uit een gebruikelijke bereiding van hennep waaraan de hennephars ten grondslag ligt (hashish) als bedoeld in de opiumwet 1928 in art. 3-1-d.

overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wordende elk dezer slechts gebezigd ten bewijze van het feit waarop het bijzonderlijk betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde onder 1. primair en onder 2. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

1 dat hij op of omstreeks 22 december 1973 te ongeveer 03.00 uur te ,,Hengelo, als bestuurder van een tweewielig rijwiel, fiets, daarop gezeten, ,,daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande ,,weg, de Industriestraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed

,,van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest ,,worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen;

,,2. dat hij op of omstreeks 22 december 1973 te Hengelo, althans in ,,Nederland, opzettelijk heeft aanwezig gehad een gebruikelijke bereiding ,,van hennep, waaraan de hennephars ten grondslag ligt (hashish) als ,,bedoeld in artikel 3, lid 1 sub d van de Opiumwet 1928'';

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde respectievelijk dient te worden gekwalificeerd als:

,,1. Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid, wegenverkeerswet'', strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid, Wegenverkeerswet;

,,2. Opzettelijke overtreding van artikel 3, eerste lid, sub d en B Opium-,,wet''.
strafbaar gesteld bij artikel 10, eerste lid, Opiumwet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat beklaagde blijkens het hem betreffende uittreksel uit het algemeen documentatie-register van de afdeling van de justitiële documentatiedienst te Almelo, ddo. 7 februari 1974, nimmer terzake van misdrijf werd veroordeeld en mede gelet op het op 6 mei 1974 door Dr. H. Havinga, psychiater te 's-Gravenhage, over beklaagde opgemaakte rapport betreffende de geestvermogens van beklaagde, van oordeel is dat hieronder genoemde straffen moeten worden opgelegd;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht te bevelen de gevangenisstraf van een week voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, terwijl het militair belang zich niet verzet tegen het uitspreken van een voorwaardelijke veroordeling;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht de van beklaagde inbeslaggenomen en niet teruggegeven hoeveelheid hashish (1.05) gram, waarvan het ongecontroleerde bezit naar oordeel van de krijgsraad in strijd is met de wet, nu beklaagde die hashish aanwezig heeft gehad als hierboven bewezen werd verklaard, aan het verkeer te onttrekken;

[Volgt: veroordeling tot 1 week gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en f 100,– geldboete, subs. 4 dagen hechtenis, onvoorwaardelijk; voorts: onttrokken verklaring aan het verkeer van de in beslag genomen hashish – Red.].

Permanente Krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 26 juni 1974

President: Mr. *A.* Berkhout (plv.); *Leden:* J. A. *J.* M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger, J. W. Voet, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: luitenant ter zee van speciale diensten der 3e klasse KMR Mr. H. P. T. Bendien.

Als korporaal-schrijver, krachtens zijn functie als zodanig geld onder zich hebbende, zich dit geld wederrechtelijk toegeëigend: verduistering in dienstbetrekking.

2 Weken gevangenisstraf voorwaardelijk; geldboete f 150,—.

(W.Sr. art. 322)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen E.C.B., geboren 26 augustus 1935, korporaal-schrijver, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 4 juni 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,1e. dat hij te Vlissingen, althans elders in Nederland, op een tijdstip ,,in de maand juli 1973, althans in 1973, zich opzettelijk wederrechtelijk ,,heeft toegeëigend een geldbedrag van *f* 218,20, althans een geldbedrag ,,aan zgn. O.S. en O. gelden, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, ,,althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welk geldbedrag hij in ,,zijn functie van korporaal-schrijver bij de Mijnenbestrijdingsflottielje 3 ,,beheerde en dat hij mitsdien uit dien hoofde, althans anders dan door ,,misdrijf onder zich had;

,,2e. dat hij te Vlissingen, althans elders in Nederland, op een tijdstip ,,in de maand februari 1973, althans in 1973, zich opzettelijk wederrechte- ,,lijk heeft toegeëigend een geldbedrag ter waarde van *f* 2793,52, althans ,,een groot geldbedrag, toebehorende aan de Staat de Nederlanden, ,,althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, welk ,,geldbedrag hij in zijn functie van korporaal-schrijver bij het Mijnenbe- ,,strijdingsflottielje 3 had ontvangen teneinde deze gelden te bestemder ,,plaatse af te dragen en dat hij mitsdien uit dien hoofde, althans anders dan ,,door misdrijf onder zich had'';

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1e ten laste gelegde:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

B. oud 39 jaar, als *beklaagde:*

Vanaf mei 1968 dien ik als korporaal-schrijver te Vlissingen bij het mijnenbestrijdingsflottielje no. 3. In 1972 werd ik belast met het

beheer van de O.S. & O.-gelden van het flottielje. Op 25 juli 1973 had ik een bedrag van f 218,20 aan O.S. & O.-gelden. Dit bedrag bewaarde ik in een apart vakje in mijn portefeuille. Eind juli 1973 zat ik zonder geld. Omdat ik mijn huur moest betalen heb ik op een tijdstip in de maand juli 1973 te Vlissingen opzettelijk het geldbedrag van f 218,20 mij toegeeigend en gebruikt om mijn huur te betalen. Dit bedrag van f 218,20 aan O.S. & O.-gelden behoorde mij niet in eigendom toe, doch aan de Staat der Nederlanden. Ik had van niemand recht of toestemming gekregen mij dit geld toe te eigenenen.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marine Recherche, ddo. 16 oktober 1973, opgemaakt door H. Lassche, verbalisant, sergeant-majoor van speciale diensten rechercheur, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, zakelijk onder meer inhoudt:

als op 19 september 1973 aan verbalisant afgelegde verklaring en gedane aangifte van E. H. G. *Michelhoff:*

Ik ben sedert 25 juli 1973 geplaatst bij het mijnenbestrijdingsflottielje no. 3, gestationeerd te Vlissingen. Ik dien bij dit flottielje in de functie van chef staf. Op 27 juli 1973 nam ik deze taak over van luitenant ter zee Harberts. Tijdens deze functie-overdracht werd mij getoond het verantwoordingsboek O.S. & O.-gelden ten behoeve van de schepen van liet flottielje. De verantwoording werd gedekt door bewijsstukken en toen ik op 25 juli 1973 voor de overdracht tekende, was er *f* 218,20 in kas. De administratie en het beheer van de O.S. & O.-gelden vond onder mijn supervisie plaats door korporaal-schrijver B., die bij de staf van het flottielje was geplaatst. Op 13 september 1973 heb ik gekeken of B. de O.S. & O.-gelden nog had. Er was toen geen geld meer aanwezig. Ik doe aangifte van verduistering van de O.S. & O.-gelden ad f 218,20. Deze van Rijkswege verstrekte gelden zijn bestemd voor het personeel van ons flottielje. B. heeft geen toestemming gehad zich dit geld, dat hij uit hoofde van zijn functie onder zich had, toe te eigenen en ten eigen bate aan te wenden.

Overwegende, dat de Krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde onder 1e is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

,,dat hij te Vlissingen op een tijdstip in de maand juli 1973, zich opzette-
,,lijk wederrechtelijk heeft toegeëigend een geldbedrag van *f* 218,20 aan
,,zgn. O.S. & O.-gelden, toebehorende aan de Staat der Nederlanden,
,,welk geldbedrag hij in zijn functie van korporaal-schrijver bij het
,,Mijnenbestrijdingsflottielje 3 beheerde en dat hij mitsdien uit dien
,,hoofde, althans anders dan door misdrijf, onder zich had'';

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 2e ten laste gelegde;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet op gtond van de wettige bewijs-

middelen de overtuiging heeft kunnen verkrijgen dat beklaagde het hem onder 2e ten laste gelegde feit heeft gepleegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn per-
„soonlijke dienstbetrekking onder zich heeft",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 322 Wetboek van Strafrecht.

overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, mede gelet op de persoon des daders, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, alsmede gelet op de voortreffelijke staat van dienst van beklaagde gedurende een lange reeks van jaren, van oordeel is, dat hieronder genoemde straffen moeten worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot 2 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en f 150,– geldboete, subs. 6 dagen hechtenis – *Red.].*

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 23 oktober 1974

President: Mr. M. Donker; *Leden:* Mr. G. L. Lindner, kapitein-luitenant ter zee van administratie en Drs. J. C. Gmelich Meijling, luitenant ter zee der eerste klasse;
Raadsman: luitenant ter zee SD 3 KMR Mr. R. F. van den Berg.

Onder drankinvloed wederrechtelijk eens anders auto gebruikt en daarmede een aanrijding veroorzaakt.

KRIJGSRAAD: *aanvaard de verklaring van de beklaagde dat hij zich het gebeurde niet kan herinneren en over de bewuste periode aan een totaal geheugenverlies lijdt. Pathologische roestoestand aangenomen en beklaagde vrijgesproken wegens niet strafbaarheid van de dader.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis): de pathologische roes niet aangenomen aangezien beklaagde bij eerder gebruik van dezelfde hoeveelheid alcohol nimmer in een toestand is komen te verkeren dat hij niet meer wist wat hij deed.*

Veroordeeld tot 2 weken gevangenisstraf en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 1 jaar, voorwaardelijk met de bijzondere bepaling dat hij in de proeftijd slechts militaire voertuigen zal besturen.

(W.V.W. art. 26, 37)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.D., geboren 14 oktober 1954, marinier der 2e klasse, beklaagde.

Gezien: ... enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 4 oktober 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den „Helder, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, „daarin gezeten, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Molenstraat, althans over één of meer al- „daar gelegen voor het openbaar verkeer openstaande wegen, terwijl hij „verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende „drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat voertuig naar beho- „ren te besturen;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij op of omstreeks 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den „Helder, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, „daarmede rijdende in de richting Oostslootstraat over de voor het open- „baar verkeer openstaande weg, de Molenstraat, op een gegeven moment „– ter plaatse waar zich in die Molenstraat een bocht naar links be- „vindt – onvoorzichtiglijk met het door hem, beklaagde, bestuurde „voertuig in plaats van linksaf rechtdoor is gereden en toen is gebotst, „althans is op- of aangereden, althans is aangegleden tegen een langs de „– gezien in genoemde richting – rechterzijde van die weg zich bevin- „dend ander vierwielig motorrijtuig, personenauto, door welke gedraging „van hem, beklaagde, de veiligheid op de weg alstoen aldaar in gevaar „werd gebracht, althans – naar redelijkerwijze was aan te nemen – „in gevaar kon worden gebracht;

„2. dat hij op of omstreeks 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den „Helder, opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, personen- „auto, toebehorende aan A.P.J. Vinju-Out, althans aan anderen of een „ander dan aan hem, beklaagde, als bestuurder heeft gebruikt op de voor „het openbaar verkeer openstaande weg, de Molenstraat, althans op één „of meer aldaar gelegen voor het openbaar verkeer openstaande wegen";

Gezien: ... enz.;

Gezien de schriftuur van eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: bewezen-verklaring van het de beklaagde onder 1. primair en onder 2. ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan; kwalificatie daarvan als:

1. „Handelen in *strijd met artikel 26*, eerste lid van de wegenverkeerswet"

2. „Opzettelijk wederrechtelijk een motorrijtuig *dat* geheel of ten dele

„aan een ander toebehoort op een weg gebruiken"
en veroordeling deswege tot: een gevangenisstraf voor de tijd van: *twee weken* onvoorwaardelijk met ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1. primair en 2. ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: J.D., oud 20 jaar, als *beklaagde:*

Op 29 april 1974, te ongeveer 17.00 uur, ben ik met enkele collega's de binnenstad van Den Helder ingegaan. In de loop van de avond hebben wij enkele café's bezocht. Ik dronk in die tijd ongeveer 10 glazen bier en één glas wijn. Vanaf 30 april 1974 te ongeveer 01.00 uur kan ik me niets meer herinneren. Ik kan me wel weer de klap van een botsing herinneren. Ik zag toen dat ik achter het stuur van een personenauto, Opel Kadett, zat, die stilstond tegen een personenauto, Fiat 850 en daarmee kennelijk in botsing was gekomen. Ik had van niemand recht of toestemming gekregen die Opel Kadett als bestuurder te gebruiken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. 2174 van de gemeentepolitie Den Helder, gesloten op 30 april 1974 en opgemaakt door A. van Hemert, verbalisant, brigadier van gemeentepolitie te Den Helder, zakelijk onder meer inhoudt:

als *relaas van verbalisant:*

Op dinsdag 30 april 1974, te omstreeks 01.40 uur, bevond ik, verbalisant, mij in de Oostslootstraat, nabij de Molenstraat te Den Helder. Op tijd en plaats voormeld, hoorde ik het hevig gieren van autobanden en direct daarop een geweldige klap. Dit geluid kwam uit de richting van de Molenstraat te Den Helder. Ik heb mij terstond in de richting vanwaar ik het geluid had gehoord begeven. Voor perceel Molenstraat no. 3 zag ik een vierwielig motorvoertuig, merk Opel Kadett, gekentekend FN-53-34, dwars op de rijbaan van de Molenstraat staan. Dit voertuig was aan de voorzijde beschadigd en stond met de voorzijde in de richting van perceel Molenstraat no. 3. Op het voetpad voor perceel Molenstraat no. 3 zag ik een vierwielig motorvoertuig, merk Fiat 850, gekentekend 22-38-NR, stilstaan met de gehele rechterzijde van het voertuig tegen genoemd perceel aan. In dit voertuig bevond zich niemand. Ik zag, dat zich in de Opel Kadett één persoon bevond, gezeten achter het stuur van die auto. Door mij werd het linkerportier geopend en ik haalde die man achter het stuur vandaan. De adem van die man riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Buiten het voertuig gekomen zag ik dat de man wankel op zijn benen stond. Even later heb ik die man begeleid en hem tegen de muur van perceel Molenstraat no. 3 gezet. Hij liep waggelend van het midden van de rijbaan naar die plaats. Op mijn vraag hoeveel hij gedronken had, gaf hij mij te verstaan dat hij meer dan genoeg had ge-

dronken. Hij gaf mij op te zijn genaamd: J.D., geboren te Hoensbroek, 14 oktober 1954. In verband met de militaire status van verdachte is hij door mij ter plaatse van de aanrijding overgegeven aan personeel van de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Den Helder. Door mij, verbalisant, wordt hieraan toegevoegd, dat alle in dit proces-verbaal genoemde wegen voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaan. De verdachte verkeerde onder zodanige invloed van het inwendige gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht een motorrijtuig naar behoren te kunnen besturen.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 322/74 van de Koninklijke Marechaussee te Den Helder, gesloten op 30 april 1974 en opgemaakt door H. C. Veen, 1e verbalisant en J. J. Niekus, 2e verbalisant, respectievelijk wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en marechaussee der 1e klasse – opsporingsambtenaar, zakelijk onder meer inhoudt:

1. als *relaas van verbalisanten:*

Op 30 april 1974 hebben wij, verbalisanten, een onderzoek ingesteld naar een ongeval dat op voornoemde datum, omstreeks 01.40 uur, had plaatsgevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Molenstraat te Den Helder. Aldaar zagen wij, verbalisanten, dat bij dit ongeval waren betrokken een personenauto, merk Opel Kadett, gekentekend FN-53-34 bestuurd door J.D. geboren te Hoensbroek op 14 oktober 1954 en een personenauto merk Fiat 850, gekentekend 22-38-NR. Wij, verbalisanten, roken dat de adem van D. sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Zijn gedrag was suf en hij sprak verward. Wij zagen, dat hij terwijl hij naar ons dienstvoertuig liep, moeite had om zijn evenwicht te bewaren. Wij zagen voorts, dat zijn ogen waterig stonden. Gelet op vorenstaande verkeerde D. volgens ons, verbalisanten, onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht een motorrijtuig naar behoren te besturen. Op 30 april 1974 te omstreeks 02.00 uur, hebben wij D., alsmede de door hem bestuurde Opel Kadett, gekentekend FN-53-34, voor het instellen van een nader onderzoek overgebracht naar de brigade der Koninklijke Marechaussee te Den Helder. Ik, 1e verbalisant, heb aldaar aan D. gevraagd of hij bezwaar had tegen het laten nemen van een bloedproef ter bepaling van het alcoholpercentage in zijn bloed. Hij had hiertegen geen bezwaar. Op 30 april 1974 te omstreeks 02.45 uur, is door de dienstdoend arts van de Centrale Ziekenboeg der Koninklijke Marine, genaamd B.K. Werkman, van verdachte J. D. een bloedproef genomen. Het resultaat van deze proef is vermeld in het hieromtrent door het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie opgemaakt rapport. Op 30 april 1974, te omstreeks 03.30 uur, is verdachte D. door mij, 1e verbalisant, ter ontnuchtering ingesloten in een daartoe bestemd lokaal op de brigade der Koninklijke Marechaussee te Den Helder.

2. als op 30 april 1974 aan tweede verbalisant afgelegde verklaring van ***A.P.J.*** *Vinju-Out:*

Ik ben eigenaresse en houdster van de personenauto, merk Opel Kadett, voorzien van het kenteken FN-53-34. Op 29 april 1974 te omstreeks 14.45 uur, had ik mijn auto geparkeerd voor perceel Kroonstraat 35 te Den Helder. De auto die u mij thans toont (Ik, 1e verbalisant, toon getuige Vinju-Out de personenauto, merk Opel Kadett, gekentekend FN-53-34) herken ik als mijn eigendom aan het merk, het kenteken en aan de kleur. Ik heb aan niemand het recht of toestemming gegeven om mijn auto vanuit de Kroonstraat te Den Helder weg te nemen en op een weg te gebruiken.

Overwegende, dat een ambtsedig rapport no. 17045/74/X, ddo. 6 mei 1974, opgemaakt door Drs. J. W. Verburgt, scheikundige bij het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te Rijswijk, zakelijk onder meer inhoudt:

Op 2 mei 1974, ontving ik aan bovengenoemd laboratorium, een verzegeld pakje per post van de Koninklijke Marechaussee te Den Helder, inhoudende een blok, waarin zich een buisje bloed en een buisje urine van J.D. alsmede een ingevuld formulier bevonden. Volgens de gegevens die op dit formulier waren vermeld was het bloed afgenomen door B.K. Werkman arts te Amsterdam en was daarbij verontreiniging met reducerende stoffen (o.a. alcohol) volgens de verklaring van de bloedafnemer vermeden. De bepaling van het alcoholgehalte geschiedde volgens de methode ADH. De urine bevatte geen aceton, zodat de bij de bepaling gevonden zogenaamde reductiewaarde van het bloed geacht mag worden slechts van alcohol, die in het bloed aanwezig was, afkomstig te zijn. De reductiewaarde komt overeen met 1.80 °/₀₀ aethylalcohol in het bloed. Volgens opgave vond het voorval 1 uur na het einde van het alcoholgebruik plaats. Het bloed werd 2 uur na het einde van het alcoholgebruik afgenomen. De opname alcohol door het bloed uit het maagdarmkanaal duurt maximaal ongeveer 1½ uur. Deze tijd is individueel verschillend en ook nog afhankelijk van de eventuele aanwezigheid van voedsel in de maag. Het is in dit geval niet mogelijk om het alcoholgehalte van het bloed op het tijdstip van het voorval met zekerheid te berekenen, naar schatting kan dit ongeveer 1.95 °/₀₀ hebben bedragen. Op grond van uitgebreide proefnemingen en bewerking van zeer grote aantallen praktijkgegevens door verschillende onderzoekers is gebleken, dat reeds bij bloedalcoholgehaltes van circa 0.50 °/₀₀ tot 0.80 °/₀₀ duidelijke beïnvloeding van voor het verkeer belangrijke functies van het organisme gaat optreden. Deze beïnvloeding neemt toe bij stijgend alcoholgehalte van het bloed.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde onder 1. primair en 2. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

,,1. dat hij op 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den Helder, als be-
,,stuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, daarin gezeten
,,daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande
,,weg, de Molenstraat, althans over één of meer aldaar gelegen voor het
,,openbaar verkeer openstaande wegen, terwijl hij verkeerde onder zo-
,,danige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij
,,niet in staat moest worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen;

,,2. dat hij op 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den Helder, opzet-
,,telijk wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, personenauto, toebe-
,,horende aan A. P. J. Vinju-Out als bestuurder heeft gebruikt op de voor
,,het openbaar verkeer openstaande weg, de Molenstraat, althans op één
,,of meer aldaar gelegen voor het openbaar verkeer openstaande wegen'';

Overwegende, dat het bewezen verklaarde respectievelijk dient te worden gekwalificeerd als:

1. ,,Handelen *in* strijd met artikel 26, eerste lid, wegenverkeerswet''
strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid, Wegenverkeerswet;

2. ,,Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend *motorrij-*
,,tuig op een weg gebruiken''
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37, Wegenverkeerswet;

Overwegende, ten aanzien van de strafbaarheid van beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij op de bewuste avond tussen ongeveer 17.00 uur en 01.00 uur ongeveer tien glazen bier en bij de avondmaaltijd een glas wijn had gedronken; dat hij zich niet kan herinneren wat hij tussen 01.00 uur tot aan de botsing ten 01.40 uur heeft gedaan; dat hij over deze periode aan een totaal geheugenverlies lijdt; dat weliswaar in het terzake door de Koninklijke Marechaussee opgemaakt proces-verbaal een uitvoerige gedetailleerde verklaring van hem is opgenomen, doch dat dit een re-constructie achteraf was, tegen welke re-constructie hij geen enkel bezwaar kon aanvoeren; dat hij voor de avond van 30 april 1974 meermalen eenzelfde hoeveelheid alcohol had gedronken als in het onderhavige geval, doch dat dit nimmer tot gevolg had, dat hij niet meer wist wat hij deed en dat hij tot onverantwoordelijk handelen kwam.

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad ter terechtzitting de overtuiging heeft verkregen, dat beklaagde toen een ware verklaring aflegde, in welke overtuiging de Krijgsraad voorts wordt gesterkt door de over beklaagde opgemaakte beoordelingen, mede gelet op zijn straffenlijst en op het resultaat van de bloedproef.

Overwegende, dat ter terechtzitting naar het oordeel van de Krijgsraad aannemelijk is geworden, dat beklaagde op de bewuste avond niet heeft geweten dat de door hem gebruikte hoeveelheid alcoholhoudende drank zijn gedragspatroon zodanig kon beïnvloeden als in casu het geval is geweest.

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve de overtuiging heeft gekre-

gen, dat beklaagde het bewezen verklaarde heeft gepleegd, terwijl hij verkeerde in een pathologische roestoestand.

Overwegend, dat de beklaagde derhalve niet strafbaar is en hij van het hem tenlaste gelegde dient te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart de beklaagde niet strafbaar,

Spreekt hem derhalve vrij.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 5 februari 1975

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor van de Pol, generaal-majoor b.d. Van Nass (plv.) en luitenant-admiraal b.d. Pröpper (plv.);
Raadsman: luitenant ter zee 3e klasse Mr. J. C. H. Buttinger.

(zie het vonnis hiervoor)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van één jaar;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . *(zie het vonnis – Red.);*

Overwegende: . . . enz.;

overwegende, dat het Hof uit het vonnis waarvan hoger beroep overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat het Hof door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde onder 1 primair en 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,1. dat hij op 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur ten De Helder, als ,,bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, daarin gezeten ,,daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande ,,weg, de Molenstraat, althans over één of meer aldaar gelegen voor het ,,openbaar verkeer openstaande wegen, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet ,,in staat moest worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen;

,,2. dat hij op 30 april 1974 te ongeveer 01.40 uur te Den Helder, ,,opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, personenauto, ,,toebehorende aan A. P. J. Vinju-Out als bestuurder heeft gebruikt op

,,de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Molenstraat, althans ,,op één of meer aldaar gelegen voor het openbaar verkeer openstaande ,,wegen";

Overwegende, dat het bewezen verklaarde respectievelijk dient te worden gekwalificeerd als:

1. ,,Handelen *in* strijd met artikel **26,** eerste **lid,** wegenverkeerswet", strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid, Wegenverkeerswet;

2. ,,*Opzettelijk wederrechtelijk* aan een ander toebehorend motorrijtuig ,,*op* een weg gebruiken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37, Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat beklaagde bij monde van diens raadsman een beroep heeft gedaan op afwezigheid van alle schuld bij beklaagde, gelegen in het feit dat de gevolgen van zijn drankgebruik, met name een totaal geheugenverlies gedurende enige tijd voor het ongeval, welk geheugenverlies zou wijzen op een pathologische roestoestand van beklaagde, niet te voorzien waren geweest, aangezien hij bij eerder gebruik van eenzelfde hoeveelheid alcohol als in het onderhavige geval nimmer in een toestand is komen te verkeren dat hij niet meer wist wat hij deed;

Overwegende, dat naar 's-Hofs oordeel het intreden van een roestoestand tengevolge van alcoholgebruik – zo zich deze in casu heeft voorgedaan – niet onvoorzienbaar is en derhalve aan beklaagdes schuld is te wijten, terwijl het Hof ook overigens niet is gebleken van feiten of omstandigheden die voornoemd beroep rechtvaardigen, zodat het Hof mitsdien dit beroep verwerpt;

Overwegende, dat het Hof na te melden hoofd- en bijkomende straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij werden begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof op grond van het onder 1 bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit termen aanwezig acht aan beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen, doch voorwaardelijk – onder na te melden bijzondere voorwaarden –, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van *twee weken;*

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van *één jaar;*

Bepaalt, dat deze ontzegging niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van twee jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaat feit of zich op andere wijze heeft misdragen, danwel niet heeft nageleefd de door het Hof gestelde bijzondere voorwaarden, dat veroordeelde zich gedurende het eerste jaar van deze proeftijd zal onthouden van het besturen van andere dan militaire motorrijtuigen en in verband daarmede binnen een week na het ingaan van de proeftijd zijn burger rijbewijs zal deponeren bij de Advocaat-Fiscaal voor de Krijgsmacht;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 27 november 1974

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Kolonel Mr. ***C.*** R. van der Kooy en Kolonel M. W. A. Weers;
Raadsman: Majoor *H. P.* Hendrikx.

Ten laste gelegd het besturen van een auto terwijl hij onder drankinvloed verkeerde.

KRIJGSRAAD: *vrijspraak op grond van het niet bewezen zijn van het ten laste gelegde.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis): brede motivering waarom het ten laste gelegde wel als bewezen wordt aangenomen en veroordeling tot 2 weken gevangenisstraf en 1 jaar ontzegging van de rijbevoegdheid.*

(W.V.W. art. 26)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAADTE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D.G., geboren 12 december 1950, korporaal-I, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 30 juli 1974 te Eindhoven als bestuurder van ,,een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor het

,,openbaar verkeer openstaande weg, de Kleine Berg, terwijl hij verkeerde ,,onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat ,,hij niet in staat moest worden geacht dat motorrijtuig naar behoren te ,,besturen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastegelegde feit heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: vrijspraak – *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 5 februari 1975

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor van der Pol, brigade-generaal b.d. Mr. van Lierop (plv.) en luitenant-admiraal b.d. Pröpper (plv.);
Raadsman: Majoor *H. P.* Hendrikx.

(zie het vonnis hiervoor)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende de beklaagde zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende dat aan beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks **30** juli 1974 te Eindhoven als bestuurder van ,,een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor het ,,openbaar verkeer openstaande weg, de Kleine Berg, terwijl hij verkeerde ,,onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, ,,dat hij niet in staat moest worden geacht dat motorrijtuig naar behoren ,,te besturen;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. Op 29 en **30** juli 1974 was ik in werkelijke dienst als KVV-er bij de Koninklijke Luchtmacht, en diende ik in de rang van korporaal der eerste klasse bij het Vliegdienst Squadron van de Vliegbasis Gilze-Rijen. In de avond van 29 juli 1974 ben ik naar de kermis op de Woenselsemarkt te Eindhoven gegaan. Te omstreeks 24.00 uur die dag ben ik naar een café, het Dreefke, te Eindhoven gegaan, alwaar ik toen een viertal glazen

pils heb gedronken en gebleven ben tot omstreeks 00.30 uur op 30 juli 1974. Ik ben toen van dat café naar de Bakkerstraat te Eindhoven gelopen met de bedoeling met mijn auto naar mijn huis aan de Laagstraat 346 te Eindhoven te rijden. Ik had mijn auto geparkeerd op een stukje straat dat het verlengde is van de Bakkerstraat. Mijn auto was een Ford-personenauto, type Capri 1500 SL, gekentekend 22-20-MP, kleur rood.

B. Toen ik in de straat kwam waar ik mijn auto had geparkeerd, zag ik dat deze daar niet meer stond. Ik heb toen de omgeving nog afgezocht en toen ik hem niet kon vinden, besloot ik maar naar mijn huis te lopen. - Net was toen inmiddels 01.00 uur geworden.

A. Ik ben toen op zeker moment lopende in de Julianastraat te Eindhoven aangehouden door de gemeentepolitie. Ik was gekleed in een lichtblauw spijkerpak, dwz. een broek en een kort hesje; dat is een soort vest, een jasje zonder mouwen. Onder dat jasje droeg ik geen kleding. Ik hijgde omdat ik hard had gelopen. De politie vroeg mij waar ik naar toe ging. Ik zei dat ik onderweg was naar huis. Ik heb ook toen tegen de politie gezegd dat mijn auto kort tevoren gestolen was. Ik heb toen een bloedproef geweigerd. Toen ik door de politie in de Julianastraat werd aangehouden had ik de autosleutels van mijn auto bij mij. De reservesleutels van de auto waren thuis. Ik word door mijn vrienden Sjaak of Sjakie genoemd. Ik was toen op 30 juli 1974 in het geheel niet gewond aan mijn been en heb daar altijd normaal mee gelopen.

B. Ik heb voordat ik werd aangehouden door de politie omstreeks 01.00 uur op 30 juli 1974 niet als bestuurder van mijn auto gereden over de Kleine Berg te Eindhoven;

overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal nr. 5245/74, dd. 30 juli 1974 opgemaakt en ondertekend door Nicolaas Josephus van Heel en Cornelis Franciscus Maria Kivits, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Eindhoven, zakelijk weergegeven onder meer inhoudt als relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:

Op 30 juli 1974 omstreeks 01.10 uur kregen wij per mobilofoon de mededeling dat er op de Kleine Berg te Eindhoven een aanrijding had plaats gehad en dat de daarbij betrokken bestuurder was weggelopen in de richting van het Wilhelminaplein. Omstreeks 01.20 uur reden wij in de Heilige Geeststraat te Eindhoven en kregen wij van kermisbezoekers aanwijzingen dat er een man was weggevlucht via de Heilige Geeststraat over het Wilhelminaplein in de richting van de Julianastraat. Omstreeks 01.25 uur die dag zagen wij in de Julianastraat een man lopen, komende van het Wilhelminaplein en gaande in de richting van de Mauritsstraat. Toen wij die man aanspraken zei hij: ,,Ik kom zojuist uit de stad en ik ,,ben op weg naar huis''. Toen wij die man vroegen waar zijn auto was, antwoordde hij: ,,Ik was net op weg naar het politiebureau om daar aan-,,gifte te doen van diefstal van mijn auto. Mijn auto werd van de Woensel-,,semarkt weggehaald. Ik weet niet waar ik hem had geparkeerd''. Toen

wij die man aanspraken hijgde hij naar adem; kennelijk had hij hard gelopen. De bedoelde auto was een Ford Capri voorzien van het kenteken 22-20-MP. Het betrof hier dezelfde auto als welke bij bedoelde aanrijding was betrokken. De man riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. De man verkeerde in een zodanige staat van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank of een daarmee gelijkgestelde stof, dat hij door ons niet in staat werd geacht een motorrijtuig naar behoren te besturen. De man is door ons overgebracht naar het Hoofdbureau van Politie. Hij gaf op te zijn J.W. de G., geboren te Eindhoven 12 december 1950, militair. Genoemde man is voor nader onderzoek overgegeven aan de Koninklijke Marechaussee.

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal nr. P. 151/'74, dd. 10 september 1974 opgemaakt en getekend door Free Vonk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en mede ondertekend door Antonius Henricus Cornelis Grauwmans, marechaussee der 2e klasse, die verklaart met de inhoud van dit proces-verbaal voor zover hem betreft in te stemmen, beiden behorende tot de Brigade Eindhoven, zakelijk weergegeven onder meer inhoudt:

1. als verklaring van *Constantia Magdalena Cornelia Fransen,* weduwe van *H.* van Leerdam:

Op 30 juli 1974 omstreeks 01.00 uur lag ik te bed in mijn woning Kleine Berg 52 te Eindhoven. Ik hoorde toen een harde klap en ben onmiddellijk naar het raam gelopen. Ik zag toen op de Kleine Berg voor perceel 69 een personenauto op het trottoir staan. Ik zag dat deze auto beschadigd was. Ik zag dat de bestuurder van deze auto uitstapte en vervolgens een manspersoon via het linker voorportier uit de auto trok. Ik hoorde dat deze mannen tegen elkaar zeiden: ,,Lopen-lopen''. Ik hoorde ook dat een van deze mannen de andere man ,,Paul'' noemde. Ook is de naam ,,Jacque'' genoemd. Nadat de bestuurder nog iets uit de auto had gepakt, zijn beide mannen de Prins Hendrikstraat ingelopen. Voor zover ik het in het duister heb kunnen zien had de bestuurder een trui zonder mouwen aan;

2. als verklaring van *Melita Maria Josepha Priems:*

Op 30 juli 1974 omstreeks 01.00 uur lag ik te bed in mijn woning, Kleine Berg 54 te Eindhoven. Ik hoorde toen op straat enkele klappen alsof auto's tegen elkaar botsten. Ik ben onmiddellijk naar het raam gelopen en zag aan de overzijde van de straat een auto staan. Deze auto stond met de voorwielen op het trottoir. Ik zag dat deze auto zwaar beschadigd was. Vervolgens zag ik dat de bestuurder van deze auto via het linker portier uitstapte en vervolgens een andere persoon via dat portier uit de auto trok. Vervolgens zag ik dat een van deze mannen naar de rechterzijde van de auto liep en iets uit de auto haalde. Hierna zag ik dat deze mannen wegliepen in de richting van de Prins Hendrikstraat. Vanwege het duister en omdat alles zo snel verliep heb ik alleen gezien dat

een van deze mannen half-lang haar had en een korte lichtgekleurde jas droeg;

3. als verklaring van *Nolke* ***Sieds*** *Markus:*

Op 30 juli 1974 omstreeks 01.00 uur bevond ik mij in mijn woning, Kleine Berg 61 te Eindhoven. Ik hoorde toen vier klappen achter elkaar. Ik ben direct hierop naar buiten gelopen. Buiten gekomen zag ik voor perceel 69 van de Kleine Berg een personenauto merk Ford Capri staan. Deze auto stond met de voorwielen op het trottoir. Ik zag dat een manspersoon al uit de auto was gestapt en vervolgens dat deze man een tweede manspersoon via het linker voorportier uit de auto trok. Nadat een van deze mannen nog iets uit de auto had gepakt zijn beide mannen de Prins Hendrikstraat ingelopen in de richting van het Wilhelminaplein. Ik heb gezien dat de man die de auto het eerst had verlaten een blauwe blouse aan had. De haren van deze man waren lialf-lang. De andere man droeg een gele trui;

4. als relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisant:

Op 30 juli 1974 omstreeks 01.30 uur werd op de Brigade Koninklijke Marechaussee te Eindhoven een telefonische melding ontvangen van de wachtcommandant van het Hoofdbureau van gemeentepolitie te Eindhoven, inhoudende de mededeling dat op de Kleine Berg te Eindhoven een personenauto tegen een lantaarnpaal was gebotst en vervolgens omstreeks 50 meter verder op het trottoir tot stilstand was gekomen, alsmede dat de bestuurder van de bij deze aanrijding betrokken personenauto, nadat hij direct na de aanrijding in de richting van het Wilhelminaplein was weggelopen, inmiddels door personeel van de gemeentepolitie in de Julianastraat te Eindhoven was aangehouden. Daar deze bestuurder militair bleek te zijn verzocht genoemde wachtcommandant ons het onderzoek over te nemen. Naar aanleiding hiervan hebben wij ons naar het hoofdbureau van gemeentepolitie te Eindhoven begeven. Aldaar werd ons door bovengenoemde wachtcommandant medegedeeld:

dat de aanrijding had plaats gevonden op de Kleine Berg te Eindhoven ter hoogte van perceel 46;

dat de bij deze aanrijding betrokken personenauto, merk Ford, type Capri gekentekend 22-20-MP, reeds naar het hoofdbureau van gemeentepolitie te Eindhoven was overgebracht;

dat de bestuurder van de bij deze aanrijding betrokken auto de plaats van de aanrijding had verlaten zonder dat zijn identiteit behoorlijk was kunnen worden vastgesteld;

dat het ter plaatse gekomen personeel van de gemeentepolitie van omstanders aanwijzingen hadden gekregen dat de in die auto gezeten personen via de Heilige Geeststraat over het Wilhelminaplein in de richting van de Julianastraat waren gevlucht;

dat volgens enkele omstanders een van deze personen ,,Jacque'' werd genoemd;

dat korte tijd na de aanrijding door het personeel van de gemeentepolitie in de Julianastraat een persoon werd aangetroffen, die hen verklaarde eigenaar van bovengenoemde auto te zijn en tevens verklaarde dat hij op weg was naar het politiebureau om aangifte te doen van diefstal van zijn auto;

dat deze persoon voor zijn aanhouding niet in de richting van het politiebureau, doch in tegenovergestelde richting had gelopen;

dat deze persoon tijdens de aanhouding hijgde alsof hij hard had gelopen en dat de roepnaam van deze persoon ,,Jacque'' luidde;

dat bovengenoemde auto was aangetroffen zonder dat er een contactsleutel in het contactslot stak;

dat de in de Julianastraat aangehouden eigenaar in het bezit was van de bij deze auto behorende contactsleutels;

dat de elektrische bedrading van genoemde auto niet was doorgesneden om zodoende een zogenaamde doorverbinding tot stand te brengen;

Tijdens het onderzoek op de plaats van de aanrijding zagen wij onder meer dat de aanrijding had plaats gevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Kleine Berg te Eindhoven, ter hoogte van perceel nummer 46 en dat een terzijde van de rijbaan van de Kleine Berg ter hoogte van perceel nr. 46 staande lantaarnpaal was beschadigd. De verdachte, die opgaf te zijn genaamd D.G., geboren op 12 december 1950 te Eindhoven, werd door ons overgebracht van het hoofdbureau van gemeentepolitie te Eindhoven naar de brigade der Koninklijke Marechaussee te Eindhoven. Wij roken dat de adem van verdachte sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Tevens zagen wij dat de ogen van verdachte waterig stonden en dat het evenwicht van verdachte wiebelend was. Tijdens de overbrenging en het verhoor gedroeg verdachte zich zeer strijdlustig.

Op grond van het bovenstaande achtten wij verdachte G. niet in staat om een motorrijtuig naar behoren te besturen. Verdachte G. gaf geen toestemming tot het afnemen van bloed en urine voor onderzoek van het alcoholgehalte.

Tijdens het verhoor overhandigde verdachte ons de bij zijn auto behorende contactsleutels.

Verdachte droeg een licht-blauw gekleurd jack over het blote bovenlichaam. Dit jack was niet voorzien van mouwen, zodat de armen van verdachte onbedekt waren. Tevens droeg verdachte een licht-blauw gekleurde broek.

Bij onderzoek van het motorrijtuig van verdachte, personenauto Ford Capri, gekentekend 22-20-MP, trof ik op het linkerportier geen sporen aan waaruit zou kunnen worden afgeleid dat het motorvoertuig door middel van braak zou zijn geopend. Het rechterportier van dit motorrijtuig was tengevolge van genoemd ongeval totaal vernield. De elektrische bedrading van het motorrijtuig was niet doorgesneden. Er was geen zoge-

naamde doorverbinding tot stand gebracht;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van de bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het Hof daarbij, naast beklaagdes verklaring onder A vermeld, tevens doet medewerken aan het bewijs de verklaring van beklaagde onder B aangegeven welke gedeelten van zijn verklaring – inhoudende kort samengevat dat hij ontkent ten tijde en ter plaatse als in de tenlastelegging aangegeven als bestuurder van zijn auto daarmee gereden te hebben, aangezien deze auto kort tevoren gestolen zou zijn – het Hof ongeloofwaardig acht, hebbende beklaagde die volledig voldeed aan het door de getuigen opgegeven signalement ter staving zijn onschuld bij zijn aanhouding tegenover de politie verklaard op weg te zijn naar het politiebureau teneinde aangifte van deze diefstal te doen, doch deze verklaring niet kunnen staande houden aangezien hij werd aangetroffen gaande in een richting die niet voerde naar genoemd bureau, terwijl beklaagde bij zijn aanhouding in het bezit werd aangetroffen van de autosleutels en niet aannemelijk is geworden dat een ander onbevoegdelijk als bestuurder van die auto heeft gereden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet", strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te noemen hoofd- en bijkomende straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht op grond van het gepleegde feit aan beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor na te melden tijd;

Gezien: . . . enz.;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

vonnis van 10 december 1974

President: Mr. *J. D.* van den Berg; *Leden:* luitenant-kolonel M. *F.* E. Heestermans en luitenant-kolonel Mr. P. van der Dussen;
Raadsman: Mr. *A. P.* J. Blokland.

Beklaagde was gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd een woning binnengedrongen door middel van braak, met het doel diefstal te plegen, waarna hij, na betrapping door de bewoonster, deze met een bijl enige slagen heeft toegebracht, ten gevolge waarvan zij zwaar lichamelijk letsel opliep.

De Krijgsraad kwalificeert als poging tot diefstal enz. gevolgd door geweld tegen personen met het oogmerk om de vlucht mogelijk te maken, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbende.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis)*: *het vonnis wordt vernietigd en het bewezene wordt gekwalificeerd als poging tot diefstal met braak en als mishandeling, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbende.*

2 jaar gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 45, 57, 300, 311 en 312)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K.A., geboren 27 april 1954, dpl. huzaar, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd, na wijziging van het telastegelegde ter terechtzitting:

,,dat hij op of omstreeks 11 augustus 1974 te ca. 02.00 uur, derhalve ,,gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, te Groningen, ter uit-,,voering van zijn voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke ,,toeëigening geld en/of goederen van zijn gading, toebehorende aan R. ,,Sikkema, althans aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde, ,,weg te nemen uit de woning van genoemde Sikkema, gelegen aan de ,,Friesestraatweg nr. 24, en dat geld of die goederen onder zijn bereik te ,,brengen door braak of verbreking, een of meerdere deuren van voor-,,noemde woning met behulp van een schioevendraaier en/of een bijl ,,heeft opengebroken en vervolgens die woning is binnengedrongen, ,,zijnde de verdere uitvoering van zijn voornemen niet voltooid alleen ,,tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat de ,,bewoonster van die woning, R. Sikkema voornoemd, oud 78 jaren, hem, ,,beklaagde, in een kamer van de woning op heterdaad betrapte, welk feit ,,is gevolgd van geweld, gepleegd tegen de persoon van genoemde Sikkema

,,zijnde dit geweld gepleegd met het oogmerk om hem, beklaagde, de ,,vlucht mogelijk te maken, hebbende dat geweld bestaan uit het tot ,,tweemaal toe opzettelijk gewelddadig die Sikkema met een bijl een ,,krachtige slag toebrengen op of ter hoogte van de linkerschouder, bij ,,en tengevolge van welke slagen meergenoemde Sikkema zwaar lichame-,,lijk letsel heeft bekomen – versplinteiing van een gedeelte van het linker-,,schouder blad – en bloedend werd verwond;

,,subsidiair:

,,indien terzake van het bovenstaande voorzover gekwalificeerd door ,,het gevolgde geweld geen veroordeling zou kunnen volgen,

,,dat hij op of omstreeks 11 augustus 1974, te Groningen, opzettelijk ,,gewelddadig R. Sikkema zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht, ,,hebbende hij, beklaagde, alstoen aldaar opzettelijk met een bijl een of ,,meer krachtige slagen op of ter hoogte van haar linker schouder toege-,,bracht, tengevolge waarvan genoemde Sikkema een versplintering van ,,een gedeelte van het linker schouderblad opliep;

,,meer subsidiair:

,,dat hij op of omstreeks 11 augustus 1974 te Groningen opzettelijk ,,mishandelend R. Sikkema met een bijl op of ter hoogte van het linker ,,schouderblad heeft geslagen, tengevolge waarvan Sikkema daarbij zwaar ,,lichamelijk letsel met name een versplinteiing van een gedeelte van het ,,linker schouderblad heeft opgelopen, althans daarbij pijnlijk en bloedend werd verwond";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris op 30 augustus 1974 onder meer zakelijk heeft verklaard:

Nadat ik op zaterdag 10 augustus vanaf ongeveer 14.45 uur, in diverse gelegenheden, naar mijn schatting zo'n veertig glazen bier had gedronken, ben ik ruim na middernacht op weg naar huis gegaan. Ik neem wel aan, dat ik op 11 augustus 1974 tussen 01.30 uur en 03.00 uur binnengedrongen ben in een woning gelegen aan de Friesestraatweg nr. 24 te Groningen met de bedoeling om daaruit geld of goederen van mijn gading weg te nemen. Ik had in die woning niets te maken; geld en goederen die zich daar in bevonden behoorden mij niet toe en ik had van niemand recht of toestemming ze weg te nemen. In dat huis woonde een zekere mevrouw Sikkema naar ik nu weet. Ik heb, teneinde in die woning binnen te kunnen komen en dat geld of die goederen onder mijn bereik te brengen, één of meer deuren met behulp van een schroevendraaier en een bijl opengebroken. Ik herinner mij dat ik in die woning nog voor ik daarin iets van waarde had gevonden werd betrapt door een vrouwspersoon, naar ik later zag een oudere vrouw. Vóór ik eigenlijk goed besefte wat ik deed heb ik een handbijl, die ik in mijn rechterhand had en die ik had gebruikt om binnen te dringen, opgeheven en daarmee tweekeer kort achter elkaar een slag toegebracht aan die vrouw. Ik heb de bijl één keer opgeheven en toen

twee maal snel achter elkaar geslagen. Ik sloeg met de achterkant van de bijl. Ik was toen in een kamer van genoemde woning. Ik neem wel aan dat mevrouw Sikkema, die ik naar ik mij herinner op de linkerschouder raakte, door die slagen zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen. Ik weet dat ik vrijwel direct daarna door de serre van die woning naar buiten ben gegaan en via de tuin op de Friesestraatweg ben gekomen. Ik ben toen voor die woning langs gevlucht in de richting van mijn woning. Ik herinner mij nog wel dat ik daar door iemand ben aangesproken. Ik weet nog dat ik hem vroeg of hij mij naar huis wilde brengen. Ik heb uit die woning niets meegenomen omdat ik door de bewoonster werd betrapt;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris op 3 september 1974 onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik was in de nacht van 10 op 11 augustus gekleed in een donlterblauw spijkerpak;

Overwegende, dat Bolhuis-Sikkema, Rikstje, oud 78 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de nacht van zaterdag 10 op zondag I1 augustus hoorde ik terwijl ik op mijn bed in de achterkamer lag, in de tuin, die aan die kamer grenst enig geluid. Het leek net of daar iemand heen en weer liep. Ik hoorde de klok twee uur slaan en kort daarna hoorde ik, dat er aan de serredeuren werd gemorreld. Ik ben toen opgestaan en door de geopende schuifdeuren heen naar de voorkamer gelopen. Toen ik bij een leunstoel stond, die dicht bij de tussendeur bij de serre staat, ging die tussendeur opeens open. Ik zag toen dat een manspersoon vlak tegenover mij stond op iets meer dan een meter afstand. Ik had de indruk dat die man erg van mij schrok. Ik heb toen gezegd: ,,man wat doe jij hier, maak toch, dat je weg ,,komt, je hoort hier niet.'' Vrijwel direct daarop zag ik in een flits een bijl op mij afkomen en voelde ik een klap op mijn linker schouder. Kort daarop zag ik de bijl opnieuw in de lucht boven mij. De achterkant daarvan was naar mij toegekeerd. Omdat ik bang was, dat ik een klap op mijn hoofd zou krijgen, heb ik mijn hoofd naar rechts zijwaarts afgewend. Ik voelde dat ik toen een klap boven op mijn schouder kreeg veel krachtiger dan de eerste keer. Ik viel toen neer en ik heb direct de politie gebeld;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal Nr. R. 9521-3, opgemaakt en op 14 augustus 1974 gedagtekend en ondertekend door Eliza Adriaan Veerman en Johannes Hermanus Sprokkereef, respectievelijk hoofdagent van gemeentepolitie te Groningen en opperwachtmeester-rechercheur staf 3e Divisie Koninklijke Marechaussee te Arnhem, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Rikstje Bolhuis-Sikkema:

Al de goederen in mijn woning aanwezig, behoren mij geheel in eigendom toe. Ik heb aan niemand het recht of de toestemming gegeven die goederen weg te nemen met het oogmerk van toeëigening en daartoe

braak aan te richten, dan wel een poging daartoe te ondernemen. Tevens heb ik aan niemand het recht of de toestemming gegeven om mij bij die diefstal dan wel poging daartoe, letsel toe te brengen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal Nr. R. 9521-2, opgemaakt en op 14 augustus 1974 gedagtekend en ondertekend door Hendrik Heling, hoofdagent van gemeentepolitie te Groningen, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant:

Op zondag 11 augustus 1974 omstreeks 02.08 uur reed ik als bestuurder van een politie-surveillance-auto over de openbare weg, het Gedempte Zuiderdiep te Groningen, ter hoogte van de Herestraat. Op tijd en plaats voormeld hoorde ik via de in de door mij bestuurde surveillance-auto aangebrachte mobilofooninstallatie dat personeel van de Dienst Recherche opdracht kreeg te gaan naar de Friesestraatweg, alwaar bij een inbraak in perceel 24 een vrouw zou zijn gewond. Hierop heb ik mij begeven naar de Friesestraatwegteneindein de omgevingeen onderzoek in te stellen naar de mogelijke dader. Ik ben gereden naar perceel Friesestraatweg 24, alwaar ik de door mij bestuurde auto parkeerde in een parkeerhaven tegenover voornoemd perceel. Vanaf deze plaats zag ik dat de hoofdagenten Dijk en Koops, Dienst recherche, juist hun auto voor perceel Friesestraatweg 24 parkeerden. Ik zag dat zij naar genoemd perceel toeliepen. Op hetzelfde moment zag ik dat een jongeman over het trottoir, gelegen voorlangs voornoemd perceel, liep. Ik zag dat deze jongeman schoorvoetend voorbij perceel Friesestraatweg 24 liep. Ik zag dat hij in de richting keek van eeidergenoemde hoofdagenten Dijk en Koops. Op het moment dat Dijk en Koops de toegangsdeur van bedoeld perceel achter zich dicht deden zag ik dat de jongeman hard weg liep in de richting van de spoorwegovergang. Inmiddels had ik mij met de surveillance-auto begeven in zijn richting. Ik bracht de auto bij hem tot stilstand. Ik zag dat hij langzaam ging lopen. Ik stapte uit de auto en sprak de jongeman aan. De jongeman bleef staan, waarop ik naar hem toeliep. Ik zag dat hij zijn armen iets ophief en zijn vuisten balde. Ik zei tegen de jongeman dat ik van de politie was en legitimeerde mij met mijn politie-legitimatiebewijs. Hij verklaarde mij dat hij ,,de stad'' in was geweest en dat hij op weg was naar huis. Hij gaf mij op te zijn genaamd: A., wonende te Groningen. Hij vroeg mij of ik hem niet even met de auto thuis kon brengen, omdat ik toch in de richting reed. Aan dit verzoek heb ik niet voldaan. Daar op dat ogenblik geen signalement van de dader van de inbraak bekend was heb ik deze jongeman niet aangehouden. Bedoelde jongeman was gekleed in een blauw spijkerpak. De jongeman had lichtblond halflang haar. Mij had een lichtblond snorretje en een lichtblond sikje. Zijn lengte was ongeveer 1.80 meter. De leeftijd schatte ik op 18 jaar;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal Nr. R. 9521-1 opgemaakt en op 13 augustus 1974 gedagtekend en ondertekend door Herman Dijk en Johannes Koops, beiden hoofdagent van

gemeentepolitie te Groningen, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

Op zondag 11 augustus 1974 te omstreeks 02.08 uur, kregen wij tijdens onze surveillance, mobilofonisch opdracht te gaan naar perceel Friesestraatweg nr. 24, alwaar zou zijn ingebroken en waarbij de dader de bewoonster zou hebben verwond. Wij begaven ons terstond naar het opgegeven adres. Wij zagen, dat het hier een woning betrof welke geheel vrij staat van andere woningen. In één der kamers van dit perceel, gelegen aan de straatzijde, zagen wij licht branden. Wij zagen dat op een stoel, in genoemde kamer, een vrouwspersoon zat, welke ogenschijnlijk gewond was aan haar linkerschouder. Wij begaven ons hierop naar de voordeur van de woning en belden daar aan. Op het moment dat wij op de bel drukten, zagen wij een jongeman lopen op het voetpad van de Friesestraatweg en wel in de richting van de spoorwegovergang welke is gelegen in de Friesestraatweg. De jongen was gekleed in een blauw spijker- of corduroypak. Hij liep normaal en keek steeds in de richting van de woning. Op het moment dat de vrouw op ons bellen de deur van de woning had geopend, liep de jongen juist voor de woning langs. Wij hebben verder geen aandacht aan de jongen geschonken en zijn met de vrouw de woning binnen gegaan. De vrouw liep voor ons uit naar de woonkamer. In de kamer gaf de vrouw op te zijn genaamd: Rikstje Sikkema, weduwe van Bolhuis, geboren op 12 april 1896, wonende te Groningen, Friesestraatweg 24. Wij zagen dat de nachtjapon welke de vrouw droeg, op de linkerschouder doordrenkt was met bloed. Nadat wij de nachtjapon van de schouder hadden gehaald, zagen wij dat zich op de linkerschouder twee diepe snijwonden bevonden, waaruit nog enig bloed vloeide. Buiten de woning en wel aan de zuidzijde daarvan werd door ons in de tuin, liggende gedeeltelijk op het grasgazon en gedeeltelijk op het grindpad een korte bijl gevonden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige geneeskundige verklaring, opgemaakt te Groningen, gedagtekend 16 augustus 1974 en ondertekend door A. Brennikmeijer, arts, onder meer zakelijk inhoudt als relaas van genoemde geneeskundige, dat hij op 11 augustus 1974 bij Rikstje Sikkema, weduwe van Bolhuis, wonende Friesestraatweg 24 te Groningen, als letsel heeft waargenomen twee snijwonden op de linkerschouder; versplintering gedeelte linker schouderblad;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige kennisgeving van inbeslagneming opgemaakt te Groningen en ondertekend door de Hoofdinspecteur van Gemeentepolitie te Groningen, dhr G. Horstman zakelijk onder meer inhoudt:

dat op 13 augustus 1974 inbeslaggenomen is door G. Horstman:

a. 1 handbijl;
b. 1 schroevendraaier met houten heft;
c. 1 blauwe spijkerbroek;

d. 1 blauw spijkerjack;

dat A.K., . . . te Groningen eigenaar is van de onder c. en d. genoemde goederen;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde geneeskundige verklaring en kennisgeving van inbeslagneming slechts gebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 11 augustus 1974 te ca. 02.00 uur, des nachts gedurende de ,,voor de nachtrust bestemde tijd, te Groningen, ter uitvoering van zijn ,,voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening geld ,,of goederen van zijn gading, toebehorende aan R. Sikkema weg te nemen ,,uit de woning van genoemde Sikkema, gelegen aan de Friesestraatweg ,,nr. 24 en dat geld of die goederen onder zijn bereik te brengen door ,,braak een of meerdere deuren van voornoemde woning met behulp van ,,een schroevendraaier en een bijl heeft opengebroken en vervolgens die ,,woning is binnengedrongen, zijnde de verdere uitvoering van zijn voor-,,nemen niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke ,,omstandigheid, dat de bewoonster van die woning, R. Sikkema voor-,,noemd, oud 78 jaar, hem, beklaagde, in een kamer van de woning op ,,heterdaad betrapte, welk feit is gevolgd van geweld, gepleegd tegen de ,,persoon van genoemde Sikkema, zijnde dit geweld gepleegd met het ,,oogmerk om hem, beklaagde, de vlucht mogelijk te maken, hebbende ,,dat geweld bestaan uit het tot tweemaal toe opzettelijk gewelddadig die ,,Sikkema met een bijl een krachtige slag toebrengen op of ter hoogte ,,van de linkerschouder, bij en tengevolge van welke slagen meergenoemde ,,Sikkema zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen – versplintering van ,,een gedeelte van het linkerschouderblad – en bloedend werd verwond";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,poging tot diefstal gedurende den voor de nachtrust bestemden tijd in ,,een woning, waarbij de schuldige zich de toegang tot de plaats des *misdrijfs* ,,heeft verschaft door middel van braak, gevolgd van geweld gepleegd tegen ,,personen met het oogmerk om bij betrapping op heterdaad aan zichzelf ,,de vlucht mogelijk te maken en zwaar lichamelijk letsel ten *gevolge* ,,*hebbend*"

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 312 eerste lid en tweede lid, aanhef en sub 1,3 en 4 van het Wetboek van Strafrecht jo artikel 310 en artikel 45, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden

opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat – nu tenaanzien van het primair telastegelegde veroordeling zal volgen – een onderzoek naar het subsidiair en meer-subsidiair telastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde zich sedert 13 augustus 1974 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de krijgsraad de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet zodanig, dat hij van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, te weten vanaf 13 augustus 1974; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; verbeurdverklaring van de inbeslaggenomen bijl, schroevendraaier, spijkerbroek en spijker-jack – *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 5 maart 1975

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, luitenant-generaal b.d. Cox (plv.), schout-bij-nacht b.d. Bagchus (plv.) en brigade-generaal b.d. Mr. Dr. Kasten (plv.);
Raadsman: Mr. A. P. J. Blokland.

(zie het vonnis hiervoor)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier jaren met aftrek van de tijd door hem in voorlopig arrest doorgebracht, met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende daarbij onder meer, dat de krijgsraad ten onrechte artikel 312 van Set Wetboek van Strafrecht – waarin een afzonderlijk, als één geheel gedacht, misdrijf strafbaar is gesteld – van toepassing heeft geoordeeld op het bewezenverklaarde en hieraan een onjuiste kwalificatie heeft gegeven, terwijl het Hof zich voorts niet kan verenigen met de oplegging van de bijkomende straf van verbeurdverklaring;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: (enz., zie vonnis – Red.).

post *alia:*

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde geneeskundige verklaring en kennisgeving van inbeslagneming slechts gebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 11 augustus 1974 te ca. 02.00 uur, derhalve gedurende de ,,voor de nachtrust bestemde tijd, te Groningen, ter uitvoering van zijn ,,voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening geld ,,of goederen van zijn gading, toebehorende aan R. Sikkema weg te ,,nemen uit de woning van genoemde Sikkema, gelegen aan de Friese- ,,straatweg nr. 24 en dat geld of die goederen onder zijn bereik te brengen ,,door braak een of meerdere deuren van voornoemde woning met behulp ,,van een schroevendraaier en een bijl heeft opengebroken en vervolgens ,,die woning is binnengedrongen, zijnde de verdere uitvoering van zijn ,,voornemen niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onaf- ,,hankelijke omstandigheid, dat de bewoonster van die woning, R. Sikke- ,,ma voornoemd, oud 78 jaar, hem, beklaagde, in een kamer van de ,,woning op heterdaad betrapte, welk feit is gevolgd van geweld, gepleegd ,,tegen de persoon van genoemde Sikkema, zijnde dit geweld gepleegd ,,met het oogmerk om hem, beklaagde de vlucht mogelijk te maken, hebbende dat geweld bestaan uit het tot tweemaal toe opzettelijk geweld- ,,dadig die Sikkema met een bijl een krachtige slag toebrengen op of ter ,,hoogte van de linkerschouder, bij en tengevolge van welke slagen meer- ,,genoemde Sikkema zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen – versplin- ,,tering van een gedeelte van het linkerschouderblad – en bloedend werd ,,verwond[w] ;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde voor zover betrekking hebbend op de daarin nader omschreven poging oplevert en moet worden gekwalificeerd als:

,,poging tot diefstal, waarbij de schuldige *zich* de toegang tot de plaats der ,,*misdrijfs* heeft verschaft door middel van braak",

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 45, 310, en 311, lid 1, in aanhef en onder 50, van het Wetboek van Strafrecht,

en dat het overigens – op het gevolgde geweld betrekking hebbende –

bewezenverltlaarde alle elementen bevat van het na te noemen misdrijf en moet worden gekwalificeerd als:
„mishandeling, zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbend"
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat – nu ten aanzien van het primair telastegelegde veroordeling zal volgen – een onderzoek naar het subsidiair en meer subsidiair telastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde zich sedert 13 augustus 1974 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat het Hof de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet zodanig, dat hij van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee jaren, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, te weten vanaf 13 augustus 1974;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelast, dat de inbeslaggenomen en nog niet teruggegeven voorwerpen zullen worden teruggegeven en wel voor wat betreft 1 blauwe spijkerbroek en 1 blauw spijkerjack aan beklaagde en voor wat betreft 1 handbijl en 1 schroevendraaier met houten heft aan Grietje Pietertje Vlieg, wonende Friesestraatweg 24a te Groningen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen en spreekt hem daarvan vrij.

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht
zitting houdende te Seedorf (Dld.)

Vonnis van 13 december 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; *Leden:* Majoor C. Ruiter en kapitein J. J. H. Quintus;
Raadsman: Kapitein *P. E.* de Rooij.

In de Bondsrepubliek Duitsland een vuurwapen en munitie voorhanden gehad.

Met toepassing van artikel 4 W.M.Sr. veroordeeld krachtens de Vuurwapenwet 1919.

Veroordeeld tot f 10,– geldboete en in beslagneming van het vuurwapen met de munitie.

In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) het vonnis bevestigd en daarbij verworpen het verweer dat volgens het Duitse recht het bezit van een vuurwapen en munitie geoorloofd is: de strekking van artikel 4 W.M.Sr. is dat het Nederlandse strafrecht toepasselijk is op de militair die zich buiten Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt, ook wanneer de wet van het land waar het feit is begaan, daarop geen straf heeft gesteld.

(W.M.Sr. art. 4; Vuurwapenwet art. 3)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT
TEN DEZE ZITTING HOUDENDE TE SEEDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. M., geboren 13 oktober 1953, dpl. kanonnier, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 29 augustus 1974 in de legerplaats Seedorf in de Bondsrepubliek Duitsland, een vuurwapen, te weten een revolver en munitie, te weten 9 patronen, alsmede twee patroonhulzen, voorhanden heeft gehad";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig kanonnier in werkelijke militaire dienst was en gelegerd in de legerplaats Seedorf (BRD.) had ik op 29 augustus 1974 op mijn legeringskamer te Seedorf (BRD.) voorhanden een vuurwapen, Reck revolver, kal. 4 mm met negen daarbij behorende patronen en een tweetal patroonhulzen. Vorengenoemde voorwerpen zijn met de originele verpakking door de Koninklijke Marechaussee inbeslaggenomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal

No. PD. 313/74 opgemaakt en op 6 september 1974 gedagtekend en ondertekend door Adriaan van Dijk en Theodorus Jacobus Mattheus de Kock, beiden wachtmeester eerste klas der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

Op 29 augustus 1974 werd op de brigade Koninklijke Marechaussee te Seedoif telefonisch de melding ontvangen van kapitein Stassen, behorende tot de Staf 41 Afdeling Veldartillerie, dat de dienstplichtige kanonnier M, in het bezit zou zijn van een vuurwapen. Naar aanleiding van het vorenstaande hebben wij onmiddellijk een nader onderzoek ingesteld en ons daartoe begeven naar gebouw D op de legerplaats Seedorf. Op de legeringskamer van M. aangekomen, velklaarde M. dat hij in zijn weekendtas de revolver had. Ik, tweede verbalisant, trof in de weekendtas van M. inderdaad een revolver aan, merk Reck, type R. 45, nummer 19579, kaliber 4 mm, tesamen met een doosje met negen patronen 4 mm randvuur, merk Dynamit Nobel, met kogel nummer 7, alsmede twee lege hulzen 4 mm, het geheel verpakt in een rood/zwarte doos, de originele verpakking.

Op 29 augustus 1974 heb ik, eeiste verbalisant, inbeslaggenomen: één Reck revolver, kaliber 4 mm, nummer 19579 alsmede 9 patronen 4 mm met kogel nummer 7, merk Dynamit Nobel en twee hulzen 4 mm, alles compleet in doos;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Ko-
,,ninklijke Landmacht op 29 augustus 1974 in de legerplaats Seedorf in
,,de Bondsrepubliek Duitsland, een vuurwapen, te weten een revolver en
,,munitie, te weten 9 patronen, alsmede twee patroonhulzen, voorhanden heeft gehad;"

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
,,overtreding van het *voorschrift* vastgesteld bij artikel *3*, eerste lid, van de
,, Vuurwapenwet *1919*",
strafbaar gesteld bij artikel 12, eerste lid, van de Vuuiwapenwet 1919;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaaiheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit ,en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht, de inbeslagge-

nomen voorwerpen, te weten; 1 revolver, merk Reck, type R. 45, nummer 19579; 1 ronde doos, metaal, opschrift 100 Randzunder flobert cartridges, 4 mm lang long mit Kugel Nr. 7 with ball No. 7 Dynamit Nobel Aktiengesellschaft Troisdorf, inhoud 9 patronen 4 mm randvuur, op hulsbodem een eikel, alsmede 2 hulzen 4 mm randvuur, aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende daarbij, dat deze genoemde voorwerpen, met betrekking tot welke het feit is begaan, van zodanige aard zijn, dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met de wet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10,– bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 1 dag, en onttrokken verklaring aan het verkeer van de inbeslaggenomen voorwerpen, te weten: één revolver, merk Reck, type R. 45, nummer 19579, één ronde doos, metaal, opschrift Randzunder flobert catridges, 4 mm lang long mit Kugel Nr. 7 with ball No. 7 Dynamit Nobel Aktiengesellschaft Troisdorf, inhoud 9 patronen 4 mm randvuur, op hulsbodem een eikel, alsmede 2 hulzen 4 mm randvuur – *Red.*].

Woog Militair Gerechtshof

Sententie van 5 maart 1975

President: Mr. Prins; *Leden:* Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor van der Pol, luitenant-geneiaal b.d. van der Veen (plv.) en luitenant-admiraal b.d. Pröpper (plv.);
Raadsman: Mr. *R. F.* Footse.

(zie het vonnis hiervoor)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat namens beklaagde door zijn raadsman als verweer is aangevoerd, dat het ten laste gelegde — althans voor wat betreft het vuurwapen – niet strafbaar zou zijn, aangezien het voorhanden hebben van het onderhavige vuurwapen in de Bondsrepubliek Duitsland zonder in het bezit te zijn van een Waffenschein of een Waffenbeitsz – karte ingevolge de Duitse Bundeswaffengesetz, paragraaf 21, geoorloofd is en de ratio van de Vuuiwapenwet 1919 en van artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht geen andere kan zijn dan de bescherming van de

Nederlandse samenleving en openbare orde, zodat de Vuurwapenwet 1919 niet toepasselijk is;

Overwegende, dat naar 's-Hofs oordeel dit verweer faalt, aangezien de stelling dat de Vuurwapenwet 1919 slechts territoriale werking zou hebben geen steun vindt in de wet, terwijl blijkens de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht en in het bijzonder de Memorie van Toelichting, de wetgever in dit artikel de Nederlandse strafwet – in de meest ruime zin – toepasselijk heeft willen verklaren op de militair die zich buiten Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt, ook wanneer door de wet van het land waar het feit is begaan daarop geen straf is gesteld of dit feit anderszins niet strafbaar zou zijn, en het Hof mitsdien dit verweer verwerpt;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, behoudens artikel 36c van het Wetboek van Strafrecht, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie.

[Volgt: bevestiging van liet vonnis, met overneming van de gronden – *Red.*].

Permanente Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage

vonnis van 15 januari 1974

President: Mr. *H*. Donker; *Leden:* J. A. *J.* M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger; F. D. Meijer, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: luitenant ter zee der 2e klasse OC D. H. Vochteloo.

Als onderofficier van de wacht in strijd met zijn verplichting als zodanig het schip verlaten.

1 maand gevangenisstraf voorwaardelijk; f 300 boete onvoorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 129)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen G.S.N., geboren 19 oktober 1947, korporaal van de navigatie-gevechtsinformatiedienst, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 13 april 1973, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij te Den Helder op of omstreeks 17 december 1972, dienende als ,,korporaal van de navigatiegevechtsinformatiedienst aan boord van

,,Hr. Ms. Overijssel, toen hij als onderofficier van de wacht behoorde tot ,,het wachtsvolk van genoemde bodem als hoedanig hij ondermeer de ,,verplichting had om die bodem niet dan voor dienstverrichtingen, in elk ,,geval niet zonder toestemming van het daartoe bevoegd gezag, te verla-,,ten, in strijd met die verplichting opzettelijk ongeoorloofd genoemde ,,bodem heeft verlaten en de wal is opgegaan";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. G.S.N., oud 26 jaar, als beklaagde:

Van 16 december 1972 vanaf 08.15 uur, tot 17 december 1972 ten 08.15 uur, behoorde ik als korporaal van de navigatie-gevechtsinformatiedienst tot het wachtsvolk van Hr. Ms. Overijssel, welke bodem toen lag afgemeerd in de Nieuwe Haven te Den Helder. Ik was belast met de functie van onderofficier van de wacht achtermiddag/hondenwacht. Op 16 december 1972 ten 23.45 uur heb ik de wacht overgenomen als onderofficier van de wacht hondenwacht.

2. Andreas Johannes Maria Storms, als getuige:

Van 16 op 17 december 1972 liep ik de wacht als leerling hondenwacht aan boord van Hr. Ms. Overijssel, welke bodem toen lag afgemeerd in de Nieuwe Haven te Den Helder. Tijdens die wacht was korporaal N. onderofficier van de wacht. Ten 23.45 uur hebben wij de wacht overgenomen van de eerste wacht. Ten 03.45 uur stond er een taxi voor en is korporaal N. van boord gegaan.

3. Jan van der Wel, als getuige:

Van 16 op 17 december 1972 liep ik de wacht als onderofficier van de wacht platvoet/dagwacht aan boord van Hr. Ms. Overijssel, welke bodem toen lag afgemeerd in de Nieuwe Haven te Den Helder. Ten 03.45 uur op 17 december 1972 zag ik dat korporaal N. van boord ging en in een taxi wegreed.

4. *Pieter* Hermannus van *Hoffen*, als getuige:

Op 16 december 1972 was ik belast met de functie van officier van de wacht aan boord van Hr. Ms. Overijssel, welke bodem toen lag afgemeerd in de Nieuwe Haven te Den Helder. Tot mijn wachtsdivisie behoorde korporaal van de navigatie-gevechtsinformatiedienst N., die was ingedeeld als onderofficier van de wacht achtermiddag/hondenwacht. Ik heb korporaal N. geen recht of toestemming gegeven om in strijd met zijn verplichting Hr. Ms. Overijssel te verlaten om de wal op te gaan.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 17 december 1972;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

,,Als ander militair zoals bedoeld in het vijfde lid van artikel ***129*** van het

„Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een als „zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen''
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, eerste lid, Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het is begaan, in aanmerking genomen dat beklaagde blijkens het hem betreffende uittreksel uit het algemeen documentatieregister van de afdeling van de justitiële documentatiedienst te Arnhem, ddo. 10 januari 1973, reeds eerder terzake van misdrijf werd veroordeeld en mede gelet op het op 30 januari 1973 door Dr. Mr. F. M. Havermans, psychiater te 's-Gravenhage over beklaagde opgemaakt rapport betreffende de geestvermogens van beklaagde, van oordeel is, dat hieronder genoemde straffen moeten worden opgelegd;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht te bevelen de gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, terwijl het militaire belang zich daartegen niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot een maand gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar; voorts, onvoorwaardelijk, geldboete van f 300, subs. 12 dagen hechtenis – Red.].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

13 november *1974*

(M.A.W. 1974/B *2)*

Voorzitter: Mr. *W. H.* Schipper (fgd.); *Leden:* Mr. J. *H.* van der Meide en Mr. W. G. Kloos.
(Verplaatsingskostenbesluit *1962,* art. *3* en 5).

Eiser, afkomstig uit Brabant, was tegen zijn zin overgeplaatst naar de vliegbasis Leeuwarden. Enige tijd voor zijn dienst verlating werd hij op zijn verzoek naar een vliegbasis in N. Brabant overgeplaatst, maar een verhuiskostenvergoeding werd bij gebreke van dienstbelang bij deze laatste overplaatsing niet verstrekt.

De C.R.v.B. oordeelt evenals het ambtenarengerecht dat hier niet kan worden gesproken van een overplaatsing in het belang van de dienst als bedoeld in art. 3 lid I van het Verplaatsingskostenbesluit 1962.

Ook aan het bepaalde in de leden 4 en 6 van art. 5 van dat besluit kan eiser geen recht op een vergoeding ontlenen. Franeker, waar eiser woonde, kan niet als „een afgelegen oord" als bedoeld in lid 4 worden aangemerkt. In lid 6 is aan gedaagde een discretionaire bevoegdheid gegeven. Niet is gebleken dat gedaagde in redelijkheid niet tot zijn standpunt heeft kunnen geraken dan wel anderszins in strijd heeft gehandeld met algemene rechtsbeginselen dan wel algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

UITSPRAAK

in het geding tussen: X., wonende te Udenhout, eiser, en *de Minister van Defensie,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Verwezen zij hier naar de uitspraak welke het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage onder dagtekening *10* december *1973* tussen partijen heeft gegeven*). Eiser heeft tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld en bij

---

*) De gronden waarop deze uitspraak berust luiden als volgt:
Bij het bestreden besluit heeft verweerder zijn afwijzing van klagers verzoek om toekenning van een verhuiskostenvergoeding in de eerste plaats doen steunen op het navolgende:

„In dit verband teken ik aan dat bedoelde verhuizing niet een gevolg is van een „verplaatsing vanuit uw huidige standplaats in het belang van de dienst doch uitsluitend „zal plaatsvinden om redenen van particuliere aard. Ook kan niet worden gesteld dat „uw huidige woonplaats een afgelegen oord is of dat aldaar behoefte bestaat aan

beroepschrift (met bijlagen) de gronden aangevoerd voor zijn verzoek dat de Raad zal oordelen dat hem, eiser, alsnog verplaatsingskosten, zoals voorzien in het Verplaatsingskostenbesluit 1962 (hierna te noemen: het Besluit), worden toegekend op grond van recht en billijkheid.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 23 oktober 1974, waar eiser in persoon verscheen en voor gedaagde optrad M. H. Versteegh, werkzaam op gedaagdes ministerie, wonende te 's-Gravenhage.

II. *Motivering*

Evenals de eerste rechter acht de Raad in voldoende mate gebleken van goede grond voor gedaagdes oordeel, dat in het onderhavige geval niet kan worden gesproken van een verplaatsing in het belang van de dienst, als bedoeld in artikel 3 lid 1 van het Besluit, zodat niet op grond van die bepaling een recht op vergoeding, als door eiser bedoeld, kan worden geacht te bestaan.

Binnen het raam van het Besluit komen verder in dit geval nog slechts twee bepalingen in aanmerking, op grond waarvan zodanige vergoeding zou kunnen worden toegekend, te weten lid 4 en lid 6 van artikel 5.

,,woonruimte in de zin van artikel 5, vierde lid van eerdervermeld besluit (criteria ,,waaraan moet worden voldaan om in aanmerking te worden gebracht voor een ver-,,huiskostenvergoeding bij dienstverlating)''.

Gelet op het te dezen van toepassing zijnde artikel 5, 4e lid. van het Verplaatsings-kostenbesluit 1962 kan het Gerecht zich hiermede geheel verenigen.

Voorts is door verweerder bij het bestreden besluit nog aangevoerd:

,,Mede gezien het t.a.v. anderen toegepast beleid kan ik in de onderwerpelijke rede-,,nen van verhuizing geen aanleiding vinden voor toekenning van een verhuiskosten-,,vergoeding op grond van billijkheid,''

Waaraan bij contra-memorie onder meer het volgende is toegevoegd:

,,Bij zijn request van 16 april 1973 persisteerde klager in zijn wens voor overplaatsing ,,naar de vliegbasis Gilze-Rijen. Hij verzocht daarbij tevens het VKB 1962 op hem ,,van toepassing te verklaren voor zijn verhuizing van Leeuwarden naar Udenhout ,,(Nbr.) om redenen van billijkheid, die daarin zouden bestaan, dat bij de plaatsing ,,van klager op de vliegbasis d.d. 16 augustus 1971 geen rekening is gehouden met de ,,wensen van klager, in casu een plaatsing op de vliegbasis Twenthe. Dit beroep op ,,billijkheid kon ondergetekende niet aanvaarden, aangezien het ondergetekende toen ,,niet mogelijk was met de wens van klager rekening te houden, omdat toen op de ,,vliegbasis Twenthe geen passende vacature bestond in een hem passende functie.

„Ondergetekende heeft dan ook afwijzend beschikt op het verzoek van klager bij ,,zijn besluit van 30 mei 1973. Overigens zij opgemerkt, dat klager voor zijn verhuizing ,,naar Leeuwarden als gevolg van zijn plaatsing op de aldaar gelegen vliegbasis in het ,,genot werd gesteld van een verhuiskostenvergoeding ingevolge het VKB 1962.''

In dit betoog vindt het Gerecht voldoende grond voor het oordeel, dat zo het Verplaatsingskostenbesluit verweerder al de bevoegdheid geeft klager uit billijkheidsoverwegingen voor een verhuiskostenvergoeding in aanmerking te brengen, verweerder door ten aanzien van klager van die bevoegdheid geen gebruik te maken niet heeft gehandeld in strijd met enig algemeen rechtsbeginsel of met enig beginsel van behoorlijk bestuur.

Het beroep is dan ook ongegrond bevonden.

Weliswaar doet zich in feite de situatie ,,zonder dat belanghebbende wordt verplaatst'', waarop lid 6 naar de letter betrekking heeft, niet voor, maar de Raad ziet geen reden met die situatie niet gelijk te mogen stellen de onderhavige situatie, waarin de betrokkene wel verplaatst is, doch naar het oordeel van het bevoegde gezag niet in het belang van de dienst.

Wat nu betreft genoemd lid 4, zij allereerst opgemerkt dat geen sprake is van een belang in de sfeer der woonruimtevoorziening als waarop die bepaling (mede) het oog heeft. Eiser heeft zulks ook niet gesteld; wel heeft hij een beroep gedaan op de in deze bepaling voorkomende term ,,een afgelegen oord'' en betoogd dat afgelegenheid, als hier aan de orde, een subjectief begrip is, dat in een concrete situatie voor de een een geheel andere inhoud kan hebben dan voor de ander, en dat voor hem en zijn echtgenote, gezien hun aard en hun afkomst uit Brabant, Franeker als een ,,afgelegen oord'' moest gelden. De Raad kan deze zienswijze niet als juist aanvaarden. Eisers standpunt zou met zich mee brengen, dat, nu hij beslist niet in Friesland wilde (blijven) wonen, reeds uit hoofde daarvan iedere plaats in die provincie als ,,afgelegen oord'' zou moeten worden beschouwd; en dit zou dan kennelijk ook voor andere provincies of gedeelten daarvan moeten gelden. Naar 's Raads oordeel toont reeds deze gevolgtrekking de onjuistheid en onbruikbaarheid van het voornoemde subjectieve criterium aan. Daargelaten overigens dat het in bepaalde gevallen niet gemakkelijk zal kunnen blijken aan het begrip ,,een afgelegen oord'' inhoud te geven, acht de Raad deze kwalificatie op de gemeente Franeker, gerekend met meer objectieve maatstaven, zeker niet van toepassing.

Aangaande de vraag of gedaagde uit hoofde van genoemd lid 6 verplicht was verhuiskostenvergoeding te verlenen, merkt de Raad op dat hier aan – in casu – gedaagde een discretionaire bevoegdheid is gegeven, waarvan het gebruiken (of niet-gebruiken) door de rechter slechts mag worden aangetast indien moet worden gezegd dat gedaagde in redelijkheid niet tot zijn standpunt heeft kunnen geraken dan wel anderszins in strijd heeft gehandeld met algemene rechtsbeginselen dan wel algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Daarvan acht de Raad echter niet gebleken. Niet te ontkennen valt – en gedaagde heeft het ook niet ontkend – dat het geval van eiser bijzonder was in zoverre hij destijds naar Leeuwarden is overgeplaatst tegen zijn zin en onder aantasting van zijn gezinsbelangen. Doch de Raad vermag daaruit niet de conclusie te trekken dat gedaagde uit hoofde daarvan verplicht is geworden niet alleen eisers verzoek om overplaatsing naar Gilze-Rijen in te willigen, maar bovendien ter zake verhuiskosten te betalen.

Eiser heeft gesteld dat hij, indien hij destijds niet in Leeuwarden, maar overeenkomstig zijn wens op de vliegbasis Twente zou zijn geplaatst, hij in Enschede zou zijn gaan wonen en derhalve later niet naar Brabant zou hebben ,,behoeven'' te verhuizen. De Raad acht dit echter niet van be-

slissend belang; ook indien hij noch naar Twente noch naar Leeuwarden zou zijn verplaatst, maar op zijn oude standplaats (in Duitsland) zou zijn gehandhaafd, zou voor hem de behoefte aan verhuizing aan het einde van zijn diensttijd zijn ontstaan, evenals dit kennelijk het geval zou zijn geweest bij vrijwel alle (andere) verplaatsingen, waarbij niet of niet voldoende aan zijn gezinsmoeilijkheden zou zijn tegemoetgekomen.

De Raad is voorts niet gebleken dat het gedaagdes gewoonte zou zijn zich bij de plaatsing van officieren als eiser tegen het einde van hun diensttijd in beslissende mate te laten leiden door de voorkeur van die officieren aangaande hun woonplaats na pensionering, onder het – althans dan in een aantal gevallen – fingeren van aanwezigheid van dienstbelang als vorenbedoeld. Dat er van het Besluit af en toe misbruik wordt gemaakt – – zoals eiser heeft gesteld – is mogelijk, doch voor het onderhavige geding niet doorslaggevend. Ook overigens heeft de Raad geen strijd met enig algemeen beginsel als voornoemd kunnen constateren.

Aangaande het beroep dat eiser gedaan heeft op de billijkheid – een begrip dat ook in gedaagdes, in de aantekening der aangevallen uitspraak gedeeltelijk geciteerde, brief van 30 mei 1973 voorkomt – moet de Raad volstaan met eiser te verwijzen naar de beperkte toetsing, als vorenomschreven, welke de rechter in het onderhavige geval toekomt.

Het voorgaande leidt tot de conclusie dat de aangevallen uitspraak in stand moet worden gelaten.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

7 januari 1975

(A.M.P. 1974/5)

Voorzitter: Mr. B. S. Tigchelaar (fgd.); *Leden:* Mr. A. G. van Galen en Mr. J. P. Bulte.
(Algemene militaire pensioenwet, art. E4 en E11)

Eiser, een dienstplichtig militair, was wegens een rugaandoening uit de militaire dienst ontslagen. Op grond van uitvoerige medische onderzoeken aanvaardt de C.R.v.B. geen invaliditeit met dienstverband ten tijde van eisers ontslag.

Aangenomen wordt dat de voornaamste bij eiser bestaande afwijking, spondylolysis in een wervelboog, reeds bij zijn indiensttreding aanwezig was. Volgens een hoogleraar in de orthopedie is voor het bestaan van ,,verergerend verband" beslissend of de gebeurtenissen in militaire dienst kunnen worden aangemerkt als factoren die de klachten van de spondylolysis te voorschijn hebben geroepen. Dit criterium kan in overeenstemming worden geacht met de tekst van art. E 11 lid 1 onder c der Algemene militaire pensioenwet. Het is minder dan 50% waarschijnlijk dat aan dit criterium i.c. is voldaan.

Geen recht op invaliditeitspensioen.

UITSPRAAK

in het geding tussen: B., wonende te E., eiser, en *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Bij Koninklijk besluit van 1 december 1971 is afwijzend beslist op het door eiser, een gewezen dienstplichtig soldaat der Koninklijke landmacht, ingediend rekest van 7 november 1969 hem in het genot te stellen van een militair invaliditeitspensioen.

Dit besluit berust op de volgende overwegingen:

,,dat een dienstplichtig militair, aan wie als zodanig ontslag is verleend, ,,krachtens artikel E 4 van vorengenoemde pensioenwet recht op invaliditeitspensioen heeft, indien bij hem tengevolge van als dienstplichtige ,,opgelopen ziekten of gebreken op het tijdstip van ingang van het ontslag ,,een invaliditeit met dienstverband, als omschreven in artikel E 11, aanwezig is;

,,dat invaliditeit met dienstverband in artikel E 11 wordt omschreven ,,als een invaliditeit tengevolge van verwonding, ziekten of gebreken welke ,,zijn veroorzaakt door de uitoefening van de militaire dienst dan wel tot ,,uiting zijn gekomen of verergerd mede door bijzondere omstandigheden ,,of toestanden, welke zich bij de uitoefening van deze dienst hebben ,,voorgedaan en welke naar medisch inzicht van nadelige invloed zijn ,,geweest op de gezondheidstoestand van de belanghebbende en mits de ,,uit die verwonding, ziekten of gebreken voortvloeiende invaliditeit ten,,minste 10% bedraagt;

,,dat belanghebbende op 17 september 1969 door de Herkeuringsraad ,,te 's-Gravenhage aan een geneeskundig onderzoek werd onderworpen, ,,bij welk onderzoek hij ongeschikt werd bevonden voor de verdere waar,,neming van de militaire dienst;

,,dat hij in verband hiermede met ingang van 1 maart 1970 wegens ,,gebreken uit de militaire dienst werd ontslagen;

,,dat adressant in zijn rekest als reden voor het aanvragen van een ,,militair invaliditeitspensioenaanvoert:

,,dat hij op 17 maart 1969, tijdens het verplicht wagenonderhoud, een ,,vrijhangend wiel van de as van een vrachtwagen trok, waardoor hij, ,,enigzins gebukt staande, het volle gewicht van het wiel moest opvangen;

,,dat hij een stekende pijn in de rug voelde, waar hij niet veel aandacht ,,aan schonk;

,,dat hij op dezelfde dag des avonds op de stormbaan, tijdens de les ,,lichamelijke opvoeding, van de bijna hoogste legger van het klimrek ,,moest afspringen, waarbij hij verkeerd terecht kwam en de pijn in de ,,rug, ditmaal echter veel heviger, zich weer openbaarde;

,,dat hij nà deze sprong steeds hinder van zijn rug heeft ondervonden'';

,,dat betrokkene, naar aanleiding van zijn rekest, op 11 juni 1970 en ,,3 augustus 1970 aan een geneeskundig onderzoek is onderworpen door ,,de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Utrecht;

,,dat ter zake onder dagtekening van 16 maart 1971 door deze commis- ,,sie een rapport is uitgebracht, van welk rapport een uittreksel door de ,,Inspecteur geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht, voorzien ,,van diens visum d.d. 27 september 1971, aan de Minister van Defensie ,,is toegezonden;

,,dat uit dit uittreksel blijkt, dat de commissie ten aanzien van de bij ,,betrokkene geconstateerde aandoening heeft overwogen:

,,dat belanghebbende blijkens het onderzoek lijdende is aan een aan- ,,doening van de wervelkolom, berustende op een endogene praedisposi- ,,tie;

,,dat een oorzakelijk dienstverband derhalve niet aannemelijk is;

,,dat het op medische gronden niet aannemelijk is dat de aan betrokkene ,,op 17 maart 1969 overkomen ongevallen mede van invloed zijn geweest ,,op het tot uiting komen c.q. verergeren van de aandoening;

,,dat evenmin is gebleken dat andere bijzondere en zeer nadelige dienst- ,,omstandigheden wel mede van invloed zijn geweest;

,,dat een verergerend dienstverband derhalve evenmin aannemelijk is;

,,dat mitsdien geen der oorzaken, als bedoeld in artikel E 11 van de ,,Algemene militaire pensioenwet, tot de thans waargenomen aandoening ,,heeft bijgedragen;

,,dat de Kroon zich met de conclusie van genoemde commissie kan ,,verenigen;

,,dat bij belanghebbende op het tijdstip van zijn ontslag uit de militaire ,,dienst geen invaliditeit met dienstverband, als bedoeld in artikel E 11 ,,van genoemde pensioenwet, aanwezig is;

,,dat hij derhalve aan artikel E 4 van de Algemene militaire pensioenwet ,,geen recht op invaliditeitspensioen kan ontlenen''.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft bij uitspraak van 4 februari 1974 – waarnaar hierbij wordt verwezen – het tegen het voormeld Koninklijk besluit ingestelde beroep ongegrond verklaard.

Van die uitspraak is Mr. Dr. W. Schuurnians Stelthoven, arts en advocaat te Naarden, als gemachtigde van eiser in hoger beroep gekomen. Op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden heeft deze gemachtigde de Raad verzocht hetzij een nieuw deskundigenbericht in te winnen, hetzij orthopaedisch chirurg te L. en Prof. Dr. M. J. Kingma, hoogleraar in de orthopaedie te Groningen ter zitting van de Raad tegenover elkaar te willen horen, ook over de invaliditeitsmaat; de beslissing waarvan beroep en het bestreden Koninklijk besluit d.d. 1 december 1971 te vernietigen en aan eiser alsnog te willen toekennen een invaliditeit naar veertig procent.

Gedaagde heeft onder dagtekening 12 november 1974 aan de Raad nog enige stukken doen toekomen.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 20 december 1974. Aldaar is eiser verschenen met zijn gemachtigde Mr. Dr. W. Schuurmans Stekhoven voornoemd, terwijl gedaagde zich heeft doen vertegenwoordigen door Th. J. Geerling, werkzaam bij het Ministerie van Defensie.

II. *Motivering*

Eiser, die is geboren op 24 mei 1947, is op 10 maart 1969 in militaire dienst gekomen en op 1 maart 1970 uit de militaire dienst ontslagen wegens gebreken voortvloeiende uit een rugaandoening.

Tussen partijen is in geschil of bij eiser op laatstgenoemde datum invaliditeit met dienstverband aanwezig was in de zin van artikel E 11 van de Algemene militaire pensioenwet.

Onder invaliditeit met dienstverband moet ingevolge artikel E 11, 1e lid, van evengenoemde wet, worden verstaan een invaliditeit ten gevolge van;

a. verwonding, ziekten of gebreken, welke zijn veroorzaakt door de uitoefening van de militaire dienst,

b. ziekten of gebreken, welke het gevolg zijn van verrichtingen of vermoeienissen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden, of van bijzondere omstandigheden, welke zich bij de uitoefening van die dienst hebben voorgedaan, dan wel welke tot uiting zijn gekomen onder overwegende invloed van die verrichtingen, vermoeienissen of bijzondere omstandigheden,

c. ziekten of gebreken, welke zijn ontstaan, tot uiting gekomen of verergerd mede door inwerking van bijzondere, zeer nadelige invloeden, waaraan de militair in verband met de militaire dienst is blootgesteld geweest,

mits die invaliditeit tenminste 10% bedraagt.

De eerste rechter heeft de in de voorlaatste alinea vermelde vraag ontkennend beantwoord, daarbij in hoofdzaak in beschouwing nemende de in de aangevallen uitspraak ten dele weergegeven medische rapporten, te weten het rapport van 16 mei 1971 van de Commissie voor het militair

geneeskundig onderzoek te Utrecht omtrent het op 11 juni 1970 en 3 augustus 1970 ingesteld militair geneeskundig onderzoek en het daarin vervatte oordeel van de orthopaedisch chirurg Dr. B., het rapport van 27 april 1972 van de orthopaedisch chirurg Dr. R. te E., het rapport van 4 oktober 1972 van de orthopaedisch chirurg H. te Z., het rapport van 17 juli 1973 van Prof. Dr. M. J. Kingma, hoogleraar in de orthopaedie te Groningen, en de aanvullende brief van 19 november 1973 van genoemde hoogleraar.

De gemachtigde van eiser heeft in hoger beroep allereerst en in hoofdzaak aangevoerd, dat de eerste rechter ten onrechte meer waarde heeft toegekend aan de – naar het oordeel van deze gemachtigde niet op een functioneel onderzoek berustende en niet met redenen omklede, als ook arbitrair te achten – waardering door Prof. Dr. M. J. Kingma van de mogelijkheid van verband met de militaire dienst van minder dan 50% dan aan het – naar de mening van deze gemachtigde wel op een functioneel onderzoek en met redenen omklede – oordeel van voormelde orthopaedisch chirurg H., die een dergelijk verband ,,met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid'' wel aanneemt; zulks te meer, nu deze rechter geen hoor en wederhoor van beide genoemde deskundigen heeft toegepast.

In verband hiermede heeft genoemde gemachtigde de Raad verzocht, hetzij een nieuw deskundigenbericht in te winnen, hetzij alsnog ter 's Raads terechtzitting een hoor en wederhoor van genoemde deskundigen te doen plaats vinden.

De Raad heeft geen aanleiding gevonden in dit verzoek te treden, omdat hij zich door de gedingstukken voldoende acht voorgelicht. Bovendien kan de Raad de juistheid van dit betoog van de gemachtigde van eiser niet onderschrijven, reeds hierom niet, omdat bij dit betoog de inhoud van de rapportage van beide voornoemde geneeskundigen naar 's Raads oordeel niet in het juiste licht wordt gesteld.

De Raad verstaat deze medische rapportage aldus dat Prof. Dr. M. J. Kingma voornoemd als vaststaand aanneemt en de orthopaedisch chirurg H. het meest aannemelijk acht, dat de voornaamste bij eiser bestaande afwijking, te weten spondylolysis in de wervelboog van L 5 – die beide geneeskundigen zien als een vermoeidheidsfractuur, die langzamerhand ontstaat door de op de wervelkolom inwerkende krachten en die soms wel en soms niet de oorzaak is van pijnklachten – reeds aanwezig was voor eisers indiensttreding.

Het door eisers gemachtigde gesignaleerde verschil in de beoordeling van beide deskundigen van de mate van waarschijnlijkheid, waarin er sprake is van een – naar moet worden aangenomen verergerend – verband met de militaire dienst, laat zich geredelijk hierdoor verklaren, dat de orthopaedisch chirurg H. en Prof. Dr. M. J. Kingma niet een identiek uitgangspunt hebben met betrekking tot eisers ,,aandoening".

De orthopaedisch chirurg H. verstaat – blijkens het zich onder de gedingstukken bevindende rapport van 11 januari 1973 – onder eisers aandoening ,,de klachten en/of symptomatologie, die naar aanleiding van een afwijking kunnen ontstaan''. Aangezien niet is gebleken, dat eiser – ondanks de bij hem waarschijnlijk reeds aanwezige spondylolysis – vóór zijn in diensttreding rugklachten had, is voor genoemde orthopaedisch chirurg buiten kijf, dat de aandoening in verband met de militaire dienst is ontstaan.

Voor Prof. Dr. M. J. Kingma is kennelijk voor de aanwezigheid van ,,verergerend verband'' beslissend of de gebeurtenissen in militaire dienst en met name die welke plaats vonden op 17 maart 1969 – te weten het opvangen van het volle gewicht van een vrachtwagenwiel en het op de hielen terechtkomen bij het springen van het, kennelijk $3\frac{1}{2}$ meter hoge, klimrek op de stormbaan – kunnen worden aangemerkt als factoren die de klachten van de spondylolysis te voorschijn hebben geroepen. De mogelijkheid hiertoe acht genoemde hoogleraar niet uitgesloten, doch blijkens voormelde brief van 19 november 1973 wel in mindere mate dan 50% aanwezig.

De Raad acht het door genoemde hoogleraar gebezigde criterium meer in overeenstemming met de hiervoor omschreven tekst van artikel E 11 eerste lid onder c van de Algemene militaire pensioenwet dan de maatstaf welke is aangelegd door de orthopaedisch chirurg H., uit wiens rapportage de Raad overigens niet duidelijk is kunnen worden, of hij de door de eiser aangegeven pijn toeschrijft aan voormelde spondylolysis dan wel aan een – kennelijk niet vaststaande – beschadiging van het band- en steunapparaat onder in eisers rug.

Ook ziet de Raad geen aanleiding onjuist te achten het door Prof. Dr. M. J. Kingma bij zijn voormelde brief d.d. 19 november 1973 aan de eerste rechter desgevraagd gegeven antwoord, dat de mogelijkheid van een verergerend verband voor minder dan 50% aannemelijk is te achten, merkende de Raad ter oriëntatie van eiser op, dat voor een beslissing door de rechter omtrent het al dan niet bestaan van een verergerend verband in gevallen als de onderhavige de beantwoording van een vraag als evenbedoeld niet zelden noodzakelijk is te achten.

In dit verband verdient nog opmerking, dat de vertegenwoordiger van gedaagde ter terechtzitting er terecht op heeft gewezen, dat de door Prof. Dr. M. J. Kingma getrokken slotsom gelijk is aan het standpunt dat voordien reeds werd ingenomen door de orthopaedisch chirurg Dr. R. alsook door de orthopaedisch chirurg Dr. B., die in het bijzonder aandacht heeft geschonken aan de wijze waarop en de frequentie, waarin eisers rugklachten zich tijdens diens militaire diensttijd hebben geopenbaard.

De Raad acht dan ook onjuist en niet op zijn plaats het oordeel van de gemachtigde van eiser, dat de eerste rechter bij de vorming van zijn oordeel niet de vereiste zorgvuldigheid heeft in acht genomen.

De Raad komt op grond van het vorenstaande tot een overeenkomstige slotsom als de eerste rechter.

Deswege moet worden beslist als volgt.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

7 november 1973

(M.A.W. 1973/K 6)

Voorzitter: Mr. *E. H.* Nuver (fgd.); *Leden:* Mr. W. *H.* Schipper en Mr. J. H. van der Meide.

(Reglement rechtstoestand militairen zeemacht, art. 97; Voorschrift betreffende het administratieve beroep, art. 2 lid 3).

Over klager, majoor-vlieger, was in 1968 een conduite-rapport opgemaakt waaromtrent hem geen mededeling als bedoeld in punt 411 *van het Voorschrift conduiterapporten was gedaan. Pas in december 1972 nam hij van deze beoordeling kennis nadat hij voor bevordering was voorbij gegaan. Tegen die beoordeling stelde hij bij verweerder beroep in.*

Er is hier geen sprake van een administratief beroep als bedoeld in het K.B. van 20 januari 1954, *maar wel van het administratieve beroep omschreven in art. 97 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht en uitgewerkt in het Voorschrift betreffende het administratieve beroep.*

De C.R.v.B is derhalve in eerste en enige aanleg te dezen bevoegd.

Het administratieve beroep is niet ingesteld binnen 30 dagen na de dag waarop het aangevallen besluit is genomen. Er waren echter bijzondere omstandigheden voor de latere indiening, nu het niet aan klager te wijten is dat hij van zijn beoordeling destijds geen kennis droeg.

UITSPRAAK

in het geding tussen: *L.*, wonenende te *A.*, klager, en *de Commandant der Zeemacht in Nederland* te Den Helder, verweerder.

1. Ontstaan en loop van het geding

Bij besluit van 9 maart 1973 heeft verweerder, beschikkende op het beroep, door klager op 9 januari 1973 ingesteld tegen het over hem over het tijdvak 8 januari 1968 tot 1 juli 1968 opgemaakte conduiterapport, dit niet-ontvankelijk verklaard, daartoe voorzoveel hier van belang, overwegende:

,,dat allereerst moet worden beslist of het door klager ingestelde be-
,,roep voor behandeling vatbaar is;

,,dat, daartoe een onderzoek instellend, twee redeneringen kunnen
,,worden gevolgd, namelijk uitgaande hetzij van het tijdstip van totstand-
,,koming van het gewraakte conduiterapport dan wel van het tijdstip
,,van kennisneming van een gedeelte van de inhoud daarvan;

,,dat het maken van dit onderscheid onder meer van belang kan zijn,

,,omdat op beide genoemde tijdstippen verschillende regelingen van
,,kracht waren met betrekking tot de behandeling van het beroep;

,,1. dat, eerstgenoemde redenering volgend, kan worden gesteld:

,,a. dat voor de mogelijkheid tot het instellen van administratief beroep
,,kennisneming van datgene waartegen het beroep is gericht een nood-
,,zakelijke voorwaarde vormt;

,,b. dat klager destijds geen kennis heeft genomen van de inhoud van
,,het gewraakte conduiterapport om de eenvoudige reden dat hij daartoe
,,niet in de gelegenheid werd gesteld;

,,c. dat verweerder klager ook niet van de inhoud van het betreffende
,,conduiterapport in kennis behoefde te stellen, waar immers op een en
,,ander het bepaalde in de punten 411 en 414 van W K M 1 niet van toe-
,,passing was en verweerder kennelijk ook geen aanleiding heeft gevonden
,,de mogelijkheden, geboden door de punten 210 en/of 418 van W K M 1,
,,aan te wenden;

,,dat, bovenstaande punten samenvattend, kan worden geconcludeerd
,,dat klager destijds geen mogelijkheid had om in beroep te komen, zodat
,,thans achterwege kan worden gelaten een onderzoek naar de vraag hoe
,,onder de toen geldende regelingen een afwikkeling van het administra-
,,tieve beroep had dienen plaats te vinden;

,,2. dat, voor wat betreft de als tweede genoemde redenering, kan
,,worden gesteld:

,,a. dat daarbij wel aan de hierboven gestelde voorwaarde van kennis-
,,neming werd voldaan, zij het op andere wijze dan in de daarop betrek-
,,king hebbende voorschriften wordt beoogd, namelijk informeel en uit-
,,sluitend naar directe aanleiding van reeds plaatsgevonden ongewenste
,,gevolgen, bij het eventueel uitblijven waarvan kennisneming thans waar-
,,schijnlijk nog steeds niet zou hebben plaatsgevonden, hetgeen voor
,,klager onder die omstandigheden dan ook niet van belang zou zijn ge-
,,weest;

,,b. dat thans echter, afgezien nog van de omstandigheid dat het
,,klaagschrift niet voldoet aan de formele eis van ondertekening door
,,klager, moet worden gesteld dat het bepaalde in artikel 2 lid 3 van het
,,Voorschrift betreffende het administratieve beroep niet in acht werd
,,genomen, zij het om voor de hand liggende redenen;
,,dat in genoemd artikel evenwel de eis wordt gesteld dat het klaag-
,,schrift wordt ingediend binnen 30 dagen na de dag, waarop het ge-
,,wraakte conduiterapport is tot stand gekomen, in welk verband ook
,,het bepaalde in punt 419 sub d van VVKM 1 geen uitweg kan bieden,
,,aangezien in het onderhavige geval van het verstrekken van inlichtingen
,,geen sprake is geweest;

,,c. dat hoewel kan worden toegegeven dat met betrekking tot de
,,onderhavige aangelegenheid sprake is van bijzondere omstandigheden,
,,deze, naai het oordeel van hem – commandant der zeemacht in Neder-

„land – toch niet kunnen worden gebracht onder de omschrijving van „artikel 2 lid 3 (slot) van het Voorschrift betreffende het administratieve „beroep, zodat zij een latere indiening van het klaagschrift zouden rechtvaardigen;

„dat genoemd voorschrift immers duidelijk uitgaat van een bepaalde „nauwe samenhang tussen het tijdstip van totstandkoming van datgene „waartegen het beroep is gericht en de instelling van het beroep zelf;

„dat ook in redelijkheid niet kan worden geëist dat klaagschriften ter „zake van conduiterapporten zonder enige tijdsbeperking alsnog zouden „kunnen worden ingediend; dat zulk een latere indiening dikwijls (zoals „ook in het onderhavige geval) niet plaats vindt om reden van de inhoud „van het conduiterapport op zichzelf, maar meer wegens de (inmiddels „vaak plaatsgevonden) gevolgen, welke zulk een rapport in het verdere „verloop van een carrière blijkt te hebben;

„dat het vervolgens ook te ver zou gaan om van verweerders te eisen „dat zij in hun beschouwingen zouden moeten ingaan op een – in tijd „onbeperkte – vraag naar het hoe en waarom van reeds lang geleden „opgemaakte conduiterapporten, afgezien nog van het praktische be„zwaar dat van belang zijnde feiten en omstandigheden wellicht niet meer „duidelijk voor ogen zullen staan en bepaalde gegevens inmiddels ook „verloren kunnen zijn gegaan;

„dat op grond van het bovenstaande moet worden geconcludeerd „dat het door klager ingestelde beroep niet voor behandeling vatbaar „is";

Tegen dit besluit heeft klager beroep ingesteld bij de Raad, verzoekende dat besluit nietig te verklaren en de bestreden beoordeling te niet te doen.

Bij contra-memorie heeft verweerder verzocht zijn beschikking in stand te houden.

De zaak is, doch uitsluitend voor wat betreft de vraag, of bij het bestreden besluit klagers beroep terecht niet-ontvankelijk is verklaard, behandeld ter's Raads terechtzitting van 17 oktober 1973, alwaar klager in persoon is verschenen, bijgestaan door Mr. A. P. Vriends, wonende te Den Helder, en waar voor verweerder is opgetreden Mr. J. E. Blankhart, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te Den Helder.

II. Motivering

A. Feiten waarvan de Raad uitgaat.

Op 1 juli 1968 heeft de luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie R., als klagers divisiechef, over klager, sergeant-majoor-vlieger, een rapport opgemaakt betreffende het tijdvak 8 januari 1968 tot 1 juli 1968. Deze beoordeling, met als cijfers zevens en achten, en als kwalificatie bij punt XI (voor bevordering tot de naast hogere rang) geschikt, is door de beoordelaar, de luitenant ter zee der 1e klasse H., commandant van het

marinedetachement Brustem (België) als beoordelaar ongewijzigd overgenomen.

Van deze beoordeling heeft klager, voorzover zij in zijn conduiteboekje was opgenomen, eerst kennis genomen op 12 december 1972, nadat hem aanzegging was gedaan van een beschikking van de minister van defensie d.d. 5 december 1972, houdende dat klager per 1 januari 1973 voorbijgegaan werd voor bevordering tot hogere rang.

Bij klaagschrift van 9 januari 1973, gegrondvest op artikel 97 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht – verder aan te halen als: het reglement – heeft klager bij verweerder beroep ingesteld tegen die beoordeling, waarop het bestreden besluit is genomen.

B. Het administratieve beroep.

De rechtsgang met betrekking tot het indienen van bezwaarschriften terzake van beoordelingen, voorkomende in conduiterapporten, opgemaakt o.a. over onderofficieren der zeemacht, is geregeld bij Koninklijk besluit van 20 januari 1954, zoals dat nader is gewijzigd.

Ingevolge artikel 3 van dit Koninklijk besluit heeft de beoordeelde het recht bij de in dat Koninklijk besluit omschreven hogere autoriteit een bezwaarschrift tegen een beoordeling in te dienen. Dit geldt evenwel alleen met betrekking tot een beoordeling, waarvan aan de beoordeelde „mededeling", als omschreven in artikel 2 van dit Koninklijk besluit, is gedaan en waaromtrent hij van de beoordelaar „inlichtingen", als in hetzelfde artikel omschreven, heeft ontvangen.

De Raad kan in het midden laten, of te dezen kan worden gesproken van een mededeling, als in het Koninklijk besluit bedoeld, doch er is destijds geen sprake geweest van het vragen van inlichtingen als voormeld; uiteraard niet, omdat de beoordelaar aan klager destijds geen mededeling, als omschreven in punt 411 van het Voorschrift conduiterapporten heeft gedaan.

Van een administratief beroep, als in meergemeld Koninklijk besluit omschreven, is te dezen derhalve geen sprake, doch wel is sprake van het administratieve beroep, omschreven in artikel 97 van het reglement en uitgewerkt in het Koninklijk besluit van 4 april 1970 (voorschrift betreffende het administratieve beroep, bedoeld in artikel 97 van het reglement) hierna aan te duiden als: het Voorschrift.

Blijkens het bestreden besluit heeft ook verweerder het Voorschrift van toepassing geacht.

Het bestreden besluit is mitsdien een in administratief beroep genomen besluit, tot de kennisneming waarvan de Raad in eerste en enige aanleg bevoegd is.

C. Overwegingen met betrekking tot de ontvankelijkheid van het administratieve beroep.

Artikel 2 lid 3 van het Voorschrift bepaalt het volgende:

„3. Het beroep is slechts voor behandeling vatbaar, indien het klaag-

,,schrift is ingediend binnen dertig dagen na de dag, waarop het aangeval-
,,len besluit of de aangevallen handeling of weigering (om te besluiten
,,of te handelen) is genomen, verricht of uitgesproken, of, indien naar
,,het oordeel van de hogere autoriteit bijzondere omstandigheden een
,,latere indiening ervan rechtvaardigen, binnen een door deze te bepalen
,,langere termijn."

Naar uit het voorgaande blijkt, is het beroep door klager niet ingesteld binnen 30 dagen na de dag, waarop het aangevallen besluit is genomen. Verweerder heeft evenwel geen aanleiding gevonden te dezen bijzondere omstandigheden, als in dat 3e lid bedoeld, aan te nemen.

Deze bepaling geeft verweerder een discretionaire bevoegdheid te beoordelen of bijzondere omstandigheden een latere indiening van het klaagschrift rechtvaardigen.

De Raad heeft derhalve slechts na te gaan, of verweerder redelijkerwijze tot zijn beslissing is kunnen komen, dat te dezen geen bijzondere omstandigheden konden worden aangenomen.

Deze vraag beantwoordt de Raad ontkennend. Immers, de mogelijkheid beroep in te stellen wordt toch bepaald door het dragen van kennis van het besluit, de handeling of de weigering, waartegen het beroep zal kunnen worden ingesteld.

Hetgeen verweerdei terzake in het bestreden besluit heeft overwogen acht de Raad niet van beslissende betekenis.

Deze overwegingen miskennen de omstandigheid, dat het niet aan de beoordeelde te wijten is, dat hij van zijn beoordeling geen kennis draagt, doch dat dit voortvloeit uit het feit, dat met betrekking tot de militairen der zeemacht een grotendeels gesloten beoordelingssysteem wordt gevolgd. Dat zulks er toe kan leiden, dat eerst na jaren aan de betrokkene kan blijken dat er te zijnen aanzien een besluit is genomen, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang als ambtenaar meent te zijn getroffen, is een direct gevolg van dit systeem, doch dit behoort naar 's Raads oordeel niet ten nadele van de betrokkene te werken bij de toepassing der onderwerpelijke bepaling.

Uit het vorenoverwogene vloeit voort, dat het bestreden besluit moet worden nietig verklaard en dat verweerder, na allereerst toepassing te hebben gegeven aan het bepaalde in het allerlaatste zinsdeel der aangehaalde bepaling van lid 3 voormeld, alsnog een besluit zal hebben te nemen met betrekking tot klagers bij hem ingestelde beroep.

De Raad merkt hierbij nog op, dat zijns inziens een termijn van als regel ten minste 30 dagen na de kennisneming als een redelijke termijn zal kunnen worden aangemerkt, althans, voor binnen Nederland verblijvende militaire ambtenaren.

D. Overwegingen ten overvloede.

In het bestreden besluit heeft verweerder, ten overvloede, onder meer overwogen:

„dat verder een beoordelaar bij het opmaken van een conduiterapport „een persoonlijk oordeel dient te geven over de beoordeelde, met inacht- „neming van de bepalingen die daarvoor zijn gegeven in W K M 1;

„dat naar de thans geldende beoordelingsvoorschriften aan een beoor- „delaar de discretionaire bevoegdheid moet worden gelaten om een be- „oordeelde in de diverse rubrieken van het conduiterapport kwalificaties „toe te kennen volgens de schaal, bedoeld in punt 223 van W K M 1, „zonder dat bij elke afzonderlijke waardering specifieke feiten of om- „standigheden behoeven te worden aangewezen waarop die kwalificaties „in bijzonderheid berusten;

„dat dit slechts anders is bij beoordelingen als bedoeld in de punten „411 en 414 van W K M 1, welke ongunstig of minder gunstig luiden;

„dat hij – commandant der zeemacht in Nederland – als hogere „autoriteit in het algemeen in de feitelijke onmogelijkheid verkeert om „binnen het hier ter sprake zijnde gedeelte der beoordelingsschaal op „afstand een ander oordeel te formuleren dan door een beoordelaar is „tot stand gebracht;

„dat op grond van het vorenoverwogene een beoordeling niet in volle „omvang kan worden getoetst, maar slechts kan worden aangetast indien „hij – commandant der zeemacht in Nederland – tot het oordeel zou „moeten komen dat een beoordelaar de beoordeling in redelijkheid niet „heeft kunnen opmaken;".

De Raad merkt naar aanleiding hiervan op, dat bij een beroep tegen een beoordeling – ook bij een administratief beroep daartegen – nagegaan dient te worden, of de bestreden beoordeling als onvoldoende gefundeerd dient te worden aangemerkt.

Dit kan uit den aard der zaak niet zonder onderzoek worden vastgesteld, hoedanig onderzoek aan de overwegingen ten overvloede in het bestreden besluit niet ten grondslag is gelegd.

Het Voorschrift houdt trouwens in, dat de hogere autoriteit – in casu verweerder – het onderzoek hetzij schriftelijk dient voort te zetten, hetzij het onderzoek in handen dient te stellen van een door haar te benoemen commissie.

III. *Beslissing*

De Centrale Raad van Beroep,

RECHT **DOENDE IN** NAAM **DER KONINGIN!**

Verklaart nietig verweerders besluit van 9 maart 1973.

Verstaat, dat verweerder alsnog een besluit zal nemen op het onderhavige klaagschrift met inachtneming van hetgeen in 's Raads uitspraak is overwogen. –

BOEKAANKONDIGING

MR. CH. J. ENSCHEDE en PROF. MR. A. HEIJDER: *Beginselen van strafrecht, 2e* druk.
Kluwer, Deventer, prijs f 27,05.

In 1969 verscheen van eerstgenoemde auteur „Beginselen van strafrecht, een syllabus", welk boek zich in een grote belangstelling heeft mogen verheugen. Bij de tweede druk is de aanduiding „syllabus" verdwenen en is er een co-auteur, prof. Heijder. De eerste druk was indertijd vooral bestemd voor studenten in de rechten, maar het bleek dat het boek ook gewaardeerd werd door om allerlei redenen in het strafrecht belangstellende juridische leken. In verband met dit laatste heeft bespreking in het M.R.T. in het bijzonder zin, omdat het M.R.T. niet uitsluitend bestemd is voor militaire juristen, maar ook voor andere militairen, die uit hoofde van hun functie een elementaire kennis van het strafrecht moeten bezitten.

Het boek omvat het gehele strafrecht, zowel het materiële als het formele strafrecht, en de organen van rechtspleging, waaronder niet alleen wordt verstaan de rechterlijke organisatie, maar ook de strafwetgevers, de politie, de balie, het ministerie van justitie, de Kroon en de reclassering. Dit alles wordt voorafgegaan door een omschrijving van het strafrechtelijk systeem, waarin o.a. ter sprake komen: Normen en sancties, criminaliteit, vergelding, preventie, criminele politiek, nationaal en internationaal strafrecht en de strafrechtsgebieden, waaronder het militaire strafrecht en het oorlogsstrafrecht.

In een boek dat een inleiding op het strafrecht is en dat het gehele strafrecht moet omvatten kan men moeilijk verwachten uitvoerige beschouwingen over die strafrechtsgebieden aan te treffen. Zij beslaan in het boek ruim één bladzijde (van de 178) en nog op enkele andere plaatsen wordt over militair strafrecht en oorlogsrecht gesproken. Over het gebodene wil ik het volgende opmerken: Ten aanzien van het militair strafrecht wordt een aantal ingrijpende afwijkingen opgesomd zoals de afzonderlijke rechterlijke organisatie, de beslissingsbevoegdheid omtrent de vervolging, de rechtsmacht van de militaire rechter, de in het commune strafrecht onbekende sancties en de afzonderlijke regeling van het strafprocesrecht. Ik vraag mij af of ook nog niet had moeten worden vermeld dat in het militaire strafrecht het personaliteitsbeginsel voorop staat in plaats van het territorialiteitsbeginselen dat door middel van artikel 168 W.v.M.Sr. het gehele buitenlandse strafrecht tot een overtreding volgens Nederlands recht wordt gemaakt. Dat het personaliteitsbeginsel ook daadwerkelijk tot gelding kan worden gebracht is hoofdzakelijk een gevolg van het Navo status verdrag. Enerzijds betekent dat een uitbreiding van de Nederlandse rechtsmacht, omdat Nederlandse militairen in het

buitenland onder de rechtsmacht van een Nederlandse rechter blijven vallen, anderzijds wordt het Nederlandse territorialiteitsbeginsel door datzelfde verdrag beperkt, omdat vreemde militairen van een Navo-land, die in Nederland strafbare feiten plegen in vele gevallen niet onder de Nederlandse rechtsmacht vallen. Bij de vermelding dat het militaire strafprocesrecht geheel afzonderlijk is geregeld had ik gaarne gezien dat daarbij was vermeld dat door verschillende wetswijzigingen het militaire strafprocesrecht steeds meer in overeenstemming met het gewone strafprocesrecht is gebracht, zodat feitelijk de positie van de verdachte in het militaire strafproces niet veel meer verschilt van die van de verdachte in het gewone strafproces en zelfs op bepaalde gebieden, zoals toevoeging van raadslieden, beter gewaarborgd is.

Een andere opmerking is: Hoe volledig moet een beknopte beschrijving zijn? Er is b.v. vermeld dat de militaire rechtsmacht ,,omvat de vervolging ,,en berechting van alle misdrijven en overtredingen, met uitzondering van ,,de belastingdelicten''. Maar ook de overtredingen van de invaliditeitswet zijn uitgezonderd en van de strafbare feiten niet in het W.v.M.Sr. omschreven, in deelneming met een burger begaan, neemt de militaire rechter bij voorkeur geen kennis. De wet oorlogsstrafrecht is niet alleen van toepassing in geval van oorlog en burger-oorlog, maar eventueel gedeeltelijk ook in geval van bepaalde gewapende conflicten (art. 1, lid 2), terwijl de bijzondere rechterlijke macht ook kan worden ingesteld zonder dat een vijandelijke bezetting heeft plaats gehad. Het gaat er niet om of al deze details moeten worden vermeld maar of er een terminologie kan worden aangehouden, die niet, strikt genomen, feitelijk onjuist is.

In het boek komt het tuchtrecht er wel erg mager af. Op blz. 14 worden er twee alinea's aan gewijd en op enkele andere plaatsen wordt het bestaan van een tuchtrecht gememoreerd. In het sanctiesysteem neemt het tuchtrecht toch wel een zo belangrijke plaats in, dikwijls als vervanger van het strafrecht, dat iets meer aandacht aan deze materie toch wel wenselijk was geweest.

Op blz. 52 wordt vermeld dat de staande magistratuur voor het grootste gedeelte uit mensen bestaat, die aanstonds na hun afstuderen een carrière in de rechterlijke macht gezocht hebben. Dat in tegenstelling tot de zittende magistratuur, die voor 50% bestaat uit mensen die eerst een andere carrière hebben gevolgd en eerst op latere leeftijd in de rechterlijke macht zijn opgenomen. Het eerste gegeven is niet geheel juist. Einde 1974 waren er van de 153 leden van het O.M. niet minder dan 39 (25.5%), die direct voorafgaande aan hun benoeming in het Nederlands O.M. in een functie buiten dat O.M. werkzaam waren geweest. O.a. zijn 7 van hen afkomstig van de militair juridische dienst en één van de Koninklijke Marine.

Mijn kritiek op enkele punten doet niet af aan mijn waardering voor het boek in zijn geheel, dat zijn praktische bruikbaarheid zeker mede ontleent aan de talrijke schema's en tabellen, die daarin zijn opgenomen. Het

is te wensen dat het ook in handen komt van vele militairen, die met de toepassing van het strafrecht van doen hebben.

Th. W. ***van den Bosch.***

LE CESSEZ-LE-FEU: Recueils de la Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre; Tome VI, Volume 1.

Van het 6e internationale congres der Vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht, dat van 22 tot **25** mei **1973** te 's-Gravenhage plaats vond, was de eerste dag gewijd aan het thema ,,Net staakt het vuren''.[1])

Van het in dat congresgedeelte behandelde werd wederom een compleet verslag samengesteld, Deel **VI** van de Recueils der vereniging.

Het **475** bladzijden tellende boekwerk is samengesteld uit een drietal hoofdstukken bevattende achtereenvolgens:

- De tekst van de door mevr. Prof. Paul Bastid gehouden inleiding, waarin zij o.m. ingaat op de veelvuldige en onzekere terminologie op het punt van het afbreken van gevechtshandelingen, op het tegenwoordig tweeslachtig karakter van het begrip ,,Staakt het vuren'' (voorwaarde tot, maar ook doelstelling van politieke discussie) en op de inhoud van dat begrip;
- een door de ,,Société'' opgestelde vragenlijst met de bijbehorende nationale beantwoordingen vanuit een achttal landen;
- de tekst van de op de inleiding gevolgde discussies.

Het boekwerk kan worden besteld bij het Secretariaat-generaal der Société, Paleis van Justitie te Brussel, onder overmaking van **1.000** B.Fr. (voor leden **750** B.Fr.) op de rekening C.C.P. **310-0305875** van de Société.

B.

---

[1]) Een kort verslag van het congres van de hand van Mr. E. L. Gonsatves verscheen in MRT 1973 blz. 614 v.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. ***J. F. Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. C. *Mante*, Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. ***S.*** W. **P. *C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. **J. F. *Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat 11 te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. E. H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. ***A.*** D. *Belinfante*, Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Oud-hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. **J. *M. van Bernmelen,*** Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. **F. *Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. **J.** R. ***Stellinga,*** Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van f 100,— per aflevering, benevens 10 presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Juni 1975

Aflevering
6

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. A. T. Dörenberg. Nieuwe structuur militair georganiseerd overleg. . . . 313

Strafrechtspraak

Diefstal van fietsen in Denemarken (W.Sr. art. 311) 320

Frontale botsing van twee auto's te Utrecht (W.V.W. art. 25) 322

Diefstal van geld door marechaussee ten nadele van collega en uit door hem te bewaken gebouw (W.M.Sr. art. 23, 152; W.Sr. art. 310) 326

Verduistering van slagpijpje en springlading en het doen van onjuiste mededelingen aan de overheid m.b.t. aan militair motorrijtuig toegebrachte schade (W.M.Sr. art. 132; W.Sr. art. 321) 331

Zich door alcoholgebruik ongeschikt gemaakt voor het verrichten van wachtdienst (W.M.Sr. art. 131) 335

Administratieve rechtspraak

Besluit tot ongegrond verklaring van een beroep, ingesteld tegen tweetal beoordelingen, door C.R.v.B. nietig verklaard wegens gebreken van het in 1e instantie ingesteld onderzoek (Voorschrift conduiterapporten zeemacht; Voorschrift betr. het adm. beroep, art. 3) 338

Wangedrag in de privé-sfeer kan — aldus CZMNed — in een conduiterapport niet geheel buiten beschouwing worden gelaten; wel i.c. minder juist dit gedrag tot uitdrukking te brengen in de cijfermatige beoordelingen (rubrieken) (Vs. conduiterapporten, VVKM 1, art. 260 en 411) 346

Verzoek van dpl. onderwijzer tot vrijstelling van mil. dienst in twee instanties afgewezen (Dpl. wet art. 15, 20) 350

Tijdelijke vrijstelling verleend t.z.v. persoonlijke onmisbaarheid in het bedrijf van de vader (Dpl. wet art. 15, 16, 17). 352

Opmerkingen en mededelingen

Voordracht over strafrecht en gewetensproblematiek 355

Getuige als voorzitter van cie. huishoudelijk onderzoek 357

Personalia 359

Boekaankondiging

Prof. Mr. J. M. van Bemmelen: Ons strafrecht. Deel I 360

Militair Justitiële Statistiek

Overzicht over de jaren 1973 en 1974. . . . . .

BIJDRAGEN

Nieuwe structuur militair georganiseerd overleg

door

Mr. A. J. T. Dörenberg, majoor KLu

INLEIDING

De beteltenis van het georganiseerd overleg voor de administratieve rechtspraak – waaraan in het Militair Rechtelijk Tijdschrift een vaste rubriek is gewijd – bestaat hierin, dat regelingen betreffende de rechtstoestand van het betrokken overheidspersoneel door de ambtenarenrechter onverbindend worden geacht, indien vóór de totstandkoming niet het wettelijk voorgeschreven overleg met de vertegenwoordigers van dit personeel is gepleegd.

Besluiten ten aanzien van individuele ambtenaren op grond van dergelijke onverbindende voorschriften genomen, zal de ambtenarenrechter in een beroepsprocedure alleen al om die reden nietig verklaren[1]. Belangrijker dan deze processuele betekenis is de maatschappelijke betekenis van het instituut van het georganiseerd overleg voor de kwaliteit van de arbeidsverhouding tussen de overheid als werkgeefster en haar werknemers, in casu de militairen. Om beide redenen heeft het zin hier de hoofdpunten van de onlangs verschenen nieuwe regeling van het militair georganiseerd overleg aan te geven, zulks in vergelijking met de voordien bestaande situatie.

Evaluerende beschouwingen over de (praktijk van de) twee regelingen zullen hier echter niet worden geleverd.

DE NIEUWE REGELING

Met ingang van 3 april 1975 is in werking getreden het „Besluit georganiseerd overleg militairen", een Koninklijk besluit (algemene maatregel van bestuur) van 31 december 1974, nr. 11, gepubliceerd in Staatsblad 1974, nr. 828, dat is uitgegeven op 4 maart 1975. Bij artikel 30 van dit besluit zijn ingetrokken de bestaande regelingen van het militair georganiseerd overleg, die in 1931 waren neergelegd in de hoofdstukken XI van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht en van het

---

[1]) Zie de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep van 10-3-1959, A.W. 1958/B42, A.r.b. 1960,472; van 31 maart 1956, A.W. 1955/B55, A.r.b. 1956,769; van 18-4-1962, M.A.W. 1961/B21-24, M.R.T. 1962, 653 en van 20-3-1963, A.W. 1962/B29, A.r.b. 1964, 14.

Reglement voor de militaire ambtenaren van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht (Stb. 377 en 378)[2].

De nieuwe regeling omvat ook het georganiseerd overleg met de vertegenwoordigers van de dienstplichtige militairen (voor het huidige alleen de Vereniging van dienstplichtige militairen), met wie tot dusver geregeld overleg werd gepleegd volgens een provisorische regeling, neergelegd in een beschikking van de Minister van Defensie, d.d. 22 november 1968, nr. 308.588 W.

Voor zover het besluit de militaire ambtenaren betreft, is het gebaseerd op en strekt het tot uitvoering van artikel 12, aanhef en onder k, van de Militaire Ambtenarenwet 1931 (Stb. 519).

Voor zover het de dienstplichtige militairen betreft, had artikel 2, aanhef en onder *j,* van de Wet rechtstoestand dienstplichtigen (Stb. 1971, 231) een overeenkomstige grondslag moeten bieden, maar deze wet is nog niet in werking getreden[3]. Daarom is het besluit voor deze categorie van militairen, blijkens de aanhef ervan, gebaseerd op artikel 57 (nl. het eerste lid) van de Grondwet[4].).

OPZET VAN HET MILITAIR GEORGANISEERD OVERLEG

Het instituut van het militair georganiseerd overleg is meer dan 50 jaar aldus geweest, dat er een afzonderlijk overlegorgaan was voor de zeemacht en een voor de landmacht, tevens (vanaf 1958) voor de luchtmacht.

Naast deze horizontale tweedeling was er per overlegorgaan ook een verticale tweedeling nl. naar rang: een commissie *A,* voor de officieren, en een commissie B, voor de militairen ambtenaren beneden de rang van luitenant ter zee der 3e klasse resp. tweede-luitenant.

De nieuwe regeling introduceert (in hoofdstuk 2, art. 2 e.v.) een ,,Centrale commissie georganiseerd overleg militairen", voor zaken van algemeen belang voor de rechtstoestand van militairen van meer dan één krijgsmachtdeel. Voor aangelegenheden die slechts van belang zijn voor de militairen van één krijgsmachtdeel, zijn bijzondere commissies inge-

---

2) Voordien waren er voorlopige voorzieningen getroffen, te beginnen bij K.b. van 19 februari 1921, Stb. 82, voor de zeemacht, en bij K.b. van 30 januari 1922, Stb. 34, voor de landmacht. De van 1931 daterende regelingen zijn in 1955, (Stb. 511 resp. 491) in de vorm gebracht, die tot 3 april 1975 heeft gegolden.

3) De inwerkingtreding van de W.R.D. hangt af van de totstandkoming van een daarop te baseren Reglement rechtstoestand dienstplichtigen (RRDpl.), welke gelijktijdig met die van een nieuw Algemeen militair ambtenarenreglement landmacht/luchtmacht (AMAR) zal moeten plaats vinden. Voor beide wordt de voornaamste resterende ,,bottle neck" thans gevormd door de kwestie van de regeling van werk- en rusttijden en de daarmee verband houdende compensatieregeling.

4) In plaats van deze algemene, abstracte basis had ook een specifieke formele grondslag kunnen worden aangegeven, nl. art. *68,* eerste lid, van de Grondwet (De Koning heeft het oppergezag—lees: opperbestuur, mede inhoudende de bevoegdheid tot interne regelgeving— over de krijgsmacht).

steld, nl. de „bijzondere commissie overleg militairen zeemacht" resp. landmacht en luchtmacht (hoofdstuk 3, art. 18 e.v.).

De nieuwe opzet weerspiegelt de evolutie die heeft plaats gevonden in de opvattingen over de verhoudingen tussen de verschillende categorieën van personeel (afbrokkeling van de sociale en interne betekenis van verschillen in rang, erkenning van principiële en feitelijke overeenkomsten in positie als werknemer) en over de relaties tussen de krijsgmachtdelen (verhoogd belang van ,,joint operations" en interservice-organen, toegenomen contacten en erkenning van elkaars overeenkomsten, naast blijvende verschillen). De Nota van toelichting op het besluit, die eveneens in het Staatsblad is gepubliceerd, zegt over het gekozen systeem nog het volgende, dat blijkbaar een doorslaggevende factor is geweest:

,,Een zeer belangrijke overweging daarbij is geweest, dat het in het ,,kader van het streven om in de nieuwe opzet van het georganiseerd ,,overleg aan dit overleginstituut meer invloed te geven, gewenst is het ,,niveau van het militair georganiseerd overleg, zoals dat mede tot uiting ,,komt in de organisatie daarvan, zo hoog mogelijk te doen zijn.

,,Daartoe is voor wat het overleg betreft in zaken van algemeen belang ,,voor de rechtstoestand van alle militairen gekozen voor een structuur, ,,die zoveel mogelijk overeenkomt met die van de centrale commissie voor ,,overleg in de burgerlijke overheidsdienst. Met name is van belang, dat in ,,de voorgestelde structuur voor zaken van algemeen belang voor de ,,rechtspositie van het militaire personeel van de gehele krijgsmacht een ,,advies wordt gegeven door één, de gehele krijgsmacht representerende, ,,commissie, hetgeen het gewicht van een dergelijk advies aanzienlijk kan ,,verhogen. Daarnaast heeft mede de overweging gegolden dat het heden ,,ten dage geregeld voorkomt dat – vaak belangrijke – beslissingen moe- ,,ten worden genomen op korte termijn. Wil het instituut van het militair ,,georganiseerd overleg aan zijn functie in het kader van de besluitvorming ,,kunnen beantwoorden dan zal de structuur daarvan zodanig moeten ,,zijn, dat – zo nodig – op korte termijn advies inzake een te nemen be- ,,slissing kan worden uitgebracht".

De nieuwe opzet van het militair georganiseerd overleg blijft echter van het georganiseerd overleg voor het burgerlijk overheidspersoneel verschillen doordat in het militaire instituut geen dienstcommissies voorkomen, die met de chefs van dienst van het (burgerlijk) overheidspersoneel overleggen over de uitvoering van beslissingen over aangelegenheden betreffende de rechtstoestand en over onderwerpen betreffende de technische en economische dienstuitvoering, alsmede over de werkomstandigheden.

Blijkens de Nota van toelichting is ervan afgezien ook in het militaire systeem dienstcommissies op te nemen, omdat de inmiddels op gang gekomen experimenten met onderdeelsoverlegorganen voor militairen nog niet voldoende zijn uitgekristalliseerd om dit plaatselijk overleg nu al in

een wettelijke regeling neer te leggen[5].)

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES

In de regeling, die vanaf 1955 tot 3 april j.l. heeft gegolden, bestonden de militaire g.o.-commissies uit een regeringsdelegatie (door de Minister van Defensie aangewezen hooggeplaatste burgerambtenaren en officieren) en een personeelsdelegatie (twee c.q. vier vertegenwoordigers van elk der tot het g.o. toegelaten verenigingen van militaire ambtenaren).

In navolging van hetgeen sinds de herziening van 1968 (Stb. 475) geldt voor het g.o. voor het burgerlijk overheidspersoneel, zullen in de nieuwe regeling van het militair g.o. de commissies uitsluitend bestaan uit de vertegenwoordigers van de tot het g.o. toegelaten verenigingen, twee per vereniging[6].)

Tot het g.o. zijn en blijven toegelaten:

- de Algemene Christen Officierenvereniging;
- de Algemene Vereniging van Nederlandse Reserve-officieren;
- de Landelijke Korporaals Vereniging;
- de Marechausseevereniging;
- de Nationale Christen Onderofficieren Vereniging;
- Ons Belang, Koninklijke vereniging van onderofficieren;
- „Sint Martinus", Katholieke vereniging van militaire ambtenaren beneden de rang van tweede-luitenant;
- de Vereniging voor belangenbehartiging van schepelingen en oud-schepelingen bij de zeemacht;
- de Vereniging van Marine-officieren;
- de Vereniging van Officieren van de Koninklijke landmacht en van de Koninklijke luchtmacht.

De enige nieuw toegelaten vereniging is de Vereniging van dienstplichtige militairen. Het samenbrengen van de vertegenwoordigers van de militaire ambtenaren en van de dienstplichtige militairen in het militair g.o. heeft nogal wat voeten in de aarde gehad. Geleidelijk zijn alle betrokkenen aan deze oplossing gewend geraakt; al enige tijd werden in feite vele vergaderingen gezamenlijk gehouden. De Nota van toelichting bevat hierover nog de volgende passage:

„(–) de in de centrale commissie te behandelen onderwerpen op het

---

5) Zie voor algemene beleidsbeschouwing hierover: Defensienota 1974, blz. 74. De desbetreffende voorlopige ministeriële regelingen zijn gepubliceerd in het Voorschrift inwendige dienst zeemacht (VVKM 130), bijlage 1, pt. 250 e.v.; landmachtorder nr. 71001, code 55.3/136; luchtmachtorder nr. 70513, code 21.2122.

6) Bij wijze van overgangsbepaling (art. 29) zullen twee verenigingen (V.B.Z. en V.V.D.M.), die vóór de inwerkingstreding van de nieuwe regeling met meer dan twee vertegenwoordigers aan het overleg deelnamen, zich gedurende de eersvolgende twee jaren mogen doen vertegenwoordigen door vier leden.

,,terrein van de rechtspositie voor dienstplichtigen (zijn) ten dele dezelfde ,,(–) als voor vrijwillig dienende militairen. Voor zover de bepalingen ,,voor dienstplichtigen en die voor vrijwillig dienende militairen niet aan ,,elkaar gelijk (kunnen) zijn, bestaat er een toenemende behoefte om ze ,,onderling te vergelijken en met elkaar in evenwicht te brengen. (–) ,,Bovendien zou, wanneer gelijke of gelijksoortige onderwerpen in af- ,,zonderlijke commissies worden behandeld en de adviezen onderling ,,verschillen, aan de kant van de commissie, wier advies niet of niet volle- ,,dig wordt gevolgd, misverstand kunnen ontstaan omtrent de waarde die ,,aan het advies is toegekend in vergelijking met het advies van de andere ,,commissie".

Door de Kroon kunnen, nadat daarover het advies van de centrale commissie is ingewonnen, andere verenigingen tot het overleg worden toegelaten, die naar het oordeel van de Kroon ,,gelet op hun ledental en ,,de samenstelling daarvan, representatief zijn voor de officieren, voor de ,,overige militaire ambtenaren of voor de dienstplichtigen, dan wel voor ,,meer dan één van deze groepen, hetzij bij de gehele krijgsmacht, hetzij ,,bij één of twee delen van de krijgsmacht, voor zover het algemeen belang ,,zich hiertegen niet verzet." (art. 4 tweede en derde lid).

Een vereniging, die is vertegenwoordigd in de centrale commissie is bevoegd, indien zij daarom heeft verzocht en naar het oordeel van de Minister – de centrale commissie gehoord – daarvoor in aanmerking komt, twee vertegenwoordigers in een (de) bijzondere commissie(s) te hebben (art. 20 tweede lid).

Een opvallend status-verschil tussen de met name in het besluit genoemde verenigingen en een later toe te laten vereniging is dat het overleg met de eerstbedoelde verenigingen slechts kan worden geschorst, maar dat de toelating van de laatstbedoelde vereniging kan worden ingetrokken, indien de Kroon van oordeel is dat de betrokken vereniging niet meer representatief is, dan wel dat het algemeen belang of het belang van een goed overleg zich verzet tegen verdere deelneming van die vereniging aan het g.o. (art. 4, vierde lid).

LEIDING VAN HET GEORGANISEERD OVERLEG

Terwijl in de oude situatie de vergaderingen van de commissiën van het militair g.o. werden voorgezeten door een door de Minister van Defensie aangewezen ambtenaar (bij de zeemacht: de Vlagofficier Personeel bij KL/KLu: de Plaatsvervangend OOP/KL), zal het nieuwe overleg met de centrale commissie, volgens art. 6, eerste lid, onder leiding van de Minister staan. In feite zal de ,,Staatssecretaris Personeel" in zijn plaats optreden, hetgeen mogelijk is gelet op art. 86, tweede lid van de Grondwet, alsmede de Wet van 25 januari 1951, Stb. 24, houdende nadere voorzieningen in

verband met de invoering van de ambten van Minister zonder portefeuille en van Staatssecretaris, en de taakomschrijving van de Staatssecretarissen van Defensie, zoals gepubliceerd in Stct. 1973, 117.

De Minister/Staatssecretaris kan de leiding van de vergadering opdragen aan een ambtenaar, daartoe door hem in overeenstemming met de Raad van ministers aangewezen (thans de Voorzitter Personeelraad). Het overleg met de bijzondere commissies zal onder leiding staan van door de Minister aangewezen ambtenaren (resp. de VOP, OOP/KL en OOP/KLu).

WERKINGSSFEER

In feite zal de werkingssfeer van het militair g.o. geen verandering ondergaan; de sinds 1968 in navolging van het ,,burger-g.o." al plaats gevonden hebbende uitbreiding van het overleg tot ,,aangelegenheden van ,,algemeen belang voor de rechtstoestand van militairen, *met inbegrip van* ***„de*** *algemene regels volgens welke het personeelsbeleid zal worden gevoerd",* is thans in art. 3, eerste lid, van het besluit geformaliseerd.7).

In overeenstemming met artikel 2 van de Wet rechtstoestand dienstplichtigen is echter in het derde lid van dit artikel, bepaald dat geen overleg wordt gevoerd over onderwerpen die bij of krachtens de Dienstplichtwet zijn geregeld.

WERKWIJZE

Ter voorbereiding van de behandeling in de plenaire vergaderingen kunnen door de Minister werkgroepen worden ingesteld, bestaande uit (plaatsvervangende) leden van de centrale commissie en door hem aangewezen ambtenaren (art. 12). De centrale commissie, die als zij dit wenst advies kan inwinnen van een bijzondere commissie, brengt schriftelijk advies uit aan de Minister (art. 14). De bijzondere commissies brengen hun adviezen altijd uit door tussenkomst van de centrale commissie (art. 25). Overigens gelden voor de bijzondere commissies overeenkomstige bepalingen als voor de centrale commissie. Aan laatstgenoemde commissie is een secretariaat toegevoegd dat – hetgeen nieuw is voor het militair g.o. – niet alleen ter beschikking van de voorzitter en de aan hem toegevoegde ambtenaar zal staan, maar ook diensten zal verlenen aan de

---

7) **Art. 125, eerste lid, onder k van de Ambtenarenwet 1929 verplicht volgens de in 1967 (Stb. 197) daarin aangebrachte wijziging tot regeling van „de wijze waarop met „de daarvoor in aanmerking komende vakorganisaties van overheidspersoneel overleg „wordt gepleegd over aangelegenheden van algemeen belang voor de rechtstoestand „van de ambtenaren". Art. 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931, onder k, loopt daarbij nog steeds achter met de — duidelijk — van 1931 daterende formule: „de wijze „waarop aan verenigingen van militaire ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten „aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen „te doen kennen".**

commissies (art. 16). Belangrijke verschilpunten met de oude regeling zijn nog, dat de vertegenwoordigers der militaire belangenverenigingen zich in het overleg door deskundigen kunnen laten bijstaan en dat het verhandelde in het overleg niet langer geheim is, behoudens in het geval dat degene die met de leiding van de vergadering is belast incidenteel de plicht tot geheimhouding oplegt. Tenslotte is ook de plicht tot het mededelen aan de overlegpartners van de beslissingen die door het gevoegd gezag na het gepleegde overleg zijn genomen, op een eenvoudiger wijze geregeld. Dit behoeft niet meer in alle gevallen per afzonderlijk schrijven te gebeuren, maar kan – nu de Minister of Staatssecretaris zelf het overleg leidt – mondeling gebeuren, behalve indien wordt afgeweken van een advies en de overlegpartner alsdan om een schriftelijke – gemotiveerde – verklaring daarover verzoekt.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 18 december 1973

President: Mr. *H*. Donker; *Leden:* L. van Klinken, luitenant-kolonel der mariniers en Mr. W. A. J. Wevers, luitenant ter zee van administratie der eerste klasse;
Raadsman: Mr. R. *F*. van den Berg, luitenant ter zee van speciale diensten der derde klasse KMR.

Op *2 verschillende dagen in Denemarken, gezamenlijk met anderen, 2 fietsen gestolen.*
f 200 geldboete.

(W.Sr. art. 311)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen A.W.B., geboren 8 mei 1952, matroos der eerste klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 5 december 1973, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij in de nacht van 16 op 17 juni 1973 te Aalborg (Denemar-
„ken) tezamen en in vereniging met een ander of anderen, althans alleen,
„met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
„twee fietsen, althans één fiets, toebehorende aan een ander of anderen
„dan aan hem, beklaagde, en/of zijn mededader(s);

„2e. dat hij in de nacht van 22 op 23 juni 1973 te Aarhüs (Denemarken)
„tezamen en in vereniging met een ander of anderen, althans alleen, met
„het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee
„fietsen, althans één fiets, toebehorende aan de Jydsk Cykle Lager A/S te
„Aarhüs, althans aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde, en/of
„zijn mededader(s)";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde onder 1e. en 2e. ten laste gelegde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. *A.W.B.*, oud 21 jaar, als *beklaagde:*

In de nacht van 16 op 17 juni 1973 heb ik te Aalborg in Denemarken, tezamen met matroos V., nadat wij samen het plan daartoe hadden opgemaakt, twee fietsen weggenomen met de bedoeling deze fietsen mee te nemen naar boord, om ze daar te bestemmen als trimfietsen voor de

bemanning. Deze fietsen behoorden noch mij, noch V. toe en wij hadden dan ook van niemand het recht of de toestemming gekregen deze twee fietsen weg te nemen en ons toe te eigenen.

In de nacht van 22 op 23 juni 1973 heb ik te Aarhüs in Denemarken tezamen met matroos V. en machinist D., nadat wij hiervoor het plan daartoe gemaakt hadden, twee fietsen weggenomen met de bedoeling deze fietsen ter beschikking te stellen van de bemanning om deze als trimfietsen te gebruiken aan boord. Deze fietsen behoorden noch mij, noch D., noch V. toe en wij hadden dan ook van niemand het recht of de toestemming gekregen deze fietsen weg te nemen en ons toe te eigenen.

2. *Willem* V., als *getuige:*

In de nacht van 16 op 17 juni 1973 bevond ik mij in gezelschap van matroos der 1e klasse B. in een mij onbekende straat in Aalborg in Denemarken. Daar zag ik twee fietsen tegen een muur staan. Ik sprak met matroos B. af om die fietsen daar weg te nemen en mee te nemen naar boord, met de bedoeling ze te bestemmen voor de bemanning. Ik heb een fiets weggenomen en ik zag dat B. de andere fiets wegnam. Beide fietsen hebben wij hierna meegenomen naar boord, alwaar wij ze hebben opgeborgen in een bergplaats.

In de nacht van 22 op 23 juni 1973 heb ik te Aarhus in Denemarken, nadat ik daartoe het plan had gemaakt met matroos B. en machinist D. twee fietsen weggenomen met de bedoeling deze fietsen aan boord ter beschikking te stellen van de bemanning als trimfietsen. Gezamenlijk hebben wij die fietsen aan boord gebracht en opgeborgen in een bergplaats, waar die andere fietsen ook al stonden. In beide gevallen behoorden de door ons weggenomen fietsen ons niet toe en wij hadden dan ook van niemand het recht of de toestemming gekregen deze fietsen weg te nemen en ons toe te eigenen;

Overwegende, dat een in het procesdossier van beklaagde zich bevindend bescheid, zijnde een brief van het Consulaat der Nederlanden te Aarhus, ddo. 10 augustus 1973, opgemaakt en ondertekend door B. Frank, secretaris, zakelijk onder meer inhoudt dat de twee fietsen welke in de nacht van 22 op 23 juni 1973 werden gestolen in Aarhus, toebehoren aan de Jydsk Cykle Lager A/S in Aarhus;

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, wordende elk dezer slechts gebezigd ten bewijze van het feit waarop het bijzonderlijk betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde onder 1e. en 2e. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

„1e. dat hij in de nacht van 16 op 17 juni 1973 te Aalborg (Denemar-
„ken), tezamen en in vereniging met een ander of anderen, met het oog-
„merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee fietsen,
„toebehorende aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde en/of

„zijn mededader(s);

„2e. dat hij in de nacht van 22 op 23 juni 1973 te Aarhus (Denemar-
„ken), tezamen en in vereniging met een ander of anderen, met het oog-
„merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee fietsen,
„toebehorende aan de Jydsk Cykle Lager A/S te Aarhus";

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeerd als:

„Diefstal, gepleegd door twee of meer verenigde personen, tweemaal gepleegd" voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310, juncto artikel 311, eerste lid, aanhef en sub 4°, Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder deze zijn begaan, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van *f* 200, subs. 8 dagen hechtenis — *Red.]*.

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 12 juni 1974

President: Mr. A. Berkhout (plv.); *Leden:* A. E. *J.* Buss, kapitein-luitenant ter zee, F. D. Meijer, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: P. J. *G.* van Sprang, luitenant ter zee van administratie der 2e klasse.

Als bestuurder van een automobiel daarmede de rechter rijbaan verlaten en door de middenberm op de linker rijbaan geraakt, alwaar een frontale botsing plaats vond.

Primair: ten laste gelegd aan zijn schuld te wijten bij gelegenheid van een botsing veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel (niet bewezen verklaard) en subsidiair: in gevaar brengen van de veiligheid op de weg (bewezen verklaard).

Geldboete f 150.

(W.V.W. artikel 25).

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen G.P.M., geboren 16 november 1944, matroos der 1e klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 28 maart 1974, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij, in de gemeente Utrecht, op of omstreeks 8 mei 1973, als ,,bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een personenauto, daarmede ,,in de richting van de Berenkuil rijdende over de voor het verkeer in de ,,richting van de Berenkuil bestemde, voor hem, beklaagde, rechter rij-,,baan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg ,,222 (Utrecht-Jutphaas), met dat door hem beklaagde, bestuurde motor-,,rijtuig die bedoelde rijbaan heeft verlaten en door links daarvan gelegen ,,middenberm is gereden naar de voor het verkeer uit de tegengestelde ,,richting bestemde rijbaan van die weg en daar is gebotst of aangereden ,,tegen een hem over die laatstbedoelde rijbaan tegemoetkomend motor-,,rijtuig, een personenauto, door welke hoogst onvoorzichtige en/of on-,,achtzame wijze van rijden het aan zijn, beklaagde's, merkelijke schuld ,,bij gelegenheid van die botsing of aanrijding te wijten is geweest dat de ,,bestuurder van die tegemoetkomende auto, Dirk Jan Westerman gehe-,,ten, heeft bekomen (onder meer) een open verbrijzelings fractuur van ,,het rechter onderbeen, althans zwaar lichamelijk letsel, althans zodanig ,,lichamelijk letsel waaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefe-,,ning zijner ambts- of beroepsbezigheden is ontstaan, welk letsel door die ,,botsing of aanrijding is veroorzaakt;

,,subsidiair: dat hij, in de gemeente Utrecht, op of omstreeks 8 mei ,,1973, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een personenauto, ,,daarmede in de richting van de Berenkuil rijdende over de voor het ,,verkeer in de richting van de Berenkuil bestemde, voor hem, beklaagde, ,,rechter rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de ,,Rijksweg 222 (Utrecht-Jutphaas), met dat door hem, beklaagde, be-,,stuurde motorrijtuig die bedoelde rijbaan heeft verlaten en door de links ,,daarvan gelegen middenberm is gereden naar de voor het verkeer uit ,,tegengestelde richting bestemde rijbaan van die weg en daar is gebotst ,,of aangereden tegen een hem over die laatst bedoelde rijbaan tegemoet-,,komend motorrijtuig, een personenauto, door welke gedraging van hem, ,,beklaagde, de veiligheid op die weg alstoen aldaar in gevaar gebracht, ,,althans naar redelijkerwijze was aan te nemen in gevaar kon worden ,,gebracht";

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewe-zenverklaring van het de beklaagde primair ten laste gelegde, alsmede zijn

schuld eraan; kwalificatie daarvan als:

„*Het* aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing of aanrijding met „een door Item *bestuurd motorrijtuig* te *wijten* zijn dat een ander zwaar „*lichamelijk* letsel bekomt, zijndc dat letsel door de botsing of aanrijding „veroorzaakt"

en veroordeling deswege tot: een geldboete van f 200 subsidiair 8 dagen hechtenis;

Gelet: . . . enz..;

Overwegende, ten aanzien van het beklaagde primair ten laste gelcgde;

Overwegende, dat niet bewezen is dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van liet beklaagde subsidiair ten laste gelcgde;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

G.P.M., oud 30 jaar, als beklaagde:

Op 8 mei 1973, te ongeveer 07.30 uur, reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een personenauto, gekentekend 66-20-TU, merk Opel Manta, daarmee in de richting van de Berenkuil over de rechter rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg 222 (Utrecht-Jutphaas) in de gemeente Utrecht. Ik kan mij verder niets herinneren. Ik kwam op een zeker moment weer tot mijn positieven in een ziekenhuis te Utrecht;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 58/73-VK van de Koninklijke Marechaussee, brigade Utrecht, ddo. 13 juni 1973, opgemaakt door J. M. de Koning, 1e verbalisant, E. R. Damsté en T. Heus, respectievelijk opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, zakelijk onder meer inhoudt:

1. als relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:

Op 8 mei 1973 hebben wij, verbalisanten, een onderzoek ingesteld naar een ongeval dat op voornoemde datum, omstreeks 07.30 uur, had plaatsgevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg 222 (Utrecht-Jutphaas).

2. als op 8 mei 1973 aan verbalisanten afgelegde verklaring van Cornelis ***de*** Ruiter:

Op 8 mei 1973, omstreeks 07.25 uur, reed ik op de fiets over de Parallelweg gelegen langs Rijksweg Utrecht-Jutphaas, gaande in de richting Jutphaas. Op dat moment zag ik over de voor hem rechter rijstrook van de Oostelijke rijbaan van die rijksweg een rode Opel Manta rijden. Plotseling zag ik dat die auto langzaam naar links reed en vervolgens schuins door de middenberm reed. Ik zag dat die auto daarna nagenoeg haaks op de andere rijbaan terecht kwam. Direct nadat die Manta door de middenberm was gereden hoorde ik een paar klappen en krachtig

remmen. Ik zag een witte personenauto tegen die Manta botsen.

3. als op 8 mei 1973 aan verbalisanten afgelegde verklaring van *Wouter Antonius van der Heiden:*

Op 8 mei 1973, omstreeks 07.25 uur, reed ik als bestuurder van een vierwielige vrachtauto over de rechter rijstrook van de Westelijke rijbaan van de rijksweg Utrecht-Jutphaas. Ik kwam uit de richting ,,Berenkuil" en reed in de richting verkeersplein ,,Oudenrijn". Links voor mij, gezien mijn richting, op de linker rijstrook, reed op nagenoeg gelijke hoogte met de door mij bestuurde auto een witte Simca 1100. Plotseling zag ik vanuit tegenovergestelde richting, door de middenberm een rode Opel naderen. Gelijkertijd zag ik dat die Opel met de voorzijde tegen de linker voorzijde van de links voor mij rijdende Simca botste. Die Simca werd door de klap van de aanrijding naar rechts gedrukt en kwam op de rechter rijstrook terecht.

4. als op 8 mei 1973 aan verbalisanten afgelegde verklaring van *Johannes Hendrikus Migo:*

Op 8 mei 1973, omstreeks 07.30 uur, reed ik als bestuurder van een vierwielige personenauto over de linker rijstrook van de Westelijke rijbaan van rijksweg 222. Ik reed in de richting verkeersplein ,,Oudenrijn". Voor mij reed een Simca 1100. Plotseling zag ik vanuit de struiken in de links van mij gelegen middenberm, struiken die berm uitkomen gevolgd door een oranjekleurige Opel-Manta. Ik zag dat die Manta doorschoof en op de linker rijstrook, vlak voor de – voor mij rijdende – Simca terecht kwam. Ik zag dat beide auto's elkaar nagenoeg frontaal raakten.

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde subsidiair is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

,,dat hij in de gemeente Utrecht, op 8 mei 1973, als bestuurder van een ,,vierwielig motorrijtuig, een personenauto, daarmede in de richting van ,,de Berenkuil rijdende over de voor het verkeer in de richting van de ,,Berenkuil bestemde, voor hem, beklaagde, rechterrijbaan van de voor ,,het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg 222 (Utrecht-,,Jutphaas), met dat door hem, beklaagde bestuurde motorrijtuig die ,,bedoelde rijbaan heeft verlaten en door de links daarvan gelegen midden-,,berm is gereden naar de voor het verkeer uit tegengestelde richting ,,bestemde rijbaan van die weg en daar is gebotst of aangereden tegen ,,een hem over die laatstbedoelde rijbaan tegemoetkomend motorrijtuig, ,,een personenauto, door welke gedraging van hem, beklaagde, de veilig-,,heid op die weg alstoen aldaar in gevaar werd gebracht";

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalifi-

ceerd als:

„Overtreding van artikel 25, Wegenverkeerswet"

strafbaar gesteld bij artikel 35, derde lid, Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het is begaan, mede gelet op de persoon des daders, alsmede gelet op het ernstige lichamelijke letsel dat beklaagde als gevolg van dit feit zelf heeft opgelopen, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot *f* 150 geldboete, subs. 6 dagen hechtenis – *Red.]*.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 oktober 1974

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* majoor Mr. *J.* F. J. **A.** van Daal en majoor Ch. P. J. van Toren;
Raadsman: majoor *F. F.* H. J. van der Reyden.

Als beroepsmarechaussee der 2e klasse tweemaal geld van een collega weggenomen en voorts, terwijl hij het gebouw van het Ministerie van Buitenlandse Zaken onder zijn bewaking had, aldaar op 2 plaatsen geld weggenomen.

4 Maanden gevangenisstraf voorwaardelijk; proeftijd 2; jaar bijzondere voorwaarde: teruggaaf van de gestolen gelden; voorts (onvoorwaardelijk) ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 23, 152; W.Sr. art. 310)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J.G., geboren 8 augustus 1952, marechaussee-11, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 29 juni 1974 te 's-Gravenhage met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen 3 bank-„biljetten van f 100,– en drie bankbiljetten van *f* 25,–, althans een be-„drag in geld, toebehorende aan de marechaussee der 2e klasse Matthijs „Abels, althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde,

„2. dat hij op of omstreeks 16 maart 1974 te 's-Gravenhage met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen drie bank-

,,biljetten van f 25,–, althans een bedrag in geld, toebehorende aan de ,,marechaussee der 2e klasse W. S. Schravesande, althans aan een of meer ,,anderen dan aan hem, beklaagde,

,,3. dat hij op of omstreeks 3 maart 1974 te 's-Gravenhage, terwijl hij ,,als beroeps-marechausseeder 2e klasse in werkelijke militaire dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht in het gebouw van het Ministerie van ,,Buitenlandse Zaken aan de Hoge Nieuwstraat 18, welke plaats toen ,,aldaar onder zijn bijzondere bewaking of bescherming was gesteld, met ,,het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een ,,bedrag in geld, groot f 300,–, althans een bedrag in geld, toebehorende ,,aan Jeanne Françoise Jacqueline Hardeman, althans aan een of meer ,,anderen dan aan hem, beklaagde, alsmede een bedrag in geld, groot „f 21,–, althans een bedrag in geld, toebehorende aan enige werknemers ,,van dat Ministerie, en in elk geval aan een of meer anderen dan aan hem, ,,beklaagde'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

1. Op 29 juni 1974 heb ik te 's-Gravenhage weggenomen drie bankbiljetten van f 100,– en twee bankbiljetten van f 25,–, welk bedrag in geld toebehoorde aan de marechaussee der tweede klasse Matthijs Abels. Ik had de bedoeling dit geld voor mijzelf te gebruiken. Ik wist wel, dat ik geen toestemming had om het mij toe te eigenenen.

2. Op 16 maart 1974 heb ik te 's-Gravenhage drie bankbiljetten van f 25,– weggenomen, welke toebehoorden aan de marechausseeder tweede klasse Schravesande. Ik had de bedoeling dit geld voor mijzelf te gebruiken. Ik wist wel, dat ik geen recht of toestemming had dit geld weg te nemen en mij toe te eigenen.

3. Op 3 maart 1974, ik was toen als beroeps-marechaussee der tweede klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, had ik wachtdienst in het gebouw van het Ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Hoge Nieuwstraat 18 te 's-Gravenhage. Deze dienst hield in op die plaats waken tegen onder andere diefstal. Ik heb daar toen uit een tweetal kasten weggenomen drie bankbiljetten van f 100,– en een bedrag in geld groot f 21,–. Ook nu nam ik het bovengenoemde geld weg met de bedoeling het voor mijzelf te gebruiken terwijl ik wel wist, dat ik daartoe van niemand recht of toestemming had;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer P. 102/74, opgemaakt en op 8 juli 1974 gedagtekend en ondertekend door Van der West, Gaele Louw, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, en Van Schaik, Jozef Maria Hubertus, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beide behorende tot de brigade 's-Gravenhage afdeling Justitie, onder meer inhoudt als verklaring van Matthijs Abels:

Ik ben werkzaam bij de afdeling Wacht van de brigade Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage. Op 29 juni 1974 ben ik naar mijn legeringskamer gegaan. Deze kamer is gelegen op de tweede etage van de brigade. In deze kamer heb ik mijn stalen PSU-kast staan. In deze kast bevond zich mijn burger lederen jack met daarin mijn burger paspoort. Tussen de bladen van dat paspoort had ik al mijn papiergeld gestopt, te weten f 375,– (driehondervijfenenzeventiggulden). Toen ik later die dag mijn burger paspoort uit de binnenzak van mijn lederen jack haalde, zag ik dat de f 375,– hieruit waren verdwenen. De drie bankbiljetten van f 100,– en drie bankbiljetten van f 25,– die uit mijn paspoort zijn verdwenen, behoren mij geheel in eigendom toe. Ik heb aan niemand het recht of toestemming gegeven mijn kast open te maken, het geld weg te nemen en zich toe te eigenen.

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ainbtsedig proces-verbaal, nummer P. 101/74, opgemaakt en op 2 juli 1974 gedagtekend en ondertekend door Van Croonenborg, Franciscus, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Willem Sier Schravesande:

Op 16 maart 1974 ben ik op de brigade Koninklijke Marechaussee naar mijn legeringskamer gegaan. In deze kamer heb ik mijn stalen PSU-kast staan. Ik heb mijn portemonnaie uit mijn uniformbroek gehaald en in mijn kast gelegd. Ik kan mij nog goed herinneren, dat er toen drie bankbiljetten van f 25,– inzaten. Hierna heb ik mijn kast afgesloten en mij naar het nachtlogies begeven. Omstreeks 17.00 uur die dag ben ik weer naar mijn legeringsltamer gegaan. Nadat ik de kast had opengemaakt heb ik in mijn porternonnaie gekeken; ik zag toen dat de drie bankbiljetten van f 25,– verdwenen waren. Ik heb niemand het recht of toestemming gegeven de drie bankbiljetten van f 25,–, die mij geheel in eigendom toebehoren, weg te nemen en zich geheel of gedeeltelijk toe te eigenen;

Overwegende, dat eerdergenoemd proces-verbaal, nummer P. 102/74 tevens zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jeanne Françoise Jacqueline Hardeman:

Ik ben tewerkgesteld in kamer 205 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, gelegen aan de Hoge Nieuwstraat 18 te 's-Gravenhage. Op vrijdag 1 maart 1974, omstreeks 17.20 uur ben ik naar huis gegaan. Voordat ik mijn werkkamer verliet, sloot ik de stalen archiefkast, welke in mijn werkkamer staat, af. In deze kast stond onder meer een houten doosje. In dat doosje zaten drie bankbiljetten van f 100,– (honderd gulden). Toen ik op maandag 4 maart 1974 weer op mijn werk kwam, bemerkte ik, dat de drie bankbiljetten van f 100,– uit het doosje verdwenen waren. De drie bankbiljetten van f 100,– behoorden mij geheel in eigendom toe. Ik heb aan niemand het recht of toestemming gegeven om de archiefkast op mijn werkkamer open te maken, het geld uit het doosje te nemen en

zich dat geld toe te eigenen;

als verklaring van Josepha Gerdina Flichtinger:

Ik ben werkzaam in kamer 208 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, gelegen aan de Hoge Nieuwstraat 18 te 's-Gravenhage. Op maandag 4 maart 1974 ontdekte ik dat uit een stalen kast, welke op mijn werkkamer staat, een bedrag van totaal f 21,– (eenentwintig gulden), verdwenen was. Ik ben er zeker van dat dat geld nog in de kast lag toen ik op vrijdag 1 maart 1974, na mijn werk, naar huis ben gegaan. Het verdwenen geld is eigendom van verschillende collega's. Ik heb dat geld onder mijn beheer. Ik heb aan niemand het recht of toestemming gegeven de kast open te maken, het geld weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer P. 163/74, opgemaakt en op 23 oktober 1974 gedagtekend en ondertekend door Van der West, Gaele Louw, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Gravenhage, afdeling Justitie, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Wiilem van Genderen, geboren op 11 maart 1925 te Jutphaas, beroepsmilitair, registratienummer: 25.03.11.200, dienende in de rang van adjudant onder-officier bij de Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de 2e Divisie der Koninklijke Marechaussee, district Zuid-Holland, brigade 's-Gravenhage:

Ik ben als commandant van de afdeling Wacht-Beveiliging tewerkgesteld op de brigade Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage. Als zodanig maak ik voor het personeel van genoemde afdeling de dagelijkse dienst uit. Dit gebeurt door een opgemaakt dagrapport, dat door mij wordt ondertekend. Op vrijdag 1 maart 1974, heb ik de dienst uitgemaakt voor het week-end van zaterdag 2 maart 1974 tot en met maandag 4 maart 1974, Op 1 maart 1974 heb ik marechaussee der tweede klasse J.G., behorende tot mijn afdeling, gecommandeerd voor dienst op zondag 3 maart 1974, van 08.00 uur tot 17.00 uur. Hij moest deze dienst verrichten op het object Hoge Nieuwstraat 18 te 's-Gravenhage. Genoemd object maakt deel uit van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Ik heb deze dienst opgetekend op het dagrapport en daar op vermeld: ,,Gecommandeerde dienst op zondag 3 maart 1974." Dit dagrapport is door mij ondertekend;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,1. dat hij op 29 juni 1974 te 's-Gravenhage met het oogmerk van ,,wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen 3 bankbiljetten van ,,f 100,– en drie bankbiljetten van f 25,–, toebehorende aan de mare-,,chaussee der 2e klasse Matthijs Abels,

,,2. dat hij op 16 maart 1974 te 's-Gravenhage met het oogmerk van

„wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen drie bankbiljetten van „f 25,—, toebehorende aan de marechaussee der 2e klasse W. S. Schrave-„sande.

„3. dat hij op 3 maart 1974 te 's-Gravenhage, terwijl hij als beroeps-„marechaussee der 2e klasse in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, in het gebouw van het Ministerie van Buiten-„landse Zaken aan de Hoge Nieuwstraat 18, welke plaats toen aldaar „onder zijn bijzondere bewaking was gesteld, met het oogmerk van weder-„rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een bedrag in geld, groot „f 300,—, toebehorende aan Jeanne Françoise Jacqueline Hardeman, „alsmede een bedrag in geld, groot f 21,—, toebehorende aan enige „werknemers van dat Ministerie";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1 en 2. „diefstal, meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht,

3. „diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats, meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht, juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet zodanig, dat hij van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Stiafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar, met als bijzondere voorwaarde dat hij binnen 6 maanden na aanvang van de proeftijd aan de Auditeur-Militair bewijs zal leveren dat hij aan de betrokkenen, te weten: a. aan M. Abels een bedrag van f 175,—; b. aan W. S. Schravesande een bedrag van f 75,—; c. aan J. F. J. Hardeman een bedrag van f 300,—; d. aan enige werknemers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, ten deze vertegenwoordigd door J. G. Fichtinger, dan wel door degene die zij daartoe zullen aanwijzen een bedrag van f 21,—. de schade heeft ver-

goed; voorts ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen – *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 7 november 1974

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* kolonel J. van den Eijkel en kapitein **F. M. A.** de Laat;
Raadsman: majoor *H. R.* Haak.

Verduistering door een springlading en een slagpijpje, overgebleven van een oefening, niet in te leveren.

Voorts: een aanrijding gemaakt hebbende tijdens het (ongeoorloofd) besturen van een jeep, daaromtrent aan de onderzoekende onderofficieren een onware verklaring afgelegd: opzettelijk aan de Overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen.

f 250 geldboete.

(W.M.Sr. art. 132; W.Sr. art. 321)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. B., geboren 4 januari 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd – na voeging van de afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken, nrs. 1826/I/74 = I en 1999/I/74 = II –:

„**I.** dat hij als dienstplichtig soldaat eerste klasse in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op „of omstreeks 31 oktober 1973 te Garderen, althans te Nunspeet, in „ieder geval in Nederland, opzettelijk een springlading (boorpatroon) en „een slagpijpje, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan „anderen of een ander dan aan hem, beklaagde, welke hij ten behoeve van „een te houden of juist gehouden oefening, althans anders dan door „misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„*II.* dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 13 maart 1974 te Garderen, gemeente Barneveld, althans in „Nederland, toen de sergeant 1e klasse T. M. Koning en de sergeant „A. Hes een onderzoek instelden naar aanleiding van een beschadigde „jeep, welke voor een legeringsgebouw in de legerplaats de Wittenberg „was aangetroffen en met welk voertuig beklaagde een rit had gemaakt, „tijdens dat onderzoek opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid

,,aan genoemde onderofficieren heeft medegedeeld, dat soldaat Van ,,Hesteren als bestuurder van die jeep op de weg tussen Ede en Wekerom ,,had moeten uitwijken voor een plotseling overstekende hond, waardoor ,,Van Hesteren van de weg was afgereden en tegen een boom gebotst, ,,waarbij de rechterzijde van de jeep werd beschadigd'';

overwegende, dat in de telastelegging sub. II kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld: ,,sergeant 1e klasse'', welke fout de krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: ,,sergeant ,,der 1e klasse'', door welke verbetering de beklaagde in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

I. Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris, onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 29 tot en met 31 oktober 1973 nam ik deel aan een oefening. Mijn taak bestond onder meer uit het plaatsen van kleine springladingen in de grond, waarna ik vervolgens de daarbij behorende slagpijpjes plaatste. Ik had daartoe van de vaandrig de benodigde springladingen en slagpijpjes ontvangen. Toen ik op 31 oktober 1973 op mijn legeringskamer de Wittenberg te Garderen mijn zakken leeghaalde bemerkte ik dat ik nog een springlading en een slagpijpje in mijn bezit had. In plaats van toen onmiddellijk mijn commandant te waarschuwen heb ik de springlading en het slagpijpje in mijn kast neergelegd. Toen ik het staafje springstof en het slagpijpje in mijn kast opborg op deze 31 oktober 1973 te Garderen dacht ik dat ze van de dienst dit toch niet zouden missen en ik was toen van plan om deze springlading eens mee naar huis te nemen. Ik wist en begreep heel goed dat de staaf TNT springstof en het slagpijpje niet aan mij toebehoorden, maar aan de Staat der Nederlanden en ik wist heel goed dat ik van niemand het recht of de toestemming had om deze staaf TNT springstof en het slagpijpje voor mijzelf te behouden en toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 137/74, opgemaakt en op 6 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Dirk van Dijk, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Garderen zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Bernard Adriaan Lensen:

De persoon die u mij toont en die u B. noemt, is de zelfde als die mij op 31 oktober 1973 op de Elspeterheide, gemeente Nunspeet heeft geholpen bij het aanbrengen van staven TNT springstof in de grond op deze heide. Het geheel betrof een oefening. Ik kan mij nog herinneren dat ik tegen B. heb gezegd dat alle staven TNT met de slagpijpjes tot ontploffing moesten worden gebracht en dat geen springstoffen mee werden teruggenomen na het einde van de oefening. De staaf TNT springstof en het slagpijpje dat u mij toont, zijn van de zelfde soort als die welke door mij op 31 oktober 1973 op de Elspeterheide te Nunspeet, tot ontploffing werden gebracht. Ik heb aan niemand toestemming gegeven deze staaf

TNT springstof weg te nemen en zich toe te eigenen. De springstoffen en de slagpijpjes die wij gebruikten behoorden toe aan de Staat der Nederlanden;

II. Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris, onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht heb ik op 13 maart 1974 te Garderen gemeente Barneveld, toen de sergeant der eerste klasse T. M. Koning en de sergeant **A.** Hes een onderzoek instelden na aanzien van een beschadigde jeep, welke voor een legeringsgebouw in de legerplaats de Wittenberg was aangetroffen en met welk voertuig ik een rit had gemaakt, tijdens dat onderzoek opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid aan genoemde officieren [onderofficieren – ***Red.]*** medegedeeld dat soldaat van Hesteren als bestuurder van die jeep op de weg tussen Ede en Wekerom had moeten uitwijken voor een plotseling overstekende hond, waardoor van Hesteren van de weg was afgeweken en tegen een boom was gebotst, waarbij de rechterzijde van de jeep werd beschadigd. Van Hesteren en ik hadden afgesproken om bovengenoemde valse, in strijd met de waarheid zijnde, verklaring af te leggen teneinde te voorkomen, dat bij onze commandant bekend zou worden, dat de ware toedracht heel anders was. In werkelijkheid was namelijk deze beschadiging ontstaan doordat ik des middags om omstreeks 18.30 uur op deze 13e maart 1974 over het Stroese Zand had gereden. Tijdens deze rit werd de jeep beschadigd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 167/74, opgemaakt en op 21 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Jacob Wabe van der Veer, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Garderen zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Johan Ferdinand Yvonne Spinnewijn:

Op 13 maart 1974, ben ik met B. meegereden naar een garage in Ede. Om 16.15 uur kwam van Hesteren met een jeep om ons op te halen. Met van Hesteren achter het stuur gingen we daarna op weg naar de legerplaats ,,de Wittenberg''. Onderweg kwamen we op het idee om naar het oefenterrein het Stroese Zand te rijden. In het Stroese Zand hebben we ongeveer 30 minuten rondgereden. Op een gegeven moment ging B. achter het stuur van de jeep zitten. Op een zeker ogenblik reden we in een dikke nevel. Ik kreeg in de gaten dat we in een wolk traangas terecht waren gekomen. Ik zag weinig meer, maat voelde wel dat de jeep ergens tegen aan reed. Wat er precies gebeurde kon ik echter niet zien. Toen we uit het traangas waren, bracht B. de jeep tot stilstand, waarna we uitspatten. Een vaandrig kwam aanlopen. Deze wees ons op de beschadigingen aan de jeep. Hij liet ons verder ongemoeid en wij stapten zo snel mogelijk weer in. B. reed terug naar de legerplaats de Wittenberg. Van Hesteren en B. zijn naar de sergeant van de dag gegaan. Voordat ze naar de ser-

geant van de dag gingen, hebben ze mij ingelicht omtrent hun voornemen om tegenover die sergeant een verhaal op te hangen over een hond die net buiten Ede plotseling de weg zou hebben overgestoken en waarvoor van Hesteren met de jeep had moeten uitwijken. Verder gaven ze mij nog wat details van het verzonnen verhaal;

Arnoud Hes:

Op 13 maart 1974, vanaf 07.30 uur tot 14 maart 1974 te 09.00 uur, was ik sergeant van de dag van 11 Geneeskundige Compagnie. Op 13 maart 1974, omstreeks 19.00 uur, bevond ik mij voor het legeringsgebouw van 11 Geneeskundige Compagnie in de legerplaats ,,de Wittenberg''. Op dat moment stond voor genoemd legeringsgebouw een jeep, ik zag dat die jeep aan de rechter kant beschadigd was. Daarna ben ik het legeringsgebouw binnen gegaan; hier bevonden zich de soldaten B. en van Hesteren. Ik vroeg hen naar de oorzaak van de beschadigingen aan de jeep. B. lichtte één en ander summier toe. Daar ik het niet vertrouwde, heb ik vanuit de dagkamer de wachtcommandant, sergeant 1e klas Koning, telefonisch ingelicht. Koning vroeg mij daarop met de jeep en de betrokken soldaten naar hem toe te komen. In het wachtgebouw vertelde eerst B. dat van Hesteren met de jeep tegen een boom was gebotst, omdat hij had moeten uitwijken voor een plotseling overstekende hond. Daarna vertelde van Hesteren ongeveer het zelfde verhaal. B. en van Hesteren vertelden hun verhaal elk afzonderlijk tegenover mij en Koning;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,I. dat hij als dienstplichtig soldaat eerste klasse in werkelijke dienst ,,bij de Koninklijke Landmacht op 31 oktober 1973 te Garderen, althans ,,te Nunspeet, opzettelijk een springlading (boorpatroon) en een slag-,,pijpje toebehorend aan de Staat der Nederlanden, welke hij ten behoeve ,,van een te houden of juist gehouden oefening onder zich had, weder-,,rechtelijk zich heeft toegeëigend;

,,*II.* dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht op 13 maart 1974 te Garderen, gemeente ,,Barneveld toen de sergeant der 1e klasse T. M. Koning en de sergeant ,,A. Hes een onderzoek instelden naar aanleiding van een beschadigde ,,jeep, welke voor een legeringsgebouw in de legerplaats de Wittenberg ,,was aangetroffen en met welk voertuig beklaagde een rit had gemaakt, ,,tijdens dat onderzoek opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid ,,aan genoemde onderofficieren heeft medegedeeld, dat soldaat van Hes-,,teren als bestuurder van die jeep op de weg tussen Ede en Wekerom had ,,moeten uitwijken voor een plotseling overstekende hond, waardoor van ,,Hesteren van de weg was afgereden en tegen een boom gebotst, waarbij

„de rechterzijde van de jeep werd beschadigd";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

I. *„verduistering"*

II. *„als militair opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mede-*
„deling doen",

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. art. 321 van het Wetboek van Strafrecht;

II. art. 132, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot f 250 boete subs. 10 dagen hechtenis – *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 26 juni 1974

President: kolonel ***P. E.*** Kloots; ***Leden:*** kolonel R. W. van der Molen en kolonel C. J. Ponte;
Raadsman: Kapitein Sj. Heringa.

Zich door alcohol-gebruik ongeschikt maken voor een bepaalde soort van dienstverplichting (wachtdienst).

1 Week militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 131)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen F.O., geboren 26 september 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 24 januari 1974 te Handorf (BRD), terwijl hij als dienst-
„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke
„Luchtmacht en was aangewezen om op die datum van 16.30 uur tot
„23.30 uur wachtdienst te verrichten op de Launching Area van de 1e
„Groep Geleide Wapens te Handorf (BRD), zich opzettelijk voor de
„uit die dienst voortvloeiende bepaalde soort van dienstverplichtingen

,,ongeschikt heeft gemaakt door het tevoren drinken van een te grote ,,hoeveelheid alcoholhoudende drank'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor ter terechtzitting onder-meer zakelijk heeft verklaard:

Op 24 januari 1974 was ik ingedeeld bij Peloton 1 van de Luchtmacht Bewakingsvlucht van het 119 Squadron van de Koninklijke Luchtmacht te Handorf (Bondsrepubliek Duitsland). Op die dag moest ik wachtdienst verrichten op de Launching Area te Handorf van 16.30 uur tot 23.00 uur. Deze wachtdienst bestond uit gewapende torendienst. Ik wist aan de hand van het vaste wachtrooster, dat ik wachtdienst had. Op 24 januari 1974 heb ik 's-middags ongeveer zes glazen tap-pils en vier borrels gedronken. Ik ben omstreeks 15.50 uur in mijn kamer op bed gaan liggen. Ik ben daar in slaap gevallen. Ik ontwaakte pas op 25 januari 1974, omstreeks 00.30 uur. Ik erken, dat ik op 24 januari 1974 te veel alcoholhoudende drank heb gedronken, waardoor ik de mij opgedragen wachtdienst, die aanving om 16.30 uur, niet kon verrichten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer P. 59/74, opgemaakt en op 29 april 1974 gedagtekend en ondertekend door Welleman, Willem, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Greven van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Tonnis Harm van der Laan:

Op 24 januari 1974, omstreeks 17.00 uur, bevond ik mij als wachtcommandant op de Lauching Area te Handorf (Bondsrepubliek Duitsland). De wachtdienst werd op 24 januari 1974 van 16.30 uur tot 23.30 uur verricht door peloton 1 van de L.B.-vlucht van 119 Squadron van de 1e Groep Geleide Wapens der Koninklijke Luchtmacht. Van genoemd peloton maakte ook deel uit de soldaat F.O., die ook was opgedragen deze wachtdienst te verrichten. Op 24 januari 1974, omstreeks 17.00 uur, werd mij medegedeeld dat de soldaat O. niet was verschenen om de hem opgedragen wachtdienst te verrichten. Ik heb mij daarna begeven naar de legeringskamer van de soldaat O. op het luchtmachtkamp te Bohmte (Bondsrepubliek Duitsland). Ik zag aldaar dat de soldaat O. op zijn bed lag. Hij gaf geen enkel teken van leven. Ik rook, dat zijn adem riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Ik heb O. met mijn platte hand op de wang geslagen, doch dit had geen enkel resultaat. In de toestand waarin O. op 24 januari 1974, omstreeks 17.00 uur, verkeerde was het onmogelijk, dat hij dienst kon verrichten. O. heeft op 24 januari 1974 geen dienst meer kunnen verrichten. O. wist dat hij op 24 januari 1974 van 16.30 uur tot 23.30 uur wachtdienst moest verrichten: Er wordt namelijk dienst gedaan volgens een vast rooster in een periode van vijf weken, waarin steeds dezelfde diensten en tijden terugkeren. Een ieder is hiervan op de hoogte;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„als militair zich opzettelijk voor de vervulling van een bepaalde soort „van dienstverplichtingen ongeschikt maken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 131, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie van 1 week – Red.].

ADMNIISTRATIVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

27 maart 1975
(M.A.W. 1974/K5)

Voorzitter: Mr. W. *H*. Schipper; *Leden:* Mr. W. G. Kloos en Jhr. Mr. *C. C.* van Lidth de Jeude.
(Voorschrift conduiterapporten zeemacht; Voorschrift betr. het administratieve beroep, art. 3).

Een majoor-kok der K.M. krijgt, nadat hem was medegedeeld dat hij per 1-7-1973 voor bevordering zou worden voorbijgegaan, kennis van een vijftal conduiterapporten waaromtrent hem destijds geen mededelingen waren gedaan. Tegen twee daarvan (reeds 3 resp. 2 jaar oud) gaat hij in beroep, dat door CZM Ned. ongegrond wordt verklaard. Dit besluit wordt door C.R.v.B. nietig verklaard omdat het terzake ingestelde onderzoek niet voldoende duidelijkheid had gebracht omtrent de relevante feiten en omstandigheden. De Raad beveelt het nemen van een nieuw besluit.

UITSPRAAK

in het geding tussen: H. wonende te W., klager, en *de Commandant der Zeemacht in Nederland* te Den Helder, verweerder.

I. Ontstaan en loop van het geding

Verweerder heeft ten aanzien van klager onder dagtekening 21 mei 1974 het volgende besluit genomen:

,,De commandant der zeemacht in Nederland;

,,Gelezen

,,1. het klaagschrift van gewezen majoor-kok H. van 28 november ,,1973, gericht tegen de beoordelingen voorkomende in de door de toen-,,malige commandanten van het .... kamp, kapitein ter zee b.d. P. en ,,kapitein-luitenant ter zee D. – over betrokkene respectievelijk over de ,,tijdvakken van 19 december 1969 tot 22 mei 1970 en van 16 april 1971 ,,tot 1 juli 1971 opgemaakte conduiterapporten;

,,2. de beschouwingen, waartoe het klaagschrift de rapporteur aanlei-,,ding heeft gegeven;

,,3. de door klager met betrekking tot de inhoud van de beschouwingen ,,gemaakte nadere bemerkingen;

,,Gelet op

,,a. het Voorschrift betreffende het administratieve beroep, bedoeld in ,,artikel 97 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (KB ,,van 4 april 1970 nr. 53);

,,b. het Voorschrift conduiterapporten zeemacht (VVKM 1);

„Overwegende vooraf

„dat klager, op diens verzoek van 25 september 1973 om te worden „ingelicht omtrent de feiten en omstandigheden waarop de betreffende „beoordelingen zijn gegrond, nader werd geïnformeerd door middel van „de brief van de minister van defensie van 12 november 1973, welke „brief klager – naar hij verklaarde – op 14 november 1973 heeft bereikt;

„dat klager bij klaagschrift van 28 november 1973 – derhalve binnen „de daarvoor gestelde termijn – in beroep is gekomen en daarin mitsdien, „althans uit dien hoofde, kan worden ontvangen;

„dat, gelet op het gestelde in artikel 3 (3) van genoemd Voorschrift „betreffende het administratieve beroep, de beschouwingen van de rap- „porteur aan klager werden toegezonden, teneinde deze in de gelegenheid „te stellen nadere bemerkingen naar aanleiding daarvan te maken;

„dat ten deze geen gebruik kon worden gemaakt van de beschouwingen „van de beoordelaars, aangezien eerstgenoemde beoordelaar inmiddels is „overleden en laatstgenoemde desgevraagd schriftelijk te kennen heeft „gegeven zich door het lange tijdsverloop niet in staat te achten alsnog „een mening uit te spreken over hetgeen door de rapporteur naar voren „wordt gebracht;

„dat in het onderhavige geval van partijen thans voldoende gegevens „zijn verkregen om tot een oordeel te kunnen komen en dat de inhoud „van de stukken niet wederom in extenso behoeft te worden weergegeven, „aangezien deze bij partijen genoegzaam bekend mag worden veronder- „steld;

„dat bij de verdere behandeling van deze aangelegenheid uit een oog- „punt van overzichtelijkheid, na een algemeen gedeelte, de beide ter „sprake zijnde conduiterapporten afzonderlijk in beschouwing zullen „worden genomen;

„Overwegende vervolgens

„1. ***algemeen***:

„dat de algemene grondslag voor de behandeling van de onderhavige „aangelegenheid dient te worden gezocht in de inlichtingen, zoals verstrekt „door middel van vorengenoemde brief van de minister van defensie van „12 november 1973;

„dat daarin allereerst wordt gesteld dat er in de onderhavige kwestie „sprake is van zeer minimale verschillen in beoordelingshoogte in verge- „lijking met een vorig over klager opgemaakt conduiterapport;

„dat verschillen van deze aard niet altijd met een opsomming van feiten „en omstandigheden kunnen worden gestaafd, zeker niet nadat inmiddels „een aantal jaren is verstreken;

„dat de rapporteur in kwestie, kapitein-luitenant ter zee **A** b.d. W., „desgevraagd heeft medegedeeld, dat hij zich bij het opmaken van de „betreffende conduiterapporten in het geheel niet heeft laten leiden door „de – door zijn ambtsvoorganger opgemaakte – daaraan voorafgaande

,,beoordelingen;

,,dat genoemde rapporteur het teruglopen in waardering van ,,zeer ,,goed – 9'' naar ,,zeer goed – 8'' toeschrijft aan zijn persoonlijke waar-,,dering van de term, ,zeer goed";

,,dat de twee waarderingen ,,goed – 7'' in het in 1971 opgemaakte con-,,duiterapport het gevolg waren van opgetreden gezagsmoeilijkheden ,,tussen klager en de aan hem in de officierskombuis toegewezen onder-,,geschikten;

,,dat in algemene zin ook nog het volgende de aandacht verdient:

,,dat het onder de werking van de, ten tijde van het tot stand komen ,,van de onderhavige conduiterapporten geldende, voorschriften niet ,,noodzakelijk – en ook niet algemeen gebruikelijk – was om, gezien de ,,hier ter sprake zijnde waarderingshoogte, mededeling te doen omtrent ,,de feiten en/of omstandigheden, die aan de toegekende waarderingen ,,ten grondslaglagen;

,,dat hierover – met inachtneming van de thans geldende voorschrif-,,ten – weliswaar andere opvattingen ingang hebben gevonden, doch dat ,,het als onredelijk moet worden geoordeeld om van de rapporteur te ,,verwachten dat hij bepaalde, destijds ongetwijfeld produceerbare, feite-,,lijkheden, thans – na verloop van zoveel jaren – in detail ten tonele ,,zou moeten voeren ter ondersteuning van zijn indertijd in de betreffende ,,conduiterapporten tot uitdrukking gebrachte mening omtrent klager;

,,dat het er in het kort op neer komt, dat de rapporteur destijds wel ,,feiten ter beschikking zal hebben gehad, doch zich daarover toen niet ,,behoefde te verantwoorden;

,,dat hij zulks nu achteraf wel zou moeten doen, terwijl genoemde ,,feitelijkheden hem inmiddels niet meer scherp voor de geest staan;

,,dat derhalve thans genoegen dient te worden genomen met meel alge-,,meen gestelde bewoordingen, evenzovele indicaties opleverende tot de ,,juistheid van de destijds op schrift gestelde kwalificaties;

,,2. met betrekking tot het conduiterapport over het tijdvak van 19 ,,december 1969 tot 22 mei 1970:

,,dat uit de verstrekte inlichtingen blijkt, dat de rapporteur – zonder ,,in concreto nadere redengevende feiten en/of omstandigheden aan te ,,duiden – zijn in het conduiterapport neergelegde mening voornamelijk ,,doet steunen op zijn persoonlijke interpretatie van de term ,,zeer goed";

,,dat klager hieromtrent heeft betoogd zulks een onzorgvuldige bena-,,dering te achten, zeker gezien het feit, dat zijn bevorderingskansen daar-,,van afhankelijk konden zijn;

,,dat in de beschouwingen in zekere mate wel feiten en omstandigheden ,,worden genoemd, zij het dan dat deze gedeeltelijk berusten op mededе-,,lingen van de voorganger van rapporteur;

,,dat de rapporteur echter naar voren brengt zich van deze informatie ,,met betrekking tot een voorgaand tijdvak te hebben gedistancieerd;

,,Overwegende hieromtrent

,,dat geen reden bestaat te twijfelen aan de oprechtheid van rapporteurs ,,stelling, dat bij het opmaken van het betreffende conduiterapport wel- ,,overwogen tewerk werd gegaan en dat er voor hem – commandant der ,,zeemacht in Nederland – bij het ontbreken van in andere richting ,,wijzende substantiële gronden geen aanleiding bestaat aan te nemen dat ,,een en ander in onvoldoende mate zou overeenstemmen met klagers ,,wijze van dienstuitoefening;

,,dat het vrijwel niet mogelijk is zeer geringe verschillen in waardering, ,,als bijvoorbeeld tussen ,,zeer goed – 9'' en ,,zeer goed – 8'', aan objec- ,,tieve maatstaven te toetsen en dat – zeker op die waarderingshoogte –, ,,van een bepaalde kwalificatie niet gezegd kan worden dat zij absoluut ,,juist of onjuist is;

,,dat niet gebleken is, dat verweerder een verkeerd gebruik heeft ge- ,,maakt van zijn bevoegdheid beoordelingen toe te kennen met inacht- ,,neming van het daaromtrent in het Voorschrift conduiterapporten ,,zeemacht bepaalde;

,,3. ***met betrekking tot het conduiterapport over het tijdvak van 16 april 1971 tot 1 juli 1971:***

,,dat uit de verstrekte inlichtingen naar voren komt, dat de rapporteur ,,als reden voor de gewraakte beoordelingen heeft aangevoerd het bestaan ,,van een gezagsproblematiek tussen klager en het aan hem in de officiers- ,,kombuis toegewezen personeel;

,,dat klager hiertegen heeft aangevoerd gedurende het beoordelings- ,,tijdvak nooit enige moeilijkheid op dit terrein te hebben ondervonden;

,,Overwegende hieromtrent

,,dat er voor hem – commandant der zeemacht in Nederland – geen ,,aanleiding bestaat rapporteurs mening in twijfel te trekken;

,,dat het, ondanks het ontbreken van concreet feitenmateriaal, juist ,,wordt geacht rapporteurs mening te onderschrijven en de gegeven waar- ,,deringen te billijken;

,,dat ook op dit punt niet is gebleken, dat de rapporteur een onjuist ,,gebruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid om – binnen het raam van ,,de in VVKM 1 gegeven schaal – bepaalde waarderingen toe te kennen;

,,dat een weergegeven mening immers niet steeds zonder meer als onvol- ,,doende gefundeerd behoeft te worden beschouwd, indien met betrekking ,,tot bestreden waarderingen geen nauwkeurig omschreven voorbeelden ,,worden genoemd;

,,dat zulks in het bijzonder geldt wanneer het tekortkomingen betreft, ,,die niet van ernstige aard zijn, zodat dan ook – vooral na verloop van ,,jaren – niet altijd concreet kan worden aangegeven op welke feiten de ,,waarderingen in bijzonderheid zijn gegrond;

,,dat klager overigens zelve in zijn klaagschrift gewag heeft gemaakt ,,van kleine tekortkomingen, althans zodanige aanwijzingen heeft ver-

,,meld dat het bestaan daarvan als zodanig niet kan worden ontkend;
,,Overwegende in conclusie
,,dat op grond van al het bovenstaande moet worden vastgesteld, dat de ,,onderhavige conduiterapporten geschikt kunnen worden geacht voor het ,,doel waarvoor deze rapporten worden opgemaakt;
,,dat hij – commandant der zeemacht in Nederland – zeker na een ,,lang tijdsverloop, geen aanleiding ziet het daarin uitgesproken oordeel ,,in twijfel te trekken en een gefundeerd afwijkend oordeel daarvoor in de ,,plaats te stellen, noch reden ziet om het betreffende conduiterapport ,,– danwel een gedeelte daarvan – te vernietigen;
,,Beschikkende op het beroep;
,,Verklaart dit ongegrond".

Namens klager heeft Mr. W. H. Vermeer, advocaat en procureur te Amsterdam, tegen dit besluit beroep ingesteld bij de Raad. Op de in het klaagschrift (met bijlagen) vermelde gronden is de Raad verzocht het aangevallen besluit en de aangevallen conduiterapporten, voor zover het de beoordelingen ,,8 – zeer goed" in plaats van ,,9 – zeer goed" en de beoordelingen met het waarderingscijfer 7 betreft, nietig te verklaren.
Bij contra-memorie is namens verweerder verzocht het bestreden besluit in stand te houden.
Namens verweerder zijn bij brief van 12 februari 1975 enige hem door 's Raads fungerend-voorzitter gestelde vragen beantwoord en nadere stukken overgelegd.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 7 maart 1975, waar klager is verschenen in persoon, bijgestaan door Mr. Vermeer voornoemd en waar voor verweerder is opgetreden Mr. J. E. Blankhart, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te Den Helder. Als daartoe ambtshalve opgeroepen getuigen zijn ter zitting gehoord W., kapitein-luitenant ter zee van administratie b.d., wonende te H., F., eveneens kapitein-luitenant ter zee van administratie b.d., wonende te L., alsmede J. en R., beiden sergeant-hofmeester en wonende te H.

II. ***Motivering***
Voor wat betreft de in dit geding van belang zijnde feiten verdient in de eerste plaats vermelding hetgeen dienaangaande is gesteld in het klaagschrift, te weten:
,,Op 14 juni 1973 vernam klager van zijn toenmalige commandant ,,(Commandant Mar. kazerne X.) dat de Minister van Defensie hem per ,,1 juli 1973 zou laten voorbijgaan voor bevordering tot de naasthogere ,,rang (opper-kok).
,,Klager is op 5 juli 1973 van dit besluit in beroep gekomen bij het ,,Militaire Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, waar dat beroep onder

,,nummer MAW 1973/381 aanhangig is.

,,Uit de op 21 september 1973 te zijner kennis gekomen 5 conduiterap-
,,porten leerde klager:

,,– dat de keuze voor bevordering niet op hem was gevallen;

,,– dat hij weliswaar als nummer 1 op de ranglijst van majoors-kok
,,stond, maar dat het gemiddelde cijfer van zijn laatste 5 beoordelingen
,,8,4 bedroeg en lag beneden het algemeen gemiddelde van zijn rangge-
,,noten in zijn dienstvak, dat 8,7 bedroeg;

,,– dat daarom de keus was gevallen op een ranggenoot die weliswaar
,,lager in de ranglijst stond doch wiens gemiddelde cijfer van de laatste
,,5 beoordelingen gelijk was aan of hoger lag dan 8,7;

,,– dat die gemiddelden van die laatste 5 beoordelingen voor klager
,,lagen op 8,14, 8,71, 8,17, 7,92 en 9,00".

Klagers bezwaren zijn gericht tegen een tweetal conduiterapporten, te weten die over de periode 19 december 1969 tot 22 mei 1970 en over de periode 16 april 1971 tot 1 juli 1971. Deze zijn over hem uitgebracht in zijn functie van chef-kok van de officierskombuis van het Mar.-opleidingskamp te Y. In eeistgenoemd rapport zijn (evenals overigens in de rapporten over de perioden van 31 oktober 1967 tot 28 juni 1968 en 28 juni 1968 tot 1 juli 1969) de punten ,,geschiktheid voor het leiden en oefenen van ,,manschappen'' en ,,wijze van optreden tegenover ondergeschikten'' met ,,zeer goed – 8" beoordeeld; in het rapport over de periode van 16 april 1971 tot 1 juli 1971 zijn deze punten beoordeeld met ,,goed – 7".

Na ontvangst van klagers bezwaarschrift heeft verweerder toepassing gegeven aan het bepaalde in artikel 3, lid 2 van het terzake van het onderwerpelijke beroep geldende ,,Voorschrift betreffende het administratieve ,,beroep, bedoeld in artikel 97 van het Reglement rechtstoestand mili-
,,tairen zeemacht'' (hierna te noemen: het Voorschrift). Voor de wijze waarop hij dit heeft gedaan en de beperkingen, die hij daarbij ondervond, zij verwezen naar hetgeen in het bestreden besluit onder ,,overwegende ,,vooraf'' is gesteld.

De Raad dient in dit geding te onderzoeken of het bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden van artikel 58, lid 1 der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931. Hiertoe dient allereerst te worden nagegaan of de terzake van het administratieve beroep geldende bepalingen op juiste en voldoende wijze zijn nageleefd.

Artikel 3, lid 3 van het Voorschrift luidt als volgt:

,,3. Na ontvangst van die beschouwingen zal de hogere autoriteit hetzij
,,het onderzoek schriftelijk voortzetten totdat hij over voldoende gegevens
,,beschikt om zich terzake een oordeel te kunnen vormen, hetzij het onder-
,,zoek in handen geven van een door hem te benoemen commissie, die
,,hij daarbij opdraagt hem naar aanleiding van haar bevindingen een
,,schriftelijk met redenen omkleed advies te geven inzake de te nemen
,,beslissing''.

De Raad heeft reeds in eerdere uitspraken overwogen dat het administratieve beroep, terzake waarvan het Voorschrift regelen geeft, in de plaats treedt van het beroep in eerste aanleg op het betrokken ambtenarengerecht en voorts dat de in het Voorschrift gegeven regelen niet als onvoldoende kunnen worden aangemerkt nu daarin voldoende waarborgen zijn gelegen voor een afhandeling van het administratieve beroep met inachtneming van de rechtszekerheid van de betrokken ambtenaar, waarop hij aanspraak heeft nu hem de rechtsgang naar het ambtenarengerecht is onthouden. Daarbij dient dan wel de eis te worden gesteld dat verweerder op juiste en voldoende wijze aan het Voorschrift toepassing geeft.

Aan de in artikel 3, lid 3 neergelegde verplichting heeft verweerder in klagers geval gemeend te kunnen voldoen door te volstaan met het inwinnen van beschouwingen bij de rapporteur W. voornoemd, het ter kennis brengen van deze beschouwingen aan klager en het kennis nemen van klagers opmerkingen terzake.

De Raad heeft eveneens reeds eerder overwogen dat verweerder op deze wijze handelende, aan bedoelde verplichting kan hebben voldaan, maar daarbij heeft de Raad reeds toen laten blijken dat dit laatste niet steeds het geval zal zijn.

De Raad is van oordeel dat verweerder in klagers geval niet had mogen volstaan met hetgeen hij ter naleving van artikel 3, lid 3 van het Voorschrift in feite heeft gedaan.

Daarbij laat hij in de eerste plaats wegen dat de rapporteur W. in zijn beschouwingen op geen enkele wijze is ingegaan op het door klager reeds in zijn bezwaarschrift concreet omtrent zijn ondergeschikten gestelde; dit kennelijk (mede) omdat hij die ondergeschikten onvoldoende kende. Voorts acht de Raad ook reden voor een verder onderzoek – en wel door een door verweerder te benoemen commissie – gelegen in het door het onderhavige beoordelingssysteem veroorzaakte tijdsverloop en de – daaruit mede voortvloeiende – omstandigheid dat verweerder slechts beschikte over de beschouwingen van de rapporteur W.; de beoordelaar D. stelde begin 1974 immers zich niets meer van de zaak te herinneren, hetgeen overigens een aanduiding zou kunnen opleveren voor de ernst van de klachten over klagers optreden.

Aan het voorgaande wenst de Raad toe te voegen dat hem op grond van het verhandelde ter zitting is gebleken:

- dat de rapporteur W. voor wat betreft klagers optreden jegens ondergeschikten uitsluitend is afgegaan op mededelingen van derden, te weten de divisiechef, de voedingsofficieren de consulent voor het kokspersoneel;
- dat hij destijds geen aanleiding heeft gevonden om klager naar aanleiding van de ontvangen berichten over zijn optreden te onderhouden dan wel deze berichten met hem te bespreken, maar in verband hiermede wel een overplaatsing van Mager naar een andere inrichting heeft bewerkstelligd;

– dat het hier een overplaatsing naar de Mar. kazerne te X. betrof, waaromtrent de achtergronden aan klager ook niet zijn medegedeeld;
– dat klager heeft gesteld dat hij de overplaatsing in gunstige zin ervoer en daarbij verband legde met een bevordering tot oppei-kok; dit te meer omdat hij reeds in januari 1971 werd ingelicht over de overplaatsing, welke echter eerst op 26 juli 1971 zou plaatsvinden en derhalve bepaald geen acuut karakter had;
– dat het door klager omtrent zijn ondergeschikten in de officierskombuis van het Mar. opleidingskamp gestelde ter zitting ondersteund is door de sergeant-hofmeestersJ. en R.

Het evenoverwogene leidt tot de conclusie dat het onderzoek, zoals door verweerder ingesteld, niet voldoende duidelijkheid heeft verschaft omtrent de in casu van belang zijnde feiten en omstandigheden. Al hetgeen verweerder terzake in het bestreden besluit heeft overwogen en naderhand heeft aangevoerd kan de Raad niet tot een ander oordeel leiden.

Een en ander brengt mede dat het bestreden besluit, voor zover dat betrekking heeft op het conduiterapport over de periode 16 april 1971 tot 1 juli 1971 nietig moet worden verklaard met bepaling dat verweerder op klagers bezwaarschrift een nieuw besluit dient te nemen.

De Raad acht termen aanwezig een gelijke beslissing te geven ten aanzien van het over het andere conduiterapport handelende deel van het bestreden besluit; dit mede in verband met de zonder nadere gegevens toch wel enigszins bevreemdende omstandigheid dat door de rapporteur W. ter zitting is verklaard dat hij in het tijdvak, waarover dat rapport handelt, in het geheel geen klachten over het optreden van klager ontving.

III. *Beslissing*

De Centrale Raad van Beroep,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart nietig het besluit van verweerder van 21 mei 1974;

Verstaat dat verweerder op klagers bezwaarschrift een nieuwe beslissing zal nemen met inachtneming van hetgeen in 's Raad uitspraak is overwogen. –

NASCHRIFT

Een interessante uitspraak, welke meer licht geeft in de opvatting van de hoogste ambtenarenrechter met betrekking tot de normen, waaraan het onderzoek in het administratieve beroep dient te voldoen.

De c.r. verwijst naar eerdere uitspraken – zie b.v. 17-5-1972, *m.a.w. 1971/K8, M.R.T. 1973/121 – waarin met de toen gevolgde methode van onderzoek – dezelfde als in het nu gepubliceerde geval – genoegen werd genomen. In die uitspraak is evenwel ook overwogen – en de c.r. herinnert er hier aan – dat zulks niet steeds het geval zal zijn.*

Welnu, de hiervoren weergegeven uitspraak geeft een goed voorbeeld van een situatie, waarin naar het oordeel van de ambtenarenrechter, dieper speuren geboden is.

Als belangrijke gronden daarvoor worden hier o.m. genoemd: de rapporteur is in zijn beschouwingen op geen enkele wijze ingegaan op hetgeen in het bezwaarschrift is gesteld; de klager is destijds over zijn optreden, dat tot een wat mindere waardering aanleiding gegeven heeft, niet onderhouden.

De verweerder krijgt in deze zaak daarom de opdracht van het c.r. het nog maar eens over te doen.

Naar het mij voorkomt kan uit deze uitspraak worden afgeleid, dat de c.r. niet bereid is altijd in te stemmen met de, ook in dit bestreden besluit voorkomende, passage, dat er geen reden is om te twijfelen aan de mening van de rapporteur. Het zal uiteraard van de omstandigheden afhangen, of er reden is die mening aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Ten slotte verdient de aandacht de passage in het bestreden besluit over de waarderingshoogte en de verschillende interpretatie door verschillende beoordelaars. Dit is ongetwijfeld juist, maar roept aan de andere kant de vraagt op, of met betrekking tot de bevordering het gemiddelde over de laatste 5 beoordelingen wel zo absoluut genomen mag worden.

E.H.N.

Commandant Zeemacht in Nederland

Beslissing in administratief beroep van *24* september *1974*

Overmatig drankgebruik van een kwartiermeester in diens eigen woning leidt tot een incident en tenslotte tot politioneel ingrijpen. De zaak heeft geen straf- of tuchtrechtelijke gevolgen maar wordt wel – in een drietal rubrieken – tot uiting gebracht in een conduiterapport. Na ingediend klaagschrift beslist CZM Ned dat het minder juist is e.e.a. tot uitdrukking te brengen in de „cijferrubrieken" van het conduiterapport. Wel juist oordeelt hij feitelijke weergave in de rubriek XI (bijzonderheden).

(Voorschrift conduiterapporten zeemacht, VVKM I art. 260, 411).

DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLAND

Gelezen

1. het klaagschrift van kwartiermeester R. van *4* juni *1974,* gericht tegen de beoordelingen voorkomende in het door de commandant van de marinekazerne – hierna te noemen verweerder – over betrokkene opgemaakte conduiterapport over het tijdvak van 5 november *1973* tot 6 mei *1974;*

2. de beschouwingen van verweerder;

3. de nadere bemerkingen van klager;

Gelet op

a. het Voorschrift betreffende het administtatieve beroep, bedoeld in

artikel 97 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (KB van 4 april 1970, nr. 53);

b. het Voorschrift conduiterapportcn zeemacht (VVKM 1);

Overwegende vooraf

dat op 28 mei 1974 aan klager mededeling werd gedaan conform het gestelde in punt 260 van VVKM l en dat hem op gelijke datum mededeling is gedaan conform het gestelde in punt 411 van VVKM 1 door middel van verweerders brief van die datum;

dat aan klager, blijkens het conduiterapport, op 29 mei 1974 inzage daarvan is verleend;

dat klager bij klaagschrift van 4 juni 1974 – derhalve binnen de daarvoor gestelde termijn – in beroep is gekomen en daarin mitsdien kan worden ontvangen;

dat, gelet op het gestelde in artikel 3 **(3)** van genoemd Voorschrift betreffende het administratieve beroep, de beschouwingen van verweerder aan klager werden toegezonden, teneinde deze in de gelegenheid te stellen nadere bemerkingen naar aanleiding daarvan te maken;

dat in de onderhavige aangelegenheid van partijen thans voldoende gegevens zijn verkregen om tot een oordeel te kunnen komen en dat de inhoud van de stukken niet wederom in extenso behoeft te worden weergegeven, aangezien deze bij partijen genoegzaam bekend mag worden verondersteld;

Overwegende

dat het beroep, blijkens het klaagschrift, is gericht tegen de volgende passages:

rubriek VIa, militaire eigenschappen : voldoende – 5;
rubriek VII, gedrag : voldoende – 5;
rubriek XI, toelichting : „beoordeelde heeft op de avond „van 2 mei 1974 getoond op het „gebied van gebruik van alcohol- „houdende drank, een duidelijk „tekort te bezitten aan zelfbe- „heersing en wilskracht";

Overwegende vervolgens

dat met betrekking tot de feiten en omstandigheden, welke tot de gewraakte beoordelingen hebben geleid, zakelijk weergegeven, werd verklaard door:

1. ***verweerder:***

dat, ongeacht waar klager zich op de avond van 2 mei 1974 bevond en in welk tenue hij thuis was gekleed en of het nu na scheepstijd was of niet, de kern van de zaak wordt gevormd door het Ieit dat klager op genoemde datum door een overmatig alcoholgebruik zichzelf in een zodanige toestand heeft gebracht dat hij moeilijkheden heeft veroorzaakt en voor zijn eigen veiligheid en die van anderen, door de Koninklijke marechaussee

werd meegenomen en voor de nacht ter ontnuchtering werd ingesloten, ongeacht of dit nu al dan niet met zijn toestemming gebeurde c.q. op verzoek van zijn echtgenote;

dat klager hierdoor blijk heeft gegeven van een duidelijk tekort aan zelfbeheersing en wilskracht, hetgeen dan ook in het onderhavige conduiterapport tot uitdrukking werd gebracht;

2. klager:

dat hij zich door de betreffende passages van het conduiterapport ernstig tekort gedaan voelt, aangezien het voorval in kwestie geheel binnen de privé-sfeer heeft plaatsgevonden, te weten in klagers eigen woning, buiten scheepstijd en zonder dat hij in uniform was gekleed;

Overwegende dienaangaande

dat, gezien de standpunten van beide partijen, moet worden gesteld dat deze twee uitersten vertegenwoordigen, te weten het geheel wel of niet in aanmerking nemen van de betreffende voorvallen bij het tot stand komen van het beoordelingsresultaat;

dat naar de mening van hem – commandant der zeemacht in Nederland – een meer genuanceerde visie noodzakelijk is, hetgeen in de thans volgende overwegingen nader zal worden toegelicht;

- dat de toedracht der feiten binnen het kader van deze behandeling niet verder tot in alle details behoeft te worden nagegaan, doch dat in het algemeen wel moet worden geconstateerd, dat klager door het voorgevallene ongetwijfeld in minder gunstige zin van zich heeft doen spreken;

– dat uit het onderzoek is gebleken dat de gebeurtenissen op 2 mei 1974, deels op formele deels op materiële gronden, geen aanleiding hebben gevormd tot het instellen van een strafvervolging, noch tot het terzake toepassen van een krijgstuchtelijke correctie;

– dat het, vooral gezien het in het vorige punt gestelde, met betrekking tot de onderhavige aangelegenheid niet juist wordt geacht de betreffende voorvallen thans langs andere weg te introduceren op een wijze die – zij het indirect – toch de uitwerking van een straf zou kunnen hebben;

– dat verwerking in een conduiterapport op de wijze als waarvan hier sprake is, bovendien het algemene bezwaar oplevert, dat de persoonlijke visie van een beoordelaar tot verschillen kan leiden met betrekking tot de aan een bepaalde gebeurtenis toe te kennen betekenis, tot uiting komend zowel in het aantal van de daarbij te betrekken rubrieken als in de aan elk daarvan toe te kennen waarderingshoogte;

– dat het derhalve om praktische redenen en op grond van een zo groot mogelijke rechtsgelijkheid aanbeveling verdient gebeurtenissen als de onderhavige niet steeds en zonder meer van directe invloed te laten zijn op de cijfermatige beoordelingen in een conduiterapport, aangezien aldus een duidelijker beeld blijft bestaan van overige hoedanigheden – dat wil zeggen los van het falen in kwestie – en zulks bovendien de mogelijkheid biedt voor al dergelijke gevallen dezelfde maatstaven aan te houden;

– dat een en ander evenwel in zoverre geen volledig ingaan op klagers argumenten inhoudt, dat – ook al zou van bepaalde voorvallen gezegd moeten worden dat zij zich volledig in de zogenaamde privé-sfeer hebben afgespeeld – daaraan toch niet geheel kan worden voorbijgegaan, aangezien zij één en dezelfde persoon betreffen en toch in meerdere of mindere mate bijdragen tot het vormen van een beeld der totale eigenschappen van een beoordeelde, waaraan de kunstmatige scheiding tussen privé- en dienstsfeer niet zonder meer in de weg mag staan;

Overwegende verder

dat het – op de voet van de hiervoor ontwikkelde beginselen – in de onderhavige aangelegenheid minder juist wordt geoordeeld klagers falen tot uitdrukking te brengen in een waarderingsverlaging van bepaalde rubrieken, met name de rubrieken VIa (militaire eigenschappen) en VII (gedrag);

dat hij – commandant der zeemacht in Nederland – het echter wel noodzakelijk oordeelt de betreffende voorvallen en de daaruit met betrekking tot de persoon van klager blijkende tekortkomingen als zodanig te signaleren, opdat deze bij de meningsvorming over klager en bij het overwegen van diens carrièremogelijkheden door de bevoegde bevorderingsautoriteit naar hun juiste waarde in aanmerking kunnen worden genomen;

dat hiertoe in het onderhavige geval destemeer reden bestaat, omdat thans bepaald niet voor de eerste maal in de loopbaan van klager sprake is van de ongunstige uitwerking van overmatig alcoholgebruik en bovendien een inmiddels toegepaste medische behandeling kennelijk (nog) niet het gewenste resultaat heeft mogen opleveren;

Overwegende in conclusie

dat de door de beoordelaar toegekende waarderingen in de rubrieken VIa en VII van het betreffende conduiterapport dienen te vervallen;

dat hij – commandant der zeemacht in Nederland – het, bij gebreke aan gegevens, ook niet juist acht deze waarderingen terug te brengen op de hoogte zoals die door de rapporteur werd toegekend;

dat verder niet over voldoende informatie wordt beschikt om andere beoordelingen daarvoor in de plaats te stellen;

dat het bovendien noodzakelijk wordt geacht in rubriek XI (bijzonderheden) van het conduiterapport een duidelijke – zuiver op feiten gebaseerde – vermelding op te nemen van de betreffende voorvallen alsmede van de daaruit blijkende aspecten in klagers persoonsbeeld;

dat het tenslotte in klagers eigen belang wenselijk wordt geoordeeld de onderhavige aangelegenheid, alsmede de daaraan ten grondslag liggende – ook in het verleden reeds meermalen gebleken – oorzaken, onder de aandacht te brengen van de betreffende medische en sociale diensten, waartoe van de zijde van hem – commandant der zeemacht in Nederland – de nodige stappen zullen worden ondernomen;

Beschikkende op het beroep;

Verklaart dit gegrond binnen de grenzen van de hiervoor ontwikkelde beginselen;

Bepaalt dat de waarderingen in de rubriek VIa (militaire eigenschappen) en VII (gedrag) zullen worden teniet gedaan en daarvoor geen ander oordeel in de plaats zal worden gesteld;

dat de thans in rubriek XI (bijzonderheden) opgenomen omschrijving zal komen te vervallen en dat deze zal worden vervangen door de volgende passage:

„Beoordeelde veroorzaakte op de avond van 2 mei 1974, na een aan-
„zienlijke hoeveelheid alcoholhoudende drank te hebben genuttigd, een
„incident in de privé-sfeer, dat heeft geleid tot het optreden van de ge-
„meentepolitie Den Helder en van de Koninklijke marechaussee (rapport
„nr. 84/74 brigade Den Helder), doch terzake waarvan geen strafvervol-
„ging noch krijgstuchtelijke bestraffing is gevolgd.

„Het overmatig drankgebruik daarbij kan niet als eenmalig worden
„beschouwd, aangezien dit ook in het verleden meerdere malen werd
„gesignaleerd, tot een medische behandeling heeft geleid en in enkele
„gevallen tot krijgstuchtelijke correctie aanleiding heeft gegeven";

NASCHRIFT

Het lijkt een gelukkige gedachte om het drankmisbruik, dat in de privé-sfeer had plaats gevonden, niet in de cijferwaardering tot uitdrukking te willen brengen. Ook al is de cijferwaardering niet het enige criterium, dat met betrekking tot het bevorderingsbeleid gehanteerd wordt, een voorval als het onderhavige zou anders wellicht een te zwaar accent krijgen voor de promotiegang.

Overigens verdient wel opmerking, dat de privé-sfeer i.c. wel in de openbaarheid was gekomen doordat politie ingrijpen noodzakelijk is geweest.

E.H.N.

Koninklijk Besluit van 30 juli 1974, no. 88

(Dienstplichtwet art. 15, 20)

Afwijzende ministeriële beslissing op het vrijstellingsverzoek van een dpl. onderwijzer wordt gevolgd door een vijftal beroepschriften; drie daarvan worden wegens termijnoverschrijding niet-ontvankelijk, de twee andere ongegrond verklaard.

WIJ JULIANA, ENZ.

Beschikkende op de beroepen, ingesteld door B.T. te W., burgemeester en wethouders van E., de Oudercommissie van de F.-school en D.E., allen te E., en S.T., dienstplichtige der lichting 1971 uit W., tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 10 oktober 1973, Afdeling Dienstplichtzaken, no. 51.03.20.445, waarbij aan S.T., voornoemd, vrij-

stelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd;

De Raad van State, Afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 juni 1974, no. 2225/II;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie, *C.* L. J. van Lent, van 23 juli 1974, hoofdafdeling dienstplichtzaken, bureau beroepszaken, nr. 51.03.20.445;

Overwegende dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de aangevoerde omstandigheid, dat de dienstplichtige als onderwijzer werkzaam is aan de F.-school voor gewoon lager onderwijs te E. en in die functie bezwaarlijk kan worden gemist, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te beschouwen in een bijzonder geval te verkeren;

dat de dienstplichtige en de vader van de dienstplichtige in vrijwel gelijkluidende beroepschriften aanvoeren, dat opkomst voor eerste oefening van de dienstplichtige op velerlei bezwaren stuit; dat op de school waaraan hij verbonden is, reeds gedurende enige tijd een vacature bestaat; dat er derhalve 2 vacatures zullen ontstaan, indien hij zijn dienstplicht zou moeten vervullen; dat de dienstplichtige gedurende 3 avonden per week pedagogiek studeert aan de Rijks Universiteit te Utrecht; dat voor deze studie een groot bedrag is geïnvesteerd; dat de vader van de dienstplichtige de studiekosten altijd heeft betaald; dat deze daarvoor zelfs van baan is veranderd en in een continu-bedrijf is gaan werken om meer te verdienen, omdat een studiebeurs werd afgewezen; dat de dienstplichtige op 5 juli 1973 is gehuwd; dat deze met zijn echtgenote boven een dagverblijf voor geestelijk gehandicapte kinderen woont; dat dit pand na 17.00 uur geheel verlaten is; dat voorts de panden daarnaast kantoorgebouwen zijn en derhalve eveneens na 17.00 uur verlaten zijn; dat het woonhuis geen eigen ingang heeft, zodat de echtgenote van de dienstplichtige des avonds door het verlaten pand moet lopen om haar woning te bereiken; dat zij nerveus is en daarvoor onder medische behandeling is; dat zij er erg tegenop ziet des avonds alleen in de woning te moeten blijven; dat zij in haar kennissenkring diverse gevallen van vrijstelling van militaire dienst heeft meegemaakt; dat naar haar mening vrijstelling werd verleend om minder urgente redenen dan in het onderwerpelijke geval; dat het haar indruk is dat met de verlening van vrijstelling willekeurig wordt omgesprongen;

Overwegende ten aanzien van de ontvankelijkheid:

dat ingevolge artikel 20, eerste lid, der Dienstplichtwet iedere belanghebbende tot uiterlijk de tiende dag na de dag, waarop de uitspraak ter algemene kennis is gebracht, bij Ons in beroep kan komen;

dat de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie op 11 oktober 1973 ter algemene kennis is gebracht;

dat het beroepschrift van burgemeester en wethouders van E. eerst op

26 oktober 1973 bij de burgemeester van W. is ingekomen;

dat voorts de beroepschriften van **C.,** namens de Oudercommissie van de F.-school en van D.E. op 31 oktober 1973 bij Ons zijn ingekomen;

dat derhalve vorengenoemde appellanten de wettelijk gegunde termijn hebben overschreden en mitsdien niet-ontvankelijk zijn in hun beroep;

Overwegende ten aanzien van de hoofdzaken:

dat op grond van de overgelegde bescheiden en het verhandelde in de openbare vergadering van de Afdeling van de Raad van State voor de geschillen van bestuur moet worden aangenomen, dat de bezwaren, welke rijzen als gevolg van het verblijf van de dienstplichtige in werkelijke dienst ten aanzien van de F.-school voor gewoon lager onderwijs te E. niet van zodanige aard zijn, dat aanleiding kan worden gevonden een bijzonder geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet, op grond waarvan vrijstelling van dienst verleend zou kunnen worden, aanwezig te achten;

dat de bezwaren ten aanzien van de echtgenote van de dienstplichtige evenmin aanleiding kunnen geven tot een vrijstelling wegens een bijzonder geval;

dat ook overigens niet is gebleken van de aanwezigheid van een zodanig bijzonder geval;

dat de gevraagde vrijstelling mitsdien terecht is geweigerd;

Gezien de Dienstplichtwet;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

1. **C.,** D.E. en burgemeester en wethouders van E. niet-ontvankelijk te verklaren in hun beroepen, en

2. de beroepen ingesteld door S.T. en B.T. ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit.

Porto Ercole, 30 juli 1974

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

C. L. J. VAN LENT

Koninklijk Besluit van 8 januari 1975, no. 63

(Dienstplichtwet art. 15, 16, 17)

De Kroon verleent vrijstelling van dienst voor de tijd van een jaar aan een dpl. die persoonlijk onmisbaar wordt beschouwd voor de instandhouding van zijn vaders zaak (Landbouwmachines en winkel in bedrijfsbenodigdheden).

WIJ JULIANA, ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door O.W. te F., tegen de beslissing van Onze Minister van Defensie van 29 maart 1974, Afdeling Dienstplichtzaken, no. 53.06.28.545, waarbij aan zijn zoon J.W., dienstplichtige der lichting 1973 uit G, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens persoonlijke onmisbaarheid is geweigerd;

De Raad van State, Afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 december 1974, no. 2380/II;

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie, C. J. L. van Lent, van 30 december 1974, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken bureau beroepszaken, nr. 40.596;

Overwegende dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de ontvangen ambtelijke inlichtingen hem niet de overtuiging hebben geschonken, dat door het verblijf van de dienstplichtige in werkelijke dienst voor eerste oefening onoverkomelijke bezwaren zullen ontstaan voor de instandhouding der middelen van bestaan van zijn naaste verwanten;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat de opkomst van de dienstplichtige in werkelijke dienst op onoverkomelijke bezwaren stuit; dat het bedrijf voorziet in een volledige mechanisatie- en werktuigenvoorziening van de landbouw- en loonwerkersbedrijven; dat daarnaast een benzine- en gasoliepomp wordt geëxploiteerd met een jaarlijkse omzet van 120.000 liter en tevens een winkel in kleinbedrijfsbenodigdheden met een jaarlijkse omzet van *f* 10.000,–; dat behalve deze afdeling, welke één man reeds een volledige dagtaak bezorgt, het bedrijf praktisch en zakelijk wordt verdeeld in drie afdelingen, namelijk de verkoop van alle soorten landbouw- en oogstmachines en verplegingswerktuigen, transport, inwerkingstelling en verzorging van deze machines en werktuigen, met de daaraan verbonden administratieve werkzaamheden; dat het nog een betrekkelijk jong maar sterk groeiend bedrijf is, mede door het verdwijnen van een groot aantal zelfstandige smeden uit de omgeving; dat het bedrijf gunstig en centraal ligt ten opzichte van de omliggende cultuurgronden; dat appellant uitsluitend belast is met de verkoop van een grote verscheidenheid aan diverse landbouwmachines; dat hij hieraan een volledige dagtaak heeft, zodat er geen tijd overblijft om zich voor het overige werk in te zetten; dat het ook niet mogelijk is voor deze werkzaamheden een vervanger aan te trekken; dat de huidige welvaart in het bedrijf wordt bepaald door de verkoop; dat ten tijde van de studie van de dienstplichtige, de verkoop door vertegenwoordigers geregeld tot teleurstellende resultaten voor het bedrijf heeft geleid; dat zijn echtgenote, naast haar huishoudelijke werkzaamheden, tot taak heeft de volledige verzorging van de oliepompen en gedeeltelijke behartiging van de winkel, hetgeen bij haar eerder aanleiding heeft gegeven tot een overspannen toestand; dat zijn dochter studeert, waardoor zij niet in het bedrijf kan worden ingezet; dat de dienstplichtige in het bezit is van de diploma's u.l.o., h.a.v.o. en 2 diploma's lassen; dat hij verder studeert voor constructie-bankwerker en metaalbewerker en de kennis van trekkers en ingewikkelde oogstbouwmachines, waarvoor hij binnenkoit examen moet doen; dat de dienstplichtige geheel alleen de service verzorgt van ongeveer 100 nieuwe en 50 gebruikte tractoren, oogstbouw- en verplegingsmachines; dat de pro-

duktie van werktekeningen van de nieuw te bouwen verplegingsmachines eveneens berust bij de dienstplichtige; dat vervanging van de dienstplichtige niet mogelijk is; dat het bedrijf alleen met succes kan blijven voortbestaan door inzet van eigen werkkrachten; dat appellant noodgedwongen binnenkort voorf 150.000,– moet investeren aan de bouw van een opslagruimte; dat, indien de dienstplichtige ter vervulling van zijn dienstplicht zal worden opgeroepen, dit zal leiden tot verval van het bedrijf en honderden landbouwers in moeilijkheden zullen komen door niet tijdig gerepareerde machines, hetgeen vooral gedurende de oogsttijd catastrofale gevolgen zal hebben;

Overwegende dat op grond van de overgelegde bescheiden en het verhandelde in de openbare vergadering van de Afdeling van de Raad van State voor de geschillen van bestuur moet worden aangenomen, dat door het verblijf van de dienstplichtige in werkelijke dienst voor eerste oefening onoverkomelijke bezwaren zullen ontstaan voor de instandhouding van de middelen van bestaan van personen als bedoeld in artikel 16, tweede lid, der Dienstplichtwet;

dat de gevraagde vrijstelling mitsdien alsnog behoort te worden verleend;

Gezien de Dienstplichtwet;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

met vernietiging van de bestreden beslissing van Onze Minister van Defensie, aan J.W., dienstplichtige der lichting 1973 uit ***G.,*** wegens persoonlijke onmisbaarheid vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige te verlenen voor de tijd van een jaar.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Psychiatrisch Juridisch Gezelschap 5 februari 1975[1]

Vrijwel gelijktijdig met het beraad van de ministers over de uitbreiding van de gewetensbezwaren tegen de militaire dienst hield prof. jhr. mr. Th. W. van den Bosch voor het PJG een voordracht over ,,strafrecht en ,,gewetensproblematiek''. Uitvoerig behandelde hij de vraag of ook gewetensbezwaren op politieke gronden erkenning verdienen. Zoals bekend is de erkenning van gewetensbezwaren geregeld in de Wet gewetensbezwaren militaire dienst van 27 september 1962 S 370, die op 1 december 1964 in werking is getreden. Zelf behoort de spreker tot de tegenstanders van een uitbreiding tot politieke bezwaren. Hij ging uit van de stelling, dat erkenning van gewetensbezwaren in het algemeen slechts mogelijk is, wanneer daardoor geen andere essentiële belangen worden geraakt, of wanneer het mogelijk is aan de gewetensbezwaarden tegemoet te komen op een wijze, die aan het bereiken van de doeleinden van de desbetreffende wet geen of weinig afbreuk doet en die in ieder geval geen nadeel voor derden of ongerechtvaardigd voordeel voor de betrokkene met zich meebrengt.

Maar juist deze voorwaarden zijn volgens de spreker niet vervuld bij de weigering om militaire dienst te verrichten, omdat die dienst nu eenmaal meebrengt dat men aanvaardt – zoals Nuizinga het uitdrukt – ,,zijn vaderland te dienen om te doden of te sterven, als de militaire plicht ,,dat beveelt''. Wie dienst weigert laat een ander de kastanjes voor zich uit het vuur halen. Aan de hand van de geschiedenis van de totstandkoming van het huidige artikel 196 van de Grondwet en van de dienstweigeringswet 1923 en van de wet van 1962 betoogde de spreker, dat de huidige wetstekst van artikel 2 van deze laatste wet (,,Ernstige gewetens-,,bezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomelijke gewetensbe-,,zwaren van hem wiens godsdienstige of zedelijke overtuiging hem deel-,,neming aan elk oorlogsgeweld verbiedt'') erkenning van zuiver politieke bezwaren niet toelaat. Ook is naar zijn mening deze uitleg niet in strijd met het verdrag van Rome. Hij betreurde het dat de schriftelijke behandeling van het op 17 februari 1971 ingediende ontwerp van wet 70/71 II, 11155 zolang gerekt wordt en dat men heeft ,,nagelaten in een breed opge-,,zet onderzoek te peilen of nu werkelijk uitbreiding van de gronden voor ,,erkenning van gewetensbezwaren wenselijk en verantwoord is''. Ofschoon niet enthousiast had hij vrede met de initiatiefwet van De Gaay Fortman en Jurgens (de wet van 23 december 1974, S. 781) waarbij de verantwoordelijkheid voor de tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden is verplaatst van het ministerie van defensie naar het ministerie

---

[1]) Overgenomen **uit N.J.B. 1975, blz.** 498

van sociale zaken. Met sympathie sprak hij over de Jehova's getuigen en was het eens met hun vrijlating uit Bankenbos in afwachting van de wetswijziging en het uitstel van eerste oefening dat hun op diezelfde grond is verleend, al vond hij deze oplossing ,,niet zonder gevaren", omdat andere groepen er een precedent in zouden kunnen zien.

Uitvoerig ging de spreker in op de onwenselijkheid om in het geval van de militaire dienst de grens te veel naar de kant van de gewetensbezwaarde te verleggen. De vervangende dienst achtte hij ook een probleem, al achtte hij het een gelukkige oplossing dat een aantal erkende dienstweigeraars, ,werken op het gebied van de gehandicapten, de maatschappe-,,lijk ontspoorden en de gezondheidszorg". Niet weinigen worden ,,door ,,dit werk zelfs zozeer gegrepen, dat zij in de aanvankelijk verplichte tewerkstelling hun levensvervulling hebben gevonden".

Een niet minder uitvoerige beschouwing wijdde de spreker aan het straftoemetingsbeleid van de militaire en de burgerlijke rechter, waarbij een tendens te bespeuren valt, om niet meer zulke lange vrijheidsstraffen op te leggen als tevoren. Toch zal volgens hem de wetgever hier de uiteindelijke oplossing moeten geven.

In zijn slotwoord kwam hij terug op zijn stelling, dat de gewetensbezwaren op politieke gronden niet moeten worden aanvaard. Hij vroeg zich o.a. af, ,,of het nu noodzakelijk en praktisch uitvoerbaar is om tege-,,moet te komen aan de bezwaren van de groep atoompacifisten". Ook voor degenen die dienstweigeren omdat zij in de Navo geen vertrouwen hebben, wilde hij erkenning van hun bezwaren niet toelaten. Hij bestreed in dat opzicht Röling, die geschreven heeft: ,,mijn stelling is niet, dat ,,iemand die meent dat de samenwerking van NAVO en Portugal misda-,,dig is, de plicht heeft dienst te weigeren. Maar ik vermag niet in te zien, ,,waarom hij niet tenminste het recht zou hebben op die grond dienst te ,,weigeren, waarom zijn gewetensbezwaar minder gelding zou hebben dan ,,de in de Wet genoemde gewetensbezwaren tegen geweld in het algemeen". De spreker was van oordeel, dat dienstweigering op die gronden te ver gaat. Hij zei: ,,De NAVO bestaat reeds op dit ogenblik, maar haar ,,primaire taak is de verdediging tegen een gewapende aanval die Neder-,,land en de bondgenoten zal treffen. Dan is elke hulp bijzonder welkom, ,,ook al hebben sommige bondgenoten zich in het verleden minder netjes ,,gedragen".

Ter adstructie van dit standpunt citeerde Van den Bosch uitvoerig Churchill's rede van 1941, waarin deze op zeer welsprekende wijze uiteenzette, waarom hij – ofschoon anti-communist – de hulp van Rusland aanvaardde ter bestrijding van Hitler. Duidelijk trok de spreker een parallel tussen de periode van 1941 en het huidige tijdsgewricht, zeggende: ,,Wij moeten ervan uitgaan, dat wanneer de Nederlandse krijgsmacht op ,,last van de Nederlandse regering wordt ingezet, dat het dan zal zijn voor ,,een doel dat te vergelijken is met de vernietiging van Nazi-Duitsland,

,,dat het dan gaat om het voortbestaan van onze samenleving, om het be-
,,houd van waarden, die de noodzakelijke voorwaarden zijn, dat de mens
,,zich vrij zal kunnen ontplooien en ontwikkelen".

Uitbreiding van de gronden voor erkenning van gewetensbezwaren zou naar zijn oordeel een van de grondpijlers van het defensiesysteem, de dienstplicht kunnen aantasten. Het was vooral op dit laatste punt, dat de discussie na afloop van de voordracht zich toespitste.

Door verschillende sprekers werd de vraag gesteld, of niet de voorkeur moest worden gegeven aan een strijdmacht van beroepsmilitairen, die uit vrije verkiezing zich daarvoor zouden aanmelden. Naar de mening van de spreker zou dan de getalssterkte van zulk een leger te gering worden. Bovendien achtte hij het gevaar van een staat in de staat niet denkbeeldig.

J. M. van Bemmelen

Een opmerking

Bij vonnis van de Arrondissementskrijgsraad te Arnhem van 22 augustus 1974, gepubliceerd in MRT LXVIII (1975) nr. 4 op blz. 216, is een dienstplichtig soldaat veroordeeld wegens opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd naar aanleiding van een hem door een officier gegeven opdracht.

Bij lezing van dit vonnis, in een zaak waarin kennelijk geen informatiën zijn gehouden, viel mij op dat de meerdere aan wie de soldaat opzettelijk ongehoorzaam was dezelfde naam droeg als de luitenant die als oudste officier lid was van de commissie van Huishoudelijk Onderzoek. Aangezien ik er niet van kan uitgaan dat bij 41 Painfbat twee officieren dienen met de naam A. F. de Nijs, die bovendien nog beiden tweede luitenant zouden zijn, kwam ik tot de conclusie dat het hier één persoon moest betreffen, hetgeen mij bevreemdt.

Alhoewel omtrent het huishoudelijk onderzoek in nog van kracht zijnde militaire voorschriften, waarover een commandant kan beschikken weinig of geheel niets voorkomt[1]) wat kan wijzen op de eisen, waaraan een dergelijk onderzoek dient te voldoen, geloof ik toch dat hier iets onwenselijks is geschied. De soldaat die zich te vroeg in burger kleedde, wordt eerst door een onderofficier en vervolgens door een officier opgedragen zich te verkleden in uniform. Beide opdrachten – herhaald – weigert hij uit te voeren. Wat er ook aan de hand moge zijn, één ding is zeker: emotie, zowel bij de dienstplichtige soldaat als bij de officier en de onderofficier. Op dit gebeuren moet tenminste gevolgd zijn: rapport

---

[1]) Eigenlijk alleen VS 27-1 4e druk punt 32 en bijlage D.

aanzeggen en een voorlopig arrest dat door de krijgsraad wordt gelijkgesteld met drie dagen verzwaard arrest, terwijl de soldaat, die – ten onrechte – eerder weg wilde voor het regelen van privé-zaken, deze nu zeker niet kon regelen. Kortom: wederom emotie.

Ik kan me goed voorstellen dat de soldaat zich niet prettig voelde toen hem werd medegedeeld dat het huishoudelijk onderzoek zou worden gehouden door – onder andere – een luitenant, die zo nauw bij de zaak betrokken was.

Alhoewel hieromtrent geen voorschriften bestaan, moet ik toch opmerken, dat dit geen gelukkige oplossing is geweest. Misschien is ook hier routinematig het huishoudelijk onderzoek opgedragen aan personeel van de compagnie waaruit de verdachte afkomstig is en was dit team het enig beschikbare tweetal, toch had dit moeten worden vermeden.

Ten eerste om emotionele redenen: De soldaat is – ondanks beste pogingen van de officier in kwestie dit te vermijden – toch geremd in zijn uitingen. Alhoewel ik niet wil veronderstellen dat dit hier het geval zou zijn, wordt het hem vrijwel onmogelijk gemaakt bv in zijn ogen ernstige beleidsfouten van betrokken meerderen naar voren te brengen. Een ander aspect van dezelfde emotionele betrokkenheid is dat bij de verdachte het idee kan postvatten bij voorbaat al ongelijk te zullen krijgen, omdat hij zijn zaak in eerste instantie moet verkopen aan de officier die hem gerapporteerd heeft, en die hij van vooringenomenheid op zijn minst zal verdenken.

Ten tweede lijkt het mij te zijn in strijd met de geest van de Rechtspleging, waar in artikel 36 van kennisneming van de zaak onder andere zijn uitgesloten allen die op enigerlei wijze in de zaak zijn betrokken. Als dit geldt voor allen die optreden ná de verwijzing, zou dat dan niet evenzeer gelden voor diegenen, die in de zaak optreden vóór de verwijzing?

Tenslotte nog een puur formeel bezwaar: Hoe kan men als rapporteur of getuige verschijnen voor een uit twee personen bestaande commissie waarvan men zelf lid en bovendien nog voorzitter is? Wil het huishoudelijk onderzoek beantwoorden aan het doel „een zo volledig mogelijk „beeld van het gebeurde te verkrijgen"[2] en de materiële waarheid boven te halen, zonder het nadelige te sparen of het voordelige te verwaarlozen[3], dan verdient het aanbeveling de commissie van huishoudelijk onderzoek te doen bestaan uit 2 buiten de zaak staande officieren[4].

TH. J. CLARENBEEK
kapitein van de Verbindingsdienst

---

2) VS 27-1 4e druk punt 32.
3) Redactioneel artikel MRT 1948 (XLI) blz. 231.
4) DR. A. SPRUYT, De Regtspleging bij de Landmagt, Alphen aan de Rijn, 1940 blz. 13.

Personalia

Bij K.B. van 15 april 1975 is benoemd tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof en tijdelijk – voor de duur dat hij deze functie zal vervullen – bevorderd tot schout-bij-nacht van administratie MR. H. DE GROOT, kapitein ter zee van administratie. De installatie van het nieuwe lid vond plaats op 14 mei jl.

Door deze benoeming is voorzien in de vacature ontstaan door het aan schout-bij-nacht H. BAKKER verleende ontslag.

MR. R. J. *C.* GRAAF VAN RANDWIJCK, officier van justitie, in de rang van arrondissementsofficier van justitie, te Rotterdam is benoemd tot auditeur-militair-plaatsvervanger bij de arrondissementskriigsraad te Arnhem.

Tot auditeur-militair-plaatsvervanger werden benoemd:

1. bij de arrondissementskrijgsraad te Arnhem:
   - luitenant-kolonel Mr. J. H. GILLEBAARD;
   - majoor Mr. D. A. GRAATSMA:
   - majoor Mr. P. DE RIJK;

   allen behorend tot het dienstvak van de Militair Juridische Dienst;
2. bij de Mobiele krijgsraad buitenland landmacht en de Mobiele krijgsraad buitenland luchtmacht:
   - Mr. R. D. E. DAVERSCHOT, kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

BOEKAANKONDIGING

(PROF. MR. J. M. VAN BEMMBLEN): ,,Ons strafrecht'', Deel I, vijfde herziene en vermeerderdedruk. H. D. Tjeenk Willink; ingenaaid, prijs f 25, –.

Dat ,,Ons strafrecht'' sinds jaar en dag in een aanmerkelijke behoefte voorziet blijkt wel uit het feit dat sedert zijn verschijnen in 1959 de ene na de andere druk met korte tussenpozen van de persen rolde. Voor wat betreft Deel I thans reeds de vijfde. Opzet en indeling van deze nieuwe druk bleven ongewijzigd; dat nochtans de omvang toenam van 362 tot 419 bladzijden is vrijwel geheel terug te voeren op de verwerking van de jongste literatuur en jurisprudentie.

Het boekje – wederom in pocketformaat – behandelt het algemene deel van ons materiële strafrecht. Naast een zeer beknopte weergave van de geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht en een korte beschouwing van de diverse strafrechtstheorieën wordt wat dieper ingegaan op de basisbegrippen en algemene leerstukken als de nulla-poena-regel, methoden van interpretatie, strafbaar feit, schuld en opzet, wederrechtelijkheid, poging, deelneming, samenloop etc. etc.

In zijn voorwoord merkt de auteur op dat het werk weliswaar in de eerste plaats bestemd is voor studenten in de rechtsgeleerdheid, doch dat naar hij hoopt ook anderen er nut van zullen hebben, met name (toekomstige) hogere ambtenaren van politie, reclasserings- en gevangeniswezen, maatschappelijke werkers en journalisten. Het wil mij voorkomen dat in deze opsomming ook wel plaats is voor de militaire officieren, van wie immers een niet te verwaarlozen aantal vroeg of laat, b.v. als commanderend officier of lid van een militair rechtscollege met de hier behandelde stof in aanraking komt. Trouwens reeds bij de hantering van het militaire tuchtrecht is vertrouwdheid met de beginselen van ons strafrecht van niet te onderschatten betekenis.

B.

MILITAIR JUSTITIELE STATISTIEK

Overzicht over de jaren 1973 en 1974

De Directeur-Generaal van de Statistiek verschafte de redactie de statistische gegevens betreffende de militaire rechtspraak over het jaar 1974 met daarnaast de overeenkomstige gegevens over het jaar 1973.

Bedoelde gegevens zijn vervat in een zevental hieronder volgende staten welke achtereenvolgens weergeven:

Staat 1: de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, weergegeven in de aantallen militaire resp. commune misdrijven en overtredingen;

Staat 2: de aantallen personen waarvan het beroep door het Hoog Militair Gerechtshof werd afgedaan, waarbij eveneens onderscheiden militaire resp. commune misdrijven en overtredingen;

Staat 3: de omvang van de werkzaamheden bij de krijgsraden voor de Zeemacht, de Landmacht en de Luchtmacht, weergegeven in de aantallen militaire resp. commune misdrijven en overtredingen;

Staat 4: de aantallen officieren ,resp. onderofficieren en minderen ten aanzien van wie bij einduitspraak zaken werden afgedaan door het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgsraden, waarbij onderscheiden militaire resp. commune misdrijven en overtredingen;

Staat 5: de aantallen personen op wie de einduitspraken der onderscheiden krijgsraden betrekking hebben, waarbij onderscheiden militaire resp. commune misdrijven en overtredingen alsmede de aard dier einduitspraken;

Staat 6: de aantallen door de militaire rechter berechte misdrijven onderscheiden in categorieën;

Staat 7: De aantallen terzake van militaire resp. commune misdrijven en overtredingen bij de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht opgelegde krijgstuchtelijke straffen, onderscheiden naar de aard der sancties.

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof; 1973—1974

	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974
A. Onafgedaneberoepenop 1 januari	9	4	2	—	12	7	11	2
B. Beroepen in de loop van het jaar aangebracht	39	47	5	4	53	39	33	18
ingetrokken	4	5	—	—	7	2	3	—
C. Beroepen in de loop van het jaar afgedaan door het H.M.G.	40	44	7	4	51	36	39	16
D. Beroepen op 31 december nog onafgedaan	4	2	—	—	7	8	2	4

Staat 2. Personen vermeld in staat 1 rubriek C naar aard der vonnissen; 1973—1974

			gang	Veroordeling				
				Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Ged. onvoorw., ged.	Vrijspraak	Totaal
Militaire delicten	Misdrijven	1973	21	12	—	6	—	40[1])
		1974	9	27	1	4	—	44[2])
	Overtredingen	1973	3	2	—	—	1	7[1])
		1974	—	—	—	—	2	4[3])
Commune delicten	Misdrijven	1973	23	19	—	9	—	51
		1974	14	10	1	11	—	36
	Overtredingen	1973	16	14	—	5	—	39[4])
		1974	5	2	—	2	6	16[1])

[1]) Hieronder 1 oplegging van een krijgstuchtelijke straf.
[2]) Hieronder 3 opleggingen van een krijgstuchtelijke straf.
[3]) Hieronder 2 opleggingen van een krijgstuchtelijke straf.
[4]) Hieronder 4 niet-ontvankelijk-verklaring van het beroep.

Staat 3. Omvang van de werkzaamheden van de Krijgsraden; 1973—1974

a. Krijgsraden voor de Zeemacht b. Krijgsraden voor de Landmacht c. Krijgsraden voor de Luchtmacht	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974
A. Onafgedane zaken op 1 januari a.	39	29	15	3	70	64	373	323
b.	317	237	61	64	473	406	1 816	1 561
c.	18	8	98	209	74	79	275	276
Totaal	374	274	174	276	617	549	2 464	2 160
B. Zaken in de loop van het jaar ingeschreven .....a.	898	660	57	55	395	359	3 555	3 490
b.	2 876	2 731	1 435	1 297	1 779	1 585	13 267	13 604
c.	227	279	1 002	809	297	269	2 708	2 466
Totaal	4 001	3 670	2 494	2 161	2 471	2 213	19 530	19 560
C. Zaken in de loop van het jaar afgedaan								
1. door de rechter .....a.	15	11	—	—	151	120	70	33
b.	434	504	73	59	906	844	1 008	1 154
c.	70	67	60	11	149	137	142	167
Totaal	519	582	133	70	1 206	1 101	1 220	1 354
2. door de auditeur-militair ...a.	893	656	69	48	250	215	3 535	3 391
b.	2 522	2 136	1 359	1 247	940	758	12 514	12 345
c.	167	166	831	829	143	149	2 565	2 116
Totaal	3 582	2 958	2 259	2 124	1 333	1 122	18 614	17 852
waarvan:								
a. sepot .....a.	94	73	8	5	143	129	123	75
b.	681	654	251	280	693	568	723	604
c.	40	63	91	91	100	120	67	84
Totaal	815	790	350	376	936	817	913	763
b. instemming met krijgstuchtelijke afdoening .....a.	796	579	10	1	82	77	28	13
b.	1 678	1 250	134	19	125	120	35	15
c.	90	60	1	—	19	24	1	—
Totaal	2 564	1 889	145	20	226	221	64	28
c. terugverwijzing naar commanderende officier .....a.	—	—	—	—	—	—	—	—
b.	135	198	33	17	44	15	6	11
c.	37	42	—	1	20	3	—	2
Totaal	172	240	33	18	64	18	6	13
d. betaalde transacties .....a.			51	42			3 369	3 296
b.			941	924			11 733	11 670
c.			738	736			2 491	2 025
Totaal			1 730	1 702			17 593	16 991
D. Zaken op 31 december nog onafgedaan .....a.	29	22	3	10	64	88	323	389
b.	237	328	64	55	406	389	1 561	1 666
c.	8	54	209	178	79	62	276	459
Totaal	274	404	276	243	549	539	2 160	2 514

Staat 4. Personen op wie de in staat 1 en 3 achter rubriek C sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1973—1974

		1973		1974	
		Officieren	Onder-officieren en man-schappen	Officieren	Onder-officieren en man-schappen
A. Hoog Militair Gerechtshof					
Militaire delicten	Misdrijven	2	38	—	44
	Overtredingen	2	5	—	4
Commune delicten	Misdrijven	3	48	1	35
	Overtredingen	1	38	2	14
B. Krijgsraden voor de Zeemacht					
Militaire delicten	Misdrijven	2	13	—	11
	Overtredingen	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	3	148	2	118
	Overtredingen	5	65	3	30
C. Krijgsraden voor de Landmacht					
Militaire delicten		5	429	1	503
		2	71	—	59
Commune delicten	Misdrijven	10	896	6	838
	Overtredingen	15	993	19	1 135
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht					
Militaire delicten	Misdrijven	2	68	—	67
	Overtredingen	2	58	—	11
Commune delicten	Misdrijven	5	144	6	131
	Overtredingen	6	136	11	156

Staat 5. Personen vermeld in staat 4 rubrieken B, C en D naar aard der vonnissen; 1973—1974

Instantie en aard der delicten		Veroordeling			Vrijspraak	Onbevoegdverklaring van de rechter	Nietigverklaring van de dagvaarding	Terugverwijzing naar Comm. officier	Oplegging van een krijgst. straf
		Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Ged. onv. ged. voorw					
A. Krijgsraden voor de Zeemacht									
Militaire delicten — Misdrijven	1973	4	1	9	1	—	—	—	—
	1974	3	—	7	1	—	—	—	—
Militaire delicten — Overtredingen	1973	—		—	—	—	—	—	—
	1974	—	—	—	—	—	—	—	—
Commune delicten — Misdrijven	1973	87	1	52	11	—	—	—	—
	1974	59	4	37	20	—	—	—	—
Commune delicten — Overtredingen	1973	63	—	3	4	—	—	—	—
	1974	27	—	—	6	—	—	—	—
B. Krijgsraden voor de Landmacht									
Militaire delicten — Misdrijven	1973	233	32	136	11	—	—	—	22
	1974	251	20	183	19	—	—	17	14
Militaire delicten — Overtredingen	1973	63	—	2	8		—	—	—
	1974	55	—	2	2	—	—	—	—
Commune delicten — Misdrijven	1973	505	11	342	45	1	—	—	2
	1974	509	8	281	43	—	—	1	2
Commune delicten — Overtredingen	1973	916	2	43	43	3	1	—	—
	1974	1 006	—	104	42	2	—	—	—
C. Krijgsraad voor de Luchtmacht									
Militaire delicten — Misdrijven	1973	48	1	17	2	—	—	—	2
	1974	40	3	16	6	—	—	—	2
Militaire delicten — Overtredingen	1973	52		2	6	—	—	—	—
	1974	11	—	—	—	—	—	—	—
Commune delicten — Misdrijven	1973	91	6	43	6	—	—	—	3
	1974	70	—	58	9	—	—	—	—
Commune delicten — Overtredingen	1973	128	—	8	6	—	—	—	—
	1974	134	—	24	9	—	—	—	—

Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten: 1973—1974[1])

Aard der delicten	1973				1974			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	8	4	1	3	8	5	—	3
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht (art. 157 t/m 176)	3	1	—	2	2	2	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	27	23	—	4	33	25	—	8
IX Meineed	—	—	—	—	1	—	—	1
XII Valsheid in geschrifte (art. 225 t/m 235)	4	1	2	1	2	2	—	—
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	24	4	3	17	21	9	2	10
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	7	7	—	—	3	3	—	—
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	7	—	—	7	7	4	—	3
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	3	—	—	3	4	3	—	1
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	144	97	—	47	107	69	—	38
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	9	5	—	4	7	1	1	5
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	475	232	13	230	310	144	7	159
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	—	—	—	—	3	1	1	1
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	84	50	9	25	53	42	—	11
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	8	1	2	5	5	1	—	4
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	112	74	2	36	121	93	1	27
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	2	2	—	—	4	—	—	4
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	46	27	1	18	25	15	—	10
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	963	528	33	402	716	419	12	285

Vervolg **Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1973—1974**[1]

Aard der delicten	1973				1974			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
B. Bijzondere Wetten								
Wegenverkeerswet	398	280	11	107	334	215	5	114
Telegraaf- en Telefoonwet	4	1	—	3	8	4	—	4
Vuurwapenwet	41	32	—	9	57	51	—	6
Opiumwet	46	39	—	7	67	60	—	7
Distributiewet	10	10	—	—	21	20	—	1
Misdrijven Bijzondere Wetten	499	362	11	126	487	350	5	132
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek) Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichting onttrekt (art. 96 t/m 107)	275	130	30	115	317	172	23	122
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	199	138	9	52	200	121	7	72
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	61	50	4	7	81	51	2	28
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	12	9	—	3	7	3	—	4
VIII Verkeersmisdrijven (art. 162 t/m 164)	65	42	2	21	63	44	1	18
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht	612	369	45	198	668	391	33	244
Totaal rubrieken A, B en C	2 074	1 259	89	726	1 871	1 160	50	661
Aantal dubbeltellingen[2]	513	217	25	271	453	222	9	222
Aantal veroordelingen	1 561	1 042	64	455	1 418	938	41	439

[1]) Uitsluitend de onherroepelijk geworden uitspraken.
[2]) Personen, ter zake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld (begrepen in A, B en C).

Staat 7. Krijgstuchtelijke afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen; 1973—1974

		Koninklijke Marine				Koninklijke Landmacht				Koninklijke Luchtmacht				Totaal			
		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune	
		Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen
Hoofdstraffen																	
Berisping	1973	11	2	—	3	81	17	8	14	7	—	—	—	99	19	8	17
	1974	18	—	—	—	25	1	9	4	4	1	—	—	47	2	9	4
Strafdienst	1973	33	—	3	6	5	4	2	—	—	—	—	—	38	4	5	6
	1974	39	—	4	—	10	—	1	—	—	—	—	—	49	—	5	—
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappèl in kazerne of kwartier te zijn en te blijven	1973	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
	1974	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Licht arrest	1973	[1]543	[1] 8	[1] 41	[1] 20	357	73	43	33	42	—	1	—	942	81	85	53
	1974	[2]340	1	[2] 52	[2] 6	361	28	33	18	21	1	2	—	722	30	87	24
Verzwaard arrest	1973	203	—	42	—	1 205	41	133	20	120	—	5	—	1 528	41	180	20
	1974	179	—	20	1	1 038	7	87	8	101	2	1	—	1 318	9	108	9
Streng arrest	1973	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1974	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Verlaging	1973	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1974	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Geldboete	1973	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	1974	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	6	—	1	—
Totaal	1974	790	10	86	29	1 652	135	186	67	169	—	6	—	2 611	145	278	96
	1975	576	1	76	7	1 437	36	130	30	133	4	4	—	2 146	41	210	37
Bijkomende straffen																	
Inhouding van geldelijke militaire inkomsten	1973	23	—	4	1	52	3	4	—	—	—	—	—	75	3	8	1
	1974	9	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	13	—	1	—

[1]) Hieronder respectievelijk 372, 4, 29 en 6 tevens strafdienst.
[2]) Hieronder respectievelijk 195, 30 en 5 tevens strafdienst.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. F. *Bijvoet*, kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. S. *van der Ploeg*, Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. *C. Mante*, Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. S. W. P. *C. Braunius*, Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. *Bijvoet*, Gerhard Voethstraat *11* te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. E. H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. *A.* D. *Belinfante*, Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Oud-hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. J. M. *van Bemmelen*, Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. *Kalshoven*, Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteitte Leiden;

Dr. J. R. *Stellinga*, Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van f 100,— per aflevering, benevens 10 presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 totjanuuri 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
Juli/augustus 1975

Aflevering
7

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. G. L. Coolen. Omtrent het reserve-personeel der krijgsmacht . 369

Mr. F. F. *Langemeijer.* De justificatie-procedure 377

Strafrechtspraak

Wederspannigheid bij aanhouding gepleegd tegen een agent van gemeentepolitie te Arnhem (W.Sr. art. 180) 387

In Duitsland zich als wachtcommandant in strijd met zijn verplichtingen ter ruste begeven. Vrijspraak op grond van overmacht in de vorm van een conflict van plichten (W.M.Sr. art. 129; W.Sr. art. 40) 388

Met een geopend mes in de hand een ander bedreigd deze daarmee te steken (W.Sr. art. 285) 392

Zonder machtiging een radiozendinrichting (walky-tally) voorhanden gehad (Tel. en Tel.wet art. 20) 395

Dpl. soldaat weigert te voldoen aan het dienstbevel zich op het gestraftenappèl te melden; voorts de opdrachtgever beledigd en bedreigd (W.M.Sr. art. 108, 114) 398

Diefstal door een marechaussee II van een autoradio op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (W.M.Sr. art. 152) 401

In Duitsland onder invloed van alcohol een auto bestuurd. Al dan niet toepasselijkheid van art. 26 der Wegenverkeerswet. (W.M.Sr. art. 162; W.V.W. art. 26) 404

Administratieve rechtspraak

Ongegrondverklaring van verzet tegen een beschikking, waarbij beroep wegens termijnoverschrijding niet-ontvankelijk was verklaard (Ambtenarenwet 1929 art. 106) 412

Beroep tegen conduiterapport wegens termijnoverschrijding door CZMNed niet-ontvankelijk verklaard. Overschrijding niet door bijz. omstandigheden gerechtvaardigd geacht (Vs. betr. het adm. beroep, art. 2) **413**

Een vijftal beroepen (i.v.m. niet-bevordering) door A. G. ongegrond verklaard; in vier gevallen bevestigd door C. R. v. B; nietigverklaring van een besluit behoort niet achterwege gelaten te worden op grond dat deze niet kan leiden tot het door eiser beoogde resultaat. **C.** R. v. B. verklaart alsnog nietig, doch deze nietigheid voor gedekt. „Redelijke termijn" binnen welke de administratie het nodige dient te doen ter uitvoering van een uitspraak van de ambtenarenrechter (Ambtenarenwet 1929, art. 47, 104; Wet bev. en ontslag beroepsofficieren, art. 42) 418

Opmerkingen en mededelingen

Mutaties redactiecommissie en vaste medewerkers 424

Militair Rechtelijke Vereniging 424

BIJDRAGEN

Omtrent het reserve-personeel der krijgsmacht

door

MR. G. L. COOLEN, kapitein-luitenant ter zee van administratie

1. INLEIDING

Naast beroepsmilitairen en dienstplichtigen kent de krijgsmacht reservisten. Er vallen twee categorieën te onderscheiden:
a. reservisten, die krachtens de wet – of *verplicht* – tot het reserve-personeel behoren;
b. reservisten, die krachtens een aanstelling – of *vrijwillig* – deel uitmaken van het reserve-personeel[1]).

De vraag, wie *verplicht* tot het reserve-personeel behoren, lijkt eenvoudig – met een verwijzing naar artikel 41 van de Dienstplichtwet – te beantwoorden. Zo simpel ligt de zaak echter niet. In paragraaf 2 zal hierop nader worden ingegaan.

Wat de categorie *vrijwillig* dienende reservisten betreft: het komt voor dat vrijwilligers, die op grond van de verplichtingen, welke zij bij hun aanstelling op zich hebben genomen, in feite als beroepsmilitairen zijn aan te merken, niettemin bij het reserve-personeel der krijgsmacht worden aangesteld. Aan dit verschijnsel zal in paragraaf **3** aandacht worden besteed.

Vrijwillig dienende reservisten zijn, evenals beroepsmilitairen, militair ambtenaar. *Verplicht* dienende reservisten worden voor de toepassing van de Militaire Ambtenarenwet 1931 als militaire ambtenaren beschouwd. De vraag is of dit zo moet blijven; een vraag welke in paragraaf 4 aan de orde zal komen.

Naast het reserve-personeel in eigenlijke zin kent de krijgsmacht de Nationale Reserve. De Nationale Reserve is opgericht bij Koninklijk besluit van 5 oktober 1948 (Stb. 1438) en bestaat uit vrijwilligers bij de Koninklijke landmacht, die uitsluitend binnen Nederland in werkelijke dienst kunnen worden opgeroepen.

Over de rechtspositie van de vrijwilliger bij de Nationale Reserve is

---

[1]) Het is m.i. niet juist te spreken van „reservisten krachtens een vrijwillige verbintenis", zoals o.a. in het Voorschrift personeel marine-reserve (Koninklijk besluit van 16 november 1961, nr. 65) wordt gedaan. Men wordt (vrijwillig dienend) reservist krachtens de beschikking, waarbij men als zodanig wordt aangesteld.

Aanstelling vindt als regel echter pas plaats, nadat men een „vrijwillige verbintenis" heeft aangegaan, d.w.z. nadat men zich schriftelijk heeft verbonden om voor (minstens) een bepaalde tijdsduur, al of niet in werkelijke dienst, deel uit te maken van het reserve-personeel.

eerder in het Militair Rechtelijk Tijdschrift (1966) een artikel verschenen van de hand van A. KOK, reserve eerste-luitenant der infanterie. Mede daarom zal in dit artikel aan de Nationale Reserve verder geen aandacht worden besteed.

2. RESERVISTEN KRACHTENS DE WET

Reservisten krachtens de wet – d.w.z. krachtens de Dienstplichtwet – zijn:

a. zij, die op grond van artikel 41, derde lid, van die wet tot het reserve-personeel behoren;

b. zij, die op grond van artikel 41, vierde lid, van die wet deel uitmaken van het reserve-personeel.

Aan reservisten krachtens de wet kan worden vergund – evenals aan (gewone) dienstplichtigen – in werkelijke dienst te blijven (of te komen) buiten de tijd, welke zij in werkelijke dienst moeten doorbrengen[2]). Men spreekt van vrijwillig nadienen.

Wanneer hij vrijwillig nadient, blijft de reservist de hoedanigheid behouden van reservist *krachtens de wet;* zoals de dienstplichtige, die vrijwillig nadient, dienstplichtige blijft. De vrijwilligheid van beiden heeft immers uitsluitend betrekking op één aspect van hun totale verhouding tot de overheid, te weten het in werkelijke dienst zijn (in plaats van met groot verlof)[3].

2.1 Reservisten krachtens artikel 41, derde lid, van de Dienstplichtwet

Blijkens artikel 41, derde lid, van de Dienstplichtwet jo. artikel 64 van het Dienstplichtbesluit komen zij, die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier en niet van die opleiding zijn ontheven, *met ingang van de dag, volgende op de laatste dag der eerste oefening,* ,,auto-,,matisch'', d.w.z. zonder dat inlijving (of wat ook) nodig is, tot het reserve-personeel te behoren.

De praktijk is echter dat deze dienstplichtigen *vóór* het einde van de eerste oefening tot reserve-officier worden *benoemd.* Bij de Koninklijke marine vindt deze benoeming meteen na voltooiing van de opleiding plaats; bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht kort voordat groot verlof wordt verleend[4]). Als gevolg van deze praktijk is

---

[2]) Zie artikel 4, tweede lid, van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht en artikel 31 van de Dienstplichtwet.

[3]) Dat de vrijwillig nadienende militair zijn oorspronkelijke status blijft behouden, stelt beperkingen aan de duur, waarvoor nadienen kan worden toegestaan.

[4]) Bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht is de benoeming — anders dan bij de Koninklijke marine — een tijdelijke. Definitieve benoeming van de tijdelijk reserve tweede-luitenants geschiedt per 1 januari van het jaar, volgende op dat, waarin hun leeftijdgenoten, die aan de KMA de opleiding tot beroepsofficier hebben gevolgd, tot officier zijn benoemd.

in feite een ***derde*** categorie reservisten ontstaan. Niet gezegd kan immers worden dat de dienstplichtige, die ***vóór*** het einde van de eerste oefening tot reserve-officier is benoemd, ***krachtens de wet*** deel uitmaakt van net reservepersoneel, althans niet zolang de eerste oefening duurt; hij behoort toch tot het reserve-personeel krachtens het besluit, waarbij hij tot officier is benoemd. Evenmin kan hij echter tot de vrijwillig dienende reservisten worden gerekend; hij dient immers verplicht, zij het dat hij met zijn instemming tot officier is benoemd[5]).

Merkwaardig is in dit verband dat het derde lid van artikel 41 van de Dienstplichtwet vóór 1939 luidde: „Zij, die als dienstplichtige van de „landmacht tot officier worden benoemd, behoren van hun benoeming „af tot het reserve-personeel der landmacht, voor de tijd, die zij als „dienstplichtige nog hebben te dienen." De redactie is bij de wet van 12 augustus 1939 (Stb. 503) gewijzigd en wel — zoals uit de Memorie van Toelichting valt te lezen — om de mogelijkheid te scheppen ook bij de Koninklijke marine dienstplichtigen aan te wijzen voor de opleiding tot reserve-officier. Waarom toen tevens is besloten de zinsnede „van hun „benoeming af" te vervangen door „met ingang van de dag, volgende „op de laatste dag der eerste oefening" wordt uit de kamerstukken niet duidelijk. Gelet op de huidige praktijk, zoals hierboven geschetst, verdient de oude tekst op het eerste gezicht de voorkeur.

Deze tekst lijkt ook in een ander opzicht beter. In het derde lid, zoals het thans luidt, wordt immers zonder meer bepaald dat de dienstplichtige, die als zodanig in opleiding is genomen tot reserve-officier, met ingang van de dag, volgende op de laatste dag der eerste oefening, tot het reserve-personeel komt te behoren. Niet wordt geëist dat de opleiding met goed gevolg is doorlopen of dat de dienstplichtige, na voltooiing van de opleiding, geschikt wordt bevonden voor benoeming tot officier. Weliswaar bepaalt artikel 64 van het Dienstplichtbesluit dat de dienstplichtige, die van de opleiding is ontheven, ***niet*** tot het reservepersoneel komt te behoren, doch daarmede zijn niet alle gevallen gedekt.

Een betere oplossing (dan artikel 64 van het Dienstplichtbesluit) geeft artikel 8, tweede lid, van het Voorschrift personeel marinereserve (Koninklijk besluit van 16 november 1957, nr. 65), dat bepaalt dat zij, die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier, doch die om enige reden niet voor benoeming tot officier in aanmerking komen, niet tot het reserve-personeel komen te behoren[6]).

---

5) De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht is tijdens de eerste oefening op deze (derde categorie) reservisten niet van toepassing. Zie artikel ***2***.

6) De aanhef van het derde lid van artikel 41 van de Dienstplichtwet luidt: „Behoudens „de door Ons vast te stellen uitzonderingen". Het bepaalde in artikel 8, tweede lid, van het Voorschrift marinereserve geldt bij wijze van uitzondering, als bedoeld in genoemd artikel 41, derde lid.

Het eerste lid van artikel 8 van het Voorschrift personeel marinereserve luidt overigens – hoogst merkwaardig –: „Reservist op grond van arti-„kel 41, derde lid, van de Dienstplichtwet zijn zij, die als dienstplichtige „in opleiding zijn genomen tot officier en die, na voltooiing van die op-„leiding, zijn benoemd tot officier der reserve."

Wat er staat, is niet juist. De dienstplichtige, die vóór het einde van de eerste oefening tot rerserve-officier wordt benoemd, komt niet op grond van artikel 41, derde lid, van de Dienstplichtwet tot het reserve-personeel te behoren, doch uitsluitend krachtens het (Koninklijk) besluit, waarbij hij wordt benoemd.

De meest voor de hand liggende oplossing lijkt het derde lid van artikel 41 van de Dienstplichtwet zodanig te wijzigen, dat de dienstplichtige, die als zodanig tot officier wordt benoemd, vanaf het tijdstip van ingang van zijn benoeming tot het reserve-personeel komt te behoren. Artikel 64 van het Dienstplichtbesluit en artikel 8, tweede lid, van het Voorschrift personeel marine-reserve kunnen dan komen te vervallen, terwijl de thans gevolgde praktijk kan worden gehandhaafd.

Opmerking verdient in dit verband, dat de dienstplichtige, die tot reserve-officier wordt benoemd, daarnaast dienstplichtige (in de zin van de Dienstplichtwet) blijft, zodat op hem de verplichting blijft rusten tot het vervullen van werkelijke dienst voor eerste oefening voor de duur, genoemd in de Dienstplichtwet[7]).

2.2 Reservisten krachtens artikel 41, vierde lid, van de Dienstplichtwet

Zoals uit artikel 41, vierde lid, van de Dienstplichtwet jo. artikel 10 van het Voorschrift personeel marine-reserve valt te lezen, behoren de dienstplichtigen, die – voordat hun dienstplicht is geëindigd – als vrijwilliger bij de zeemacht zijn ontslagen, van dat ontslag af tot aan het tijdstip, waarop hun dienstplicht eindigt, tot het reserve-personeel[8]); zulks mits zij behoren tot een van de in artikel 10 van het Voorschrift personeel marinereserve genoemde categorieëng).

Het lijkt zinvol, indien zou worden besloten tot wijziging van het derde

---

[7]) Zie in dit verband de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 25 juli 1961 (MRT 1961, blzz. 709 e.v.).

[8]) De dienstplicht eindigt voor hen, die geen rang bekleden, met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin zij 35 jaar oud worden; voor hen, die een onderofficiersrang bekleden (waaronder begrepen de rang van korporaal), met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin zij 40 jaar worden; en voor hen, die een officiersrang bekleden, met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin zij 45 jaar oud worden.

Degenen, die krachtens de Dienstplichtwet tot het reserve-personeel behoren, worden dus met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin zij de voor hen geldende leeftijd bereiken, niet alleen als reservist, maar ook als dienstplichtige ontslagen.

[9]) Bij de wijziging van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht in 1965 (27 oktober 1965, Stb. 459) is de aanduiding „de tot de marine-reserve behorende „officieren" vervangen door „de tot het reserve-personeel behorende officieren der „zeemacht".

lid van artikel 41 van de Dienstplichtwet, eveneens het vierde lid te wijzigen en wel zo, dat ook dienstplichtigen, die als vrijwilliger *bij de land- of bij de luchtmacht* zijn ontslagen voordat hun dienstplicht is geëindigd, deel gaan uitmaken van het reserve-personeel der krijgsmacht, mits zij behoren tot een van de bij Koninklijk besluit aan te wijzen categorieën. Met name gewezen officieren kunnen dan – ingeval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden – in plaats van als ongegradueerde dienstplichtige, als reserve-ofñcier (met behoud van hun rang) in werkelijke dienst worden opgeroepen.

3. VRIJWILLIG DIENENDE RESERVISTEN

Er valt te onderscheiden tussen vrijwillig dienende reservisten, die zijn aangesteld voor een *bepaalde* tijd, en vrijwillig dienende reservisten, die voor *onbepaalde* tijd zijn aangesteld. De reservist, die voor een *bepaalde* tijd is aangesteld, wordt, zodra die tijd is verstreken, uit de dienst ontslagen. De reservist, die voor *onbepaalde* tijd is aangesteld, wordt – uit zonderingen daargelaten – uit de dienst ontslagen bij het bereiken van de leeftijd van vijftig jaar (bij de Koninklijke marine) of 55 jaar (bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht)[10]. Kenmerkend voor de reservist is – dit onderscheidt hem althans van de beroepsmilitair – dat hij zich tussen het tijdstip, waarop hij tot het reservepersoneel komt te behoren, en zijn ontslag, als regel niet in werkelijke dienst bevindt, doch – met groot verlof – beschikbaar is. Hij wordt slechts in werkelijke dienst opgeroepen – kàn althans in werkelijke dienst worden opgeroepen – in de in de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht genoemde gevallen.

Als regel zal de vrijwillig dienende reservist bij zijn aanstelling echter (tevens) de verplichting op zich hebben genomen om van het tijdstip van zijn indiensttreding af voor een bepaalde tijdsduur doorlopende werkelijke dienst te verrichten.

Indien evenwel de verplichtingen, welke een vrijwilliger bij zijn aanstelling op zich neemt, inhouden dat hij vanaf het tijdstip van zijn indiensttreding tot de dag van zijn ontslag doorlopende werkelijke dienst zal verrichten, is hij in materiële zin geen reservist, maar een beroepsmilitair. Het is daarom niet juist – het betekent althans een oneigenlijk gebruik van het instituut van het reserve-personeel – hem in die gevallen toch aan te stellen bij het reserve-personeel(in plaats van bij het beroepspersoneel), zoals dat bijv. bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht gebeurt met de kortverband-vrijwilligers[11].

---

[10]) Een uitzondering vormen bijv. degenen, die op grond van hun burgerlijke betrekking bij het reserve-personeel zijn aangesteld. Zij worden uit de dienst ontslagen, zodra zij hun burgerlijke betrekking verliezen.

[11]) Bij de Koninklijke landmacht worden ook de Technische Specialisten aangesteld bij het reserve-personeel, eveneens ten onrechte.

Vooral nu is besloten – zoals in de Defensienota 1974 valt te lezen – tot samensmelting van het Reglement Rechtstoestand Militairen Zeemacht en het binnenkort in te voeren (en aanvankelijk uitsluitend voor de land- en luchtmacht geldende) Algemeen militair ambtenarenreglement, is het gewenst dat in deze één lijn wordt gevolgd en dat vrijwilligers slechts dàn als militair bij het reserve-personeel worden aangesteld, indien zij *niet* tot doorlopende werkelijke dienst verplicht zijn.

4. DE RECHTSTOESTAND VAN HET RESERVE-PERSONEEL

Blijkens artikel 1, eerste lid, van de Militaire Ambtenarenwet 1931 zijn militair ambtenaar zij, die zijn aangesteld in militaire openbare dienst om bij de krijgsmacht werkzaam te zijn.

Onder deze omschrijving vallen uitsluitend de vrijwillig dienende militairen: alleen zij zijn als zodanig „aangesteld", in de administratiefrechtelijke betekenis van het woord[12]).

Krachtens het tweede lid van artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 worden onder militaire ambtenaren mede begrepen zij, die krachtens de (Dienstplicht)wet deel uitmaken van het reserve-personeel. In de Memorie van Toelichting wordt deze uitbreiding verklaard met een beroep op de omstandigheid, dat de grenslijn tussen de vrijwillig en de verplicht dienenden bij het reserve-personeel „in de praktijk uiterst „moeilijk is aan te geven".

In het Voorlopig Verslag werd naar aanleiding hiervan opgemerkt, dat de grenslijn tussen het reserve-personeel en de dienstplichtigen in de praktijk even moeilijk is te trekken, „wijl beide groepen na een tijdperk „van eerste oefening voor herhalingsoefeningen onder de wapenen „komen, zij het ook, dat de verplichtingen van het reservepersoneel in dit „opzicht belangrijk zwaarder zijn." Gepleit werd daarom voor het eveneens toepasselijk verklaren van de (ontworpen) Militaire Ambtenarenwet op de (gewone) dienstplichtigen[13]).

De regering wees in haar antwoord nogmaals op de moeilijkheid verplicht dienende en vrijwillig dienende reservisten van elkaar te onderscheiden en vervolgde: „Gelijke moeilijkheid bestaat niet ten aanzien „van de scheiding vrijwilligers-dienstplichtigen onder het gewone per„soneel. Juridisch-technisch is er dus geen aanleiding ook deze laatste „categorie onder de ambtenarenrechtspraak en het ambtenarenrecht te

---

[12]) Ook uit de Memorie van Toelichting bij artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 blijkt duidelijk dat de term „aangestelden" is gebruikt om de verplicht dienende militairen uit te sluiten.

[13]) „Verscheidene andere leden" wilden daarentegen dat de Militaire Ambtenarenwet niet van toepassing zou worden verklaard op het reserve-personeel in zijn geheel, omdat zij niet vermochten in te zien „waarom het nuttig zou zijn, de voorgestelde „regeling ook te doen gelden voor personen, die slechts korte tijd in militaire dienst „zijn".

De regering ging op dit voorstel echter niet in.

,,brengen. Ook materieel schijnt dit (–) allerminst aanbevelenswaardig.''

Overtuigend klinkt dit niet. Het is toch betrekkelijk eenvoudig de verplicht dienende reservisten te onderscheiden van de vrijwillig dienende. Een ,,juridisch-technische'' moeilijkheid, die dwingt tot het van toepassing verklaren van de Militaire Ambtenarenwet 1931 op het reservepersoneel in zijn geheel, is er dus niet.

Ook ,,materieel'' lijkt het allerminst aanbevelenswaardig wel de verplicht dienende reservisten te beschouwen als militair ambtenaar, doch niet de (gewone) dienstplichtigen. Beide categorieën dienen immers verplicht (zijn dus geen militair ambtenaar) en voor beide groepen geldt, dat zij slechts gedurende korte perioden in werkelijke dienst zijn.

Bij de behandeling van de Wet rechtstoestand dienstplichtigen is het vraagstuk van de rechtspositie van de verplicht dienende reservisten opnieuw ter sprake gekomen[14]). Ook toen werd, in het Voorlopig Verslag, door ,,verschillende leden'' gepleit voor ,,de toekenning van de positie ,,van militair ambtenaar aan alle dienstplichtigen.''

,,Vele andere leden'' waren daarentegen van oordeel, dat de nieuwe wet niet alleen op de dienstplichtigen (in engere zin), maar ook op de verplicht dienende reservisten van toepassing zou moeten worden verklaard.

Het eerste voorstel wees de Minister van Defensie van de hand met een beroep op de omstandigheid, dat de dienstplichtige militair niet voldoet aan een aantal voorwaarden, die volgens de geldende opvattingen voor de ambtenaarsverhouding essentieel zijn[15]).

Wat de tweede suggestie betreft, gaf de minister te kennen dat deze aantrekkelijke aspecten had, doch dat het niet mogelijk was haar op korte termijn te verwezenlijken. ,,Daarvoor zouden namelijk omvangrijke ,,en tijdrovende wijzigingen in de bestaande voorschriften, met name voor ,,het verplicht dienend reserve-personeel, nodig zijn.''

Dit laatste is sterk overdreven. De suggestie past bovendien in de voorgenomen integratie van de verschillende regelingen op het gebied van de rechtspositie van de militair, zoals aangekondigd in de Defensienota 1974. Met name het tijdstip, waarop één algemeen rechtspositiereglement voor het vrijwillig dienend personeel van de drie krijgsmachtdelen – met daarnaast één reglement voor alle dienstplichtigen – tot stand zal zijn gebracht, lijkt aangewezen om ook het verplicht dienende reserve-personeel onder de werking van de Wet rechtstoestand dienst-

---

14) De Wet rechtstoestand dienstplichtigen (Stb. 231, 1971) is nog niet in werking getreden.

15) Die voorwaarden zijn, zoals te lezen valt in de Memorie van Antwoord, dat de ambtenaarsverhouding ,,ontstaat krachtens een aanstelling in openbare dienst, dat ,,de aanstelling plaats vindt op basis van vrijwilligheid en dat de werkzaamheden, die ,,uit hoofde van die aanstelling worden verricht, over het algemeen beroepsmatig van ,,aard zijn''.

plichtigen te brengen. Daar voor is nodig dat het tweede lid van artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 wordt geschrapt.

Op de verplicht dienende reservisten blijft dan de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht van toepassing, terwijl hun rechtspositie daarnaast voortaan zal worden beheerst door de Wet rechtstoestand dienstplichtigen en het op die wet steunende Reglement rechtstoestand dienstplichtigen.

Veel (wezenlijke) veranderingen zal dit niet brengen. Immers, zoals te lezen valt in de Defensienota 1974, zal in het Reglement rechtstoestand dienstplichtigen zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij de bepalingen voor de vrijwillig dienende militairen. Wel zal aan een principieel onjuiste toestand – dat verplicht dienende militairen om weinig zwaar wegende redenen van opportuniteit worden beschouwd als (militair) ambtenaar – een einde komen.

De justificatie-procedure

door

MR. F. F. LANGEMEIJER

Ergens in het geheel van de uit 1814 daterende militaire rechtsplegingen zweeft een aparte vorm van onderzoek, welke ingesteld wordt bij gelegenheid van overgave of verlies van een militaire post of een oorlogsschip. Deze procedure, bekend onder de naam van justificatieprocedure, is geregeld in de artikelen 65 t/m 74 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof. Doel van mijn geschrift is nu, te onderzoeken wat deze procedure inhoudt en of er, nu de gehele herziening van de militaire strafrechtspleging voor de deur staat, in de nabije toekomst nog behoefte aan een dergelijke vorm van onderzoek zal bestaan.

Vrijwel de enige bron van inlichtingen over deze procesvorm vormen de wetsartikelen zelf. De gang van zaken komt in grote lijnen op het volgende neer. De commandant van een stad, sterkte, buitenlandse bezitting of enige andere possessie of post, evenals de commandant van een vaartuig van oorlog, van welke rang hij ook zijn moge, dient rapporten in „om het verlies of de overgave van die stad, sterkte, bezitting, „post of bodem aan de vijand te justificeren", dat is, blijkens de tekst van 65 P.I., „van zijn kant door een behoorlijk militair rapport te doen „blijken dat hij door zijn gehouden gedrag daartoe geen oorzaak gegeven „heeft." Deze rapporten worden, door de commandant zelf opgemaakt en ondertekend, naar de Minister van Defensie[1]) gestuurd, die deze doorzendt aan het Hoog Militair Gerechtshof. Dit Hof onderzoekt een en ander en wanneer naar zijn oordeel het verlies of de overgave hiermede niet voldoende is gerechtvaardigd en het rapport duister en onvolledig is, kan het Hof, al dan niet na het horen van de Advocaat-Fiscaal, de betrokken commandant gelasten om bepaalde punten binnen zekere tijd nader te rapporteren of onvolledigheden in zijn rapport aan te vullen. Wanneer dit niet voldoet of het anderszins nodig is om de commandant zelf te horen, kan het H.M.G. hem oproepen om voor een of meer commissarissen uit het Hof te verschijnen teneinde over zijn rapport te worden gehoord[2]). Uitdrukkelijk is in de wet bepaald dat de commandant hier niet *als* **verdachte** wordt gehoord, maar alleen ter opheldering van zijn rapport. De hierbij gestelde vragen en antwoorden worden in een, ook door de commandant te ondertekenen, proces-verbaal opgenomen.

---

[1]) De tekst van de P.I. spreekt ten onrechte nog van de minister van Oorlog en die van Marine; mij is niet duidelijk geworden of de wet van 20-02-1928 S 38 ooit ingetrokken is; zoniet, dan komt mijn bezwaar te vervallen.

[2]) Voor commissarissen: zie art. 29 e.v. P.I.

Dit horen van de commandant speelt zich buiten tegenwoordigheid van de Advocaat-Fiscaal af. De commandant is verplicht alle gewenste inlichtingen te verschaffen en kan tijdens het onderzoek zelfs door het H.M.G. ex officio (dat wil zeggen zonder vordering van de Advocaat-Fiscaal) onder *provisionele civiele bewaring* gesteld worden. Wanneer het Hof door dit onderzoek tevreden is gesteld, zal het de overgave of het verlies voor gejustificeerd (letterlijk vertaald: gerechtvaardigd) verklaren en aan de belanghebbende een ,,dispositie tot decharge'' verstrekken. Indien het Hof mocht besluiten dat het verlies niet voldoende is gejustificeerd, stelt het de stukken in handen van de Advocaat-Fiscaal ,,teneinde ,,daarin zodanig te handelen als hij ambtshalve zal vermenen te behoren''. In een dergelijk geval ligt de mogelijkheid van een strafvervolging, bijv. o.g.v. 77, 84, 94 of 95 W.M.Sr., voor de hand. Tenslotte verklaart art. 74 P.I. dat de Vorst[3]) kan vorderen dat officieren van zee-, land- en sinds 1963 ook luchtmacht hun, verder niet nader omschreven, gedrag justificeren, in welk geval dezelfde procedure moet worden gevolgd.

De gehele regeling draagt, ook in de terminologie waarin zij is vervat, duidelijk het stempel van de tijd waarin zij tot stand gekomen is, zowel op militair als op juridisch terrein. Vooreerst biedt de tegenwoordige concentratie van vuurkracht weinig gelegenheid meer om, zoals dat in 1814 ging, de vlag te strijken en bovendien heeft de enorme mobiliteit die met name te land de huidige oorlogvoering kenmerkt de waarde van vaste militaire fortificaties sterk doen dalen. Wat de juridische kant van de zaak betreft, de procedure is geënt op de oud-vaderlandse procedures, welke door het commune strafprocesrecht reeds in 1795 verlaten zijn.

De justificatieprocedure is desondanks nog deze eeuw zonder gebleken ontevredenheid voorgekomen. De voorzover mij bekend, enige maal dat zij werd toegepast[4]), betrof de indertijd zeer geruchtmakende affaire van de overval op het fort op Curaçao[5]); op 8 juni 1929 had een zekere URBINA met een aantal Venezolanen in een plotselinge aanval van binnenuit het Waterfort te Willemstad veroverd en alle wapens en munitie buitgemaakt, waarbij de commandant van het fort, de kapitein BORREN, die na een alarm terstond naar zijn fort was gesneld, gevangen werd genomen. Later werden deze commandant en de Gouverneur van Curaçao gedwongen met de opstandelingen mee naar Venezuela te varen, bij weigering waarvan de stad geplunderd en een schip opgeblazen zou worden. Via de bevoegde Minister van Koloniën is het rapport van de

---

[3]) Dit artikel dateert uit 1814, dus van vóór ons Koninkrijk.

[4]) Gevallen waarin evt. gejustificeerd had kunnen worden: zie red. in MRT XL p. 229 en A. F. STEFFEN in MRT XLVI p. 437.

[5]) MRT XXVI p. 329; J. TUINSTRA in MRT XXVII p. 103; overigens werd BORREN alleen het nemen van onvoldoende preventieve maatregelen verweten en gaf zijn gedrag tijdens en na de overval kennelijk geen reden tot strafvervolging.

kapitein doorgestuurd naar het H.M.G., dat de kapitein geen decharge heeft gegeven. Nadat de stukken in handen van de Advocaat-Fiscaal waren gesteld, werd overeenkomstig de toen voor Curaçao geldende regels[6]) de zaak door de Gouverneur van dat eiland verwezen naar de militaire rechter, welke toen voor een dergelijk geval wéér het Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof was, maar nu in zijn kwaliteit van strafrechter. Het Hof benoemde twee commissarissen voor het nemen van de informatiën (MUNNEKREDE en JELLINGHAUS). Tevoren was door de Regering al een eigen onderzoekscommissie ingesteld, bestaande uit de heren HOORWEG en BENNEWITZ, die een rapport hebben uitgebracht dat het H.M.G. ook gebruikt heeft tijdens de justificatieprocedure. Uiteindelijk werd de kapitein BORREN veroordeeld terzake van het delict van 74 W.M.Sr. voor Curaçao, hetgeen overeenkomt met ons art. 95 W.M.Sr., tot een gevangenisstraf van één dag, welk vonnis in 1931, na het afwijzen van een, door velen ondertekend, gratieverzoek, ten uitvoer is gelegd. Met betrekking tot deze wel zeer geringe en kennelijk symbolische strafmaat had het H.M.G. overwogen: ,,dat aan beklaagde zijne ernstige ,,nalatigheid, die zulke schromelijke gevolgen heeft gehad, zwaar zou ,,moeten worden aangerekend, ware het niet dat ter terechtzitting zoveel ,,gunstigs omtrent den persoon en de werkzaamheid, onder zeer ,,moeilijke omstandigheden, van beklaagde met betrekking tot de ,,uitoefening van zijn politietaak is gebleken en tevens aan den dag ,,is gekomen hoe de Nederlandse Regeering in het openbaar en ,,ook in geschrifte tegenover den Gouverneur van Curaçao, opper-,,bevelhebber van de daar aanwezige krijgsmacht, de politietaak der ,,troepen steeds op den voorgrond heeft geschoven en aan hare zuiver ,,militaire functie nagenoeg geen aandacht heeft gewijd; dat, waar be-,,klaagde dit hem van hoogerhand gegeven voorbeeld heeft gevolgd ,,(sic!, FL), daarvoor inderdaad verzachtende omstandigheden mogen ,,gelden."

De aard van de justificatieprocedure is kennelijk een andere dan die van een strafproces. Dit blijkt duidelijk uit art. 72 P.I., waarin staat dat het Hof aan het einde van een justificatieprocedure zelf geen straf oplegt, maar de stukken in handen van het Openbaar Ministerie stelt. Het komt mij voor dat DR. L. M. ROLLIN COUQUERQUE deze procedure wèl ziet als een strafproces en wel een in deze zin dat de commandant zichzelf, als bij de vroegere purgeprocedure, ter beschikking van de justitie stelt, waarna het H.M.G. een onschuldigverklaring of een veroordeling uitspreekt. Een en ander zou dan een vorm van prorogatie zijn, waarbij de beklaagde zich met voorbijgaan van de Krijgsraad direct tot het Hof zou kunnen wenden[7]). Uit de wettekst blijkt van een zodanige strekking

---

[6]) K.B. 17-02-1925, S 40, MRT XX, 478; K.B. 3-3-1925, MRT XX, 569.

[7]) L. M. ROLLIN COUQUERQUE in MRT XLIV p. 154 e.v.

van deze procedure niet. In de eerste plaats is de justificatieprocedure in de wet imperatief voorgeschreven en hangt klaarblijkelijk geheel niet af van het initiatief van de betrokken commandant. Weliswaar spreekt de wet van een rapport waarin de commandant een poging doet zijn gedrag te rechtvaardigen, maar dat betekent nog niet dat het een soort purgeproces is, enkel bedoeld tot rechtvaardiging van de betrokkene en van diens initiatief afhankelijk. Ook art. 74 spreekt ten aanzien van andere handelingen van officieren van justificatieprocedures *op vordering* van ***de Vorst*** en niet op verzoek van de betrokken officier. Vervolgens kan worden opgemerkt dat de procedure niet met een veroordeling eindigt en dat zij in het tweede hoofdstuk van de Provisionele Instructie is opgenomen en niet in het derde dat over de rechtsplegingen bij het H.M.G. handelt. En tenslotte zou een bepaling als art. 73 over het onder provisionele bewaring stellen van de commandant overbodig zijn bij een procedure die geheel op verzoek en ten behoeve van de betreffende officier gevoerd wordt.

De justificatie mag niet worden verward met twee constructies die in het huidige commune strafprocesrecht bestaan, te weten het bezwaarschrift tegen de dagvaarding (262 W.v.Sv.) en het beklag over de beslissing tot niet-vervolging (12 W.v.Sv.). Het eerste gaat uit van de positie dat het Openbaar Ministerie wil vervolgen, maar verdachte een beroep doet op diens niet-ontvankelijkheid of zijn niet-strafbaarheid teneinde zich een proces te besparen. De afhandeling van dit bezwaarschrift in Raadkamer van de Rechtbank eindigt met niet-ontvankelijkverklaring van de Officier van Justitie of in duidelijke gevallen met buiten vervolgingstelling van verdachte. Wanneer de zaak onduidelijk blijft of niet in het voordeel van verdachte uitvalt, wordt naar de gewone terechtzitting verwezen. Dit alles gaat uit van de wens van het Openbaar Ministerie om verdachte te vervolgen plus het initiatief van verdachte tot een bezwaarschrift en verschilt derhalve van de justificatie. Het beklag over niet-vervolging gaat juist uit van de weigering van het O.M. om verdachte te vervolgen, tegen welke weigering belanghebbenden bij het Gerechtshof in beroep kunnen gaan. Ook wanneer de betrokkene zelf door geruchten achtervolgd wordt en gaarne een (openbare) vrijspraak zou krijgen, wordt hij niet als belanghebbende in de zin van 12 W.v.Sv. erkend[8]), zodat men thans in Nederland geen purgeprocedures kent. Het zal duidelijk zijn dat het doel van de justificatieprocedure een ander is.

Iets dichter bij de ware aard van deze procedure komt naar mijn mening SPRUYT in zijn dissertatie[9]). Hij begint het een procedure tot waarborg tegen lichtvaardige verwijzing te noemen, toevertrouwd aan een tot deskundig oordeel volkomen bevoegde rechter sui generis. Hij ziet het ver-

---

[8]) Hof 's-Gravenhage, NJ 1932, 504; Hof A'dam, NJ 1961, 519.
[9]) A. SPRUYT, Militaire Procedures, Leiden 1940 p. 211.

schil met de op het eerste gezicht zeer na verwante procedure bij de Raad van Scheepvaart na scheepsrampen tegen de gezagvoerder in de doeleinden van deze Raad, namelijk de deskundige voorlichting over navigatie, tegenover de doelen van de justificatieprocedure, die ,,naast ,,een waarborg voor de justitiabele, dienstbaar is aan een uiterst gewichtig ,,landsbelang: het verlies van bepaalde militaire objecten zal, ondanks ,,opportuniteitsvragen bij andere zaken, zonder aanziens des persoons ,,moeten worden onderzocht door den hoogsten militairen rechter, die ,,dan optreedt als rechter sui generis." Overigens komt daar dan nog bij dat de procedure voor de Raad van Scheepvaart kan eindigen met de oplegging van een maatregel, te weten ontzegging van de bevoegdheid om als gezagvoerder op een schip dienst te doen voor ten hoogste twee jaren, terwijl het H.M.G. na een justificatieproces geen straf of maatregel op mag leggen[10]).

In hoeverre is het nu wenselijk om deze procedure ook in de toekomst te handhaven. Het zal duidelijk zijn dat de overgave of het verlies van een post of schip, ondanks genoemde veranderingen in de wijze van oorlogvoeren, nog steeds bepaald te belangrijk is om te negeren en dat de betrokken militaire overheden genoodzaakt zijn een onderzoek naar de gehele gang van zaken in te (doen) stellen. Ook na de overval op Curaçao is door de betrokken minister, los van eventuele strafprocedures, een commissie ingesteld teneinde over een en ander rapport uit te brengen. Anderzijds zal waar aanwijsbare fouten door de commandant gemaakt zijn, dikwijls reden zijn om tegen hem een strafvervolging in te stellen, die, ingeval van opzet zijnerzijds geen sprake is, op 94 of 95 W.M.Sr. gebaseerd zou kunnen worden. Zijn deze mogelijkheden nu niet voldoende?

Het al dan niet instellen van een strafvervolging is in Nederland gebonden aan het zogenaamde opportuniteitsbeginsel, dat voor het commune strafproces betekent dat de Officier van Justitie zelf de voor- en nadelen van een strafvervolging afweegt en deze vervolging achterwege kan laten op gronden aan het algemeen belang ontleend[11]). Ook in het militaire strafproces is een vervolging niet imperatief voorgeschreven[12]). Deze regeling is begrijpelijk. De overheid heeft er belang bij dat niet over futiliteiten wordt geprocedeerd, dat geen wat bewijs betreft kansloze zaken aanhangig worden gemaakt en in sommige gevallen dat omwille van zeker Staatsbelang, welke mogelijkheid zich overigens in militaribus meer dan elders zal voordoen, een vervolging achterwege blijft. De betrokkene zelf heeft er alle belang bij dat wanneer een, mede door de openbaarheid belastend – tegenwoordig heet dit stigmatiserend

---

[10]) **Zie verder de Schepenwet en de Luchtvaartrampenwet.**
[11]) **Zie art. 167 W.v.Sv.**
[12]) **Artt. 10 en 11 RLLu; 8 en 8a RZ.**

– proces enigszins kan worden voorkómen, dit ook gedaan wordt[13]) Er zijn derhalve vele redenen om van een strafproces af te zien, vooral gedachtig MODDERMANS adagium dat het strafrecht een ultimum remediumdient te zijn. Maar juist in gevallen als de onderhavige, die een hoogst belangrijke beslissing als die tot overgave of verzuimen met zulke fatale gevolgen betreffen, zal er een enorme verontrusting ontstaan, waarschijnlijk binnen het militaire apparaat evenzeer als in de gehele samenleving, en is het nauwelijks ,,te verkopen" dat een dergelijke zaak niet door een rechter wordt uitgezocht, zelfs al zijn er strafrechtelijk gezien uitstekende redenen om de betreffende commandant een strafproces niet aan te doen. Ook in verband met die behoeften van de publieke opinie is een neutraal onderzoek niet ongewenst daar enerzijds de strakke beperking van de delictsomschrijving en derhalve van de telastlegging een onderzoek naar het hele beleid rond het verlies of de overgave belemmert, anderzijds bij het direct instellen van een strafprocedure dit zondebok-intenties met zich mede zou kunnen brengen. In zulke gevallen bestaat derhalve behoefte aan een neutraal onderzoek dat de stigmatiserende werking van een strafproces mist.

Wel zou men zich voor kunnen stellen dat dit onderzoek overgelaten wordt aan de militaire overheid, omdat ook het Departement zelf alle belang heeft bij een grondig overzicht van alles wat mis is gegaan. De moeilijkheid hierbij is echter dat de militaire overheid zelf partij is. Overduidelijk is dit gebleken in de zaak van de overval op Curaçao, waarbij aan de kant van de Regering grove nalatigheid is getoond, welke nalatigheid voor het H.M.G. reden tot een bijzonder milde strafoplegging aan kapitein BORREN is geweest. Het komt mij voor dat de waarde van een beoordeling door de *onafhankelijke* rechter in deze uitspraak wel genoegzaam gedemonstreerd is. Juist bij zaken van een dergelijk belang als deze, is de overheid te zeer bij de uitkomst betrokken dan dat zij als onpartijdige derde een onderzoek zou kunnen instellen waarin ook de positie van de commandant volledig tot zijn recht komt.

Dit alles lijkt mij voldoende reden om te pleiten vóór handhaving van de justificatieprocedure, ook in de toekomstige wetgeving[14]). Het feit dat deze procedure sinds 1814 slechts éénmaal is toegepast is voor mij geen aanleiding haar af te schaffen; tenslotte is het, net als een brand-

---

13) Over opportuniteit: MINKENHOF, Ned. Strafvordering, p. 109; DUISTERWINKEL-MELAI, aantek. 6 op art. 167; M. P. VRIJ, Ter Effening, Verzameld Werk p. 292 e.v.; over bezwaren van strafrechtelijk optreden o.a. de bundel Strafrecht Terecht?, Baarn 1972.

14) Dit pleidooi is niet zo anachronistisch als het misschien lijkt: in 1963 werd in 74 P.I. nog de luchtmacht opgenomen, zodat toen de wetgever het nut van deze procedure nog erkende. (STEFFEN, wijzigingswetten 1963, p. 416); als dit alleen een onbewuste routine-bijstelling was geweest, had men de artikelen 66 en 73 ook wel aan de tegenwoordige toestand aangepast.

verzekering, een instelling die men zo min mogelijk hoopt nodig te hebben. Weliswaar is de positie van het H.M.G. hiervoor iets minder voor de hand liggend geworden nu de Nota Strafprocesrecht (8706) heeft aangekondigd dat het aantal rechtsgeleerde leden ten koste van de militaire zal worden uitgebreid. Maar naar mijn mening is het militaire element, temeer daar bij de aanstelling van de rechtsgeleerde leden gelet zal worden op hun militaire ervaring, voldoende vertegenwoordigd om het H.M.G. als bevoegde rechter voor deze procedure te handhaven. Daar het behoudens het geval van 74 P.I. altijd gaat om het beleid van een commandant lijkt mij gezien rang en anciënniteit van de militaire leden van het H.M.G., dit Hof hiervoor aanzienlijk meer geschikt dan een Krijgsraad.

Aangenomen dat de justificatieprocedure gehandhaafd zou blijven en tevens het Hoog Militair Gerechtshof bevoegd blijft, rest de vraag of in de gang van zaken nog wijzigingen wenselijk zijn. Het moeilijkste punt hierbij is de in arrest-stelling. Behoudens de gijzeling kent het Nederlandse recht geen civiele bewaring meer en om een vorm als deze onverkort te handhaven lijkt mij zeer bezwaarlijk. Aan de andere kant zal met name bij een schuldige commandant wel de mogelijkheid van gevaar voor collusie of vlucht bestaan; gevaar voor herhaling zal in de praktijk niet mogelijk zijn en behoudens de doleuse gevallen zal er geen sprake zijn van een, de rechtsorde schokkend, delict waarop een maximumstraf van 12 jaar of meer is gesteld[15]). Wanneer nu in voorkomende gevallen de commandant op de gewone wijze van strafvordering in arrest zou worden gesteld, zal hij de hele duur van de justificatieprocedure plus nog eens de duur van zijn strafproces in voorlopige hechtenis moeten doorbrengen en dit is praktisch onaanvaardbaar. Een denkbare oplossing hiervoor lijkt, dat de justificatie naast of zelfs na de strafprocedure gevoerd zou worden, maar daarmede komt zij als mosterd na de maaltijd en verliest het grootste deel van haar betekenis. Waar het hier gaat om een uiterst kleine groep van gevallen en bovendien dan nog een waarbij over de schuldvraag weinig twijfel lijkt te bestaan, dunkt het mij, enkel om deze reden, wenselijk in de toekomstige wetgeving de justificatieprocedure in dergelijke gevallen niet langer imperatief voor te schrijven, zodat dan meteen tot de gewone strafvordering kan worden overgegaan.

Een ander punt van overwegingis de positie van de betrokken commandant. Thans is hij verplicht om een rapport op te maken, nadere vragen te beantwoorden en zonodig zelfs te worden gehoord. Weliswaar zegt de wet dat dit verhoor niet op de voet van een beschuldigde is ingericht, maar deze bepaling stamt naar mijn indruk uit het strafproces van de 18e eeuw waarbij beschuldigden met behulp van de pijnbank tot het af-

---

[15]) **67a** W.v.Sv. **en 7 RLLu** of *6* **RZ.**

leggen van bekentenissen konden worden gedwongen. Zoals de gang van zaken nu in de wet is neergelegd, kan de commandant gedwongen worden om zichzelf te belasten en in déze procedure het bewijsmateriaal tegen zichzelf te verzamelen dat in een volgende, straf-, procedure tegen hem gebruikt zal worden[16]). Het komt mij gewenst voor, aan een belangrijk recht van een (toekomstige) beklaagde, dat ook in het commune strafprocesrecht reeds vóór de terechtzitting erkend wordt[17]), niet te tornen en de commandant het recht van zwijgen toe te kennen indien hij anders zichzelf of zijn naaste verwanten zou belasten. Vanzelfsprekend kan de commandant zich bij het verhoor niet beroepen op het dienstgeheim. Tegenover de beëdigde leden van het Hof, die juist mede in verband met de erbij betrokken militaire belangen moeten uitzoeken wat er gebeurd is, zou een dergelijk beroep de hele justificatieprocedure frustreren.

Vervolgens rijst de vraag of het onderzoek dat thans geheel in raadkamer geschiedt[18]) in de toekomst openbaar zou moeten worden. Zelf ben ik geneigd deze vraag, met één voorbehoud[19]), positief te beantwoorden. Het bestaansrecht van de justificatieprocedure in de toekomst ligt juist in haar kracht om bepaalde geruchtmakende zaken door de onafhankelijke rechter te doen behandelen, zonder dat men vastzit aan het, ook ethisch sterk geladen, schuldvereiste van het strafrecht en zonder dat men gebonden is aan de nauwe grenzen van de delictsomschrijving, welk laatste in de commune strafrechtspleging bekend is als de ,,tyrannie ,,van de telastlegging''. Zo men de mening mocht zijn toegedaan dat recent militair beleid zich in het geheel niet leent voor ***openbaar*** onderzoek, om veiligheidsredenen, zou ten minste de gemotiveerde uitspraak openbaar moeten zijn, zoals ook met een tuchtrechtelijke eindbeslissing gebeurt (59 P.I.).

De procedure dient het karakter te behouden van een onderzoek door onafhankelijke deskundigen, zoals thans bij de Raad van de Scheepvaart. Lastig is in dit verband de positie van de Advocaat-Fiscaal. In de tijd waarin de Provisionele Instructie tot stand kwam hadden de Auditeurs-Militair, de Fiscaal en de Advocaat-Fiscaal meer de functie die het Openbaar Ministerie bij de Hoge Raad thans nog vervult: die van een adviseur bij het I-lof. Nu was in die tijd een rechtskundig adviseur wel nodig, daar alle militair-rechterlijke colleges alleen uit militairen bestonden en dan dikwijls nog militairen zonder enige juridische opleiding, maar

---

16) De stukken worden immers in handen van de Adv.-Fiscaal gesteld.

17) 29 W.v.Sv. Overigens besef ik dat het toekennen van een zwijgrecht strijdt met de onderzoeksaard van de justificatieprocedure; desondanks acht ik de belangen van de commandant hier toch hoger.

18) Dit blijkt impliciet uit 75, 68 en 69 P.I.

19) Wel nuttig is een bepaling dat de deuren gesloten kunnen worden als werkelijke dienstgeheimen aan de orde komen.

tegenwoordig is de positie van Auditeur-Militair en Advocaat-Fiscaal meer gegroeid naar die van een Officier van Justitie bij een Arrondissementsrechtbank resp. een Procureur-Generaal bij een Hof. De artikelen 67 en 71 P.I. gaan echter nog van de oude situatie uit. Wanneer men de Advocaat-Fiscaal in de toekomst in de justificatieprocedure een rol wil laten behouden zou het naar mijn mening om deze reden noodzakelijk zijn aan de commandant een aantal rechten toe te kennen, teneinde het verstoorde evenwicht tussen vervolger en verdediging weer te herstellen. Wanneer de commandant dan de bijstand van een raadsman zou worden toegekend met alles wat daarbij hoort, zou het technisch onderzoek dat de justificatieprocedure thans is, veranderd worden in een compleet strafproces en aldus alle zin aan een dergelijke vorm van onderzoek worden ontnomen. Door de wijziging die de functie van Advocaat-Fiscaal sinds 1814 heeft ondergaan, zie ik vooralsnog voor hem geen plaats wanneer de justificatie in de toekomst gehandhaafd zou blijven.

Een probleem van meer materiële aard is de omschrijving van gevallen waarin deze procedure moet worden toegepast. Denkbaar zou zijn 65 P.I. niet te beperken tot het verlies van territoir en uit te breiden tot het verlies van bepaalde legeronderdelen of zelfs van het hele leger; wat dit laatste betreft zou het capitulatiebesluit in 1940 bijvoorbeeld, qua aard geschikt zijn voor deze procedure, hoewel dit in dit individuele geval om andere redenen bezwaren zou ontmoeten. Bij het zoeken naar een omschrijving zal men voorzichtig moeten zijn met koppeling aan delicts-omschrijvingen uit het W.M.Sr.: wanneer men toepasselijkheid van die omschrijvingen zou moeten toetsen, komt men op strafrechtelijk terrein. Het spreekt vanzelf dat men het al dan niet toepassen niet mag overlaten aan de Regering; wanneer echter naast in de wet genoemde gevallen men toch een justificatie wil, blijkt mij daartegen geen bezwaar en kan 74 P.I. dus gehandhaafd blijven.

Tenslotte dient dan nog iets gezegd over de rechtskracht van de beschikking van het H.M.G. Nu de commandant niet de rechten heeft die hij in een strafproces zou krijgen brengt dit feit mede dat de uitspraak dat het gedrag **niet** voldoende is gejustificeerd vanzelfsprekend niet als voldoende bewijs voor de daarop volgende strafprocedure, met name in de zin van 344 lid 1 sub 1 W.v.Sv., zal kunnen gelden[20]). Moeilijker ligt het gevolg van een dispositie tot decharge. Zelf meen ik dat een dergelijke dispositie thans dezelfde rechtskracht heeft als een beschikking tot buiten vervolging stelling van de Rechtbank krachtens 12 W.v.Sv., maar steun voor deze of voor een tegengestelde mening is noch in de wet noch elders te vinden. Daar bij de justificatieprocedure het Openbaar Ministerie

---

[20]) Na de uitspraak dat niet genoegzaam is gejustificeerd, lijkt de mogelijkheid van een bezwaarschrift tegen de dagvaarding in de daarop volgende strafprocedure minder gewenst.

in zijn tegenwoordige opzet onvoldoende aan zijn trekken komt en ook in andere vormen van ,,technisch tuchtrecht''[21]) een dergelijke kracht van gewijsde niet voorkomt, verdient de afschaffing van deze dispositie overweging. Nu de commandant, ook bij een weigering van die dispositie, door de justificatieprocedure niet noemenswaard in zijn rechten geschaad is, zal een beroep op de strekking van het ne bis in idem beginsel hier niet opgaan. Ook met betrekking tot de civielrechtelijke consequenties achtte P. J. A. Clavareau[22]) een dergelijke kracht van gewijsde niet goed mogelijk.

Als besluit van deze bijdrage wil ik dan nog aandacht vragen voor de opmerking van SPRUYT, waarbij TH. W. VAN DEN BOSCH (de huidige hoogleraar militair recht) zich in zijn dissertatie heeft aangesloten[23]) of ,,nu er eenmaal een in militaire aangelegenheden zéér deskundig college, ,,bestaat, er geen aanleiding is om meer beslissingen in handen van dat ,,college te leggen''. Juist nu de laatste jaren een aantal malen de militaire rechtspleging – terecht of niet – in opspraak is geraakt, zou een dergelijke onderzoeksvorm, niet zo belastend voor betrokkene en onafhankelijk van een telastlegging, gelet op 74 P.I., de moeite van het overwegen waard zijn. Het is jammer dat deskundigencolleges van het formaat van het H.M.G. en met diens onafhankelijkheid zo zeldzaam zijn; voor andere gebieden in onze samenleving, waarbij ik met name denk aan beroering en klachten over politie-optreden, zou iets dergelijks een alternatief vormen voor het dilemma van de te zware strafvervolging en het te lichte tuchtproces aldaar.

---

[21]) **O. A. C.** VERPAALEN, Hand. N.J.V. 1971 p. 106 en praeadv. p. 64.
[22]) MRT XXVIII p. 376.
[23]) A. SPRUYT, Militaire procedures, p. 227; TH. W. VAN DEN BOSCH, Proeve van een ontwerp van een Wetboek van Mil. Strafvordering, diss. Utrecht 1949, p. 69.

STRAFRECHTSPRAAK

Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht te 's-Gravenhage

Vonnis van 15 januari 1974

President: Mr. *H*. Donker; *Leden:* J. A. *J.* M. van der Meulen, kapitein ter zee vlieger en F. D. Meijer, kapitein-luitenant ter zee;
Raadsman: H. M. Parhan, luitenant ter zee van administratie der tweede klasse.

Wederspannigheid, gepleegd tegen een politieagent die beklaagde aanhield.
f 50,– boete.
(W.Sr. art. 180)

DE PERMANENTE KRIJGSRAAD NEDERLAND VOOR DE ZEEMACHT TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal bij die krijgsraad, eiser, tegen A.J.P., geboren 18 oktober 1953, hofmeester der eerste klasse, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Gezien de dagvaarding d.d. 20 december 1973, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 4 juni 1973 te ongeveer 00.10 uur te Arnhem, ,,toen de in uniform geklede agent van de gemeentepolitie G. J. A. ,,Hageman, hem, beklaagde, als verdacht van een hem, Hageman, kort ,,tevoren aangedane belediging, te dier zake had aangehouden en vast-,,gepakt, teneinde hem over te brengen naar het bureau van politie aldaar ,,ter voorgeleiding voor een hulpofficier van justitie, opzettelijk heeft ,,gerukt en getrokken in een richting tegenovergesteld aan die, waarin ,,deze agent, hem wilde brengen";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: A.J.P., oud 20 jaar, *als beklaagde:*

Op 4 juni 1973, te ongeveer 00.10 uur, te Arnhem, toen een in uniform geklede agent van gemeentepolitie mij had aangehouden en vastgepakt, heb ik gerukt en getrokken in de richting tegenovergesteld aan die, waarin die agent mij wilde brengen. Ik wist dat die agent mij vastpakte met de bedoeling mij over te brengen naar het bureau van politie te Arnhem;

Overwegende, dat een proces-verbaal van de gemeentepolitie van Arnhem, no. 86/II/73, opgemaakt op 6 juni 1973 respectievelijk op ambtseed en ambtsbelofte door G. J. A. Hageman en E. W. Kruse, beiden agent van gemeentepolitie te Arnhem, zakelijk onder meer inhoudt:

als *relaas van verrichtingen en bevindingen van verbalisanten:*

Op 4 juni 1973, omstreeks 00.10 uur, reden wij in een dienstauto over de Ir. J. P. van Muijlwijkstraat te Arnhem. Ik, eerste verbalisant, bestuurde het dienstvoertuig, waarvan het portierraampje aan mijn kant open was. Op het trottoir aan de linkerzijde stonden vijf mannen en ik zag en hoorde dat één hunner luid en duidelijk ,,kut'' riep. Ik zag dat de man in mijn richting keek en ik voelde mij aangesproken en mij in mijn eer en goede naam aangetast. Ik stopte de auto, stapte uit en zei tegen de man die dit geroepen had dat hij terzake van de mij aangedane belediging werd aangehouden en gelastte hem mee te gaan naar het bureau van politie. Daartoe pakte ik de man vast. De man trachtte zich echter los te rukken en trapte naar mij, eerste verbalisant, terwijl hij trok in tegenovergestelde richting als die waarin ik hem wilde brengen. Met behulp van enkele tehulpgeroepen collega's hebben wij, verbalisanten, de man overgebracht naar het bureau van politie te Arnhem ter geleiding voor een hulpofficier van justitie. Aldaar aangekomen gaf hij op te zijn: A.J.P., geboren 8 oktober 1952 te Arnhem, hofmeester I bij de Koninklijke Marine;

Overwegende, dat de krijgsraad door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 4 juni 1973;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gekwalificeed als:

,,*wederspannigheid*''

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 180, Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten of omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad, gelet op de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit is begaan, in aanmerking genomen dat niet gebleken is dat beklaagde eerder terzake van misdrijf of overtreding werd veroordeeld, van oordeel is, dat hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot f 50 geldboete, subs. 2 dagen hechtenis – Red.].

Arrondissementskrijgsraad *te* Arnhem

Vonnis van 12 juni 1974

President: Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch; Leden: Majoor P. Rueck en kapitein Mr. J. *C.* F. Knapp;
Raadsman: kapitein H. L. van de Broek.

Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen: als dpl. wachtmeester, commandant van een wacht over een 7-tal tanks en een munitieopslag, in strijd met zijn verplichting, in een tent gaan liggen slapen.

Het tenlaste gelegde bewezen verklaard doch de beklaagde niet strafbaar wegens overmacht, zijnde beklaagde, wiens lichamelijke conditie te wensen overliet, enige uren gaan slapen, na de wacht geregeld te hebben, omdat hij de volgende dag met de tanks met scherp moest schieten en hij vreesde door slaapgebrek onvoldoende aandacht bij de leiding van het schieten te zullen hebben.

Vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 129; W.Sr. art. 40)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAADTE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.H., geboren 12 februari 1951, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 20 november 1973 te Langemannshof, althans ,,in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij als dienstplichtig wacht-,,meester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en de ,,functie van commandant van de over baan 8A in de legerplaats Lange-,,mannshof gestelde wacht vervulde, in strijd met de als zodanig op hem ,,rustende verplichting om voortdurend waakzaam te zijn in een tent is ,,gaan liggen en is gaan slapen, althans in slaap is gevallen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor bij de Officier-Commissaris gelijk aangevuld ter terechtzitting en in het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek opgemaakt en op 23 november 1973 ondertekend door Bucher, J. A., eerste luitenant der Huzaren, en Strik, A. J. M., tweede luitenant der Huzaren, onder meer heeft verklaard, zakelijk weergegeven:

Als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke militaire dienst was ik aangewezen om als wachtcommandant wachtdienst te verrichten van 19 november 1973, 19.00 uur tot 20 november 1973, omstreeks 07.00 uur. Ik had in die functie de wacht over een zevental tanks en een munitie opslag op schietbaan 8A van het schietterrein Hohne, nabij Ostenholz in de Bondsrepubliek Duitsland. Deze schietbaan ligt op ongeveer 30 km van de legerplaats Langemannshof in de Bondsrepubliek Duitsland. Als wachtcommandant had ik de beschikking over vier wachthebbenden. Op 19 november 1973 was het om ongeveer 04.30 uur reveille. Die dag was ik alvorens mijn eerder genoemde wachtdienst te beginnen, commandant van mijn tankbemanning tijdens schietoefeningen, waaraan ik zelf ook heb deelgenomen. Na het eind van mijn wachtdienst op 20 november

1973 omstreeks 07.00 uur zou ik weer als commandant van mijn tankbemanning deelnemen aan schietoefeningen met scherpe munitie, die tot ongeveer 16.00 uur op die dag zouden duren. Gelegenheid tot slapen had ik toen niet. Ik had toentertijd al enige tijd last van een maagaandoening waardoor ik mij, ook op 19 en 20 november 1973, minder fit voelde. Kort nadat het mij tenlastegelegde feit heeft plaatsgevonden ben ik vanwege deze maagaandoening enige tijd opgenomen geweest in het Militair Hospitaal.

Op 19 november 1973, 19.00 uur begon ik mijn taak als wachtcommandant. Ik had de wacht als volgt geregeld: één man moest buiten de ons ter beschikking staande tent staan, de rest mocht binnen slapen, terwijl ik wakker bleef. Op 20 november 1973, omstreeks 02.00 uur heb ik de wacht als volgt geregeld: één man moest wakker blijven en rondes lopen. De anderen, waaronder ik zelf, mochten slapen; ik deelde mijzelf in bij de wachthebbenden. De aflossing was om het hele uur, waarbij de wachthebbende zich pas te bed mocht begeven, nadat zijn opvolger daadwerkelijk de wacht had overgenomen. De wachthebbende Meier had ik opdracht gegeven mij om 05.00 uur op die dag te wekken. Dat is toen misgelopen. Hoewel ik uit mondelinge instructies van de eskadron-opperwachtmeester en uit mijn schriftelijke consignes wist, dat ik als wachtcommandant verplicht was voortdurend waakzaam te zijn heb ik die nacht van de 20e november 1973 toch besloten om mij enige uren rust te gunnen na het treffen van bovengenoemde maatregelen. Ik deed dit, omdat ik het niet verantwoord vond al te vermoeid de schietoefeningen van mijn tankbemanning met scherp op 20 november 1973 te leiden en hieraan ook zelf deel te nemen. Volgens mij heb ik daar, toen en onder de gegeven omstandigheden juist gehandeld;

Overwegende, dat Jacobus Jacob den Haan, oud 29 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 20 november 1973 heb ik als officier van piket nabij Ostenholz in de Bondsrepubliek Duitsland op schietbaan 8A van het schietterrein Wohne gezien dat de mij bekende wachtmeester A.H. als wachtcommandant van een aldaar ingestelde tank- en munitiewacht in zijn wachttent in zijn slaapzak lag te slapen. Staande naast zijn bed zag ik hem bewegingloos liggen met gesloten ogen. Ik hoorde hem rustig en diep ademhalen. Na enkele minuten zag ik hem wakker worden;

Overwegende, dat Jan de Rooy, oud 44 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 20 november 1973 heb ik als eskadrons-opperwachtmeester in Langemannshof in de Bondsrepubliek Duitsland per telefoon de mij bekende wachtmeester eerste klas J. J. den Haan mij horen melden dat hij als officier van piket die ochtend omstreeks 05.00 uur op schietbaar

8A ten noorden van Ostenholz mijn aldaar uitgezette tankwacht allen slapend had aangetroffen. Ik wist dat van deze wacht wachtmeester A.H. de wachtcommandant was. Ik had hem zelf hiervoor aangewezen. Wachtmeester H. wist dat op hem als wachtcommandant de verplichting rustte voortdurend waakzaam te zijn. Ik had hem dit kort na zijn aankomst in ons eskadron januari 1973 uitdrukkelijk voorgehouden;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de verklaring van de beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan. te weten:

,,dat hij op 20 november 1973 in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl ,,hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij de ,,Koninklijke Landmacht en de functie van commandant van de over ,,baan 8A in de legerplaats Langemannshof gestelde wacht vervulde, in ,,strijd met de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend ,,waakzaam te zijn, in een tent is gaan liggen en is gaan slapen'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,*als* bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende *ver*-,,*plichting* niet nakomen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, lid 4, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat is gebleken van feiten en omstandigheden die beklaagdes strafbaarheid uitsluiten:

Overwegende te dien aanzien, dat beklaagde, toen hij op 20 november 1973 besloot om, in strijd met zijn consignes om als wachtcommandant voortdurend waakzaam te zijn, gedurende enige uren te gaan slapen na het treffen van de maatregelen zoals deze in zijn verklaring zijn weergegeven, naar het oordeel van de krijgsraad gezegd kan worden gehandeld te hebben in een toestand van nood, opleverend overmacht voor beklaagde;

dat beklaagde zich immers toen, aldaar en onder de gegeven omstandigheden geconfronteerd zag met een conflict van plichten, te weten enerzijds de plicht om als wachtcommandant voortdurend waakzaam te zijn, anderzijds de plicht om als commandant van zijn tankbemanning deelnemend aan schietoefeningen met scherpe munitie op 20 november 1973 zijn taak naar behoren te vervullen;

dat beklaagde in de nacht van 20 november 1973 alle reden had om aan te nemen dat hij, bij het nakomen van zijn plicht om als wachtcommandant voortdurend waakzaam te zijn, tot het vervullen van zijn plicht als commandant van zijn tankbemanning niet in staat zou zijn, als gevolg

van vermoeidheid omdat hij alsdan bij aanvang der schietoefeningen, reeds gedurende meer dan een etmaal geen slaap zou hebben genoten, waarbij voorts nog in aanmerking genomen dient te worden dat beklaagdes lichamelijke conditie als gevolg van een maagaandoening niet optimaal was;

dat beklaagde, staande voor het probleem dit conflict van plichten op te lossen zich verplicht heeft gevoeld de nakoming van zijn plicht als commandant van zijn tankbemanning, gelet op de risico's die zich bij schietoefeningen met scherpe munitie kunnen voordoen, het zwaarst te laten wegen en daarom besloten heeft gedurende enige uren te gaan slapen, ondanks het feit dat dit noodzakelijkerwijs schending van zijn plicht om als wachtcommandant voortdurend waakzaam te zijn en derhalve overtreding van artikel 129, lid 2, van het Wetboek van Militair Strafrecht, met zich bracht;

dat naar het inzicht van de krijgsraad de beklaagde door de verplichting om als commandant van zijn tankbemanning zijn plicht te doen geacht moet worden in zo sterke mate te zijn gedrongen, dat zij zijn strafbaarheid ten aanzien van de noodzakelijk daaruit voortvloeiende overtreding, hierboven genoemd, gelijk deze hem is ten laste gelegd, opheft;

Overwegende, dat beklaagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem tenlastegeiegde moet worden vrijgesproken;

[Volgt: schuldigverklaring van beklaagde aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit; niet-strafbaar verklaring van beklaagde en vrijspraak – ***Red.]***.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 14 november 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; ***Leden:*** luitenant-kolonel E. ***G.*** Soomer en majoor **A.** P. Wouters;
Raadsman: Mr. ***C. G.*** B. H. Winters.

Bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht door, met een geopend mes in de hand, een ander toe te voegen: „Ik steek dit mes in je „donder'.

Drie weken gevangenisstraf voorwaardelijk en f 200 boete.

(W.Sr. art. 285)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen D.L., geboren 22 december 1954, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 26 mei 1974, te Nieuwe-Tonge, gemeente ,,Middelharnis, in ieder geval in Nederland, opzettelijk na te noemen per-,,soon met enig misdrijf tegen het leven gericht, althans met zware mis-,,handeling bedreigende, op korte afstand van Jacobus Franciscus Mul, ,,een geopend mes in diens richting heeft gehouden, daarbij zeggende: ,,,,Ik steek dit mes in je donder'', althans woorden van gelijke dreigende ,,strekking en betekenis, door welk optreden hij, beklaagde, bij genoemde ,,Mul de indruk heeft gewekt deze van het leven te zullen beroven, althans ,,deze zwaar lichamelijk letsel te zullen toebrengen'';

overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 26 mei 1974 heb ik te Nieuwe-Tonge, gemeente Middelharnis, terwijl ik op een afstand van ongeveer 1,5 meter tegenover Frans Mul stond, een geopend mes in diens richting gehouden. Ik wilde hem met dat mes angst aanjagen; ik was kwaad op hem omdat hij niet had willen zeggen waar mijn moeder was. Ik heb hem dat toen verweten en ik heb nog wel meer tegen hem geroepen, maar ik kan mij niet meer precies herinnerenwat ik allemaal zei. Het kan wel zijn dat ik hem toegeschreeuwd heb dat ik hem met dat mes zou steken, maar ik herinner mij dat niet. Ik kan mij wel indenken dat Mul erg bang werd en bang was dat ik hem met dat mes zou steken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 11/'74, opgemaakt en op 11 juli 1974 gedagtekend en ondertekend door Gerardus Antonius Henricus Maria Boons, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Derk Bunskoek, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Brielle zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van Jacobus Franciscus Mul:

Op zondag 26 mei 1974, omstreeks 21.15 uur, kwam ik thuis van een bezoek aan kennissen te Rotterdam. Ik parkeerde mijn personenauto voor onze woning aan de Hertog Jan van Beierenlaan 46 te Nieuwe-Tonge gemeente Middelharnis. Ik zag dat er een rode personenauto stopte voor mijn woning. Ik zag dat die personenauto werd bestuurd door de mij bekende Jan L. Ik zag dat naast hem in de auto zijn zoon Dirk zat. Ik zag dat Jan en Dirk L. hun auto verlieten en dat Dirk op mij toeliep. Hij nam een dreigende bokshouding aan en schreeuwde mij toe: ,,Ik zal je ,,wel krijgen. Krijg de kolére. Ik steek je met een mes in je donder''. Ik zag dat Dirk L. met zijn rechterhand een voorwerp uit zijn rechter broekzak haalde. Ik zag dat hij in zijn rechterhand een geopend mes vasthield. Het lemmet van het mes had naar mijn schatting een lengte van ongeveer 15 centimeter. Ik zag dat Dirk L. het mes onderhands vasthield, langs de rechterzijde van en iets vóór zijn lichaam, met de mes-

punt op mij gericht. Ik hoorde dat hij toen onder meer mij luid toeriep: ,,Ik steek dit mes in je donder''. Ik zag dat hij dreigend met het mes naar mij toekwam. Ik ben, om een steek met het mes te ontlopen, achteruit gaan lopen. Ik voelde mij door de dreigende houding en het geopende mes van Dirk L. erg bedreigd. Ik was werkelijk erg bang en bevreesd dat Dirk mij met het mes zou steken;

als verklaring van Jan Troost:

Op zondag 26 mei 1974, omstreeks 21.00 uur, bevond ik mij in de woonkamer van mijn woning te Nieuwe-Tonge. Ik zag dat de familie Mul, omstreeks 21.15 uur, thuis kwam. Ik zag dat voor de woning van de familie Mul een rode personenauto stopte, bestuurd door de mij bekende Jan L. Ik zag dat in deze personenauto ook Dirk L. zat. Ik ben toen naar buiten gegaan en ik hoorde dat Dirk L. tegen de heer Mul schreeuwde: ,,Ik steek je met het mes hartstikke dood. Ik ben van niemand bang.'' Ik zag toen ook dat Dirk L. een geopend mes in zijn rechterhand had. Ik zag dat Dirk L. het mes onderhands en iets vóór zijn lichaam vasthield, Hij had daarbij de arm gestrekt. Ik zag dat Dirk L. met het geopende mes stekende bewegingen maakte naar de heer Mul;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 26 mei 1974, te Nieuwe-Tonge, gemeente Middelharnis, ,,opzettelijk na te noemen persoon met enig misdrijf tegen het leven ge-,,richt bedreigende, op korte afstand van Jacobus Franciscus Mul, een ,,geopend mes in diens richting heeft gehouden, daarbij zeggende: ,,Ik ,,,,steek dit mes in je donder'', althans woorden van gelijke strekking ,,en betekenis, door welk optreden hij, beklaagde, bij genoemde Mul de ,,indruk heeft gewekt deze van het leven te zullen beroven'';

Overwegende, dat – nu het primair tenlastegelegde bewezen is verklaard – een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,Bedreiging met enig misdrijf tegen ***het*** leven gericht'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 285, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming

acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht het inbeslaggenomen mes, voorzien van een drukmechanisme, aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende, daarbij, dat dit mes met betrekking tot welke het feit is begaan, van zodanige aard is dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met de wet;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en voorts, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 200, subs. 8 dagen hechtenis, en onttrokkenverklaring aan het verkeer van het inbeslaggenomen mes, voorzien van een drukmechanisme – *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 20 november 1974

President: Mr. ***P.*** E. Kloots; ***Leden:*** luitenant-kolonel A. J. Kappenburg en majoor ***C.*** P. J. van Toren;
Raadsman: Mr. A. ***W.*** Willems.

Een radiozendinrichting (walky-talky) voorhanden gehad in strijd met artikel 71 van het Radio Reglement 1930.

f 75,– boete en onttrokkenverklaring aan het verkeer van de *walky-talky.*

(Tel. &Tel. Wet art. 20)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen O.G., geboren 12 december 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 2 mei 1974, te Rotterdam, een radio elektrische ,,zendinrichting, niet zijnde een radiotelegraaf of radiotelefoon, al dan ,,niet voor het radioverkeer bestemd, aanwezig heeft gehad in strijd met ,,het bepaalde in artikel 71 van het Radioreglement 1930, zonder een in ,,dit artikel genoemde machtiging;

,,althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling mocht ,,of ZOU kunnen volgen,

,,hij op of omstreeks 2 mei 1974, te Rotterdam, een radiotelegraaf of

„radiotelefoon, niet voor het openbaar verkeer bestemd, heeft gebruikt, „zonder de machtiging bij artikel 3, eerste lid van de Telegraaf- en „telefoonwet 1904 gevorderd;''

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 2 mei 1974 heb ik te Rotterdam een radio-elektrische zendinrichting aanwezig gehad zonder dat ik in het bezit was van een machtiging van de Minister van Waterstaat. Ik was met dit apparaat aan het zenden teneinde dit apparaat te beproeven. Ik wist, dat het verboden was zonder machtiging zo'n apparaat aanwezig te hebben en te beproeven;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 273/1974 opgemaakt en op 2 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Paesschen, Johannes Gerardus, hoofdagent van gemeentepolitie te Rotterdam zakelijk onder meer inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op donderdag 2 mei 1974 zag ik op de weg, de Heinenoordstraat te Rotterdam een man lopen. Ik zag dat deze man een zogenaamde walky-talky in zijn handen hield. Voorts zag ik dat de antenne van deze walky-talky over de afstand van ruim een meter uitgestrekt was. Ik hoorde hierna dat er kennelijk vanuit deze walky-talky naar de man gesproken werd. Hierna zag ik dat de man de walky-talky voor zijn mond bracht, met de vingers van een zijner handen een knop of iets dergelijks daaraan indrukte en enige zinnen sprak. Dit laatste bleek mij uit de mondbewegingen die de man voor de walky-talky maakte. Ik hield hierna de man staande. Daarnaar gevraagd gaf hij mij op te zijn genaamd: O.G., geboren 12 december 1953 te Rotterdam, dienstplichtig militair, gelegerd 2e administratie G.O.C. Lunettenkazerne te Vught;

als relaas van verbalisant zakelijk weergegeven:

dat op 2 mei 1974 een zogenaamde walky-talky TS-510G nummer FTZ-NK-73/68 bij O.G. in beslag is genomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal ongenummerd, opgemaakt en op 23 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Eeninkwinkel, Derkjan Gijsbertus Abraham, opsporingsambtenaar bij het Korps Rijkspolitie zakelijk onder meer inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op donderdag 9 mei 1974, heb ik de op donderdag 2 mei 1974 uit handen van O.G. in beslag genomen radio-elektrische zend/ontvanger technisch onderzocht. Bovengenoemde apparatuur is een complete radio-elektrische zend- en ontvanginrichting bestaande uit een zend/ontvanger van het merk „Sommerkamp'', type K-73/68, geschikt om uit te zenden en te ontvangen op 2 verschillende kanalen in de 27 MHz band (golflengte ongeveer 11 meter). Na informatie bij de Centrale Directie der PTT te 's-Gravenhage, is mij gebleken, dat de van de Minister van Ver-

keer en Waterstaat vereiste machtiging voor het aanleggen, het aanwezig hebben of het gebruiken van een radio-elektrische zendinrichting, niet zijnde een radiotelegraaf of -telefoon al dan niet voor het openbaar verkeer bestemd aan verdachte O.G., geboren te Rotterdam op 12 december 1953, dienstplichtig militair, niet is verleend. Tevens is het bepaalde in Artikel 71 lid 2 van het Radioreglement 1930 op hem niet van toepassing;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: ,,of omstreeks'',

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: ,,een radio-elektrische zendinrichting, niet *zijnde* een *radiotelegraaf* of ,,-*telefoon*, al dan niet voor het openbaar verkeer bestemd, aanwezig hebben ,,*in* een geval, waarin dit krachtens art. *3* ter van de *Telegraaf* en *telefoon*-,,wet 1904 verboden is'',
strafbaar gesteld bij art. 20 lid 1, aanhef en sub c Telegraaf en Telefoonwet 1904;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat – nu ten aanzien van het primair tenlastegelegde veroordeling zal volgen – een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht de inbeslaggenomen apparatuur aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende daarbij, dat deze apparatuur met betrekking tot welke het feit is begaan (dan wel een der andere omschrijvingen van art. 36b en 36c WvS), van zodanige aard is, dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met de wet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen en onttrokkenverklaring aan het verkeer van de inbeslaggenomen apparatuur, te weten, één radio-telefoon TS-510G (2 kanalen) nummer FTZ-Nk-73/68 – Red.].

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht zitting houdende te Seedorf

Vonnis van 13 december 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; *Leden:* majoor *C.* Ruiter en kapitein J. J. H. Quintus;
Raadsman: kapitein *P. E.* de Rooij;

Opzettelijke ongehoorzaamheid door, gestraft zijnde met licht arrest, te weigeren te voldoen aan een dienstbevel om zich te 20.30 uur te melden.

Opzettelijke belediging en bedreiging van een meerdere door, naar aanleiding van het voorgaande zijn meerdere toe te voegen: „Vandaag of „morgen sla ik je helemaal de tering in. Vuile wezebeek. Als ik je te pakken „krijg dan breek ik je."

Vier weken militaire detentie waarvan 2 weken voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 108, 114)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT ZITTING HOUDENDE TE SEEDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen L.M., geboren 17 april 1954, dpl. kanonnier, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 september 1974, te Seedorf (Bondsrepu-„bliek Duitsland), in ieder geval in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst verbleef,

„1. nadat zijn militaire meerdere, de wachtmeester R. M. Bosch hem, „beklaagde, die was gestraft met licht arrest, de opdracht had gegeven „om zich in verband daarmede om half negen (20.30 uur) bij hem, op-„drachtgever, die toen de functie vervulde van wachtmeester van de dag „van de C-Batterij, te melden, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen,

„2. opzettelijk zijn militaire meerdere, de wachtmeester R. M. Bosch, „in het openbaar, n.l. op een dagkamer van de legerplaats Seedorf, ten „aanhore van andere militairen, en/of in diens tegenwoordigheid monde-„ling beledigende en/of met enig kwaad bedreigende, deze heeft toege-„voegd: „Je lijkt wel gek, vandaag of morgen sla ik je helemaal de tering „„„in; vuile wezebeek. Als ik je te pakken krijg dan breek ik je. Daar heb „„„ik wel een paar dagen Nieuwersluis voor over", althans woorden van „gelijke strekking en betekenis";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke

Landmacht heb ik op 28 september 1974 te Seedorf (Bondsrepubliek Duitsland) geweigerd het bevel van mijn militaire meerdere, de wachtmeester R. M. Bosch, om me om 20.30 uur die dag bij hem als wachtmeester van de dag van de C-Batterij van 41 Afdeling Veldartillerie te melden, te gehoorzamen. Ik had licht arrest en moest me die avond vijf keer melden bij wachtmeester Bosch. Aangezien ik naar de film wilde heb ik de melding van 20.30 uur overgeslagen, hetgeen ik welbewust deed. De wachtmeester Bosch wilde me n.l. niet ,,matsen" ten aanzien van de tijdstippen dat ik me moest melden als licht gestrafte. Iets later diezelfde avond heb ik op de dagkamer van de C-Batterij in de legerplaats Seedorf voornoemde wachtmeester Bosch toegevoegd: ,,Je lijkt wel gek. Vandaag ,,of morgen sla ik je helemaal de tering in. Vuile wezebeek. Als ik je te ,,pakken krijg dan breek ik je. Daar heb ik wel een paar dagen Nieuwer-,,sluis voor over", of woorden van gelijke strekking. Ik realiseerde me best dat dit beledigende en bedreigende woorden waren ten opzichte van deze meerdere, maar dat was ook de bedoeling want op dat moment was ik enorm kwaad op wachtmeester Bosch, omdat hij me op rapport had geslingerd nadat ik me acht minuten te laat bij hem had gemeld. Toen ik de wachtmeester Bosch beledigde en bedreigde waren in de dagkamer ook een aantal andere militairen aanwezig;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. PD 397/'74, opgemaakt en op 31 oktober 1974 gedagtekend en ondertekend door Bareld Tjeerd Rinkema, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van Robert Martin Bosch:

Op 28 september 1974 had ik dienst als wachtmeester van de dag van de C-Batterij 41e Afdeling Veldartillerie. Ik kreeg van onze batterijopper-wachtmeester, genaamd Schurink, te horen dat de kanonnier M., gestraft was met licht arrest. In verband met deze straf moest M. zich die dag melden op de volgende tijdstippen: 18.00 uur, 19.00 uur, 20.30 uur, 22.00 uur en 23.00 uur. Deze tijdstippen van melden moesten gebeuren op de dagkamer. M. heeft zich te 18.00 en 19.00 uur gemeld. Toen hij zich te 19.00 uur had gemeld vroeg hij mij: ,,Kun je mij vanavond matsen, ,,want ik wil naar Mutti Muller toe". Mutti Muller is een café buiten de legerplaats en ik gaf M. dan ook geen toestemming om de legerplaats te verlaten. M. bleef nog enige tijd aandringen maar ik heb tegen hem gezegd dat hij zich normaal te 20.30 uur op de dagkamer moest melden. M. zei tegen mij: ,,Dat doe ik niet, ik kom pas om kwart over negen, ,,want ik ga naar de film". Toen het 20.30 uur was verscheen M. niet op de dagkamer. Het was omstreeks 21.08, toen M. op de dagkamer verscheen en zei: ,,Ik kom me melden". Ik heb M. gezegd dat ik een rapport had opgemaakt over het te laat melden. Na het melden te 22.00 uur heb ik tegen M. gezegd dat hij zich voor de laatste keer te 23.00 uur diende te

melden. Het was 23.08 toen M. op de dagkamer kwam. Ik heb tegen M. gezegd dat ik dit te late melden zou rapporteren. Toen hij dat hoorde en het rapport zag werd hij kwaad en zei tegen mij: ,,Als ik jou in m'n han-,,den krijg dan breek ik je" en ,,Ik maak je kapot" en ,,Voor jou heb ik ,,wel een paar dagen Nieuwersluis over". Hij heeft nog meer tegen mij gezegd, maar ik kan mij niet herinneren wat dat allemaal is geweest. Toen de kanonnier M. mij bedreigde en beledigde waren de kanonniers Zwart, Timmermans en Dijkstra op de dagkamer aanwezig en hebben alles gezien en gehoord. Ik voelde mij door de woordenvan M. bedreigd en beledigd. Als wachtmeester van de dag was ik gekleed in uniform;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1 en 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij op 28 september 1974, te Seedorf (Bondsrepubliek Duitsland), ,,terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst ver-,,bleef,

,,1. nadat zijn militaire meerdere, de wachtmeester R. M. Bosch, hem, ,,beklaagde, die was gestraft met licht arrest, de opdracht had gegeven ,,om zich in verband daarmede om half negen (20.30 uur) bij hem, op-,,drachtgever, die toen de functie vervulde van wachtmeester van de dag ,,van de C-Batterij, te melden, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te ,,gehoorzamen,

,,2. opzettelijk zijn militiare meerdere, de wachtmeester R. M. Bosch, ,,in diens tegenwoordigheid mondeling beledigende en met enig kwaad ,,bedreigende, deze heeft toegevoegd: ,,Je lijkt wel gek, vandaag of mor-,,gen sla ik je helemaal de tering in; vuile wezebeek. Als ik je te pakken ,,,,krijg dan breek ik je. Daar heb ik wel een paar dagen Nieuwersluis ,,,,voor over".";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,1. opzettelijke ongehoorzaamheid",

,,2. als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar en in zijn *tegen-,,woordigheid mondeling* beledigen en met enig kwaad bedreigen",

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 114, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 108, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder 1 en 2 meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 29 september 1974 tot 1 oktober 1974;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 4 weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten van 29 september 1974 tot 1 oktober 1974), waarvan 2 weken voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar – *Red.]*.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 18 december 1974

President: Mr. P. *E.* Kloots; *Leden:* luitenant-kolonel A. *J.* Kappenburg en majoor H. B. Craandijk;
Raadsman: Mr. G. *F.* Schadd.

Diefstal, gepleegd door een militair op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats.

Als marechaussee der 2de klasse op de binnenplaats van het gebouw van de Koninklijke Marechaussee, welke hij als plantonwacht onder zijn bijzondere bewaking had, uit een auto een autoradio weggenomen.

Vier weken militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 152)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen G.P.N., geboren 31 maart 1954, marechaussee der 2e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als marechaussee tweede klasse in werkelijke dienst bij de ,,Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op ,,of omstreeks 16 september 1974 te Amsterdam, op de binnenplaats ,,van het gebouw (van de brigade Amsterdam) van de Koninklijke Mare-,,chaussee, welke binnenplaats onder zijn bijzondere bewaking of be-,,scherming was gesteld – immers hij was in voormelde hoedanigheid ,,toen aldaar aangewezen als plantonwacht van voormelde brigade en ,,als zodanig belast met bewaking en/of toezicht van (op) voormeld ,,gebouw en op de binnenplaats daarvan en al hetgeen zich daarin ,,(daarop) bevond – met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening

„heeft weggenomen een auto-radio uit een auto, veilig gesteld en/of „bewaard op voormelde binnenplaats, welke auto-radio toebehoorde „aan P. J. van Ommen, in elk geval aan anderen of een ander dan hem, „beklaagde";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als marechaussee der tweede klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, was ik in de nacht van 15 op 16 september 1974 belast met de brigadeplanton van de brigade Amsterdam. Ik was commandant van de plantonwacht en als zodanig belast met o.a. de bewaking van het gebouw en de binnenplaats van het gebouw en al wat zich in het gebouw en op die binnenplaats bevond. Tijdens een ronde die ik op 16 september 1974 te 05.00 uur maakte, heb ik in een auto, welke op die binnenplaats was neergezet voor een technisch onderzoek, een auto-radio gemonteerd zien zitten. Ik besloot mij die auto-radio toe te eigenen, ofschoon ik wist daarvoor van niemand recht of toestemming te hebben. Integendeel, ik wist dat ook deze auto met alle toebehoren onder mijn bewaking was gesteld. Later heb ik gehoord dat die auto-radio toebehoorde aan P. J. van Ommen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige fotocopie van de vaste diensten voor de Marechaussee van de Brigade Amsterdam, opgemaakt te Amsterdam, gedagtekend op 19 augustus 1974 en ondertekend door de Brigadecommandant, de eerste luitenant J. A. Boschman, zakelijk onder meer inhoudt:

dat Marechaussee N. o.a. op 16 september 1974 van 00.00 uur tot 08.00 uur als plantonwacht van voormelde brigade was aangewezen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P.V. 590/J.250/1974, opgemaakt en op 13 december 1974 gedagtekend en ondertekend door Johannes Adrianus Boschman, 1e luitenant der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

De door de Marechaussee der 2e klasse G.P.N. van 15 september 1974 te 22.00 uur tot maandag 16 september 1974, te 08.00 uur, verrichte dienst als planton van de brigade Koninklijke Marechaussee Amsterdam, hield onder meer in dat hij belast was met de bewaking en bescherming van alle zich op de binnenplaats van de brigade bevindende motorvoertuigen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P.V. 458/J.193/'74, opgemaakt en op 25 september 1974 gedagtekend en ondertekend door Leendert Schellingerhout, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Jan Willen Dekker, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt.

als verklaring van Petrus Johannes van Ommen:

Op 14 september 1974 ben ik betrokken geweest bij een aanrijding te Amsterdam. Ik bestuurde ten tijde van het ongeval de mij in eigendom toebehorende personenauto, merk Ford, type Capri, gekentekend 15-42-MU. Ik weet dat deze auto later is overgebracht naar de Koninklijke Marechaussee te Amsterdam. In mijn auto was gemonteerd een auto-radio van het merk ,,Philips". Deze auto-radio behoort mij geheel in eigendom toe en ik heb niemand recht of toestemming gegeven deze radio weg te nemen en zich toe te eigenen. De auto-radio welke U mij toont is soortgelijk aan de autoradio welke in mijn auto is gemonteerd. Ik herken de radio aan het plaatje met de naam ,,Ford" erop;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde fotocopie van de vaste dienst voor de Marechaussee van de Brigade Amsterdam, slechts gebezigd in verband met inhoud van de overige bewijsmiddelen – is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij als marechaussee der tweede klasse in werkelijke dienst bij de ,,Koninklijke Landmacht, op 16 september 1974 te Amsterdam, op de ,,binnenplaats van het gebouw (van de brigade Amsterdam) van de ,,Koninklijke Marechaussee, welke binnenplaats onder zijn bijzondere ,,bewaking was gesteld – immers hij was in voormelde hoedanigheid ,,toen aldaar aangewezen als plantonwacht van voormelde brigade en als ,,zodanig belast met het toezicht op voormeld gebouw en op de binnen-,,plaats daarvan en al hetgeen zich daarin en daarop bevond – met het ,,oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een ,,auto-radio uit een auto, veilig gesteld op voormelde binnenplaats, welke ,,auto-radio toebehoorde aan P. J. van Ommen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,diefstal door een militair gepleegd op een onder *zijn bijzondere* bewaking ,,gestelde plaats",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad geen termen aanwezig acht, hoewel gerequireerd door het Openbaar Ministerie, ontslag uit de militaire dienst op te leggen, nu door de Koninklijke Marechaussee dusdanige maat-

regelen zijn genomen, dat terugkeer bij dit wapen niet mogelijk is;

[Volgt: veroordeling tot 4 weken militaire detentie – *Red.].*

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht
zitting houdende te Seedorf

Vonnis van 14 februari 1975

President: Mr. *J. A.* L. Brada; *Leden:* majoor J. *A.* M. van Schoven en majoor J. Groot;
Raadsman: Ritmeester *W. H.* N. H. Hogendoorn.

In Duitsland op de openbare weg een auto bestuurd terwijl hij onder invloed van alcohol verkeerde.

KRIJGSRAAD: *ofschoon door de op 1 november 1974 in werking getreden wijziging van artikel 26 Wegenverkeerswet in dat artikel de woorden „over „een weg rijden" zijn vervallen, welke weglating blijkens de memorie van toelichting en de memorie van antwoord beoogde het artikel niet langer te beperken tot de strikt territoriale interpretatie, is de krijgsraad van oordeel dat, daargelaten wat er overigens onder het begrip „Strafwet" in de artikelen 5 Wetboek van Strafrecht en 4 Wetboek van Militair Strafrecht verstaan moet worden, in ieder geval de Wegenverkeerswet niet onder deze termen „strafwet" begrepen dient te worden, zulks omdat, blijkens de aanhef, de Wet van 13 september 1935 de strekking heeft het verkeer op de wegen binnen Nederland te regelen.*

Beklaagde veroordeeld wegens overtreding van art. 162 W.M.Sr.

WOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis):*

Het bewezen verklaarde valt onder het bepaalde in art. 26 W.V.W. omdat de Wetgever uitdrukkelijk bedoeld heeft de in dat artikel omschreven gedraging ook dan als een strafbaar feit aan te merken als deze in het buitenland plaats vindt.

Twee weken gevangenisstraf; 9 maanden ontzegging rijbevoegdheid.

(W.M.Sr. art. 4, art. 162; W.V.W. art. 26)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT
ZITTING HOUDENDE TE SEEDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.B., geboren 13 juni 1953, dpl. korp., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 november 1974 in de gemeente Zeven (Bonds-„republiek Duitsland), althans in de Bondsrepubliek Duitsland, als be-„stuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede rijdende over de

,,verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de Bondsrepubliek Duits-
,,land, dit voertuig heeft bestuurd, terwijl hij verkeerde onder zodanige
,,invloed van een stof, waarvan hij wist of redelijkerwijze moest weten,
,,dat bij gebruik daarvan – al dan niet in combinatie met het gebruik
,,van een andere stof – de rijvaardigheid kon verminderen, dat hij niet
,,tot behoorlijk besturen in staat moest worden geacht,

,,althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling mocht of zou kunnen volgen,

,,dat hij op of omstreeks 2 november 1974 te Zeven (Bondsrepubliek
,,Duitsland, althans in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij als
,,dienstplichtig soldaat-I in werkelijke militaire dienst was bij de Koninк-
,,lijke Landmacht, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarme-
,,de heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg,
,,de verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de Bondsrepubliek,
,,terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol-
,,houdende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht het rijtuig
,,naar behoren te besturen,

,,althans, indien ook terzake van het vorenstaande geen veroordeling
,,mocht of zou kunnen volgen,

,,dat hij op of omstreeks 2 november 1974 in de gemeente Zeven
,,(Bondsrepubliek Duitsland) althans in de Bondsrepubliek Duitsland,
,,als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede rijdende over
,,de verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de Bondsrepubliek
,,Duitsland, dit voertuig heeft bestuurd na zodanig gebruik van alcohol-
,,houdende drank, dat het alcoholgehalte in zijn bloed bij een onderzoek
,,1,93 promille bleek te zijn, in elk geval hoger dan een halve milligram
,,alcohol per millimeter bloed,

,,althans, indien ook terzake van het vorenstaande geen veroordeling
,,mocht of zou kunnen volgen,

,,dat hij op of omstreeks 2 november 1974, te Zeven (Bondsrepubliek
,,Duitsland) althans in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij als
,,dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke militaire dienst bij
,,de Koninklijke Landmacht, als gebruiker van een voor het openbaar
,,verkeer openstaande weg, de verbindingsweg van Zeven naar Olden-
,,dorf in de Bondsrepubliek Duitsland, in strijd met het bepaalde in
,,paragraaf 316 van het Strafgesetzbuch een voertuig heeft gestuurd hoe-
,,wel hij als gevolg van het gebruik van alcoholhoudende drank of een
,,ander verdovend middel niet in staat was het voertuig veilig te besturen'';

Overwegende, dat in de tenlastelegging kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld: ,,(Bondsrepubliek Duitsland, althans'', welke fout de krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: .,(Bondsrepubliek Duitsland), althans'', door welke verbetering de beklaagde in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Seedorf in de Bondsrepubliek Duitsland, ben ik op 1 november 1974 als bestuurder van mijn personenauto gereden van Zeven naar Oldendorf. Aldaar heb ik op een feestje, van omstreeks 22.00 uur tot 2 november 1974 02.30 uur 6 à 7 glazen bier gedronken. Ik dacht tenminste dat het bier was, maar het kan best zijn dat er af en toe wat ,,korn", dat een soort graanjenever is, doorheen gemengd was. Vervolgens ben ik omstreeks 02.30 uur te Oldendorf vertrokken in de richting Zeven. Aldus reed ik op 2 november 1974 als bestuurder van mijn personenauto, kenteken VP 14 N (BFG registratienummer), over de verbindingsweg van Oldendorf naar Zeven in de Bondsrepubliek Duitsland. Op een gegeven moment zag ik een tegenligger naderen. Rekening houdend met de geringe breedte van de weg stuurde ik mijn auto rechts in de berm. De tegenligger stopte en toen zag ik dat het een politieauto was van de gemeentepolitie te Zeven. Een politieman stapte uit en vroeg ook aan mij om uit te stappen. Toen ik mee moest naar het politiebureau, nadat ik geweigerd had om te blazen in een blaaspijpje, werd ik wat onwillig. Ik ben tegenstribbelend meegenomen. Op het politiebureau te Zeven heb ik geweigerd om een bloedproef te laten nemen. Maar toen zij mij overmeesterd hadden hebben zij dat toch gedaan. Ik heb schriftelijk medegedeeld gekregen dat in mijn bloed 1,93 promille alcohol was gevonden;

Overwegende, dat Firlus, oud 32 jaar, Polizei-oberwachtmeister, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 3 november 1974 omstreeks 03.50 uur, reed ik in een politie-auto samen met mijn collega Kiesewetter op de verbindingsweg tussen Zeven en Oldendorf. Doordat een ons tegemoetkomende personenauto die kennelijk voor ons wilde uitwijken ter plaatse bijna in een greppel was gereden, vonden wij het nodig om de bestuurder ter plaatse staande te houden en een nader onderzoek in te stellen. Ik ben uitgestapt, naar de bestuurder toegelopen, heb het portier aan zijn kant geopend en hem om zijn autopapieren gevraagd. Hij bleef zitten en zat min of meer verdwaasd zijn stuur vast te houden. Op mijn vraag om zijn rijbewijs reageerde hij zodanig dat ik de indruk kreeg dat hij dat niet wilde afgeven. Uit de sterke alcoholgeur die de bestuurder uitademde, de wijze waarop hij gesteund moest worden toen wij hem vanwege zijn onwillige houding wilden overbrengen naar het politiebureau te Zeven, alsmede het feit dat hij de indruk wekte niet bij machte te zijn de alcoholtest naar behoren uit te voeren, heb ik de overtuiging gekregen dat deze bestuurder toen en daar als zodanig was opgetreden terwijl hij te veel alcoholhoudende drank had gebruikt om nog naar behoren te kunnen rijden. Pas op het politie-

bureau te Zeven heb ik geconstateerd dat B., zoals de bestuurder bleek genaamd te zijn, ook qua wijze van presentatie leek op iemand die inderdaad te veel gedronken had;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal Nr PD 444/74, opgemaakt en op 25 november 1974 gedagtekend en ondertekend door Bareld Tjeerd Rinkema, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van *verbalisant:*

Op 2 november 1974, omstreeks 04.10 uur, werd op bovengenoemde brigade het telefonisch bericht ontvangen van Polizei-obermeister Heinemann van de Zevener politie, inhoudende dat een Nederlands militair was aangehouden wegens het onder invloed rijden van een personenauto. Naar aanleiding van bovenstaande heb ik mij naar het politiebureau Zeven begeven. Aldaar stelde ik vast dat de militair die zich daar bevond, de dienstplichtig huzaar A.B., geboren te Zwolle op 13 juni 1953 en ingedeeld bij 103 Verkenningsbataljon bleek te zijn.

Op 2 november 1974, omstreeks 04.30 uur rook ik, verbalisant, dat de adem van B. sterk riekte naar het gebruik van alcoholhoudende drank (bierlucht). Ik zag dat zijn ogen rooddoorlopen waren en dat zijn gelaatskleur rood was. Ik verklaar dat de verbindingsweg tussen Zeven en Oldendorf een voor het openbaar verkeer openstaande weg is.

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van genoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 2 november 1974 in de gemeente Zeven (Bondsrepubliek ,,Duitsland), als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede ,,rijdende over de verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de Bonds-,,republiek Duitsland, dit voertuig heeft bestuurd, terwijl hij verkeerde ,,onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij wist of redelijkerwijze moest weten, dat bij gebruik daarvan – al dan niet in combinatie ,,met het gebruik van een andere stof – de rijvaardigheid kon verminde-,,ren, dat hij niet tot behoorlijk besturen in staat moest worden geacht'';

Overwegende, dat het primair tenlastegelegde en bewezen verklaarde feit niet een strafbaar feit oplevert, zodat beklaagde hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende te dien aanzien, dat het primair ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit wordt voorzien in artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet, zoals deze is gewijzigd bij wet van 23 mei 1973, Staatsblad 282, welke in werking is getreden op 1 november 1974;

Overwegende, dat bij genoemde wetswijziging de woorden ,,over een ,,weg rijden'' uit de tekst van het artikel zijn weggelaten, met welke weglating blijkens de Memorie van Toelichting (pagina 8) en de Memorie van Antwoord (pagina 11) door de regering werd beoogd de werking van het artikel niet langer te beperken tot de tot dusverre aangehouden,

strikt territoriale interpretatie, te weten ,,een voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg in Nederland'';

Overwegende, dat de krijgsraad vervolgens dient te onderzoeken of artikel 5, eerste lid aanhef en sub 2 van het Wetboek van Strafrecht, respectievelijk artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing is;

Overwegende hieromtrent, dat de krijgsraad, daargelaten wat er overigens onder het begrip ,,strafwet" uit genoemde artikelen verstaan moet worden, van oordeel is, dat de Wegenverkeerswet in ieder geval noch onder het begrip ,,strafwet" uit artikel 5, eerste lid, aanhef en sub 2 van het Wetboek van Strafrecht, noch onder het begrip ,,strafwet' uit artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht dient te worden begrepen;

Overwegende hieromtrent in het bijzonder, dat de Wet van 13 september 1935, Staatsblad 554, blijkens de aanhef de strekking heeft het verkeer op de wegen te regelen, waaronder moet worden verstaan, wegen gelegen binnen Nederland;

Overwegende, dat derhalve aan deze wet in zijn geheel een strikt territoriale werking moet worden toegekend, zodat deze wet niet van toepassing kan worden geacht op een feit dat in het buitenland is begaan, ook al zou hierop de delictsomschrijving van toepassing zijn van een artikel der Wegenverkeerswet, waarin niet uitdrukkelijk sprake is van verkeer op een weg;

Overwegende, dat bovendien eerdergenoemde weglating van de woorden ,,over een weg rijden'' niet tot een andere interpretatie vermag te leiden, daar, hoewel in artikel 26, lid 2 van de Wegenverkeerswet eveneens genoemde woorden zijn weggelaten, in dit artikel een delict wordt strafbaar gesteld, waarop de nationale wetgever juist in hoge mate zijn stempel drukt, immers geldt voor dit delict in Nederland een promillage van 0,5 en in de Bondsrepubliek Duitsland een promillage van 0,8;

Overwegende voorts, dat de territoriale gebondenheid van de Wegenverkeerswet, zoals gewijzigd bij Wet van 23 mei 1973, Staatsblad 282, ten overvloede blijkt uit de regeling van de wijze waarop de ademtest en de bloedproef kunnen worden afgenomen en de waarborgen voor verdachten te dien aanzien, welke internationaal grote verschillen vertonen en derhalve sterk afhankelijk zijn van de inzichten van de nationale wetgever ten aanzien van de wijze waarop en de mate waarin regels dienen te worden gegeven voor het verkeer op de wegen, welke tot de competentie van deze nationale wetgever behoren;

Overwegende ten aanzien van het subsidiair tenlastegelegde: dat het hiervoren bewezenverklaarde oplevert een strafbaar feit, als omschreven in artikel 162 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van vorengenoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen

aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 2 november 1974 te Zeven (Bondsrepubliek Duitsland), ,,terwijl hij als dienstplichtig soldaat-I in werkelijke militaire dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht, als bestuurder van een vierwielig ,,motorrijtuig daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg, de verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de ,,Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed ,,van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest ,,worden geacht het rijtuig naar behoren te besturen";

Overwegende, dat het subsidiair bewezene aldus moet worden gekwalificeerd als:

,,als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder ,,van een motorrijtuig daarmede over enige voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg *rijden*, onder zodanige invloed van het gebruik van ,,alcoholhoudende drank dat hij niet in staat moet worden geacht het rijtuig ,,naar behoren te *besturen*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat – nu ten aanzien van het subsidiair tenlastegelegde veroordeling zal volgen – een onderzoek naar het meer-subsidiair en meer-meer-subsidiair tenlastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van het subsidiair bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit termen aanwezig acht aan de beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van **9** maanden – ***Red.].***

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van **14** mei 1975

President: Mr. Prins; Leden: Mr. Fikkert; generaal-majoor Coopmans,

generaal-majoor Van der Pol, luitenant-generaal b.d. Van der Veen (plv.) en schout-bij-nacht Mr. Grippeling (plv.);
Raadsman: Mr. J. M. Boll.

(zie het vonnis hiervóór)

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen terzake van het hem primair ten laste gelegde tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van negen maanden;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: *[zie het vonnis hiervóór – **Red.**]*;

Overwegende, dat in de tenlastelegging kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld: ,,(Bondsrepubliek Duitsland, althans'', welke fout het Hof ambtshalve verbetert zodat in de plaats daarvan worde gelezen: ,,(Bondsrepubliek Duitsland), althans'', door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt benadeeld;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van genoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 2 november 1974 in de gemeente Zeven (Bondsrepubliek ,,Duitsland), als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede ,,rijdende over de verbindingsweg van Zeven naar Oldendorf in de Bonds-,,republiek Duitsland, dit voertuig heeft bestuurd, terwijl hij verkeerde ,,onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij wist dat bij gebruik ,,daarvan – al dan niet in combinatie met het gebruik van een andere ,,stof – de rijvaardigheid kon verminderen, dat hij niet tot behoorlijk ,,besturen in staat moest worden geacht'';

Overwegende, dat dit bewezenverklaarde valt onder het bepaalde in artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet zoals deze bepaling is gewijzigd bij de wet van 23 mei 1973 Stb. 282;

Overwegende immers, dat de wetgever – blijkens hetgeen in de Memorie van Toelichtingen de Memorie van Antwoord op de voormelde wet van 1973 is opgemerkt met betrekking tot de huidige tekst van artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet – uitdrukkelijk bedoeld heeft de in laatstgenoemde bepaling omschreven gedraging ook dan als een strafbaar feit aan te merken, als deze in het buitenland plaats heeft;

Overwegende, dat het aldus bewezene derhalve dient te worden gekwalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid van de Wegenverkeerswet", strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat nu het primair tenlastegelegde is bewezenverklaard en te dier zake veroordeling zal volgen, een onderzoek naar het aan beklaagde alternatief ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders:

Overwegende, dat het Hof op grond van het bewezenverklaarde en gekwalificeerde strafbare feit termen aanwezig acht aan beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven primair tenlastegelegde als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van negen maanden.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

29 oktober 1974

(A.M.P. 1974/21)

Voorzitter: Mr. B. S. Tigchelaar; Leden: Mrs. A. G. van Galen en J. P. Bulte.

Verzet tegen een beschikking, waarbij beroep niet-ontvankelijk is verklaard wegens *termijnoverschrijding*, ongegrond verklaard.

Eiser had tijdig een, zo nodig voorlopig, beroepschrift kunnen indienen.

(Ambtenarenwet 1929, art. 106)

BESCHIKKING

inzake een ingekomen verzetschrift van: G. wonende te M., eiser.

I. OVERWEGINGEN

Eiser is in hoger beroep gekomen van een uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, d.d. 27 mei 1974 en dit beroep is bij beschikking van 's-Raads voorzitter van 23 juli 1974 niet-ontvankelijk verklaard.

Voormelde beschikking steunt hierop, dat eiser bij het instellen van het hoger beroep de in artikel 106 der Ambtenarenwet 1929 voorgeschreven termijn van dertig dagen na de dag waarop de aangevallen uitspraak is gewezen, niet in acht heeft genomen.

Tegen die beschikking heeft eiser verzet gedaan bij de Raad.

Eiser is in de gelegenheid gesteld te worden gehoord ter 's-Raads terechtzitting van 8 oktober 1974, waar hij niet is verschenen.

In zijn verzetschrift heeft eiser aangevoerd dat hij in afwachting van een nader schriftelijk advies van Prof. Dr. W. A. den Hartog Jager te Amsterdam niet eerder dan 27 juni 1974 er toe is gekomen een beroepschrift in te zenden, waarin volstaan wordt met een uiteenzetting van zijn persoonlijke mening.

De Raad is evenwel van mening dat eiser tijdig een – zonodig voorlopig – beroepschrift in had kunnen dienen en ziet derhalve in het gestelde in het verzetschrift geen termen het hoger beroep als tijdig ingesteld aan te merken.

Uit het vorenstaande volgt dat het verzet ongegrond moet worden verklaard.

II. BESLISSING

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Verklaart het verzet ongegrond. –

NASCHRIFT

Geenszins een opzienbarende uitspraak, maar het lijkt toch wel nuttig haar te publiceren. De ervaring leert namelijk, dat het betrekkelijk veelvuldig voorkomt, dat klagers de beroepstermijn van dertig dagen niet in acht nemen, omdat zij menen nog niet in staat te zijn het klaagschrift volledig gedocumenteerd in te zenden.

De wet eist echter geen volledig gedocumenteerdklaag-of beroepschrift. Wel staat in artikel 64 onder 3e der Ambtenarenwet 1929, dat het klaagschrift moet inhouden de gronden, waarop het beroep berust, maar uit artikel 66 der wet blijkt, dat niet- of niet-volledige vermelding der gronden moet *leiden tot een door de voorzitter van het gerecht te verzenden uitnodiging tot verzuimherstel. Wordt aan een zodanige uitnodiging niet – of niet tijdig – voldaan dan* kan *– aldus artikel 67 der wet – niet-ontvankelijkverklaring in het beroep volgen. De wet verplicht derhalve zelfs nog niet tot niet-ontvankelijkverklaring maar laat dit ter discretie van de voorzitter van het gerecht of van het gerecht.*

Zo is de wet altijd door de c.r. uitgelegd en terecht. In het wettelijksysteem, waarin geen verplichte rechtsbijstand is opgenomen, is er alles aan gelegen de niet in proceszaken deskundige klager te verzekeren van de bijstand van wel-deskundigen, i.c. derhalve de ambtenarenrechter. De c.r. heeft daarom altijd geleerd – en wel met een beroep op het systeem der wet, zoals dat blijkt uit de artikelen 66 en 67, dat de wet er zich niet tegen verzet om een beroepschrift in te zenden, dat niet of niet geheel aan de vereisten der wet voldoet. Zie b.v. 25-10-1967, a.w. 1967/B 11-13, a.r.b. 1968, 515.

Pogingen van, vermeende, listelingen die betoogden, dat een beroepschrift, dat niet aan de eisen der wet voldeed – b.v. door geen gronden te vermelden – niet-ontvankelijk behoorde te worden verklaard, hebben steeds schipbreuk geleden, ook met betrekking tot de analoge bepalingen der Beroepswet; zie b.v. c.r. 26-2-1959, KBW 1958132, r.s.v. 1959, nr. 73.

Men aarzele dus niet om tijdig een schriftuur in te zenden, waaruit blijkt dat men in beroep wil komen. De rest kan altijd later in orde gemaakt worden, maar de beroepstermijn is een fatale en kan niet worden verlengd.

E.H.N.

De commandant der zeemacht in Nederland

Besluit van **3** januari 1975

Bezwaar tegen conduiterapport, opgemaakt over sergeant der mariniers, ± drie jaren na opmaken daarvan ingediend, is niet-ontvankelijk verklaard.

Geen reden om bijzondere omstandigheden aan te nemen, welke latere indiening klaagschrift rechtvaardigen.

Klager droeg al in september (mei?) 1972 kennis van het feit, dat een beoordeling over hem was opgemaakt. De omstandigheid, dat een door hem op 26 mei 1972 ingediend beklag over het conduiterapport niet werd geaccepteerd en hij toen van het indienen daarvan werd afgehouden, levert niet voldoende grond op een bijzondere omstandigheid aan te nemen. Hij had daartegen toen kunnen en moeten opkomen.

Klagers keuze van het aangevallen conduiterapport is bovendien geheel willekeurig.

Klager kan, als hij t.z.t. niet mocht worden bevorderd, alsnog in beroep komen tegen die beoordeling(en) welke bij de niet-bevordering een beslissende rol heeft (hebben) gespeeld.

(Voorschrift betreffende het administratieve beroep, artikel 2 lid **3)**

DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLAND,

GELEZEN

het klaagschrift van sergeant der mariniers U.W.H. van 24 oktober 1974, gericht onder meer tegen de beoordelingen, voorkomende in het door de toenmalige commandant van ... – hierna te noemen verweerder – over betrokkene opgemaakte conduiterapport over het tijdvak van 1 oktober 1971 tot 29 mei 1972;

GELET OP

a. het Voorschrift betreffende het administratieve beroep, bedoeld in artikel 97 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (KB van 4 april 1970, nr. 53);

b. het Voorschrift conduiterapporten zeemacht (VVKM 1);

OVERWEGENDE

dat het beroep is gericht tegen:

a. de inhoud van hogergenoemd conduiterapport;

b. het feit dat hem, klager, gedurende zijn diensttijd als onderofficier (sergeant der mariniers) nimmer is medegedeeld dat de cijferwaarderingen in zijn conduiterapporten gedurende deze tijd zijn achteruit gegaan en wel zodanig, dat deze waarderingen naar zijn, klagers, mening stellig ten nadele zijn bij diens in beschouwing nemen voor bevordering bij keuze;

c. het feit dat een door hem op 26 mei 1972 bij de detachementscommandant mariniers bij ... ingediend beklag inzake het over hem opgemaakte conduiterapport niet werd geaccepteerd;

OVERWEGENDE VOORAF

dat het klaagschrift werd ingediend op 24 oktober 1974, naar aanleiding

van een onderhoud van klager met de commandant van het korps mariniers, welk onderhoud plaats vond binnen het kader van de daartoe bij Korpsorder van blijvende aard nr. 1240B opengestelde mogelijkheid;

dat, naar uit de brief van de commandant van het korps mariniers van 6 november 1974, en uit terzake verder ingewonnen informatie is gebleken, aan klager bij die gelegenheid geen inzage is verleend in enig over hem opgemaakt conduiterapport, doch dat een gesprek heeft plaats gevonden over klagers algemeen beoordelingsbeeld, als resultaat waarvan – ingegeven door de bij klager kennelijk bestaande vrees voor zijn verdere carrière-mogelijkheden – in algemene zin werd geadviseerd beroep in te stellen tegen een of meer over klager in het verleden opgemaakte conduiterapporten, indien en voorzover hij, klager, meende dat hem terzake daarvan geen recht was gedaan;

OVERWEGENDE VERVOLGENS

met betrekking tot inhoud en strekkking van het klaagschrift:

ad. b.

dat het onder dat punt gestelde aanleiding geeft tot een beschouwing in ruim perspectief, te weten in dat van een aanzienlijk gedeelte van klagers carrièrebeeld, reden waarom het dienstig voorkomt dat beeld nader te illustreren; dat, zulks doende, allereerst moet worden geconstateerd, dat klagers bewering als zou hem nimmer zijn medegedeeld dat de hem in de loop der tijd toegekende cijferwaarderingen een dalende lijn te zien gaven, in zoverre terecht moet worden geacht, dat van zulk een lijn in feite ook in het geheel geen sprake was;

dat een berekening van de cijfergemiddelden over het door klager aangegeven tijdvak namelijk leert, dat deze nagenoeg zonder uitzondering op het zelfde niveau verkeren, zodat hoogstens zou kunnen worden gesproken van lichte stijgingen en dalingen;

dat vanuit deze redenering dan ook niet kan worden begrepen waarom klagers keuze op het conduiterapport in kwestie is gevallen, aangezien voor hem – waar hij immers het criterium voor zijn beroep legt in onder andere die cijfergemiddelden – evenveel reden had kunnen bestaan een andere beoordelingsperiode te kiezen;

dat zodoende klagers keuze niet anders dan als een betrekkelijk willekeurige kan worden gezien;

dat het in dit verband tevens vermelding verdient, dat in een zestal conduiterapporten over het door klager aangeduide tijdvak onderstreepte passages zijn opgenomen, die blijkens aantekening op die conduiterapporten zonder uitzondering aan klager ter kennis zijn gebracht;

a d a e n c

dat artikel 2 lid 3 van voornoemd Voorschrift betreffende het administratieve beroep bepaalt, dat het beroep slechts voor behandeling vatbaar

is, indien het klaagschrift is ingediend binnen dertig dagen na de dag, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering (om te besluiten of te handelen) is genomen, verricht of uitgesproken, of, indien naar het oordeel van de hogere autoriteit bijzondere omstandigheden een latere indiening ervan rechtvaardigen, binnen een door deze te bepalen langere termijn;

dat uit het onderzoek is komen vast te staan, dat het beroep niet werd ingesteld binnen de genoemde termijn van dertig dagen, zodat thans moet worden nagegaan of aanleiding kan worden gevonden te dezen bijzondere omstandigheden als bedoeld in genoemd artikel 2 lid 3 van hogervermeld Voorschrift aan te nemen;

dat deze bepaling immers aan de hogere autoriteit een discretionaire bevoegdheid toekent om te beoordelen of bijzondere omstandigheden een latere indiening van het klaagschrift rechtvaardigen;

dat het in dit verband van belang is vast te stellen, dat de mogelijkheid om beroep in te stellen uiteraard mede wordt bepaald door het dragen van kennis van het besluit, de handeling of de weigering, waartegen het beroep zal zijn gericht;

dat het eveneens van belang is te erkennen, dat het niet aan een beoordeelde valt te verwijten, dat hij van zijn beoordeling geen kennis droeg, indien en voorzover dit zou voortvloeien uit het feit dat met betrekking tot militairen der zeemacht gedurende langere tijd een grotendeels gesloten beoordelingssysteem werd gevolgd;

dat zulks er immers toe kan leiden, dat eerst na jaren aan een betrokkene kan blijken, dat er te zijnen aanzien een besluit is genomen, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang als (militair) ambtenaar meent te zijn getroffen;

dat dit als een gevolg moet worden gezien van het gebezigde systeem, zodat zulks derhalve niet ten nadele van een betrokkene dient te strekken bij de toepassing der onderwerpelijke bepaling;

dat, vorenstaande beginselen toepassende op de onderhavige aangelegenheid, allereerst moet worden overwogen, dat uit het gestelde in het klaagschrift valt af te leiden, dat klager op 26 september (mei?) 1972 kennis droeg van het feit dat op of omstreeks die datum over hem een conduiterapport was opgemaakt en zelfs dat hij naar aanleiding daarvan kennelijk redenen aanwezig achtte zijn ,,beklag" daarover te willen doen;

dat de door klager beweerde omstandigheid dat men hem toen van het indienen daarvan heeft afgehouden thans niet als doorslaggevend argument tot het alsnog instellen van een beroep kan worden aangevoerd, aangezien hij ook toen tegen die beweerde houding in het geweer had moeten en kunnen komen, waartoe hem immers verschillende middelen ten dienste stonden;

dat er, afgezien van het hiervoor weergegeven formele criterium, nog andere redenen bestaan welke aan het aannemen van bijzondere omstandig-

heden in de weg staan:

dat namelijk hiervoor reeds werd geconcludeerd, dat klagers keuze van het conduiterapport over het thans ter sprake zijnde tijdvak een volkomen willekeurige lijkt te zijn:

dat daaraan nog kan worden toegevoegd dat – hoewel moet worden erkend dat op zichzelf alle cijferwaarderingen en derhalve ook die, toegekend in het betreffende beoordelingstijdvak, bij een keuzebevordering van belang kunnen zijn – vooralsnog niets erop wijst dat nu juist het in de door klager naar voren gehaalde periode behaalde beoordelingsresultaat voor hem van beslissende betekenis zou zijn geweest en dat hij bepaaldelijk daardoor rechtstreeks in zijn belang zou zijn – danwel nog worden – getroffen:

dat klager er in dit stadium dan ook beter aan zou doen een afwachtende houding aan te nemen en te bezien hoe de beslissing omtrent het in beschouwing nemen voor bevordering bij keuze met betrekking tot hem zal uitvallen:

dat hij vervolgens – mocht deze beslissing onverhoopt een voor hem negatief resultaat inhouden – zo hij daartoe alsdan termen aanwezig acht, alsnog in beroep kan komen tegen dié beoordeling(en), welke bij het nemen van die beslissing kennelijk van doorslaggevende betekenis is (zijn) geweest;

OVERWEGENDE IN CONCLUSIE

dat klager destijds heeft verzuimd de hem ten dienste staande middelen aan te wenden om zijn kennelijk bestaande wens in beroep te komen te effectueren;

dat om deze – en ook andere, hiervoor nader aangegeven – redenen geen aanleiding bestaat in deze aangelegenheid bijzondere omstandigheden aan te nemen, die een latere indiening van het klaagschrift zouden rechtvaardigen;

Beschikkende op het beroep;

Verklaart klager daarin niet ontvankelijk;

Handhaaft de beoordelingen, waarvan beroep.

NASCHRIFT

Ingevolge artikel 60 lid 3 der Ambtenarenwet 1929 is bepalend voor het inachtnemen van de beroepstermijn van dertig dagen het tijdstip, waarop men redelijkerwijs van het betrokken besluit kennis heeft kunnen dragen.

Ook in een gesloten beoordelingssysteem zal de militair in het algemeen stellig niet onkundig zijn van het feit, dat over hem een beoordeling is opgemaakt. Dit is evenwel op zich zelf niet voldoende om de beroepstermijn tegen die beoordeling een aanvang te doen nemen.

Als terzake van de beoordeling geen kennisgeving volgt hoeft de militair

in het algemeen niet aan te nemen, dat hij door die beoordeling in zijn belangen benadeeld wordt, tenzij hem uit enigerlei mededeling mocht zijn gebleken, dat er b.v. in het beoordelingsniveau een daling is ingetreden.

Als regel zal in zulke gevallen eerst uit de omstandigheid, dat op het tijdstip, waaroijp normaliter zijn bevordering zou moeten plaatsvinden, deze uitblijft duidelijk kunnen worden, dat er een of meer beoordelingen zij?, welke een beletsel voor zijn bevordering heeft / hebben opgeleverd.

Waren er geen bijzondere omstandigheden, als waarop hiervoren werd gedoeld, dan zal in het enkele tijdsverloop zonder dat beroep is ingesteld geen reden gelegen kunnen zijn om aan te nemen, dat de vroegere beoordedeling(en) onaantastbaar is (zijn) geworden. Zie b.v. c.r. 16-10-1963, a.w. 1963/B4, 5 en 6, a.r.b. 1964, 379; 12-7-1967, m.a.w. 1967/B4, M.R.T. 1967, 566.

In zoverre is de overweging in de hier gepubliceerde beschikking, dat de klager er beter aan zou doen een afwachtende houding aan te nemen wel begrijpelijk, al lijkt zij mij wel ruim, nu zij mede betrekking heeft op de beoordeling, waaromtrent de klager destijds wel beklag heeft willen indienen, doch waarvan hij zou zijn „afgehouden".

Intussen, het afhouden van beroep kan inderdaad een omstandigheid opleveren, welke reden geeft daaraan niet de absolute werking van het onaantastbaar worden van het desbetreffend besluit toe te kennen. Ik moge daarvoor verwijzen naar c.r. 30-5-1973, m.a.w. 1972/B8, M.R.T. 1974, 112.

Tot slot merk ik nog op, dat in het dictum van de hiervoor afgedrukte beschikking na de niet-ontvankelijkverklaring is opgenomen, dat de beoordelingen (lees: waarderingen) gehandhaafd worden. Dit komt mij minder juist voor. Immers, bij niet-ontvankelijkheid blijft de juistheid van het bestreden besluit onbeoordeeld; handhaving daarvan moet dan wel de indruk wekken, dat het besluit wel is beoordeeld en in beroep juist is bevonden.

E.H.N.

Centrale Raad van Beroep

27 maart *1975*

(M.A.W. 1974/B *14-18)*

Voorzitter: Mr. W. *H.* Schipper; *Leden:* Mrs. W. G. Kloos en Jhr. C. C. van Lidth de Jeude.

(Ambtenarenwet *1929,* art. *47* en 104;
Wet bev. en ontslag beroepsofficieren, art. *42)*

Een vijftal beroepen, allen verband houdend met niet-bevordering tot kolonel, door A.G. ongegrond verklaard; in een dezer gevallen omdat het

voor het A.G. vaststond dat nietigverklaring van hel aangevallen besluit niet tot het door eiser beoogde resultaat kon leiden. De Centrale Raad deelt die overtuiging, doch oordeelt dat deze redenering een ongegrondverklaring niet wettigt. De Raad verklaart het desbetreffend besluit alsnog nietig, doch deze nietigheid voor gedekt.

Dat art. 104 A.W. een beroepstermijn van 6 maanden kent betekent niet, dat de redelijke termijn, binnen welke een administratief orgaan uitvoering moet geven aan een veroordeling door de ambtenarenrechter, nimmer korter dan 6 maanden kan zijn; van geval tot geval moet worden bezien wat als ,,redelijke termijn" moet gelden.

UITSPRAAK

in het geding tussen **A.**, wonende te X, eiser, en de *Minister van Defensie,* zowel als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin als uit eigen hoofde, gedaagde.

I. ONTSTAAN EN LOOP VAN HET GEDING

Eiser, destijds luitenant-kolonel van de Y dienst, is per 1 november 1971 in beschouwing genomen voor bevordering – waarbij de zogenaamde u.b.g.-maatstaf werd aangelegd –, doch gepasseerd. Het passeringsbesluit is door het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage bij uitspraak van 18 april 1973 nietig verklaard. Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld.

Blijkens kabinetsrescript van 9 november 1973 heeft de Kroon ter zake een nieuw besluit genomen, inhoudende dat eiser niet per 1 november 1971 als voormeld werd bevorderd. Dit besluit kwam eiser ter kennis na de termijn van zes maanden, genoemd in artikel 104 der Ambtenarenwet 1929. Hij had inmiddels kort voor het verstrijken van die termijn beroep, als in dat artikel bedoeld, ingesteld bij het genoemde Ambtenarengerecht. Verder heeft hij beroep ingesteld tegen dat nieuwe besluit zelve; tegen het hem niet bevorderen per 1 mei 1972 (wederom gold toen de zogenaamde u.b.g.-maatstaf); tegen het hem niet bevorderen per 1 november 1972 (volgens de zogenaamde a.b.g.-maatstaf) en tegen het hem plaatsen in een functie welke zijn bevordering verhinderde.

Het genoemde Ambtenarengerecht heeft bij uitspraak van 27 mei 1974, waarin de standpunten van partijen uitvoerig zijn weergegeven, al deze beroepen ongegrond verklaard.

Tegen deze uitspraak heeft eiser hoger beroep ingesteld bij de Raad; hij heeft nog een aantal stukken ingezonden.

De gedingen zijn behandeld ter terechtzitting van 7 maart 1975, waar eiser in persoon is verschenen en waar voor gedaagde is opgetreden Mr. R. M. R. van der Heide, luitenant-kolonel van de militair juridische dienst, wonende te 's-Gravenhage.

II. MOTIVERING

A. *Het beroep op grond van artikel 104 der Ambtenarenwet 1929*

In de contra-memorie in eerste aanleg – in de aantekening van de aangevallen uitspraak opgenomen – zou kunnen worden gelezen, dat naar gedaagdes oordeel in het algemeen de redelijke termijn, welke volgens 's Raads jurisprudentie aan een administratief orgaan moet worden gelaten om ter uitvoering van een uitspraak van de ambtenarenrechter het nodige te doen, niet korter behoeft te worden geacht dan de termijn van zes maanden waarbinnen het beroep moet worden ingesteld. Zodanige opvatting onderschrijft de Raad echter niet. Gelijk hij reeds verschillende malen heeft uitgesproken, zal van geval tot geval moeten worden bezien wat als redelijke termijn moet gelden.

In het onderhavige geval laat de Raad wegen, dat de Kroon in redelijkheid kon menen, dat na de nietigverklaring van het oorspronkelijke passeringsbesluit nader beraad met betrekking tot de besluitvorming geboden was. Dat oorspronkelijke besluit berustte in wezen op het oordeel dat eiser voor bevordering ,,niet geschikt'' was, uitgesproken door de Raad van advies voor de Koninklijke landmacht, en dat wel op een grond welke door het Ambtenarengerecht ondeugdelijk was bevonden.

Dit laatste nu behoefde – anders dan eiser meent – niet zonder meer tot de conclusie te leiden dat eiser dus als ,,uitzonderlijk bekwaam en geschikt'' moest worden aangemerkt; met de mogelijkheid dat hij in een mindere mate geschikt, dan wel zelfs – maar dan niet op de gewraakte grond – voor (nog) niet geschikt moest worden gehouden, diende de Kroon redelijkerwijs rekening te houden. Dat de kwestie wederom aan de Raad van advies werd voorgelegd, acht de Raad begrijpelijk; zulks geschiedde binnen niet te lange tijd nadat de uitspraak van 18 april 1973 onherroepelijk was geworden. Minder begrijpelijk acht de Raad het, dat nadat het advies op 29 juni 1973 was uitgebracht, eerst op 30 oktober 1973 een voorstel op basis van dat advies aan Hare Majesteit de Koningin werd gedaan.

De Raad neemt echter aan dat de zaak gedurende die periode op het ministerie van defensie niet ter zijde is gelegd met voor eiser nadelige gevolgen. Alles bijeengenomen wil de Raad aannemen dat ten tijde van het kabinetsrescript van 9 november 1973 een redelijke termijn, als hier aan de orde, nog niet was verstreken. Het oordeel van de eerste rechter, dat eisers onderhavige beroep ongegrond moet worden geacht, dient derhalve te worden onderschreven, ook al heeft die rechter in het geheel niet over het aspect van het in acht nemen van een redelijke termijn gesproken. De Raad merkt hierbij op dat de aangevallen uitspraak er kennelijk van uitgaat dat de uitspraak van 18 april 1973 een veroordeling (en wel tot het nemen van een nieuw besluit) bevatte, al wordt daarvan in het dictumvan laatstgenoemde uitspraak niet gerept (wel in de laatste

overweging van rubriek II). Ook de Raad heeft dit uitgangspunt gekozen.

De Raad acht voorts de omstandigheid dat eiser eerst ná de beroepstermijn, als voormeld, kennis van het nieuwe besluit kreeg, niet beslissend voor de vraag of aan de veroordeling geen gevolg was gegeven, zodat zij voor de toepassing van artikel 104 der Ambtenarenwet 1929 irrelevant is. Wel wil de Raad hierbij opmerken, dat hij weliswaar niet aanneemt dat een ongeoorloofd oogmerk heeft geleid tot het late inlichten van eiser, als genoemd, doch dat hij het wel in overeenstemming met de normen van behoorlijk bestuur acht, dat een administratief orgaan, hetwelk bezig is aan een veroordeling gevolg te geven, daarvan aan de betrokken ambtenaar op duidelijke wijze kennis geeft, zeker wanneer-de meergenoemde periode van zes maanden ten einde loopt en de betrokkene van zijn belangstelling voor de gang van zaken blijk heeft gegeven.

B. Het beroep tegen het (herhaald) niet-bevorderen per 1 november 1971

Gelijk reeds uit het vorenoverwogene volgt, behoefde de Kroon na de nietigverklaring van het eerste besluit om eiser per 1 november 1971 niet te bevorderen, niet reeds op grond daarvan aan te nemen dat eiser aan de zogenaamde u.b.g.-maatstaf voldeed. Eiser heeft naar voren gebracht dat de ambtenarenrechter niet lijdelijk is en dat daaruit volgt, dat indien eenmaal een besluit als het eerste besluit is nietig verklaard alle gronden waarop dat besluit berustte geacht moeten worden door de rechter te zijn onderzocht en verworpen, zodat geen van deze gronden ter motivering van een nieuw besluit zou mogen worden gebruikt. De Raad aanvaardt deze conclusie niet. Het beginsel van de niet-lijdelijkheid van de ambtenarenrechter brengt weliswaar mede, dat hij zelfstandig alles wat voor de beslechting van een geding van belang is, dient te onderzoeken, maar geenszins dat hij zich steeds zou moeten verdiepen in kwesties waaraan voor die beslechting geen belang (meer) toekomt, bijvoorbeeld omdat reeds op een of meer gronden, andere kwesties betreffende, tot nietigverklaring van een besluit zou moeten worden geconcludeerd. Zo kon in het onderhavige geval het ambtenarengerecht bij zijn uitspraak van 18 april 1973 buiten beschouwing laten de vraag of nog uit anderen hoofde dan op grond van het gewraakte oordeel van de Raad van advies kon worden geconcludeerd dat eiser niet aan de toen geldende u.b.g.-maatstaf voldeed; in ieder geval kon uit het zwijgen van de rechter over andere gegevens – te weten met name de over eiser in zijn toenmalige rang uitgebrachte beoordelingen – niet worden afgeleid dat zodanige gegevens bij de nieuwe oordeelsvorming niet zouden mogen worden betrokken.

Ter zake van de genoemde beoordelingen heeft gedaagde aangevoerd, dat deze weliswaar „zeer goed" moeten worden genoemd (de minimumeis om voor de onderhavige bevordering tot kolonel in aanmerking te komen), doch dat daarin de punten „samenwerking" en „menselijke ver-

houdingen'' nimmer aan ,,zeer goed'' toekomen, terwijl voorts geen van eisers chefs, die op de beoordelingslijsten hun mening tot uiting brachten, zich op het standpunt heeft gesteld dat eiser naar verwachting een opvallend goede carrière zou maken. Verder is gewezen op het (nieuwe) advies van de Raad van advies, in de aantekening der aangevallen uitspraak opgenomen. De Raad is er, ook na te hebben kennis genomen van hetgeen eiser daaromtrent heeft verklaard en overgelegd, geenszins van overtuigd kunnen worden, dat gedaagde dit advies niet heeft mogen vragen of dat het tot stand zou zijn gekomen op een wijze welke zich niet zou verdragen met normen van behoorlijk bestuur.

Deze gegevens hebben de Raad tot het oordeel gebracht dat niet gezegd kan worden dat de Kroon bij het nemen van het onderhavige besluit niet in redelijkheid tot het daarin neergelegde standpunt heeft kunnen geraken dan wel anderszins in strijd heeft gehandeld met enig algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur. Gegeven de ter zake van een bevordering tot een hoofdofficiersrang geldende keuzevrijheid voor de Kroon kan dat besluit dan ook niet met vrucht in rechte worden aangetast, zodat ook te dien aanzien de aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd.

C. Het beroep tegen het niet-bevorderen per 1 mei 1972

Het hier aan de orde zijnde besluit steunt op dezelfde grond als het oorspronkelijke besluit tot niet-bevorderen per 1 november 1971. Uit hoofde daarvanzouhet in de rede hebben gelegen indien de eerste rechter ook dit besluit zou hebben nietig verklaard. Hij heeft daarvan echter afgezien, omdat het voor hem vaststond dat, indien eisers bevordering per 1 mei 1972 (opnieuw) aan de orde zou worden gesteld, de Raad van advies eiser (wederom) slechts ,,geschikt" zou achten, zodat hij ook per die datum niet aan de u.b.g.-normen zou voldoen. Ook de Raad is er van overtuigd dat, indien de Kroon opnieuw zou moeten beslissen over bevordering per 1 mei 1972, geen ander resultaat zou volgen. Immers, niet alleen het evengenoemde oordeel van de Raad van advies, maar ook de overige argumenten van de Kroon, welke tot het vorengenoemde besluit van 9 november 1973 hebben geleid, kunnen voor de datum 1 mei 1972 geen andere betekenis hebben dan voor de datum 1 november 1971.

Toch had deze redenering de eerste rechter naar 's-Raads oordeel niet mogen brengen tot een handelwijze welke het door de rechter zelf vaststellen van besluiten nabijkomt, een gang van zaken welke door de Ambtenarenwet 1929, blijkens het eerste lid van artikel 47, niet wordt geoorloofd. In een geval als het onderhavige is het veel meer met het systeem der wet in overeenstemming het bestreden besluit nietig, en de nietigheid voor gedekt te verklaren. De Raad acht dan ook redenen aanwezig daartoe, onder vernietiging van de aangevallen uitspraak op dit punt, over te gaan.

D. ***Het beroep tegen het niet-bevorderen per 1 november 1972***

Eiser is per deze datum niet voor bevordering in aanmerking gebracht, hoewel hij voldeed aan de voor bevordering per die datum geldende zogenaamde a.b.g.-norm, hetgeen voor de Kroon althans in 1973 is komen vast te staan. Reden voor dit niet-bevorderen is, dat per 1 november 1972 binnen de Y dienst geen vacature voor een functie, waaraan de kolonelsrang was verbonden, bestond, zodat artikel 42 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren bevordering van eiser tot die rang in de weg stond, vervullende hij toen een burgerlijke functie, waaraan de rang van administrateur verbonden was. Eiser heeft er zich op beroepen dat hem bij plaatsing in die functie de toezegging was gedaan dat deze plaatsing zijn bevordering tot kolonel niet in de weg zou staan, indien hij overigens voor bevordering tot die rang in aanmerking zou komen. Gedaagde heeft deze toezeggingniet ontkend, maar gesteld dat deze op zich zelf niet kon leiden tot het handelen in strijd met genoemd artikel 42. De Raad acht dit standpunt aanvaardbaar. Immers, zo lang geen vacature in eisers dienstvak ontstond, kon hij niet alleen niet ,,overigens", als evenbedoeld, doch zelfs in het geheel niet voor bevordering in aanmerking komen. Deze situatie veranderde per 1 mei 1973, toen een vacature voor een functie in de rang van kolonel ontstond, waarin eiser benoemd had kunnen worden. Weliswaar gebeurde dit niet, maar gedaagde achtte toen toch een situatie aanwezig, waarin genoemde toezegging uitwerking moest hebben, en eiser is dan ook met ingang van deze datum kolonel geworden. De Raad ziet in deze gang van zaken geen aanleiding, bij zijn beperkt toetsinsgrecht als voormeld, tot een ander oordeel dan de eerste rechter te komen. Hij voegt daar nog aan toe, dat hij zich geenszins geroepen acht een oordeel uit te spreken over de vraag of ten behoeve van eiser – en anderen – vacatures in de kolonelsrang hadden moeten worden geschapen of vervroegd opengesteld.

E. Het beroep tegen de plaatsing in een burgerfunctie

Dit beroep moet worden afgewezen reeds omdat de plaatsing in deze functie, gelijk uit het zoëven overwogene volgt, eisers bevordering niet heeft verhinderd of anderszins heeft beïnvloed.

Gelet op het voorafgaande, moet worden beslist als volgt.

III. BESLISSING

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de aangevallen uitspraak, behoudens voor zover deze betreft het besluit eiser per 1 mei 1972 niet te bevorderen;

Vernietigt die uitspraak in zoverre;

Verklaart het genoemde besluit alsnog nietig en verklaart deze nietigheid voor gedekt. –

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Mutaties redactiecommissie en vaste medewerkers

Bij beschikking van de Minister van defensie is m.i.v. 1 juli 1975 aangewezen als vaste medewerker van het Militair Rechtelijk Tijdschrift PROF. JHR. MR. TH. W. VAN DEN BOSCH, bijzonder hoogleraar in het militaire recht bij de Universiteit van Amsterdam.

Aan PROF. MR. A. D. BELINFANTE, vaste medewerker sinds 1956, is m.i.v. gelijke datum onder dankzegging voor bewezen diensten ontheffing van genoemde kwaliteit verleend.

M.i.v. 1 augustus 1975 is door de minister voorts ontheven van diens lidmaatschap der redactiecommissie MR. C. MANTE, kolonel der Koninklijke Luchtmacht, zulks onder gelijktijdige benoeming in de aldus vrijgekomen functie van MR. B. B. Klooster, eveneens kolonel der Koninklijke Luchtmacht.

Militair Rechtelijke Vereniging

Op 30 mei j.l. vond in de Prinses Julianakazerne te 's-Gravenhage een algemene ledenvergadering van de M.R.V. plaats. Bij deze gelegenheid werd het bestuur aangevuld door benoeming van Mr. S. W. P. C. BRAUNIUS als lid, zulks in verband met het feit dat MR. W. A. J. WEVERS geruime tijd niet beschikbaar zal zijn. Na afsluiting van het huishoudelijk gedeelte hield MR. A. J. T. DÖRENBERG een voordracht onder de titel ,,Rechten en belangenbescherming van militairen''.

De redactie hoopt deze voordracht binnenkort in het M.R.T. te kunnen plaatsen.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officiervan Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. ***J. F. Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. S. ***van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. *B.* B. ***Kloosteu,*** Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. ***S.*** W. ***P. C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. ***J. F. Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat *11* te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. ***E.*** H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Jhr. Mr. ***Th.*** W. ***van den Bosch,*** bijzonder hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam, Res. Luit.-kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Prof. Mr. J. M. *van Bemmelen*, Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. ***Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. J. R. ***Stellinga,*** Lid van de Raad van State.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van f 100,— per aflevering, benevens 10 presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenenonder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
september 1975

Aflevering
8

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

J. W. *Rameijer*. Rechter en administratie; rechtvaardigheid en automatisme 425

Strafrechtspraak

Met een alcoholgehalte van 0,76 pro mille in Duitsland een auto bestuurd. Bloedproef en toepasselijkheid der Wegenverkeerswet in het buitenland (W.M.Sr. art. 4; WVW art. 26, 33a) 446

Idem bij een promillage van 0,98 (W.M.Sr. art. 4, 167; WVW art. 26, 33a) . . 449

Onder invloed van alcohol in Duitsland een auto bestuurd; geen bloedproef. (W.M.Sr. art. 4, 162) 455

Wachthebbende voldoet niet aan zijn verplichtingen tijdens het lopen van een patrouille. (W.M.Sr. art. 129) 461

Diefstal van geld uit flipperkasten. (W.Sr. art. 311) . 464

Valse aangifte inzake diefstal PSU-goederen en valse melding daaromtrent aan zijn commandant. (W.M.Sr. art. 132; W.Sr. art. 188) 466

Autobestuurder overschrijdt max. snelheid. (RVV art. 9, *52)* 471

Kanonnier pleegt geweld tegen een meerdere en bedreigt deze mondeling. (W.M.Sr. art. 108, 117) 473

Opzettelijk niet voldaan aan het dienstbevel zich bij zijn meerdere te vervoegen. (W.M.Sr. art. 114) 476

Administratieve rechtspraak

Beroep inzake een conduiterapport; vermelding van buiten dienstverband gepleegde vergrijpen in conduiterapporten. (Vs. conduiterapporten, VVKM 1) 479

Invoer van belastingvrij in Duitsland gekochte auto; geen recht op vergoeding van de daarbij verschuldigde belasting (Verplaatsingskostenbesluit art. 62; K.B. 27-7-1950, Stb. K320) 483

Opmerkingen en mededelingen

Personalia 488

BIJDRAGEN

Rechter en administratie; rechtvaardigheiden automatisme

door

J. W. RAMEIJER
Luitenant ter zee van de elektrotechnische dienst
der 2e klasse oudste categorie

I. INLEIDING

1. *Doel*

Tot op heden verkeert de veroordeelde militair in een weinig benijdenswaardige positie.

Op zich is dat niet zo verwonderlijk, ware het niet dat hij deze positie niet zozeer dankt aan het feit dut hij door de militaire rechter veroordeeld is, alswel aan het feit dat hij militair is.

En dan rijst de vraag of de militair van vandaag een dergelijke positie wel verdient. Met andere woorden: past de vrij discriminerende behandeling van militairen nog wel in het huidige maatschappelijke bestel?

En doet de handhaving van de eigen moraliteit, zo straf en zo ongenuanceerd, geen afbreuk aan hetgeen ze juist wil beschermen?

Nog meer vragen doemen op, bijv. wat is de schade toegebracht aan het militaire apparaat, wanneer een militair een misstap heeft begaan?

Wat is de weerslag binnen de militaire administratie van een door de militaire rechter opgelegde straf?

Welke beginselen zijn hier in het geding en welke criteria worden hier gehanteerd?

Het stellen van deze vragen heeft geen ander doel dan de discussie over dit bewust of onbewust vergeten, moeilijke vraagstuk weer op gang te brengen.

2. ***Beperkingen***

Bij het schrijven van dit artikel zijn enige beperkingen in acht genomen. Deze beperkingen zijn:

- het artikel beoogt niet uitputtend te zijn;
- het artikel is vooral gericht op de bestraffing van militairen terzake van overtreding van normen en voorschriften welke weinig of niets met de militaire dienst te maken hebben (met name die der Wegenverkeerswet);
- het artikel behandelt hoofdzakelijk de gevolgen van het opleggen van een korte vrijheidsstraf tegenover die welke bij het opleggen van een geldboete intreden;
- uitgegaan is van een situatie en voorschriften bij de Koninklijke Marine.

II. DE MILITAIR IN HET VERDOM(DRIE)HOEKJE

De veroordeelde militair zit als het ware gevangen in een driehoek waarvan de hoekpunten bezet worden door

a. de militaire rechter
b. de administratieve rechter
c. de militaire/administratieve overheid

Ontsnapping via de hoekpunten van deze driehoek wordt praktisch onmogelijk gemaakt door de onderstaande uitspraken.

ad a.

Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 18 december 1974, rol. nr. 74.90, in hoger beroep gewezen tegen een vliegtuigmaker der 1e klasse, die in eerste aanleg door de Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht terzake van overtreding van art. 26 lid 1 WW was veroordeeld tot twee weken gevangenisstraf en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van negen maanden (zie MRT maart 1975, blz. 150):

„Overwegende dat door beklaagde bij monde van diens raadsman is aangedrongen „op vermindering van de opgelegde straf, daarbij aanvoerende dat in geval van een „vrijheidsstraf een aantal administratieve maatregelen ten aanzien van beklaagde „kunnen worden verwacht, welke door deze als een dubbele bestraffing zullen worden „ervaren en waardoor de door de militaire rechter opgelegde straf aanzienlijk zwaarder „zal worden ervaren.

„Overwegende dienaangaande dat — zo er al in de toekomst administratieve maat- „regelen van allerlei aard naar aanleiding van de door de militaire rechter opgelegde „straf zouden worden toegepast — redressering van die maatregelen en de gevolgen „daarvan, dient te worden gezocht bij de administratieve overheid en de admini- „stratieve rechter instede van bij de strafrechter, zodat het Hof hierin geen termen „aanwezig acht hiermede op de voorhand bij de bepaling van de straf rekening te „houden."

ad b.

Uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 10 april 1973 gepubliceerd in het MRT januari/februari 1974, blz. 47: Het betrof hier een eerste luitenant die niet werd bevorderd omdat hij enige maanden eerder een auto had bestuurd verkerende onder invloed van alcoholhoudende drank, waarvoor hij door het HMG tot 2 weken gevangenisstraf werd veroordeeld.

„Eisers stelling, dat hier sprake zou zijn van een „dubbele bestraffing" kan de Raad „niet onderschrijven.

„De Kroon heeft in de onderhavige materie zowel plicht als bevoegdheid aan de „hand van de wet zelfstandig beleid te voeren, ongeacht of de strafrechter van zijn kant „tot het opleggen van straf overgaat; evenals trouwens in tal van andere situaties een „samengaan van straffen en andere maatregelen zal kunnen en moeten plaats vinden."

ad c.

Voorschriften, uitspraken en beleid van de militaire/administratieve overheid.

N.B. Ik zal volstaan met het geven van enkele voorbeelden, omdat ik

in de loop van dit artikel uitvoerig op deze administratieve maatregelen terug zal komen (zie hoofdstuk III).

1. Crimibeleid: Toepassing van dit beleid houdt onder meer in: Het niet in aanmerking nemen voor bevordering voor militairen der Zeemacht gedurende een aantal jaren volgend op een veroordeling door de militaire rechter.

2. Bezoldigingsregeling 1947, art. 34 lid 6.

De militair gaat gedurende de tijd dat hij zijn vrijheidsstraf ondergaat, uit inkomsten.

3. Bericht DTGR 121101Z JUL '72 van MODNLNAVY to AISKM: (van de Minister aan alle inrichtingen en schepen van de K.M.). „Rapporteurs en beoordelaars, bedoeld in punt 324 van W K M 1 wordt verzocht „strafrechtelijke veroordelingen tot uitdrukking te brengen in het conduiterapport over de periode waarin de desbetreffende misdraging heeft „plaatsgevonden".

Uit bovengenoemde uitspraken volgt m.i. duidelijk dat de veroordeelde militair kennelijk, *noch* bij de militaire rechter, *noch* bij de administratieve rechter, *noch* bij de administratieve overheid aan behoeft te kloppen, wanneer hij van mening is dat de totaliteit van de opgelegde straffen en maatregelen te zwaar is.

III. Administratieve gevolgen van een door de militaire rechter opgelegde straf

Welke zijn nu zoal de gevolgen van een door de militaire rechter aan de militair opgelegde straf?

Ik zal trachten een korte opsomming te geven van de belangrijkste administratieve gevolgen, welke binnen de Koninklijke Marine zullen of kunnen intreden, na veroordeling van een militair der Zeemacht tot een *vrijheidsstraf.*

A. *Automatisch intredende sancties bij een veroordeling tot vrijheidsstraf*

1. De militair gaat op grond van art. 34 lid 6 van de Bezoldigingsregeling 1947, opgenomen in VVKM 13, uit inkomsten.

2. De tijd gedurende welke de militair ingevolge een rechtelijke uitspraak een vrijheidsstraf ondergaat telt niet mee:

a. als diensttijd voor bevordering; art. 18 lid 4 sub b van de Regeling Organisatie en Bevordering Schepelingen, opgenomen in VVKM 31;

b. als diensttijd voor het volbrengen van de eerste oefening; Circulaire Zeemacht 1926 punt 220, sub a.

3. Gedurende het ondergaan van een vrijheidsstraf is de veroordeelde militair onbevoegd ridderorden, eretekenen, medailles en onderscheidingstekenen te dragen; art. 34 van het wetboek van militair strafrecht. Eventueel kunnen genoemde eretekenen, medailles etc. hem zelfs blijvend of tijdelijk bij K.B. ontnomen worden; CZ 1571a, diverse punten.

4. Het houden c.q. oproepen in werkelijke dienst voor dienstplichtigen

en reservisten teneinde een vrijheidsstraf te ondergaan; Dienstplichtwet, art. 22.

5. Verlies van aanspraak op het geheel of een gedeelte van vakantieverlof voorzover dit samen mocht vallen met de periode waarin de vrijheidsstraf wordt ondergaan; Reglement Rechtstoestand Militairen Zeemacht art. 37, lid 5, opgenomen in VVK M5 en CZ 2304g, punt 2113 noot 1.

Ten overvloede zij opgemerkt dat men er zeker van kan zijn dat deze automatische sancties worden toegepast.

B. *Gevolgen van de verwerking van een veroordeling in het conduiterapport*

Wanneer een militair der Zeemacht door de militaire rechter wordt veroordeeld, ontvangt degene die het conduiterapport van die militair moet opmaken, zijn beoordelaar, daarvan bericht. Hij kan de veroordeling dan in het conduiterapport van betrokkene verwerken.

„Strafrechtelijke veroordelingen moeten tot uitdrukking worden ge-„bracht in het conduiterapport over de periode waarin de desbetreffende „misdraging heeft plaats gevonden." Aldus een overweging in de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 17 mei 1972.

En ingevolge MARALG DTGK 1211012 JULI '72 (zie hoofdstuk II sub C.3) wordt rapporteurs en beoordelaars, bedoeld in punt 324 van VVKM 1, verzocht dienovereenkomstig te handelen.

Er bestaat geen formele verplichting om een veroordeling altijd in een conduiterapport te verwerken; desondanks zijn de aantallen keren dat dit wel gebeurt, of dat een regionale bevelhebber een conduiterapport terugstuurt aan beoordelaar met het verzoek om alsnog in overweging te nemen een veroordeling van betreffende militair in diens conduiterapport te verwerken, legio.

Indien de beoordelaar niet aan dit verzoek mocht voldoen kan de regionale bevelhebber op grond van punt 324 van VVKM 1 zèlf een opmerking betreffende het gepleegde strafbare feit in het conduiterapport stellen. De verwerking geschiedt hoofdzakelijk in de cijfers, en wel zodanig dat er in elk geval voor gedrag niet meer dan „voldoende 5" wordt gegeven.

Andere mogelijkheden zijn rubrieken als „bruikbaarheid, „bekwaam-„heid", „gedragsuitoefening", „plichtsbetrachting en dienstijver", „ver-„antwoordelijkheidsgevoel", „opmerkingen en bijzonderheden die de „beoordelaar zijn opgevallen", e.d.

Wat zijn nu de gevolgen van de verwerking van een veroordeling in het conduiterapport, b.v. wanneer voor gedrag „voldoende 5" wordt gegeven?

1. De militair komt niet meer in aanmerking voor een periodieke bezoldigingsverhoging; art. 29 lid 1 sub a van de Bezoldigingsregeling 1947, opgenomen in VVKM 31;

2. de militair mag niet meer reëngageren; VVKM 3 punt 3120, sub b;

3. de militair komt niet meer in aanmerking voor bevordering; art.

14, lid 1 van de Regeling Organisatie en Bevordering Schepelingen, opgenomen in VVKM 31;

4. de militair wordt niet meer toegelaten tot een examen van vakbekwaamheid; punt 1231 sub c van de Regeling Bekwaamheidseisen Bevordering Schepelingen opgenomen in VVKM 2;

5. de schepeling voldoet niet meer aan de beoordelingseisen vereist om in aanmerking te komen voor toekenning van een medaille voor langdurige dienst als militair der Zeemacht beneden de rang van officier; punt 541 van CZ 1517a.

Dit kan eveneens gevolgen hebben voor de gratificaties bij ambtsjubilea, VVKM 13 bijlage 19.

N.B. Wanneer men dan nog bedenkt ,,dat de administratie de bevoegd-,,heid heeft een zelfstandig beleid te voeren ongeacht of de strafrechter ,,van zijn kant tot het opleggen van straf overgaat", m.a.w. dat al deze zo even genoemde gevolgen ook in kunnen treden zonder dat de militaire rechter straf oplegt (zie hoofdstuk II ad c), dan is het duidelijk dat de veroordeelde militair in een niet erg benijdenswaardige positie verkeert.

C. Crimibeleid

Naast het hanteren van voorschriften voert de administratieve (militaire) overheid in deze ook nog een beleid, en wel het Crimibeleid.

Het beleid in zijn huidige vorm is van recente datum. Het wordt gehanteerd door de administratieve overheid op het ministerie van Defensie (marine) in Den Haag en is bekendgemaakt aan de regionale bevelhebbers en aan de belangenverenigingen (VMO en VBZ).

Dit Crimibeleid is vooralsnog alleen van toepassing op onderofficieren. Voor officieren is men bezig het beleid te formuleren.

De exacte, op schrift gestelde, inhoud van het beleid is mij niet bekend, maar voor zover ik het heb kunnen reconstrueren moet het beleid ten naaste bij het volgende inhouden:

Wanneer men door de militaire rechter veroordeeld wordt tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wegens misdrijf zal men een aantal jaren niet voor bevordering in aanmerking genomen worden. Het aantal jaren varieert afhankelijk van de rang of stand die men op dat moment bekleedt. Wordt men tot een voorwaardelijke vrijheidsstraf veroordeeld dan zal men niet voor bevordering in aanmerking genomen worden gedurende de tijd gelijk aan de duur van de proeftijd.

Wordt men tot een geldboete veroordeeld dan wordt het Crimibeleid niet toegepast.

In uitzonderingsgevallen kan van dit beleid worden afgeweken ten gunste van de veroordeelde militair.

Aan deze laatste zal worden bericht tot wanneer hij, i.v.m. zijn veroordeling, niet voor bevordering in aanmerking genomen zal worden.

Wanneer men nu eens achter elkaar op een rijtje zet wat de militair vanwege de administratie zoal boven het hoofd hangt wanneer hij een

misstap heeft begaan, die al of niet strafrechtelijk gecorrigeerd wordt, dan is dat op zijn zachtst gezegd, erg indrukwekkend.

Indrukwekkend, zowel in de lengte, ik denk hierbij aan de niet mis te verstane doorwerking van bepaalde straffen binnen de administratie, een doorwerking die door de betrokkene veelal als een veel zwaardere bestraffing wordt ervaren dan de eigenlijke door de militaire rechter opgelegde straf, als in de breedte, waarbij ik voornamelijk denk aan het grote aantal en de enorme diversiteit van de in allerlei wetten, voorschriften, regelingen en aanbevelingen ondergebrachte sancties, maatregelen en richtlijnen.

IV. VRAAGTEKENS INTERN, DE MILITAIR EN DE KRIJGSMACHT

De veroordeelde militair kan naast zijn eigenlijke vrijheidsstraf, of liever gezegd hier bovenop, de volgende door of vanwege de administratieve (militaire) overheid geïnitieerde en ten uitvoer gelegde maatregelen en sancties verwachten:

1. Automatische intredende sancties op grond van diverse voorschriften;
2. Sancties als gevolg van een verwerking in het conduiterapport;
3. Sancties als gevolg van toepassing van het Crimibeleid.

Deze sancties werken uitsluitend binnen het eigen militaire apparaat en kunnen uitsluitend toegepast worden tegen militairen der Zeemacht die een strafrechtelijk reeds gecorrigeerde misstap hebben begaan. Enkel en alleen omdat de militair militair is, wordt hij dus geconfronteerd met een aanzienlijk pakket zeer forse sancties, voor het geval hij van het rechte pad zou zijn afgedwaald.

Is dit nu wel nodig?

Zijn al deze sancties nu nog wel te rechtvaardigen?

Ik dacht van niet, althans niet in deze omvang en op deze wijze. Er zijn zo links en rechts dan ook de nodige vraagtekens te zetten. In dit hoofdstuk zal ik trachten enige kanttekeningen te maken bij de sancties op zich, en bij hun werking binnen de Koninklijke Marine.

In het volgende hoofdstuk zal ik trachten aan te geven dat er ook grote verschillen bestaan tussen hetgeen militairen en burgers, in vergelijkbare omstandigheden, vanwege hun „werkgevers" boven het hoofd hngt.

Enkele vraagpunten:

1. Wordt de regel „ne bis in idem" (art. 68 W.v.Sr.) niet geschonden?

Formeel natuurlijk niet. Er is immers naar één instantie die recht spreekt en straft, en dat is de militaire rechter. De administratie treft slechts maatregelen en legt slechts sancties op, en dat kan men nu eenmaal niet als straf betitelen.

Ik vraag mij af of dit subtiele onderscheid bij de meeste militairen wel zo duidelijk overkomt. Vermoedelijk niet. Het is veel aannemelijker om

te geloven dat deze militairen de bestraffing door de administratie, als een aanmerkelijk zwaarder en ingrijpender straf ervaren, dan de door de militaire rechter opgelegde straf. Materieel wordt de regel ,,ne bis in ,,idem" dus wel geschonden. Ik denk bijv. aan het gedurende enige jaren niet in aanmerking nemen voor bevordering.

Deze maatregel zal in vele gevallen dóór blijven werken tot aan de pensionering van de betrokken militair toe en zal, zeker wanneer de militair in een vroeg stadium of op een ongelukkig tijdstip in zijn carrière hierdoor getroffen wordt, blijvende, zeer ingrijpende schade toebrengen.

Nog sprekender, zij het misschien minder verstrekkend, is het feit dat de militair bij veroordeling tot bijvoorbeeld twee weken gevangenisstraf automatisch ook twee weken uit inkomsten gaat, d.w.z. twee weken salaris ,,inlevert[9]".

Dit is niet anders te zien dan als een ,,verkapte[w] geldboete. Een geldboete die boven op de gevangenisstraf komt. Een ,,verkapte[H] geldboete die in vele gevallen zelfs hoger zal zijn dan de voor hetzelfde delict, in plaats van de vrijheidsstraf als hoofdstraf op te leggen geldboete.

In dat geval is het verschil tussen de direkt opgelegde strafrechtelijke straf en de indirekte, daaruit voortvloeiende administratief-rechtelijke ,,straf[7]", erg klein geworden.

Zo klein zelfs dat ik mij afvraag of het principe ,,ne bis in idem" een dergelijke uiterst formele benadering wel verdient.

2.. Is het Crimibeleid wel voldoende genuanceerd?

Stel dat de man tot een vrijheidsstraf wordt veroordeeld. Dan worden zowel het Crimibeleid, als de automatische sancties vanwege een opgelegde vrijheidsstraf, onverwijld en onverkort op hem toegepast.

Wanneer de man echter terzake van hetzelfde delict veroordeeld zou worden tot een geldboete, dan worden de zoëven genoemde maatregelen niet op hem toegepast.

Een volgend voorbeeld.

Stel dat een sergeant, vlak voor zijn bevordering tot majoor, wordt veroordeeld tot een vrijheidsstraf.

Ingevolge het Crimibeleid zal deze sergeant de eerstkomende 5 jaar derhalve niet voor bevordering in aanmerking genomen worden.

Kennelijk wordt aan het begane misdrijf zo zwaar getild, dat de man niet geschikt geacht wordt de naast hogere rang van majoor te gaan bekleden. Vermoedelijk zal het er dan ook niet meer voor hem ,,inzitten[9]" om later nog adjudant te worden. Wanneer de sergeant echter niet vlak vóór zijn aanstaande bevordering, maar ongeveer 6 jaar hiervoor wordt veroordeeld, is er niets aan de hand.

En wanneer de sergeant net tot majoor is bevorderd is er ook niets aan de hand. Hij is er een even goede majoor om en zal keurig op tijd, misschien met een kleine vertraging ook nog wel adjudant kunnen worden.

3. Is de beoordelaar wel de aangewezen persoon om het vonnis in de beoordeling van de gestrafte militair te verwerken? Van alle vonnissen gaat een afschrift naar de administratieve (militaire) overheid in Den Haag. Hier zou men, wanneer zulks nodig mocht blijken, na het gewezen vonnis op zijn merites bekeken te hebben, centraal de conduite van de betrokken militair kunnen wijzigen of aanvullen.

Hier kan men een duidelijk en eenvormig beleid voeren en hier bezit men de specialistische kennis om dit op verantwoorde wijze te doen.

Nu wordt het geheel en al aan de beoordelaar overgelaten, nzet als enige, uitsluitend negatief werkende zeef, de regionale bevelhebber.

Maar de verwerking door de ene beoordelaar zal aanzienlijk kunnen verschillen van die van een andere beoordelaar, zelfs wanneer het overtreding van eenzelfde norm betreft.

En hoewel er van de beoordelaar verwacht zou mogen worden dat hij alle facetten van het vonnis in zijn beoordeling betrekt, komt liet er in de praktijk vaak op neer dat hij zich zal laten leiden door de opgelegde straf, en wel zo dat de strafsoort maatgevend is.

Zo zal hij er vermoedelijk veel minder snel toe overgaan de conduite drastisch te „verlagen" wanneer er een geldboete is opgelegd dan wanneer er een vrijheidsstraf is opgelegd.

4. Gaat de militaire overheid zelf wel vrijuit? Laten we als voorbeeld eens nemen het zeer frequent gepleegde delict, strafbaar gesteld in art. 26, lid 1 WVW. Het is niet overdreven te stellen dat het ervarings- en belevingspatroon van de Koninklijke Marine ten aanzien van het gebruik van alcoholhoudende drank afwijkingen vertoont van dat in de burgermaatschappij. Ik wil zeker niet zeggen dat de Marine het gebruik van alcoholhoudende drank stimuleert, maar zij schept wel overal de gelegenheid door prachtige nieuwe bars en kantines op te richten en door zeer coulant op te treden tegen hen, die af en toe eens wat teveel gedronken hebben. Behalve, als ze door de politie of marechaussee gepakt worden. Dan is het afgelopen met de vriendelijkheid. Dan wordt er zeer streng opgetreden.

Dit klemt mijns inziens te meer nu de Marine in gebreke blijft haar personeel duidelijk voor te lichten omtrent de zeer vele consequenties van drankgebruik bij met name verkeersdelicten.

Gezien het grote aantal vonnissen dat door de Zeekrijgsraad terzake van overtreding van art. 26, lid 1 WVW werd en nog steeds wordt gewezen, èn gezien de onoverzichtelijkheid, de geringe bekendheid en de ernst van de vele administratieve sancties, valt het te betreuren dat de Koninklijke Marine, vanouds toch bekend om haar goede personeelszorg, er tot op heden niet toe is overgegaan haar personeel adequaat voor te lichten omtrent de vele mogelijke gevolgen van een veroordeling door de militaire rechter. Kennelijk onderkent zij onvoldoende de gunstige preventieve werking welke van een dergelijke publikatie, bijv. in het maandblad „Alle Hens", zou kunnen uitgaan.

V. VRAAGTEKENS EXTERN, DE MILITAIR EN DE BURGER

Niet alleen bij de interne maatregelen of bij hun werking en uitvoering binnen de Koninklijke Marine, maar ook extern, d.w.z. in vergelijking met hetgeen in de burgermaatschappij in soortgelijke gevallen geschiedt, zijn de nodige vraagtekens te zetten.

Ik noem er enkele:

1. Stel dat iemand door de politierechter wordt veroordeeld terzake van overtreding van art. 26 lid 1 WVW.

In vele gevallen zal zijn werkgever niet eens gemerkt hebben dat één van zijn werknemers „vóór" moest komen. Deze kon bijv. een snipperdag genomen hebben of verstek hebben laten gaan.

Maar ook de straf zelf behoeft niet ter kennis van de werkgrver te komen; het is zelfs onwaarschijnlijk dat dit gebeurt.

Zelfs bij veroordeling tot een vrijheidsstraf van enkele weken kan de wernemer het immers nog zo „plannen", door bijv. op de weekends of in de vakantie zijn straf uit te zitten, dat de werkgever onkundig blijft van het feit dat zijn werknemer een vrijheidsstraf heeft opgelopen. (N.B. Bij de K.M. laten de voorschriften het niet eens toe dat een militair op de weekends of in de vakantie zijn straf uitzit ter voorkoming van inhouding van zijn loon).

Wanneer veroordeling tot een geldboctc zou zijn gevolgd, is liet natuurlijk een koud kunstje dit voor dc werkgever verborgen te houden.

Mocht de werkgever er onverhoopt toch achter komen dat één van zijn werknemers is veroordeeld terzake van overtreding van art. 26, lid 1 WVW, dan is het nog maar net de vraag hoe hij hierop reageert. Zal hij, zo dat al kan, dc werknemer ontslaan? Het lijkt hoogst onwaarschijnlijk. Krijgt hij automatisch een afschrift van het vonnis toegezonden? Moet hij de opgelegde straf in de beoordeling van zijn werknemer verwerken? Wordt de werknemer automatisch gedurende een aantal jaren niet meer bevorderd? Wordt een gedeelte van zijn loon ingehouden? Etc. etc.

Of neemt de werkgever het voor kennisgeving aan en legt hij het verder naast zich neer? Dit is de practijk.

2. Waarom wordt juist de militair der Zeemacht zo vaak gestraft voor overtreding van art. 26 lid 1 WVW?

Dat de militair der zeemacht relatief, in verhouding tot het mannelijke deel van de burgerbevolking, zo vaak terzake van overtreding van art. 26 van de WVW wordt veroordeeld, zou men met het voor statistieken benodigde voorbehoud, kunnen afleiden uit een vergelijking tussen het totale aantal vonnissen gewezen door de Zeekrijgsraad terzake van art. 26, lid 1 WVW in 1970 en 1971, te weten resp. 72 en 62 en het totale aantal veroordelingen van art. 26 WVW per geslacht (mannen), per 100.000 inwoners van 12-79 jaar, in 1970 en 1971, te weten resp. 132 en 129 (Centraal bureau voor de statistiek, staat 4).

Stel dat er in die jaren ongeveer 20.000 militairen der zeemacht in

dienst waren (het is waarschijnlijk minder) en even buiten beschouwing gelaten het feit dat de militairen zich slechts in de leeftijdsgroep van 16-55 jaar plegen te bevinden, dan nog blijkt dat de militairen der Zeemacht, terzake van overtreding van art. 26 lid I WVW in de jaren 1970 en 1971 resp. 2,7 en 2,4 maal zo vaak zijn veroordeeld als hun burger collega's. En wanneer men dan bedenkt dat deze schatting erg ruw en aan de lage kant is, dan zijn genoemde cijfers in ieder geval wel significant.

Ik weet niet of dit sprekende verschil een gevolg is van het andere ervarings- en belevingspatroon t.o.v. alcoholhoudende drank binnen de Koninklijke Marine, maar wel is het duidelijk dat een goede voorlichting m.b.t. het gebruik van alcoholhoudende drank en de gevolgen bij een strafrechtelijke veroordeling voor militairen der Zeemacht, zeker op zijn plaats zou zijn.

3. Waarom wordt de militair der Zeemacht voor overtreding van art. 26 lid 1 WVW, praktisch uitsluitend gestraft met een vrijheidsstraf?

Twee weken gevangenisstraf is, volgens vaste jurisprudentie van de Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht, min of meer de gebruikelijke straf voor dit vergrijp.

Waarom wordt nu juist de militair, die juist in het geval van oplegging van een vrijheidsstraf in een zoveel ongunstiger positie komt te verkeren dan zijn burger collega, met een voor hem zo zware straf gestraft?

De strafmaat op zich is weliswaar niet te hoog te achten, maar de *strafsoort* maakt de straf wel erg zwaar.

De vele administratieve gevolgen van de opgelegde vrijheidsstraf maken namelijk dat de *totale* ,,bestraffing" in dat geval in geen enkele verhouding meer staat tot de ernst van het gepleegde delict.

Wanneer de militaire rechter zou overgaan tot het opleggen van een geldboete als hoofdstraf, ontneemt hij de administratieve overheid weliswaar de mogelijkheid het Crimibeleid en de automatische sancties t.g.v. een veroordeling tot vrijheidsstraf, toe te passen, maar dit behoeft mijns inziens geen enkel bezwaar te zijn, omdat de administratieve overheid nog altijd de mogelijkheid bezit het vonnis – en het is zelfs niet eens nodig dat er een veroordeling wordt uitgesproken – in het conduiterapport van de betrokken militair te verwerken, met alle gevolgen van dien.

Daar komt nog bij dat het opleggen van een geldboete in de ,,burger" strafrechtspraak in tegenstelling tot de militaire strafrechtspraak helemaal niet ongebruikelijk is.

Volgens staat 8, ,,Hoofdstraffen en maatregelen naar misdrijf" van het centraal bureau voor de statistiek werden er in 1971 terzake van overtreding van art. 26 WVW totaal 3867 geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraffen opgelegd tegenover in het totaal 2948 geldboetes (inclusief gecombineerd met voorwaardelijke vrijheidsstraf).

Een wel heel duidelijk en niet verklaarbaar verschil met de militaire strafrechtspraak.

VI. HET MILITAIRE BELANG EN DE AARD VAN HET DELICT

Het is nu tijd om even stil te staan bij de vraag of de totale ,,bestraf-,,fing" vanwege de administratieve overheid niet wat genuanceerder zou moeten zijn. Deze nuancering zou dan niet geënt moeten zijn op de door de militaire rechter opgelegde straf zoals dat nu gebeurt, maar zou veeleer voort moeten vloeien uit de aard van het gepleegde delict of uit de schade, welke met het plegen van dit delict aan de Krijgsmacht is toegebracht.

Ik zal trachten in dit hoofdstuk enkele van de vele facetten van dit moeilijke probleem kort te behandelen.

1. Dient er bij de bestraffing door of vanwege de administratie, volgende op een strafrechtelijke veroordeling, rekening te worden gehouden met de omstandigheid dat het gepleegde delict ofwel zeer veel ofwel praktisch niets met de militaire dienst als zodanig te maken heeft. Zo ja, in hoeverre dient men hier dan rekening mee te houden?

Ik zal trachten de probleemstelling te verduidelijken aan de hand van enkele voorbeelden.

a. Een gewapende schildwacht verlaat zijn post en berooft, gebruik makend van zijn wapen, op de openbare weg een burger van al zijn kostbaarheden;

b. Een militair wordt tijdens zijn zomzrverlof, wanneer hij bij zijn aanstaande schoonouders in de Achterhoek logeert, bij een onverwachte verkeerscontrole aangehouden, evenals zijn aanstaande schoonvader, op weg van het lokale stamcafé naar huis. Beiden zitten in hun eigen auto, beiden zijn in burger gekleed en beiden verkeren onder zodanige invloed van alcoholhoudende drank dat zij niet in staat moeten worden geacht hun auto naar behoren te besturen.

Ik geef toe dat dit twee uitersten zijn, maar het zijn beide misdrijven, gepleegd door een militair.

De militair verblijvend in de Achterhoek zal niet alleen voor hetzelfde vergrijp een veel zwaardere ,,totale" bestraffing moeten ondergaan dan zijn aanstaande schoonvader (zie hoofdstuk V), maar ook zal er gezien de zeer vele administratieve sancties en het Crimibeleid, welke een logisch gevolg zijn van een door de militaire rechter opgelegde vrijheidsstraf, praktisch geen verschil bestaan tussen zijn ,,secundaire" (administratieve) bestraffing en die van de schildwacht.

Is deze discrepantie nu nog wel te rechtvaardigen?

Ik kan mij voorstellen dat er bepaalde normen zijn waaraan de militair zich moet houden.

Ik kan me ook voorstellen dat de Krijgsmacht middels het bedreigen met diverse sancties en het voeren van een duidelijk beleid, bepaalde waarden aktief wil beschermen.

Maar ik geloof niet dat een zo weinig genuanceerde en zo abstracte bescherming, in gevallen waarin het dienstbelang niet of nauwelijks geschaad is, gewenst is.

En ik kan me bovendien niet voorstellen dat een dergelijke handelwijze de te beschermen waarden goed zal doen.

2. Welke zijn de criteria, de formele wetten even buiten beschouwing gelaten, aan de hand waarvan men zou kunnen bepalen wanneer er militaire belangen op het spel staan en tot waar de militaire waarden een gesanctioneerde bescherming behoeven?

Deze criteria zouden er als volgt uit kunnen zien:

- De onbestaanbaarheid met de militaire tucht en orde (art. 2 ten 2° van de wet op de Krijgstucht);
- Net liggen binnen de militaire ,,sfeer";
- I-iet instandhouden van de bestaande dienst- en gezagsverhoudingen;
- De goede functionering van de Krijgsmacht;
- Het aanzien van de Krijgsmacht;
- Het vertrouwen in het militaire apparaat;
- De status van de militair.

Deze opsomming beoogt slechts aan te geven welke mogelijkheden er zoal zijn.

De juiste criteria dienen uiteindelijk door de militaire overheid opgesteld te worden.

3. ,,*Schutznorm*" *theorie*

In hoeverre zou men de relativiteitstheorie, zoals die gehanteerd wordt in het burgerlijke recht bij de onrechtmatige daad, van toepassing kunnen verklaren op de ,,secundaire bestraffing" door de militaire overheid? M.a.w., zou ook hier moeten gelden dat de door de militair overtreden norm, wil er administratieve bestraffing mogelijk zijn, gestrekt moet hebben ter bescherming van het geschonden militaire belang?

Immers pas wanneer de militair een norm zou overtreden welke strekt of mede strekt ter bescherming van het militaire belang, ik denk hierbij bijv. aan openbare dronkenschap van een in uniform geklede militair, zou de militaire overheid, gezien het aanwezige militaire belang, in casu schending van het aanzien van de Krijgsmacht, naast de strafoplegging door de militaire rechter tot een eigen ,,secundaire" bestraffing mogen overgaan.

Andere voorbeelden zouden kunnen zijn: diefstal aan boord van schepen of op militaire inrichtingen, en fraude en valsheid in geschrifte gepleegd in de functie van militair, kortom al die normschendingen welke op het militaire terrein zelf begaan zijn of welke een goede functionering van de Krijgsmacht belemmeren of welke i.v.m. hun militaire kenbaarheid, bijv. in de pers of op straat, het aanzien van de Krijgsmacht schaden.

Toepassing van de relativiteitstheorie op de administratieve bestraffing van militairen biedt mijns inziens enkele belangrijke voordelen.

Allereerst zou de militaire rechter reeds, i.v.m. zijn verwantschap met de militaire dienst, in zijn uitspraak kunnen aangeven of de overtreden norm, naast schade aan de algemene rechtsorde, ook schade aan de

Krijgsmacht heeft toegebracht.

Voorts zou op deze wijze voorkomen kunnen worden dat aan het te beschermen militaire belang en aan de in stand te houden militaire waarden afbreuk wordt gedaan door veelvuldig onheus straffen.

Tevens kan op deze wijze de broodnodige nuance in de bestraffing worden aangebracht en tenslotte zal zowel de gemiddelde burger als de militair in kwestie bij een bestraffing uitgevoerd in overeenstemming met het relativiteitsbeginsel, deze niet meer zo snel als geheel onbegrijpelijk of als zeer onrechtvaardig ervaren.

4. *Conclusie en verwezenlijking*

Welke gevolgtrekkingen kunnen er aan bovenstaande zienswijzen verbonden worden en hoe zouden deze gevolgtrekkingen te verwezenlijken zijn? Wanneer de militair door het plegen van een bepaald delict, op een bepaalde plaats of in bepaalde omstandigheden geen enkele norm of waarde, van belang voor de militaire dienst, heeft geschonden, en overigens ook niet voldoet aan enige van de hiervoor onder punt 2 genoemde criteria, en wanneer de militair zich, afgezien van het door hem gepleegde delict, volkomen correct gedraagt en zich slechts onderscheidt van de doorsnee burger doordat hij toevallig in uniform gekleed is of een militair legitimatiebewijs op zak heeft, dan is er mijns inziens geen enkele reden om deze man, na zijn veroordeling door de militaire rechter, nogmaals zo zwaar door de administratieve overheid voor zijn vergrijp te laten boeten.

De uiteindelijke verwezenlijking van een rechtvaardig en meer genuanceerd administratief bestraffingsstelsel is in handen van de wetgever. Op korte termijn echter zou de militaire rechter al veel goeds kunnen doen door bij zijn straftoemetingsbeleid bewust rekening te houden met de hem bekende administratieve gevolgen van de opgelegde straf (zie bijv. het verschil bij vrijheidsstraf of geldboete), en zou ook de militaire overheid het gevoerde beleid kunnen nuanceren afhankelijk van de aard van het gepleegde delict en de betrokkenheid met de militaire dienst.

Ik kom hier in de volgende hoofdstukken nog op terug.

VII. Enige hoopgevende ontwikkelingen

De laatste jaren schijnt er in het kader van de vermaatschappelijking van de Krijgsmacht een kentering te zijn ingetreden ten gunste van de positie van de militair.

Deze kentering is voornamelijk zichtbaar geworden in het tuchtrecht waar onlangs onder meer het streng arrest werd afgeschaft en de geldboete werd ingevoerd.

Maar ook op andere terreinen schijnt het tij te keren. Enige van de meest recente en meest belangwekkende ontwikkelingen worden hier besproken.

1. *Memorie van antwoord* (ontvangen op 27 juni 1974) op *de Nota inzake de herziening van het militaire tuchtrecht*

Hoewel het in dit artikel niet zozeer gaat om het militaire tuchtrecht alswel om het militaire strafrecht (en de gevolgen van de opgelegde straffen), heb ik toch, min of meer bij gebrek aan beter, voor het formuleren van criteria die de werking van het administratieve beleid en de administratieve sancties zouden kunnen beperken, aansluiting gezocht bij de criteria welke het toepassingsgebied van het militaire tuchtrecht afperken. En ik geloof dat ik deze aansluiting ook mag maken, omdat op blz. 1 van de Memorie van antwoord staat: ,,Een nieuwe regeling ,,van het militaire tuchtrecht impliceert derhalve een grondige wijziging ,,van het militaire strafrecht".

Ook hebben beide criteria mijns inziens dezelfde strekking, namelijk aangeven tot waar de arm van de militaire overheid reikt. Zo staat op blz. 5 geschreven:

,,Als regel zal de werking van het militaire tuchtrecht zich niet uit-
,,strekken buiten de militaire terreinen."

En op blz. 7 staat vervolgens:

,,Buiten de militaire terreinen zullen alleen die gedragsregels gelden,
,,waarvan de overtreding, hoewel niet binnen de voor militairen bestaan-
,,de plaatsen geschied, toch repercussies heeft op de interne orde in de
,,krijgsmacht. Zoals reeds eerder opgemerkt zal dit laatste zich slechts bij
,,uitzondering voordoen en in beginsel alleen in die gevallen, waarin de
,,militair als zodanig naar buiten toe herkenbaar is."

Als voorbeeld noemt men dan de regels betreffende de geheimhouding. Uit bovenstaande antwoorden valt mijns inziens duidelijk af te leiden dat de militair, in zaken de militaire dienst niet betreffende, niet meer zozeer als militair, maar veeleer als gewoon burger beschouwd wordt.

2. In aansluiting op hetgeen hiervoor m.b.t. de toepassing van het relativiteitsbeginsel werd opgemerkt, volgt nu een kort citaat uit het in Ars Aequi XXIII - 90 - oktober 1974 onder het hoofdstuk wetgeving geplaatste artikel, ,,Bloedproef", geschreven door Mr. J. A. BORMAN.

N.a.v. de wijziging van art. 26 van de WVW door de Tweede Kamer werd de vraag gesteld of men door overschrijding van de cijfermatige grens (van 0,5 ‰) ineens een misdadiger werd.

,,De regering repliceerde dat het juridische begrip misdrijf niet moet
,,worden gekoppeld aan het niet juridische en zeer verschillend gewaar-
,,deerde begrip misdadiger. Een feit kan wel vatbaar zijn voor kwalificatie
,,als misdrijf terwijl het door grote delen van de bevolking wel als onjuist
,,en strafwaardig, maar niet als misdadig wordt ervaren."

Ik hoop met dit voorbeeld te illustreren dat de kwalificatie misdrijf nog geenszins beoogt aan te geven dat degene die art. 26 lid 1 van de WVW heeft overtreden een misdadiger is, wiens ,,misdadige" houding niet alleen strafrechtelijk maar ook administratief (rechtelijk) gecorrigeerd moet worden.

3. In de beide rapporten van de Commissie Vermogensstraffen wordt gepleit voor een ruimere toepassing van de geldboetes ten koste van de vrijheidsstraffen.

De commissie betoogt dat de vrijheidsstraf slechts dan mag worden opgelegd als alle andere middelen niet in staat zijn de doeleinden van de strafrechtspleging (in haar ogen conflictsoplossing en gedragsbeïnvloeding) te dienen. De straf moet in ieder geval functioneel zijn.

4. Bericht DTGR 240854Z OKT '74 met als onderwerp ,,Invoering ,,geldboete per 1 november 1974".

Het betreft hier weliswaar de invoering van een krijgstuchtelijke geldboete, maar de overwegingen welke tot deze invoering hebben geleid en welke op ,,page 4" van dit bericht vermeld staan, kunnen, dacht ik, evengoed betrokken worden op de toepassing van strafrechtelijke sancties. Deze overwegingen luiden:

,,De invoering van de geldboete berust op twee overwegingen. In de ,,eerste plaats ontstond behoefte aan een aanvulling nadat door het ver- ,,vallen van de zwaarste krijgstuchtelijke straffen het straffenpakket was ,,ingekrompen. In de tweede plaats bestaat de hoop dat de geldboete een ,,effectieve krijgstuchtelijke straf zal zijn en dat daarvoor minder vrij- ,,heidsbeperkende straffen (met name licht- en verzwaard arrest) zullen ,,worden opgelegd. De geldboete is gekozen, omdat in de praktijk van de ,,strafrechttoepassing de vermogensstraf hoe langer hoe meer de plaats ,,van de vrijheidsstraf is gaan innemen.

,,Bij deze ontwikkeling heeft het militair tuchtrecht zich aangesloten."

Dit laat aan duidelijkheid niets te wensen over, behalve dan natuurlijk de wens dat niet alleen het militaire tuchtrecht, maar ook het militaire strafrecht zich bij deze ontwikkeling zal aansluiten.

5. Prof. mr. A. HEIJDER; ,,Geldboete of korte vrijheidsstraf". Nederlands Juristenblad 74/42 van 7 december 1974.

Prof. mr. HEIJDER behandelt in dit artikel n.a.v. de vraag welke de beste keuze voor de op te leggen straf zou zijn achtereenvolgens een viertal categorieën faktoren welke op deze keuze van invloed zijn.

Deze faktorencomplexen zijn:

a. sanctievariabelen;
b. delictsvariabelen;
c. persoonsvariabelen;
d. procesvariabelen.

Ik volsta met het overnemen van enkele citaten uit de toelichtingen op deze faktoren/complexen.

ad a. sanctievariabelen

- Als voordeel van de geldboete springt vooral in het oog het voorkomen van de onbedoelde schadelijke neveneffecten van de vrijheidsstraf!
- De korte vrijheidsstraf (prof. mr. HEIJDER legt hier de grens bij straf-

fen van minder dan één maand) heeft alle nadelen van de lange straf en geen van de voordelen.
- Vanuit resocialisatie-oogpunt valt er over kort te straffen in het algemeen weinig goeds te vertellen.
- De penitentiaire inrichtingen verliezen na eerste kennismaking voor sommige delinquenten een goed deel van hun afschrikkende werking.

,,Hoewel het door Prof. mr. HEIJDER besprokene, zoals hijzelf zegt, ,,om geheel praktische redenen beperkt blijft tot het vigerende commune ,,volwassenen strafrecht", geloof ik wel dat bovenstaande uitspraken en stellingen van zo algemene aard en inhoud zijn, dat ze zonder veel moeite ook van toepassing verklaard kunnen worden op het militaire strafrecht.

Vooral de militaire rechter zou hier zijn voordeel mee kunnen doen. Ik denk bijv. aan de stelling dat de penitentiaire inrichtingen na eerste kennismaking voor sommige delinquenten een goed deel van hun afschrikkende werking verliezen, hetgeen zou pleiten voor het, althans de eerste keer, opleggen van een geldboete. Ook denk ik aan de onbedoelde schadelijke neveneffecten van de vrijheidsstraf. Hoe schadelijk zullen deze immers niet zijn als ze juist wel bedoeld zijn.

ad **b.** *Delictsvariabelen*

- In Bremen werden tot 1965 voor dronken rijders bijna uitsluitend korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen opgelegd. Vanaf 1966 is men veel meer geldboetes gaan opleggen. Toch is daar de toename van dit delictstype onder het landelijk gemiddelde gebleven.
- In ons land heeft Steenhuis in een fraai onderzoek getracht voor een bepaald delictstype (art. 26 WVW) de relatie tussen straf en recidive op te sporen.

  Hij kwam op grond van de cijfers tot de conclusie dat de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, voorwaardelijke vrijheidsstraf en geldboete niet in het minst van invloed bleken op de redicive van betrokkenen.

ad d. *Procesvariabelen*

- Door zijn wijze van telasteleggen bepaalt het O.M. zelf hoe en als welk strafbaar feit het laakbaar gedrag aan dc rechter wordt voorgelegd.

Ook voor de fiscaal ligt hier dus een terrein braak. Misschien zou ook hij zich kunnen inspannen om in die gevallen waarin dat maar enigszins mogelijk is, in plaats van een vrijheidsstraf, een geldboete te requireren. Dit zou voor de militaire rechter een belangrijke aanwijzing zijn.

6. Tenslotte zou ik graag willen attenderen op een recente zeer opmerkelijke uitspraak van de Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht (MRT april 1975, blz. 218). Het betrof hier een op 25 september 1974 tegen een majoor machinist, terzake van overtreding van art. 26 lid 1 WVW, gewezen vonnis, waarin vooral de laatste overweging, die

onderstaand in zijn geheel is weergegeven, van buitengewoon belang is.

„Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat voor wat betreft de alge-
„mene aspecten van de straftoemeting, het gepleegde feit zeker zou rechtvaardigen aan
„beklaagde een vrijheidsstraf op te leggen, overeenkomstig hetgeen in de rechtspleging
„min of meer gebruikelijk is; dat echter ten aanzien van beklaagde in het bijzonder
„rekening moet worden gehouden met de administratieve gevolgen van een dergelijke
„straf, die voor hem volgens het administratieve beleid in deze, met zich mede zouden
„brengen, dat hij voor de duur van zijn verdere diensttijd vrijwel zeker van bevordering
„zou zijn uitgesloten, waardoor beklaagde — die blijkens de ten processe overgelegde
„conduitestaten kan bogen op een langdurige zeer goede staat van dienst — naar het
„oordeel van de Krijgsraad als bijkomend gevolg van de straf nog in zeer ernstige mate
„zou worden getroffen boven hetgeen gemeenlijk als gevolg van de straf kan worden
„aangemerkt; dat de Krijgsraad derhalve bij de afweging van alle betrokken belangen
„ten deze en mede in aanmerking nemende dat het geval van deze onderofficier nog
„tot de uitzonderingen behoort, tot het oordeel komt dat aan hem geen vrijheids-
„straf behoort te worden opgelegd, doch dat met de oplegging van een — weliswaar
„gevoelige — geldboete en de na te melden bijkomende straf kan worden volstaan."

Veroordeelt beklaagde deswege tot een geldboete van zevenhonderd en vijftig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van dertig dagen, met ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van één jaar.

Het hierboven staande spreekt geheel voor zichzelf.

Alhoewel ik het niet volledig eens ben met de overweging van de Krijgsraad „dat het geval van deze onderofficier nog tot de uitzonderingen zou „behoren" ben ik wel zeer gelukkig met deze uitspraak. Het betekent niet alleen een belangrijke stap voorwaarts op de weg naar een rechtvaardiger strafrechtspleging voor militairen, maar ook een duidelijke erkenning van de ongewenstheid van de vele na de straf volgende administratieve sancties. Het betekent ook dat deze militaire rechter, indien de omstandigheden zich daartoe lenen, bij de strafoplegging het intreden van een groot deel van de administratieve gevolgen, wil trachten te voorkomen.

Helaas heeft het Hoog Militair Gerechtshof, ondanks een dringend verzoek daartoe in een soortgelijke zaak, deze uitspraak nog niet durven overnemen (zie hoofdstuk II, ad A).

VIII. De militaire rechter

Tot dusverre heb ik mij in dit artikel hoofdzakelijk beziggehouden met de niet altijd even genuanceerde toepassing van de niet altijd even rechtvaardige administratieve maatregelen toegepast op een door de militaire rechter veroordeelde militair. Het lijkt mij echter niet juist hiermee te volstaan. De beklaagde van vandaag en ook die van morgen is daar immers niet mee geholpen. Voor hem wil ik proberen wat meer te doen.

Daarom sta ik aan het eind van deze beschouwing graag nog even stil bij de positie van de militaire rechter.

In feite is op dit moment de militaire rechter de enige instantie die op korte termijn de nood van de strafrechtelijk vervolgde militair kan lenigen. De straf die hij oplegt bepaalt immers in belangrijke mate of

er administratieve sancties zullen volgen, en zo ja welke.

En niet alleen is de militaire rechter de enige instantie die op korte termijn de nood kan lenigen, het is ook de meest geëigende instantie om dit te doen. Ik zal trachten om deze visie, aan de hand van enkele voorbeelden, duidelijk te maken.

1. Het belangrijkst is dat de militaire rechter, anders dan de administratieve overheid, een genuanceerd ,,straftoemetingsbeleid'' gaat voeren.

De ,,bestraffingv door de administratie geschiedt namelijk *a.* ofwel volkomen ongenuanceerd, ik denk hierbij aan de automatisch intredende gevolgen na oplegging van een vrijheidsstraf, ***b.*** ofwel erg willekeurig, ik denk hierbij aan de verwerking van de opgelegde straf in het conduiterapport, ***c.*** ofwel niet voldoende genuanceerd, waarbij ik hoofdzakelijk doel op de toepassing van het Crimibeleid, dat i.v.m. zijn algemene strekking en de vereiste duidelijkheid en eenvormigheid, noodgedwongen aan nuance verliest.

2. De militaire rechter kan rekening houden met allerlei, de persoon van de militair betreffende, bijzondere omstandigheden.

Zo kan hij bij de bepaling van de straf, rekening houden met het feit dat de betrokken militair een blanco strafregister heeft, dat hij reeds jarenlang een uitstekende conduitestaat heeft, dat hij scherp staat voor bevordering, dat hij een zeer bereidwillige houding tegenover de politie heeft aangenomen, etc.

3. De militaire rechter kan, i.v.m. zijn verbondenheid aan de militaire dienst en i.v.m. zijn deskundigheid in zaken de militaire dienst betreffende, in zijn op te leggen straf of in de overwegingen welke tot het opleggen van die straf hebben geleid, tevens laten uitkomen dat hij van mening is dat het begane vergrijp ofwel met deze straf voldoende bestraft is (bijv. door oplegging van een geldboete), ofwel dat het begane vergrijp niet alleen de algemene rechtsorde maar ook het specifieke militaire belang zodanig geschaad heeft, dat de administratieve overheid van haar kant ook nog tot het nemen van maatregelen zal dienen over te gaan.

Dit zou in feite neerkomen op een ,,voor''toetsing overeenkomstig het relativiteitsbeginsel, een toetsing die, mits uitgevoerd binnen het raam van de bestaande mogelijkheden, zeker is geoorloofd, gezien het feit dat de militaire rechter als militaire rechter een grote deskundigheid op dit gebied bezit.

4. Alleen de militaire rechter spreekt recht.

Alleen hij is bevoegd opzettelijk leed toe te voegen en juist hij bezit de vereiste deskundigheid en bekwaamheid om dit op een rechtvaardige wijze te doen.

Hij zal ook, in ieder afzonderlijk geval opnieuw, rekening houden met de door de fiscaal of beklaagde aangevoerde omstandigheden.

Hij bezit een grote vrijheid van handelen.

Hij kan binnen zeer ruime grenzen de juiste strafmaat en de juiste straf-

soort kiezen.

Hij kan rekening houden met de te verwachten gevolgen van de opgelegde straf. Kortom, wanneer een militair gestraft moet worden, is er niemand beter in staat dit te doen dan de deskundige en bekwame militaire rechter die op de hoogte is gesteld van alle relevante feiten en omstandigheden.

Het bestaansrecht van de militaire rechter wordt de laatste tijd nog wel eens in twijfel getrokken. En wellicht niet geheel onbegrijpelijk, getuige de reeds eerder gememoreerde uitspraak van het HMG.

Gelet op de vele ingrijpende administratieve gevolgen van de opgelegde vrijheidsstraf, zou men gaarne een grotere betrokkenheid van de rechter bij deze aspecten van de militaire dienst zich zien manifesteren. In plaats daarvan wordt de indruk gewekt dat in feite de bal door de militaire rechter teruggekaatst wordt naar de administratieve overheid en naar de wetgever.

Daardoor ontstaat toch wel het gevoel dat met de vele administratieve gevolgen van een opgelegde vrijheidsstraf te weinig rekening wordt gehouden, een voor de rechtsovertuiging niet bevredigend beeld.

Het is duidelijk dat de militaire rechter zich in een moeilijke positie bevindt. Hij moet recht spreken als onafhankelijk rechter, maar bij de bepaling van de straf dient hij rekening te houden met de bijzondere omstandigheden van de persoon van de beklaagde. Hiertoe behoren ook de gewraakte administratieve gevolgen van een opgelegde vrijheidsstraf. Deze gevolgen vloeien voort uit de voorschriften die niet altijd even rechtvaardig zijn. Ook de toepassing van deze voorschriften en het gevoerde beleid missen wel eens de nodige nuance.

De militaire rechter mag zich echter op geen enkele wijze inlaten met deze voorschriften of met dit beleid. Vandaar zijn moeilijke positie. Maar zolang deze voorschriften en dit beleid niet gewijzigd zijn zal hij er bij de bepaling van de straf wel rekening mee moeten houden. Doet hij dit niet, dan komt niet hij maar de beklaagde in een moeilijke positie te verkeren.

Het is evenwel zeer verheugend dat de Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht het wel heeft aangedurfd, om althans in bepaalde gevallen, op de bres te gaan staan voor de te straffen militair.

Hij heeft in zijn hiervoor aangehaalde vonnis durven erkennen dat de vele, na een veroordeling door de militaire rechter, over de militair komende administratieve sancties en administratieve ,,beleidsstraffen'', in belangrijke mate verminderd kunnen worden door het opleggen van een andere straf dan de gebruikelijke vrijheidsstraf.

Voor de gevolgen van de eigenlijke straf is dit uitermate belangrijk. Door op deze wijze te werk te gaan zal het bestaansrecht van de militaire rechter vergroot worden en zal de militaire rechter zijn bijzondere positie in onze samenleving beter tot zijn recht doen komen.

SLOTOPMERKINGEN

Ik ben mij ervan bewust dat dit artikel geenszins volledig is. Sommige onderwerpen zijn erg summier behandeld en enkele onderwerpen zijn zelfs in het geheel niet aan de orde geweest. Een van deze onderwerpen is de positie van de administratieve rechter. Nog een enkel woord daarover.

Voor de militairen is de administratieve rechter, de ambtenarenrechter. Hoger beroep kan worden aangetekend bij de Centrale Raad van Beroep. De toetsing van beschikkingen en handelingen door de ambtenarenrechter is een rechtmatigheidstoetsing. Wanneer de beschikkingen en handelingen voortvloeien uit het door de militaire overheid gevoerde beleid, kan hij hier in principe geen oordeel over vellen. Slechts in aperte gevallen van willekeur kan hij optreden. Hij zal zich alleen uitspreken in die randgevallen waarin, bij het nemen van de aangevochten beslissing, kennelijk geen belangenafweging heeft plaatsgehad, of waarin men, bij een behoorlijke afweging van alle betrokken belangen, in redelijkheid niet tot de genomen beslissing had kunnen komen. In deze gevallen spreekt men van een marginale toetsing.

Ik vraag me af of het niet mogelijk en wenselijk is dit marginale toetsingsgebied zover uit de breiden dat bepaalde, apert onrechtvaardige beschikkingen van de militaire overheid op grond van willekeur vernietigd kunnen worden. Hierbij denk ik b.v. aan beschikkingen waarbij iemand een aantal jaren niet voor bevordering in aanmerking genomen zal worden. Wanneer deze beschikkingen een uitvloeisel zijn van het gevoerde Crimibeleid, bestaat de kans dat ze in bepaalde gevallen zeer onrechtvaardig uitvallen, zo onrechtvaardig zelfs dat er in die gevallen van enige objectief redelijke belangenafweging kennelijk geen sprake geweest kan zijn. Misschien biedt deze zienswijze enig verder perspectief?

Ik hoop met deze beschouwing een bijdrage geleverd te hebben tot de discussie over dit voor militairen zo belangrijke onderwerp.

Enkele geraadpleegde bronnen:

1. Mr. J. A. Borman; Bloedproef, Ars Aequi XXIII, 9 oktober 1974.
2. Centrale Raad van Beroep, uitspraak van 10 april 1973 opgenomen in het M.R.T. januari/februari 1974.
3. Mr. G. L. Coolen: De rechtsbescherming van de militair tegen het bestuur, Marineblad jaargang 84-1974.
4. Mr. A. J. T. Dörenberg; Ontwikkeling van de rechtspositie der militairen, gezien in vergelijking met die van de burgerambtenaren en particuliere werknemers, Kernvraag nr. 46 van augustus 1974.
5. Prof. Mr. A. Heijder; Geldboete of korte vrijheidsstraf, N.J.B., 7 december 1974, afl. 42.
6. Hoog Militair Gerechtshof; Sententie van 18 december 1974, rol nr. 74.90.
7. Memorie van Antwoord, zitting 197311974-11689 (ontvangen op 27 juni 1974) op de nota inzake de herziening van het militaire tuchtrecht.
8. U. F. J. Mesdag; Administratiefrechtelijke gevolgen van een veroordeling van militairen der Zeemacht, Scriptie K.I.M. mei 1973.

9. Prof. Mr. W. H. Nagel; Om de kwaliteit van ons strafrechtelijk systeem of: opnieuw op de overloop, N.J.B. 9 november 1974, afl. 38.

10. Permanente Krijgsraad Nederland voor de Zeemacht; vonnis van 25 september 1974, Wl. no. 286/1/74.

11. Rapporten van de Commissie Vermogensstraffen.

12. Mr. A. P. Vriends; Het tuchtrecht in discussie, Kernvraag nr. 46 van augustus 1974.

STRAFRECHTSPRAAK

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht zitting houdende te Seedorf

Vonnis van *29* april *1975*

President: Mr. *J. A.* L. Brada; *Leden:* Majoor *C.* Ruiter en majoor J. A. M. van Scheven;
Raadsman Kapitein *N. L.* van den Broek.

Als bestuurder van een auto in West-Duitsland gereden met een alcoholgehalte van zijn bloed van 0,76 pro mille.

KRIJGSRAAD: *vrijspraak. Weliswaar is de Wegenverkeerswet thans ook van toepassing op de Nederlander in het buitenland, doch de toepassing van artikel 26 (2) vindt zijn begrenzing in de regels, door de buitenlandse wegbeheerder gesteld.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie achter het vonnis): het vonnis vernietigd en vrijspraak op verbeterde gronden: onder het woord* ,,*onderzoek*" *in art. 26 WVW is te verstaan een bloedproef of vervangende proef, dus een onderzoek in de zin van art. 33a van die Wet. Van een onderzoek in voormelde zin kan niet de rede zijn in een ander dan een door de Minister van Justitie aangewezen laboratorium.*

(W.M.Sr. art. 4; W.V.W. art. 26, 33*a*)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT
ZITTING HOUDFNDE TE SEEDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.C., geboren *16* januari *1954,* res. korp., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks *14* ja-
,,nuari *1975* te Zeven in de Bondsrepubliek Duitsland als bestuurder van
,,een voertuig (nl. een vierwielig motorrijtuig) daarmede rijdende over
,,de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Gartenstrasse, dit
,,voertuig heeft bestuurd na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank,
,,dat het alcoholgehaltevan zijn bloed bij een onderzoek 0,76 $^{0}/_{00}$ of 0,76
,,mg. alcohol per milliliter bloed bleek te zijn, in elk geval hoger dan een
,,halve milligram alcohol per milliliter bloed";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als korporaal in werkelijkc militaire dienst bij de Koninklijke Land-

macht heb ik op 14 januari 1975 te Zeven (BRD) als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, voorzien van het BFG-kenteken ..-..-N, daarmede gereden over de Gartenstrasse, terwijl ik tevoren alcoholhoudende drank had gedronken. Ik ben daar toen door de Duitse politie aangehouden en overgebracht naar het politiebureau. Daar heb ik vrijwillig de bloedproef ondergaan. Het alcoholpromillage bleek 0,76 te zijn;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. PD 72/75, opgemaakt en op 6 februari 1975 gedagtekend en ondertekend door Roelof Willem Jakob Wessels, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant:

De Gartenstrasse te Zeven in de Bondsrepubliek Duitsland is een voor het openbaar rijverkeer openstaande weg;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige, in de Duitse taal gestelde ,,Anzeige", opgemaakt te Zeven, gedagtekend op 14 januari 1975 en ondertekend door Dittmer, Polizejobermeister van het Stadt und Polizeiamt te Zeven, Nr 151/75, onder meer zakelijk inhoudt als relaas, in de Nederlandse taal weergegeven van Dittmer:

Dat hij op 14 januari 1975 te Zeven op de Gartenstrasse de Nederlandse militair A.C., die daar als bestuurder met een personenauto had gereden, ter controle heeft aangehouden. Dat hierbij gebleken is dat de adem van ***C.*** rook naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. Dat een gehouden bloedproef positief is uitgevallen.

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een fotocopie van een in de Duitse taal gesteld ,,Protokoll und Antrag zur Feststellung des ,,Alkohols im Blut", ingevuld en door de aanvrager van het onderzoek te Zeven op 14 januari 1975 ondertekend, onder meer inhoudende, in de Nederlandse taal weergegeven: naam bloedgever: A.C., nr. plakstrook C 44301;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een in de Duitse taal gesteld ,,Blutalkoholbefund", betreffende de alcoholbepaling in het bloed van A.C., voorzien van een plakstrook, genummerd C 44301, opgemaakt te Göttingen op 20 januari 1975 en ondertekend door de assistent van Prof. Dr. med. S. Berg van het Institut fur Rechtsmedizin der Universitat Göttingen, houdende als verklaring van genoemde deskundige, in de Nederlandse taal weergegeven:

dat het bloed van genoemde A.C. volgens twee onafhankelijke methoden op aethylacohol werd onderzocht en dat daarbij een promillage werd gevonden van 0,76; dat deze waarde geldt voor het tijdstip van bloedafname, zijnde ongeveer één uur na het tijdstip van het voorval;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemd Duits proces-verbaal Nr A 151/75 en Duitse bloedproef slechts gebezigd in verband met de inhoud van de

andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, op 14 januari 1975 te Zeven in de Bondsrepubliek Duitsland als
,,bestuurder van een voertuig (nl. een vierwielig motorrijtuig) daarmede
,,rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Garten-
,,strasse, dit voertuig heeft bestuurd na zodanig gebruik van alcohol-
,,houdende drank, dat het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek
,,0,76 ‰ of 0,76 mg alcohol per milliliter bloed bleek te zijn'';

Overwegende echter, dat het aldus bewezen verklaarde naar het oordeel van de krijgsraad niet oplevert een strafbaar feit en dat beklaagde mitsdien hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, te dien aanzien, dat weliswaar sedert de wijziging van de Wegenverkeerswet van 23 mei 1973 artikel 26 van deze wet ook van toepassing is op de Nederlander die in het buitenland handelt in strijd met dit artikel, maar dat naar het oordeel van de krijgsraad de toepassing van dit artikel zijn begrenzing vindt in de regels, door de buitenlandse wegbeheerder ten aanzien van het verkeer op zijn wegen gesteld;

Overwegende, dat in casu de Duitse wegbeheerder heeft bepaald dat op zijn wegen weggebruikers hun voertuigen mogen besturen, mits het bloedalcoholpromillage is gelegen onder de 0,8;

Overwegende, dat beklaagde zijn voertuig heeft bestuurd met een bloedalcoholpromillage van 0,76;

[Volgt: vrijspraak – *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 juli 1975

President: Mr. Prins; *Leden:* Generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Van der Pol, schout-bij-nacht mr. De Groot, generaal-majoor b.d. Lagerwerff (plv.) en Mr. van der Ven (plv.);
Raadsman: Mr. G. *L.* Maaldrink.

(zie het vonnis hiervoor)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen met wijziging der gronden;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . [enz., *zie het vonnis – Red.];*

Overwcgcnde: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers:

– dat het in de tenlastelegging voorkomende woord ,,onderzoek" aldaar kennelijk is gebezigd in dezelfde betekenis als aan dat woord toekomt in het tweede lid van artikel 26 van de Wegenverkeerswet – op overtreding van welk voorschrift het tenlastegelegde blijkbaar het oog heeft – en in artikel 33*a* van die wet;

– dat in de Memorie van Toelichting (pagina 9) bij de totstandkoming van de bij de wet van 23 mei 1973 Stb. 282 vastgestelde en op 1 november 1974 in werking getreden wijziging van artikel 26 van de Wegenverkeerswet ten aanzien van het tweede lid van dit artikel uitdrukkelijk is gesteld dat onder het woord ,,onderzoek" is te verstaan een bloedproef of vervangende proef, dus een onderzoek, in de zin van artikel 33n van deze wet, alsmede dat de aard en wijze van uitvoering van het onderzoek, waarvan de uitkomst beslissend is, nader zullen worden geregeld in een uitvoeringsbesluit krachtens artikel 33*a*, zevende lid;

– dat omtrent de wijze van uitvoering van het in die wettelijke voorschriften bedoelde onderzoek nadere regels zijn gegeven bij Koninklijk Besluit van 9 oktober 1974 Stb. 596 en de Beschikking van de Minister van Justitie nr. 486/674 stafafdcling Wetgeving en Publiekrecht, dd. 21 oktober 1974 (Bloedproefbeschikking), Stcrt. van 25 oktober 1974 nr. 208;

– dat door het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep is komen vast te staan, dat in het onderhavige geval bij de bepaling van het alcoholgehalte in het van beklaagde afgenomen bloed van deze regels niet is nageleefd o.a. die, vervat in artikel 10 eerste lid van voormeld Koninklijk Besluit en inhoudende dat het onderzoek van onder meer bloed wordt verricht door een door de Minister van Justitie aangewezen laboratorium, welke bepaling in het kader van het samenstel van vorenbedoelde regels van zo wezenlijke betekenis is te achten, dat bij gebreke van naleving daarvan niet van een ,,onderzoek" in voormelde zin de rede kan zijn;

[Volgt: vrijspraak – ***Red.].***

Mobiele Krijgsraad Buitenland Luchtmacht
zitting houdende te Handorf

Vonnis van 15 april 1975

President: Mr. P. ***E.*** Kloots; ***Leden:*** Kolonel M. ***W.*** A. Weers en kolonel H. Materman;

Raadsman: Kapitein *A. W.* G. J. van Tuil te Nandorf.

Ten laste gelegd: primair het als bestuurder van een auto daarmede in Duitsland rijden terwijl het alcoholgehalte van zijn bloed 0,98 pro mille was; subsidiair het als bestuurder van een auto in Duitsland daarmede gereden in strijd met ket bepaalde in par. 24a van het Strassenverkehrsgesetz.

KRIJGSRAAD: *handelen in strijd met art. 26 (2) W.V.W.;*

HOOG **MILITAIR GERECHTSHOF** *(zie sententie achter het vonnis): het vonnis vernietigd.*

Geen toepassing van art. 26 W.V.W. omdat onder „onderzoek" in art. 26 W.V.W. is te verstaan een bloedproef of vervangende proef, dus een onderzoek, in de zin van art. 33a van die Wet. Van een onderzoek in voormelde zin kan niet de rede zijn in een ander dan een door de Minister van Justitie aangewezen laboratorium.

Beklaagde veroordeeld wegens art. 167 W.M.Sr.

(W.M.Sr. art. 4,167; W.V.A. art. 26, 33*a*)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LUCHTMACHT ZITTING HOUDENDE TE HANDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J.S. geboren 25 november 1954, sergeant, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 november 1974 te Munster, Bondsrepu-
„bliek Duitsland, als bestuurder van een voertuig (nl. een vierwielig
„motorrijtuig) daarmede rijdende over de Warendorferstrasse dit voer-
„tuig heeft bestuurd na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat
„het alcoholgehalte van zijn bloed bij een onderzoek 0,98 $^0/_{00}$ bleek te zijn,
„in elk geval hoger dan een halve milligram alcohol per milliliter bloed,
„subsidiair:

„althans, indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling kan of
„mocht volgen,

„dat hij op of omstreeks 23 november 1974 te Münster (BRD), terwijl
„hij als beroepsmilitair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Lucht-
„macht in strijd met het bepaalde in paragraaf 24*a* van het Strassenver-
„kehrsgesetz als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede
„opzettelijk althans hoogst nalatig heeft gereden over de voor het open-
„baar verkeer openstaande weg, de Warendorferstrasse, terwijl hij
„0,98 promille, althans meer dan 0,8 promille alcohol in zijn bloed had";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor ter rechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Op 23 november 1974 heb ik in de Onderofficiers-mess op het Luchtmachtkamp te Handorf (Bondsrepubliek Duitsland) 4 a 5 glazen bier à

0,2 liter gedronken (00.00-02.15 uur). Daarna ben ik naar Munster gegaan met mijn personenwagen. In een bar aldaar heb ik een glas bier gedronken. Hierna ben ik met mijn auto omstreeks 03.00 uur weer richting Handorf gereden. Op de Warendorferstrasse te Münster werd ik staande gehouden door de Duitse politie. Ik moest mij toen onderwerpen aan een alcoholtest en daarna is met mijn toestemming een blocdproef van mij afgenomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, in de Duitse taal gestelde ,,Anzeige", opgemaakt te Münster/Westf. gedagtekend op 23 november 1974 en ondertekend door Polizeioberineister Wolters van het Stadt und Polizeiamt te Munster Ms 115819, onder meer zakelijk inhoudt als relaas, in de Nederlandse taal weergegeven, van verbalisanten:

dat betrokkene reed met zijn personenauto over de Bahnhofstrasse komend van de Servatiplatz; dat hij ter hoogte van de Urbanstrasse keerde met het voertuig en daarbij reed over de zich daar ter plekke bevindende witte ononderbroken streep; dat daarna betrokkene reed over de Herwarth-, Schorlemer-, Windhorst- en Bahnhofstrasse naar de Friedrichstrasse; dat hij bij het afbuigen naar rechts de Warendorferstrasse in, met de rechterwielen van zijn voertuig op het trottoir kwam; dat betrokkene door verbalisant Schmidt en verbalisant Lange aangehouden werd; dat, omdat zijn adein naar alcohol rook, een alcoholtest afgenomen werd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 178/'74, opgemaakt en op 13 december 1974 gedagtekend en ondertekend door Willem Welleman, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Aiko Jager, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Greven (BRD), zakelijk onder meer inhoudt, als relaas van verbalisanten:

De Warendorferstrasse te Munster (Bondsrepubliek Duitsland) is een voor het openbaar verkeer openstaande weg;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een in de Duitse taal gesteld ,,Protokoll und Antrag zur Feststellung des Alkohols im ,,Blut", ingevuld en door de aanvrager van het onderzoek te Munster op 23 november 1974 ondertekend, onder meer inhoudende, in de Nederlandse taal weergegeven:
naam bloedgever: J.S.
nr. plakstrook; 115819;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een in de Duitse taal gesteld ,,Blutalkoholbefund" betreffende de alcoholbepaling in het bloed van J.S., genummerd 115819, opgemaakt te Munster op 26 november 1974 en ondertekend door Dr. Bohm, van het Institut für Gerichtliche Medizin der Westf. Wilhelms-Universität, houdende als verklaring van genoemde deskundige, in de Nederlandse taal weergegeven, dat het bloed van genoemde S. op alcohol werd onderzocht en dat daarbij een

promillage werd gevonden van 0,98 $^0/_{00}$; dat deze waarde geldt voor het tijdstip van de bloedafname zijnde ongeveer 20 minuten na het tijdstip van aanhouding;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde Duitse ,,Anzeige", Protokoll und Antrag zur Feststellung des Alkohols im Blut en Blutalkoholbefund, slechts gebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 23 november 1974 te Munster, Bondsrepubliek Duitsland, ,,als bestuurder van een voertuig (nl. een vierwielig motorrijtuig) daar-,,mede rijdende over de Warendorferstrasse dit voertuig heeft bestuurd ,,na zodanig gebruik van alcoholhoudende drank, dat het alcoholgehalte ,,van zijn bloed bij een onderzoek 0,98 $^0/_{00}$ bleek te zijn";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,handelen in strijd met artikel 26, tweede lid, *van* de *Wegenverkeerswet*", strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid, van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat – nu ten aanzien van het primair telastegelegde veroordeling zal volgen – een onderzoek naar het subsidiair telastegelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van het bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit, termen aanwezig acht aan de beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen, echter voorwaardelijk;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14*a*, van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete van f 300, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen, alsmede, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar, ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 4 maanden – Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 11 juni 1975

President: Mr. Prins; Leden: Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Van der Pol, schout-bij-nacht mr. De Groot, luitenant-generaal b.d. Van der Veen (plv.);
Raadsman: Kapitein A. W. G. J. van Tuil.

(zie het vonnis hiervoor)

WET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Mof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van vijfhonderd gulden, subsidiair twintig dagen hechtenis met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van vier maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . [enz., zie het *vonnis* – Red.];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers:

– dat het in het primair ten laste gelegde voorkomende woord ,,onderzoek'' aldaar kennelijk is gebezigd in dezelfde betekenis als aan dat woord toekomt in het tweede lid van artikel 26 van de Wegenverkeerswet – op overtreding van welk voorschrift dat tenlastegelegde blijkbaar het oog heeft – en in artikel 33a van die wet;

– daarbij dat in de Memorie van Toelichting (pagina 9) bij de totstandkoming van de bij de wet van 23 mei 1973 Staatsblad 282 vastgestelde en op 1 november 1974 in werking getreden wijziging van artikel 26 van de Wegenverkeerswet ten aanzien van het tweede lid van dit artikel uitdrukkelijk is gesteld dat onder het woord ,,onderzoek'' is te verstaan een bloedproef of vervangende proef, dus een onderzoek in de zin van artikel 33a van deze wet, alsmede dat de aard en wijze van uitvoering van het onderzoek, waarvan de uitkomst beslissend is, nader zullen worden geregeld in een uitvoeringsbesluit krachtens artikel 33a, 7e lid;

– dat omtrent de wijze van uitvoering van het in die wettelijke voor-

schriften bedoelde onderzoek nadere regels zijn gegeven bij Koninklijk Besluit van 9 oktober 1974 Staatsblad 596 en de Beschikking van de Minister van Justitie nr. 486/674/stafafdeling Wetgeving Publiekrecht, dd. 21 oktober 1974 (Bloedproefbeschikking), Staatscourant van 25 oktober 1974 nr. 208;

– dat door het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep is komen vast te staan, dat in het onderhavige geval bij de bepaling van het alcoholgehalte in het van beklaagde afgenomen bloed van deze regels niet is nageleefd onder andere die, vervat in artikel 10, eerste lid van voormeld K.B. en inhoudende, dat het onderzoek van onder meer bloed wordt verricht door een door de Minister van Justitie aangewezen laboratorium, welke in het kader van het samenstel van vorenbedoelde regels van zo wezenlijke betekenis is te achten, dat bij gebreke van naleving daarvan niet van een ,,onderzoek" in voormelde zin de rede kan zijn;

Post alia:

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde Duitse ,,Anzeige", ,,Protokoll und Antrag ,,zur Feststellung des Alkohols im Blut" en ,,Blutalkoholbefund" slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 23 november 1974 te Munster (BRD), terwijl hij als beroeps-
,,militair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht in strijd
,,met het bepaalde in paragraaf 24*a* van het Strassenverkehrsgesetz als
,,bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede opzettelijk althans
,,hoogst nalatig heeft gereden over de voor het openbaar verkeer open-
,,staande weg, de Warendorferstrasse, terwijl hij 0,98 promille, althans
,,meer dan 0,8 promille alcohol in zijn bloed had";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,Als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als gebruiker
,,van een voor het openbaar verkeer openstaande weg de door of vanwege het
,,bevoegd gezag met betrekking tot het verkeer gegeven regels en aanwijzin-
,,gen niet in acht nemen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 167 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde subsidiair meer of anders is tenlastegelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete van f 300, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 12 dagen – *Red.].*

Mobiele Krijgsraad Buitenland Luchtmacht
zitting houdende te Handorf

Vonnis van 15 april 1975

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Kolonel M. *W.* A. Weers en kolonel H. Materman;
Raadsman: Kapitein K. Th. B. van Dillen.

Als bestuurder van een auto daarnzede in Duitsland gereden terwijl hij, door het gebruik van alcoholhoudende drank, niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen.

Veroordeling wegens art. 162 W.M.Sr.

Vonnis onder overneming van de gronden bevestigd door het Hoog Militair Gerechtshof: zie sententie achter het vonnis.

(W.M.Sr. art. 4, 162)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LUCHTMACHT
ZITTING HOUDENDE TE HANDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen H.J., geboren 20 januari 1954, dpl. sld. beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 13 augustus 1974 te Hameld (BRD) terwijl hij ,,als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ko-,,ninklijke Luchtmacht als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig ,,daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande ,,weg, de Kastaniënwall, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed ,,van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest ,,worden geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 13 augustus 1974 was ik in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht als dienstplichtig soldaat en ik was als zodanig ingedeeld bij de 3e Groep Geleide Wapens in Blomberg in de Bondsrepubliek Duitsland. Op 12 autgustus 1974 ben ik omstreeks 19.00 uur van huis, uit Tilburg, als bestuurder van mijn auto naar Blomberg vertrokken alwaar ik omstreeks 23.30 uur aankwam. Ik ben toen als bestuur-

der van mijn auto samen met twee vrienden naar een discotheek in Schieder gereden en daar hebben wij elk een glas pils gedronken. Omstreeks 00.45 uur op 13 augustus 1974 zijn wij om een bar te bezoeken, doorgereden naar Hameln. Aldaar hebben wij ieder een fles pils gedronken en zijn wij omstreeks 02.15 uur vandaar vertrokken naar een casino te Wehrbergen, alwaar ik 2 flessen bier heb gedronken en waar wij omstreeks 04.15 uur die nacht weer vertrokken om terug te gaan naar Blomberg. Op de terugweg reed ik op 13 augustus 1974 omstreeks 04.40 uur als bestuurder van mijn auto over een brede weg aldaar, waarvan ik achteraf heb vernomen dat dit de Kastaniënwall is. Ik weet dat ik aldaar 1 maal van de rechter naar de linker rijstrook ben gereden. Dat was vlak bij de kruising van de Kastaniënwall met de Deisterallee en de Osterstrasse en de Ostertorwall. Ik ben toen bij dat kruispunt recht door gereden die Ostertorwall op, alwaar ik toen ben aangehouden door de Duitse politie. Het is mogelijk dat ik op de Kastaniënwall daarbij iets slingerend over de weg heb gereden. Het is mogelijk dat ik toen bijna tegen de rechter berm aan ben gereden. Ik reed toen inderdaad wel wat aarzelend. Ik voelde mij toen wel enigszins vermoeid na die grote rit uit Holland en het daarop volgende uitgaan;

Overwegende, dat Bernd Sanger, oud 31 jaar, Polizeimeister, wonende te Obernkirchen in de Bondsrepubliek Duitsland, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik was als Polizeimeister in augustus 1974 geplaatst in de stad Hameln in de Bondsrepubliek Duitsland. Op 13 augustus 1974 om omstreeks 04.40 uur reed ik met mijn kollega Nitz in een politieauto, komende uit het stadscentrum over de Kastaniënwall te Hameln. Ik zag ons toen tegemoet komen rijden een personenauto, die slingerend reed op het midden van zijn rijbaangedeelte. Zoals mij later bleek werd deze auto bestuurd door de Nederlandse militair J., geboren op 20 januari 1954 te Tilburg. Wij hebben de auto gedraaid en zijn achter hem aangereden en ik zag dat J. met zijn auto bijna tegen een berm aanreed, en met een ruk een stuurcorrectie uitvoerde. Hij reed slingerend door en gekomen bij de grote kruising van de Kastaniënwall met de Deisterallee en de Osterstrasse, zag ik dat J. zijn auto reed over de linker van 2 de rijstroken, die bestemd zijn voor rechtdoorgaand verkeer, terwijl de rechter rijstrook leeg was en hij deze dus had moeten berijden. Ik zag dat J. nog net een aanrijding met een verkeersheuvel kon voorkomen. Wij hebben hem tot stoppen gebracht. Ik heb toen geconstateerd dat hij zeer sterk riekte naar alcoholhoudende drank. Gelet op de rijwijze van J., zoals ik die vastgesteld had, op de sterke alcohollucht die hij uitademde, alsmede op zijn overige genoemd gedrag, was het toen voor mij duidelijk dat J. toen een duidelijk geval was van z.g. onder invloed rijden, van overtreden van paragraaf 316 van het Duitse Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat Albert Hendrik Colenbrander, oud 32 jaar, wonende te Blamberg, Wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik werd op 13 augustus 1974 opgebeld door de Duitse politie te Hameln in de Bondsrepubliek Duitsland, dat zich aldaar op het politiebureau een Nederlandse militair bevond die verdacht werd van het besturen van een auto terwijl hij onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat geacht kon worden zijn auto naar behoren te kunnen besturen. Samen met mijn collega ben ik toen naar Hameln gereden, alwaar ik toen op het politiebureau aantrof de dienstplichtig soldaat H.J., ingedeeld bij de 3e Groep Geleide Wapens te Blomberg. Ik heb toen te Hameln vastgesteld dat de adem van J. sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank. J. gedroeg zich erg druk en was erg opgewonden. Bij het openen van zijn auto zag ik dat hij de sleutel van het portier naast het slot stak. Op de brigade te Blomberg heb ik toen het volgende bij J. geconstateerd op 13 augustus 1974 om omstreeks 6.15 uur: zijn adem riekte nog sterk naar alcohol, zijn gelaatskleur was bleek, zijn ogen waren waterig en bloeddoorlopen, hij sprak erg vlug en druk, zijn spraak was niet duidelijk en correct. Hij was nogal lacherig en spraakzaam. Ik heb gezien dat hij iets moeite had met het houden van zijn evenwicht. Dit was niet geheel zeker. Ik vond dat zijn gang ook niet geheel zeker was. Bij de proef die ik van J. afnam die genoemd wordt ,,gang na omdraaien" bleek mij dat hij iets wankelde. Hij was hierbij duidelijk onzeker. Op de brigade weigerde hij een bloedproef af te laten nemen. Gezien mijn eigen waarnemingen omtrent J. ben ik van oordeel dat J. toen ik hem had waargenomen op het politiebureau te Hameln, zoals hiervoor gemeld, zeker niet in staat was om een auto naar behoren te besturen tengevolge van alcoholgebruik;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 145/'74, opgemaakt en op 4 december 1974 gedagtekend en ondertekend door Albert Hendrik Colenbrander, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Jacobus Petrus Cornelis van der Helm, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Rlomberg, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

Van personeel van de Duitse politie te Hameln hoorden wij dat J. op 13 augustus 1974, omstreeks 04.40 uur, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Kastaniënwall te Hameln (Bondsrepubliek Duitsland) had gereden;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande

dat het feit is gepleegd op 13 augustus 1974;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder van ,,een motorrijtuig daarmee over enige voor het openbaar verkeer openstaande ,,weg rijden onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende ,,drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het rijtuig naar behoren ,,te besturen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van het bewezenverklaarde en gekwalificeerde feit, termen aanwezig acht aan de beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling van beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 week en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar. – Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 11 juni 1975

President: Mr. Prins; Leden: Mr. Fikkert, generaal-majoor Coopmans, generaal-majoor Van der Pol, schout-bij-nacht Mr. De Groot, luitenant-generaal b.d. Van der Veen (plv.);
Raadsman: Mr. R. Noort.

(zie het vonnis hiervoor)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van negen maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen

in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde wetsartikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie.

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden.

NASCHRIFT

(1) De hiervoor afgedrukte vonnissen (tegen A.C. van 29 april 1975, tegen J.S. van 15 april 1975 en tegen H.J. van 15 april 1975) met de daarbij behorende sententies (van 9 juli en 11 juni 1975) werpen een licht op de problematiek van rwee belangrijke (overigens geheel verschillende) onderwerpen bij het „rijden onder invloed", gepleegd door een Nederlands militair in het buitenland, i.c. Duitsland. De in deze uitspraken berechte feiten zijn gelijksoortig en wijken onderling slechts gradueel af, doch de tenlasteleggingen benaderen die feiten verschillend.

De belangrijkste van de twee aan de orde gekomen onderwerpen is naar mijn mening stellig de omvang van de werking van artikel 4 W.M.Sr. met betrekking tot de toepassing van de Nederlandse verkeerswetgeving. Artikel 4 drukt het adagium uit, dat de Nederlandse militair zijn strafwet overal met zich meeneemt. Van belang voor zijn strafbaarheid als hij in het buitenland verblijft, is slechts of het gepleegde feit naar de Nederlandse strafwet (strafwet in ruime zin) strafbaar is; of er ook volgens de locale (buitenlandse) wet straf tegen is bedreigd, doet niet ter zake. Aldus recentelijk nog de sententie van het H.M.G. van 29 augustus 1973 (bevestigende het vonnis van de Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht van 19 juni 1973) inzake het in Duitsland niet, doch in Nederland wel strafbare bezit van hashish en de sententies van 5 maart 1975 (bevestigende het vonnis van dezelfde krijgsraad van 13 december 1974) betreffende het in Duitsland niet, doch in Nederland wel strafbare bezit van een vuurwapen en munitie. Deze sententies zijn afgedrukt in deze jaargang, blz. 256 en 290.

Aan de vraag of artikel 4 beperkingen kent, heeft de krijgsraad in één der zaken een principiële overweging gewijd, doch ket Hoog Militair Gerechtshof is aan de toetsing van 's krijgsraads standpunt niet toegekomen, omdat het vonnis op andere grond vernietigd werd.

(2) De drie vonnissen en de daarop gegeven sententies betreffen, kort samengevat, het volgende:

A.C. bestuurde in Duitsland een auto, terwijl zijn bloed 0,76 promille alcohol bevatte. Hem was ten laste gelegd dat hij een auto had bestuurd met een alcoholgehalte van zijn bloed van 0,76, althans meer dan 0,5 promille (artikel 26 (2) W.V.W.). Hij werd in eerste instantie vrijgesproken omdat de krijgsraad een beperkte werking van artikel 4 W.M.Sr. huldigde. De

krijgsraad was met name van mening dat, nu volgens de Duitse verkeerswetgeving strafbaarheid eerst bij 0,8 promille aanvangt, artikel 26 (2) in zoverre beperkt diende te worden. Het H.M.G. vernietigde dit vonnis omdat de bloedproef niet volgens de, door het Hof ten deze essentieel geachte, voorschriften was geschied, en sprak op die grond de beklaagde vrij.

J.S. had 0,98 promille alcohol in zijn bloed toen hij in Duitsland een auto bestuurde. Hem was ten laste gelegdprimair: dat hij een auto had bestuurd met een alcoholgehalte van zijn bloed van 0,98, althans meer dan 0,5 promille; subsidiair: dat hij zulks gedaan had als beroepsmilitair in werkelijke dienst in Duitsland verblijvende. De krijgsraad veroordeelde wegens overtreding van artikel 26 (2) W.V.W.; het H.M.G. vernietigde dit vonnis (op dezelfde grond als in het geval A.C.) en veroordeelde hem terzake van de subsidiair ten laste gelegde overtreding van artikel 167 W.M.Sr.: het als gebruiker van een weg niet in acht nemen van de door het bevoegde gezag (i.c. het Duitse gezag) gegeven regels en aanwijzingen. Deze veroordeling was mogelijk omdat J.S. met 0,98 promille alcohol in het bloed, ook de Duitse strafbaarheidsgrens van 0,8 promille had overschreden.

H.J. tenslotte had geen bloedproef ondergaan; hem was ten laste gelegd dat hij als militair in Duitsland een auto had bestuurd, terwijl hij door alcoholgebruik geacht moest worden, daartoe niet naar behoren in staat te zijn. Hij werd door de krijgsraad veroordeeld wegens overtreding van artikel 162 W.M.Sr.: het als bestuurder van een motorrijtuig daarmede rijden onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht dat voertuig naar behoren te kunnen besturen. Dit vonnis werd door het H.M.G. gaaf bevestigd.

***(3)** De verschillen in de uitspraken van krijgsraad en Hof zijn terug te voeren op 's Hofs zeer formele benadering van de bloedproef (het „onder-„zoek" van artikel 26 en 33a W.V.W.), waardoor artikel 26 (2), althans voorlopig, in het buitenland buiten toepassing zal blijven. Ik zeg: voorlopig, omdat ik aanneem dat de praktijk het hierdoor ontstane gat tussen 0,5 promille (de strafbaarheidsgrens naar Nederlands verkeersrecht) en 0,8 promille (de grens naar Duits verkeersrecht) wel zal weten te dichten, bijvoorbeeld door het bloed naar Nederland in plaats van naar een Duits gerechtelijk laboratorium te zenden of door Ministeriële aanwijzing van de Duitse gerechtelijke laboratoria. Belangrijker gevolg van 's Hofs uitspraken vind ik, dat de opvatting van de krijgsraad omtrent de werking van artikel 4 W.M.Sr. niet door het Hof kon worden getoetst.*

De krijgsraad overwoog dat de toepassing van artlkel 26 W.V.W. op de Nederlander die zich in het buitenland bevindt, zijn begrenzing vindt in de regels, door de buitenlandse wegbeheerder ten aanzien van het verkeer op zijn wegen gesteld.

De krijgsraad ziet derhalve in de toepassing van artikel 26 W.V.W. (en dùs ook in de toepassing van artikel 4 W.M.Sr.) de mogelijkheid van be-

perkingen. Die opvatting wijkt af van de tot dusverre bestaande jurisprudentie, volgens welke artikel 4 geen enkele barst of oneffenheid vertoonde. Toch ben ik het wel met de krijgsraad eens dat de werking van artikel 4 niet altijd overal absoluut en onbeperkt is. De verkeerswetgeving levert daarvoor voorbeelden.

Ik neem als eerste voorbeeld het voorschrift uit de Nederlandse verkeerswetgeving dat de weggebruiker (in het algemeen) zoveel mogelijk de voor hem rechterweghelft moet gebruiken. Het spreekt, dunkt mij, vanzelf dat peen zinnig mens een strafvervolging zal instellen tegen de Nederlandse militair die in Engeland de linkerweghelft gebruikt. Veeleer zal men hem vervolgen als hij aldaar de rechterweghelft zou gebruiken (en daardoor een ongeval zou veroorzaken).

Minder vanzelfsprekend wordt het, wanneer de Nederlandse militair in Frankrijk op een autosnelweg met een snelheid van 120 km/h rijdt, zulks terwijl volgens de Nederlandse verkeerswetgeving op autosnelwegen niet harder dan 100 km/h gereden mag worden.

Met dit tweede voorbeeld bevinden wij ons reeds in het spanningsveld van het overgangsgebied, waar men in de geleidelijke overgang van wit naar zwart die schakering van grijs moet vaststellen die nog tot het wit behoort en die, welke reeds tot het zwart behoort.

Van de begrenzing der toegelaten snelheid is het dan nog maar één stap naar de grens van het toegelaten alcoholpromillage. Maar het is een stap en er blijft naar mijn mening (strajbaarheids-)verschil. Dat verschil kan duidelijker worden als men als criterium aanlegt het principieel verschillende inzicht van de Nederlandse en de buitenlandse wetgever omtrent de strafwaardigheid: een criterium analoog aan dat, wat bij artikel 1 (2) W.Sr. veel toegepast wordt.

Het verlossende woord zal door het Hoog Militair Gerechtshof gesproken moeten worden.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 22 augustus 1974

President: Mr. J. A. L. Brada; *Leden:* Luitenant-kolonel T. Eijsvogel en luitenant-kolonel J. van den Eijkel.

In strijd met zijn plicht als wachthebbende om een patrouille te lopen en op voorgeschreven plaatsen een zogenaamde „prikklok" te bedienen, die patrouille niet volgens de voorgeschreven route gelopen.

Drie weken militaire detentie voorwaardelijk en f 150 boete.

(W.M.Sr. art. 129)

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.M., geboren 7 februari 1952, kpl. TS, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als korporaal TS in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, althans als militair in de zin der wet, terwijl hij als korporaal
,,van aflossing was ingedeeld bij de wacht van de Johan Willem Friso-
,,kazerne van Assen vanaf 3 maart 1974, 16.30 uur, tot 4 maart 1974,
,,07.00 uur, en op hem als zodanig onder meer de verplichting rustte
,,om telkens, wanneer gedurende die wachtdienst door hem patrouille
,,moest worden gelopen langs eenvoorgeschreven route en op zes plaatsen,
,,althans op meerdere voorgeschreven plaatsen door hem met behulp van
,,een ter plaatse aanwezige sleutel een zgn. prikklok moest worden be-
,,diend, telkens voormelde op hem als zodanig rustende verplichting(en)
,,niet is nagekomen, door willens en wetens niet tijdens de patrouille(s)
,,de voorgeschreven route te volgen en ook niet op de bestemde plaatsen
,,de zgn. prikklok op de voorgeschreven wijze te bedienen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Als korporaal TS in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht was ik als korporaal van aflossing ingedeeld bij de wacht van de Johan Willem Friso-kazerne te Assen van zondag 3 maart 1974 (16.30 uur) tot maandag 4 maart 1974 (07.00 uur). Op mij rustte de verplichting om gedurende die wachtdienst éénmaal in de twee uur een patrouille te lopen langs een voorgeschreven route. Ik moest dan op 6 plaatsen met behulp van een aldaar aanwezige sleutel een zg. prikklok bedienen. Ik heb dat telkens niet gedaan. Ik heb welbewust tijdens die patrouilles niet de voorgeschreven route gevolgd en ook niet op de daarvoor bestemde plaatsen de prikklok op de voorgeschreven wijze bediend;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer P 137/74, opgemaakt en op 25 maart 1974 gedagtekend en ondertekend door Warners, Jacob, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Van der Ploeg, Pieter Dirk, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Assen van de Koninklijke Marechaussee, onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten zakelijk weergegeven: dat zij op 5 maart 1974 op de Johan Willem Friso-kazerne te Assen vaststelden, dat op het prikklokbandje, waaruit zou moeten blijken, dat de korporaal M. in het weekeinde van 3 op 4 maart 1974 de voorgeschreven rondes had gelopen en op liet juiste tijdstip de juiste sleutel in de prikklok had gebruikt, de registratie daarvan niet zichtbaar was;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt: bladzijde 5 van

de vaste kazerne-order van de Johan Willem Friso-kazerne te Assen, welke onder meer inhoudt:

,,(5) patrouilles:

,,– in elke periode van twee uur zendt de wachtcommandant twee ,,patrouilles uit, ter meerdere beveiliging van de kazerne;

,,– de patrouillecommaiidant ontvangt van de wachtcommandant ,,een prikklok en opdracht een van beide routes te lopen;

,,– na terugkeer meldt de patrouillecommandant zich bij de wacht-,,commandant, rapporteert eventuele bijzonderheden en levert de prik-,,klok in";

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemde bladzijden uit de kazerne-order van de Johan Willem Friso-kazerne slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van de beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als korporaal TS in werkelijke dienst bij de Koninklijke ,,Landmacht, terwijl hij als korporaal van aflossing was ingedeeld bij de ,,wacht van de Johan Willem Frisokazerne te Assen vanaf 3 maart 1974, ,,16.30 uur tot 4 maart 1974, 07.00 uur, en op hem als zodanig ondermeer ,de verplichting rustte om telkens, wanneer gedurende die wachtdienst ,,door hem patrouille moest worden gelopen langs een voorgeschreven ,,route en op zes plaatsen, door hem met behulp van een ter plaatse aan-,,wezige sleutel een zgn. prikklok moest worden bediend, telkens voor-,,melde op hem als zodanig rustende verplichting niet is nagekomen, ,,door willens en wetens niet tijdens de patrouilles de voorgeschreven ,,route te volgen en ook niet op de bestemde plaatsen de zgn. prikklok ,,op de voorgeschreven wijze te bedienen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,als ander militair, zoals bedoeld in het vijfde lid van artikel *129 van* het ,,Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een als ,,zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, eerste en vijfde lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening

van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, proeftijd I jaar, en tot betaling van een geldboete van *f* 150, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen – *Red.].*

Arrondissementskrijgsraad *te* Arnhem

Vonnis van 12 november 1974

President: Mr. *E. H.* Thijssen; *Leden:* Majoor J. Schokker en majoor M. A. W. Thomson;
Raadsman: Mr. *C. G.* Th. van Ouwerkerk.

Diefstal door 2 of meer verenigde personen en met verbreking: na met een hamer en een schroevedraaier zgn. ,,flipperkasten" te hebben verbroken, samen met een kameraad daaruit enige geldsbedragen weggenomen. f 150 geldboete.

(W.Sr. art. 311 (4) en (5))

DE ARRONDSSIEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen A.V., geboren 8 augustus 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 19 april 1974 te Wezep, gemeente Oldcbroek, ,,tezamen en in vereniging met P.W., althans alleen met het oogmerk van ,,wederrechtelijke toeëigeiiing heeft weggenomen een geldsbedrag van ,,in totaal f 107,– althans ongeveer *f* 80,– in elk geval enig(e) gelds-,,bedrag(en), toebehorende aan de sectie Welzijnszorg in de Prinses ,,Margrietkazerne te Wezep, in elk geval aan een ander of anderen dan ,,hem, beklaagde of zijn mededader, hebbend hij/zij het weg te nemen geld ,,dat zich in twee zogenaamde flipperkasten in de manschappenkantinc ,,van genoemde kazerne bevond, onder zijn /hun bereik gebracht door ,,met een hamer en een schroevedraaier genoemde flipperkasten ,,open te breken, waardoor hij/zij het geld daaruit kon/konden halen";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 19 april 1974 heb ik te Wezep in de gemeente Oldebroek tezamen en in vereniging met P.W. een geldsbedrag weggenomen. Dit geldsbedrag hebben wij even later tezamen gedeeld. Ik heb tezamen met W. dit geld

weggenomen uit twee zogenaamde flipperkasten, die in de manschappenkantine in de Prinses Margrietkazerne te Wezcp stonden. Ik heb tezamen met W. dit geld onder mijn bereik gebracht door met een hamer en een schroevedraaier genoemde flipperkasten open te breken, waardoor W. en ik het geld daaruit konden halen en wegnemen. Deze flipperkasten behoordcn toe aan de Welzijnszorg van de Prinses Margrietkazerne en ik wist heel goed dat ik van niemand het recht of de toestemming had gekregen om voornoemd geldsbedrag uit deze flipperkasten weg te nemen en mij toe te eigenen. Wij beiden hebben toen de kasten opengebroken. Ook ik zelf heb daadwerkelijk met het gereedschap de kasten opengebroken. Wij deden dit afwisselend. Het geldsbedrag dat ik na de verdeling van W. kreeg, heb ik bij mij gestoken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 63./74, opgemaakt en op 8 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Hendrik Jannes Oosting, wachtmeester le klas der Koninklijke Marechaussee, vergezeld van Harm Fietcn, marechaussee 2e klas, beiden behorende lot de brigade Wezep zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van P.W.:

Op 19 april 1974, ontmoette ik de mij bekende soldaat V. Samen kwamen wij op het plan om geld te pakken uit de twee flipperkasten van de inanschappenkantine van de Prinses Margrietkazerne te Wezep. Beiden hebben wij niet een hamer een paar klappen op een schroevedraaier gegeven, waardoor wij de kasten opengebroken hebben. De beide geldbakjes heb ik hierna uit de kasten gepakt. Terug in de korporaalsbar hebben wij het geld geteld. Totaal was het precies f 107,–. Het geld hebben wij verdeeld;

als verklaring van Arnoldus Cornelius van Zwieten, adjudant-onderofficier:

Ik ben waarnemend hoofd van de sectie Welzijnszorg in de Prinses Margrietkazerne te Wezep. De sectie pacht een aantal speelapparaten, waaronder zogenaamde flipperkasten. In de manschappenkantine staan twee van deze flipperkasten. Als beheerder van deze kasten heb ik aan niemand het recht of de toestemming gegeven deze kasten open te maken en het geld weg te nemen. Evenmin heeft iemand anders van de sectie Welzijnszorg deze toestemming gegeven. Ik schat, dat op 19 april 1974 ongeveer f 50,– in elke kast aanwezig was;

als relaas van verbalisant:

Op 22 april 1974 heb ik in beslag genomen uit handen van verdachte V. een geldsbedrag ter grootte van f 25,48;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 19 april 1974 te Wezep, gemeente Oldebroek, tezamen en ,,in vereniging met P.W., met het oogmerk van wederrechtelijke toe-

,,eigening heeft weggenomen enige geldsbedragen, toebehorende aan de ,,sectie Welzijnszorg in de Prinses Margrietkazerne te Wezep, hebbende ,,zij het weg te nemen geld dat zich in twee zogenaamde flipperkasten ,,in de manschappenkantine van genoemde kazerne bevond, onder hun ,,bereik gebracht door met een hamer en een schroevedraaier genoemde ,,flipperkasten open te breken, waardoor zij het geld daaruit konden ,,halen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,diefstal, door twee of meer verenigde personen, waarbij de schuldige ,,het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van ,,verbreking",

voorzien en strafbaar gesteld bij: artikel 310 jo artikel 311, eerste lid, aanhef en onder ten vierde en ten vijfde van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 150, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen en last dat de inbeslaggenomen, nog niet teruggegeven enveloppe inhoudende *f* 25,48 zal worden teruggegeven aan de Staat der Nederlanden vertegenwoordigd door Hoofd Sectie Welzijnszorg te Wezep – *Red.]*.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 13 november 1974

President: Mr. P. *E.* Kloots; *Leden:* Commodore R. W. Hemmes en kolonel mr. P. Kersten;
Raadsman: Mr. G. *L.* O. Baron van Boetzelaar.

Als reserve-korporaal:

(1) bij de politie van zijn woonplaats aangifte gedaan dat in zijn garage inbraak was gepleegd, waarbij een hoeveelheid p.s.u.-goederen zouden zijn ontvreemd, wetende dat dit strafbare feit niet gepleegd was;

(2) aan zijn squadron-commandant in strijd met de waarheid een ambtelijke schriftelijke mededeling gedaan van gelijke strekking.

Drie** weken **gevangenisstraf** voorwaardelijk; **f** 300 **boete.

(W.M.Sr. art. 132; W.Sr. art. 188)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen K.S., geboren 10 mei 1949, korp.-I, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,1. dat hij op 28 maart 1974 te Enschede bij de hoofdagent-rechercheur ,,van gemeentepolitie te Enschede Wilhelmus Johannes Christianus ,,Hommels, aangifte of klachte heeft gedaan dat in de periode van 26 ,,maart 1974 te 20.15 uur tot 27 maart 1970 te 21.30 uur in zijn garage, ,,behorende bij pand . . .-straat te Enschede, diefstal was gepleegd van ,,een aantal met name genoemde militaire goederen, welke diefstal was ,,gepleegd, nadat de toegangsdeur tot die garage was opengebroken, zulks ,,terwijl hij wist, dat voormeld strafbaar feit niet gepleegd was,

,,2. dat hij op of omstreeks 29 maart 1974 te Enschede, terwijl hij als ,,reserve-korporaal der 1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij ,,de Koninklijke Luchtmacht opzettelijk aan zijn squadron-commandant ,,in strijd met de waarheid ambtelijk schriftelijk de mededeling heeft ,,gedaan, dat in de nacht van dinsdag 26 op woensdag 27 maart 1974 ,,bij hem thuis aan de . . .-straat te Enschede was ingebroken en dat ,,gebleken was, dat dc hem in bruikleen verstrekte PSU-goederen, zoals ,,vermeld op een bijgevoegde bijlage, waren verdwenen";

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld: ,,zoals vermeld op een bijgevoegde bijlage", welke fout de krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: ,,zoals vermeld op een bijlage", door welke verbetering de beklaagde in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris ondermeer zakelijk heeft verklaard:

Ik diende in de maand maart 1974 in de rang van korporaal-I op de Vliegbasis Twenthe te Enschede. Ik heb op 28 maart 1974 te Enschede bij de gemeentepolitie, bij de hoofdagent-rechercheur Hommels, aangifte gedaan dat er in de periode van 26 maart 1974 te omstreeks 20.15 uur tot 27 maart 1974 te 21.30 uur in mijn garage behorende bij het pand . . .-straat te Enschede, diefstal was gepleegd van een aantal toen met name genoemde militaire goederen, welke diefstal was gepleegd nadat de toegangsdeur tot die garage was opengebroken, zulks terwijl ik toen wist dat voormeld strafbaar feit, die diefstal, niet was gepleegd. Op 28 maart 1974 heb ik eveneens te Enschede op de Vliegbasis Twenthe mijn squadroncommandant verteld dat in mijn garage was ingebroken en dat mijn militaire uitrusting toen was gestolen, terwijl ik toen natuurlijk wist dat

dat niet het geval was. Ik heb toen op zijn aanwijzing daarvan schriftelijk rapport opgemaakt, gedateerd 29 maart 1974 en door mij ondertekend, en voorzien van een bijlage, waarop een aantal uitrustingsstukken stonden vermeld. Ik heb dit rapport toen ingeleverd bij mijn squadroncomniandant op de vliegbasis;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. M/74 no. 646, opgemaakt en op 28 maart 1974 gedagtekend en ondertekend door Wilhelmus Johannes Christianus Hommels, hoofdagent-rechercheur van gemeentepolitie te Enschede zakelijk onder meer inhoudt, als relaas van verbalisant:

Op het hieronder vermelde tijdstip werd door mij kennisgenomen van het plegen van het hierna vermelde strafbare feit.

Feit: diefstal door middel van braak; Datum en tijdstip: tussen dinsdag 26 maart 1974 te omstreeks 20.15 uur en woensdag 27 maart 1974 te 21.30 uur; Plaats: garage bij pand . . .-straat te Enschede; Aangever: K.S., oud 24 jaar, beroepsmilitair, wonende te Enschede aan de. . .-straat; Datum en tijdstip aangifte: donderdag 28 maart 1974 te 10.00 uur;

Verklaring aangever: ,,Ik bewoon het pand . . .-straat te Enschede. ,,Op dinsdag 26 maart 1974 te omstreeks 20.15 uur heb ik mijn woning ,,verlaten. Toen ik op woensdag 27 maart 1974 te omstreeks 21.30 uur ,,weer bij mijn woning kwam, viel het mij op, dat er ongewenst bezoek ,,in mijn garage was geweest. Men is binnengekomen na het openbreken ,,van een toegangsdeur. Uit de garage vermis ik de volgende goederen: ,,1 diensthelm, 1 gasmasker compleet met tas, 1 veldfles, 1 regenpak ,,compleet, 1 paar hoge schoenen, voedingstas met inhoud, 1 grijs uniform, ,,1 plastic regenpak, I motorriem, 1 paar handschoenen, 1 pak noodkle-,,ding, 3 lege patroonhouders van de pistoolmitrailleur (Uzi), 1 paar ,,sokken en 1 vest. Al deze goederen waren verpakt in een grijze plunjezak. ,,Verder mis ik 1 elektrische verfspuit, 2 schroevedraaiers, 1 hamer en ,,2 plamuurmessen.";

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal ongenummerd, opgemaakt en op 13 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Willem Koobs, als technisch opsporingsambtenaar c werkzaam bij de Technische Opsporingsdienst der Gemeentepolitie te Enschede zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant:

Op donderdag 28 maart 1974 heb ik een technisch sporenonderzoek ingesteld in een garage, genummerd 13-d, aan de . . .straat te Enschede. Deze garage is in gebruik bij de bewoners van het perceel . . .-straat, de familie K.S. Bij dit onderzoek werden door mij geen sporen van braak of verbreking aan de toegangsdeuren der garage geconstateerd. Tevens bleek mij dat het slot van deze toegangsdeuren goed functioneerde. Bij dit onderzoek werden door mij geen bruikbare sporen aangetroffen.

Op maandag 6 mei 1974 heb ik wederom een technisch sporenonderzoek ingesteld in bovengenoemde garage. Ik zag dat er nu ter hoogtevanhet

slot van de toegangsdeuren meerdere moeten in het hout zaten. Deze moeten hadden een breedte van ± 8 mm. Ik verklaar dat deze moeten op donderdag 28 maart 1974 niet in het hout zaten. Deze braaksporen getuigden echter van een werkwijze waaorp het niet mogelijk was de deuren open te breken, dan wel het slot te forceren.

Op dinsdag 7 mei 1974 werd mij een schroevedraaier ter hand gesteld, inbeslaggenomen bij de aangever van bovenvermelde inbraak, K.S. Ik zag dat de vouwbreedte van deze schroevedraaier nauwkeurig overeenkwam met de breedte der moeten en precies in de moeten paste;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 45/74, opgemaakt en op 27 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Johan Bart Vochteloo, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vliegbasis Twenthe, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van K.S.:

Daar ik bij het in scene zetten van de inbraak, waarvan ik op 28 maart 1974 valse aangifte heb gedaan, geen braaksporen had aangebracht, heb ik deze alsnog op 30 maart 1974 aangebracht. Ik heb toen met een schroevedraaier de braaksporen aangebracht met de bedoeling om het geheel te doen lijken op een echte inbraak;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig rapport, opgemaakt te Enschede gedagtekend op 29 maart 1974 en ondertekend door K.S., res.kpl.-I, onder meer zakelijk inhoudt als relaas van rapporteur:

De reserve kpl.-I K.S., rnr ....., behorende tot Motortransport Squadron meldt zijn squadroncommandant dat:

1. In de nacht van dinsdag 26 op woensdag 27 maart 1974 bij hem thuis aan de ...-straat te Enschede is ingebroken.

2. Bij controle bleek mij dat de mij in bruikleen verstrekte PSU-goederen zoals vermeld in de bijlage, waren verdwenen.

BIJLAGE

Lijst vermiste PSU-goederen.

1 helm compleet, 1 draagtas (canvas), 1 stel etensblikken, 1 stel bestek, 1 pompstok UZI, 1 koppel, 1 veldfles compleet, 1 gasmasker compleet met tas, 1 plastic regenpak t.b.v. trekkerchauffeurs, 1 paar handschoenen leder trekkerchauffeurs, 1 paar schoenen hoog, 1 werkpak grijs, 1 werkbroek grijs, 1 buitenjack regen- en windwerend, 3 houders UZI, 1 slipover, 1 paar sokken, 1 col, 1 plunjezak, 1 pak (beschermende kleding NBC), 1 paar overlaarzen rubber NBC, 1 paar handschoenen rubber NBC, 1 paar handschoenen binnen NBC;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 45/74, opgemaakt en op 27 mei 1974 gedagtekend en ondertekend door Johan Bart Vochteloo, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vliegbasis Twenthe zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Anthonius Marinus Diks, majoor:

Ik ben als commandant van het Motortransport Squadron werkzaam

op de vliegbasis Twenthe te Enschede. Op 28 maart 1974 verscheen op mijn bureau de korporaal der 1e klas K.S. K.S. deelde mij toen mede dat in de nacht van 26 op 27 maart 1974 bij hem was ingebroken in zijn garage en dat er verschillende militaire goederen waren ontvreemd. Hij heeft bij mij een rapport van vermissing plus een lijst van vermiste goederen ingeleverd. Daarna heb ik het rapport aan het hoofd van mijn inwendige dienst gegeven voor verdere procedure behandeling, zoals gebruikelijk bij schade aan of vermissing van rijksgoederen. Nu echter later blijkt dat er bij S. geen inbraak is gepleegd, heeft hij mij derhalve opzettelijk een onjuiste ambtelijke mededeling gedaan;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft en genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: : ,,of klachte'' in sub 1 en ,,op of'' in sub 2;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. ,,Aangifte doen dat een *strafbaar feit* gepleegd is, wetende dat ket ,,niet gepleegd is'',
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht,

2. ,,Opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen'',
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar, en tot betaling van een geldboete van *f* 300, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen – Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 25 februari 1975*

President: Mr. R. *W*. Reindersma; *Leden:* Kolonel J. *W*. Meijer en luitenant-kolonel A. J. Kappenburg;
Raadsman: 1e luitenant *F*. ***C***. van Veen.

Als bestuurder van een auto daarmede op een weg, niet zijnde een autoweg of autosnelweg, buiten de bebouwde kom gereden met een snelheid van ongeveer 94 km per uur.

Het verweer gebaseerd op de stelling dat artikel 9 (2) R.V.V. bepaalt dat verkeerstekens gaan boven gedragsregels en dat beklaagde aan de grens van de bebouwde kom het bord is gepasseerd, inhoudende dat de maximum snelheid van 50 km/u daar eindigde, zonder dat een nadere aanwijzing door een ander bord van kracht is geworden, verworpen op grond van het feit dat aan het bord model 2 geen zelfstandige betekenis als verkeersteken mag worden toegekend en op grond van het feit dat dit artikel onverlet laat de mogelijkheid om een maximum snelheid door middel van een gedragsregel voor te schrijven.

f 40 boete.

(R.V.V. art. 52 (1) (b))

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen P.E. geboren 30 juni 1945, kapitein, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 16 oktober 1974 te Barneveld op de voor het ,,openbaar verkeer openstaande weg, de Apeldoornsestraat – zijnde een ,,andere weg dan een als zodanig aangeduide autoweg of autosnelweg – ,,als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig daarmede buiten de ,,bebouwde kom van de gemeente, met een snelheid van ongeveer 94 ,,km per uur, in elk geval met een grotere snelheid dan 80 km per uur, ,,heeft gereden";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Op 16 oktober 1974 omstreeks 17.30 uur heb ik als bestuurder van mijn personenauto, gekentekend . .-. .-. . gereden over de Apeldoornsestraat te Barneveld in de richting Voorthuizen. Ik heb op mijn snelheid niet

---

*) Dit vonnis is, met overneming van de gronden, bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 28 mei 1975. ***(Red.)***.

gelet. Als geconstateerd is dat ik daar de voorgeschreven maximum snelheid heb overschreden, neem ik dat zonder meer aan;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal No. P. 319/74, opgemaakt en op 22 oktober 1974 gedagtekend en ondertekend door Siebren Feitze van der Zee, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Garderen en medeondertekend door Paul Martin Sueters, marechaussee der 2e klasse, eveneens behorende tot de brigade Garderen, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant:

Op 16 oktober 1974, omstreeks 17.30 uur, zag ik, verbalisant, vergezeld van P. M. Sueters, marechausseeder 2e klasse, beiden belast met snelheidscontrole, dat de bestuurder van een vierwielig motorvoertuig, merk Ford Taunus, voorzien van het kenteken ..-..-.. reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Apeldoornsestraat in de gemeente Barneveld, buiten de bebouwde kom en in de richting Voorthuizen. Deze weg was geen als zodanig aangeduide autoweg of autosnelweg, zodat hier met dit voertuig niet sneller mocht worden gereden dan 80 kilometer per uur. Ik, verbalisant Van der Zee, zag dat genoemd voertuig reed met een snelheid van 94 kilometer per uur. Deze snelheid heb ik, verbalisant Van der Zee, vastgesteld door middel van een van rijkswege verstrekte en vooraf gecontroleerde gatsometer;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 16 oktober 1974 te Barneveld op de voor het openbaar ver-
,,keer openstaande weg, de Apeldoornsestraat – zijnde een andere weg
,,dan een als zodanig aangeduide autoweg of autosnelweg – als bestuur-
,,der van een vierwielig motorvoertuig daarmede buiten de bebouwde
,,kom van de gemeente, met een snelheid van ongeveer 94 km per uur
,,heeft gereden'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,overtreding van de gedragsregel, vastgesteld bij artikel 52, eerste lid, aanhef en sub b van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens'', strafbaar gesteld bij artikel 139, eerste lid, van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens;

Overwegende, dat namens beklaagde door zijn raadsman verweer is gevoerd dat er op neer komt dat beklaagde niet strafbaar gehandeld heeft en mitsdien behoort te worden vrijgesproken. Dat namelijk artikel 9, lid 2 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV) bepaalt dat verkeerstekens gaan boven gedragsregels. Dat beklaagde komende uit Barneveld aan de grens van de bebouwde kom een bord is gepasseerd, inhoudende dat de maximumsnelheid van 50 kilometer per uur daar eindigde (bord, model 2, bijlage II van het RVV). Dat na voornoemd bord niet zonder nadere aanwijzing door middel van een ander bord

houdende een verkeersteken, in casu artikel 52, lid 1, aanhef en onder b, een gedragsregel van kracht kan worden. Dat volgens beklaagdes raadsman deze visie wordt bevestigd door de Uitvoeringsvoorschriften van de Wegenverkeerswet, waarin onder ,,Aanwijzingen en verkeerstekens op ,,borden en op het wegdek, haofdstuk II, par. 3 punt c'' bij bord 2 onder andere staat: ,,Het bord wordt niet geplaatst indien het einde van de ,,snelheidsbeperking samenvalt met het begin van een andere maximum-,,snelheid.'';

Overwegende, dat de krijgsraad dit verweer verwerpt, van oordeel zijnde dat:

a. aan bord model 2 geen zelfstandige betekenis als verkeersteken toegekend mag worden voor het daar achter liggende weggedeelte, evenmin als aan de borden model 39, 41, 43 en 55, doch dat dit bord uitsluitend tot doel heeft aan te geven dat een verbod, dat eerder door middel van een bord model 1 werd aangegeven, een einde neemt;

b. waar artikel 9, lid 3, van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens, voorschrijft dat bij gebreke van verkeerstekens gedragsregels van kracht worden, is dat ná het passeren van een bord model 2 (of 55) eveneens het geval. In casu treedt hier de gedragsregel van artikel 52, lid 1, aanhef en onder b in werking. Daaraan doet niet af het feit dat in de Uitvoeringsvoorschriften met betrekking tot het plaatsen van verkeerstekens op borden een bepaalde techniek is voorgeschreven, aangezien dit voorschrift onverlet laat de mogelijkheid om een maximumsnelheid door middel van een gedragsregel voor te schrijven.

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 dagen – ***Red.].***

Mobiele Krijgsraad Buitenland Landmacht te Seedorf

Vonnis van 29 april 1975

President: Mr. J. ***A.*** L. Brada; ***Leden:*** Majoor C. Ruiter en majoor J. A. von Scheven;

Raadsman: Kapitein *H. L.* van den Broek.

Feitelijke insubordinatie, tweemaal gepleegd (een meerdere in het gezicht slaan en tegen de borst stompen) en een meerdere in zijn tegenwoordigheid met enig kwaad bedreigen (hem toeschreeuwen: ,,ik sla je hard-,,stikke dood").

Drie weken militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 108, art. 117)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LANDMACHT TE SEEDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen W.J., geboren 26 juli 1954, dpl. kanonnier, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet,

,,1. 2. op of omstreeks 5 december 1974, respectievelijkop of omstreeks ,,6 december 1974, telkens te Seedorf, Kreis Bremervörde in de Bondsrepubliek Duitsland, telkens opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester ,,J. F. Scheijbeler feitelijk heeft aangerand, hebbende hij, beklaagde, in ,,voormelde hoedanigheid op eerstvermelde datum aldaar opzettelijk ,,gewelddadig voornoemde meerdere met een hand in het gezicht geslagen en in voormelde hoedanigheid op 6 december 1974 aldaar opzettelijk ,,gewelddadig voornoemde meerdere met tot vuist gebalde handen op de ,,borst geslagen, door welk slaan (in beide gevallen) voornoemde meerdere pijn heeft ondervonden;

,,3. op of omstreeks 6 december 1974 te Seedorf, Kreis Bremervörde ,,in de Bondsrepubliek Duitsland, opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester J. F. Scheijbeler in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig ,,kwaad heeft bedreigd op dreigende toon schreeuwende of zeggende: ,,,,Ik sla je hardstikke dood", althans woorden van dergelijke aard of ,,strekking";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Als dienstplichtig kanonnier in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht heb ik op 5 december 1974 in de late avond te Seedorf in de BRD (Kreis Bremervörde) mijn meerdere de wachtmeester J. F. Scheijbeler met mijn linkerhand in zijn gezicht geslagen. Bovendien heb ik in vermelde hoedanigheid op 6 december 1974 te Seedorf, Kreis Bremervörde, in de BRD, opzettelijk mijn meerdere de wachtmeester Scheijbeler, terwijl ik op ongeveer twee meter afstand van hem stond, op dreigende toon toegeschreeuwd: ,,Ik sla je in elkaar", of zoiets. Ik was toen erg kwaad en ik kan mij ook nog wel herinneren dat ik door enkele

jongens, die erbij stonden werd vastgepakt;

Overwegende, dat Scheijbeler, Johan Fredrik, oud 22 jaar, wachtmeester stukscommandant, als getuige door de Officier-Commissaris, zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 5 december 1974, te omstreeks 23.00 uur, kwam de mij bekende kanonnier J. de dagkamer van de 41e afdeling Veldartillerie te Seedorf in de BRD binnen en haalde uit met zijn hand en sloeg mij in mijn gezicht. Op 6 december 1974, kwam ik op de gang tijdens het houden van het laatste appèl de kanonnier J. weer tegen. Aangezien ik te voren, nadat hij mij geslagen had, hem duidelijk had gemaakt dat ik dit voorval zou rapporteren aan de kapitein, was J., toen ik hem op de gang ontmoette, kwaad. Hij heeft mij toen en aldaar op de gang van ons legeringsgebouw op de Legerplaats Seedorf bedreigend toegeroepen: ,,Ik sla je hardstikke ,,dood". Ik weet mij nog heel zeker te herinneren dat hij deze woorden bezigde. Hij heeft mij daarop uitgedaagd om hem te slaan. Hier op ben ik niet ingegaan. Daarop werd hij nog kwader en hij heeft mij toen met tot vuisten gebalde handen tegen mijn borst geslagen. De klappen kwamen zo hard aan dat ik pijn voelde en tegen de muur aanviel. De kanonnier J. was gewoon door het dolle heen. Ook de klap, die J. mij in mijn gezicht gaf op 5 december 1974 deed mij pijn. Toen J. tegenover mij stond en mij toeriep: ,,Ik sla je hardstikke dood", en hij op mij afkwam voelde ik mij wel bedreigd. Ik was op 5 december 1974 des avonds en op 6 december 1974, direct na middernacht, wachtmeester van de dag. Ik was gekleed in het uniform van de Koninklijke Landmacht, het VT, met koppel en kruisriem en ik droeg de rangonderscheidingstekenen van wachtmeester op dit uniform;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Ko-
,,ninklijke Landmacht,

,,1. 2. op 5 december 1974, respectievelijk op 6 december 1974, telkens ,,te Seedorf, Kreis Bremervörde in de Bondsrepubliek Duitsland, telkens ,,opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester J. F. Scheijbeler feitelijk heeft ,,aangerand, hebbende hij, beklaagde, in voormelde hoedanigheid op ,,eerstvermelde datum aldaar opzettelijk gewelddadig voornoemde ,,meerdere met een hand in het gezicht geslagen en in voormelde hoe-
,,danigheid op 6 december 1974 aldaar opzettelijk gewelddadig voor-
,,noemde meerdere met tot vuisten gebalde handen op de borst geslagen, ,,door welk slaan (in beide gevallen) voornoemde meerdere pijn heeft ,,ondervonden;

,,3. op 6 december 1974 te Seedorf, Kreis Bremervörde in de Bondsrepu-

,,bliek Duitsland, opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester J. F. ,,Scheijbeler in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft ,,bedreigd, op dreigende toon schreeuwende: ,,Ik sla je hardstikke dood'', ,,althans woorden van dergelijke aard'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „feitelijke insubordinatie, meermalen gepleegd'',

2. ,,als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid met ,,enig kwaad bedreigen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 117, lid 1 vanhet Wetboek van Militair Strafrecht, **2.** artikel 108, lid 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie van 3 weken – *Red.*].

Arrondissementskrijgsraadte Arnhem

Vonnis van 7 november 1974

President: Mr. P. E. Kloots; Leden: Kolonel J. van den Eijkel en kapitein F. M. A. de Laat;
Raadsman: Mr. Tj. J. de Vrieze.

Niet voldaan aan het bevel van een meerdere, *terzake* van een *dienstaan*gelegenheid gegeven, om zich bij die meerdere te vervoegen.

Twee weken militaire detentie voorwaardelijk; geldboete f 100.

(W.M.Sr. art. 114)

De Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen V.W., geboren 29 december 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke ,,Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 ,,mei 1974 te Steenwijk, althans in Nederland toen hij, beklaagde, naar

,,aanleiding van de omstandigheid, dat hij na een appèl bij het bevel ,,,,inrukken" op de plaats rust bleef staan en vervolgens zonder meer ,,wegliep, van zijn meerdere de sergeant J. Pot, het bevel kreeg om zich ,,bij hem, de sergeant te vervoegen heeft geweigerd, althans opzettelijk ,,heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door die meerdere gegeven ,,dienstbevel, immers is doorgelopen en zich niet terstond bij deze meerdere ,,heeft vervoegd of gemeld";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 20 mei 1974 heb ik als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst in Steenwijk na een appèl het commando ,,ingerukt mars" niet opgevolgd. Ik bleef op de plaats rust staan. Naar aanleiding hiervan heb ik van sergeant J. Pot het bevel gekregen: ,,Kom ,,eens even hier". Ik wist, dat de sergeant mijn militaire meerdere was en dat ik aan zijn bevel gevolg moest geven. Desondanks ben ik bij hem weggelopen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt te Steenwijk, gedagtekend op 21 mei 1974 en ondertekend door Koch, Wijnandus Wilhelm, Eerste Luitenant, en Mulder, Freerk, vaandrig, beiden ingedeeld bij de Staf-Stafverzorgingscompagnie 45e Pantserinfanteriebataljon, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Johan Pot:

Op 20 mei 1974 stond ik als sergeant van mijn compagnie de uitvoering van het appèl te controleren. Bij het commando ,,ingerukt" bleef een soldaat, die mij later bleek te zijn V.W., op de plaats rust staan. Na het uitvoeringscommando ,,mars" wandelde hij weg. Ik sommeerde bedoelde soldaat zich bij mij te vervoegen. Hij gaf hier geen gevolg aan. Vervolgens liep bedoelde soldaat door, het gebouw van de Staf-Stafverzorgingscompagnie binnen;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklaagde – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke ,,Landmacht op 20 mei 1974 te Steenwijk, toen hij, beklaagde, naar aan-,,leiding van de omstandigheid, dat hij na een appèl bij het bevel ,,inruk-,,,,ken" op de plaats rust bleef staan en vervolgens zonder meer wegliep, ,,van zijn meerdere, de sergeant J. Pot, het bevel kreeg om zich bij hem, ,,de sergeant te vervoegen, heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem ,,door die meerdere gegeven dienstbevel, immers is doorgelopen en zich ,,niet terstond bij deze meerdere heeft gemeld";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,opzettelijke ongehoorzaamheid,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14 a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, proeftijd 6 maanden, en tot betaling van een geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen – Red.].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Commandant Zeemacht in Nederland

Beslissing in administratief beroep van **23** april **1974**

De Commandant Zeemacht geeft in overweging – in verband met een krijgsraadvonnis – in een conduiterapport wijzigingen aan te brengen, kennelijk in ongunstige zin, aan welke suggestie gevolg wordt gegeven.

In administratief beroep beslist de Commandant Zeemacht:

a. genoegen te nemen met het commentaar op het klaagschrift van de opvolger van de beoordelaar;

b. dat de buiten dienstverband gepleegde vergrijpen bij de rubriek VII (gedrag) tot een waarderingsverlaging aanleiding kunnen geven;

c. dat het niet juist is deze bij de rubriek VI-a (militaire eigenschappen) te betrekken.

(Voorschrift conduiterapporten zeemacht, VVKM **1)**

DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLAND

Gelezen

1. het ongedateerde klaagschrift van sergeant-schrijver T., aangeboden door de commandant van .... met diens brief van **30** oktober **1973** en gericht tegen de minder gunstige beoordelingen, voorkomende in het door de toenmalige commandant van de niarinekazerne ..... (thans .....) – hierna te noemen verweerder – over betrokkene opgemaakte conduiterapport over het tijdvak van **23** augustus **1971** tot **12** juni **1972;**

2. de beschouwingen, waartoe het klaagschrift de huidige commandant van de marinekazerne ....., kolonel der mariniers V., aanleiding heeft gegeven;

Gelet op

a. het Voorschrift betreffende het administratieve beroep, bedoeld in artikel **97** van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (KB van 4 april **1970,** nr. 53);

b. het Voorschrift conduiterapporten zeemacht (VVKM **1);**

Overwegende vooraf

dat door middel van het Opmerkingsblad conduiterapport nr. ..... van **7** juni **1973** van hem, commandant der zeemacht in Nederland, aan verweerder in overweging werd gegeven een aantal wijzigingen aan te brengen in het over klager over het tijdvak van **23** augustus **1971** tot 12

juni 1972 opgemaakte conduiterapport, zulks in verband met het op klager betrekking hebbende vonnis van de Permanente krijgsraad Nederland voor de zeemacht nr. . . . . van 21 maart 1973;

dat verweerder gevolg heeft gegeven aan het verzoek, vervat in bovengenoemd Opmerkingsblad nr. . . . . van 7 juni 1973, van welke maatregel vervolgens kennis werd gegeven aan de minister van defensie door middel van verweerders brief van 23 juli 1973 (nr. . . . .),welke brief als bijlage werd aangeboden bij verweerders brief aan de commandant van de marinebasis . . . . . van 2 oktober 1973;

dat het ongedateerde klaagschrift werd aangeboden met de brief van de commandant van de marinebasis . . . . . van 30 oktober 1973, zodat klager geacht kan worden binnen de daarvoor gestelde termijn in beroep te zijn gekomen en hij daarin derhalve, althans uit dien hoofde, kan worden ontvangen;

Overwegende

dat het beroep is gericht tegen de door verweerder aangebrachte wijzigingen en derhalve tegen de thans geldende waarderingen in de volgende rubrieken van het betreffende conduiterapport:

rubriek Vla, militaire eigenschappen: goed – 6;

rubriek VII, gedrag: goed – 6;

rubriek XI, voor bevordering tot de naast hogere rang: geschikt;

Overwegende vervolgens

dat het, voor goed begrip en teneinde mogelijke twijfel weg te nemen met betrekking tot de vraag of klagers belangen voldoende zijn gewaarborgd, van belang wordt geacht, nader uiteen te zetten, op welke wijze de procedure in de onderhavige aangelegenheid is verlopen;

dat immers door verweerder te kennen werd gegeven, dat de thans voorliggende kwestie hem – aangezien hij inmiddels de rijkszeedienst heeft verlaten – niet precies meer voor de geest stond, reden waarom hij de huidige commandant van de marinekazerne . . . . . heeft verzocht om – voorzover nodig – namens hem de inhoud van het klaagschrift van commentaar te willen voorzien;

dat hij, commandant der zeemacht in Nederland, zich bewust is van het feit dat het – zij het om begrijpelijke redenen – kiezen van deze procedure niet geheel in overeenstemming is met de ten deze geldende voorschriften, doch dat hij de betreffende handelwijze niettemin goedkeurt, aangezien deze de enige mogelijkheid vormt om aan klager alsnog de gelegenheid te bieden zijn zaak opnieuw onderzocht te krijgen;

dat hij deze goedkeuring in het onderhavige geval ook daarom zonder bezwaar meent te kunnen geven, omdat het hier niet zozeer de beoordeling betreft van klagers karaktereigenschappen en/of zijn wijze van dienstuitoefening, doch meer het verwerken van gegevens en kwalificaties,

die – buiten de beleidssfeer om – onomstotelijk zijn komen vast te staan uit een rechterlijke uitspraak;

dat in dit verband verder dient te worden vermeld het feit, dat aan klager werd verzocht om – mede gelet op het gestelde in artikel 3 lid 3 van bovenvermeld voorschrift betreffende het administratieve beroep – in persoon te willen verschijnen op de staf van hem, commandant der zeemacht in Nederland, teneinde een mondelinge toelichting te geven op de inhoud van de beschouwingen en de overige op de onderhavige zaak betrekking hebbende stukken, aan welk verzoek door klager werd voldaan op I april 1974;

dat iinmers, ter schriftelijke voortzetting van het onderzoek, door hem – commandant der zeemacht in Nederland – in zijn aan klagc: gerichte brief van 5 februari 1974 werd gesteld, dat de door klager genoemde tijdstippen met betrekking tot de gepleegde strafbare feiten niet leken overeen te stemmen met de voorhanden zijnde gegevens;

dat het, teneinde een uitgebreide en vcrinoedelijk weinig verheldering biedende correspondentie te voorkomen, beter werd geoordeeld de – in de Nederlandse Antillen verblijvende – klager in de gelegenheid te stellen, na terugkeer in Nederland, persoonlijk zijn visie op een en ander kenbaar te maken;

dat gedurende het hierboven gerelateerde onderhoud van 1 april 1974 met klager tot overcenstcmming werd gekomen voor wat betreft de vaststelling van de tijdstippen der plaatsgevonden handelingen en dat klagers bedenkingen derhalve werden teruggebracht tot de vraag of – en zo ja in hoeverre – de gewraakte gedragingen dienden te worden verwerkt in het onderhavige conduiterapport;

dat in het onderhavige geval van partijen thans voldoende gegevens zijn verkregen om tot een oordeel te kunnen komen en dat de inhoud van de stukken niet wederom in extenso behoeft te worden weergegeven, aangezien deze bij partijen genoegzaam bekend mogen worden verondersteld;

Overwegende verder

dat, vaststaande dat klagers strafbare handelingen zich hebben afgespeeld in het voorjaar van 1972 en derhalve binnen liet tijdvak van het conduiterapport in kwestie, thans dient te worden onderzocht of het beoordelingsresultaat in zijn huidige vorm als voldoende gefundeerd kan worden aangemerkt;

Overwegende hieromtrent

dat klager van mening is, dat hij voor de betreffende – door hem gepleegde – vergrijpen reeds heeft geboet door de uitspraak van de militaire rechter;

dat hij verder van gevoelen is, dat zijn hoedanigheden, voor zover neer-

gelegd in de gewraakte rubrieken van het betreffende conduite-rapport, ten onrechte relatief te laag zijn gewaardeerd, hetgeen hij beschouwt als een, zijn verdere carrière blokkerende, bijkomende straf;

dat aard en ernst van de plaatsgevonden vergrijpen inderdaad relevant worden geacht voor één der door verweerder voor een relatieve waarderingsverlaging in aanmerking gebrachte rubrieken van het bestreden conduiterapport, te weten rubriek VII (gedrag);

dat hieraan niet af doet de omstandigheid, dat klager de gemaakte vergrijpen heeft gepleegd buiten dienstverband;

dat klager, zuiver vanuit strafrechtelijk oogpunt bezien, door de uitspraak van de militaire rechter inderdaad, zoals hij het zelf heeft genoemd, geacht kan worden reeds te hebben geboet, doch dat het niettemin toch als redelijk moet worden gekwalificeerd, dat de plaatsgevonden feitelijkheden een rol spelen bij het over klager tot stand gebrachte beoordelingsbeeld, al ware het alleen maar om een eerlijke vergelijking te kunnen trekken met klagers collega's, aan wie zulk een geïncrimineerd falen niet kan worden tegengeworpen;

dat op zichzelf over de mate van verwerking discussie mogelijk is, doch dat naar het oordeel van hem – commandant der zeemacht in Nederland – in de onderhavige aangelegenheid niet van een zodanig excessieve waarderingsverlaging kan worden gesproken, dat deze zich niet zou verdragen met de eisen van redelijkheid en billijkheid;

dat hij – commandant der zeemacht in Nederland – evenwel van mening is, dat het minder juist moet worden geacht, één der andere door de waarderingsverlaging getroffen rubrieken, te weten rubriek VIa (militaire eigenschappen), bij dit alles te betrekken, aangezien op grond van vorenstaande overwegingen kan worden staande gehouden, dat er een door redelijkheid geboden begrenzing dient te zijn aan de mate van verwerking en met succes het standpunt kan worden verdedigd, dat de aan klager verweten – in de privésfeer plaatsgevonden – vergrijpen nauwelijks of geen verband vertonen met diens militaire eigenschappen;

dat tenslotte kan worden meegegaan in de door verweerder voor een gewijzigde waardering in aanmerking gebrachte rubriek XI;

Overwegende in conclusie

dat aan klagers verweer in materiële zin ten dele kan worden tegemoet gekomen, aangezien één der voor een waarderingsverlaging in aanmerking gebrachte rubrieken daarvoor niet relevant wordt geacht;

dat wordt ondersteund verweerders beslissing dat de plaatsgevonden feitelijkheden terdege aanleiding hebben kunnen vormen een en ander in het betreffende conduiterapport te verwerken, terwijl – met uitzondering van hetgeen werd gesteld met betrekking tot rubriek VIa – geen ingrijpen geboden lijkt voor wat betreft de mate waarin zulks geschiedde;

Beschikkende op het beroep;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Bepaalt

dat de waardering in rubriek VIa (militaire eigenschappen) zal worden gewijzigd, zodat deze wederom komt te luiden: zeer goed – 8; dat het betreffende conduiterapport voor het overige in stand zal blijven.

NASCHRIFT

Men vergelijke deze bcschilcking met die, gepubliceerd in MRT 1975, blz. 346. Waar in de onderwerpelijke beschikking de achtergrond van de krijgsraad-zaak geheel in het duister blijft, is niet na te gaan, waarin de grond moet worden gevonden, dat i.c. wel reden is met de waardering van de rubriek „gedrag" daarmede rekening te houden.

Gemis van deze – en andere – achtergrondgegevens maakt het voorts niet mogelijk een oordeel te vellen over de feitelijke gang van zaken met betrekking tot het aanbrengen van wijzigingen in ongunstige zin in een conduite, waartegen waarschijnlijk geen bezwaren waren ingebracht.

Met name missen wij gegevens terzake van de vraag of ten tijde van het opmaken van de conduite de strafwaardig gebleken gedragingen reeds bekend waren. Zo ja, dan geldt, gelijk aangegeven in c.r. 17 mei 1975, maw 1971/K 8, MRT 1973, blz. 123, dat de beoordelaar zich zelfstandig een oordeel dient te vormen en niet gehouden is het oordeel van een andere autoriteit af te wachten.

De thans door de Commandant Zeemacht gevolgde procedure schijnt zich wel te verdragen met hetgeen in evengenoemde uitspraak terzake is overwogen. In een conduite, betrekking hebbende op het tijdvak, waarin het strafrechtelijke vonnis valt, behoren waarderingen terzake evenwel niet te worden opgenomen, maar hier heeft de beoordeling betrekking op het tijdvak, waarin de gedragingen vielen.

Het mee doen tellen van gedragingen in de privé-sfeer in een beoordeling is volgens de c.r. niet ongeoorloofd. Verwezen zij naar c.r. 16 november 1967, maw 1966/B 2, MRT 1967, blz. 182, in welke uitspraak is opgemerkt, dat het punt „optreden" ook op privé-gedragingenbetrekking heeft, althans indien deze buiten de privé-sfeer bekend worden.

E.H.N.

Centrale Raad van Beroep

16 mei 1975

(M.A.W. 1974/B 10)

Voorzitter: Mr. W. *H*. Schipper; *Leden:* Mr. J. *H*. van der Meide en Jhr. Mr. C. C. van Lidth de Jeude.

(Verplaatsingskostenbesluit 1962, art. X; K.B. van 27 juli 1950, Stb. K 320)

Artikel 8 van het Verplaatsingskostenbesluit geeft geen basis voor het toekennen van een vergoeding terzake van de door de betrokken militair bij terugkerr uit Duitsland, waar hij geplaatst was, betaalde belasting voor zijn in Duitsland belastingvrij gekochte auto. Een auto valt niet onder lzet begrip ,,inboedel".

Terzake van de toepassing van het K.B. van 27 juli 1950 – bevoegdheid van de hoofden van departementen van algemeen bestuur tot het verlenen van geldelijke uitkeringen – heeft de ambtenarenrechter slechts een beperkte toetsingsbevoegdheid.

I.c. geen schending van algemene beginselen, ook niet van het gelijkheidsbeginsel.

UITSPRAAK

in het geding tussen: M. wonende te A., eiser en *de Minister van Defensie,* gedaagde.

I. ONTSTAAN EN LOOP VAN HET GEDING

Namens gedaagde is bij brief d.d. 25 mei 1973 aan eiser, naar aanleiding van diens rekest d.d. 29 december 1972, het volgende medegedeeld:

,,Een auto maakt geen deel uit van de inboedel als bedoeld in het Ver-
,,plaatsingskostenbesluit 1962; rechtens kunt u derhalve op grond van
,,genoemd besluit geen aanspraak maken op vergoeding van de door u
,,betaalde belastingen voor de invoer van uw auto in Nederland.

,,Uw plaatsing per 11 september 1972 in Apeldoorn geschiedde niet
,,uitsluitend in het belang van de dienst; immers, u werd op uw eigen ver-
,,zoek aangewezen voor het volgen van een cursus voor de naasthogere
,,rang.

,,Uit verkregen inlichtingen is mij gebleken dat u er ten tijde van de
,,aankoop van uw auto rekening mede had behoren te houden dat het
,,tot de mogelijkheden behoorde dat u in 1972 deel zou gaan uitmaken van
,,de groep marechaussees der eerste klasse, waaruit een keuze zou worden
,,gemaakt voor het volgen van de opleiding tot wachtmeester.

,,Door niettemin een auto met belastingfaciliteiten aan te schaffen, hebt
,,u derhalve zelf het risico genomen met betaling van de belastingen voor
,,de invoer daarvan in Nederland te zullen worden geconfronteerd.

,,Gelet op het vorenstaande kan ik evenmin aanleiding vinden uw ver-
,,zoek op grond van billijkheid toe te staan, weshalve ik het – bij deze –
,,afwijs.".

Tegen het in die brief vervatte besluit heeft eiser beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, welk gerecht dat beroep bij uitspraak d.d. 22 april 1974 ongegrond heeft verklaard.

Namens eiser heeft Mr. A. F. van Velsen, advocaat en procureur te

Doorn, tegen die uitspraak hoger beroep ingesteld. In zijn beroepschrift heeft hij de Raad verzocht die uitspraak te vernietigen, het bestreden besluit nietig te verklaren en te bepalen dat aan eiser alsnog restitutie van de betaalde belasting wordt verleend. De gronden waarop het hoger beroep berustte, zijn uiteengezet in een aanvullend beroepschrift (met bijlagen).

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 25 april 1975. Voor eiser is daar opgetreden Mr. A. F. van Velsen, voornoemd. Voor gedaagde is op die terechtzitting opgetreden W. P. Klap, majoor van de militaire administratie, wonende te keiderdorp.

II. MOTIVERING

Eiser, marechaussee der 1e klasse, is met ingang van 1 december 1970 voor de uitoefening van de dienst geplaatst in de Bondsrepubliek Duitsland. Per 11 september 1972 is hij naar Nederland teruggeplaatst. Deze terugplaatsing geschiedde met het oog op het volgen van een opleiding tot wachtmeester der Koninklijke marechaussee, voor welke opleiding eiser (na voor een eerder aangevangen opleiding te zijn afgewezen) zich bij brief d.d. 1 februari 1972 bij gedaagde had aangemeld. Op 5 september 1972 is namens eiser aan de Inspectie der invoerrechten en accijnzen te 's-Gravenhage verzocht, zijn personenauto – die hij op 30 november 1971 belastingvrij in de Bondsrepubliek had gekocht – met vrijstelling van belasting in Nederland te mogen invoeren. Bij brief d.d. 14 september 1972 is aan eiser medegedeeld, dat op dat verzoek afwijzend werd beslist.

De motivering die in laatstgenoemde brief voor de afwijzende beslissing werd gegeven luidde als volgt:

,,Op grond van het NAVO-krijgsmachtenverdrag worden leden van de ,,Nederlandse krijgsmacht, indien zij voor de uitoefening van de dienst ,,met het gezin waartoe zij behoren buiten het grondgebied verblijven, ,,geacht hun normale verblijfplaats binnen het grondgebied te hebben.

,,Hetzelfde geldt met betrekking tot hun gezinsleden en eveneens indien ,,een lid van de krijgsmacht niet tot een gezin behoort.

,,Hieruit volgt dat bij terugkeer van een lid van de Nederlandse krijgs-,,macht binnen het grondgebied geen sprake is van overbrenging van het ,,hoofdverblijf en uit dien hoofde geen aanspraak op vrijstelling van ,,belasting ex artikel 46 van de Beschikking Vrijstellingen Tariefbesluit ,,1960 kan worden gemaakt. Het gestelde in artikel 46 B.V.T.B. 1960 mag ,,slechts naar analogie worden toegepast indien een lid van de Nederland-,,se krijgsmacht terugkeert nadat hij voor een tijdvak van meer dan ,,twee jaren buiten het grondgebied heeft vertoefd.

,,Dit geldt eveneens indien het lid van de krijgsmacht niet tot een gezin ,,behoort.

,,In het onderhavige geval is belanghebbende voor de uitoefening van ,,de dienst in de Bondsrepubliek Duitsland geplaatst met ingang van 1

,,december 1970 en blijkens uw verzoek per 11 september 1972 naar ,,Nederland teruggeplaatst, zodat niet wordt voldaan aan eerdergenoemde ,,termijn van twee jaren.

,,Gezien het vorenstaande en onder mededeling dat met bijzondere ,,omstandigheden welke het niet mogelijk hebben gemaakt aan deze ,,termijn te voldoen geen rekening kan worden gehouden, is uw verzoek ,,niet voor inwilliging vatbaar.''.

Vervolgens heeft eiser bij brief d.d. 29 december 1972 aan gedaagde verzocht om ,,restitutie" van het door hem aan ,,invoerrechten" te betalen bedrag, ,,aangezien hij in het belang van de dienst binnen een ter-,,mijn van twee jaar naar Nederland was teruggeplaatst.'' Op dit verzoek heeft gedaagde bij het bestreden besluit afwijzend beslist, dit op de gronden, vermeld in de onder I aangehaalde brief d.d. 25 mei 1973.

Tegen de aangevallen uitspraak, waarbij eisers beroep ongegrond is verklaard, is namens eiser in de eerste plaats aangevoerd, dat toetsing van eisers aanvraag aan het Verplaatsingskostenbesluit 1962 onnodig was omdat eisers aanvraag niet op dat besluit gebaseerd was, maar een verzoek was om restitutie van betaalde belasting, dat eiser geen inboedel in de Bondsrepubliek had en dat het niet ging om ,,invoerrechten", maar om bij invoer geheven omzetbelasting en bijzondere verbruiksbelasting.

De Raad is met de eerste rechter van oordeel, dat gedaagde eisers verzoek terecht primair heeft getoetst aan het Verplaatsingskostenbesluit 1962. Tot het restitueren van betaalde belasting was gedaagde niet bevoegd. Eisers verzoek is dan ook terecht door gedaagde opgevat als een verzoek om toekenning van een vergoeding voor de belasting die eiser in verband met de invoer van zijn personenauto in Nederland had moeten betalen. Omdat de invoer van eisers personenauto in Nederland verband hield met eisers verplaatsing naar Nederland – welke verplaatsing als een verplaatsing in het belang van de dienst was aan te merken – moest worden onderzocht of eiser op grond van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 voor vergoeding in aanmerking kon komen.

De vraag of eiser voor vergoeding op grond van het genoemde besluit in aanmerking kon komen, is bij het bestreden besluit ontkennend beantwoord op deze grond, dat een auto geen deel uitmaakt van de inboedel als bedoeld in dat besluit. De Raad wil in het midden laten of het begrip ,,inboedel" zo vast omlijnd is, dat reeds uit de in het Verplaatsingskostenbesluit 1962 gekozen terminologie zou volgen dat een personenauto daaronder nimmer zou kunnen worden begrepen. Hij is evenwel van oordeel, dat, nu in het op artikel 8, tweede lid, van het Verplaatsingskostenbesluit 1962 steunende ministeriële uitvoeringsbesluit (gemeenschappelijk uitvoeringsbesluit van de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie van 17 mei 1962/18 juni 1962, Nederlandse Staatscourant 119) niet anders is bepaald, – ja zelfs de ontstaansgeschiedenis van dat uitvoeringsbesluit in de andere richting wijst – moet worden aangenomen

dat de bij invoer van een personenauto in Nederland verschuldigde belasting niet op grond van artikel 8, eerste lid, onderdeel b, van het Verplaatsingskostenbesluit voor vergoeding in aanmerking komt.

Voorts is namens eiser tegen de aangevallen uitspraak aangevoerd, dat de eerste rechter zich daarin ten onrechte heeft verenigd met gedaagdes standpunt, dat geen gronden aanwezig waren om eiser een vergoeding toe te kennen op grond van de in het Koninklijk besluit van 27 juli 1950, Stb. K 320, aan de hoofden van departementen van algemeen bestuur toegekende bevoegdheid. De Raad is met de eerste rechter van oordeel, dat de in dit Koninklijk besluit omschreven bevoegdheid tot het verlenen van geldelijke uitkeringen een discretionair karakter heeft, zodat een besluit, inhoudende dat zodanige uitkering niet wordt verleend, moet worden getoetst aan algemene rechtsbeginselen, c.q. algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Evenmin als de eerste rechter heeft de Raad in hetgeen van de zijde van eiser is aangevoerd of anderszins grond kunnen vinden om aan te nemen dat door het bestreden besluit enig beginsel als vorenbedoeld geschonden zou zijn. Ook de Raad is, lettende op de te dezen getroffen regeling zoals deze in het hierboven geciteerde gedeelte van de brief van de Inspectie der invoerrechten en accijnzen te 's-Gravenhage d.d. 14 september 1972 is weergegeven, welke regeling aan eiser bekend kon zijn, van oordeel dat eiser, door einde 1971 in de Bondsrepubliek met belastingfaciliteiten een auto te kopen, het risico nam dat hij bij terugkeer in Nederland alsnog de belasting waarop die faciliteiten betrekking hadden verschuldigd zou zijn.

Voor een redelijke verwachting van eiser dat hij niet binnen twee jaar naar Nederland zou worden teruggeplaatst, was bepaald onvoldoende grond aanwezig, zeker nu eiser voor een opleiding tot wachtmeester in aanmerking wilde komen en hij rekening diende te houden met de mogelijkheid dat die opleiding binnen twee jaar nadat hij zich de auto had aangeschaft, zou beginnen.

Verder is namens eiser gesteld, dat door het bestreden besluit het gelijkheidsbeginsel zou zijn geschonden doordat ten aanzien van gehuwden een andere gedragslijn zou zijn gevolgd. Van de zijde van gedaagde is hier tegenover gesteld, dat aan gehuwden nimmer uitstel van deelneming aan een opleiding wordt gegeven teneinde hen in de gelegenheid te stellen belastingvrij een auto te kunnen invoeren; wel wordt aan gehuwden met een gezin ter plaatse veelal uitstel van deelneming aan de opleiding gegeven, maar dit geschiedt dan om redenen van dienstbelang; het resultaat daarvan is inderdaad dat gehuwden tengevolge van het hun verleende uitstel hun auto bij terugkeer in Nederland belastingvrij kunnen invoeren, maar dit is een bijkomstige omstandigheid, waarop eiser zich niet met vrucht kan beroepen. De feitelijke gegevens uit dit betoog van de zijde van gedaagde als juist aanvaardende is de Raad van oordeel dat van een schending van het gelijkheidsbeginsel wegens achterstelling van eiser bij

gehuwden niet kan worden gesproken.

Eveneens verwerpt de Raad het van de zijde van eiser gedane beroep op de gedragslijn, gevolgd ten aanzien van een marechaussee die in verband met een gepleegde verkeersovertreding uit de Bondsrepubliek naar Nederland werd teruggeplaatst. Weliswaar is aan die marechaussee een tegemoetkoming verleend in de kosten verbonden aan de invoer van zijn auto naar Nederland, maar dit is geschied, naar van de zijde van gedaagde is medegedeeld, om een dubbele ,,bestraffingv van die marechaussee te voorkomen. Een zodanige bijzondere omstandigheid doet zich in dit geval niet voor, zodat tussen het door eiser bedoelde en het thans aan de orde zijnde geval een zodanig verschil bestaat, dat van een ongelijke behandeling van gelijke gevallen niet kan worden gesproken.

Ook overigens is de Raad niet gebleken van enige omstandigheid op grond waarvan het bestreden besluit niet in stand zou kunnen blijven.

Het beroep is derhalve bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd.

III. BESLISSING

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personalia

Onze vaste medewerker DR. J. R. STELLINGA is op eigen verzoek per 1 september j.l. ontslag verleend als lid van de Raad van State, zulks onder gelijktijdige benoeming tot Staatsraad in buitengewone dienst.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. B. B. ***Klooster,*** Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. S. W. P. ***C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat 11 te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. ***E.*** H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Jhr. Mr. ***Th.*** W. ***van den Bosch,*** bijzonder hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam, Res. Luit.-kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Prof. Mr. J. M. ***van Bemmelen,*** Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. ***Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. J. R. *Stellinga*, Staatsraad i.b.d.

WUZE VAN UITGAAF:

Het ***A4.R.T.*** verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van *f* 100,— per aflevering, benevens 10 present-exemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tydschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
oktober 1975

Aflevering
9

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. A. J. T. Dörenberg. Rechts- en belangenbescherming van militairen 489

Strafrechtspraak

Opzettelijke ongehoorzaamheid van kapitein-arts mbt. dienstbevel in uniform dienst te doen en zich te melden voor een studietest. (W.M.Sr. art. 114) 507

Toegangsweg tot Generaal Spoorkazerne vormt geen uit/inrit; normale voorrangsregel geldig; vrijspraak. (RVV. art. 16). 510

Onder invloed van alcohol in Duitsland een auto bestuurd en een voetganger aangereden waardoor deze ernstig werd verwond. (W.M.Sr. art. 162; W.Sr. art. 308) 513

Slaan met een wapenstok; mishandeling en verboden wapenbezit. (W.Sr. art. 300; Wet van 9–5–1890 S. 81, art. 1) 517

Wachthebbende verlaat zijn wacht en weigert daarnaar terug te gaan; bovendien geweigerd de houding aan te nemen bij het strijken van de vlag. (W.M.Sr. art. 114,129). 521

Administratieve rechtspraak

Voormalig dpl. wachtmeester maakt aanspraak op invaliditeitspensioen; de tijd door hem doorgebracht in de Opbouwdienst geldt niet als mil. diensttijd; zijn gevangenneming door de Sicherheitsdienst betekende niet terugvoering in krijgsgevangenschap. (Verordening 1940/71 van 3–7–1940 art. 1; Pensioenwet landmacht 1922 art. 28) 525

Gewezen dienstplichtige met aangeboren rugafwijking, in werkelijke dienst in de jaren 1937/40, verzoekt toekenning van een mil. invaliditeitspensioen. De C.R. aanvaardt noch blijvende verergering van de rugklachten, noch tijdelijke verergering als gevolg van bijzondere, zeer nadelige invloeden van de uitoefening van militaire dienst. (Pensioenwet landmacht 1922, art. 2) 529

Beroep van sergeant-machinist tegen een beoordeling door CZM gedeeltelijk gegrond verklaard. Desbetreffend besluit door C.R. vernietigd; het daaraan ten grondslag liggende, schriftelijk voortgezette onderzoek wordt als onvoldoende aangemerkt. (Voorschr. conduiterapporten; Voorschr. betr. adm. beroep, art. 3) 534

Opmerkingen en mededelingen

Administratieve maatregelen naast straffen 542

Personalia 544

BIJDRAGEN

Rechts- en belangenbescherming van militairen

door

Mr. A. J. T. DÖRENBERG, majoor KLu

(Voordracht op 30 mei 1975 gehouden voor de Militair Rechtelijke Vereniging)

ALGEMENE INLEIDING

Bij de voorbereiding van deze voordracht viel, enkele weken geleden, mijn oog op enkele vrijwel gelijktijdig verschijnende kranteberichten.

Eén daarvan hield in, dat in een studierapport van de Nederlandse Orde van Advocaten ingrijpende voorstellen zijn gedaan voor de rechtsbijstand aan on- en minvermogenden[1]).

Een ander bericht sprak van de instelling – door Staatssecretaris Hendriks van Volksgezondheid – van een werkgroep, die advies moet uitbrengen over de rechtspositie van psychiatrische patiënten[2]).

De krant van diezelfde dag – „je kunt de krant geen dag missen" – gaf een uitgebreide samenvatting van het tweejaarlijkse verslag van de Vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer. De commissie wil de taak van de B.V.D. beperken en geeft in overweging „een strakkere, minder ruimte voor willekeur latende" norm te ontwerpen voor het afwijzen op veiligheidsgronden van sollicitanten naar een vertrouwensfunctie bij de overheid[3]).

Algemeen verhoogde gevoeligheid voor onrecht

Zo maar een greep uit een veelheid van voorbeelden, die wijzen op een na de tweede wereldoorlog trendmatig toegenomen gevoeligheid voor als onrecht ervaren .toestanden en behandelingen, èn op een verhoogde, praktisch gerichte strijdbaarheid voor het verkrijgen of behouden van dat wat men juist en billijk oordeelt.

Dit is natuurlijk geen plotseling verschijnsel, maar een ontwikkeling. Ter verklaring daarvoor zou ik – zonder pretentie van volledigheid en

---

[1]) Rapport van de „Commissie-Boekman", getiteld „Van kosteloze rechtsbijstand „naar gefinancierde rechtshulp"; uitgave van de Nederlandse Orde van Advocaten, 't Hoenstraat 1, 's-Gravenhage.

[2]) Stct. 1975, nr. 92, blz. 3 en nr. 93, blz. 5. De werkgroep moet o.m. de vraag beantwoorden of bij de psychiatrische ziekenhuizen een beklagcommissie moet worden ingesteld.

[3]) Tweede Kamer, Zitting 1974-1975, 13405, nr. 1, blz. 3, d.d. 15 mei 1975.

specifieke deskundigheid mijnerzijds — willen noemen:

— In de eerste plaats, de reactie op de oorlogsjaren, waarin de meest elementaire rechten met voeten werden getreden; een toestand die helaas in sommige delen van de wereld nog steeds voorkomt, en waarmee wij door de massamedia indringend worden geconfronteerd.

— Verder, het feit dat juist het gebruik van de massacommunicatiemedia — en ook de explosieve deelname aan het voortgezet onderwijs — tot gevolg hebben gehad dat grote bevolkingsgroepen, die voordien als makke schapen de traditionele leiders volgden, tot een hogere graad van maatschappelijk bewustzijn kwamen, en daardoor tot een meer onafhankelijke en kritischer houding tegenover gevestigde ideeën, instituten en autoriteiten.

— Ook de toenemende druk van de bevolkingsdichtheid, de voortgaande consumptiedrang en prestatiedwang, het schaars worden van elementaire zaken als rust, ruimte, zuivere lucht, helder water, en — in samenhang met dit alles — het voortdurende toenemende, centraliserende overheidsingrijpen, zijn oorzaak van irritaties en frustraties en dus van rechts- en belangenconflicten.

— Te zelfder tijd is de macht van het getal — natuurlijk niet ontdekt, maar — méér operationeel gemaakt, door bundeling in belangenorganisaties, pressiegroepen en actiegroepen, die zich gretig bedienen van pers, radio en t.v.

Verwante ontwikkelingen in het particuliere bedrijfsleven

Ook in de arbeidsverhoudingen in Nederland zijn corresponderende ontwikkelingen aanwijsbaar.

Ik noem maar:

— het vormen van krachtige vakorganisaties, die een flinke partij kunnen meeblazen in het overleg — niet altijd een harmonisch concert — met de regering en de werkgeversorganisaties;

— het streven naar meer medezeggenschap in de bedrijven, zowel in de leiding daarvan (werknemerscommissarissen, ondernemingsraden) als op de werkvloer (werkoverleg, bedrijvenwerk);

— de voorgenomen invoering van een wettelijk geregeld collectief beroepsrecht tegen kennelijk onredelijke beslissingen van de ondernemingsleiding[4]), en

— de in 1967 door de I.L.O. (International Labour Organisation) gedane aanbeveling om regelingen te treffen teneinde individuele klachten van werknemers via daartoe geëigende procedures binnen de onderneming op te lossen[5]).

---

4) **Tweede Kamer, Zitting 1974-1975, 13350 (1-3), d.d. 13 maart 1975.**

5) **51ste zitting, 29 juni 1967, aanbeveling 130.**

Ontwikkelingen in de overheidssector

Hoe liggen die kwesties nu voor het overheidspersoneel? Ontegenzeggelijk is er een groeiende gelijkenis aanwijsbaar tussen de positie van de particuliere werknemers en die van het overheidspersoneel; en dit zowel wat de aard van de activiteiten betreft (m.n. administratieve en technische functies in de uitvoerende sfeer), als wat de inhoud van de rechtspositie aangaat (trendbeleid, stakingsrecht). Zelfs is er een groeiende overeenkomst wat betreft de wijze van tot stand komen van de arbeidsvoorwaarden. En zeker gaat, inhoudelijk gezien, het onderhandelen van de vakcentrales en het overleggen van de ambtenarencentrales naar elkaar toegroeien, wanneer de ambtenaren stakingsrecht krijgen[6]).

Afbakening van het onderwerp

Toch zijn er ook nog belangrijke verschillen in de respectieve posities[7]). Op één daarvan, namelijk de jurisdictiekwestie, zal ik, tegen de achtergrond van de zojuist geschetste ontwikkelingen, nader ingaan. Ik wil dan met u bezien:

— hoe het op dit moment staat met de rechts- en belangenbescherming van de Nederlandse militairen, en

— welke veranderingen in de desbetreffende regelingen te verwachten en wenselijk zijn.

Daarbij zal ik nu en dan „over de grenzen" kijken; binnen Nederland naar de burgerlijke overheidssector en het particuliere bedrijfsleven; buiten Nederland, door aandacht te schenken aan — in de eerste plaats — de Duitse Bondsrepubliek en — terloops — aan de Scandinavische landen.

Alvorens op het hoofdthema — zijnde de repressieve rechts- en belangenbescherming, of, anders gezegd, het individuele klachtrecht — over te gaan, wil ik nog enkele daarbij aansluitende opmerkingen maken.

Het gebied dat wordt bestreken door het begrippenpaar „rechtsbescherming" en „belangenbescherming" is zeer ruim. Onder „rechtsbescherming" wil ik verstaan: bescherming tegen formeel onjuist handelen,

---

[6]) Vgl. Dr. A. van Braam: Ambtenaren en bureaucratie in Nederland; diss. Utrecht **1957,** blz. **117** e.v.; Mr. **N.** E. H. van Esveld: Arbeidsrecht en ambtenarenrecht; in „Hedendaags arbeidsrecht", N. Samsom, Alphen aan de Rijn, **1966,** blz. **82-111;** Dr. Th. **A.** M. van der Horst: Ambtenaar en grondrechten; diss. Amsterdam V.U., N. Samsom, Alphen aan de Rijn, **1967,** blz. **178** e.v.; Mr. **T.** Koopmans: De overheid als werkgeefster; Weekblad voor privaatrecht, notarisambt en registratie, **1970,** nr. **5067,** blz. **41-46;** Dr. A. **J.** D. Seelen: De werkstaking van ambtenaren, diss. Nijmegen, Vuga-boekerij, 's-Gravenhage, **1967,** blz. 244 e.v.

7) Koopmans noemt als zodanig in zijn in noot **6** vermelde artikel (zonder daarmee zelf volledig in te stemmen): de stabiliteit van de dienstbetrekking, de meerdere geneigdheid van de overheid om gelijke individuele gevallen ook gelijk te behandelen, het specifieke „ethos" van hen die openbare dienst verrichten en ook het verschil in rechtsbescherming.

d.w.z. handelen zonder bevoegdheid, in strijd met een bevoegdheid, met misbruik van een bevoegdheid, of in strijd met — andere — wettelijke voorschriften. Onder „belangenbescherming" wil ik verstaan: bescherming tegen materieel onjuist handelen, dus onzorgvuldig, onbehoorlijk handelen of nalaten, voorzover dat niet formeel onrechtmatig is[8]).

Een belangrijke onderscheiding in de rechts- en belangenbescherming is nog die in preventieve en repressieve bescherming. De laatste tijd kan men een toenemende interesse waarnemen voor bescherming in de preventieve sfeer[9]). Ik onderschrijf het grote belang daarvan, zowel wanneer het betreft de voorbereiding van individuele beschikkingen als die van algemene maatregelen en voorschriften. Voor de krijgsmacht is daarin wat betreft het totstandkomen van rechtspositievoorschriften en personeelsbeleidslijnen op bevredigende wijze voorzien door middel van het instituut van het georganiseerd overleg[10]). De regelingen voor het overleg op onderdeelsniveau worden, na een experimenteerperiode van enkele jaren, thans opnieuw geformuleerd. Daarbij zal aandacht moeten worden besteed aan een verbetering van de samenhang tussen de diverse bestaande overlegvormen (het functioneel-hiërarchisch overleg, het onderdeels-

---

[8]) Cf. Mr. C. de Gooijer: De rechts- en belangenbescherming van de burger in de samenleving van burger en bestuur; preadvies voor de „Administratieve dagen" te Brussel gehouden op 8 en *9* juni *1972;* gepubliceerd in „Bestuurswetenschappen", *1972,* nr. *3,* blz. *123.*

[9]) Zie R. Bekker: Preventieve rechtsbescherming; Ars Aequi, XX (1971), blz. *1-10.* Voorts, het Rapport van een Commissie uit de Vereniging voor Administratief Recht belast met het ontwerpen van een wet houdende algemene bepalingen van administratief recht, Geschriften V.A.R. LXXII, H. D. Tjeenk Willink B.V., Groningen, *1974;* de artikelen *5* en *6* van het desbetreffende wetsontwerp verplichten het betrokken overheidsorgaan ertoe de belanghebbenden bij de voorbereiding van de te hunnen aanzien te nemen beschikkingen te betrekken resp. hen daarover te horen. Naast andere beperkingsmogelijkhedenopent art. *23* van het ontwerp de mogelijkheid om bij a.m.v.b. bepaalde beschikkingen van de „hoorverplichting" uit te zonderen. Vergelijkbare aanbevelingen voor een wettelijke regeling ten aanzien van enkele categorieën van beschikkingen zijn gedaan in het op *7* mei *1974* aan de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne uitgebrachte (en bij dit ministerie verkrijgbare) Rapport van de Werkgroep inspraak en beroep milieuhygiëne. Voor een vergelijkende bespreking van de rapporten van de „werkgroep Van Maarseveen" en de „werkgroep Duk" zie mr. *G.* J.M. Cartigny: Preventieve rechtsbescherming bij beschikkingen; Sociaal Maandblad Arbeid, juni *1975,* blz. *382-388.* Inmiddels heeft de regering, bij brief van de Minister van Binnenlandse Zaken, d.d. *24* juni *1975, N.* G75/U186 (Tweede Kamer, Zitting *1974-1975, 13472,* nr. *1),* aangekondigd dat zij in de voorstellen tot wijziging van de Grondwet de opdracht tot vaststelling van algemene bepalingen van bestuursrecht zal opnemen.

[10]) Een beschrijving van het militair georganiseerd overleg-nieuwe stijl is gegeven in een artikel van schrijver dezes, gepubliceerd in M.R.T. LXVIII (1975), blz. *313-319.*

overleg en het georganiseerd overleg)[11]). De mogelijkheden tot het betrekken van de belanghebbende militairen bij de voorbereiding van individuele beschikkingen zijn nog niet stelselmatig onderzocht, hoewel er bemoedigende tekenen van goede wil zijn, zoals:

— de individuele benadering van personeelsleden, betrokken bij inkrimping van KLu-onderdelen in Duitsland, en de

— „belangstellingsregistratie" bij de KL.

Een uitputtend onderzoek naar reële verdere mogelijkheden op dit stuk is aan te bevelen[12]).

Voor het realiseren van een goede preventieve rechts- en belangenbescherming is, naast wettelijke voorschriften en institutionele kaders, uiteraard van veel belang het kunnen uitoefenen van de grondrechten van vrijheid van drukpers, vereniging en vergadering. Zonder hier verder op in te gaan, wil ik in dit verband wijzen op de grote betekenis van de zojuist in het militair georganiseerd overleg behandelde „Voorlopige algemene „aanwijzingen inzake de uitoefening van bepaalde grondrechten door „militairen"[13]). Mijns inziens biedt deze voorlopige regeling — mits door alle betrokkenen naar de geest gebruikt — ruimschoots — en tevens op een voor de krijgsmacht als organisatie aanvaardbare wijze — de gelegenheid voor meningsvorming en meningsuiting door militairen als staatsburger in het algemeen en ook met het oog op de behartiging en bescherming van specifieke belangen in hun bijzondere (arbeids)verhouding tot de overheid. Deze regeling zou wel eens als katalysator kunnen gaan dienen voor overeenkomstige regelingen in de sector van het burgerlijk overheidspersoneel en in het bedrijfsleven. Au fond bestaan daar dezelfde

---

[11]) Voor uitvoerige analyse van, kritiek op en voorstellen tot verbetering van het bestaande „stelsel" zie J. Smit en J. **A.** W. M. Cornelissen: Overleg en overlegstructuren in de Koninklijke Landmacht; Militaire Spectator, **142 (1973),** nrs. **3, 4** en **5.**

[12]) Een belangrijke eerste aanzet is gegeven met het rapport „Beroepsmilitairen geven „hun mening — Een rapport over het werk- en leefklimaat van het vrijwillig dienend „personeel van de KL"; uitgave van de Afdeling Sociaal-psychologische Zaken van de Dienst Opperofficier Personeel KL, april **1974,** blz. 38 en **39** en **66** t/m **70.** Van alle vrijwillig dienenden vindt **86** % dat men méér kansen moet krijgen om in de één of andere vorm (veel) meer actief deel te nemen aan de besluitvorming over onderwerpen waar men (categoraal of individueel) belang bij heeft. Vergelijk hiermee de uitspraak „Je hebt vaak het gevoel dat je weinig hebt in te brengen in de KLu in de dingen die „je aangaan", onderschreven door **64** % der geënquêteerde beroepsonderofficieren en **63** % der beroepskorporaals, blijkens het rapport „Onderzoek naar de beroepsonder- „officier in de KLu"; uitgave van de Afdeling bedrijfspsychologie en -sociologie van de Dienst Opperofficier Personeel KLu, oktober **1972,** blz. **33,** onderscheidenlijk het van dezelfde dienst afkomstige rapport „Eerste resultaten van een onderzoek onder „beroepskorporaals van de Koninklijke Luchtmacht", augustus **1972,** blz. **6.**

[13]) Inmiddels zijn deze „voorlopige aanwijzingen" door de Minister van Defensie vastgesteld en van kracht verklaard m.i.v. 1 september **1975** (beschikking van **10** juli 1975, nr. **389.** 269/6W).

behoeften en problemen — en geldt daar dezelfde Grondwet — maar — zoals wel méér het geval is — alleen voor de militairen moet ,,het" allemaal precies geregeld worden![13a])

INDIVIDUEEL KLACHTRECHT

Dan zal ik nu overgaan tot de vergelijkende bespreking van het individueel klachtrecht van werknemers in de particuliere sector en in de overheidssector, met name in de krijgsmacht. Gezien de gestelde tijdgrens zal dit helaas moeten gebeuren met weglating van een beschouwing over het specifieke klachtrecht ter zake van disciplinaire sancties.

Nederland, particuliere sector

Het is niet toevallig dat het klachtrecht in Nederland zo actueel is. Ik noemde in mijn inleiding al enkele achtergronden van dit verschijnsel. Er is ook een samenhang met collectieve rechts- en belangenbescherming biedende regelingen, zoals die van het enquêterecht en toekomstige beroepsrecht van de ondernemingsraden, regels voor jaarverslagen, voor het totstandbrengen van fusies enz.

In een in 1965 uitgebracht rapport van de International Labour Organisation worden als argumenten voor een goede regeling van het klachtrecht genoemd[14]):

— het bevorderen en handhaven van goede arbeidsverhoudingen;

— het voorkomen van onrust, ontevredenheid, een laag moreel, met als gevolg een beperkte inzet van de werknemer;

— bevordering van een hoge graad van efficiency en beter management;

— het verschaffen van voldoening aan de werknemer, doordat hij zich kan uiten en recht gedaan kan krijgen; en

— het ook binnen de onderneming uitvoering geven aan het grondrecht van petitie.

Nogal uiteenlopende motieven, die wij allen vermoedelijk zonder bezwaar zullen onderschrijven.

Ter uitvoering van de ter zake in 1967 door de I.L.O. aangenomen aanbeveling 130, wordt thans in Nederland onder auspiciën van de S.E.R.

[13a]) Voor burgerlijke ambtenaren bestaat op dit stuk slechts een vanwege zijn vaagheid nogal bekritiseerde, maar door de Tweede Kamer zonder veel tegendruk aanvaarde ,,Aanwijzing inzake ambtelijk optreden (extern)", vastgesteld bij besluit van de minister-president van 21 juli 1972 (Bijl. Hand. II, zitting 1971-1972 nr. 11925). Voor de privaatrechtelijke arbeidsverhoudingen zie ,,De schrijvende werknemer", Intermediair 1973 nrs. 35 en 36, en de daar genoemde schaarse literatuur.

[14]) ILO-Rapport VII: Examination of grievances and communication within the undertaking; Genève, International Labour Office, 1965, blz. 8.

een regeling van het klachtrecht voor de particuliere werknemers voorbereid. Aan het in oktober 1972 uitgegeven verslag van een in dat kader gehouden voorlopige onderzoek ontleen ik het volgende[15]).

In slechts 3 van de 15 onderzochte ondernemingen bestond zoiets als een geformaliseerde klachtenopvang, en wel voor specifieke kwesties zoals: disciplinaire maatregelen, indeling in loongroepen, en beoordelingen. Algemene klachtenprocedures kende geen enkel van de betrokken bedrijven (waaronder toch K.L.M., Shell-Nederland, Bruynzeel Zaandam). In de praktijk pleegt de directe chef klachten af te doen, zogezegd „zonder enigerlei vorm van proces". Soms houdt de personeelsdienst zich met klachten-oplossing bezig. De vakbonden en de ondernemingsraden spelen ook nog een rolletje daarbij.

Volgens de bedrijfsleidingen waren er trouwens niet veel klachten. Maar uit interviews met de werknemers bleek dat veel klachten niet worden geuit, hetzij

- omdat er geen duidelijke weg voor is;
- omdat men geen vertrouwen heeft dat het wat uithaalt; en zelfs
- uit vrees voor represailles.

Interessant is verder, dat er weinig klachten waren over het niet of onjuist toepassen van geldende regelingen, maar juist veel klachten over

- onjuist geachte regelingen als zodanig (bijv. betreffende beloningssystemen, promoties, ploegindeling e.d.), en over
- feitelijke situaties (aard van het werk, accommodatie, stijl van omgaan en leiding geven)[16]).

Ook bleek het moeilijk een scherpe scheiding te maken tussen individuele en collectieve klachten. Een individuele klacht kan een groepsbelang of algemeen gevoeld bezwaar signaleren.

Deze terreinverkenning leidde tot de conclusies:

- dat er méér onderzoek moest worden gedaan;
- dat er algemene regels moeten komen voor de behandeling van individuele en van collectieve klachten, waarbij moet(en) worden bepaald:
  - welke functionarissen of instanties bevoegd zijn;
  - de procedures;
  - het karakter van de in beroep gedane uitspraak, en

---

15) Drs. H. P. W. Schmitz en mr. G. Laenen: Klachtrecht voor individuele werknemers; gezamenlijke uitgave van de (inmiddels opgeheven) Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Vakcentrales (Utrecht) en de Commissie Opvoering Productiviteit van de S.E.R. ('s-Gravenhage).

16) De in noot 12 vermelde KL- en KLu-rapporten bevatten m.i. gegevens die een significante overeenkomst hiermee vertonen.

— een eventueel hoger beroep, intern of extern[17]).

Wij dienen de onderzoeken en ontwikkelingen in de particuliere sector nauwlettend te volgen en ten minste de resultaten van in de krijgsmacht gehouden onderzoeken daarmee te vergelijken. Toch meen ik ook zonder dat al te mogen stellen dat, wat het individuele klachtrecht betreft, het overheidsperosneel aanzienlijk beter af is dan de particuliere werknemers. Daarbij moet worden bedacht dat, buiten het ontslagrecht, het commune arbeidsrecht in praktijk weinig of geen bruikbare middelen biedt tot redres van onjuist geachte beslissingen c.q. handelingen van de werkgever ten aanzien van de individuele werknemer[18]).

Nederland, overheidssector

Daarentegen kan de ambtenaar — ook de militaire ambtenaar — tegen elk besluit, elke handeling en elke weigering om te besluiten of te handelen, door een administratief orgaan te zijnen aanzien genomen, verricht of uitgesproken, beroep instellen bij de ambtenarenrechter, althans indien hij daardoor rechtstreeks in zijn belang is getroffen. Ingevolge de Ambtenarenwet **1929** en de Militaire Ambtenarenwet **1931** kan dus een onafhankelijke rechter — in beginsel in twee instanties — oordelen over zeer uiteenlopende aantastingen van rechten en belangen van ambtenaren. Want, ofschoon als vuistregel kan worden gesteld dat de rechter zich beperkt tot rechtmatigheidsvragen, terwijl het administratief beroep zich (tevens) in laat met doelmatigheids- en behoorlijkheidsvragen, heeft de rechtspraak van de ambtenarenrechter zich zodanig ontwikkeld, dat die niet alleen bescherming geeft tegen formeel onjuist handelen, maar ook tegen materieel onjuist handelen.

Deze ontwikkeling is mogelijk geworden doordat de Centrale Raad van

---

17) Inmiddels zijn op **13** juni **1975** ook de resultaten van het nader onderzoek (bij 93 bedrijven, landelijk gespreid over tien bedrijfstakken) gepubliceerd in het rapport „Onvrede en klachten van werknemers". Een samenvatting daarvan is door de Commissie Opvoering Produktiviteit van de S.E.R. uitgegeven onder de titel „Klacht en „onmacht". Daaraan ontleen ik vanwege hun belangwekkendheid, de volgende gegevens: Ongeveer **eenderde** tot de helft van de werknemers heeft onvrede met bestaande regelingen respectievelijk werkomstandigheden. Toch komen de werknemers maar in een kwart van die gevallen met klachten. De helft daarvan wordt ingediend bij de directe chef, een kwart bij de bedrijfsleiding, kleine aantallen bij de afdeling personeelszaken, de ondernemingsraad of de vakbond. Ongeveer een derde deel van de ingediende klachten wordt „in eerste instantie" opgelost. De rest wordt doorverwezen, waarbij ongeveer de helft van de klachten „onder de tafel" raakt. Bijgevolg bestaan er tussen werknemers en leidinggevenden grote meningsverschillen over het totale percentage der opgeloste klachten (13 versus **57).** De in het rapport aanbevolen klachtenregeling zou moeten bevatten: een eerste behandeling in de hiërarchieke lijn; eventueel een tweede instantie daarbuiten; bijstand van de klager door een vertrouwensman, die hem blijft informeren over de stand van de behandeling; bescherming van de klager tegen represailles.

18) Aldus ook Koopmans in zijn in noot *6* vermelde artikel, blz. 44.

Beroep — incidenteel reeds in de dertiger jaren, maar bij wijze van constante jurisprudentie vanaf het midden van de jaren vijftig — tot de voor hem wettelijk als toetsingsnorm gestelde algemeen verbindende voorschriften ook is gaan rekenen algemeen rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Deze hebben voor de ambtenarenrechter dus rang van wet, terwijl in het privaatrecht aan de norm van de goede trouw slechts de werking van aanvullend recht wordt toegekend[19]).

Als belangrijkste der vorenbedoelde algemene beginselen noem ik: rechtsgelijkheid, zorgvuldigheid, redelijke afweging van in aanmerking komende belangen, afwezigheid van willekeur, bescherming van rechtens opgewekt vertrouwen, een motivering die het besluit kan dragen. Door toepassing van die normen heeft de ambtenarenrechter zijn toetsing ontwikkeld van „zo moeten volgens de regels" naar „zo behoren, ook buiten „de regels om". Ook de speelruimte voor discretionaire beslissingen vermindert daardoor, hetgeen het bestuur wel eens bemoeilijkt, maar de justitiabelen ten goede komt, en daarom — mits de rechter niet al te ver op de stoel van de administratie gaat zitten — moet worden aanvaard[20]).

Toch kan de ambtenarenrechter geen uitkomst bieden bij alle typen van klachten, die ik zo straks heb genoemd. Tegen wettelijke voorschriften als zodanig is, gelet op artikel 58, vierde lid, van de Ambtenarenwet 1929, geen beroep mogelijk. Andere ontvankelijkheidscriteria, die de beroepsmogelijkheid — volgens artikel 3, eerste lid, en artikel 24, eerste lid, van genoemde wet — beperken, zijn:

— dat er sprake moet zijn van een administratief orgaan, dat handelde — of verzuimde dat te doen — ten aanzien van de klager; en

— dat de klager rechtstreeks in zijn belang moet zijn getroffen, dat wil zeggen: materieel of immaterieel inderdaad gelaedeerd is.

Klachten over onheuse bejegeningen, afkeurende uitspraken van superieuren acht de ambtenarenrechter niet ontvankelijk, wanneer deze geen

---

19) Voor literatuur over de ontwikkelingsgeschiedenis en de toepassing van algemene rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur zie: preadviezen Prof. dr. I. Samkalden en Prof. mr. G. J. Wiarda: Algemene beginselen van behoorlijk bestuur; Geschriften V.A.R., XXIV, 1952; preadvies van drs. Th. A. M. van der Horst; Toepassing van algemene rechtsbeginselen in de administratieve jurisprudentie, uitgave van het Instituut voor Bestuurswetenschappen, 's-Gravenhage, 1961; mr. E. H. Nuver e.a.: Het burgerlijk ambtenarenrecht, boek III, par. 7; Vuga-boekerij, 's-Gravenhage; Rapport van de commissie algemene bepalingen van administratief recht; H. D. Tjeenk Willink, Groningen, 4e druk 1973, blz. 148 e.v.

20) Vgl. mr. C. W. A. Timmermans: De administratieve rechter en beoordelingsvrijheden van bestuursorganen; diss. Leiden; Uitgeverij Acco, Leuven, 1973, en de bespreking daarvan door prof. mr. J. G. Steenbeek, in het Rechtsgeleerd Magazijn Themis, 1975/1, blz. 66 e.v. In dit verband verdient ook vermelding een van 1971 daterende helaas niet gepubliceerde doctoraalscriptie van de majoor van de Militair Juridische Dienst, mr. P. de Rijk: De ambtenarenrechter en de discretionaire bevoegdheden van de administratie in het materiële ambtenarenrecht.

rechtsgevolgen hebben. Tegen voorbereidende administratieve handelingen (b.v. adviezen, aanbevelingen, rapporten, uitslagen van onderzoeken) — die in feite de uitslag van de formele beslissing zo goed als geheel kunnen bepalen — bestaat veelal geen rechtstreeks beroep. Ook feitelijke situaties van algemene aard zullen mijns inziens als regel niet vatbaar zijn voor individueel beroep op de ambtenarenrechter[22]).

Voor vorenbedoelde, door de ambtenarenrechtspraak niet bestreken individuele klachten bestaan, wanneer het burgerambtenaren betreft, in het algemeen geen geformaliseerde interne procedures.

Nederland, militairen

Voor militaire ambtenaren ligt dat, althans voor een deel, gunstiger. Naast het beroep op de ambtenarenrechter bestaat voor hen immers de mogelijkheid van beklag ex artikel 9, vierde lid, van het Reglement betreffende de Krijgstucht (RK), wegens een krenkende of onbillijke behandeling ondervonden van een meerdere (dus: elke meerdere, ook die welke geen administratief orgaan is), en voorts het beklag op grond van artikel 7 van de Wet op de Krijgstucht, juncto 13 RK, wegens een van een meerdere ontvangen bevel.

Van deze mogelijkheden wordt — voor zover mij bekend, openbare bronnen ter zake zijn er niet — weinig resp. nauwelijks gebruik gemaakt, althans door militaire ambtenaren. Voor dienstplichtige militairen, die geen toegang hebben tot de ambtenarenrechter, kan het beeld anders zijn. Van de verschillende rapporten die in de afgelopen jaren door de sociaal-psychologische diensten van de landmacht en de luchtmacht zijn uitgebracht over de opvattingen omtrent het werk- en leefklimaat, bevat er slechts één een rechtstreekse vraag op dit stuk. In het KL-rapport „Beroepsmilitairen geven hun mening" (zie noot 12) komt de vraag voor: „Vindt U dat er voldoende mogelijkheden bestaan om in het geval van een onbillijke behandeling door de organisatie ook binnen de KL een

---

[21]) Zie de beschouwingen en de jurisprudentie terzake van het „rechtstreeks in zijn „belang getroffen" zijn, vermeld in „Het burgerlijk ambtenarenrecht", Boek V, hoofdstuk B, par. 1 c en par. 4 c.

[22]) In de rapporten van de S.W.O.V. en de C.O.P., vermeld in de noten 15 en 17, is het begrip „klacht" gedefinieerd als: „een verwoording van onvrede, die duidt op een „verwerping van de bedrijfssituatie op basis van de persoonlijk ervaren onbillijkheid of onrechtvaardigheid van deze situatie." Deze definitie bestrijkt een aanzienlijk ruimer terrein dan dat, wat wordt begrensd door de ontvankelijkheidscriteria van de huidige Ambtenarenwet 1929. Er moge daarom aan worden herinnerd dat de Staatscommissie Dresselhuys (1917-1919) beoogde bescherming van de ambtenaren tegen alle onrecht, zowel tegen onrechtmatige als tegen niet in strijd met het geschreven recht zijnde, maar toch onbillijke behandelingen. In artikel 108 van het op het rapport van de Staatscommissie stoelende „ontwerp-Heemskerk" (1920) was sprake van bescherming niet alleen tegen onwettige, maar ook tegen onredelijke besluiten. De uiteindelijke bepalingen van de A.W. 1929 vormden dus een belangrijke achteruitgang.

„oplossing te vinden?" Het blijkt dat **27** % van de geënquêteerden vindt van niet. Veel houvast hebben we daaraan echter niet.

Toekomstige regeling voor militairen

Welke ontwikkelingen zijn er nu te verwachten op het gebied van individueel klachtrecht voor militairen?

In de Memorie van antwoord bij de Nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht is meegedeeld, dat voor de zojuist besproken vormen van krijgstuchtelijk beklag geen plaats meer is in het tuchtrecht; ze moeten daarbuiten worden geregeld. De motivering is dat, wie bezwaard is over een ontvangen bevel, omdat dit een strafbaar feit dan wel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, daarvan aangifte kan doen bij het militaire openbaar ministerie resp. kennis kan geven aan de tot straffen bevoegde meerdere; en dat, wie zich anderszins in zijn belang getroffen acht door een bevel, zich kan beklagen wegens een onbillijke behandeling, waarvoor de militaire rechter niet de aangewezen instantie is[23]).

Indien men de door de regering gekozen definitie van het militair tuchtrecht aanvaardt, namelijk dat dit (slechts) een „stelsel van militaire „gedragsregels en van regels ter handhaving daarvan" is, dan vallen de vorenbedoelde beklagvormen inderdaad — per definitie — daar buiten. De Memorie van antwoord zegt niets over de vraag waar en hoe de nieuwe beklagprocedure dan wèl moet worden geregeld. Gegeven de traditionele, academische indeling in rechtsgebieden, kan die regeling geen andere plaats krijgen dan in het administratiefrecht, meer precies: in het rechtspositierecht.

Onbillijke behandeling

Dat tegen een onbillijke behandeling in de arbeidsverhouding tot de overheid aan de „werknemer" bescherming wordt geboden in de rechtspositionele sfeer, zal weinig tegenstand ontmoeten. Indien toch, herinner ik aan de zeer ruime uitleg die bij de parlementaire behandeling van de Ambtenarenwet **1929** is gegeven aan het begrip „belang"[24]). Gesteld werd, van regeringszijde:

„Het dekt naast materiële, min of meer omvangrijke schade, alle idëel „belang. Zeer denkbaar is de casuspositie, dat een ambtenaar, zonder „financieel nadeel te lijden, zich door enig besluit, enige handeling of „weigering van een administratief orgaan gekrenkt of achteruitgezet „gevoelt".

Toegegeven: de ambtenarenrechter heeft in zijn jurisprudentie de omvang van het begrip „belang", onder meer door wat gekunsteld aandoende redeneringen over de term „rechtstreeks getroffen" ingeperkt, maar de

---

[23]) **Tweede Kamer, Zitting 1973-1974, 11689, nr. 6, blz. 7,** r.k., **blz. 16,** r.k.

[24]) **Memorie van antwoord, Eerste Kamer, Zitting 1929-1930,** nr. **20,** 14a, **blz. 25,** l.k.

stelling dat in dit verband „onbillijke behandeling" en „besluit of handeling waardoor rechtstreeks in zijn belang getroffen" in elkaars verlengde — en beide in de rechtspositionele sfeer — liggen, laat zich verdedigen.

Ontvangen bevel

Voor het beklag over een ontvangen bevel ligt dat niet zo eenvoudig. Ik denk daarbij aan de beruchte problematiek van het dienstbevel, aan de relatie tussen de ongehoorzaamheid, die tot bestraffing leidt, en de uitvoering van een dienstbevel, gevolgd door beklag. Afzonderlijke behandeling, door de militaire rechter respectievelijk de ambtenarenrechter, kan tot uiteenlopende jurisprudentie leiden.

Niettemin, men kan het beklag over een ontvangen hevel ook zien als een species van het zojuist besproken algemeen beklag wegens een onbillijke behandeling. Vanuit de administratiefrechtelijke optiek kan het bevel van een militaire meerdere immers worden gezien als een „beschikking" of „besluit", zijnde een species van de „eenzijdige publiekrechtelijke rechtshandeling", of — nader gepreciseerd — als een „beschikking, „welke een verplichting schept om iets te doen, te laten (of te dulden)."[25]) En, voor zover het bevel niet betreft enig dienstbelang — zodat het geen dienstbevel is en deswege geen „besluit" als vorenbedoeld zou zijn — kan het uit administratiefrechtelijk oogpunt worden gekwalificeerd als een feitelijke „handeling", waartegen in beginsel ook beroep openstaat bij de ambtenarenrechter.

Ik herinner er in dit verband aan dat het rechtspositierecht voor de burgerlijke ambtenaren het tuchtrecht mede omvat, en dat in de Memorie van toelichting op het ontwerp van de Militaire Ambtenarenwet 1931 terecht is gesteld, dat het tuchtrecht het eerste stuk was van een goede rechtspositieregeling voor de militairen[26]).

Uitwerking van het regeringsstandpunt t.a.v. militairen

Aangenomen nu dat het beklag wegens een krenkende of onbillijke behandeling, met inbegrip van bevel, geregeld wordt in de rechtspositiereglementen, hoe zal dat dan het best kunnen gebeuren, en welke gevolgen zal dat hebben?

---

[25]) Zie de indelingen in onderscheidenlijk „Het rapport A.B.A.R.", 4e druk, blz. 5, en Prof. mr. C. W. van der Pot: Handboek van het Nederlandse Staatsrecht; W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle, 8e druk, 1968, blz. 378 e.v.

[26]) Bijl. Wand. II, Zitting 1930-1931, nr. 353, 2-3, blz. 3. In dit verband moge — aangezien de na de voordracht plaats gevonden hebbende discussie niet is vastgelegd — langs deze weg de strekking worden weergegeven van mijn beschouwing naar aanleiding van de toen door de kolonel (thans cominodore) mr. C. Mante gestelde vraag, of ik nog redenen zie voor een afzonderlijk(e regeling van het) militair tuchtrecht. Ik ben van mening dat het belangrijker is dàt het tuchtrecht goed geregeld is, dan wáár het is

Mijns inziens zal de regeling, die dan in de algemene rechtspositiereglementen moet worden opgenomen, erin moeten voorzien dat de eerste behandeling plaats vindt binnen het betrokken krijgsmachtdeel. De leiding van een organisatie moet billijkheidshalve de gelegenheid krijgen tot redres; interne behandeling biedt ook de kans op conflictoplossing met behoud of herstel van het vertrouwen tussen de klager en de leiding; rechtstreekse externe behandeling zou de betrokken instantie bovendien nodeloos belasten.27)

Eerste eis is dus: één interne fase. Tweede eis is: elementaire proceswaarborgen in die fase. De derde eis zou kunnen zijn: een tweede instantie, buiten de administratie, nl. de ambtenarenrechter. Door verstandige toepassing van de wettelijke ontvankelijkheidscriteria kan hij tegengaan dat hij voor futiliteiten wordt lastig gevallen. Wellicht kan het procederen om wissewasjes ook worden afgeremd door het invoeren van een hoger griffierecht en/of door een concretere omschrijving van het begrip „belang". Wel is het vervelend dat — gelet op artikel 3, tweede en derde lid, A.W. 1929 — zaken waarover intern is beslist (in een bij algemeen verbindend voorschrift geregelde, van elementaire proceswaarborgen voorziene administratieve beroepsprocedure, dan wel waarin is beslist na advisering door een krachtens algemeen verbindende voorschriften en volgens behoorlijke procedureregels werkende adviescommissie) daarna in eerste en enige aanleg moeten worden behandeld door de Centrale Raad van Beroep. Het is zeer wenselijk dat deze hinderlijke bepaling wordt geschrapt[28]).

---

neergelegd. Ik reken het militair tuchtrecht echter tot het rechtspositierecht, ook al is het niet, zoals in de burgerlijke overheidssector en de particuliere sector wèl het geval is, geregeld in een algemeen rechtspositiereglement resp. in de (collectieve) arbeidsovereenkomst. Wel vraag ik mij af, of het geen tijd wordt om in Nederland algemeiie wettelijke bepalingen, althans algemene beginselen, voor het tuchtrecht in de arbeidsverhouding in het algemeen, te ontwikkelen. In dat verband moet worden opgemerkt dat het militair tuchtrecht zich m.i. juist ontwikkelt in een richting die niet strookt met de door de Minister van Defensie overigens — en terecht — in rechtspositie-aangelegenheden bepleite „gelijkstellingsgedachte". Enerzijds: een lichter sanctiepakket en zwaardere procedureregels dan in de burgerlijke sfeer; anderzijds in de toekomst een verbod tot disciplinaire afdoening van strafbare feiten, een beperking die in de burgerlijke sector (zowel overheid, als bedrijfsleven en verenigingsleven), geheel (en ongecontroleerd) ontbreekt; ook in buitenlandse krijgsmachten bestaat, althans in de praktijk, nergens absolute scheiding tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke afdoening.

27) Vgl. de overeenkomstige aanbeveling in „Klacht en onmacht" (noot 17); voorts de bezwaarschriftenprocedures in: Algemene Wet inzake rijksbelastingen, art. 23-30; Wet administratieve rechtspraak bedrijfsadministratie, art. 30; Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen, art. 7; Wet rechtstoestand dienstplichtigen, art. 4; zie ook hierna de Duitse beklagregeling voor militairen.

28) Het bestaan ervan leidt tot minder gewenste informele „regelingen" van intern beroep of advisering door ad hoc commissies (zoals voor burgerambtenaren in geval van voorgenomen ontslag wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid).

Voor dienstplichtige militairen doet zich, wanneer de van 1971 (Stb. 231) daterende Wet rechtstoestand dienstplichtigen (W.R.D.) in werking treedt, de volgende situatie voor. Over beslissingen genomen krachtens die wet of uitvoeringsbepalingen van die wet kunnen zij zich beklagen: in eerste instantie d.m.v. een bezwaarschrift bij de Minister van Defensie of een door deze aan te wijzen functionaris; en vervolgens bij de ambtenarenrechter, en wel in twee instanties! Dat is méér — en mijns inziens zonder reden, méér — dan voor de militaire ambtenaren mogelijk is na een interne administratiefrechtelijke behandeling.

Deze voorzieningen betreffen dus beslissingen inzake in de W.R.D. genoemde rechtspositionele onderwerpen. Daarbuiten vallen dienstplichtkwesties en andere onbillijke behandelingen, inclusief bevelen. Wanneer dus het beklag ex artikel 9, vierde lid R.K. en dat ex artikel 13 R.K. uit het tuchtrecht worden gehaald, rijst de vraag: wat dan?

Voor dienstplichtigen zou men — volgens de van oudsher toegepaste methode — een ,,zelfstandige ministeriële regeling'' kunnen maken, los van de W.R.D. dus, en derhalve zonder de zojuist beschreven consequenties voor de beroepsgang. Ten opzichte van de lacuneuze tuchtrechtelijke regelingen die thans gelden, zou dat een belangrijke verbetering zijn. Echter ligt het in de lijn dat zelfstandige ministeriële regelingen een uitstervend ras zullen zijn, gezien de gelede regelgeving — wet, a.m.v.b., uitvoeringsm.b. — die voortaan toch voor de rechtspositie der dienstplichtigen het model zal zijn.

Regelt men het onderhavige beklag echter bij of krachtens een a.m.v.b., ter uitvoering van de in artikel 2 van de W.R.D. neergelegde verplichting tot regeling van de ,,andere rechten en verplichtingen'', dan is de — moeilijk te verteren — consequentie dat na de eerste interne behandeling van het beklag nog zouden volgen: een bezwaarschriftenprocedure, èn beroep op de ambtenarenrechter in twee instanties! Wetswijziging, in samenhang met de wettelijke herziening van het tuchtrecht, lijkt de uitweg te moeten zijn uit deze overdaad.

Een wat uitvoerige bespreking van deze kwesties leek mij verantwoord, omdat daarover nog te weinig wordt gedacht buiten de zeer kleine kring van ambtshalve betrokkenen. Ik wil echter nu overgaan tot een summiere vergelijking met enkele andere landen. Maar niet dan nadat ik — vermoedelijk met Uw instemming — heb geconcludeerd, dat de Nederlandse militair, nationaal gezien, over de bestaande en aanstaande mogelijkheden om zich individueel te beklagen zeker niet te klagen heeft[29]).

---

[29]) **Ter vergadering is in dit verband door de heer K. P. J. van Zijl de vraag gesteld of — mede gezien de grote aantallen en voorgenomen diensttijdverkorting — juist voor dienstplichtige militairen de beroepsgang in drie of vier instanties niet overdreven en irreëel lang is. Inderdaad acht ik, zoals ook gesteld, vier instanties zeker te veel van het goede. Bij een goede interne behandeling (hetgeen niet hetzelfde is als het gegrond ver-**

Duitse beklagregeling voor militairen

Als voorbeeld neem ik de Duitse Bondsrepubliek. De toepasselijke regeling is de „Wehrbeschwerdeordnung", 24 artikelen lang, samen meer dan 4 kleinbedrukte pagina's van het formaat A4![30])

Beklag is mogelijk, niet alleen over een onbillijke behandeling, inclusief een ontvangen bevel, maar ook over plichtsverzuim van kameraden (sic). Behalve deze „Truppendienstbeschwerde" kunnen er „Verwaltungs-„beschwerde" en „Statusbeschwerde" worden ingediend over rechtspositionele kwesties (m.u.v. beoordelingen, waarvoor een afwijkende regeling geldt).

Het beklag moet, na ten minste — „één nachtje slapen" en binnen 14 dagen, worden gedaan bij de autoriteit die bevoegd kan worden geacht het bezwaar weg te nemen, normaliter dus de betrokken tot straffen bevoegde meerdere of het naasthogere administratief orgaan. Bij de behandeling moet de betrokken „Vertrauensmann" (wiens functie een andere is dan die van de Nederlandse „vertrouwensman" in het tuchtproces) worden gehoord. Belangrijk is ook dat het onderzoek ambtshalve moet worden uitgestrekt tot eventuele „mangelhafte Dienstanweisungen „und sonstige Mangel". In dit verband moet erop worden gewezen dat het beklag ook kan worden gericht tegen algemene voorschriften indien en voor zover die voor de klager bezwaarlijk zijn! Competentie-problemen die daaruit kunnen voortvloeien, monden uit bij de Minister van Defensie.

Tegen de beklagbeschikking kunnen „weitere Beschwerde" worden in-

---

klaren van elk beklag) zal m.i. van het beroep op de ambtenarenrechter weinig gebruik worden gemaakt. Bovendien is de ambtenarenrechter bij machte om door verstandige toepassing van ontvankelijkheidscriteria en door afdoening bij beschikking van de voorzitter (indien het beroep kennelijk niet-ontvankelijk of ongegrond is, art. 68 A.W.) misbruik van procesrecht tegen te gaan.

Hierbij aansluitend is door de heer mr. H. J. F. Bijvoet de vraag gesteld, of het wel goed is zo sterk het accent te leggen op (nieuwe) beklagmogelijkheden, oindat daardoor als het ware een stemming van zich verongenoegd voelen en tegen de draad ingaan wordt gestimuleerd, terwijl de krijgsmacht toch, juist met het oog op succesvol kunnen optreden in oorlogstijd, behoefte heeft aan militairen die zich zonder klagen ten volle inzetten. Dit laatste beamend, meen ik toch dat het één niet met het ander in strijd hoeft te zijn; juist militairen die in vredestijd hebben ervaren dat zij kunnen rekenen op een faire en effectieve behandeling van gerechtvaardigde klachten, zullen m.i. sterker gemotiveerd zijn om binnen die krijgsmachtorganisatie zich met al hun krachten in te zetten.

[30]) De van **1956** daterende regeling is in **1972** geheel herzien. Deze, van 11 sepember daterende, tekst is gepubliceerd in het Bundesgesetzblatt 1 **S. 1737** en het Ministerialblatt des Bundesministeriums der Verteidigung van **22** september **1972,** nr. **16,** blz. **369.** Een goede beschrijving van deze, met ingang van **24** november **1972** in werking getreden, regeling wordt gegeven door Carl-Gero von Ilsemann, in „Die Bundeswehr in „der Demokratie"; R. v. Decker's Verlag, G. Schenck, Hamburg, **1971,** blz. 168 t/m **172.** Zie voorts ter zake de jaarverslagen van de Wehrbeauftragte, uitgegeven door het Presse- und Informationszentrum des Bundestages.

gediend bij de naasthogere instantie. Wie dan nog niet bevredigd is, kan het oordeel van het „Truppendienstgericht" inroepen, echter alleen over het rechtmatigheidsaspect, en uitsluitend, indien het bepaalde, in het „Soldatengesetz" aangegeven, rechten van de klager of plichten van diens meerdere betreft, dan wel indien de beslissing in tweede instantie niet binnen een maand is genomen.

Ik heb mij beperkt in het beschrijven van de procedures, maar het is toch nog een zeer gecompliceerd beeld. Wat mij in het Duitse stelsel aanspreekt is dat er voor alle soorten van klachten een eerste instantie is op betrekkelijk laag niveau in de organisatie. Er is ook maar één regeling, de „Wehrbeschwerdeordnung", zodat een keuzeprobleem, zoals tussen artikel 9, vierde lid R.K. en de ambtenarenrechter, zich niet kan voordoen. Ik meen dat wij een dergelijke oplossing ook in het Nederlandse systeem moeten invoeren. De vraag of daarna — althans voor nader aan te geven categorieën van klachten, in één of twee instanties beroep bij de ambtenarenrechter mogelijk moet zijn, zal ik nu niet verder behandelen[31]).

Ik merk wel nog op, dat onlangs van bevoegde zijde geopperde gedachten over integratie van de administratieve rechtspraak en de gewone rechtspraak met als sluitstuk de Hoge Raad, — hetgeen mij wel aanspreekt — in versterkte mate de behoefte doen voelen aan het inbouwen van drempels tegen lichtvaardig voortzetten van procedures[32]).

Duitse „ombudsman" voor militairen

De schets van de Duitse situatie moet ik nog voltooien door melding te maken van de ombudsman voor de krijgsmacht, de „Wehrbeauftragte „des Bundestages". Een zeer interessant instituut, dat zeker een rechtsvergelijkende bespreking — in een andere voor de Militair Rechtelijke Vereniging te houden voordracht misschien — verdient![33])

---

31) In samenhang met het voorgaande is ter vergadering door KLTZ Mr. G. Coolen terecht gewezen op de moeilijkheid om de behandeling van „futiliteiten" beperkt te houden tot één (interne) instantie, en voorts, op de complicaties die kunnen ontstaan wanneer dergelijke klachten in eerste instantie niet-ontvankelijk en in hoger beroep wèl ontvankelijk worden verklaard, en omgekeerd. Ik kan daarvoor geen pasklare oplossingen aanbieden, maar ik vertrouw erop, dat door intelligente wetgeving en goede rechtspraak het gezond verstand van de potentiële klagers zal worden geholpen om een passend gebruik te maken van de beschikbare voorzieningen.

32) Mr. A. Blom, afscheidsrede als Voorzitter van de Centrale Raad van Beroep: De organisatie van de Centrale Raad van Beroep en die van de gehele administratieve rechtpraak; Nederlands Juristenblad, 1975/14, blz. 456 e.v.

33) Het instituut van de „Wehrbeauftragte" is. ter voldoening aan artikel 45b van het Grundgesetz, ingevoerd bij de wet van 26 juni 1957 (Bundesgesetzblatt I.S. 652). Voor een summiere beschrijving zie Carl-Gero van Ilseman in zijn in noot 30 genoemde werk, blz. 173 t/m 176. Een uitvoerige analyse geeft Dr. Wolfgang R. Vogt: Militär und Demokratie (Funktionen und Konflikte der Institution des Wehrbeauftragten); R. v. Decker's Verlag, G. Schenck, Hamburg, 1972.

In verband met het individuele klachtrecht is van belang, dat de „Wehr-„beauftragte" kan worden benaderd los van, en dus ook na, de reeds besproken beroepsmogelijkheden. Behalve zuiver individuele zaken onderzoekt hij ook — hetzij op klachte dan wel op eigen initiatief — vooral symptomatische en structurele klachten. Daarover spreekt hij zich uit ten aanzien van de klager, de betrokken instantie of functionaris èn in zijn jaarverslag aan het parlement. Beslissingsbevoegdheid of bevoegdheid tot het initiëren van een straf- of tuchtproces heeft hij — anders dan elders — niet.

Ondanks aanvankelijke bezwaren en ondanks onvoldoende steun van het parlement, heeft de „Wehrbeauftragte" zich ontwikkeld tot een waardevolle figuur, die door zijn „kritische solidariteit" bijdraagt tot de rechtszekerheid van de militairen — niet alleen de dienstplichtigen — èn tot het beter functioneren van de krijgsmacht in een modern, democratisch ingesteld land.

Scandinavië

Dat in de Scandinavische landen het instituut van de ombudsman al veel langer bestaat is U bekend. In Zweden is de functie van „Militie-„ombudsman' gecreëerd in 1915, in direct verband met de invoering van algemene militaire dienstplicht. Voor de militairen vormt hij slechts één van de beroepsmogelijkheden, naast andere, interne en externe wegen om recht te verkrijgen.

Denemarken kent sinds 1954 een algemene „ombudsmand" die ook bevoegd is m.b.t. militaire klachten, maar die zich moet onthouden van onderzoek naar aanleiding van een individuele klacht, zolang als daarvoor een speciale beroepsgang openstaat.

In Noorwegen is het instituut van de „ombudsmann" in 1952 ingevoerd voor de krijgsmacht en in 1962 voor „commune" zaken. Hij kan daar pas worden benaderd door militairen, nadat zij de interne beklagmogelijkheden hebben benut.

In al deze landen zijn met het instituut van de ombudsman, als aanvullende vorm van rechts- en vooral van belangenbescherming, overwegend gunstige ervaringen opgedaan[34]).

Een „ombudsman" voor Nederland?

Ik zal deze tour d'horizon besluiten met Nederland. Ook ons land zal, volgens de plannen van achtereenvolgende kabinetten, een parlementaire

---

[34]) Voor een algemene beschrijving van de „ombudsman" in die landen zie: Dr. J. G. Steenbeek: „De parlementaire ombudsman in Zweden, Denemarken en Noorwegen"; H. D. Tjeenk Willink, Haarlem, 1963, en mr. H. H. Kirchheiner: Ombudsman en democratie; N. Samsom, Alphen aan de Rijn, 1971.

ombudsman krijgen, naar Scandinavisch model[35]). Een tijdlang is er, vooral van de zijde van de Partij van de Arbeid, geijverd voor vervroegde invoering van een speciale ombudsman voor de Nederlandse krijgsmacht. Sinds de P.v.d.A. in de regering zit is dat standpunt gereduceerd tot de onder meer in de Defensienota 1974 (blz. 78) gedane mededeling, dat met het zicht op de algemene ombudsman er geen reden is om een speciale functionaris voor de krijgsmacht in te voeren. De door de huidige Minister van Defensie sterk gepousseerde „gelijkstellings-„gedachte" is in dit geval juist toegepast!

Het desbetreffendewetsontwerp is al jaren achtereen door de (daarvoor eerste-verantwoordelijke) Minister van Binnenlandse Zaken aangekondigd, maar heeft de Tweede Kamer nog steeds niet bereikt. Van groot belang zal zijn de competentie-bepaling van de Commissaris van onderzoek, zoals de Nederlandse parlementaire ombudsman — om verwarring met particuliere concurrenten te voorkomen! — zou moeten gaan heten.

Als deze Commissaris niet in actie mag komen naast c.q. na de bestaande beroepsmogelijkheden — met inbegrip van rechterlijke instanties — zal hij zich vooralnuttig moeten maken door zelfstandig en op klachte onderzoek te verrichten naar zaken en aspecten die buiten de „scope" van die andere beroepsinstanties vallen; dus: behoorlijkheidsklachten, feitelijke toestanden, beleidslijnen en regelingen. Ook op dat stuk is er — behalve en in de eerste plaats voor de overheid, voor overlegorganen en vakorganisaties — nog genoeg te doen.

Niettemin concludeer ik, ter afsluiting van deze voordracht, dat het geheel van de voorzieningen die voor de Nederlandse militairen bestaan respectievelijk op stapel staan voor het waarborgen van hun rechten en belangen, in algemene zin zeer bevredigend kan worden genoemd. Aandacht zal moeten worden besteed:

— aan voorkoming van (verdere) verbrokkeling;

— aan de constructie van een vereenvoudigd integraal stelsel voor repressieve bescherming (in beginsel voor burgerlijk en militair personeel van de overheid volgens eenzelfde structuur);

— aan het blijven aankweken van de mentaliteit en aan het ontwerpen van werkwijzen en overlegsituaties op alle niveaus van de organisatie, die ten goede komen aan preventieve rechtsbescherming, want nog steeds geldt: „voorkomen is beter dan genezen".

---

[35]) Voor de Nota Ombudsmanvraagstuk en de behandeling daarvan in de Tweede Kamer, zie: Zitting 1968-1969, 9925, nr. 1 e.v. en van de Handelingen, Zitting 1970-1971, blz. 2601 t/m 2622 en 2632 t/m 2651.

STRAFRECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 11 september 1974

President: Mr. ***P. E.*** Kloots; ***Leden:*** Lt. Kolonels ***E.T.E.*** de Nijs Bik en M. F. E. Heestermans,
Raadsman: Mr. ***E.*** van Rossum te Utrecht.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd door een kapitein-arts, die:

(1) opzettelijk naliet gevolg te geven aan het bevel van een luitenant kolonel-arts om in den vervolge in uniform gekleed dienst te doen;

(2) opzettelijk naliet gevolg te geven aan het telefonische bevel van die luitenant-kolonel-arts om de volgende dag te 10 uur in Amersfoort te komen.

Twee weken militaire detentie *voorwaardelijk* ***en f 300 geldboete.***

(W.M.Sr. art. 114)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-militair bij die krijgsraad, eiser, tegen F. J., geboren 15 juni 1943, kapitein-arts, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als kapitein-arts in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, in elk geval als militair in de zin der wet,

,,1. op verscheidene tijdstippen in de maand(en) december 1973 en/of
,,januari 1974 te Utrecht, in elk geval in Nederland, telkens opzettelijk
,,heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem op een niet met nauw-
,,keurigheid bekend (doch in elk geval daaraan voorafgaand) tijdstip
,,in of omstreeks december 1973 door zijn meerdere, de luitenant-kolonel-
,,arts A. R. van der Werff gegeven dienstbevel in den vervolge in uniform
,,gekleed dienst te doen (in dienst te verschijnen), hebbende hij, beklaag-
,,de, in voormelde hoedanigheid toen aldaar telkens opzettelijk voormeld
,,bevel niet opgevolgd,

,,2. op of omstreeks 4 januari 1974 te Amersfoort, in elk geval in Ne-
,,derland, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem op of
,,omstreeks 2 januari 1974 door zijn meerdere, de luitenant-kolonel-arts
,,A. R. van der Werff gegeven dienstbevel zich op 4 januari 1974 te 10.00
,,uur te Amersfoort (op het Opleidingscentrum Geneeskundige Dienst)
,,te melden voor deelneming aan een studietest, hebbende hij, in voormel-
,,de hoedanigheid toen aldaar opzettelijk voormeld bevel niet opgevolgd";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-

Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als kapitein-arts ben ik bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst;

1. Omstreeks begin december 1973 heeft in Utrecht de mij bekende luitenant-kolonel-arts A. R. van der Werff, mij gezegd dat ik volgens het voorschrift verplicht was dienst te doen in uniform en dat hij vond dat ik daaraan moest voldoen. Ik wist dat de overste mijn militaire meerdere was. Desondanks heb ik sindsdien tot en met 13 mei 1974 mijn uniform niet gedragen. Ik heb in deze tijd dienst gedaan in burger.

2. Op 3 januari 1974 heeft overste Van der Werff mij per telefoon gezegd: ,,Denk er om dat morgenochtend in Amersfoort de herkansing ,,plaats vindt''. Ik begreep dat de overste hiermee wilde zeggen dat ik naar Amersfoort moest voor een studietest op het Opleidingscentrum Militaire Geneeskundige Dienst. Ik antwoordde dat ik verlof had. Ik heb mij op 3 januari 1974 niet in Amersfoort gemeld;

Overwegende, dat Alle Rudophus van der Werff, 43 jaar, beroep: militair, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Omstreeks begin december 1973 heb ik in Utrecht als luitenant-kolonel-arts aan de mij bekende kapitein-arts F.J. bevel gegeven: ,,Het is mijn ,,uitdrukkelijke wens dat je vanaf nu op de dienst verschijnt in uniform''. Ik hoorde hem antwoorden dat het hem duidelijk was en dat hij de gevolgen zou aanvaarden. Hierop liet ik hem vertrekken. Sindsdien heb ik hem tot en met gisteren, 28 mei 1974, nog niet in uniform zien dienst doen. Ik zag hem enkele malen per week bij de dienst. Telkens zag ik hem in burger gekleed.

Op 2 januari 1974, rond 11.00 uur, heb ik in Utrecht per telefoon de kapitein F. gevraagd waarom hij niet bij de dienst was. Hij wierp tegen dat hij verlof zou hebben. Ik betwistte dat. Vervolgens zei ik hem: ,,Hoe dan ook, jij wordt 4 januari op het Opleidingscentrum militair Geneeskundige Dienst in Amersfoort verwacht voor een herkansing ,,studietest''. F. sputterde tegen dat hij daaraan geen behoefte had. Ik heb hem toen gezegd: ,,Dat kan wel zijn, maar je krijgt nu de dienstop-,,dracht je daar te melden.'';

overwegende, dat Johannes Gerardus Theodorus Derksen, 44 jaar, beroep: militair, als getuige door de Officier-Commissaris, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Omstreeks eind november, begin december 1973 ben ik in Utrecht toehoorder geweest bij een gesprek tussen de mij bekende luitenant-kolonel-arts A. R. van der Werff en de mij bekende kapitein-arts F.J. Ik hoorde de overste tegen de kapitein zeggen: ,,Het is mijn uitdrukkelijke ,,wens dat u in 't vervolg uw dienst verricht in uniform''. Ik hoorde vervolgens de overste het gesprek besluiten met de vraag of de kapitein de strekking ervan nu goed had begrepen. Ik hoorde de kapitein antwoorden :

„Ik begrijp waar het op staat". Ik heb de kapitein sindsdien meermalen zien dienst doen, maar nooit in uniform.

Op 2 januari 1974 heb ik de overste in Utrecht per telefoon de kapitein horen aanzeggen dat hij op 4 januari 1974 moest deelnemen aan een studietest in Amersfoort op het Opleidingscentrum Militair Geneeskundige Dienst. Ik begreep dat de kapitein bezwaren had, ondermeer vanwege verlof dat hem zou zijn verleend. Ik hoorde hierop de overste het gesprek besluiten met de woorden: „Ik wil toch hebben dat je naar die test toe „gaat";

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als kapitein-arts in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
„macht

„1. op verscheidene tijdstippen in de maand december 1973 en januari
„1974 te Utrecht, telkens opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan
„het hem op een niet met nauwkeurigheid bekend, doch in elk geval daar-
„aan voorafgaand, tijdstip in december 1973 door zijn meerdere, de
„luitenant-kolonel-arts A.R. van der Werff gegeven dienstbevel in den
„vervolge in uniform gekleed dienst te doen, hebbende hij, beklaagde, in
„voormelde hoedanigheid toen aldaar telkens opzettelijk voormeld bevel
„niet opgevolgd,

„2. op 4 januari 1974 te Amersfoort, opzettelijk heeft nagelaten te ge-
„hoorzamen aan het hem omstreeks 2 januari 1974 door zijn meerdere,
„de luitenant-kolonel-arts A. R. van der Werff gegeven dienstbevel zich
„op 4 januari 1974 te 10.00 uur te Amersfoort (op het Opleidingscentrum
„Geneeskundige Dienst) te melden voor deelneming aan een studietest,
„hebbende hij, in voormelde hoedanigheid toen aldaar opzettelijk voor-
„meld bevel niet opgevolgd";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
„opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd",
voorzien en strafbaar gesteld bij: artikel 114, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 300, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.]*.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 25 maart 1975

President: Mr. *R.* W. Reindersma; *Leden:* Kolonel J. van den Eijkel en majoor Th. Krijvenaar;
Raadsman: Mr. G. *J.* Dommerholt, advocaat te Zwolle.

Vrijspraak van het primair ten laste gelegde als bestuurder van een militair motorvoertuig daarmede onvoorzichtig vanaf de uitrit van de Generaal Spoorkazerne de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Leuvenumseweg, opgereden waardoor een botsing ontstond met een over die weg (van links) naderende vrachtauto en van het subsidiair ten laste gelegde gevaar en/of hinder opleveren voor andere weggebruikers.

In hoger beroep (zie de sententie achter het vonnis) bevestigd met een brede motivering van de vrijspraak.

(RVV art. 16)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgrraad, eiser, tegen H.H., geboren 6 februari 1954, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 15 augustus 1974, in of nabij Ermelo, als ,,bestuurder van een motorrijtuig (militaire vrachtauto), daarmede (hoogst) ,,onvoorzichtig en/of (hoogst) onoplettend vanaf de uit-/inrit van de ,,Generaal Spoorkazerne de voor het openbaar verkeer openstaande weg, ,,Leuvenumseweg, is opgereden op het moment dat de bestuurder van een ,,motorrijtuig (vrachtauto), deze uit-/inrit tot op korte afstand was gena- ,,derd, waardoor, althans mede waardoor een botsing of aanrijding ont- ,,stond tussen dit door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig en bedoeld ,,ander motorrijtuig en waardoor het aan zijn, beklaagdes, schuld te wijten ,,is geweest dat een inzittende van het door hem, beklaagde, bestuurde ,,motorrijtuig, Hendrikus A. M. Melein en de bestuurder van bedoeld ,,ander motorrijtuig, Hendrik Bakkenes genaamd, tengevolge van die ,,botsing of aanrijding ieder zwaar lichamelijk letsel bekwamen, in ieder ,,geval ieder zodanig lichamelijk letsel bekwamen dat daaruit tijdelijke

„ziekte of verhindering in de uitoefening van hun ambts- of beroeps-
„bezigheden ontstond,

„althans, indien terzake van het bovenstaande geen veroordeling mocht
„of zou kunnen volgen,

„dat hij op of omstreeks 15 augustus 1974, in of nabij Ermelo, als be-
„stuurder van een motorvoertuig (militaire vrachtauto), daarmede vanaf
„de uit-/inrit van de Generaal Spoorkazerne de voor het openbaar ver-
„keer openstaande weg, Leuvenumseweg, is opgereden, terwijl dit niet
„mogelijk was zonder gevaar en/of hinder te veroorzaken voor een andere
„weggebruiker, immers is hij, beklaagde, vanaf die uit-/inrit die weg op-
„gereden op het moment dat de bestuurder van een motorvoertuig(vracht-
„auto), die uit-/inrit dicht was genaderd, tengevolge waarvan een botsing
„of aanrijding tussen beide motorvoertuigen is onstaan";

Overwegende: . . . enz.;

overwegende, dat in de 7e regel van de telastelegging kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld: „kote", welke fout de krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen: „korte", door welke verbetering de beklaagde in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

Overwegende, dat de krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair en subsidiair telastegelegde feit heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, daar de krijgsraad van mening is dat het in de telastelegging genoemde weggedeelte tussen de Generaal Spoorkazerne en de Leuvenumseweg niet aangeduid kan worden als een in- en/of uitrit;

[Volgt: vrijspraak — ***Red.].***

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 11 juni 1975

President: Mr. Prins; ***Leden:*** Mr. Fikkert, generaals-majoor Coopmans en Van der Pol, schout-bij-nacht Mr. de Groot en luitenant-generaal b.d. Van der Veen (plv.);
Raadsman: Mr. G. J. Dommerholt, advocaat te Zwolle.

(zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis, met conclusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof

tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende daaromtrent:

dat het in het subsidiair tenlastegelegde voorkomende woord ,,uit-/in-,,rit'' aldaar kennelijk is gebezigd in de betekenis, welke aan de woorden ,,uitrit'' en ,,inrit'' in de artikelen 16 en 48 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens toekomt, nu dat tenlastegelegde blijkbaar een overtreding van voormeld artikel 16 aan beklaagde beoogt te verwijten, in verband waarmee de ook in het primair tenlastegelegde gebruikte term ,,uit-/inrit'' in dezelfde zin moet worden opgevat;

dat ten processe is komen vast te staan, dat de Generaal Spoorkazerne met de Leuvenumseweg is verbonden door een feitelijk voor het openbaar verkeer openstaande weg;

dat aan die weg — ook al staat deze feitelijk voor het openbaar verkeer open — alleen dan het karakter van uitrit (inrit) zou toekomen, wanneer daarvoor bepalend te achten omstandigheden zouden bestaan en die omstandigheden kenbaar zouden zijn voor het ter plaatse van alle zijden komende verkeer, doch niet is gebleken dat die weg aan bedoelde voorwaarden voldoet;

dat ten processe weliswaar naar voren is gekomen dat op de Leuvenumseweg aan weerszijden van en telkens op enige afstand voor de plaats waar de weg van de Generaal Spoorkazerne naar de Leuvenumseweg op laatstgenoemde weg uitmondt, een bord model 90 van de bijlage II bij het Reglement verkeersregels en verkeerstekens met onderbord ,,gevaar-,,lijke uitritten'' is geplaatst, doch tevens, dat dit bord niet kenbaar is voor de weggebruikers, die — zoals beklaagde in casus heeft gedaan — gezien uit de richting Ermelo alvorens bedoeld bord te hebben gepasseerd de rechts van de Leuvenumseweg gelegen en parallel daarmede lopende secundaire weg oprijden en — na de aan deze secundaire weg gelegen militaire tehuizen, marechausseekazerne en woningen te zijn gepasseerd en op de van de Leuvenumseweg naar de Generaal Spoorkazerne lopende weg uitgekomen zijnde — laatstbedoelde als voorrangsweg aangeduide weg naar links oprijden en aldus de Leuvenumseweg naderen;

dat bovendien de Leuvenumseweg en de weg tussen de Leuvenumseweg en de Generaal Spoorkazerne eenzelfde uit bitumen bestaand wegdek hebben, alsmede een uit dezelfde lantaarns bestaande verlichting, terwijl de ongeveer *375* meter lange weg tussen de Leuvenumseweg en de Generaal Spoorkazerne uit twee afzonderlijke, door een ongeveer 10 meter breed grasperk gescheiden, ongeveer 5 meter brede rijbanen bestaande, met een gezamenlijke uitmonding ter breedte van ongeveer 21 meter uitkomt op de omstreeks 7 meter brede Leuvenumseweg;

dat voor weggebruikers die, rijdende op de weg tussen de Generaal Spoorkazerne en de Leuvenumseweg, laatstgenoemde weg naderen — zoals ook beklaagde in casu deed — er niets is wat erop zou kunnen duiden

dat zij uit een uitrit op de Leuvenumseweg zouden komen, doch dat integendeel de voor hen geldende bij deze splitsing geplaatste verkeersborden model 7 (einde voorrangsweg) en model 90 (algemeen gevaarsteken) zonder onderbord bij hen de indruk moeten wekken dat zij, rijdende op een voorrangsweg, dit voorrangsrecht verliezen en voor hen de algemene voorrangsregels op grond van artikel 41 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens herleeft, zodat zij voorrang hebben boven het voor hen van links uit de richting Ermelo over de Leuvenumseweg naderende verkeer, zoals in casu de vrachtauto, waarmee het door beklaagde bestuurde militaire motorrijtuig in botsing is gekomen;

dat derhalve ook het Hof niet bewezen acht, dat beklaagde ,,vanaf de ,,uit-/inrit van de Generaal Spoorkazerne de voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg, Leuvenumseweg, is ,,opgereden", zodat het vonnis waarvan hoger beroep moet worden bevestigd;

Overwegende, dat het Hof zich ook overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis waarvan is geappelleerd met overneming der gronden en aanvulling als hoger aangegeven.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 26 februari 1975

President: Mr. P. *E.* Kloots; ***Leden:*** Kolonel M. *A.* Weers en kolonel Mr. P. Kersten;
Raadsman: Kapitein J. de Witt.

In de Bondsrepubliek Duitsland met te hoge snelheid een auto besturende, daarmede op een voetgangersoversteekplaats een voetganger aangereden en ernstig verwond, zulks terwijl beklaagde onder invloed van alcohol verkeerde.

Wegens samenloop van artikel 308 W.Sr. en artikel 162 W.M.Sr. het eerste toegepast.

Zes weken gevangenisstraf waarvan 4 weken voorwaardelijk en 6 maanden ontzegging rijbevoegdheid.

(W.M.Sr. art. 162; W.Sr. art. 308)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen E.H., geboren 19 september 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 26 augustus 1974 te ± 22.45 uur te Rotheim-
,,Huckelhoven (BRD) terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke
,,militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich in militaire
,,dienstbetrekking in de BRD bevond, als bestuurder van een vierwielig
,,motorrijtuig, daarmede met een snelheid van 60 à 65 km per uur rijdende
,,over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Myhlerstrasse,
,,in ernstige mate onvoorzichtig en onoplettend met onverminderde snel-
,,heid op een in die weg gelegen en duidelijk als zodanig aangeduide en
,,goed verlichte voetgangersoversteekplaats is toegereden en vervolgens
,,die voetgangersoversteekplaats is opgereden, terwijl zich daarop een of
,,meer overstekende voetgangers bevonden, waarbij hij één van die voet-
,,gangers, genaamd Günther Neumann heeft aangereden, met het aan
,,genoemde wijze van rijden van hem, beklaagde, en zijn, beklaagdes,
,,schuld daaraan te wijten gevolg, dat genoemde Neumann daarbij zwaar
,,lichamelijk letsel heeft opgelopen, althans zodanig lichamelijk letsel,
,,dat hij meerdere maanden/weken ziek is geweest verkerende hij, beklaag-
,,de, toen aldaar rijdende over genoemde voor het openbaar verkeer
,,openstaande weg, tevens onder zodanige invloed van het gebruik van
,,alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht het
,,motorrijtuig naar behoren te besturen'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op maandag 26 augustus 1974, omstreeks 22.00 uur die dag, had ik een 15-tal glazen pils gedronken. Die avond had ik toen meer gedronken dan ik normaal dronk. Na mijn dienst om 22.00 uur besloot ik naar huis in Hoensbroek te gaan en aangezien ik toen dacht dat ik dat nog wel kon doen ondanks genoemd drankgebruik, ben ik toen als bestuurder van mijn auto, een Volkswagen-kever, gekentekend ...-...-..., daarmee gaan rijden over de mij zeer goed bekende weg, de Myhlerstrasse in Hückelhoven-Ratheim, in de Bondsrepubliek Duitsland, omstreeks 22.45 uur, op maandag 26 augustus 1974, terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en mij in militaire dienstbetrekking in de Bondsrepubliek Duitsland bevond. Ik wist dat er een maximum snelheid van 50 km per uur gold. Dat was door middel van een bord aangegeven. Ik kende die weg goed omdat ik die vrijwel dagelijks reed en de zich op die weg bevindende voetgangersoversteekplaats kende ik toen ook goed. Deze was op het wegdek en door middel van een bord goed aangeduid en goed verlicht. Toen ik aldus over die weg reed met een snelheid van naar schatting 60 à 65 km per uur, heb ik daar in ernstige mate onvoorzichtig en onoplettend zonder mijn snelheid te verminderen, toegereden op die oversteekplaats. Vervolgens ben ik de

voetgangersoversteekplaats opgereden, terwijl zich daarop een overstekende voetganger bevond. Ik had deze voetganger pas gezien toen ik vlak voor die voetgangersoversteekplaats was. Ik heb toen geprobeerd door naar links te sturen die voetganger te ontwijken, maar dat is mij niet gelukt. Ik heb hem met de rechtervoorzijkant van mijn auto nog geraakt. Ik heb achteraf vernomen dat die voetganger was genaamd Gunther Neumann. Door mijn genoemde wijze van rijden is het gevolg geweest dat mij te verwijten valt en dat door mij veroorzaakt is, dat genoemde Neumann daarbij zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen. Ik heb achteraf vernomen dat hij onder meer een rib gebroken had en andere verwondingen heeft gehad en zodanig lichamelijk letsel heeft opgelopen dat hij meerdere weken ziek is geweest en in een ziekenhuis is verpleegd. Dit alles als gevolg van die aanrijding;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P.V. 17311974, opgemaakt en op 11 december 1974 gedagtekend en ondertekend door Nicolaas Olof Kerkmeer, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Rheindahlen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Gunther Neumann:

Op 26 augustus 1974, omstreeks 22.40 uur, liep ik op het trottoir van de Myhlerstrasse. De Myhlerstrasse is gelegen te Ratheim in de gemeente Huckelhoven. Ik wilde de Myhlerstrasse oversteken. Voordat ik de voetgangersoversteekplaats overliep heb ik eerst naar links en naar rechts gekeken. Daar ik geen verkeer zag naderen ben ik overgestoken. Ik had de voetgangersoversteekplaats al voor meer dan de helft afgelegd toen ik door een personenauto werd aangereden. Deze personenauto kwam gezien mijn looprichting van rechts. Door de kracht van de aanrijding werd ik door de lucht geslingerd en kwam zo hard neer op het wegdek dat ik het bewustzijn verloor. Ik ben overgebracht naar het gemeenteziekenhuis te Linnich. Ik ben van 26 augustus 1974 tot en met 28 oktober 1974 arbeidsongeschikt geweest. Ik heb van 26 augustus 1974 tot en met 20 september 1974 in het ziekenhuis gelegen. De personenauto welke mij heeft aangereden heb ik op het moment van de aanrijding niet zien aankomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P.V. 13311974, opgemaakt en op 15 oktober 1974 gedagtekend en ondertekend door Nicolaas Olof Kerkmeer, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Rheindahlen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisant, zakelijk gerelateerd:

De Myhlerstrasse is een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een fotocopie van een in de Duitse taal gesteld „Protokoll und Antrag zur Feststellung

„des Alcohols im Blut", ingevuld en door de aanvrager van het onderzoek te Huckelhoven op 26 augustus 1974 ondertekend, onder meer inhoudende, in de Nederlandse taal weergegeven:

naam bloedgever: E.H.,

nr. plakstrook: 235/74;

Overwegende, dat zich bij de stukken bevindt een fotocopie van een in de Duitse taal gesteld „Blutalkoholgutachten", betreffende de alcoholbepaling in het bloed van E.H., voorzien van de plakstroken, genummerd 236/74 en 235/74, opgemaakt te Düsseldorf op 28 augustus 1974 en ondertekend door Prof. Dr. R. Manuz van het Institut fur Rechtsmedizin der Universitat Dusseldorf houdende als verklaring van genoemde deskundige, in de Nederlandse taal weergegeven, dat het bloed van genoemde H. volgens twee onafhankelijke methoden op aethylalcohol werd onderzocht en dat daarbij een promillage werd gevonden van 1,33 °/$_{oo}$ (235/74) en 1,22 °/$_{oo}$ (236/74), dat deze waarden gelden voor het tijdstip van de bloedafname, zijnde voor 235/74 ongeveer 1½ uur en voor 236/64 ongeveer 2 uur en 10 minuten na het tijdstip van het voorval;

Overwegende, dat een in de Duitse taal gestelde ten processe aanwezige geneeskundige verklaring, opgemaakt te Linnich, gedagtekend op 5 december 1974 en ondertekend door F. Götz, arts, onder meer inhoudt als relaas, in de Nederlandse taal weergegeven, van genoemde geneeskundige, zakelijk gerelateerd:

Tengevolge van het verkeersongeval op 26 augustus 1974 te Hückelhoven (Bondsrepubliek Duitsland) traden bij de heer G. Neumann, de volgende verwondingen en kwetsuren op: Breuk van de vijfde en zesde rib. Kneuzing van de rechter lende met breuk van lendenwerveldwarsuitsteeksels 2-4. Nierkneuzing rechts. Ontvelling van de rechter wenkbrauw en rechterslaap, rechter arm en linker elleboog. De verwonding is „middelzwaar". Na de genezing is de heer Neumann nog pas na 8 maanden weer volledig in staat om te werken;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de andere bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 26 augustus 1974 te ± 22.45 uur te Ratheim-Huckelhoven „(Bondsrepubliek Duitsland) terwijl hij als dienstplichtig soldaat in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich „in militaire dienstbetrekking in de Bondsrepubliek Duitsland bevond, „als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede met een snel„heid van 60 à 65 km per uur rijdende over de voor het openbaar verkeer „openstaande weg, de Myhlerstrasse, in ernstige mate onvoorzichtig en „onoplettend met onverminderde snelheid op een in die weg gelegen en „duidelijk als zodanig aangeduide en goed verlichte voetgangersover-

„steekplaats is toegereden en vervolgens die voetgangersoversteekplaats „is opgereden, terwijl zich daarop een overstekende voetganger bevond, „waarbij hij Gunther Neumann heeft aangereden, met het aan genoemde „wijze van rijden van hem, beklaagde, en zijn, beklaagdes, schuld daaraan „te wijten gevolg, dat genoemde Neumann daarbij zwaar lichamelijk „letsel heeft opgelopen, althans zodanig lichamelijk letsel, dat hij meer- „dere weken ziek is geweest verkerende hij, beklaagde, toen aldaar rij- „dende over genoemde voor het openbaar verkeer openstaande weg, „tevens onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende „drank, dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar „behoren te besturen";

Overwegende, dat het bewezenverklaarde valt zowel onder de strafbepalingen van artikel 308, van het Wetboek van Strafrecht, als onder die van artikel 162, van het Wetboek van Militair Strafrecht, zodat met toepassing van artikel 55, van het Wetboek van Strafrecht de kwalificatie als onderstaand dient te luiden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als: „aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt" voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308, van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van het bewezen verklaarde en gekwalificeerde feit, termen aanwezig acht aan de beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar; voorts, ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden — Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 24 april 1975

President: Mr. J. A. L. Brada; Leden: Majoor H. B. Craandijk en majoor W. Thomson;

Raadsman: Mr. *H.* J. Nap.

Als adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee in een aan zijn echtgenote toebehorende cafetaria een manspersoon met een wapenstok tegen diens hoofd geslagen en aldaar in het bezit van een wapenstok bevonden.

Twee geldboeten (f 150 en f 10) en onttrokkenverklaring aan het verkeer van de wapenstok.

(W.Sr. art. 300; Wet van 8 mei 1890 art. 1)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen G.A., geboren 23 februari 1925, adjudant-onderofficier, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 24 november 1974 te Raamsdonksveer, in „ieder geval in Nederland, opzettelijk mishandelend A.C. met een wapen-„stok krachtig tegen diens hoofd heeft geslagen, waardoor genoemde C. „pijnlijk werd getroffen;

„2. dat hij op of omstreeks 24 november 1974 te Raamsdonksveer, in „ieder geval in Nederland, in een voor het publiek toegankelijke plaats „(cafetaria), een wapenstok bij zich heeft gehad";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

In de avond van 24 november 1974 heb ik te Raamsdonksveer in het aan mijn echtgenote toebehorende cafetaria een wapenstok voorhanden gehad in het gedeelte van het cafetaria dat voor het publiek toegankelijk is; ik had geen vergunning om daar die stok voorhanden te hebben. Met die stok heb ik daar toen een jongeman, naar ik later vernam C. geheten, opzettelijk met kracht geslagen waarbij ik hem aan het hoofd raakte; ik neem wel aan dat C. daardoor pijnlijk werd getroffen.

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nummer M 119/M 48, opgemaakt en op 8 december 1974 gedagtekend en ondertekend door Jan Schoenmaker en Heinze van der Honing, respectievelijk opperwachtmeester en wachtmeester der Rijkspolitie en beiden behorende tot de groep Raamsdonk, zakelijk onder meer inhoudt:

als relaas van verbalisant Jan Schoenmaker:

Op 25 november 1974 werd de wapenstok door mij uit handen van de verdachte inbeslaggenomen, tegen afgifte van een bewijs van ontvangst;

als verklaring van Cornelis Petrus van Noorloos:

Op 24 november 1974 kwam ik met enkele vrienden in de friteszaak . . . te Raamsdonksveer, cafetaria „. . .". Wij stonden te kijken waar wij zouden gaan zitten, toen ik zag, dat de mij bekende A.C. met nog enkele

vrienden binnen kwam. Zij kwamen naar ons toe en we begroetten elkaar nogal luidruchtig. Ik hoorde, dat de vrouw, die achter de bar stond zei, dat wij ons iets rustiger moesten houden. Daarna ging zij weg en haalde kennelijk de chef van de zaak. Deze kwam naar ons toe en ik hoorde hem zeggen: ,,Als jullie niet rustig zijn ga je eruit''. Ik antwoordde: ,,Waarom moeten wij eruit? Wij komen alleen maar om iets te eten''. Die man zei toen: ,,Als je nog iets zegt ga je eruit''. Hierna zei ik: ,,Wij ,,gaan er niet uit''. Ik merkte, dat die man kwaad werd. Ik zag hem de buitendeur opendoen en ik hoorde hem zeggen: ,,Jullie eruit!'' Wij maakten nog geen aanstalten om naar buiten te gaan. Die man zei toen: ,,En ,,nou eruit en jullie komen er niet meer in!'' Wij bleven daarop nog steeds in de zaak staan. Wel stonden wij vlak bij de deur. Die man zei toen tegen ons: ,,Als jullie er niet uit gaan, sla ik je eruit.'' Wij liepen daarna naar de deur toe en bleven in de deuropening staan. Ik zag, dat die man naar achteren liep. Even later kwam hij terug. Hij had een gummiknuppel in zijn hand. Ik weet zeker dat het een echte gummiknuppel was. Ik ken dat soort wapens wel. Hij kwam met die knuppel in zijn hand naar ons toe. Ik hoorde hem zeggen: ,,Nou eruit!'' En meteen daarna: ,,Als jullie er niet uit gaan, sla ik jullie eruit.'' Inmiddels waren de meesten van ons al naar buiten gegaan. Wij stonden voor de geopende deur op het trottoir van de . . . Die man stond in de deuropening. Ik zei toen tegen hem: ,,Sla ,,maar.'' Ik zag die man kijken en meteen daarna zag ik, dat hij met kracht met die gummiknuppel A.C. op zijn hoofd sloeg. Die klap kwam boven op het hoofd van C. en ik zag, dat deze door die klap ineenzakte en tegen de buitenzijde van het raam naast de deur kwam te hangen. Die man sloeg door en volgens mij sloeg hij zeker vijf à zes keer met die gummiknuppel op het hoofd van C.;

als verklaring van A.C.:

Op 24 november 1974 kwam ik met enkele vrienden het cafetaria ,,...'' te Raamsdonksveer binnen. Ik zag daar enkele andere vrienden zitten. Wij waren nog maar net binnen, en hadden nog geen gelegenheid gehad om iets te bestellen, toen de vrouw van de heheerder bij ons kwam en ons zei, dat wij ons rustig moesten houden. Meteen daarna kwam haar man. Deze zei tegen ons: ,,Als je je grote mond niet houdt, ga je eruit.'' Wij antwoordden toen, dat wij eerst frites wilden hebben en dan wel zouden gaan. Die man ging daarna even weg en kwam vervolgens weer terug. Ik zag hem de deur open doen en daarna zei hij: ,,En nu eruit'' of iets dergelijks. Ik ging naar buiten en ik stond net op het trottoir voor de deur, toen ik plotseling een felle pijn op mijn hoofd voelde. Ik kan me nog herinneren, dat die man iets zwarts in zijn handen had;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met

zijn schuld daaraan, te weten:

„1. dat hij op 24 november 1974 te Raamsdonksveer opzettelijk mis-
„handelend **A.C.** met een wapenstok krachtig tegen diens hoofd heeft
„geslagen, waardoor genoemde ***C.*** pijnlijk werd getroffen;

„2. dat hij op 24 november 1974 te Raamsdonksveer in een voor het
„publiek toegankelijke plaats (cafetaria), een wapenstok bij zich heeft
„gehad>';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „mishandeling",

2. „overtreding van het verbod op enige voor het publiek toegankelijke
„plaats een wapen bij zich te hebben, voorzien bij artikel 1, lid 1 van de
„Wet van 9 mei 1890. Staatsblad 81, houdende *verbodsbepalingen* tegen
„het dragen van wapenen",

1. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300, lid 1 van het Wetboek van Strafrecht; 2. strafbaar gesteld bij artikel 2 van de Wet van 9 mei 1890, Staatsblad 81, houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen;

Overwegende, dat de krijgsraad het namens beklaagde door zijn raadsman gevoerde verweer, als zou er in deze zaak sprake zijn van noodweer of noodweer-exces, verwerpt daar er op het moment van de mishandeling geen sprake was van een (dreigende) ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding van beklaagdes of eens anders lijf, eerbaarheid of goed;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad termen aanwezig acht de inbeslaggenomen wapenstok aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende, daarbij, dat deze wapenstok, met betrekking tot welke de feiten zijn begaan, van zodanige aard is, dat het ongecontroleerde bezit ervan strijdig is met de wet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 150, subs. 6 dagen hechtenis en van een geldboete van f 10, subs. 1 dag hechtenis en onttrokkenverklaring aan het verkeer van de inbeslaggenomen wapenstok — Red.].

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 17 april 1975

President: Mr. ***P. E.*** Kloots; ***Leden:*** Luitenant-kolonel N. J. de Ruiter en majoor J. L. Marcelis;
Raadsman: Kapitein H. ***L.*** van den Broek.

Geweigerd te voldoen aan de opdracht van een meerdere om de houding aan te nemen bij het strijken van de vlag; de op hem rustende verplichting om zich naar zijn post ter bewaking van een locatie te begeven niet nagekomen; geweigerd te voldoen aan het bevel van een meerdere om zich in uniform te kleden.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd; als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen.

Vier weken militaire detentie waarvan 2 weken voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 114, 129)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen E.G.J., geboren 5 mei 1957, dpl. sld., beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht,

,,1. op of omstreeks 17 februari 1975 in het kamp Stöckerbusch te ,,Buren (W.Dld.), althans in de Bondsrepubliek Duitsland, nadat zijn ,,militaire meerdere, sergeant J. Th. Curvers hem, beklaagde, die bij het ,,passeren van de appèlplaats, toen aldaar het strijken van de vlag plaats ,,vond, niet de houding aannam, de opdracht had gegeven de houding ,,aan te nemen, heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten aan dat ,,dienstbevel te gehoorzamen;

,,2. op of omstreeks 18 februari 1975 — te Buren (W.Dld.) althans in ,,de Bondsrepubliek Duitsland,

,,a. terwijl hij behoorde tot een wacht, belast met de bewaking van een ,,stelling of locatie als zodanig op hem rustende verplichting niet is na- ,,gekomen, hebbende hij, toen aldaar het wachtlokaal opzettelijk ver- ,,laten, naar zijn legeringskamer gegaan en zich aldaar in burger verkleed ,,en zich vervolgens,

,,b. nadat zijn militaire meerdere, eerste luitenant Hardorff, hem, be- ,,klaagde de opdracht had gegeven onmiddellijk in uniform naar de ,,stelling of locatie, tot de wacht waarvan hij behoorde, terug te keren, ,,heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel ,,te gehoorzamen'';

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht heb ik,

„1. in de middag van 17 februari 1975 in het kamp Stöckerbusch te „Buren (BRD) geweigerd gevolg te geven aan de opdracht die mij door „de mij bekende sergeant Curvers was gegeven, en welke opdracht in„hield de houding aan te nemen; bij het passeren van de appèlplaats had „ik de houding daar toen niet aangenomen toen de vlag werd gestreken,

„2.a. Terwijl ik behoorde tot een wacht, belast met het bewaken van „een stelling of locatie opzettelijk het wachtlokaal op 18 februari 1975 „te Buren verlaten en ben ik naar mijn legeringskamer gegaan, waar ik „mij in burger heb verkleed,

„b. Nadat mijn militaire meerdere, de eerste luitenant Hardorff, „mij, daar op dezelfde dag de opdracht had gegeven mij in uniform om te „kleden en onmiddellijk terug te keren naar de stelling tot de wacht waar„van ik behoorde, geweigerd om aan dat dienstbevel te gehoorzamen."

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek (I en 11), opgemaakt te Buren (BRD), gedagtekend op 18 februari 1975 en ondertekend door M. W. de Louw, eerste luitenant en M. J. W. A. Schwillens, sergeant en beiden ingedeeld bij 435e Infanterie Beveiligingscompagnie zakelijk onder meer inhoudt:

als verklaring van Johannes Th. Curvers, sergeant:

Op 17 februari 1975 deed ik dienst als sergeant van permanentie. Omstreeks 17.30 uur ging ik met de soldaat Van Kampen de vlag strijken op de appèlplaats in het kamp Stöckerbusch te Buren (W.Dld.). Voordat ik ging strijken wees ik enkele soldaten erop dat ze de houding aan moesten nemen, zo gauw de vlag naar beneden ging. Iedereen gaf hier gevolg aan, behalve de soldaat J. Nadat ik de soldaat J. er enkele malen op gewezen had dat hij de houding aan moest nemen, weigerde hij dit;

als verklaring van N. Hardorff, eerste luitenant:

Op 18 februari 1975 ben ik naar de permanentie gegaan alwaar ik soldaat J. in burger gekleed aantrof. Ik zei tegen hem dat hij de wacht had verlaten zonder toestemming en dat hij onmiddellijk naar de „Site" moest terugkeren. Hij weigerde, en hierop wees ik hem op de gevolgen van zijn weigering. Hij antwoordde: „Ik hou het hier niet meer uit en ik „ga naar huis. En U ziet geen kans om mij hier vast te houden." Hierop heb ik hem Justitieel voorlopig arrest aangezegd te ondergaan als streng arrest;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft en genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek (1 en II) slechts gebezigd in ver-

band met de inhoud van de verklaring van beklaagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht,

,,1. op 17 februrai 1975 in het kamp Stöckerbusch te Buren (W.Dld.), ,,althans in de Bondsrepubliek Duitsland, nadat zijn militaire meerdere ,,sergeant J. Th. Curvers hem, beklaagde, die bij het passeren van de ,,appèlplaats toen aldaar het strijken van de vlag plaats vond, niet de ,,houding aannam, de opdracht had gegeven de houding aan te nemen, ,,heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen,

,,2. op 18 februari 1974 — te Buren (W.Dld.) althans in de Bondsre- ,,publiek Duitsland,

,,a. terwijl hij behoorde tot een wacht, belast met de bewaking van ,,een stelling of een locatie als zodanig op hem rustende verplichting niet ,,is nagekomen, hebbende hij, toen aldaar het wachtlokaal opzettelijk ,,verlaten, naar zijn legeringskamer gegaan, en zich aldaar in burger ,,verkleed, en vervolgens,

,,b. nadat zijn militaire meerdere, eerste luitenant Hardorff, hem, be- ,,klaagde, de opdracht had gegeven onmiddellijk in uniform naar de ,,stelling of locatie, tot de wacht waarvan hij behoorde, terug te keren, ,,heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. ,,opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd'',

2. ,,als schildwacht een als zodanig op *hem* rustende verplichting niet ,,nakomen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 114, lid 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 2. artikel 129, lid 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 18 februari 1975 tot 4 maart 1975;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 4 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 9 maanden en met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten van 18 februari 1975 tot 4 maart 1975 — Red.].

NASCHRIFT

In dit vonnis en in het hieronder opgenomen vonnis van dezelfde krijgsraad en van dezelfde datum in de zaak tegen G.N.S., is de beklaagde (onder meer) veroordeeld wegens het „als schildwacht een als zodanig op hem „rustende verplichting niet nakomen". In beide gevallen is de hoedanigheid van „schildwacht" niet ten laste gelegd. Bovendien (doch dit ten overvloede) blijkt ook niet uit de bewijsmiddelen dat de beklaagde „op post of uitkijk „was gesteld" en daarbij „met geweer of getrokken zijdgeweer gewapend „was" of van het bij K.B. voor (ongewapende) schildwachten voorgeschreven kenteken was voorzien (artikel 69 W.M.Sr.).

W.H.V.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

26 november *1974*
(A.M.P. *197312)*

Voorzitter: Mr. B. *S*. Tigchelaar; *Leden:* Mr. A. *G*. van Galen en Mr. J. P. Bulte.

(Verordening *1940171* van *30* juli *1940,* art. *1*;
Pensioenwet voor de landmacht *1922,* art. *28)*

De tijd, door eiser vervuld bij de Opbouwdienst, kan niet als militaire dienst worden aangemerkt.

De Opbouwdienst moet als een zelfstandige dienst, los van de gewezen Nederlandse Land- en Zeemacht worden gezien.

De arrestatie van eiser wegens verzetsdaden door de S.D. leidt i.c. niet tot het aannemen, dat hij daardoor is teruggevoerd in krijgsgevangenschap.

Ingangsdatum pensioen terecht op 28 november 1966 gesteld. Nu eiser na zijn in 1951 gedaan verzoek om herkeuring en behandeling geen verdere stappen heeft ondernomen teneinde deze keuring en behandeling te doen realiseren vddr de indiening van zijn rekest in 1966, komt aan dit laatste rekest zelfstandige betekenis toe.

UITSPRAAK

in het geding tussen: B., wonende te A. en *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Bij Koninklijk Besluit van *27* februari *1971* is aan eiser, een gewezen dienstplichtig wachtmeester van de Koninklijke landmacht, ingaande *28* november *1966* een levenslang invaliditeitspensioen, berekend naar een invaliditeit van *20* % en gebaseerd op een pensioengrondslag van *f 3.268,—* toegekend.

Bij de regeling van dit pensioen, dat werd vastgesteld op *f* 654,— 's jaars, is het volgende overwogen:

,,dat belanghebbende met ingang van *15* mei 1951 uit de militaire ,,dienst is ontslagen wegens diensteindiging;

,,dat belanghebbende een rekest heeft ingediend, houdende verzoek om ,,in het genot te worden gesteld van een invaliditeitspensioen, welk rekest ,,op *28* november *1966* is ontvangen;

,,dat belanghebbende in verband met vorenbedoeld rekest op 1 novem- ,,ber *1967* aan een militair geneeskundig onderzoek is onderworpen door

,,de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage;

,,dat blijkens het ter zake uitgebrachte rapport oorzakelijk verband ,,wordt aanvaard tussen de bij belanghebbende geconstateerde aandoe-,,ning van het linker onderbeen en de uitoefening van de militaire dienst;

,,dat de invaliditeit van belanghebbende, te rekenen van 28 november ,,1966, geacht wordt gemiddeld 20 % te bedragen;

,,dat het pensioen, aangezien de onderwerpelijke pensioenaanvrage ,,later is ingekomen dan twee jaren na het ontslag uit de militaire dienst, ,,krachtens artikel 28, eerste lid, van de Pensioenwet voor de landmacht ,,1922 ingaat met de datum, waarop de aanvrage is ontvangen, derhalve ,,op 28 november 1966;

,,dat het penisoen op grond van artikel 6, onder 2°, sub b, van even-,,genoemde pensioenwet levenslang dient te worden verleend;

,,dat belanghebbende bij zijn ontslag uit de militaire dienst geen wer-,,kelijke dienst kan aanwijzen van ten minste vijf jaren, in verband waar-,,mede voor hem geen recht op diensttijdpensioen bestaat.''.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft bij uitspraak van 18 december 1972 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het tegen evenvermeld Koninklijk besluit ingestelde beroep gegrond verklaard, voor zover dit betrekking heeft op de pensioengrondslag en het invaliditeitspercentage van eiser, het bestreden besluit in zoverre nietig verklaard en bepaald dat gedaagde een nader besluit zal nemen met inachtneming van deze uitspraak.

II. *Motivering*

Post alia.

B. Verband tussen de militaire dienst en ziekten of gebreken door eiser toegeschreven aan mishandeling na gevangenneming op 18 december 1940 als parkmeester van de zogenaamde Opbouwdienst

Van de zijde van eiser is als tweede grief tegen de aangevallen uitspraak naar voren gebracht, dat ten aanzien van de bij eiser ingetreden aandoening van het hart- en vaatstelsel — zich onder meer manifesterend door een in september 1969 ingetreden myocardinfarct — en de bij hem aanwezige geestelijke klachten en slapeloosheid welke zouden zijn toe te schrijven aan een mishandeling door de ,,Wehrmacht'' na gevangenneming op 18 december 1940 als parkmeester van de zogenaamde Opbouwdienst wegens activiteiten tegen de Duitse bezetting geen dienstverband is aanvaard. Immers — aldus deze grief — de in de Opbouwdienst (als bedoeld in artikel 1, lid 1 van de verordening 1940/71 van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de Nederlandsche Opbouwdienst — hierna genaamd: de Opbouwdienst) — doorgebrachte tijd moet als militaire diensttijd worden aangemerkt — maar ook al ware dit anders — dan moet niettemin een dergelijk verband wor-

den aanvaard, omdat eiser door zijn gevangenneming in krijgsgevangenschap is teruggevoerd.

De Raad is evenals de eerste rechter van oordeel, dat de tijd door eiser vervuld bij de Opbouwdienst niet als militaire diensttijd kan worden aangemerkt. Ingevolge artikel 1, lid 2 van de evenvermelde Verordening 1940/71 van 30 juli 1940, welke verordening met terugwerkende kracht tot 15 juli 1940 in werking is getreden, was de daarbij opgerichte Opbouwdienst ,,bestemd om de leden van de voormalige Nederlandsche Land- en ,,Zeemacht in de gelegenheid te stellen nuttig werk ten behoeve van de ,,Nederlandsche Volksgemeenschap te verrichten".

Daarbij verdient opmerking, dat met de term ,,voormalige Neder-,,landsche Land- en Zeemacht" — die ook wordt gevonden in de tot uitvoering van deze Verordening door de waarnemend Secretaris-Generaal van het Departement van Algemene Zaken uitgevaardigde verordening van 15 augustus 1940 betreffende de inrichting en samenstelling van de Nederlandsche Opbouwdienst — in overeenstemming is, dat deze Land- en Zeemacht op 15 juli 1940 als geheel — althans nagenoeg geheel — gedemobiliseerd werd aangemerkt.

Voor de opvatting dat de Opbouwdienst als een zelfstandige dienst — los van de gewezen Nederlandsche Land- en Zeemacht — moet worden gezien pleit eveneens, dat tot deze dienst kon worden toegelaten ,,iedere mannelijke Nederlandsche onderdaan van onbesproken gedrag, ,,die het 19de levensjaar heeft volbracht en tot lichamelijke arbeid in ,,staat is", en voorts, dat deze dienst toen reeds door de bezetter als een voorloper werd gezien — zoals ook naderhand werd gerealiseerd — van een naar Duits model op te richten Arbeidsdienst. Daarbij zij ter oriëntatie van eiser opgemerkt, dat artikel 1, lid 1 van de voormelde Verordening van 15 augustus 1940 van de waarnemend Secretaris-Generaal van het Departement van Algemene Zaken, ingevolge welke bepaling van de Opbouwdienst deel uitmaakte het gehele reserve- en dienstplichtig personeel (met uitzondering van de reserve officieren) van de voormalige Nederlandsche Land- en Zeemacht, dat zich op de 15de juli 1940 (nog) in werkelijke dienst bevond (waaronder eiser) — en voor die tijd nog niet was gedemobiliseerd — op dat moment een sociaal doel had namelijk om uitbreiding van de werkloosheid in ons land te voorkomen. Dit laatste blijkt ook uit de in artikel 3 van evenbedoelde Verordening vervatte ontslagregeling, ingevolge welke ontslag onder meer mogelijk was bij het — aantoonbaar — gevonden hebben van werk en bij een voorstel van de arbeidsbeurs.

De Raad kan eiser evenmin volgen in diens stelling, dat hij door de gevangenneming wegens verzetsactiviteiten weer in krijgsgevangenschap is teruggevoerd. Immers blijkens het zich onder de gedingstukken bevindende proces-verbaal van 22 januari 1969 van de Wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee (Brigade Amsterdam) L. Schel-

lingerhout heeft eiser verklaard, dat hij als werkmeester (bedoeld is parkmeester) van de Opbouwdienst te Zutphen wegens het leiden van een verzetsorganisatie door de Sicherheitsdienst — hierna genoemd: de S.D. — in het gebouw van die dienst te Arnhem op 18 december 1940 met een aantal andere leden van die verzetsorganisatie (alsook gewezen officieren, die met die verzetsorganisatie niets te maken hadden) is gearresteerd; dat hij gedurende 5 dagen door de S.D. in het gebouw van die dienst te Arnhem — met folteringen en pijnigingen — is verhoord (terwijl nagenoeg alle andere medegevangenen in de Saxen-Weimarkazerne daar ter stede onder toezicht werden gesteld van de Grune Polizei); dat hij na terzake van zijn aandoeningen als gevolg van mishandelingen tot 29 maart 1941 te zijn verpleegd; dat hij op die datum is teruggevoerd naar de S.D.-kazerne te Arnhem, alwaar hij met andere mannen van zijn verzetsgroep sedertdien werd gevangen gehouden; dat hij op 21 april 1941 — „begenadigd wegens de verjaardag van de Fuhrer" — mocht terugkeren naar zijn post bij de Opbouwdienst te Zutphen, uit welke dienst hij met ingang van 5 mei 1941 werd ontslagen.

Uit het voorgaande volgt, dat eiser niet in krijgsgevangenschap is teruggevoerd maar zoals gebruikelijk bij vervolging wegens deelneming aan het verzet door de S.D. is gearresteerd, verhoord en gevangengehouden.

Post alia:

D. *Ingangsdatum van de toekenning van het pensioen*

Zijdens eiser is als grief aangevoerd, dat bij het bestreden besluit ten onrechte onder toepassing van artikel 28, lid 1 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 — ingevolge welk artikellid een pensioen, waarvoor de aanvrage later inkomt dan 2 jaar na de dag, waarop het recht is ontstaan, wordt verleend met ingang van de datum, waarop deze aanvrage is ontvangen — het invaliditeitspensioen ten onrechte is verleend met ingang van 28 november 1966. Inderdaad — aldus deze grief — heeft eiser in de loop van de maand november 1966 een rekest ingediend strekkende tot toekenning van een militair invaliditeitspensioen, maar dit rekest mag niet worden los gezien van een door hem op 18 februari 1946 ingediend verzoek om (her)keuring en behandeling, welk verzoek — nadat tussentijds verschillende stappen door hem zijn ondernomen — is herhaald bij brief van 2 juni 1951 aan het Ministerie van Defensie.

De Raad — hoewel erkennende, dat er reden tot twijfel kan zijn — kan eiser in zijn betoog inzake de samenhang tussen het in november 1966 ingediende rekest en voormelde eerder gedane verzoeken om (her)keuring en behandeling niet volgen.

Nu eiser na zijn op 2 juni 1951 gedane verzoek om (her)keuring en verdere behandeling, welk verzoek naar zijdens gedaagde is bericht, niet in eisers dossier is aangetroffen, geen verdere stappen heeft onder-

nomen teneinde deze (her)keuring en behandeling te doen realiseren vóór de indiening van bedoeld rekest in november 1966, komt aan dit rekest, waarbij voor het eerst een invaliditeitspensioen wordt aangevraagd, zelfstandige betekenis toe.

Uit het vorenstaande blijkt, dat de Raad deelt het oordeel van de eerste rechter behoudens voor wat betreft de mate van eisers invaliditeit, welke naar 's Raads oordeel bij het bestreden besluit op 35 % (afgerond 40 %) had moeten worden gesteld.

Deswege moet worden beslist als volgt.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de aangevallen uitspraak met dien verstande dat gedaagde een nader besluit dient te nemen met inachtneming van hetgeen in rubriek II van 's Raads uitspraak is overwogen.

Centrale Raad van Beroep

29 oktober 1974

(A.M.P. 1972/16)

Voorzitter: Mr. B. S. Tigchelaar; *Leden:* Mr. A. G. van Galen en Mr. J. P. Bulte.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 2)

Wel is aannemelijk, dat de klachten terzake van een bij eiser aanwezige aangeboren rugafwijking als gevolg van de uitoefening van de militaire dienst tijdelijk zijn verergerd. Er zijn evenwel onvoldoende aanknopingspunten om aan te nemen, dat de bijzondere zeer nadelige invloeden van de uitoefening van de militaire dienst hebben geleid tot een blijvende verergering.

Aanvrage militair dienstpensioen derhalve terecht afgewezen.

UITSPRAAK

in het geding tussen: H., wonende te A., eiser, en *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Bij Koninklijk besluit van 29 januari 1971 is op een namens eiser, een gewezen dienstplichtig soldaat der Koninklijke landmacht, gedaan verzoek hem in het genot te stellen van een militair pensioen krachtens de

Pensioenwet voor de landmacht 1922 afwijzend beschikt.

Daarbij werd het volgende overwogen:

,,dat een militair krachtens artikel 2, onder 2°, van de Pensioenwet ,,voor de landmacht 1922, recht op militair pensioen verkrijgt, indien de ,,bij hem geconstateerde gebreken zijn ontstaan door de uitoefening van ,,de militaire dienst, dan wel tot uiting zijn gekomen of verergerd door ,,bijzondere omstandigheden, welke zich bij de uitoefening van die dienst ,,hebben voorgedaan en welke naar medisch inzicht van nadelige invloed ,,zijn geweest op zijn gezondheidstoestand, een en ander onder voorbe- ,,houd, dat deze gebreken een invaliditeit van ten minste 10 percent blijken ,,te veroorzaken, òf dat hij bij zijn ontslag ten minste vijf jaren werkelijke ,,dienst kan aanwijzen; dat een militair krachtens artikel 2, onder 3°, ,,van de Pensioenwet voor de landmacht 1922, recht op pensioen ver- ,,krijgt ter zake van ongeschiktheid voor de waarneming van de dienst ,,wegens gebreken, wanneer deze zijn ontstaan door andere oorzaken ,,dan hiervoren vermeld, mits deze ongeschiktheid niet het gevolg is van ,,eigen moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag en betrokkene ,,een werkelijke dienst kan aanwijzen van ten minste vijf jaren;

,,dat ingevolge artikel 1 van meergenoemde pensioenwet, onder de ,,voorwaarden en naar de regelen in die wet gesteld, pensioen wordt ver- ,,leend, nadat de militair uit de dienst is ontslagen;

,,dat belanghebbende op 17 februari 1940 door de commissie voor het ,,geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage aan een militair geneeskun- ,,dig onderzoek werd onderworpen;

,,dat uit het ter zake uitgebracht rapport blijkt, dat generlei verband ,,wordt aangenomen tussen de bij belanghebbende geconstateerde ,,neurasthenie en de uitoefening van de militaire dienst;

,,dat voorts blijkens bedoeld rapport belanghebbende ongeschikt werd ,,bevonden voor de verdere waarneming van de militaire dienst, in ver- ,,band waarmede hij met ingang van 28 mei 1940 werd ontslagen wegens ,,gebreken;

,,dat belanghebbende in verband met een nadien door de destijds ,,bestaande vakvereniging Nederlandsch Arbeids Front op 29 oktober ,,1943 ingediend verzoekschrift opnieuw aan een geneeskundig onderzoek ,,werd onderworpen door de commissie voor het geneeskundig onderzoek ,,te Utrecht;

,,dat ook blijkens het door evengenoemde commissie uitgebrachte ,,rapport generlei verband wordt aanvaard tussen de bij belanghebbende ,,geconstateerde gebreken en de uitoefening van de militaire dienst;

,,dat de Kroon zich met de conclusie van voornoemde commissie ,,kan verenigen;

,,dat belanghebbende bij zijn ontslag uit de militaire dienst geen wer- ,,kelijke dienst van ten minste vijf jaren kon aanwijzen;

,,dat hij derhalve noch aan artikel 2, onder 20, noch aan artikel 2,

„onder 30, der Pensioenwet voor de landmacht 1922 recht op pensioen „kan ontlenen.".

Het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft bij uitspraak van 14 februari 1972 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep van eiser, ingesteld tegen het evengenoemde Koninklijk besluit, ongegrond verklaard.

Post alia:

II. *Motivering*

In dit geding heeft de Raad de vraag te beantwoorden of bij het bestreden Koninklijk besluit terecht afwijzend is beschikt op het namens eiser gedaan verzoek hem in het genot te stellen van een militair invaliditeitspensioen.

Het antwoord op deze vraag zal slechts dan ontkennend kunnen luiden indien moet worden aangenomen dat de ziekten of gebreken, waaraan eiser lijdende is, in het in artikel 2 lid 1 onder 2° sub b of c der Pensioenwet voor de landmacht 1922 bedoelde verband staan met eisers uitoefening van de militaire dienst.

Uit de gedingstukken en het verhandelde ter terechtzitting is het volgende gebleken:

— Eiser, die is geboren op 16 maart 1917, kwam op 5 april 1937 voor eerste oefening in militaire dienst; hij werd met ingang van 19 september 1937 met groot verlof gezonden en kwam van 28 september 1938 tot 6 oktober 1938 in militaire dienst terug voor herhalingsoefeningen; met ingang van 11 april 1939 werd hij opnieuw onder de wapenen geroepen; hij werd met ingang van 21 februari 1940 met groot verlof gezonden in afwachting van ontslag en met ingang van 28 mei 1940 werd hij uit de militaire dienst ontslagen wegens gebreken;

— Bij eiser bestaat van zijn geboorte af een scheve inplanting van L V op het sacrum; in 1933 heeft hij een ruglaesie gehad en sedertdien heeft hij rugklachten gehouden;

— Eiser heeft na zijn militaire dienst als zelfstandige in zijn onderhoud voorzien door het exploiteren van een bedrijf waarin granito-schuurmachines werden verhandeld en gerepareerd; in verband met bij hem optredende hartklachten heeft hij zijn werkzaamheden in het voorjaar van 1969 moeten staken;

— Eiser heeft zich in 1940 na zijn ontslag uit de militaire dienst tot de Raad van Arbeid te Amsterdam gewend onder meer met het verzoek hem een invaliditeitsrente krachtens de Invaliditeitswet toe te kennen; in verband daarmede is eiser op 1 augustus 1940 onderzocht door de geneeskundige J. S. Rudelsheim; deze geneeskundige achtte eiser toen invalide in de zin van artikel 72 van evengenoemde wet en was van oordeel dat de invaliditeit onafgebroken een half jaar had geduurd; voorts gaf deze geneeskundige in zijn rapport van 1 augustus 1940 als zijn oordeel

te kennen dat er vooruitzicht bestond op een zodanige toeneming van eisers arbeidskracht dat hij zou ophouden invalide te zijn en dat een heronderzoek na een half jaar diende plaats te vinden; evenbedoelde aanvrage heeft — naar eiser ter terechtzitting van 8 oktober 1974 heeft medegedeeld — niet geleid tot toekenning van een rente krachtens de Invaliditeitswet.

De eerste rechter heeft de in de eerste alinea van deze rubriek gestelde vraag bevestigend beantwoord, zich daarbij baserende op het omtrent eiser uitgebrachte rapport d.d. 20 mei 1940 van de Commissie voor het militair geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage, het omtrent eiser d.d. 4 februari 1944 uitgebrachte rapport van de Commissie voor het militair geneeskundig onderzoek te Utrecht — deze rapporten zijn ten dele in de aangevallen uitspraak weergegeven — alsmede op het in zijn geheel in die uitspraak weergegeven rapport d.d. 3 februari 1972 van de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht.

In hoger beroep is namens eiser aangevoerd dat de rugaandoening waaraan hij lijdende is, door de uitoefening van de militaire dienst is verergerd. Daarbij is in het aanvullend beroepschrift onder meer naar het rapport d.d. 1 augustus 1940, hetwelk de geneeskundige J. S. Rudelsheim omtrent eiser aan de Raad van Arbeid te Amsterdam heeft uitgebracht, verwezen.

Naar aanleiding hiervan heeft de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht in zijn rapport van 5 december 1973 onder meer het volgende opgemerkt:

„Sacralisatie is geen proces, het is een aangeboren toestand, die soms „wel, meestal geen of nauwelijks klachten geeft. Dat deze afwijking „„in hoofdzaak de oorzaak is van eisers ernstige invaliditeit" valt te „betwijfelen. Ik meen dat de persoonlijkheidsstructuur van betrokkene „de betrekkelijk geringe anatomische afwijking tot een zekere mate van „invaliditeit opvoert. Dat de uitoefening van de militaire dienst, voor „zover van „uitoefening" gesproken kan worden bij betrokkene, enige „invloed gehad zou hebben op de rugklachten is ten ene male niet aan- „nemelijk. Volgens diverse rapporten bestonden de klachten reeds „„sinds de jeugd" (huisarts), „sinds de ruglaesie in 1933" (Geneeskun- „dige Commissie) en „sinds 3 jaren (voor 1 augustus 1940)" (J. S. Rudels- „heim, arts). Deze klachten zijn wel zeker vóór 11 april 1939 begonnen, „zoals betrokkene dus zelf destijds vertelde.".

. . . . . .

„Dat betrokkene wegens de lumbale afwijking al bij de dienstplicht- „keuring had moeten worden afgekeurd is niet juist. Zoals boven reeds „gezegd zijn er velen met dezelfde aangeboren afwijking die er nimmer „last van krijgen.".

Ter terechtzitting van 12 maart 1974 is namens eiser nog gewezen op de bevindingen van J. C. Wolterbeek, arts te 's-Gravenhage, door welke

arts eiser sedert 1940 regelmatig voor zijn rugaandoening werd behandeld.

In zijn op verzoek van 's Raads fungerend-voorzitter uitgebracht rapport van 26 juni 1974 geeft de arts J. *C.* Wolterbeek, voornoemd, onder meer het volgende als zijn mening te kennen:

„Aannemelijk is, dat de rugklachten acuut zijn geworden door „overbelasting en exposure gedurende de militaire diensttijd. Hierbij laat „ik mij bovendien leiden door het feit, dat patiënt vóór zijn opkomst in „militaire dienst in 1939 zich als bankwerker bij Werkspoor heeft kunnen „handhaven en na ontslag uit de militaire dienst totaal arbeidsongeschikt „was. De bovengenoemde factoren met de „stress" en „exposure" „vormen met de congenitale „hemi-sacralisatie", een combinatie van „factoren, van waar uit deze aandoening zich gemakkelijk kan ontwik„kelen. De hemi-sacralisatie neemt hierdoor deel aan het ontstaan, de „ontwikkeling en het verdere verloop der ziekte en is zeker mede als „oorzaak aan te duiden.

„Het is mitsdien aannemelijk dat de militaire dienst in oorzakelijk - „althans in verergerend verband is te brengen met het ziekteverloop.".

De Raad kan het evenvermelde oordeel van de arts J. *C.* Wolterbeek, in zoverre deze meent dat van een oorzakelijk verband tussen eisers rugaandoening en zijn militaire dienst kan worden gesproken, niet volgen nu bij eiser — naar door hem ook nimmer is betwist — sprake is van een aangeboren rugafwijking.

Ook kan de Raad de evengenoemde arts niet geheel volgen in zijn oordeel dat althans een verergerend verband tussen eisers rugaandoening en zijn uitoefening van de militaire dienst aannemelijk is.

In dit verband overweegt de Raad het volgende.

Een verergering in de zin van artikel 2 lid 1 onder 2^0 sub c van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 kan ten aanzien van eiser alleen aanwezig worden geacht indien:

a. eiser in verband met zijn militaire dienst is blootgesteld geweest aan bijzondere, zeer nadelige invloeden;

b. de sub a. genoemde invloeden een blijvende verergering van de rugafwijking tot gevolg hebben gehad.

De Raad heeft geen reden te twijfelen aan de door eiser gedane mededeling, dat hij in het najaar van 1939 in de militaire dienst bij de zoeklichten heeft dienst gedaan en deze dienst als zeer zwaar heeft ervaren.

De Raad acht het dan ook niet uitgesloten, dat eiser geacht moet te zijn blootgesteld geweest aan bijzondere, zeer nadelige invloeden als bedoeld in evengenoemd artikellid.

Ook acht de Raad het niet onaannemelijk, dat eisers rugaandoening als gevolg van die invloeden tijdelijk is verergerd, zoals ook kan worden afgeleid uit het evengenoemde rapport d.d. 1 augsutus 1940 van de geneeskundige J. S. Rudelsheim.

De Raad heeft echter in de gedingstukken en het door en namens eiser op de vorengenoemde terechtzittingen naar voren gebrachte onvoldoende aanknopingspunten kunnen vinden om tot de overtuiging te geraken dat de verergering van eisers rugaandoening door de evengenoemde bijzondere, zeer nadelige invloeden blijvend is verergerd.

De Raad meent — integendeel — in evengenoemd rapport van de geneeskundige Rudelsheim veeleer aanknopingspunten te vinden om aan te nemen dat de meergenoemde verergering van eisers rugaandoening van voorbijgaande aard is geweest in die zin dat slechts tijdelijk met betrekking tot eisers rugaandoening een toestand heeft bestaan, ernstiger dan die welke zou hebben bestaan indien eiser niet in militaire dienst was geweest. Voor deze zienswijze pleit ook de omstandigheid dat eiser zich tot 1969 als zelfstandige heeft kunnen handhaven, in welk jaar hij als gevolg van een hartaandoening zijn werkzaamheden heeft moeten opgeven.

Het door eisers raadsman ter terechtzitting van 8 oktober 1974 overgelegde rapport d.d. 13 februari 1974 van Dr. J. W. van der Eijken, orthopaedisch chirurg te Amsterdam, heeft de Raad niet tot een ander oordeel kunnen brengen.

Uit het vorenstaande vloeit voort dat de Raad, evenals de eerste rechter, de in de eerste alinea van deze rubriek gestelde vraag bevestigend beantwoordt, zodat de aangevallen uitspraak voor bevestiging in aanmerking komt.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

16 mei 1975

(M.A.W. 1974/K 6)

Voorzitter: Mr. *W*. *H*. Schipper; *Leden:* Mr. J. *H*. van der Meide en Jhr. Mr. C. **C.** van Lidth de Jeude.

(Voorschrift conduiterapporten;
Voorschrift betr. het administratieve beroep, art. 3)

Beoordeling van een sergeant-machinist; het daartegen ingestelde beroep wordt gedeeltelijk gegrond verklaard. De c.r. is van oordeel, dat het onderzoek in de administratieve procedure niet volledig genoeg is geweest en geeft de verweerder opdracht de zaak opnieuw te bezien.

UITSPRAAK

in het geding tussen **J.**, wonende te H., klager, en ***de Commandant der Zeemacht in Nederland*** te Den Helder, verweerder.

*I. **Ontstaan en loop van het geding***

Verweerder heeft op 28 mei 1974 met betrekking tot klager het navolgende besluit genomen:

„De commandant der zeemacht in Nederland;

„Gelezen

„1. het klaagschrift en aanvullend klaagschrift van sergeant-machinist „J., respectievelijk van 25 september 1973 en ongedateerd, gericht tegen de „beoordelingen voorkomende in het door de toenmalige commandant „van Hr. Ms. Z., luitenant ter zee der 1e klasse **A.** — hierna te noemen „verweerder — over betrokkene opgemaakt conduiterapport over het „tijdvak van 1 januari 1973 tot 3 september 1973;

„2. de beschouwingen, waartoe het klaagschrift en aanvullend klaag„schrift verweerder aanleiding hebben gegeven;

„3. de door klager met betrekking tot de inhoud van de beschou„wingen gemaakte nadere bemerkingen:

„Gelet op

„a. het Voorschrift betreffende het administratieve beroep, bedoeld „in artikel 97 van het Reglement, rechtstoestand militairen zeemacht „(KB van 4 april 1970, nr. 53);

„b. het Voorschrift conduiterapporten zeemacht (VVKM 1);

„Overwegende vooraf

„dat, blijkens vermelding op het betreffende conduiterapport, daarvan „op 18 september 1973 inzage aan klager werd verleend;

„dat klager bij klaagschrift van 25 september 1973 — derhalve binnen „de daarvoor gestelde termijn — in beroep is gekomen en daarin mits„dien, althans uit dien hoofde, kan worden ontvangen;

„dat verweerder door middel van zijn brief van 30 oktober 1973 een „nadere toelichting heeft gegeven omtrent de overwegingen welke aan de „toegekende waarderingen ten grondslag hebben gelegen;

„dat klager hierop heeft gereageerd door middel van een aanvullend „klaagschrift;

„dat, gelet op het gestelde in artikel 3 (3) van genoemd Voorschrift „betreffende het administratieve beroep, de beschouwingen van ver„weerder ter schriftelijke voortzetting van het onderzoek aan klager „werden toegezonden, zodat deze in de gelegenheid werd gesteld nadere „bemerkingen naar aanleiding daarvan te maken;

„dat de inhoud van de stukken niet wederom in extenso behoeft te „worden weergegeven, aangezien deze bij partijen genoegzaam bekend „mag worden verondersteld;

„Overwegende

„dat het beroep, blijkens het klaagschrift, geacht moet worden gericht „te zijn tegen de hoogte der waarderingen in het algemeen, doch tegen de „met „goed—7" gewaardeerde rubrieken (in casu de rubrieken IVb, „c en d) in het bijzonder;

„Overwegende voorts

„dat ten aanzien van de feiten en omstandigheden, waarop de toege- „kende waarderingen zijn gebaseerd, zakelijk gerelateerd, onder meer „als volgt is verklaard:

„1. door klager in diens klaagschrift:

„dat hij van mening is dat de cijferwaardering, in het bijzonder voor „wat betreft de met „goed—7" gewaardeerde rubrieken, ongunstig „afsteekt tegen zijn vorige conduiterapporten, waardoor zijn eventuele „bevorderingskansen worden geschaad;

„dat hij zich deswege te kort gedaan voelt en, waar mogelijk, alsnog „opwaardering vraagt;

„2. door verweerder in diens nadere motivering:

„dat de waarderingen in de rubrieken IV, V, VI en VII dienen te worden „gezien als een zo objectief mogelijk waardeoordeel over klager, waarbij „de onderdelen IVb, c en d als „goed" konden worden gekwalificeerd, „doch minder goed dan de overige — dan ook hoger gewaardeerde — „rubrieken;

„dat de door de minister van defensie gehanteerde normen met be- „trekking tot keuzebevordering hem, verweerder, onbekend zijn en zich „overigens ook aan zijn beoordeling onttrekken;

„dat hij van mening is, dat een achteruitgang in cijferwaardering niet „zonder meer een tekort doen van klager behoeft in te houden, aangezien „de waardering in vorige conduiterapporten uiteraard geen absolute „maatstaf voor de volgende kan zijn;

„3. door klager in diens aanvullend klaagschrift:

„dat zijn beoordelingsbeeld over de afgelopen drie jaren een opgaande „lijn vertoont en dat hij zijns inziens op dezelfde voet is doorgegaan met „zich in te zetten voor schip en bemanning;

„dat hij er nooit opmerkzaam op is gemaakt zich te moeten verbeteren „en dat hij zich erover heeft verwonderd hoe hij in een tijdsbestek van „1 jaar zo verschillend beoordeeld kon worden;

„4. door verweerder in diens beschouwingen:

„dat het gestelde in de 2e, 3e en 4e alinea van het aanvullende klaag- „schrift niet of nauwelijks terzake doet;

„dat klagers conclusie, dat er gedurende het beoordelingstijdvak van „geen „stuwkracht", „gave van gezagsuitoefenen" of „wijze van op- „„treden tegenover ondergeschikten" sprake zou zijn geweest, voor diens „rekening wordt gelaten, aangezien hij toch immers met „goed—7" „werd beoordeeld, hetgeen — hoewel niet de hoogst mogelijke waardering „vormende — toch wel slechter had gekund;

,,dat hij wil tegenspreken dat klager nooit op een en ander opmerkzaam ,,zou zijn gemaakt, aangezien zowel door het hoofd van de technische ,,dienst als door zijn dienstchef verschillende malen met klager is gespro- ,,ken over aangelegenheden direct of indirect betrekking hebbend op de ,,bedoelde rubrieken van het conduiterapport;

,,dat hem tijdens deze gesprekken wel degelijk te verstaan werd gegeven ,,dat een en ander voor verbetering vatbaar was;

,,dat zulks nader wordt aangetoond in een — door de rapporteur ,,opgesteld — relaas, hetgeen als aanhangsel is gevoegd en waar hij, ver- ,,weerder, volledig achter kan staan;

,,5. door klager in diens nadere bemerkingen:

,,dat hij de door verweerder aangevoerde feiten en omstandigheden ,,nagenoeg geheel ontkent, dan wel van mening is dat de toedracht daar- ,,van anders is geweest dan deze wordt voorgesteld;

,,dat hij, de stand van zaken in het geding overziende, tot de conclusie ,,komt dat de van verweerders zijde naar voren gebrachte feiten en om- ,,standigheden een deugdelijk nader onderzoek vergen;

,,Overwegende verder

,,dat, gezien klagers hiervoor weergegeven conclusie en gelet op het ,,gestelde in artikel **3 (3)** van genoemd Voorschrift betreffende het ,,administratieve beroep, het onderzoek schriftelijk werd voortgezet ,,door middel van een aantal vraagstellingen aan klagers directe dienst- ,,chef, de oudste onderofficier-machinist;

,,dat door deze werd bevestigd, dat de door verweerder aangevoerde ,,feiten en omstandigheden zich in grote lijnen inderdaad hebben gemani- ,,festeerd als door deze functionaris werd aangegeven;

,,dat door hem, oudste onderofficier-machinist, inderdaad ook meer- ,,dere malen met klager is gesproken over de gesignaleerde tekortko- ,,mingen in diens gedragspatroon, in het bijzonder ten opzichte van ,,ondergeschikten;

,,dat deze gesprekken weliswaar niet op gebiedende — en duidelijk ,,als laatste waarschuwing bedoelde — toon zijn gevoerd, doch wel op ,,zodanige wijze, dat klager hieruit heeft kunnen opmaken dat van hem ,,met name een andere houding tegenover het personeel werd verwacht;

,,Overwegende tot slot

,,dat op grond van al het bovenstaande kan worden geconcludeerd, ,,dat verweerder in alle redelijkheid heeft kunnen komen tot de beoor- ,,delingen als thans is geschied, met uitzondering van die, weergegeven ,,in rubriek IVb van het betreffende conduiterapport;

,,dat met betrekking tot genoemde rubriek (,,mate van stuwkracht, ,,,,die daarbij van hem uitgaat'') namelijk moet worden gesteld, dat — ,,waar deze rubriek naar de tekst immers aansluit op rubriek IVa (,,ge- ,,,,schiktheid voor het leiden en oefenen van manschappen''), beoordeeld ,,met ,,zeer goed—8'' — uit het onderzoek niet is gebleken, dat klager

„voor wat dat betreft tekort zou zijn geschoten;

„dat klager zich namelijk wel heeft beijverd voor een zo goed mogelijke „uitoefening van de tak van dienst waarin hij werkzaam was, doch dat „hij daarbij, zonder dat op zijn technische kwaliteiten wat viel aan te „merken, niet de juiste toets in de omgang met personeel heeftwetente „raken, waardoor er als nevenverschijnsel sprake was van enige weerzin „en vermindering van de arbeidsvreugde bij genoemd personeel;

„dat het gememoreerde neveneffect evenwel voldoende tot uitdrukking „werd gebracht in de waardering van de rubrieken IVc en IVd.;

„Beschikkende op het beroep;

„Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

„Bepaalt dat de waardering in rubriek IVb („mate van stuwkracht, die „„daarbij van hem uitgaat") zal komen te luiden: „zeer goed—8", „zijnde de hoogte van de waardering in de bijbehorende rubriek IVa;

„Handhaaft de overige waarderingen in het gewraakte conduite-„rapport.".

Tegen dit besluit heeft klager beroep ingesteld bij de Raad, bij zijn klaagschrift de gronden uiteenzettend voor zijn verzoek ofwel de bestreden beslissing nietig te verklaren en te bepalen dat verweerder opnieuw zal besluiten met inachtneming van artikel 3 van het Koninklijk besluit van 4 april 1970, nr. 53 en het tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen motiveringsbeginsel ofwel te doen wat verweerder had horen te doen nl. na onderzoek door middel van getuigen of anderszins, komen tot een beslissing op de vraag of de bestreden nadelige waarderingen door de aangevoerde feiten genoegzaam zijn gefundeerd.

Verweerders na te noemen gemachtigde heeft bij contra-memorie de gronden aangevoerd voor zijn verzoek de beschikking van 28 mei 1974 in stand te laten.

De zaak is behandeld ter terechtzitting van de Raad op 24 april 1975, waar klager in persoon is verschenen, bijgestaan door Mr. A. P. Vriends, wonende te Den Helder.

Voor verweerder is op die zitting als gemachtigde opgetreden Mr. J. E. Blankhart, luitenant ter zee van administratie der eerste klasse, wonende te Den Helder.

II. *Motivering*

De Raad heeft in dit geding te onderzoeken, of het bestreden besluit van verweerder kan worden aangetast op een der gronden van artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929 jo. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931. Hiertoe dient allereerst te worden nagegaan, of de terzake van het onderwerpelijke administratieve beroep geldende voorschriften zijn nageleefd.

Terzake van een dergelijk beroep is bij Koninklijk besluit van 4 april 1970, nr. 53 vastgesteld het „Voorschrift betreffende het administratieve

,,beroep, bedoeld in artikel 97 van het Reglement rechtstoestand militai-
,,ren zeemacht'' — hierna aan te halen als: het Voorschrift.

In artikel 3, lid 2 van het Voorschrift is, voor zover te dezen van belang, bepaald, dat de hogere autoriteit — in dit geval: verweerder — een afschrift van het klaagschrift in handen stelt van de ,,verweerder'' — in dit geval de luitenant ter zee der eerste klasse A., die de beoordeling had opgemaakt — met het verzoek hem zijn beschouwingen inzake de inhoud van het klaagschrift mede te delen.

Aan het bepaalde in dit artikellid heeft verweerder in dier voege voldaan, dat het klaagschrift bij brief van 25 oktober 1973 aan de beoordelaar is toegezonden met het verzoek nadere feiten en omstandigheden mede te delen, welke hebben geleid tot de gewraakte passages uit het conduiterapport.

Op dit verzoek heeft de beoordelaar — zij het bepaald inadaequaat — gereageerddoor het inzenden van een brief d.d. 30 oktober 1973.

Desgevraagd heeft klager na kennisneming van laatstgenoemde brief een aanvullend klaagschrift ingediend.

Vervolgens heeft verweerder de op de onderhavige zaak betrekking hebbende stukken aan de beoordelaar aangeboden met het verzoek diens beschouwingen kenbaar te maken.

Aldus heeft verweerder ten volle voldaan aan het bepaalde in artikel 3, lid 2 van het Voorschrift.

De beoordelaar heeft zijn beschouwingen neergelegd in een brief d.d. 18 februari 1974, die vergezeld ging van een geschrift, opgesteld door de luitenant ter zee van de Technische Dienst der eerste klasse H., die bij het opmaken van het conduiterapport als rapporteur was opgetreden.

Thans komt aan de orde het bepaalde in het derde lid van artikel 3 van het Voorschrift, dat luidt als volgt:

,,3. Na ontvangst van die beschouwingen zal de hogere autoriteit ,,hetzij het onderzoek schriftelijk voortzetten totdat hij over voldoende ,,gegevens beschikt om zich terzake een oordeel te kunnen vormen, hetzij ,,het onderzoek in handen geven van een door hem te benoemen commis-
,,sie, die hij daarbij opdraagt hem naar aanleiding van haar bevindingen ,,een schriftelijk met redenen omkleed advies te geven inzake de te nemen ,,beslissing.''.

Van de beide in artikel 3, lid 3, van het Voorschrift gegeven mogelijkheden heeft verweerder gekozen voor de schriftelijke voortzetting van het onderzoek.

Verweerder heeft gemeend daarbij te kunnen volstaan met het toezenden aan klager van bovenvermelde brief van 18 februari 1974 en de daarbij behorende bijlage met het verzoek om commentaar, alsmede met het stellen van enige vragen aan de majoor-machinist S. bij brief van 17 mei 1974.

Naar het oordeel van de Raad moet het aldus uitgevoerde onderzoek

als onvoldoende worden aangemerkt.

Immers, de feiten en omstandigheden die aan het omstreden conduiterapport ten grondslag hebben gelegen heeft klager eerst vernomen bij lezing van de brief van 18 februari 1974 met bijlage.

Verweerder heeft het niet nodig geoordeeld veel aandacht aan klagers schriftelijke reactie d.d. 1 mei 1974 te schenken, zulks omdat verweerder in deze brief van klager uitsluitend een ontkenning van de hem verweten gedragingen heeft gelezen, hetgeen naar 's Raads oordeel bepaald te kort doet aan hetgeen klager in die brief tot uitdrukking heeft willen brengen.

Met name gelet op het — in de plaats van de procedure voor het ambtenarengerecht tredende — karakter van de onderhavige administratieve beroepsprocedure bestond er — ook na het antwoord d.d. 17 mei 1974 van de majoor-machinist S. — voor verweerder alle aanleiding het onderzoek als niet voltooid te beschouwen.

Opmerking verdient nog, dat de Raad de mening van verweerder, dat klager op geen enkele wijze in de verdediging van zijn belangen is geschaad, niet kan onderschrijven.

Op grond van het vorenoverwogene moet worden aangenomen, dat het bestreden besluit is genomen in strijd met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zodat dit besluit moet worden nietig verklaard.

Verweerder zal een nieuwe beslissing op klagers bezwaarschrift moeten nemen en daarbij in beschouwing kunnen betrekken al hetgeen van de zijde van klager bij geschrifte en ter terechtzitting is aangevoerd, waarbij onder meer valt te denken aan de door klager gestelde (en ter terechtzitting ter sprake gebrachte doch door verweerders gemachtigde niet weersproken) omstandigheid, dat de commandant tot het geven vanlagere beoordelingen aan alle onderofficieren had besloten, omdat het schip slecht gevaren zou hebben.

Verweerder is dan tevens in de gelegenheid zich te beraden omtrent de vraag of de onderhavige zaak zich het meest leent voor schriftelijk onderzoek, dan wel voor onderzoek door een commissie, een en ander als bedoeld in artikel 3, lid 3 van het Voorschrift.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart nietig het besluit van verweerder d.d. 18 mei 1974 ten aanzien van klager genomen;

verstaat, dat verweerder met betrekking tot klagers bezwaarschrift een nieuw besluit zal nemen met inachtneming van hetgeen in 's Raads uitspraak is overwogen.

NASCHRIFT

Een uitspraak, welke sterke verwantschap vertoont met die, gepubliceerd in M.R.T. 1975, blz. 338. Het leek goed ook deze te publiceren, omdat, nu de c.r. doorgaat met een zeer kritische beschouwing van de administratieve beroepsprocedure, het nuttig lijkt om te trachten aan de hand van een aantal gevallen na te gaan, welke normen voor de c.r. maatgevend zijn voor het antwoord op de vraag, of de administratieve procedure naar behoren is verlopen.

Ook in deze zaak treft het, dat de c.r. als eis stelt, dat het verweer van de betrokken militair op zijn reële waarde wordt getoetst en zo nodig door een nader onderzoek — eventueel door een commissie — aan een dieper-gaande beschouwing wordt onderworpen.

De keuze omtrent de vorm van dat nadere onderzoek laat de c.r. hier nog aan de verweerder.

Opmerking verdient, dat in de administratieve procedure van de zeemacht — evenals trouwens bij de land- en de luchtmacht — een confrontatie van de klager met zijn beoordelaar en eventueel met de getuigen als regel achterwege blijft.

Dit moet worden betreurd, omdat de ervaring met deze gevallen bij de ambtenarenrechter leert, dat zo'n confrontatie het veel gemakkelijker maakt de waarde der onderscheidene verklaringen tegen elkaar af te wegen. Niet zelden blijkt bovendien, dat de klager in staat is bij deze confrontatie verklaringen omtrent feiten en/of waarderingen van feiten in een ander licht te doen zien.

Zij die verantwoordelijk zijn voor de gang van zaken binnen de administratieve beroepsprocedure mogen bovendien bedenken, dat een confrontatie als hiervorenbedoeld, welke thans binnen de militaire maatschappij ongebruikelijk is, voor de ambtenarenrechter tot de standaard procedures behoort. Zou het dan niet verkieslijker zijn deze in een veel vroeger stadium te doen plaats vinden, wanneer het bovendien gemakkelijker moet zijn omtrent de feiten, welke zich in een nog recent verleden hebben voorgedaan, klaarheid te krijgen?

E.H.N.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Administratieve maatregelen naast straffen

In het artikel van J. W. RAMEYER over „Rechter en administratie; rechtvaardigheid en automatisme"[1]) worden uitspraken gedaan, die om een wederwoord vragen. Uitgangspunt van zijn betoog is, dat de veroordeelde militair gevangen zit in een driehoek: a. de militaire rechter; b. de administratieve rechter; c. de militaire/administratieve overheid.

Een veroordeling van een militair door de militaire rechter tot vrijheidsstraf heeft o.m. tot gevclg dat de militair zijn inkomsten verliest en dat de tijd van de vrijheidsstraf niet mee telt als diensttijd voor bevordering. Voorts is er de verwerking van de veroordeling in het conduiterapport. En dan is er nog het Crimibeleid, dat niet toegepast wordt bij geldboete.

De schrijver komt dan tot deze conclusie: enkel en alleen omdat de militair militair is, wordt hij geconfronteerd met een aanzienlijk pakket zeer forse sancties, voor het geval hij van het rechte pad is afgedwaald.

Nu moet er om te beginnen op gewezen worden, dat de militair in dit opzicht niet in een uitzonderingspositie verkeert. Zo kunnen bijv. leden van de rechterlijke macht door de Hoge Raad worden ontslagen, wanneer zij wegens misdrijf zijn veroordeeld (art. 11 Wet R.O.). Een ambtenaar kan worden geschorst, indien een strafrechtelijke vervolging tegen hem is ingezet. Tijdens deze schorsing kan zijn bezoldiging voor 1/3 of geheel worden ingehouden (art. 91 en 92 Algemeen Rijksambtenarenreglement). Veroordeling tot vrijheidsstraf wegens misdrijf kan ontslag medebrengen (art. 98 van dat reglement).

Een onderwijzer verliest van ***rechtswege*** de bevoegdheid tot het geven van onderwijs, als hij wordt veroordeeld wegens het misdrijf van art. 249 W.v.S. (ontucht met een minderjarige). Bij zijn veroordeling wegens een ander misdrijf kan de minister van Onderwijs en Wetenschappen besluiten, dat de onderwijzer de bedoelde bevoegdheid heeft verloren (art. 10 Lageronderwijswet 1920).

Hier is slechts een greep gedaan, die echter voldoende is om aan te tonen, dat hij, die een openbare functie aanvaardt, te maken kan krijgen met maatregelen, die uit de aard van die functie voortvloeien en waarvan de burger als zodanig geen last heeft. Overigens geldt dit ook in bredere zin. Men denke aan het medisch tuchtrecht waaraan de artsen onderworpen zijn, aan het tuchtrecht voor de bedrijfsorganisatie.

De vergelijking, die de schr. maakt tussen de militair en de burger, als

---

[1]) **MRT 1975 (8) blz. 425.**

zij veroordeeld worden wegens overtreding van art. 26, eerstelid, W.V.W., is een duidelijke demonstratie van het hierbedoelde onderscheid, maar daarmede kan, gegeven de positie van de militair, niet aangetoond worden, dat dit onderscheid onjuist zou zijn.

Het moet onderkend worden, dat de maatregelen, waarvan de schrijver de samenloop met straffen betreurt, niet het karakter van straf hebben. Zij hebben een ander doel. Dit blijkt heel duidelijk bij het verlies van de onderwijsbevoegdheid. In het K.B. van 10 augustus 1966 no. 59 (A.B. 1967, blz. 139) wordt overwogen: ,,dat dit voorschrift (t.w. art. 10 L.O. wet 1920 – St.) ten doel heeft de bescherming van de leerlingen te verzekeren''.

Ook ten aanzien van militairen kunnen zulke maatregelen nodig zijn. De schrijver somt zelf de criteria op, waarnaar men kan bepalen, wanneer er militaire belangen op het spel staan en tot waar de militaire waarden een gesanctioneerde bescherming behoeven: de onbestaanbaarheid met de militaire tucht en orde, het liggen binnen de militaire sfeer, etc.

Hoewel de schrijver hier dus zelf oog voor heeft, is het niet geheel duidelijk, hoe hij anderzijds kan menen, dat de regel ,,ne bis in idem'' materieel geschonden wordt. Deze regel verbiedt, dat men terzake van hetzelfde delict andermaal vervolgd zou worden. Van deze figuur is echter geen sprake, als naast de straf van de militaire rechter een maatregel nodig is om bepaalde openbare belangen te beschermen. Dat dit bij de meeste militairen niet goed overkomt, is wel begrijpelijk. Het is nu eenmaal voor de niet juridisch geschoolde niet altijd gemakkelijk om bepaalde juridische figuren te begrijpen, vooral wanneer deze van formele aard zijn. Kan dit echter een reden zijn om straffen te verminderen?

Dat de militair bij veroordeling tot gevangenisstraf uit inkomsten gaat, ziet de schrijver als een verkapte geldboete. Nu is het toch wel te verstaan, dat, als een militair wegens vrijheidsstraf aan de dienst onttrokken is, men niet doorgaat met de bezoldiging. Ik neem aan, dat dit in het vrije bedrijf ook niet zal geschieden. Het is natuurlijk vooral voor het gezin van de betrokkene een zware slag, maar à qui la faute? !

Voor het Crimibeleid zijn overeenkomstige opmerkingen te maken. Wat dit beleid betreft blijkt de schrijver ook nog te twijfelen aan de beoordeling van de administratieve (militaire) overheid. Hij vreest, dat deze de strafsoort als beslissend zal aanmerken, en de conduite veel minder snel drastisch zal ,,verlagen'' dan wanneer er een vrijheidsstraf is opgelegd. Wat wil de schrijver hieraan gedaan zien? Aan militairen zoveel mogelijk geldboeten opleggen? Inderdaad gaat de schrijver deze kant uit. De militaire rechter zou z.i. bij zijn straftoemetingsbeleid bewust rekening kunnen houden met de hem bekende administratieve gevolgen van de opgelegde straf. En hij voegt daaraan toe: ,,zie bijv. het verschil bij vrij-

heidsstraf of geldboete".

Gelukkig ziet de schrijver echter zelf wel in dat eventuele verbeteringen van het administratief bestraffingsstelsel in handen van de wetgever is. Het is evenwel niet te verwachten, dat de wetgever militair en burger geheel gelijk zal schakelen wat straf met inbegrip van de gevolgen daarvan betreft. Wanneer dit tot lichtere of andersoortige straffen (bijv. geldboete in plaats van vrijheidsstraf) voor de militair zou leiden, dan zou er een onaanvaardbaar verschil t.o.v. de berechting van de burger optreden. Bovendien zou er dan tegelijkertijd ook gesleuteld moeten worden aan de behandeling van andere personen, die eveneens naast straffen administratieve maatregelen plegen te ondervinden.

st.

Personalia

MR. C. H. GOVAERTS is m.i.v. 1 augustus 1975 eervol ontslagen als president van de Permanente Krijgsraad in de Nederlandse Antillen voor de Zeemacht.

Met ingang van 1 september 1975 is aan de luitenant-kolonel MR. J. H. GILLEBAARD eervol ontslag verleend uit zijn functie van auditeur-militair-plaatsvervanger bij de Arrondissementskrijgsraad te Arnhem.

In de aldus vrijgekomen plaats is met ingang van dezelfde datum benoemd de luitenant-kolonel MR. P. VAN DER DUSSEN.

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht: Mr. S. ***van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. B. ***B. Klooster,*** Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. S. W. ***P. C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat 11 te Arnhem; Telefoon 085-426170.

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. ***E.*** H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Jhr. Mr. ***Th.*** W. ***van den Bosch,*** bijzonder hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam, Res. Luit.-kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Prof. Mr. **J.** M. ***van Bemmelen,*** Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. Kalshoven, Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. **J. R.** ***Stellinga,*** Staatsraad i.b.d.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het *M.R.T.* verschijnt in 10 afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1 januari 1975 f 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. 425300, of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari 1975 verkrijgbaar tegen de prijs van f 3,50.

De schrijvers van bijdragen van meer dan 2 pagina's ontvangen een honorarium van f 10,— per pagina tot een maximum van f 100,— per aflevering, benevens 10 presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven op last van het Ministerie van Defensie

Jaargang LXVIII
november/december 1975

Aflevering
10

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage

INHOUD

Bijdragen

Mr. F. F. *Langemeijer.* Een grond voor voorlopig arrest? 545

Strafrechtspraak

Autobestuurder brengt onder invloed van alcohol in Duitsland de veiligheid op de weg in gevaar. (W.M.Sr. art. 162; W.Sr. art. 55; W.V.W. art. 26) 552

Valsheid in geschrift; een drietal cheques vervalst en deze geïnd; bij aanhouding door politie een valse naam opgegeven. (W.Sr. art. 56, 57, 63, 225, 435) . . . 556

Een ontploffing verwekt op het balkon van aangrenzende flatwoning. (W.Sr. art. 157, 158) 562

Administratieve rechtspraak

Samenloop van weduwenpensioenen ingevolge de Militaire Weduwenwet 1922 en de Algemene Weduwen en Wezenwet. Terugvordering wegens teveel ontvangen militair weduwenpensioen. (Alg. Burg. Pensioenwet art. S4; Alg. Mil. Pensioenwet art. 02, V12, W4 en Y17; Mil. Weduwenwet 1922 art. 28f) . . 566

Kapitein gaat in beroep tegen besluiten tot ontheffig uit functie van LO/sport-officier en tot niet-bevordering tot majoor. (Ambt. wet art. 26, 58, lid 1 en art. 105) 572

Majoor der KLu gaat in beroep tegen het besluit waarbij een „kennisgeving" door de Minister was ingetrokken; dit om een verandering in het beoordelingssysteem te bereiken. Niet ontvankelijk verklaard. (Besluit beoordeling officieren luchtmacht; Ambt. wet 1929 art. 24 en 58, lid 4 en 5) 575

Civiele rechtspraak

Dodelijke aanrijding in Duitsland. Toepasselijkheid van art. 36 WVW op feiten in het buitenland gepleegd. (W.Sr. art. 5; WVW art. 26 en 36) 580

Opmerkingen en mededelingen

Bloedproef en autogordels niet verplicht voor militairen 587

Uitoefening van grondrechten door militairen. Voorlopige alg. aanwijzingen van de Minister van Defensie 588

In memoriam mr. A. F. Steffen 603

Militair Justitiële Statistiek

Overzicht over de eerste halfjaren 1974 en 1975 604

Jaarregisters 611

BIJDRAGEN

Een grond voor voorlopig arrest?

door

MR. F. F. LANGEMEIJER

Sinds enige tijd komen de gronden waarop in het militaire strafprocesrecht voorlopige hechtenis is toegelaten overeen met die van het commune Wetboek van Strafvordering; dit met één uitzondering, te weten de regel dat preventieve vrijheidsbeneming in militaire strafzaken ook mogelijk is indien zulks in verband met de handhaving van de krijgstucht onder andere militairen is vereist.

Deze regeling is er niet altijd geweest. De Rechtsplegingen die in 1814 op de grondslag van de oud-nederlandse strafprocedures tot stand kwamen, hadden vooral in het vooronderzoek een inquisitoir karakter: de procesgang was gericht op het opsporen en bestraffen terwijl het belang dáárvan in het algemeen hoger werd aangeslagen dan dat van het individu, hetgeen overigens naar de normen van die tijd en mede ook in verband met de toenmalige gebrekkige opsporingsmethoden, niet zo verbazingwekkend mag heten. Om deze reden werd in de wet slechts gesproken van de beslissing om een beklaagde in arrest te stellen, zonder dat de gevallen waarin en de gronden waarop waren geformuleerd. Pas een legerorder uit 1940 sprak van de mogelijkheid beklaagde uit het arrest te ontslaan bij beëindiging van het opsporingsonderzoek wanneer gevaar voor vlucht of herhaling ontbrak. Na de oorlog is men zich meer gaan bezinnen op de formulering van gronden, waarbij, evenals in de praktijk, de aandacht voor een groot deel gericht was op een zoveel mogelijk aansluiten bij de gronden van het commune strafproces. Naar aanleiding daarvan ontstond in deze tijd ook de wens om naast de commune gronden de belangen van de krijgstucht niet uit het oog te verliezen.

Een en ander kwam aan de orde in een commissie die tot taak kreeg het voorlopig justitieel arrest te bestuderen. Deze commissie deed inderdaad het voorstel om naast de algemene gronden ook de handhaving van de krijgstucht onder andere militairen als grond op te nemen. Dit resulteerde in een schrijven van de Ministers van Oorlog en Marine in 1957[1]) waarin dit voorstel als richtlijn voor de toepassing van voorlopig arrest werd voorgeschreven, waarbij tevens de bekende aanschrijving van de Minister van Justitie aan de Procureurs-Generaal van 1953 gereleveerd werd. Dit schrijven schijnt inderdaad succes gehad te hebben; waren er

---

[1]) **Afgedrukt in MRT 1957, p. 625 e.v.**

tevoren nog omvangrijke verschillen in toepassing van preventieve hechtenis tussen militaire en commune justitie, ook wanneer men alleen de commune delicten bezag, sindsdien is de discrepantie nagenoeg verdwenen[2]).

Toen het militaire recht in 1963 drastisch herzien werd, maakte de Regering van de gelegenheid gebruik om de bestaande toestand in de wet neer te leggen, op welke wijze – met mederekenen van de herziening in 1974 – wij aan de huidige artikelen 7 RLLu en 6 RZ gekomen zijn[3]).

Sinds enkele jaren is het bestaan van die extra grond voor vrijheidsbeneming van militairen aan kritiek onderhevig. Oorzaken daarvoor zijn onder andere de onvrede over de preventieve hechtenis in het algemeen – waaruit de wijziging van het W.Sv. in 1973 is voortgekomen – en een kritischer toetsen van de bestaande regeling aan de vereisten welke het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens stelt, terwijl, zoals bekend, in dit verband veel stof is opgewaaid naar aanleiding van de geruchtmakende zaak tegen de sergeant ROOVERS in 1972. Bij de thans op handen zijnde herziening van het militaire procesrecht zal de wetgever dan ook moeten zien een weg te vinden tussen de Scylla van het Europees Verdrag en de Charybdis van de krijgstucht. Bij het zoeken naar deze weg zal met enkele aspecten rekening gehouden dienen te worden.

In de literatuur wordt, om te beginnen, de handhaving van de krijgstucht onder andere militairen op één lijn gesteld met de generale preventie. Nu zal men dit begrip generale preventie niet moeten opvatten in de gebruikelijke zin, nl. het voorkómen dat anderen een strafbaar feit begaan. Het is immers denkbaar dat de krijgstucht in gevaar komt door andere daden dan strafbare feiten, terwijl omgekeerd ook verschillende delicten door militairen begaan kunnen worden zonder dat men kan zeggen dat deze de krijgstucht schaden. Kennelijk zal men deze bepaling aldus moeten opvatten dat andere militairen iets kunnen daen wat in strijd met de krijgstucht is.

Het idee dat iemands vrijheid wordt ontnomen om te voorkómen dat anderen zich misdragen wordt in strafrechtelijke kringen doorgaans afgewezen. In 1928 heeft de Hoge Raad reeds uitgemaakt dat preventieve hechtenis met dit doel ongeoorloofd is[4]), welke beslissing in 1954 nog eens bevestigd werd, hetgeen door de annotator W. POMPE zeer werd toegejuicht[5]). Recentelijk is een en ander nog eens geformuleerd in het arrest van het Hof te Arnhem: ,,dat de aard van de voorlopige hechtenis

---

2) H. Herklots, Vrijheidsbeneming tijdens opsporingsonderzoek, MRT 1965 p. 295 e.v.
3) Th. C. van Gelder, Het wetsontwerp 9994 en de RZ, MRT 1972, p. 198 e.v.
4) H.R. 10 december 1928 N.J. 1929 p. 1725.
5) H.R. 2 maart 1954 N.J. 1954 nr. 240 m.n. Pompe.

,,met zich brengt dat de redenen voor haar toepassing gelegen moeten ,,zijn in de persoon van de verdachte zelf; dat de afschrikking van anderen, ,,welke bij de oplegging van straf aan een veroordeelde wellicht in aan-,,merking zou kunnen komen, niet rechtvaardigt dat degene die nog niet ,,veroordeeld is, van zijn vrijheid wordt beroofd''[6]). De reden waarom dit niet gerechtvaardigd zou zijn geeft annotator POMPE in 1954: het gevaar bestaat dat daardoor de persoon van de verdachte behandeld wordt als een middel ter bereiking van een buiten hemzelf gelegen doel, dus als object en niet als mens.

Nu zou op dit algemeen erkende beginsel een inbreuk gemaakt moeten worden ten behoeve van de belangen der krijgstucht. Inmenging van het militaire belang in de strafprocedure komt trouwens ook elders voor; men denke aan de openbaarheid der zittingen die om die reden beperkt kan worden en voorts aan de voorwaardelijke veroordeling van militairen. De krijgstucht is, naar de formulering van de huidige wetgeving, de handhaving van regelmaat en orde in alle, zelfs in de schijnbaar nietige zaken, de militaire dienst betreffende. Zij eist een stipte nakoming van alle voorschriften en nauwgezette voldoening aan de ter zake van de dienst gegeven bevelen (. . .), een voortdurend besef van ondergeschiktheid aan iedere hoger geplaatste, het nalaten van elk min voegzaam en met de waardigheid van de militaire stand strijdig gedrag en in het algemeen onafgebroken plichtsbetrachting. En naar de formulering van de Nota Tuchtrecht ,,kan goede discipline dàn bestaan indien de bereidheid bestaat, de ,,gedragsregels die voor het functioneren van de organisatie van de krijgs-,,macht onontbeerlijk zijn, als redelijk te aanvaarden en na te leven''.

Het is zeer de vraag of een z6 ruim begrip ,,krijgstucht'' voldoende legitimatie is voor het zwaarste dwangmiddel dat ons strafprocesrecht kent. De mogelijkheid dat andere militairen in enige schijnbaar nietige zaken regelmaat en orde zullen verzaken of énig min voegzaam gedrag ten toon zullen spreiden zal, hoe afkeurenswaardig die gedragingen ook mogen zijn, toch werkelijk geen aanleiding kunnen zijn om iemand anders, die zelfs nog niet veroordeeld is, op te sluiten! Het lijkt mij moeilijk denkbaar dat de wetgever een dergelijke opzet heeft gehad. Maar dit neemt niet weg dat, waar het begrip krijgstucht zo ruim genomen is, men het gebruik van dit begrip in een wetsbepaling over dwangmiddelen evenredig had dienen te beperken. Nu de opzet van de wetgever toch aan de orde is: de onderhavige bepaling schijnt tijdens zijn totstandkoming als een nogal vanzelfsprekende zaak te zijn opgevat. Gaf de genoemde commissie in 1957 al geen motivering, bij de wetsherziening in 1963 is het punt slechts even aangeroerd: ,,de bijzondere eisen welke de handhaving van ,,de krijgstucht stelt kunnen medebrengen dat in uitzonderingsgevallen

---

[6]) Hof Arnhem 25 oktober 1972 N.J. 1973 nr. 189.

„ook uit generaal-preventieve overwegingen voorlopige hechtenis moet „worden opgelegd." Punt. Pas na aandringen van het tweede kamerlid VAN MEEUWEN zei Minister BEERMAN: „Ik kan mij voorstellen dat een „bepaald militair delict, b.v. desertie of ongehoorzaamheid, onder speci- „ale omstandigheden, b.v. een parade of wanneer de troep staat opge- „steld, een zodanig aspect heeft dat men, los van de vraag of er gevaar „is voor herhaling, of het wel nodig is in het belang van het onderzoek en „of er wel gevaar voor vlucht bestaat, voorlopig arrest wil toepassen „vanwege de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd. Ik denk „met name aan de onmiddellijke aantasting van de krijgstucht ten over- „staan van andere militairen"[7]).

Wanneer men het principe erkent, dat de krijgstucht *in het algemeen* inbreuk kan maken op bepaalde strafprocessuele beginselen, blijft de vraag of dat in dit geval recht- en doelmatig is. Over genoemd principe in het algemeen behoeft, dacht ik, niet meer gesproken te worden omdat de argumenten voor en tegen overeen zullen komen met de argumenten voor en tegen het bestaan van de hele militaire justitie zelf. Waar, in de termen van de Nota Tuchtrecht, het tuchtrecht beperkt zal worden tot die regels welke voor het functioneren van de krijgsmacht onontbeerlijk zijn, zal het belang van de krijgstucht niet zo moeilijk te aanvaarden zijn, zolang men althans het functioneren van de krijgsmacht wenst. Dit houdt echter niet in dat *altijd en overal* de belangen van de krijgstucht behoeven vóór te gaan: de krijgsmacht kan de fundamentele rechten en vrijheden van de mens niet verdedigen zonder die zelf binnenshuis te eerbiedigen. Men zal bij preventieve vrijheidsbeneming derhalve moeten toetsen *of het functioneren van de militaire organisatie spaak dreigt te lopen* wanneer men die ene militair op vrije voeten zou laten.

Ten aanzien van de rechtmatigheid van een arrest op generaal-preventieve grond moge ik hier volstaan met een verwijzing naar de literatuur op dit punt, niet uit geringschatting van het belang van deze vraag maar alleen om niet in onnodige herhalingen te vallen. Overigens zou een aanzienlijk stringentere omschrijving van deze grond voor vrijheidsbeneming hem aanzienlijk acceptabeler maken voor de toetsing aan het Verdrag van Rome[8]).

Blijft de vraag van de doelmatigheid. Voor de k-ltz. M. KRAUSS in **MRT** 1957 was dat niet zo'n probleem: hij meent dat het tuchtrecht niet

---

7) **A. F. Steffen, De partiële herziening, 1971, pp. 51, 88 en 125.**

8) **Th. J. B. Buiting, Het voorlopig arrest, MRT 1972 p. 513.**
Minister van Defensie in antwoord op vragen van Kamerleden van der Spek en de Gaay Fortman: zitting 71/72, Aanh. 2e K, p. 1993.
N. D. Jörg, De RLLu en het Eur. Verdrag, N.J.B. 1972 p. 873 e.v.
G. L. Maaldrink, De RLLu en het Eur. Verdrag, N.J.B. 1973 p. 109 e.v.
Coornhertliga, Alternatieve justitiebegroting 1974 p. 59.

kan bestaan zonder snelle inperking van bewegingsvrijheid en stelt: „dat „het militair belang hier zeer sterk prevaleert aan de burgerjuridische „bescherming van het individu is voor mij geen vraag"[9]). F. KALSHOVEN zag in 1952 reden tot uitbreiding van toepassing van voorlopig arrest in „gevaar voor de ondermijning van de geest in het onderdeel of gevaar dat „anderen tot gelijk of verwant misdrijf aangezet worden"[10]). VAN WIJK achtte in 1972 preventieve hechtenis nodig „om besmetting te voorko- „men"[11]), terwijl tot slot TH. W. VAN DEN BOSCH aangehaald mag worden uit het T.v.S. waar hij, kort samengevat, stelde dat, zeker in een criminele groep, de eerste klap een daalder waard is[12]); m.a.w. : de eerste reactie van de justitie, nl. de arrestatie, zal op de anderen meer indruk maken dan een maanden later opgelegde straf. Wanneer men deze grond ziet als bedoeld om andere militairen af te schrikken, is het nog maar de vraag of het in arrest houden van een delinquent die bedoelde werking zal hebben. Bij onderzoekingen naar het effect van straffen op de omgeving van de veroordeelde is gebleken dat er vele delicten – waaronder dikwijls juist de ernstige – zijn die men niet kan tegenhouden door het straffen van anderen. Bijvoorbeeld omdat, wanneer eenmaal de morele remmingen verdwenen zijn de altijd mindere kracht der afschrikking ook niet meer werkt. Ten aanzien van kleinere delicten, b.v. parkeerfouten, is er een grotere kans om met bestraffing het gewenste effect te bereiken. Daarnaast is er te weinig bekend over de motieven om delicten te plegen dan dat men snel tot afschrikking zijn toevlucht zou moeten zoeken, temeer daar allerlei onverwachte neven-effecten het beeld kunnen verstoren. Om nu terug te keren tot de onderhavige wettekst: het gaat erom dat de andere militairen zich onthouden van het maken van inbreuk op de krijgstucht. Met betrekking tot delicten die een kleine inbreuk op de krijgstucht maken zou er in principe enige kans bestaan op een succesvolle generale preventie, hetzij doordat de andere militairen zich bedenken in verband met het risico van arrestatie en bestraffing, hetzij doordat degene die met zijn provocerend gedrag aanleiding gaf – „de belhamel" zegt de wet – van zijn publiek wordt weggenomen. In de Nota Tuchtrecht valt evenwel te lezen dat de meeste van deze delicten gedecriminaliseerd zullen worden en derhalve slechts als eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zullen blijven voortbestaan. Voor deze gevallen zal, nu ook het krijgstuchtelijk voorarrest is afgeschaft, geen vrijheidsbeneming meer zijn toegelaten, ook niet op de onderhavige grond.

---

[9]) M. Krauss, De militaire rechtsplegingen en het W.Sv., MRT 1957 p. 664.
[10]) F. Kalshoven, Het voorlopig arrest, MRT 1952 p. 369 e.v.
[11]) J. H. van Wijk, MRT 1972 p. 321 e.v.
[12]) Th. W. van den Bosch, Proeve van een ontwerp W.M.Sv., 1949, p. 115.
Th. W. van den Bosch, Voorlopige hechtenis de steen des aanstoots van ons strafproces, T.v.S. LXIV p. 62 e.v.
Th. W. van den Bosch in N.J.B. 1954 p. 177 e.v.

Met betrekking tot de ernstige delicten, die vanzelfsprekend in het W.Sr. en het W.M.Sr. omschreven zullen blijven, zal zich doorgaans de situatie voordoen dat van een van de andere gronden sprake is, waarbij in militaribus gedacht kan worden aan het plegen van een delict waardoor de rechtsorde ernstig is geschokt en waarop tevens een maximumstraf van 12 jaar of meer[13]) staat, of aan recidivegevaar waarbij de veiligheid van de Staat in gevaar kan worden gebracht.

In de restgroep zullen dan niet veel delicten voor toepassing hiervan in aanmerking komen, hetzij omdat er geen verband met de krijgstucht is, hetzij omdat de kans op afschrikking te gering is. Misschien zal nog worden tegengeworpen dat in het bovenstaande te veel aan tijd van vrede is gedacht. In tijd van oorlog echter zijn de eisen die de krijgstucht stelt – ook aan de strafvordering – belangrijk zwaarder zodat dan sneller zal worden aangenomen dat vrijheidsbeneming noodzakelijk is. Men komt hier ook meer in de richting van het noodrecht, bijv. muiterij in tijd van oorlog, waarbij gewezen kan worden op de plichten die 143 W.M.Sr. op de meerdere legt. Voor die delicten die ook in de toekomst strafbaar blijven en die voor het front van de troep worden gepleegd, de categorie derhalve waaraan de Minister in 1963 dacht, zal bovendien veelal afdoende zijn dat de mogelijkheid blijft van een aanhouding voor 24 uur, zoals thans in 4 RLLu geregeld.

Tenslotte moge nog eens verwezen worden naar de moderne zienswijze op de krijgstucht: de innerlijke bereidheid om bepaalde noodzakelijke regels als redelijk te aanvaarden en na te leven. Indien het zo zou zijn dat deze bereidheid verdwijnt wanneer één enkele militair niet in arrest zou worden genomen, dan schort er iets aan het moreel en de mentaliteit van die militairen. En dat is iets wat niet te verhelpen is met een of meer arrestaties; een dergelijke bereidheid moet door een goede opleiding aangekweekt worden en door de militairen inzicht te geven in de noodzakelijkheid van die regels. Wanneer de krijgstucht werkelijk afhankelijk zou zijn van de arrestatie van één individu, beware ons dan voor de gevolgen!

Resumerend: zowel uit oogpunt van rechtmatigheid als uit dat van doelmatigheid is het beter, de handhaving van de krijgstucht onder andere militairen als grond voor voorlopig arrest niet klakkeloos in de komende wetgeving op te nemen. Een bezinning hierover is derhalve zeer gewenst. Dit behoeft in het geheel geen inbreuk te betekenen op de krijgstucht zelf:

---

[13]) Opmerkelijk is dat in *6* RZ en **7** RLLu de doodstraf vergeten is. Naar de letter der wet blijft het bevel tot voorlopig arrest achterwege wanneer ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat aan de verdachte in geval van veroordeling geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf zal worden opgelegd. De doodstraf is geen vrijheidsstraf.

eerstens wordt deze grond volgens TH. W. VAN DEN BOSCH „zeer weinig of niet gebruikt–14) en in de tweede plaats behoort de Krijgstucht stevig genoeg te zijn om zonder deze grond te kunnen.

---

14) Th. W. van den Bosch, Beschouwingen over het wetsontwerp 11546, MRT 1975 p. 81 e.v.

STRAFRECHTSPRAAK

Mobiele Krijgsraad Buitenland Luchtmacht
zitting houdende te Handorf

Vonnis van 15 april 1975

President: Mr. *P. E.* Kloots; *Leden:* Kolonels M. W. **A.** Weers en H. Materman,
Raadsman: Kapitein *J.* de Wilde.

Als bestuurder van een personenauto daarmede in Duitsland over een voor het openbaar verkeer openstaande weg rijden terwijl hij door alcoholgebruik daartoe niet in staat moest worden geacht; met die auto geslipt en van de weg geraakt.

Bloed en urine van beklaagde voor onderzoek opgestuurd naar het Gerechtelijk Laboratorium te Rijswijk.

Door het korte tijdsverloop tussen alcoholgebruik en het ongeval kan uit het ruim een uur later afgenomen bloed niet worden vastgesteld, wat het alcoholgehalte van het bloed tijdens het ongeval was.

In eendaadse samenloop veroordeeld wegens overtreding van artikel 162 W.M.Sr. tot 2 weken gevangenisstraf en 1 jaar ontzegging rijbevoegdheid.

In hoger beroep het vonnis bevestigd, behoudens terzake van de duur van de bijkomende straf.

(W.M.Sr. art. 162; W.Sr. art. 55; W.V.W. art. 26)

DE MOBIELE KRIJGSRAAD BUITENLAND LUCHTMACHT ZITTING HOUDENDE TE HANDORF

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C.J.K., geboren 5 juli 1951, reserve-sergeant, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 26 augustus 1974 te Schieder-Schwalenberg „(BRD), terwijl hij als kort verband vrijwilliger in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, als bestuurder van een vier-„wielig motorrijtuig daarmede heeft gereden over de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Landstrasse nr. 948, terwijl hij verkeerde „onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, „dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren „te besturen,

„2. dat hij op of omstreeks 26 augustus 1974 te Schieder-Schwalenberg „(BRD), terwijl hij als kort verband vrijwilliger in werkelijke militaire „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht als bestuurder van een vierwielig „motorrijtuig daarmede zodanig onvoorzichtig en onoplettend heeft ge-

,,reden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Land-
,,strasse nr. 948, dat hij in een in die weg gelegen bocht is komen te slippen
,,en van de rijbaan van die weg is afgeraakt, door welke gedraging van
,,hem, beklaagde, de veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar werd
,,gebracht, althans redelijkerwijze is aan te nemen dat de veiligheid op
,,de weg ter plaatse in gevaar kon worden gebracht";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 26 augustus 1974 begaf ik mij met mijn personenauto omstreeks 19.15 uur naar de „Deele" bar te Blomberg (Bondsrepubliek Duitsland). Aldaar verbleef ik die avond tot 23.00 uur. Gedurende die tijd heb ik ongeveer 8 à 9 glazen bier gedronken. Omstreeks 23.30 uur reed ik als bestuurder van en gezeten in mijn personenauto over de Landstrasse nr. 948, met een snelheid van naar schatting 70 km per uur. Deze weg is zeer bochtig. Op een gegeven moment voelde ik, dat de achterzijde van de door mij bestuurde auto weggleed, waarna het voertuig in een slip geraakte. Ik verloor de macht over het stuur, waardoor mijn auto vervolgens om zijn as draaide en in de grasberm tot stilstand kwam;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 21/1975, opgemaakt en op 31 januari 1975 gedagtekend en ondertekend door Berend Wilhelm Nanninga, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Hendrik Willem van Buijtene, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Blomberg, zakelijk onder meer inhoudt, als relaas van verbalisanten:

Naar aanleiding van het hierna omschreven ongeval hebben wij op 26 en 27 augustus 1974 een onderzoek ingesteld, waarbij door ons het volgende is bevonden:

Datum en tijdstip van het ongeval: maandag 26 augustus 1974 te omstreeks 23.15 uur.

Plaats van het ongeval: de voor het openbaar- of militair verkeer openstaande weg, de Landstrasse nr. 948, te Schieder-Schwalenberg, Bondsrepubliek Duitsland, gelegen buiten de bebouwde kom van de gemeente (Ortsteil Siekholz, BRD).

Bij het ongeval betrokken voertuig: vierwielige personenauto, merk Simca 1200 S, kenteken 700 Z 2760, bestuurder: C.J.K.

Beschrijving situatie: In de Landstrasse nr. 948 ter hoogte van km. paal 1.9 bevinden zich een vijftal op vrij korte afstand achterelkaar of opeenvolgende naar links en naar rechts gelegen bochten, zogenaamde „S" bochten; bedoeld weggedeelte en de daarin gelegen bochten zijn zeer onoverzichtelijk; daar waar dit bochtig weggedeelte begint, is op zeer duidelijke wijze ten behoeve van de weggebruikerseen Duits verkeersbord geplaatst, overeenkomstig Zeichen (model) 105 van de Strassenverkehrs-

ordnung, Paragraaf 40.; op het wegdek waren geen schuif-/ slip-/ en of remsporen zichtbaar; in de rechts van die weg gelegen berm, gezien vanuit de rijrichting van het onderhavige voertuig, was een rij- of schuifspoor zichtbaar; aan het rechter achterwiel van het voertuig waren graspollen van de berm achtergebleven; tenslotte was het voertuig tot stilstand gekomen, gezien de rijrichting in de rechts van die weg gelegen grasberm; de bestuurder van de bij het ongeval betrokken personenauto, C.J.K., rook naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende dranken en was bovendien ietwat onvast ter been; verdachte was zeer spraakzaam;

Overwegende dat een zich bij de processtukken bevindend formulier ,,Bepaling van alcohol in bloed'', ingevuld en door de aanvrager van het onderzoek te Blomberg (BRD) op 27 augustus 1974 ondertekend, onder meer inhoudt:

,,Aanvrager van het onderzoek'': opperwachtmeester B. W. Nanninga der Koninklijke Marechaussee; nr. alcoholblok: 14561; naam en woonplaats bloedgever: C.J.K., Maspe 16a, Blomberg (BRD); datum en uur van het voorval: 26 augustus 1974 te 23.15 uur;

Overwegende dat zich bij de processtukken bevindt een rapport betreffende alcoholbepaling in het bloed, op algemene eed als vast gerechtelijk deskundige opgemaakt en op 2 september 1974 ondertekend door dr. Anthonie Marinus Arie Verwey, als scheikundige verbonden aan het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te Rijswijk, houdende als verklaring van genoemde deskundige:

Op 30 augustus 1974 ontving ik een verzegeld pakje per post van de Koninklijke Marechaussee Blomberg (W-Dld.), inhoudende een blok voorzien van het nummer 14561, waarin:

a. een buisje bloed
b. een buisje urine
c. een ingevuld formulier

} van C.J.K.

Volgens de gegevens die op dit formulier waren vermeld was het bloed afgenomen door R. Koevoet, arts te Blomberg (W-Dld.), en was daarbij verontreiniging met reducerende stoffen (o.a. alcohol) volgens de verklaring van de bloedafnemer vermeden.

Onderzoek:

De bepaling van het alcoholgehalte geschiedde volgens de methode ADH waarbij 1.25 $^0/_{00}$ aethylalcohol in het bloed werd gevonden. Volgens opgave vond het voorval $\pm$ uur na het einde van het alcoholgebruik plaats. Het bloed werd $1\frac{3}{4}$ uur na het einde van het alcoholgebruik afgenomen. De opname van alcohol door het bloed uit het maagdarmkanaal duurt maximaal ongeveer $1\frac{1}{2}$ uur. Deze tijd is individueel verschillend en ook nog afhankelijk van de eventuele aanwezigheid van voedsel in de maag. Het is in dit geval niet mogelijk om het alcoholgehalte van het bloed op het tijdstip van het voorval met zekerheid te berekenen;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van boven-

staande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„1. dat hij op 26 augustus 1974 te Schieder-Schwalenberg (BRD), „terwijl hij als kort verband vrijwilliger in werkelijke militaire dienst was „bij de Koninklijke Luchtmacht, als bestuurder van een vierwielig motor„rijtuig daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer open„staande weg, de Landstrasse nr. 948 terwijl hij verkeerde onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank dat hij niet in „staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen,

„2. dat hij op 26 augustus 1974 te Schieder-Schwalenberg (BRD), „terwijl hij als kort verband vrijwilliger in werkelijke militaire dienst was „bij de Koninklijke Luchtmacht als bestuurder van een vierwielig motor„rijtuig daarmede zodanig onvoorzichtig en onoplettend heeft gereden „over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Landstrasse „nr. 948, dat hij in een in die weg gelegen bocht is komen te slippen en „van de rijbaan van die weg is geraakt, door welke gedraging van hem, „beklaagde, redelijkerwijze is aan te nemen dat de veiligheid op de weg „ter plaatse in gevaar kon worden gebracht";

Overwegende, dat het bewezenverklaarde valt zowel onder de strafbepaling van artikel 162, van het Wetboek van Militair Strafrecht, als onder die van artikel 165, van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch dat beide feiten zijn gepleegd in ééndaadse samenloop, zodat onder toepassing van artikel 55, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht de kwalificatie dient te luiden:

„Als aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon als bestuurder „*van* een motorrijtuig daarmee over enige voor het openbaar verkeer *open*„staande weg rijden onder zodanige invloed van het gebruik van *alcohol*„houdende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het rijtuig nnar „behoren te besturen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de sub 1 en 2 bewezenverklaarde feiten, gekwalificeerd als voormeld, termen aanwezig acht aan

de beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot 2 weken gevangenisstraf en 1 jaar ontzegging rijbevoegdheid* – *Red.].*

NASCHRIFT

Op blz. 246 hiervóór zijn enige vonnissen en sententies gepubliceerd over het rijden onder invloed in het buitenland. Uit twee dier sententies bleek de opvatting van het Hoog Militair Gerechtshof dat onder „onderzoek" in de zin van artikel 26 W.V.W. diende te worden verstaan een onderzoek in de zin van artikel 33a van die wet, dus door een door de Minister van Justitie aangewezen laboratorium. Een onderzoek, verricht door een Duits gerechtelijk laboratorium werd niet geacht een „onderzoek" in de zin van artikel 26 W.V.W. te zijn.

Conform de veronderstelling, op blz. 260 hiervóór geopperd, blijkt thans het bloed naar Nederland te worden gezonden, zodat een aan de eisen van de wet voldoend onderzoek kan plaatsvinden.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 22 april 1975

President: Mr. *R. W.* Reindersma; *Leden:* Majoor Mr. *W.* van den Berg en Majoor A. B. Verbaan;
Raadsman: Mr. *R.* Lion.

Driemaal, met gebruikmaking van een vals paspoort, girocheques geïnd na daarop eerst een endossement te hebben vervalst.

Als verdachte aangehouden door de Gemeentepolitie, een valse naam opgegeven.

De Krijgsraad houdt bij het bepalen van de straf rekening met 2 veroordelingen, liggende tussen de data der gepleegde misdrijven en het vonnis van de Krijgsraad.

Veroordeling tot 8 maanden gevangenisstraf met aftrek, waarvan 2 maanden voorwaardelijk en f 100 geldboete (onvoorwaardelijk).

(W.Sr. art. 56, 57, **63,** 225, 435)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen H.G.,

---

*) Bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 27 augustus 1975 bevestigd, behalve ten aanzien van de bijkomende straf, waarvan de duur werd bepaald op **9** maanden ***(Red.)***.

geboren 6 oktober 1953, dpl. sld., beklaagde.

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd, na voeging van de afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken, nummers 365/I/75 (I) en 3538/I/74 (11) en na wijziging van het in beide zaken telastegelegde ter terechtzitting:

„I. (1) dat hij op of omstreeks 26 juni 1974, te Amsterdam, opzettelijk „valselijk op de achterzijde van een cheque van postrekeningnummer „8200 van de Sociale verzekeringsbank, Apollolaan 15, Amsterdam en „bestemd voor H. Sulsters-van Looy, Willemstraat 1093, Amsterdam, „in de z.g. machtigingsrubriek, buiten medeweten van de rechthebbende, „achter „naam" heeft ingevuld „J. Sloot" achter „te": „Adam", achter „„de": „26–6–'74", welke rubriek hij beklaagde, eveneens buiten mede- „weten van de rechthebbende heeft ondertekend met een handtekening „welke moest doorgaan voor die van H. Sulsters-van Looy en vervolgens „de rubriek „het aan keerzijde vermelde bedrag aan mij uitbetaald" heeft „ondertekend met een handtekening welke moest doorgaan voor die van „J. Sloot, zulks met het oogmerk om dit aldus vervalste en/of valselijk „opgemaakte geschrift, waaruit enig recht kon ontstaan en/of hetwelk „bestemd was om te dienen tot bewijs van de daarin vermelde feiten, als „echt en onvervalst te gebruiken, zulks terwijl uit dat gebruik enig nadeel „is ontstaan,

„(2). dat hij op of omstreeks 5 december 1974 te Amsterdam, opzettelijk „valselijk op de achterzijde van een cheque van postrekeningnummer „8200 van de Sociale Verzekeringsbank, Apollolaan 15, Amsterdam en „bestemd voor J. de Groot, Zaandammerplein 61, Amsterdam, in de z.g. „machtigingsrubriek, buiten medeweten van de rechthebbende, achter „„naam" heeft ingevuld: „Arts, H. F." achter „te" „Adam", achter „de": „„5.12.'74", welke rubriek hij, beklaagde, eveneens buiten medeweten „van de rechthebbende heeft ondertekend met een handtekening welke „door moest gaan voor die van J. de Groot en vervolgens de rubriek „het „aan keerzijde vermelde bedrag aan mij uitbetaald" heeft ondertekend „met een handtekening welke moest doorgaan voor die van H. F. Arts, „zulks met het oogmerk om dit aldus vervalste en/of valselijk opgemaakte „geschrift, waaruit enig recht kon ontstaan en/of hetwelk bestemd was „om te dienen tot bewijs van de daarin vermelde feiten, als echt en onver- „valst te gebruiken, zulks terwijl uit dat gebruik enig nadeel kon ont- „staan;

„II. (1) dat hij op of omstreeks 1 juli 1974, te Amsterdam, opzettelijk „valselijk op de achterzijde van een girokaart, als cheque gebruikt, van „postrekeningnummer 24.22.208, ter waarde van f 625,– en ten name „van M. B. H. F. Jansweijer, in de z.g. machtigingsrubriek, buiten mede- „weten van de rechthebbende, achter „naam" heeft ingevuld: „Sloot J." „achter „te", „Adam" achter „de": „1–7", welke rubriek hij, beklaagde,

„eveneens buiten medeweten van de rechthebbende heeft ondertekend „met „M. Jansweijer", en vervolgens de rubriek „het aan keerzijde ver-„melde bedrag aan mij uitbetaald" heeft ondertekend met een handteke-„ning welke moest doorgaan voor die van J. Sloot, zulks met het oogmerk „om dit aldus vervalste en/of valselijk opgemaakte geschrift, waaruit „enig recht kon ontstaan en/of bestemd was om te dienen tot bewijs van „de daarin vermelde feiten, als echt en onvervalst te gebruiken of door „anderen te doen gebruiken, zulks terwijl uit dat gebruik enig nadeel is „ontstaan,

„(2) dat hij op of omstreeks 31 augustus 1974 te Amsterdam door het „bevoegd gezag, n.l. door de hoofdagenten van gemeentepolitie te Am-„sterdam, Cornelis Arie Bruynes, Teunis Vos en Willem Stefan Jonker „i.v.m. het feit, dat hij, beklaagde, werd verdacht van desertie, naar zijn „naam gevraagd, in strijd met de waarheid heeft opgegeven te zijn ge-„naamd Fred Gerson Lemmer, althans een andere naam dan de zijne";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik erken, dat ik omstreeks 5 december 1974 te Amsterdam met opzet valselijk op de achterzijde van een cheque waarvan het postrekeningnummer was 8200, op naam van de Sociale Verzekeringsbank, Apollolaan 15 te Amsterdam en bestemd voor J. de Groot, Zaandammerplein 61 te Amsterdam, in de zgn. machtigingsrubriek buiten medeweten van de rechthebbende achter „naam" heb ingevuld: „Arts H. F.", achter „te": „Adam"; achter „de": „5.12.'74". Deze rubriek heb ik buiten medeweten van de rechthebbende ondertekend met een handtekening die door moest gaan voor die van J. de Groot en die door mij opzettelijk werd vervalst en vervolgens de rubriek „het aan keerzijde vermelde bedrag aan mij „uitbetaald" ondertekend met de handtekening, die moest doorgaan voor die van K. F. Arts. Ik heb dit gedaan met het oogmerk om met dit aldus vervalste geschrift onrechtmatig in het bezit te komen van het recht tot het verkrijgen van geld. Ik had van niemand het recht of de toestemming om bovengenoemde cheque opzettelijk te vervalsen en ik heb dit gedaan om dit vervalste geschrift, waaruit enig recht kon ontstaan als echt en onvervalst te gebruiken. Ik begreep heel goed, dat ik door zo te handelen een ander nadeel zou berokkenen;

Overwegende, dat Schuiling, Lineke Helenia, oud 27 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben in dienstbetrekking bij het staatsbedrijf der PTT en ben werkzaam op het bijpostkantoor Gerard ter Borgstraat te Amsterdam. Op 5 december 1974 was ik belast met loketdienst aldaar. Er verscheen toen aan het loket een persoon met Surinaams uiterlijk. Hij bood mij een cheque aan ter verzilvering, Deze cheque was aan de achterzijde voorzien

van een handtekening in de ruimte, bestemd voor de gemachtigde. U toont mij een fotokopie van een postcheque met als begunstigde J. de Groot en als gemachtigde H. F. Arts met als handtekening van de gemachtigde H. F. Arts .Dit is dezelfde cheque, die mij op 5 december 1974 ter verzilvering werd aangeboden. Nu u mij door de confrontatiespiegel confronteert met een persoon, herken ik deze met zekerheid als de persoon die op 5 december 1974 met behulp van het paspoort ten name van H. F. Arts bovengenoemde cheque bij mij aan het loket trachtte te verzilveren. Het is pertinent degene, die zich op 5 december 1974 uitgaf voor H. F. Arts. Naar mij later is gebleken, heet hij in werkelijkheid H.G.;

Overwegende, dat Van Erve, Johnny, oud 20 jaar, als getuige door de Officier-Commissaris alsook ten processe gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met belofte bevestigd:

Ik ken H.G. al enige jaren. Op zekere dag vroeg G. mij om geld. Ik had het toen niet, waarop hij zei, dat het ook goed was, als ik hem een cheque gaf, die ik weer als besteller der PTT onder mij had. Ik heb dit toen maar gedaan. Ik heb hem toen een cheque gegeven. Dit zal geweest zijn in begin juni 1974. De achterzijde van deze chequekaart was nog niet ingevuld. Na deze ene kaart heeft hij in de loop der tijd meer chequekaarten gevraagd. In deze tijd, juni/juli 1974, was G. in het bezit van een militair paspoort, dat op naam stond van ene J. Sloot. G. had van dit paspoort de daarbij behorende foto verwijderd en had er een pasfoto van zichzelf in aangebracht. Ik heb dit zelf duidelijk gezien. Het kwam vaak voor dat G., nadat ik hem had voorzien van enkele cheques, deze kaarten aan de achterzijde invulde, terwijl hij daarbij in mijn auto zat. Ik heb toen heel duidelijk gezien, dat hij eigenhandig de naam J. Sloot vermeldde op deze kascheques aan de achterzijde. Ik weet zeker, dat ik vanaf juni 1974 tot 5 december 1974 aan G. geregeld chequekaarten heb gegeven, die hij, na al dan niet in mijn auto de achterzijde van deze cheques ingevuld te hebben, ging innen, waarbij het meerdere malen voorkwam, dat ik G. in mijn auto naar het desbetreffende postkantoor bracht. De door u aan mij getoonde kascheques, waarop aan de achterzijde een handtekening van J. Sloot staat, herken ik aan het handschrift als ingevuld door G. Ik heb G. op 5 december 1974 naar het postkantoor aan de Gerard ter Borgstraat gereden, opdat hij daar een kascheque kon innen, welke kascheque hij in mijn auto in mijn bijzijn vervalste;

Overwegende, dat Oudwater, Arie Willem, oud 20 jaar, als getuige door de Officier-Commissarisalsook ten processe gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben als employé in dienstbetrekking bij de PTT te Amsterdam. Ik was op 26 juni 1974 werkzaam aan de 2e Kostverlorenkade. De door u aan mij getoonde gele chequekaart, op naam van Sulsters-van Looy H., is door mij op 26 juni 1974 op vertoon van een militair paspoort nr. B. 772621 uitbetaald aan een persoon, die zich met dit paspoort legitimeerde

als ene J. Sloot. De persoon waarmee u mij zojuist door de confrontatiespiegel confronteerde, is dezelfde als aan wie ik op 26 juni 1974 de hierboven omschreven cheque uitbetaalde. Ik weet inmiddels, dat deze persoon *G.* heet, maar op 26 juni 1974, meende ik dat deze persoon J. Sloot was, omdat hij zich als zodanig legitimeerde. Ik herken deze persoon aan zijn gezicht en zijn haar. Ik verklaar u pertinent zeker te weten, dat deze persoon dezelfde is als die zich op 26 juni 1974 voordeed als te zijn J. Sloot en die mij het militair paspoort nr. B 772621 ten name van J. Sloot toonde;

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris verder onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik erken, dat ik op 31 augustus 1974 te Amsterdam, nadat ik door de hoofdagenten van de gemeentepolitie van Amsterdam, Cornelis Arie Bruynes en Theunis Vos was aangehouden in verband met het feit, dat ik werd verdacht van desertie, nadat mij naar mijn naam was gevraagd, in strijd met de waarheid heb opgegeven te zijn genaamd Fred Gerson Lemmer. Ik begreep aan de wijze van optreden van de hierbovengenoemde politiemensen, dat ik te maken had met agenten van gemeentepolitie van Amsterdam en dat zij dientengevolge tot het bevoegde gezag behoorden. Ik heb met opzet een valse naam opgegeven, omdat ik een arrestatie wilde voorkomen en ik wist, dat ik wegens desertie gezocht werd. Ik wist ook, dat ik daarvoor gezocht werd onder mijn eigen naam;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal, nummer 2–9113–74, opgemaakt en op 13 september 1974 gedagtekend en ondertekend door Cornelis Arie Bruynes en Teunis Vos, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Amsterdam, zakelijk onder meer inhoudt als relaas van verbalisanten:

Op 31 augustus 1974 bevonden wij ons in burger gekleed in perceel Geldersekade 123 te Amsterdam. In genoemd perceel is een bar genaamd ,,Het Winkeltje'' gevestigd. Aldaar troffen wij een man aan, die ons desgevraagd opgaf te zijn genaamd: Fred Gerson Lemmer, geboren te Paramaribo op 15 maart 1952, zonder beroep, wonende Fokke Simonstraat 90/II te Amsterdam. Desgevraagd herhaalde de man bovengenoemde naam en adres aan ons verbalisanten: Wij hebben de man verzocht ons te willen vergezellen naar het politiebureau Warmoesstraat te Amsterdam, aan welk verzoek hij voldeed. Op het moment, dat wij de man in verband met een nader onderzoek dat wij wilden instellen, in een aan het bureau aanwezige cel wilden plaatsen, verklaarde hij ons het volgende: ,,Ik ben inderdaad genaamd H.G., geboren te Paramaribo op 6 oktober ,,1953 en ben uit de dienst gedeserteerd'';

Overwegende, dat Geelkerken, Ronald, Johan Jacob, oud 18 jaar, als getuige door de Officier-Commissarisalsook ten processe gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met belofte bevestigd:

Ik ben als employé in dienstbetrekking bij de PTT en ben werkzaam

op het bijpostkantoor Tussenmeer te Amsterdam. Dit was ik ook op 1 juli 1974. De door u aan mij getoonde blauwe chequekaart, voorzien van het volgnummer op de poststempel 10014, van M. B. H. F. Jansweijer, is door mij op 1 juli 1974 op vertoon van een militair paspoort nr. B 772621 uitbetaald aan een persoon die zich met dit paspoort legitimeerde als ene J. Sloot. De persoon, waarmee u mij zojuist door de confrontatiespiegel confronteerde, is dezelfde persoon als aan wie ik op 1 juli 1974 de hierboven omschreven cheque uitbetaalde. Op grond van de legitimatie door deze persoon op 1 juli 1974 met behulp van het hierboven genoemde militair paspoort verklaar ik u, dat ik meen, dat deze persoon J. Sloot moet zijn geweest en die, naar mij later bleek, H.G. heet. Ik herken deze persoon aan zijn gezicht, aan zijn haar en aan zijn sikje;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen – elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft – wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, . . . enz. (Red.);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:
1. „valsheid in geschrift, meermalen gepleegd",
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht,
2. „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valse naam „opgeven",
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 435, aanhef en sub 4 van het Wetboek van Strafrecht;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de beklaagde bij vonnis van de Arrondissementskrijgsraad dd. 25 september 1974 terzake van „desertie, in tijd van vrede „gepleegd" is veroordeeld tot een militaire detentie voor de tijd van ZES MAANDEN, waarvan DRIE MAANDEN voorwaardelijk, met een proeftijd van EEN JAAR, welke straf de krijgsraad in rekening brengt;

Overwegende, dat de beklaagde bij vonnis van de Arrondissementskrijgsraad dd. 14 november 1974 terzake van „overtreding van artikel 16, „paragraaf 1, van het Algemeen Reglement Vervoer", vijf maal gepleegd, is veroordeeld tot een geldboete van EENHONDERDZEVENTIG GULDEN, subsidiair ZEVEN DAGEN hechtenis, waarvan EENHONDERDVIJFTIG GULDEN,

subsidiair ZES DAGEN hechtenis voorwaardelijk met een proeftijd van TWEE JAAR, en verder vier geldboeten van respectievelijk DERTIG, TWINTIG, TWINTIG en TWINTIG GULDEN, subsidiair respectievelijk EEN, EEN, EEN en EEN DAG hechtenis, welke straffen de krijgsraad in rekening brengt;

Overwegende, dat de beklaagde zich sedert 11 februari 1975 in voorlopig arrest bevindt;

overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf van 8 maanden, met aftrek van voorarrest vanaf 11 februari 1975, waarvan 2 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar; voorts geldboete van *f* 100,– subs. 4 dagen hechtenis – *Red.*].

NASCHRIFT

(1) Ten aanzien van de samenloop heeft de Krijgsraad wel artikel 57 W.Sr. (meerdaadse samenloop) toegepast doch niet artikel 56 (voortgezette handeling). Niettemin bevatte elke handeling tot incassering van een girocheque twee valsheden (eerst het endossement en vervolgens de ontvangstverklaring) die naar mijn mening geacht kunnen en ook moeten worden, één voortgezette handeling uit te maken.

(2) Artikel 63 W.Sr maakt de normale samenloopsbepalingen ten aanzien van de straf toepasselijk wanneer de beklaagde, na veroordeling tot straf, opnieuw wordt schuldig verklaard aan een delict dat vóór eerstbedoelde veroordeling is gepleegd.

De eerstbedoelde veroordelingen zijn van 25 september 1974 en van 14 november 1974. Artikel 63 W.Sr. is derhalve alleen toepasselijk op feiten vóór die beide data gepleegd.

Het bovenstaande vonnis betreft 3 feiten, vóór die vorige veroordelingen gepleegd (resp. op 26 juni 1974, 1 juli 1974 en 31 augustus 1974) en 1 feit, na die veroordelingen gepleegd, n.l. op 1 december 1974.

Artikel 63 betrekt derhalve slechts 3 van de thans berechte feiten in de samenloop. Het 4e feit zit daar reeds in op grond van de gelijktijdige berechtiging: artikel 57.

W.H.V.

Arrondissementskrijgsraad te Arnhem

Vonnis van 8 april 1975

President: Mr. R. W. Reindersma; *Leden:* Luitenant-Kolonel E. T. E. de Nijs Bik en Majoor T. Vrijdrg;
Raadsman: Mr. H. E. G. van der Flier.

Gemeen gevaar voor goederen door het veroorzaken van een ontploffing: beklaagde had op het balkon van een flatgebouw een zgn. „nabootser „explosie en vlam" tot ontploffing gebracht, ten gevolge waarvan ruiten braken.

1 *Week gevangenisstraf voorwaardelijk en f* 100,– *geldboete.*

(W.Sr. art. 157, 158)

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE ARNHEM

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M.S., geboren 27 juni 1950, korp.-I, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 1 september 1974, te Tilburg, in ieder geval in „Nederland, opzettelijk een ontploffing heeft teweeggebracht op het bal„con van perceel Franz Lisztstraat 118, welk perceel deel uitmaakte van „een flatgebouw en in welk perceel een aantal mensen in een aan dat „balcon grenzende en daarvan voornamelijk door glas afgescheiden „kamer aanwezig was, hebbende hij, beklaagde, toen aldaar opzettelijk „een zg. nabootser explosie en vlam op dat balcon geworpen en deze „aldaar tot ontploffing gebracht, terwijl daarvan gemeen gevaar voor „goederen en/of levensgevaar voor de in die kamer vertoevende personen „te duchten was";

Overwegende: . . . enz.;,

Overwegende, dat de beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 1 september 1974 te omstreeks 01.00 uur heb ik te Tilburg met opzet een ontploffing teweeg gebracht op het balkon van perceel Franz Lisztstraat 118, welk perceel deel uitmaakte van een flatgebouw. In dit perceel was een aantal mensen aanwezig teneinde een feest bij te wonen. Zij bevonden zich daartoe in een aan dat balkon grenzende en daarvan voornamelijk door glas afgescheiden kamer. Ik heb toen aldaar met opzet een zogenaamde nabootser, explosie en vlam, elektrisch nummer 22, op dat balkon geworpen en ik heb deze nabootser aldaar met behulp van een elektrische stroom, afkomstig van het lichtnet via de acculader tot ontploffing gebracht. Achteraf en daarbij de schade gezien hebbende, begrijp ik wel, dat ik door genoemde nabootser tot ontploffing te brengen, gemeen gevaar voor goederen heb veroorzaakt;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nummer P 204/74, opgemaakt en op 7 oktober 1974 gedagtekend en ondertekend door Jussen, Hendrikus Cornelis, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, en van Luijck, Johannes Josephus Maria, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Tilburg van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van M. J. Akkermans:

Sedert 1970 ben ik woonachtig in een flat aan de Franz Lisztstraat 118 te Tilburg. Ik woon op de hoogste en zesde etage van deze flat. Op 1 september 1974, na 00.01 uur, heb ik tezamen met mijn vrouw en nog 10 tot 12 familieleden gewoon gezellig zitten praten. Op 1 september 1974, omstreeks 01.00 uur, hoorde ik plotseling een harde klap en zag ik een lichtflits, afkomstig van het balkon, gelegen aan de achterzijde van de flat, aan de Heikantlaan. Dit balkon behoort tot het door mij bewoonde flatgedeelte. Op het moment van de klap, zag ik, dat de ruit van de balkondeur en het linker- en rechterbovenruitje stuk sloegen. Ik ben direct met enkele andere aanwezigen naar het balkon gelopen. Ik zag niets bijzonders. Ik rook wel, dat op het balkon een kruitlucht aanwezig was. Ik wist op dat moment niet precies wat er gebeurd was of wie deze ontploffing teweeg had gebracht. Ik heb niemand het recht of de toestemming gegeven de eerder bedoelde ruiten te vernielen. Deze ruiten zijn eigendom van de SVW, Stichting Verenigde Woningcorporaties, Johan van Oisterwijkstraat 35 te Tilburg. Ik heb deze flat gehuurd en eventuele glasschade komt voor mijn rekening. Ik heb niemand het recht of de toestemming gegeven om op mijn balkon een ontploffing teweeg te brengen;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij op 1 september 1974 te Tilburg opzettelijk een ontploffing ,,heeft teweeggebracht op het balcon van perceel Franz Lisztstraat 118, ,,welk perceel deel uitmaakte van een flatgebouw en in welk perceel een ,,aantal mensen in een aan dat balcon grenzende en daarvan voornamelijk ,,door glas afgescheiden kamer aanwezig was, hebbende hij, beklaagde, ,,toen aldaar opzettelijk een zg. nabootser explosie en vlam, op dat balcon ,,geworpen en deze aldaar tot ontploffing gebracht, terwijl daarvan ge-,,meen gevaar voor goederen te duchten was'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

,,aan zijn schuld *ontploffing* te wijten zijn, terwijl daarvan gemeen gevaar ,,voor goederen te duchten is'',*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 157, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de krijgsraad na te melden straf in overeenstemming

---

*) **Deze qualificatie, ontleend aan de culpa-vorm van het delict, zoals omschreven in artikel 158 W.Sr., zal wel op een misverstand berusten *(Red.)*.**

acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 week, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 100,– bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen – ***Red.]***.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

10 december 1974
(A.M.P. 1974/4)

Voorzitter: Mr. B. S. Tigchelaar (fgd); *Leden:* Mr. A. G. van Galen en Mr. J. J. P. Bulte.

Samenloop weduwenpensioen ingevolge de Militaire Weduwenwet 1922 en ingevolge de Algemene Weduwen- en Wezenwet. Terugvordering wegens teveel ontvangen militair weduwenpensioen.

Aangezien eiseres niet overeenkomstig artikel Y 15 lid 1 der AMP verzocht heeft haar recht op pensioen te toetsen aan die wet, wordt haar recht op pensioen, behoudens het bepaalde in artikel Y 17 der AMP, uitsluitend beheerst door de bepalingen der Militaire Weduwenwet 1922.

Ten onrechte baseerde het pensioenfonds zich daarom op artikel S 4 lid 3, onderscheidenlijk op artikel O 2, der ABP respectievelijk der AMP.

Ingevolge artikel Y 17 der AMP is van toepassing artikel W 4 dier wet. Dit houdt evenwel niet in, dat i.c. terugvordering of verrekening zou mogen plaats vinden.

De regeling van artikel 28 f der Militaire Weduwenwet 1922, welke i.c. evenwel geen toepassing heeft gevonden, laat onverlet de mogelijkheid om een teveel aan pensioen betaald bedrag terug te vorderen of te verrekenen.

Het voorschrift van artikel V 12 AMP is, nu het niet is vermeld in artikel Y 17 dier wet, niet op eiseres van toepassing, doch de C.R. is van oordeel, dat deze bepaling analoge toepassing moet vinden. Immers, de geschiedenis van het ontwerp, dat tot de AMP heeft geleid, geeft geen aanknopingspunt voor de opvatting, dat voor de groep van rechthebbenden, waartoe eiseres behoort, terugvordering of verrekening onbeperkt zou zijn toegelaten.

I.c. geen reden voor die toepassing, nu eiseres een Surinaamse is, niet goed op de hoogte met de Nederlandse wettelijke bepalingen, terwijl haar voorts bekend was, dat de Raad van Arbeid de directie van het pensioenfonds zou inlichten omtrent het haar toegekende pensioen krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet.

(Algemene Burgerlijke Pensioenwet, art. S 4; Algemene Militaire Pensioenwet, art. 02, V 12, W 4 en Y 17; Militaire Weduwenwet 1922, art. 28 f).

UITSPRAAK

in het geding tussen: V. wonende te H., eiseres en *de Raad van toezicht van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds,* gedaagde.

I. Ontstaan en ***loop*** *van het geding*

Bij schrijven van 16 oktober 1972 is namens de directie van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds aan eiseres het navolgende bericht:

„Uit een toekenningsbeslissing van de Raad van Arbeid te Haarlem „d.d. 5 juli 1972 is gebleken dat u met ingang van oktober 1971 een alge- „meen weduwenpensioen is toegekend.

„In verband hiermede moet ingevolge het bepaalde in artikel J 6 e.v. „van de Algemene burgerlijke pensioenwet vanaf 1 oktober 1971 inbouw „in uw pensioen ten laste van ons fonds plaatsvinden. Met ingang van „de betaalbaarstelling van uw pensioen over de maand augustus 1972 „hebben wij hiermede eerst rekening kunnen houden. Derhalve is uw „pensioen vanaf de maand augustus tot het juiste bedrag vastgesteld.

„Als gevolg van het bovenstaande is over de periode 1 oktober 1971 „tot 1 augustus 1972 *f* 3172, 21 bruto te veel pensioen betaalbaargesteld

„Het in rubriek 55 van de pensioenbeschikking over oktober 1972 „vermelde bedrag met een minteken, verminderd met *f* 645,18 is het „bedrag dat te veel is uitbetaald. Het bedrag van *f* 645,18 is ontstaan door- „dat bij de automatische berekening van de schuld is aangenomen, dat „het pensioen over de maanden augustus en september 1972 nog tot het „te hoge bedrag zouden zijn betaald.

„Aangezien u ons niet tijdig van bovenstaande in kennis heeft gesteld, „wordt op grond van het bepaalde in artikel S 4, 3e lid van de Algemene „burgerlijke pensioenwet het te veel genoten pensioen teruggevorderd. „Wij verzoeken u het bedrag van *f* 3172,21 binnen veertien dagen na „dagtekening van dit schrijven terug te storten op postrekeningnummer „74500 t.n.v. het Algemeen burgerlijk pensioenfonds, Homerusplein 11 „te Heerlen. Op de kennisgeving van bijschrijving gelieve u te vermelden „„Te veel genoten pensioen registratienummer 966400".

„Tevens dienen wij voor de berekening van de loonbelasting eveneens „rekening te houden met het algemeen weduwenpensioen. Als gevolg „hiervan hebben wij over de periode 1 januari 1972 tot 1 augustus 1972 „*f* 612,20 te weinig loonbelasting ingehouden. Genoemd bedrag zullen „wij verrekenen met uw gehele netto pensioen over de maanden augustus „en september 1972 ad *f* 279,85 en het restant ad *f* 52,50 met uw netto „pensioen over de maand oktober 1972."

Een door eiseres tegen deze beslissing ingediend bezwaarschrift heeft geleid tot de navolgende op 21 februari 1973 door gedaagde vastgestelde beslissing:

„De Raad van toezicht van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds;

„Gelezen een verzoek d.d. 23 oktober 1972 van Mw. V te H. om te „beslissen op haar bezwaar tegen de beslissing van de directie van ge- „noemd fonds dd. 16 oktober 1972, afdeling P.G., bureau 21, reg. nr. „966400;

„Gelet op de Algemene militaire pensioenwet;

„Gezien het advies van de directie, voornoemd, d.d. 22 november „1972;

„Overwegende, dat het bezwaar van reclamante gericht is hiertegen dat „bij de bestreden beslissing om terugstorting wordt verzocht van een „bedrag van f 3.172,21 dat haar over de periode van 1 oktober 1971 tot „1 augustus 1972 teveel aan pensioen is uitgekeerd;

„dat reclamante op de bij bezwaarschrift aangevoerde gronden de „directie het recht daartoe betwist;

„Overwegende hieromtrent, dat aan reclamante met ingang van 30 juli „1953 een militair weduwenpensioen ten laste van het Algemeen burgerlijk „pensioenfonds is toegekend;

„dat blijkens een beslissing van de Raad van Arbeid te Haarlem, d.d. 5 „juli 1972, nr. Hlm 68236/6 reclamante met ingang van 1 oktober 1971 „recht heeft verkregen op een algemeen weduwenpensioen;

„dat terzake van de toekenning van voornoemd algemeen weduwen- „pensioen in het pensioen van reclamante met ingang van laatstgenoemde „datum inbouw diende te worden toegepast;

„dat de directie daartoe eerst met ingang van de maand augustus 1972 „kon overgaan en ook is overgegaan, als gevolg waarvan aan reclamante „over de periode van 1 oktober 1971 tot 1 augustus 1972 een bedrag van „f 3.172,21 teveel aan pensioen is uitgekeerd;

„dat de Raad van toezicht van oordeel is dat de directie in casu tot „terugvordering of verrekening gerechtigd is, aangezien reclamante aan „de directie geen mededeling heeft gedaan van haar recht op een algemeen „weduwenpensioen en derhalve niet heeft voldaan aan haar mededelings- „plicht, als geregeld in artikel 0 2 van de Algemene militaire pensioenwet;

„dat mitsdien het bezwaar van reclamante ongegrond wordt bevonden;

„Wijst het bezwaar af."

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage heeft bij uitspraak van 14 januari 1974 het door eiseres tegen deze laatste beslissing ingestelde beroep ongegrond verklaard.

Van die uitspraak is eiseres bij de Raad in hoger beroep gekomen. Op de gronden aangevoerd in het beroepschrift heeft zij haar bezwaren tegen die uitspraak uiteengezet.

'Het geding is behandeld ter terechtzitting van 19 november 1974. Eiseres is aldaar niet verschenen, terwijl gedaagde zich heeft doen vertegenwoordigen door Mr. H. M. W. Vanmeulebrouk, werkzaam bij het Algemeen burgerlijk pensioenfonds.

11. ***Motivering***

Op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter terechtzitting is voor de Raad het navolgende komen vast te staan:

– Eiseres, geboren februari 1913, is sedert 30 juli 1953 in het genot van een weduwenpensioen ingevolge de Militaire Weduwenwet 1922.

– In oktober 1971 heeft eiseres, die van Surinaamse afkomst is, komende uit Suriname, zich in Nederland gevestigd.

– Nadat zij door een kennis op de mogelijkheid daartoe attent was gemaakt heeft eiseres op 14 juni 1972 een aanvraag ingediend om een weduwenpensioen ingevolge de Algemene Weduwen- en Wezenwet bij de Raad van Arbeid te H. Dit pensioen is haar bij beslissing van die raad van 5 juli 1972 toegekend met ingang van 1 oktober 1971 tot een bedrag van f 4.824,– per jaar. Tegelijk met eiseres is ook de directie van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds – hierna te noemen: de directie – van deze beslissing in kennis gesteld.

– Eerst bij de betaalbaarstelling van het militair weduwenpensioen aan eiseres over augustus 1972 is met de toekenning van het algemeen pensioen rekening gehouden, zodat inbouw tot dat tijdstip achterwege is gebleven als gevolg waarvan eiseres over het tijdvak oktober 1971 tot augustus 1972 een bedrag van f 3.172,21 teveel aan militair weduwenpensioen heeft ontvangen.

Tussen partijen is thans in geschil of de directie gerechtigd was dit bedrag in zijn geheel van eiseres terug te vorderen dan wel te verrekenen met toekomstige pensioenbetalingen.

De directie heeft deze vraag bevestigend beantwoord en zich hiertoe in haar beslissing van 16 oktober 1972 beroepen op het bepaalde in artikel S 4 lid 3 van de Algemene burgerlijke pensioenwet.

In dit voorschrift is bepaald dat een wijzigingsbeslissing slechts tot terugvordering of verrekening van reeds betaalde bedragen leidt, indien de betrokkene, hoewel enige bepaling van de Algemene burgerlijke penwioenwet hem daartoe verplicht of dit redelijkerwijs van hem mocht worden verwacht, heeft nagelaten aan de directie mededeling te doen van een wijziging in de feiten.

Ook gedaagde heeft de vorenomschreven vraag bevestigend beantwoord, evenwel met een beroep op artikel 0 2 van de Algemene militaire pensioenwet, alwaar, voorzover hier van belang, is bepaald dat, indien een gepensioneerde recht verkrijgt op een algemeen weduwenpensioen, deze gehouden is hiervan onverwijld kennis te geven aan de directie.

Aangezien eiseres niet, overeenkomstig het bepaalde in artikel Y 15, lid 1 van de Algemene militaire pensioenwet heeft verzocht haar recht op pensioen te toetsen aan de bepalingen van deze laatste wet, wordt haar recht op militair weduwenpensioen, behoudens het bepaalde in artikel Y 17 van de Algemene militaire pensioenwet, evenwel uitsluitend beheerst door de bepalingen van de Militaire weduwenwet 1922.

De directie heeft zich mitsdien ten onrechte beroepen op artikel S 4, lid 3 van de Algemene burgerlijke pensioenwet, terwijl ook het door gedaagde gehanteerde artikel O 2 van de Algemene militaire pensioenwet ten aanzien van eiseres toepassing mist.

Zowel de directiebeslissing van 16 oktober 1972 als de bestreden beslis-

sing berusten mitsdien op een onjuiste motivering en kunnen alleen reeds om die reden niet in stand blijven.

De Raad overweegt voorts het navolgende.

Ingevolge artikel Y 17 van de Algemene militaire pensioenwet is op eiseres wel van toepassing het bepaalde in artikel W 4 van die wet. Ingevolge dat voorschrift is de directie bevoegd een door haar genomen beslissing te herzien. Zodanige herziening in het nadeel van de bij die beslissing belanghebbende kan alleen plaats hebben, indien blijkt dat aan die beslissing een feitelijke onjuistheid ten grondslag ligt.

Deze situatie doet zich voor in het onderhavige geval. De Raad is voorts van oordeel dat zo de directie met toepassing van genoemd artikel W 4 tot herziening zou zijn overgegaan niet gesproken zou kunnen worden van een besluit, waartoe de directie, na afweging van alle daarbij betrokken belangen niet in redelijkheid had kunnen geraken.

Hiermede is echter niet gezegd dat de directie ook bevoegd zou zijn het bedrag dat te veel aan militair weduwenpensioen aan eiseres is uitbetaald van haar terug te vorderen of te verrekenen.

In meergenoemd artikel W 4 is hieromtrent niets bepaald.

Blijkens artikel 28 f van de Militaire weduwenwet 1922, juncto artikel 34 g van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 kan, indien een algemeen weduwenpensioen wordt toegekend over een tijdvak, waarover reeds pensioen werd uitbetaald en dientengevolge het pensioen tot een te hoog bedrag werd uitbetaald, de Raad van Arbeid, die het algemeen weduwenpensioen heeft toegekend, ten behoeve van het Rijk hetgeen te veel aan pensioen werd uitbetaald inhouden op het algemeen weduwenpensioen voor zover het betrekking heeft op eerderbedoeld tijdvak.

Deze regeling, welke in het onderhavige geval geen toepassing gevonden heeft, laat evenwel overlet de mogelijkheid om een te veel aan pensioen betaald bedrag op andere wijze terug te vorderen of te verrekenen.

Op dit punt was in artikel 54 van de Militaire weduwenwet bepaald dat reeds uitbetaalde pensioenbedragen niet op grond van een herziening als bedoeld in artikel 52 van die wet worden teruggevorderd, tenzij in de herzieningsbeslissing is uitgesproken, dat de gebleken onjuistheid van aan de beslissing ten grondslag gelegde feiten aan het opzet van de betrokkene was te wijten.

Genoemd artikel 54 is evenwel op grond van artikel Z 4 van de Algemene militaire pensioenwet met ingang van 1 januari 1966 vervallen.

Voor degenen, die met ingang van een datum gelegen na 31 december 1965 recht kunnen doen gelden op een militair weduwenpensioen is in artikel V 12 van de Algemene militaire pensioenwet bepaald dat een herziening als bedoeld in artikel W 4 in het nadeel van de belanghebbende niet tot terugvordering of verrekening van het ter zake reeds betaalde of te veel betaalde bedragen leidt, tenzij bij die herziening is aangegeven, dat de feitelijke onjuistheid, welke aan de oorspronkelijke beslissing ten

grondslag lag, was tc wijten aan de belanghebbende.

Aangezien artikel V 12 niet vermeld is in artikel Y 17 van de Algemene militaire pensioenwet is evenwel ook dit voorschrift niet op eiseres van toepassing.

De geschiedenis van het ontwerp dat tot de Algemene militaire pensioenwet heeft geleid geeft evenwel geen aanknopingspunt voor de opvatting dat bij de wetgever de bedoeling heeft voorgezeten met de in die wet neergelegde Overgangs- en Slotbepalingen ten aanzien van de groep van rechthebbenden, waartoe eiseres behoort, in tegenstelling tot andere rechthebbenden, terugvordering of verrekening van te veel uitbetaald pensioen krachtens de Militaire weduwenwet 1922 onbeperkt toe te laten.

Ook gedaagde en de directie huldigen kennelijk die opvatting, zij het dat daaraan gestalte is gegeven door een beroep op bepalingen, die niet van toepassing zijn.

De Raad is dan ook van oordeel dat het hiervoor weergegeven artikel V 12 van de Algemene militaire pensioenwet in het onderhavige geval analoge toepassing dient te vinden.

Uit de beslissing van de directie van 16 oktober 1972 valt af te leiden dat deze van oordeel is dat de feitelijke onjuistheid, welke aan de oorspronkelijke beslissing ten grondslag lag aan eiseres was te wijten.

In het bijzonder gelet op het vorenstaande is de Raad tot de slotsom gekomen, dat in het onderhavige geval de directie slechts dan in redelijkheid tot een beslissing strekkende tot terugvordering of verrekening van het te veel betaalde zal kunnen geraken, indien hiertoe bij toepasselijkheid van artikel V 12 plaats zou zijn geweest.

Eiseres wist eerst na kennisneming van de beslissing van de Raad van Arbeid te H. d.d. 5 juli 1972 dat aan haar een algemeen weduwenpensioen zou worden toegekend en dit met terugwerkende kracht. Tegelijk met eiseres heeft ook de directie van die beslissing kunnen kennis nemen. Uit de gedingstukken valt af te leiden dat het eiseres bekend was dat genoemde Raad van Arbeid de directie in zou lichten.

De Raad acht voorts van belang dat eiseres komende uit Suriname begrijpelijkerwijs niet goed op de hoogte was van de Nederlandse wettelijke voorschriften. Dit blijkt ook al uit haar late aanvrage van een algemeen weduwenpensioen.

Dit alles in aanmerking nemende kan voorts eiseres moeilijk euvel geduid worden dat zij – zo al gesteld moet worden dat artikel O 2 van de Algemene militaire pensioenwet analoog toepassing zou kunnen vinden –, zij ook niet zelf de directie van de meergenoemde beslissing van de Raad van Arbeid te W. in kennis heeft gesteld.

Het vorenstaande leidt tot de navolgende beslissing.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de aangevallen uitspraak;

Verklaart nietig de bestreden beslissing, alsmede de beslissing van de directie van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds van 12 oktober 1972.

Centrale Raad van Beroep

14 februari 1975

(M.A.W. 1974/B 8)

Voorzitter: Mr. *W*. *H*. Schipper; *Leden:* Mrs. J. *H*. van der Meide en Jhr. Mr. C. *C*. van Lidth de Jeude.

Hoger beroep, ingesteld door de minister van defensie, is ontvankelijk, gezien artikel 26 der Ambtenarenwet 1929. Uitdrukkelijke machtiging van de Koningin is niet vereist.

De bezwaren van gedaagde richten zich tegen een rechtens onaantastbaar geworden besluit en kunnen daarom in dit geding niet meer in beschouwing worden genomen.

Voorkeur voor de L.O.- en sportsector leiden i.c., nu gedaagde niet de gewenste akte van bekwaamheid bezit, tot de onmogelijkheid in die sector verdere carrière te maken.

(Ambtenarenwet 1929, art. 26, 58, lid 1, en 105)

UITSPRAAK

in het geding tussen: *de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin,* eiser en *L.,* wonende te *E.,* gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Op of omstreeks 5 januari 1973 is gedaagde, kapitein voor speciale diensten bij de Koninklijke landmacht, in kennis gesteld van een telegram van de zijde van het Ministerie van Defensie, waarin werd medegedeeld, dat hij met ingang van 2 januari 1973 eervol uit zijn functie van LO/sport-officier werd ontheven en, in afwachting van nadere functionele indeling, geplaatst werd boven de organieke sterkte bij het Garnizoenscommando te E.

Tegen dit besluit heeft Mr. G. R. Rutgers, advocaat en procureur te Amsterdam, namens gedaagde beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Tevens heeft Mr. Rutgers, voornoemd, namens gedaagde bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage beroep ingesteld tegen een besluit van Hare Majesteit de Koningin, hem – gedaagde – niet per 1 mei 1973 tot majoor te bevorderen.

Genoemd ambtenarengerecht heeft bij uitspraak d.d. 8 april 1974

gedaagde niet-ontvankelijk verklaard in zijn beroep tegen zijn ontheffing en plaatsing boven de sterkte en nietig verklaard het stilzwijgend genomen besluit, gedaagde voor bevordering met ingang van 1 mei 1973 tot majoor voorbij te gaan, met bepaling dat een nader besluit zal worden genomen met inachtneming van die uitspraak.

Eiser heeft tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld en bij aanvullend beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden de Raad verzocht, die uitspraak, in zoverre deze betrekking had op het voorbijgaan van gedaagde voor bevordering tot majoor, te vernietigen.

Mr. Rutgers heeft namens gedaagde bij contra-memorie de Raad verzocht, primair: eiser in zijn beroep niet-ontvankelijk te verklaren, subsidiair – zich refererend aan 's Raads oordeel met betrekking tot de ontheffing en plaatsing boven de sterkte – de aangevallen uitspraak te bevestigen voor zover daarbij het stilzwijgend genomen besluit gedaagde voor bevordering met ingang van 1 mei 1973 tot majoor voorbij te gaan, is nietig verklaard met bepaling dat een nader besluit zal worden genomen met inachtneming van die uitspraak.

Desgevraagd is aan de Raad vanwege het Ministerie van Defensie een verslag toegezonden van een gesprek dat op 24 april 1973 is gevoerd tussen de toenmalige kolonel C. L. J. van Lent en gedaagde.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 24 januari 1975. Voor eiser is daar opgetreden Mr. P. A. Huidekoper, vaandrig der intendance, werkzaam bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage. Gedaagde is ter terechtzitting in persoon verschenen, bijgestaan door Mr. Rutgers, voornoemd. Laatstgenoemde heeft ter terechtzitting aan de Raad een verklaring overgelegd van de luitenant-kolonel b.d. K. te U. d.d. 22 januari 1975.

II. *Motivering*

Het door eiser ingestelde hoger beroep heeft klaarblijkelijk alleen betrekking op de nietigverklaring van liet besluit, gedaagde per 1 mei 1973 voor bevordering tot majoor voorbij te gaan, met bepaling dat eiser te dien aanzien een nadere beslissing zal dienen te nemen.

In de contra-memorie is gesteld, dat het hoger beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard omdat dit niet had moeten worden ingesteld door de Minister van Defensie, maar door de Kroon.

De Raad verwerpt deze stelling. Weliswaar komt ingevolge artikel 105, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929 het recht om tegen een door een ambtenarengerecht gewezen eindvonnis hoger beroep in te stellen, toe aan ,,ieder der partijen'' en was in de zaak waarop de door het ambtenarengerecht uitgesproken nietigverklaring betrekking had, niet de Minister maar de Kroon als partij aan te merken, maar dit betekent niet, dat het hoger beroep niet door de Minister kon worden ingesteld. Artikel 26, eerste lid, van genoemde wet bepaalt immers dat, indien de Kroon als

verweerder optreedt, zij wordt vertegenwoordigd door de Minister(s) wie het aangaat. De strekking van deze bepaling brengt met zich mede, dat de Minister ook met betrekking tot het instellen van hoger beroep de Kroon kan vertegenwoordigen zonder dat daartoe een uitdrukkelijke machtiging van de Koningin vereist is.

Thans komende tot de hoofdzaak moet de Raad vooropstellen, dat aan gedaagde reeds op 8 juni 1970 is medegedeeld en bij brief d.d. 30 juni 1970 is bevestigd, dat het beleid erop gericht werd, voor het vervullen van functies in de LO- en sportsector waaraan de rang van majoor en luitenant-kolonel is verbonden, het bezit van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke opvoeding (akte MO-P) als vereiste te stellen, dat derhalve aan de kapiteins die in die sector werkzaam waren en niet in het bezit waren noch kwamen van bedoelde akte, in die sector geen verdere carrière zou kunnen worden geboden, dat gedaagde daarom'in het belang van zijn verdere carrière de gelegenheid werd geboden zich in een ander functiegebied te gaan bekwamen (waarbij enkele mogelijkheden met name werden genoemd) en dat het gedaagde ook vrij stond in de LO- en sportsector tewerkgesteld te blijven, maar dat een zodanige keuze tot gevolg zou hebben dat een bevordering tot majoor voor hem zou zijn uitgesloten. Nadat gedaagde uitstel van de door hem te nemen beslissing had gevraagd heeft hij bij brief d.d. 10 september 1970 aan de Minister gevraagd in de LO- en sportsector werkzaam te mogen blijven onder de voorwaarde dat hem de kans op bevordering tot majoor werd gegarandeerd. Op dit verzoek heeft de Minister bij brief d.d. 23 ndvember 1970 afwijzend beslist. Intussen had gedaagde met betrekking tot deze aangelegenheid beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage. Dat beroep is door het gerecht niet-ontvankelijk verklaard, welke uitspraak door de Raad is bevestigd bij zijn uitspraak d.d. 31 mei 1972. In deze uitspraak is onder meer overwogen dat het besluit van 23 november 1970 niet geacht kon worden tijdig in beroep te zijn aangevochten.

Van de zijde van gedaagde is nu ook in dit geding betoogd, dat gedaagde in de LO- en sportsector werkzaam is gebleven omdat de mogelijkheid tot bevordering tot majoor in die sector in het verleden uitdrukkelijk in het vooruitzicht was gesteld en dat door het voorbij gaan van gedaagde voor bevordering tot majoor per 1 mei 1973 een hem gedane toezegging is geschonden.

Anders dan de eerste rechter is de Raad van oordeel, dat dit van de zijde van gedaagde gehouden betoog hem niet kan baten. Zoals uit het voorafgaande blijkt, is aan gedaagde immers reeds eerder, laatstelijk bij brief van 23 november 1970, duidelijk te verstaan gegeven dat, als hij in de LO- en sportsector werkzaam bleef, op een bevordering tot majoor niet viel te rekenen. Het in die brief vervatte besluit is, door de niet-ontvankelijkverklaring van het daartegen ingestelde beroep en de bevestiging

van die niet-ontvankelijkverklaring door de Raad, rechtens onaantastbaar geworden. De bezwaren die thans van de zijde van gedaagde worden aangevoerd, richten zich in wezen tegen dat rechtens onaantastbaar geworden besluit en kunnen derhalve in dit geding niet meer in beschouwing worden genomen.

De Raad wil niet nalaten hierbij op te merken dat het thans door gedaagde ondervonden bezwaar de consequentie is van het vasthouden door hem zelf aan zijn voorkeur voor de LO- en sportsector. Dit vasthouden stond hem – ook naar eisers opvatting onder meer blijkende uit meergenoemde brief van 23 november 1970 – vrij, maar de gevolgen daarvan – die hem geruime tijd tevoren kenbaar zijn gemaakt – kan hij in dit geding niet met vrucht aantasten. Hierbij zij nog aangetekend dat de Raad er niet van overtuigd is kunnen worden dat de aan gedaagde voorgelegde alternatieve mogelijkheden – al waren deze voor hem wellicht niet alle aantrekkelijk te noemen – niet als reëel waren te kwalificeren.

Op grond van het vorenstaande moet worden beslist als hierna onder III aangegeven.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de aangevallen uitspraak, welke in hoger beroep is aangevochten;

Verklaart het beroep in zoverre alsnog ongegrond.

Centrale Raad van Beroep

14 februari 1975
(M.A.W. 1974/K 3)

Voorzitter: Mr. *W. H.* Schipper; *Leden:* Mrs. J. *H.* van der Meide en Jhr. C. C. van Lidth de Jeude.

Beroep, inzoverre gericht tegen het beoordelingssysteem, is niet-ontvankelijk op grond van artikel 58 lid 4 van de Ambtenarenwet 1929.

Eveneens is niet-ontvankelijk het beroep, inzoverre het is gericht tegen punten van waardering van de beoordelingslijst, welke geen onderwerp van de administratieve beroepsprocedure hebben uitgemaakt.

Het begrip „belang" van artikel 24 Ambtenarenwet 1929 moet ruim worden opgevat en omvat in elk geval meer dan besloten ligt in de criteria, welke artikel 13 van het Beoordelingsbesluit als voorwaarden voor het uitreiken van een kennisgeving aangeeft.

Ook al zal de onderhavige beoordeling geen invloed (mogen) hebben op klagers carrière, de c.r. acht aannemelijk, dat hij daardoor wel rechtstreeks in zijn belang is getroffen.

Bestreden besluit en beoordelingslijst nietig verklaard.

(Besluit beoordeling officieren luchtmacht; Ambtenarenwet 1929, artt. 24, 58, leden 4 en 5)

UITSPRAAK

in het geding tussen L. wonende te V., klager en ***de Minister van Defensie,*** verweerder.

I. ***Ontstaan en loop van het geding***

Over klager, majoor van de Koninklijke luchtmacht, destijds hoofdofficier toegevoegd belast met algemene zaken van de Gezamenlijke Staf van het Comité Verenigde Chefs van Staven, is onder dagtekening 8 december 1972 een beoordeling ingevolge het Besluit beoordeling officieren luchtmacht (hierna te noemen: het Besluit) uitgebracht door de Commandeur der Koninklijke Marine H., terwijl als chef van de beoordelaar optrad de voorzitter van evengenoemd Comité, luitenant-generaal W.

Onder dagtekening 21 juni 1973 is door verweerder aan klager een kennisgeving, als bedoeld in het Besluit, verstrekt, waarin de punten 20, 24, 25 en 31 van de beoordelingslijst ter sprake werden gebracht. Nadat klager terzake bezwaar had gemaakt en verweerder het oordeel van een commissie, als bedoeld in artikel 15 van het Besluit, had ingewonnen, heeft verweerder onder dagtekening 15 februari 1974 besloten genoemde kennisgeving in te trekken; te bepalen dat het zal worden beschouwd alsof achter punt 20 een kruisje is geplaatst in de vakjes „39" en „43", achter punt 24 alsmede achter punt 25 een kruisje is geplaatst in de kolommen „goed" en „oordeel", achter punt 31 is gesteld „Beminnelijke, „weinig opvallende, gewillige figuur. Zijn werk varieerde nogal en vroeg „af en toe om een hoog tempo"; en dat klager geen nieuwe kennisgeving wordt uitgereikt.

Klager heeft beroep ingesteld bij de Raad, bij klaagschrift verzoekende te worden gehoord „om hierdoor te bereiken dat hem recht zal worden „gedaan en het beoordelingssysteem zal worden veranderd".

Bij contra-memorie heeft verweerder onder verwijzing naar artikel 13 van het Besluit en naar de artikelen 24 en 58 lid 4 van de Ambtenarenwet 1929 verzocht het beroep niet-ontvankelijk te verklaren; subsidiair heeft hij verzocht het beroep ongegrond te verklaren.

Zowel klager als verweerder hebben nog aanvullende geschriften ingediend. Klager berichtte laatstelijk onder dagtekening 17 januari 1975 (ingekomen op 20 januari 1975) onder meer dat hij bij inzage van de gedingstukken (welke plaats vond op 17 december 1974) tot de ontdek-

king was gekomen dat de onderhavige beoordeling meerdere punten, dan in genoemde kennisgeving opgenomen, bevatte, waarvan hij op de hoogte had moeten zijn gesteld om gelegenheid te hebben verkregen daartegen bezwaar in te brengen; het betreft de punten 17, 18 en 19 van de beoordelingslijst. Onder punt 17 is het vakje 05 aangekruist, terwijl de chef van de beoordelaar daaronder (bij schrapping van het woord ,,bijzonder-,,heden") heeft gesteld ,,in deze functie moeilijk te beoordelen"; in punt 18 is het vakje 16 aangekruist, met als onderschrift van de chef van de beoordelaar (eveneens onder schrapping van het woord ,,bijzonder-,,heden"): ,,Heeft zich ingespannen om zijn functie naar beste weten en ,,kunnen te vervullen"; en onder punt 19 is het vakje 27 aangekruist. Klager heeft bij zijn evenvermeld schrijven aangevoerd dat de bedoelde waarderingen – evenals trouwens die op met name punt 20, ook zoals deze nu luidt – aanzienlijk gebleven zijn onder de waarderingen welke hij in de voorgaande beoordelingen in zijn rang (in een andere (staf) functie) had verkregen.

Het geding is behandeld ter terechtzitting van 24 januari 1975, waar klager in persoon is verschenen en waar voor verweerder is opgetreden Mr. J. H. B. Hemler, majoor der Koninklijke luchtmacht, wonende te Veenendaal.

II. *Motivering*

Reeds gelet op artikel 3 der Militaire Ambtenarenwet 1931 juncto artikel 58 lid 4 der Ambtenarenwet 1929 moet klager niet-ontvankelijk verklaard worden in zijn beroep voor zo ver dit zich richt tegen het Besluit, dat nog (steeds) niet vervangen is door een voorschrift, waarbij tegemoet zou worden gekomen aan de door klager – en vele anderen met hem – geopperde bezwaren van rechtspositionele aard.

Klagers grieven ten aanzien van de genoemde punten 17, 18 en 19 der beoordelingslijst kunnen eveneens niet door de Raad in behandeling worden genomen, reeds omdat het bestreden besluit van 15 februari 1974 over de bedoelde waarderingen niet handelde en ook niet behoefde te handelen, omdat deze geen onderwerp van de (administratieve) beroepsprocedure zijn geweest, daar ze niet in een kennisgeving waren neergelegd.

Een andere – door klager in feite ook aan de orde gestelde – vraag is of verweerder redelijkerwijs niet verplicht was of alsnog verplicht moet worden klager op deze punten 17, 18 en 19 een kennisgeving te verstrekken. Namens verweerder is medegedeeld dat hij daartoe op de punten 17 en 18 niet – ook niet bij nader inzien, als hierna te vermelden – is overgegaan, omdat hij de door beoordelaar gegeven waarderingen in elk geval op die punten ,,overruled" achtte door de genoemde aantekeningen daarbij van de chef van de beoordelaar. Ook deze vraag kan, als buiten het bestreden besluit omgaande, in dit geding niet worden beantwoord,

al vestigt de Raad (ook) in dit opzicht de aandacht op hetgeen hij hierna zal overwegen.

Thans moet aandacht worden besteed aan het beroep van klager, gericht tegen het bestreden besluit zelve. Gelijk hiervoor is aangeduid heeft verweerder bepleit dat (ook) dit beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat klager door dat besluit niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen.

Verweerder heeft aangevoerd dat hij aan de onderhavige beoordeling in zijn geheel slechts een zeer beperkte betekenis toekent, hetwelk er toe leidt dat verweerder geen omstandigheid als bedoeld in artikel 13 van het Besluit, welke tot het uitreiken van een kennisgeving zou moeten leiden, aanwezig acht. Verweerder heeft dan ook aanvankelijk in het geheel geen kennisgeving verstrekt, en is tot de onderhavige kennisgeving eerst overgegaan na uitdrukkelijk verzoek van klager.

De Raad acht het standpunt van verweerder, dat geen kennisgeving behoefde te worden uitgereikt, begrijpelijk. Daaruit volgt echter nog niet, dat klager niet geacht zou moeten worden rechtstreeks in zijn belang te zijn getroffen. Het begrip „belang" in artikel 24 der Ambtenarenwet 1929 moet ruim worden opgevat en omvat en elk geval meer, dan besloten ligt in de criteria welke artikel 13 van het Besluit als voorwaarden voor het uitreiken van een kennisgeving aangeeft.

De Raad is op grond van de gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde met voldoende duidelijkheid gebleken dat de onderhavige beoordeling niet op een reële grondslag berust. Zij werd opgemaakt door een beoordelaar die met de grondslagen en maatstaven van het onderhavige beoordelingssysteem, zoals die bij de Koninklijke luchtmacht gelden, niet goed op de hoogte was, terwijl bovendien zijn persoonlijkheid met die van klager slecht harmonieerde. De chef van de beoordelaar heeft de aldus veroorzaakte tekortkomingen onvoldoende gecorrigeerd, omdat hij van mening was dat klager weinig belang bij de zaak had, hebbende hij – de chef – vernomen, dat klager als officier van speciale diensten geen of nagenoeg geen kans op bevordering had. De behandeling van klagers bezwaar voor de commissie van advies heeft naar 's Raads oordeel te weinig concrete gegevens opgeleverd om alsnog tot een volwaardige correctie van de beoordeling te kunnen leiden.

Dat klager door een zodanige beoordeling rechtstreeks in zijn belang getroffen is, oordeelt de Raad aannemelijk, ook al zal deze beoordeling geen invloed (mogen) hebben op klagers carrière. Het beroep is dus ontvankelijk te achten; de Raad acht geen reden aanwezig het niet in behandeling te nemen, nu het langs de weg van administratief beroep tot hem is genomen. Uit het voorgaande volgt tevens dat het gegrond is. De redenen welke de Raad tot deze conclusie hebben geleid, gelden uiteraard voor de beoordeling in haar geheel, doch de Raad moet, gelijk uit het eerder overwogene volgt, volstaan met de volgende beslissing.

III. *Beslissing*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig, evenals de onderhavige beoordelingslijst, voor zover dat besluit daarop betrekking heeft;

Verklaart het beroep voor het overige niet-ontvankelijk.

CIVIELE RECHTSPRAAK

Hoge Raad (strafkamer)[1])

Arrest van 15 april 1975

Dodelijke aanrijding in Duitsland.

Weliswaar kan art. 5, lid 1, 2°, Sr. niet worden toegepast, wanneer het gaat om Nederlandse wetsbepalingen welke slechts zien op gedragingen in Nederland – hetgeen onder meer het geval is met een aantal bepalingen van de WVW –, maar art. 36, ***dat niet gewaagt van wegen, behoort niet tot die bepalingen.***

Nu art. 307 ***Sr. behoort tot de strafbepalingen die op gedragingen van Nederlanders in het buitenland van toepassing zijn, moet worden aangenomen dat hetzelfde geldt voor de bijzondere strafbepalingen van art.*** 36 ***WVW.***

(W.Sr. art. 5; WVW art. 26, 36)

Op het beroep van de Proc.-Gen. bij het Hof te 's-Gravenhage, req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te 's-Gravenhage van 14 okt. 1974, waarbij in hoger beroep – met vernietiging van een vonnis van de Rb. te 's-Gravenhage van 28 mei 1974 – in de zaak tegen ***C.,*** geboren te K. op 21 febr. 1950, wonende te K., de O.v.J. niet-ontvankelijk is verklaard in zijn primaire vordering, en de verdachte terzake van ,,het ,,misdrijf omschreven in art. 307 Sr.'' is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar, alsmede tot betaling van een geldboete van vijfhonderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van twintig dagen.

DE HOGE RAAD, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, door de req. voorgesteld bij schriftuur, luidende:

„A. Schending of verkeerde toepassing van art. 5 jo. art. 91 Sr. en art. 36 jo. **„art. 38 WVW.**

„B . . . . .

„ad A.

„1.1. Art. 5 Sr. bepaalt zakelijk weergegeven dat de Nederlandsche Strafwet „toepasselijk is op Nederlanders die zich buiten Nederland schuldig maken aan een „misdrijf waarop tevens door het land waar het begaan is, straf is gesteld. Krachtens „art. 91 Sr. is art. 5 toepasselijk op feiten waarop bij andere wetten straf is gesteld, „tenzij de wet anders bepaalt. De Wegenverkeerswet houdt niet een zodanige andere „bepaling in; de Wegenverkeerswet behoefde niet voor de toepasselijkheid op mis- „drijven in het buitenland gepleegd een bepaling omtrent die toepasselijkheid te „bevatten; zodanige bepaling is overbodig.

„1.2. Blijkens de considerans stelt de Wegenverkeerswet regels nopens verkeer „op de wegen. De territoriale werking wordt echter te ver uitgestrekt indien deze „wordt toegekend aan die bepalingen, die niet, althans niet rechtstreeks, regelen

[1]) In verkorte vorm overgenomen uit Nederlandse Jurisprudentie 1975 no. 290 (Red.).

„betreffen nopens het verkeer. Doel en strekking van de wet behoeven met betrekking „tot feiten strafbaar krachtens art. **36** niet te leiden tot niet-ontvankelijkheid in het „recht tot strafvordering of ontslag van rechtsvervolging wegens niet strafbaarheid, „indien de feiten in het buitenland zijn gepleegd.

„2.1. In de omschrijving van art. **36** komt het woord „weg" niet voor. De ten-„lastelegging zal krachtens art. **261** Sv. waarschijnlijk een aanduiding van de weg „moeten bevatten, wil de dagvaarding niet nietig zijn wegens onduidelijkheid; „weg" „is echter geen element in dien zin dat de aanduiding ervan in de tenlastelegging moet „voorkomen wil het tenlastegelegde strafbaar zijn. Dat in de tenlastelegging de aan-„duiding van de Duitse weg voorkomt is overigens irrelevant voor de ontvankelijk-„heid van het O.M. en de strafbaarheid van het feit.

„2.2. Ook in art. **26** (nieuw) WVW komt het woord „weg" niet (meer) voor met „de uitgesproken bedoeling van de wetgever om berechting van het misdrijf van „art. **26** in het buitenland gepleegd mogelijk te maken: de M.v.A. (pag. **11,** linker-„kolom bovenaan) stelt: „De ondergetekenden zouden het niet juist achten bij deze „„gelegenheid de definitie van „weg' in de zin van de Wegenverkeerswet te wijzigen. „„Voor wat betreft het rijden onder invloed kan immers het beoogde effect (van „„vervolging en berechting op grond van art. **5,** lid **1,** onder 2°, Sr., van Neder-„„landers die in het buitenland onder invloed hebben gereden) worden bereikt door „„het begrip „weg" uit de elementen van het strafbaar feit van art. **26** te schrappen".

„3.1. Het Bundesgerichtshof in Duitsland heeft bij uitspraak van **26** juli **1967** „beslist met gebruikmaking van de leer van de „Sinngemäsze Umstellung des Tat-„„bestandes" dat onder omstandigheden de Duitse verkeerswetgevingvan toepassing „kan zijn op verkeersdelicten door Duitsers in het buitenland gepleegd.

„3.2. Het valt niet in te zien (en het is uit een oogpunt van internationale rechts-„hulp: wederzijdse overname van de strafvervolging en uit een oogpunt van be-„rechtingspolitiek: berechting voor het forum domicilii, wenselijk) dat Uw College „niet dienovereenkomstig zou kunnen beslissen, waarbij nog verwezen kan worden „naar art. **5,** lid **2,** Uitleveringswet.

Overwegende omtrent het middel A:

„dat ingevolge art. **5,** eerste lid, aanhef en onder 2°, Sr. de Nederlandse strafwet „toepasselijk is op de Nederlander die zich buiten Nederland schuldig maakt aan „een feit dat door de Nederlandse strafwet als misdrijf wordt beschouwd en waarop „door de wet van het land waar het begaan is straf is gesteld;

„dat dit voorschrift weliswaar niet kan worden toegepast, wanneer het gaat om „Nederlandse wetsbepalingen welke slechts zien op gedragingen in Nederland „hetgeen o.m. het geval is met een aantal bepalingen van de Wegenverkeerswet — „maar art. **36** van die wet, dat niet gewaagt van wegen, niet tot die bepalingen be-„hoort;

„dat dit bevestiging vindt in de geschiedenis van het artikel;

„dat de bepalingen, vervat in art. **36,** zoals dat artikel luidde vóór de wijzigingen „bij de wetten van **29** okt. **1958,** Stb. **505,** en van **23** mei **1973,** Stb. **282,** in de wet „zijn opgenomen bij de Wet van **13** sept. **1935,** Stb. **554;**

„dat de wetgever blijkens het gestelde in paragraaf **5** van de M.v.T. op laatstge-„noemde wet deze bepaling heeft ingevoerd, teneinde een wanverhouding te voor-„komen die zich zou kunnen voordoen ten gevolge van het feit, dat art. **35,** lid **1,** „WVW degene die handelt in strijd met art. **26** dier wet met gevangenisstraf bedreigt, „terwijl daarentegen hij aan wiens schuld de door of het zwaar lichamelijk letsel van „een ander te wijten zijn volgens art. **307** of **308** Sr. gestraft wordt met gevangenisstraf „of hechtenis;

„dat die M.v.T., na te hebben betoogd, dat een handeling in strijd met art. **26** de „dood van een ander of zwaar lichamelijk letsel ten gevolge kan hebben, vervolgt:

„„De bestuurder, die onder invloed van alcohol iemand overrijdt zou dus de kans „„hebben er met hechtenis af te komen, daarentegen in ieder geval gevangenisstraf „„krijgen als zijn rit zonder ongelukken is afgelopen. Art. 35, laatste lid, voorkomt „„deze wanverhouding. Art. 36 onttrekt, i.v.m. art. 55, tweede lid, Sr., degenen die „„met een motorrijtuig de in art. 307 en 308 omschreven misdrijven gepleegd hebben, „„aan de toepassing dier artikelen, en bedreigt voor het geval de schuldige bestuurder „„tijdens het ongeval onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende „„drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar „„behoren te besturen, geen andere straf dan gevangenisstraf";

„dat, nu de art. 307 en 308 behoren tot de strafbepalingen die op gedragingen van „Nederlanders in het buitenland van toepassing zijn, moet worden aangenomen dat „hetzelfde geldt voor de bijzondere strafbepalingen van art. 36 WVW;

„dat het Hof mitsdien ten onrechte de O.v.J. niet-ontvankelijk heeft verklaard in „zijn primaire vordering;

„O. dat het bestreden arrest reeds op die grond dient te worden vernietigd, zodat „de andere middelen van cassatie buiten behandeling kunnen blijven;

„Vernietigt het aangevallen arrest;

„Wijst de zaak terug naar het Hof te 's-Gravenhage teneinde met inachtneming „van deze uitspraak verder te worden berecht en afgedaan."

CONCLUSIE ADV.-GEN. MR. REMMELINK

„Alvorens mij uit te laten over de gegrondheid van middel A zou ik omtrent dit „topic het volgende willen opmerken: Ik heb lange tijd aangenomen — en velen met „mij — dat de omstandigheid, dat in de delictsomschrijving van art. 36 WVW „het woordje „weg[w] onthrak, niet betekende, dat art. 36 WVW niet uit- „sluitend op voor het openbaar verkeer openstaande wegen betrekking had, „aangezien èn in de „volle" naam van de WVW èn in de considerans onmiskenbaar „tot uitdrukking werd gebracht, dat deze wet regelen nopens het verkeer ***op de wegen*** „bevatte enz. Vgl. in dit verband V.R. 1964, p. 231 en i.v.m. het analoge probleem „bij art. 30 WVW: V.R. 1966, p. 244. Zie voorts vermoedelijk in deze zin Hof Den „Haag 2 sept. 1964, V.R. 1966, no. 8. Dit zo zijnde, zou dit bestanddeel dan moeten „worden „ingelezen', zoals Uw Raad wel vaker doet. Vgl. H.R. 1 maart 1955, „N.J. 1956, 70 ten aanzien van het „opzet[w] in art. 30 WVW, en H.R. 10 maart 1955, „V.R. 1955 no. 6 ten aanzien van „bestuurder[v] bij veiligheid op de weg in gevaar „brengen met behulp van een motorrijtuig (art. 25 WVW). Een vervelend nadeel „van deze opvatting was overigens, dat wel werd betwist of men in Nederland des- „wege wel een „dood door schuld-ongeval" in het buitenland door een Nederlandse „automobilist gepleegd cf. art. 36 WVW kon vervolgen of bestraffen, omdat men „nl. kon stellen, dat de WVW zich slechts uitstrekte tot — kort gezegd — wegen „op het grondgebied van het Rijk, zodat deze kwalificatiegrensoverschrijding in „het buitenland niet begaan kon zijn. Vgl. voor rechtspraak deze trant HMG, 26 „maart 1957, V.R. 1957 no. 78, en 28 okt. 1971, MRT. 1972 p. 166, alsmede Hof „Arnhem 27 febr. 1958, N.J. 1958, 60. Zelf tendeerde ik bij Mevrouw Hazewinkel, „zesde druk, p. 367 en Noyon-Langemeijer, zevende druk, I, aant. 7 ad arr. 5 ertoe „om genoegen te nemen met het analogon (van art. 36 WVW) in het buitenland, „zoals dat in art. 5, lid 2, Uitleveringswet uitdrukkelijk wordt toegelaten. Er wordt „dan genoegen genomen met een wezenlijke identiteit, waarbij de niet geheel con- „formerende bestanddelen worden „vertaald" of „getransformeerd[w] of — op zijn „Duits gezegd — „sinngemäss umgestellt". I.c. zou ik de vraag willen stellen: „Zou het betreffende in het buitenland begane strafbare feit, indien de Nederlandse „WVW daar had gegolden op grond van die WVW als misdrijf strafbaar zijn ge- „weest? Een dergelijke interpretatie zou, zoals ook de Heer Req. betoogt, temeer „waar het gaat om toch allerminst typisch nationaal getinte bescherming van leven

„en goed tegen onveilig verkeersgedrag, in overeenstemming zijn met de rechts-
„ontwikkeling. Zij zou nl. de internationale rechtshulp bevorderen, zou overname
„van strafvervolging mogelijk maken, waar dat gewenst zou zijn, terwijl in een der-
„gelijk geval ook niet zelden een meer effectieve strafexecutie zou kunnen plaats-
„vinden. Voor wat het verkeersrecht betreft denk ik hier ook aan de mogelijkheid
„van rijbevoegdheid-ontzegging, waar natuurlijk in het buitenland niets van terecht
„komt. Vgl. voor wat het Duitse recht BGH. 26 juli 1967, NJW. 1967, p. 2069, ook
„genoemd door de Heer Req. Het arrest betrof daar een onveilige inhaalmanoeuvre
„van een Duitser in Oostenrijk. Strafbaarheid op grond van het Duitse verkeersrecht
„werd aangenomen.

„Ik ben echter (contre coeur) tot de conclusie gekomen, dat deze interpretatie,
„die trouwens een afwijking inhield van vroegere dominerende opvattingen (videte
„opera citata), vermoedelijk niet haalbaar is, waarbij ik afzie van grensgevallen.
„Vgl. H.R. 22 febr. 1904, W 8039 (Faillissement). En in ieder geval is zij door de
„WVW moeilijk verdedigbaar. Ik verwijs hiertoe naar de geschiedenis van het bij de
„Wet van 4 juli 1963 (S. 295) in 1963 in het Wetboek van Militair Strafrecht inge-
„voegde art. 168 (dat bepaalt: Hij die buiten het Koninkrijk een feit begaat, dat
„niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge dit wetboek, toepasselijke straf-
„bepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet van het
„land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is, wordt gestraft met enz.; het feit is
„een overtreding, hetgeen impliceert de mogelijkheid, dat een typisch misdrijf als
„verzet tegen de politie in het buitenland, in Nederland niet ex art. 180 Sr. doch als
„een overtreding wordt gestraft. Vgl. HMG 12 dec. 1973, MRT 1974, pp. 84 en 91)
„en van de alstoen in voormeld wetboek ingevoegde verkeersdelicten: art. 162 e.v.
„In de M.v.T. (Bijl. H. 2e K. 1957/58, no. 5169, R 112, p. 23) heet het: „Weliswaar
„„verklaart art. 4 van het WMS de Nederlandse strafwet ook toepasselijk op feiten,
„„welke door militairen buiten Nederland worden begaan doch de redactie van de
„„overgrote meerderheid van de gedragsregels en strafbepalingen van de WVW en
„„zijn uitvoeringsregelingen is zodanig, dat zij slechts betrekking hebben op het
„„verkeer op een Nederlandse weg. Verkeersovertredingen door Nederlandse mili-
„„tairen in het buitenland begaan vallen derhalve in het algemeen niet onder enige
„„Nederlandse strafbepaling". Zie hierover ook G. Lammers, MRT 1973, p. 386.
„Voorts attendeer ik op de M.v.T. en de M.v.A. van de wet van 23 mei 1973, S 282,
„waarbij de WVW (o.m. art. 26 WVW) werd gewijzigd (i.w. tr. 1 nov. 1974). Ter
„toelichting van het schrappen van het woordje „weg" in art. 26 WVW wordt in
„de M.v.T. (Bijl. H 2e K. 1968/69 no. 10038, p. 8) gezegd, dat het in de praktijk
„een nadeel is gebleken, dat vanwege de aanwezigheid van dit woord in het artikel
„de Nederlandse justitie de strafvervolging niet kan „overnemen" als een Neder-
„lander in het buitenland onder invloed heeft gereden. Als het woord „weg" weg is
„zou art. 5, eerste lid sub 2° WVW (lees: Sr., ***Red.)*** wèl kunnen worden toegepast.

„Na nog te hebben opgemerkt, dat aldus art. 26 WVW ook kan gelden voor bijv.
„militaire terreinen, wordt opgemerkt, dat „aldus ook een betere aansluiting bij het
„„systeem van art. 36 (wordt) bereikt". Zie voor de M.v.A. Bijl. H 2e K. 1970/71
„no. 10 038, p. 11).

„Nu de Tweede Kamer op dit regeringsstandpunt niet afwijzend heeft gereageerd
„moet men aannemen, dat dit „de wil van de wetgever" is geweest, en zal men
„moeten aannemen: enerzijds, dat de WVW zich beperkt tot strafbaarstellingen van
„gedrag op Nederlandse wegen, wanneer zij althans die wegen in haar delictsom-
„schrijvingen opneemt; anderzijds, dat de WVW wèl ***in beginsel*** (in ***werkelijkheid***
„heeft Nederland natuurlijk meestal geen ius puniendi; geen jurisdictie) in het buiten-
„land geldt, waar de delictsomschrijving ***niet*** over wegen rept.

„Het vorenstaande impliceert dat middel A van de Heer Req. gegrond is, ook al
„opereert ZEGA. met argumenten (die vroeger ook de mijne waren en die ik nog

„steeds zeer sterk acht; zie ook nog de beschouwingen van de Adv.-Gen. s'Jacob „in zijn vordering en voordracht vóór H.R. 19 okt. 1965, N.J. 1966, 392, en die van „de annotator, het huidige lid van Uw Raad Mr. Enschedé) doch die door wetgever „nu eenmaal zijn afgewezen."

NOOT VAN PROF. MR. TH. W. VAN VEEN:

„1. De betekenis van dit arrest is vooral daarin gelegen dat de H.R. art. 36 WVW „van toepassing acht op ongelukken op wegen in het buitenland veroorzaakt. Hij „volgt daarin de Adv.-Gen. Remmelirik. Maar de argumenten van de H.R. verschil- „len van die van zijn Adv.-Gen.

„Terwijl de Adv.-Gen. meent — zij het in arren moede —, dat de Wegenverkeers- „wet slechts voor Nederlandse wegen geldt, behalve indien het om de toepassing van „bepalingen gaat, waarin het woord „weg" niet voorkomt, beperkt de H.R. zich tot „het op delicten in het buitenland gepleegd van toepassing verklaren van art. 36 „WVW. En dat op grond van § 5 van de M.v.T. van 1934 (Bijl. Hand. T.K. 1933-34, „484, blz. 10) bij de Wegenverkeerswet!

„2. De Adv.-Gen. zet zeer gedocumenteerd uiteen waarom hij, contre coeur, „buigt voor de heersende mening, dat de Wegenverkeerswet en de op die wet steunen- „de A.M.v.B.'s alleen voor de Nederlandse wegen gelden. Het grote bezwaar tegen „deze heersende mening is, dat Nederlanders niet gestraft kunnen worden voor door „hen in het buitenland begane verkeersmisdrijven. Dat bezwaar is door de wetgever „kort geleden erkend door in art. 26 WVW het woord „weg" te schrappen, met de „uitdrukkelijk uitgesproken bedoeling Nederlanders te kunnen vervolgen voor „onder „„invloed rijden" in het buitenland. Deze in de M.v.T. uitgesproken bedoeling is „onweersproken gebleven (zie conclusie Adv.-Gen.) en dat is een sterk argument „voor de opvatting, dat de wetgever, sedert de invoering van de wijzigingen in o.a. „art. 26 en 36 WVW per 1 jan. 1974, de considerans van de WVW en de definitie „van het begrip „weg" in deze wet geen belemmering meer acht artikelen van de „WVW, waarin het woord „weg" niet voorkomt, op handelingen op wegen in het „buitenland gepleegd van toepassing te achten.

„Overigens acht ik daarmee niet beslist, dat de wetgever anno 1975 zou menen „dat de bepalingen van de WVW, waarin wèl sprake is van het begrip „weg", „dáárom uitsluitend voor delicten op Nederlandse wegen gepleegd zouden gelden.

„De moeilijkheid, dat delictsomschrijvingen niet met elkaar overeenstemmen, „heeft de wetgever bij de uitlevering trachten op te lossen door in art. 5, lid 2, „Uitleveringswet voor te schrijven, dat niet de formele omschrijving beslissend is, „maar dat het er om gaat of het in het buitenland strafbaar gestelde gedrag, als het „in Nederland was gepleegd, een zelfde soort misdrijf zou hebben opgeleverd. Een „buitenlander, die op een buitenlandse weg een verkeersdelict pleegt dat, in Neder- „land gepleegd, ook een verkeersmisdrijf zou zijn geweest, kan (als de op het feit „gestelde straf hoog genoeg is) worden uitgeleverd. Nu wij geen Nederlanders uit- „leveren is het een eis van rechtvaardigheid dat deze Nederlanders voor in het „buitenland gepleegde verkeersmisdrijven van dezelfde ernst in Nederland kunnen „worden berecht. En bovendien het is doelmatig dat wij Nederlanders kunnen ver- „volgen en straffen voor die verkeersmisdrijven, in het buitenland gepleegd, waar- „voor wij buitenlanders niet zouden kunnen uitleveren (bijv. wanneer de op het feit „gestelde straf te laag is)! Omdat immers het overnemen van vervolging en bestraf- „fing de rechtspleging effectiever maakt en het terechtstaan in eigen land voor de „Nederlandse verdachte een voordeel pleegt te zijn.

„Nu de wetgever art. 26 WVW en de H.R. art. 36 WVW op in het buitenland „gepleegde feiten van toepassing acht, valt niet meer in te zien waarom andere „bepalingen van de WVW niet op die feiten van toepassing zouden zijn, wanneer „niet het tegendeel uit de bepaling zelf blijkt. Uit het gebruik van het woord „weg"

„alleen blijkt dat tegendeel m.i. geenszins.

„1. Voor deze opvatting lijkt mij ook steun te vinden in dit arrest. De H.R. ba-
„seert zijn oordeel op de M.v.T., waarin wordt gesteld, dat art. **36 WVW** geldt voor
„die gevallen, waarin artt. **307** en **308** Sr. met een motorrijtuig worden gepleegd.
„En nu artt. **307** en **308** Sr. gelden voor Nederlanders, die de daar strafbaar gestelde
„feiten in het buitenland hebben gepleegd, geldt de specialis art. **36** WVW volgens
„de H.R. ook voor hen! Kennelijk is het van geen belang dat art. **36** in de WVW
„staat en legt de considerans van de wet geen gewicht in de schaal. Ook de afwezig-
„heid van het woord „weg' in art. **36** WVW speelt in de argumentatie van de H.R.
„geen rol. En, gezien deze argumentatie had de aanwezigheid van dat woord waar-
„schijnlijk óók geen enkele invloed gehad! Welnu — waarom zou dat alleen voor
„art. **36 WVW** gelden?"

NASCHRIFT

Als gevolg van de voortdurende aanwezigheid van aanzienlijke aantallen Nederlandse militairen in het buitenland, doch mede door het ontbreken van een communis opinio, kwam het vraagstuk van de reikwijdte van onze wetten, in het bijzonder van de WVW, in dit tijdschrift herhaaldelijk ter sprake. Drieërlei opvatting kwam daarbij inzake de WVW naar voren, globaal als volgt te typeren:

a. **DE GEHELE WEGENVERKEERSWETGEVING IS IN HAAR WERKING BEPERKT TOT IN NEDERLAND GEPLEEGDE FEITEN.**
Men beriep zich daartoe op de considerans der WVW, waarbij men er van uit ging dat het daarin gebezigde woord „wegen" slechts betrekking kon hebben op de wegen in Nederland. Aldus het H.M.G. in een sententie van 28 maart 1957 (MRT 1957, blz. 682).

b. **DE BEPALINGEN WAARIN HET BEGRIP „WEG" ALS ELEMENT VOORKOMT HEBBEN TERRITORIALE WERKING.**
Hier wordt niet de considerans, doch slechts de wettekst zelve van beslissende betekenis geacht. Aldus H.M.G. 27 okt. 1972 (MRT 1972, blz. 166).

c. **DE BEPALINGEN ONZER WEGENVERKEERSWETGEVING HEBBEN SLECHTS TERRITORIALE WERKING INDIEN DAARVOOR SPECIFIEKE GRONDEN ZIJN AAN TE WIJZEN. HET GEBRUIK VAN HET WOORD „WEG" BEHOORT DAAR NIET TOE.**
In deze geest o.m. Van Loo in MRT 1971, blz. 129 en de wnd. Advocaat-Fiscaal De Lint in MRT 1972, blz. 155.

Geen wonder dat bij de bestaande onzekerheid dit arrest onze bijzondere belangstelling trok. Een duidelijk winstpunt is dat de leer van de volstrekte territorialiteit van onze wegenverkeerswetgeving, in deze zaak nog door het Haagse Hof verkondigd, door de H.R. werd verworpen. Stelling a lijkt hiermee eens en voor al verlaten. Maar hoe zit het met b en c?

Ik vrees dat voorstanders van beide in dit arrest steun voor hun opvatting zullen bespeuren.

In elk geval doet zulks de annotator van N.J., die zich daartoe beroept

op de omstandigheid dat de afwezigheid van het woord „weg" in de argumentatie van de H.R. geen rol speelt. Toetst men echter dit beroep aan de woorden van de H.R. dan ontkomt men niet aan de indruk dat hier wel enig wishful thinking een rol speelt. Wanneer immers de H.R. overweegt: dat een aantal bepalingen van de WVW slechts zien op gedragingen in Nederland, „maar art. 36 van die wet, DAT NIET GEWAAGT VAN WEGEN, „niet tot die bepalingen behoort", dan zal m.i. de onbevangen lezer de hier door mij in hoofdletters weergegeven woorden licht als redegevend en van beslissende betekenis opvatten. Logisch ligt dat voor de hand en taalkundig is dat zeer wel aanvaardbaar, doch vooral: wat is het alternatief? Ik zie eigenlijk geen zinnig antwoord op de vraag hoe dat tussenzinnetje anders dan als redegevend te verklaren. Ook het feit dat de H.R. vervolgens – ter bevestiging – nog een wetshistorisch argument aanvoert behoeft niet noodzakelijk in een andere richting te wijzen.

Ofschoon ik Prof. van Veen's voorkeur voor een maximale reikwijdte der wegenverkeerswetgeving deel, kan ik het voorliggende arrest niet zien als een stap in de door ons gewenste richting. De zwakte van stelling b lijkt eerder verminderd dan toegenomen.

B.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Van de hand van Mr. **G.** L. Maaldrink noteren wij uit het Nederlands Juristenblad van 27 sept. j.l.:

Bloedproef en autogordels niet verplicht voor militairen

Naar aanleiding van een recentelijke behandeling van een strafzaak ex artikel 26 WVW voor het Hoog Militair Gerechtshof bleek mij dat het K.B. van 10 april 1939 (Stb. 181; houdende bepaling, dat de tegenwoordige buitengewone omstandigheden oorlogsgevaar inhouden in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt) nog immer niet is ingetrokken.

Dit heeft voor de toepasselijkheid van de wegenverkeerswetgeving de consequentie dat, ingevolge het bepaalde in artikel 45 WVW, de gehele wegenverkeerswetgeving o.a. niet van toepassing is ten aanzien van motorrijtuigen etc. voorzover die worden gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten, dan voorzover zulks bij algemene maatregel van bestuur is bepaald.

Bij K.B. van 22 november 1967 (Stb. 633) zijn de bepalingen opgesomd welke in geval van oorlogsgevaar wel van toepassing zijn ten aanzien van voormelde motorrijtuigen etc.

Het is van belang te constateren dat bij dit K.B. artikel 26 WVW wel van toepassing is verklaard, doch na de invoering van artikel 33a in de Wegenverkeerswet is het betreffende K.B. niet aangevuld, mitsdien ik moet concluderen dat een militair bij verdenking dat hij als bestuurder van een voertuig, dat wordt gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten, heeft gehandeld in strijd met artikel 26WVW niet verplicht is mede te werken aan een onderzoek zoals bedoeld in artikel 33a WVW. Het komt mij dan ook voor dat bij weigering van de bloedproef een veroordeling ex artikel 26 lid 2 junctis artikelen 33a en 35 W W nimmer zal kunnen volgen. Dit geldt niet bij overtreding van het strafbaar gestelde in artikel 26 lid 1 WVW, nu dit feit bewezen kan worden op andere wijze dan door een bloedproef.

Wel kan een rijverbod ex artikel 28 WVW worden opgelegd nu dit artikel wordt vermeld in het betreffende K.B.

Bij de invoering van de draagplicht van autogordels in artikel 95a R W is het K.B. ook niet op dit punt aangepast, zodat geen enkel militair voertuig daarmee behoeft te worden uitgerust.

In dit verband verdient voorts de aandacht dat in artikel 45 WVW en het uitvoerings K.B. niet wordt gerept van Nederlandse strijdkrachten, zodat deze bepaling ook van toepassing is op alle militaire voertuigen toebehorende aan andere landen, hetgeen van belang is voor de hier te lande verblijvende eenheden van NATO-partners.

NOOT

In het algemeen stem ik in met hetgeen Maaldrink over de consequentie van artikel 45 W.V.W. schrijft; slechts bij de laatste alinea plaats ik een vraagteken.

Het is vaste jurisprudentie (van het Hoog Militair Gerechtshof; bij de burgerrechter komt dit probleem nauwelijks aan de orde) om daar, waar de Nederlandse strafwet spreekt over „militair", „ambtenaar", „bevoegd „gezag" enz. daaronder uitsluitend „Nederlandse militair", „Nederlandse „ambtenaar", „Nederlands bevoegd gezag" enz. te verstaan. Laatstelijk is zulks nog principieel, immers tegen het pogen van de Advocaat-Fiscaal om die jurisprudentie om te buigen in, uitgemaakt in sententie van 27 oktober 1971 (M.R.T., 1972 blz. 166 e.v. waarbij tevens verwezen moge worden naar het daarbij gestelde naschrift).

Daarop wordt geen inbreuk gemaakt door de omstandigheid dat de wegenverkeerswetgeving sinds de jongste wijziging geacht moet worden, geen uitsluitend territoriale werking meer te hebben (zie H.R. 15 april 1975 No. 290).

Slechts één uitzondering op bovenstaand beginsel is mij bekend, namelijk het begrip „bevoegd gezag" in artikel 167 W.M.Sr. en zulks op grond van een duidelijke stelling in de Memorie van Toelichting bij dit speciale artikel (zie sententie H.M.G. van 12 december 1973 M.R.T. 1974 blz. 78 e.v., met het daarbij gestelde naschrift).

W.H.V.

Uitoefening van grondrechten door militairen

De Minister van Defensie heeft doen uitgaan en met ingang van 1 september jl. van kracht verklaard de

„Voorlopige algemene aanwijzingen inzake de uitoefening van bepaalde „grondrechten voor militairen."

De tekst dezer aanwijzingen *luidt als volgt:*

In de Defensienota **1974** *„Om de veiligheid van het bestaan" heeft het Kabinet algemene beleidsvoornemens neergelegd met betrekking tot de vraag in hoeverre en op welke wijze militairen als zodanig algemene fundamentele vrijheidsrechten als de vrijheid van meningsuiting, van betoging en van vergadering kunnen uitoefenen. Die algemene beleidslijnen zouden nadere gestalte* krijgen *in de vorm van aanwijzingen aan de betrokken commandanten.*

De hierna te geven aanwijzingen geven aan op welke wijze naar mijn *oordeel de commandanten – in het bijzonder kazernecommandanten, waaronder in al deze aanwijzingen mede worden begrepen* basiscommandanten, *commandanten van inrichtingen, districtscommandanten van de*

Koninklijke marechaussee en, voor zover niet het tegendeel blijkt, commandanten van oorlogsvaartuigen – hun uit hun algemene verantwoordelijkheid voor de orde, veiligheid en rust binnen de krijgsmacht voortvloeiende bevoegdheden dienen te hanteren, wanneer de uitoefening van de genoemde grondrechten door in werkelijke dienst zijnde militairen in het spel is.

De aanwijzingen moeten worden gelezen in verband met artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht en de daarop gebaseerde artikelen 17 en 19 van het Reglement betreffende de Krijgstucht. In beide laatstgenoemde artikelen zijn bepaalde bevoegdheden aan commandanten gegeven, genormeerd door ,,de belangen van de krijgstucht''. Die bevoegdheden kunnen zij ingevolge art. 2 van de Wet op de Krijgstucht met sancties ondersteunen.

De gebruikte termen in die bepalingen van het Reglement zijn echter betrekkelijk vaag en laten daardoor vrij ruime beoordelingsmarges toe.

De bijgaande aanwijzingen willen er toe bijdragen, dat de mogelijk als gevolg van zich wijzigende maatschappelijke opvattingen daaruit voortvloeiende onzekerheden worden weggenomen. Dat gebeurt, door van uit de ministeriële, politieke verantwoordelijkheid voor ,,de belangen van de krijgstucht'' aan te geven in welke gevallen en op welke wijze de commandanten van hun gegeven bevoegdheden gebruik dienen te maken. De aanwijzingen blijven daarmede binnen het kader van de Wet en het Reglement; er worden geen extra bevoegdheden gecreëerd. Wel wordt door de interpretatie en verfijning van de normen uit de desbetreffende bepalingen van het Reglement duidelijk, dat de wijze waarop van bestaande bevoegdheden gebruik dient te worden gemaakt sterk van feiten en omstandigheden afhankelijk is en derhalve zeer zorgvuldig dient te geschieden. In het belang daarvan doe ik een beroep op allen aan de naleving van de aanwijzingen loyaal de hand te houden. Men houde daarbij als uitgangspunt voor ogen, dat met inachtneming van de belangen van de krijgsmacht aan de leden daarvan een zo ruim mogelijke vrijheid voor de uitoefening van deze fundamentele rechten wordt gelaten.

Mocht twijfel rijzen over een juiste toepassing van deze aanwijzingen, dan verdient het aanbeveling het oordeel in te winnen van hen, die gewoon zijn binnen de krijgsmacht in juridische kwesties te adviseren.

I. HET RECHT VAN VRIJE SCHRIFTELIJKE MENINGSUITING

Voorop staat, dat militairen het recht hebben om zonder voorafgaande toestemming hun mening schriftelijk te uiten en geschriften te verspreiden. Het begrip ,,geschriften'' moet ruim worden opgevat: nl. al hetgeen kan worden gelezen, alsmede prenten en afbeeldingen. De eerste twee aanwijzingen hebben echter geen betrekking op meningen, die niet in het openbaar worden bekend gemaakt of daarvoor bestemd zijn, noch op uitingen van zuiver commerciële aard (reclame, advertenties e.d.).

Onder „verspreiden" van geschriften wordt in het vervolg steeds mede begrepen het openlijk tentoonstellen of aanslaan daarvan.

Aanwijzing nr. 1

Indien het verspreiden of het daartoe in voorraad hebben van geschriften door een militair vermoedelijk een overtreding oplevert van art. 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht dient dit feit niet krachtens art. 2, tweede lid van de Wet op de Krijgstucht krijgstuchtelijk te worden afgedaan, doch op de gebruikelijke wijze aan de tot verwijzing naar de militaire rechter bevoegde autoriteit te worden voorgelegd.

De eerste aanwijzing komt overeen met het terzake gestelde in de brief van de toenmalige minister van defensie van 19 november 1971, nr. 229.951/I. Zij treedt daarvoor in de plaats.

Geschriften, die de strekking hebben de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, kunnen, conform het Wetboek van Strafvordering in beslag worden genomen. Dit dient als regel te geschieden door een bevoegd opsporingsambtenaar (met name van de Koninklijke marechaussee), maar kan ook, wanneer dient komst niet kan worden afgewacht, door iedere – zo mogelijk een tot straffen bevoegde – meerdere gebeuren. In dat laatste geval dienen de in beslag genomen geschriften zo spoedig mogelijk te worden overgedragen aan een bevoegd opsporingsambtenaar. De richtlijn impliceert, dat andere strafbare feiten dan die omschreven in art. 147 WvMS, waardoor de grenzen van de vrijheid van meningsuiting worden overschreden (b.v. belediging, smaad, e.d.) in de daarvoor vatbare gevallen wel langs disciplinaire weg kunnen worden afgedaan. Wanneer eenmaal vaststaat, dat de commanderende officier de weg van de disciplinaire procedure volgt, staan hem geen uit het strafprocesrecht voortvloeiende dwangmiddelen ter beschikking, zoals inbeslagneming van geschriften, die kan leiden tot verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer. In dit opzicht is er geen verschil met de behandeling van zg. „eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen". Daarop ziet de tweede aanwijzing:

Aanwijzing nr. 2

Indien het verspreiden van geschriften door een militair, gezien de inhoud daarvan, weliswaar niet strijdig is met enige strafwet, maar wel onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, dient de verspreiding niet door middel van een dienstbevel te worden tegengegaan. Voorkomen moet nl. worden dat de weigering dit op te volgen de betrokkene bloot stelt aan een strafrechtelijke vervolging. Dit laat onverlet dat in een dergelijk geval het verspreiden en het daartoe gelegenheid bieden aan toetsing door de tuchtrechter onderworpen blijft.

Ook deze aanwijzing betreft, evenals de vorige, het verspreiden van geschriften met een bepaalde, laakbare, inhoud. Mogelijkheden van ver-

spreidingsbeperkingen, los van de inhoud, komen in de volgende richtlijn aan de orde. Het opstellen, verspreiden of gelegenheid bieden tot verspreiding van geschriften, waarvan de inhoud een schadelijk effect heeft op de militaire tucht en orde, dient te worden beschouwd als een schending van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht. Een dergelijk vergrijp kan dus disciplinair worden bestraft. Het feit evenwel, dat er een verschil is tussen geschriften met een strafrechtelijk laakbare inhoud en geschriften met niet meer dan een onkrijgstuchtelijke inhoud heeft konsekwenties voor de vraag of in de verspreiding zelf kan worden ingegrepen. Slechts op basis van het (formele) strafrecht kan het dwangmiddel van inbeslagneming worden gehanteerd, dat kan leiden tot verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer. ***Het tuchtrecht kent dat dwangmiddel niet. Nu*** kan het overtreden van een tuchtrechtelijke norm door middel van een dienstbevel worden geredresseerd. De weigering dit op te volgen is in art. 114 WvMS strafbaar gesteld en levert dus een misdrijf op. Dat is een konsekwentie, die de onderhavige aanwijzing, voor de daarin omschreven gevallen, beoogt tegen te gaan. Als het verspreiden van geschriften, waarvan de inhoud op zich zelf niet tot een strafrechtelijke vervolging aanleiding geeft of kan geven, doch alleen maar tot een tuchtrechtelijke bestraffing, door middel van een dienstbevel zou worden gestopt en daardoor bij overtreding daarvan in de strafrechtelijke sfeer terecht zou komen, zou inbeslagneming van die geschriften toegelaten zijn. In feite zou daarmede het verschil zijn ongedaan gemaakt tussen de behandeling van geschriften met een strafrechtelijk laakbare inhoud en geschriften met niet meer dan een onkrijgstuchtelijke inhoud.

Dit klemt vooral, omdat het hier gaat om de uitoefening van een in de Grondwet beschermd recht, die met zo scherp mogelijke garanties dient te zijn omgeven. Tot die garanties behoort, dat alléén de van uit het strafrecht te beantwoorden vraag, of de inhoud van een geschrift strafbaar is, bepalend mag zijn voor de toelaatbaarheid van inbeslagneming daarvan, en dat bijkomende omstandigheden, zoals de weigering een dienstbevel op te volgen, daarop geen invloed mogen uitoefenen.

Wellicht ten overvloede wordt er nog op gewezen dat een geschrift met een niet strafrechtelijk laakbare maar wel onkrijgstuchtelijke inhoud pas na aanvang van het tuchtproces van een publikatiebord kan worden verwijderd. Het moet aan de rechthebbende worden teruggegeven. Zie overigens voor het verwijderen van geschriften van publikatieborden de toelichting op aanwijzing nr. **3.**

Aanwijzing nr. 3

Kazernecommandanten kunnen de uitoefening van het recht van militairen om binnen hun kazerne geschriften te verspreiden in algemene zin naar tijd, plaats en wijze regelen en beperken, zulks anders dan op grond van de inhoud, en wel uitsluitend ter voorkoming van belemmering van de dienst of

ter bescherming van rijksgoederen of goederen van derden.

Kazernecommandanten zijn op grond van hun algemene verantwoordelijkheid voor de *orde, veiligheid en rust* in de kazerne bevoegd in de vorm van vaste kazerne-orders allerlei regelingen te treffen waardoor de goede, regelmatige gang van zaken binnen de kazerne wordt gediend.

Zo kunnen zij ook ten aanzien van de verspreiding van geschriften door militairen binnen de kazerne voorschriften geven. Uit de Grondwet vloeien in dit opzicht echter drie eisen voort: zij kunnen geen eigen normen geven omtrent de al of niet toelaatbaarheid van de inhoud van te verspreiden geschriften, voorts kunnen zij het verspreiden van geschriften door militairen van hun kazerne nooit aan een voorafgaande toestemming onderwerpen en tenslotte kunnen zij het verspreiden van geschriften niet zo ver beperken, dat dit neerkomt op een algemeen verspreidingsverbod.

Wel kunnen zij bepaalde plaatsen aanwijzen waar pamfletten kunnen worden opgehangen of geschriften al of niet mogen worden uitgereikt, waar het aanbrengen van spandoeken e.d. al of niet is toegestaan, op welke momenten van de dag het uitreiken van pamfletten niet is toegestaan in verband met de dienst, enz. enz. Dergelijke algemene beperkingen dienen echter steeds te zijn ingegeven door de zorg voor een goede dienstuitoefening en de bescherming van rijksgoederen of goederen van derden.

In de vaste orders ware ook rekening te houden met regelmatig voorkomende gebeurtenissen als ouderdagen en open dagen. Indien militairen bij die gelegenheid geschriften willen verspreiden, dan dient hun daartoe gelegenheid te worden geboden op een wijze, die passend is voor het karakter van dergelijke dagen.

Doen zich werkelijk onvoorziene omstandigheden voor, dan kan een kazernecommandant van zijn eigen vaste orders afwijken. Deze mogelijkheid tot afwijken gaat echter nooit zo ver, dat een preventief toezicht op de inhoud van geschriften kan worden uitgeoefend.

Vaste orders betreffende de orde en netheid op het kazerneterrein worden door de onderhavige aanwijzing niet aangetast. Verontreiniging van het kazerneterrein, met bedrukt of onbedrukt papier, zal een overtreding van die orders opleveren.

Naast de mogelijkheid om geschriften te laten uitreiken, kunnen voor het aanslaan van bekendmakingen speciale publikatieborden worden bestemd. Daarop aangebrachte pamfletten mogen door of namens de kazernecommandanten worden verwijderd, indien daarop de herkomst niet is aangegeven. De geschriften, die op daarvoor niet toegestane tijdstippen of plaatsen worden verspreid, mogen zonodig worden ingenomen. Dit, ten einde aan de door de kazerne-order verboden toestand een einde te maken. De ingenomen geschriften mogen echter niet blijvend in beslag worden genomen, maar dienen te worden teruggegeven zodra voldoende zeker is, dat die verder niet dan op toegestane plaatsen en daarvoor geoorloofde tijdstippen zullen worden verspreid. Dit alles onder het voorbe-

houd, dat de inhoud van de geschriften geen aanleiding is voor strafrechtelijke inbeslagneming. Tot het doen naleven van de eerdergenoemde kazerne-order kan waar nodig een dienstbevel worden gegeven.

II. HET RECHT VAN BETOGING

Een betoging is een in het openbaar plaatsvindende, doorgaans collectieve meningsuiting die zich op indringende wijze tot de aanwezige niet-deelnemers richt. De uitoefening van dit door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden gewaarborgde grondrecht kan eerder dan die van het recht van schriftelijke meningsuiting en van vergadering leiden tot inbreuk op de rechten en belangen van anderen.

Dit bijzondere karakter wettigt een grotere terughoudendheid ten aanzien van betogingen dan ten aanzien van andere vormen van meningsuiting. Betogen door militairen kan bovendien leiden tot aantasting van het algemeen belang dat is gelegen in het beschikken over een goed functionerende krijgsmacht. Daarbij moet worden bedacht dat onder bepaalde omstandigheden betogingen door militairen, met name wanneer zij in uniform buiten de kazerne worden gehouden, afbreuk kunnen doen aan de geloofwaardigheid van de krijgsmacht als betrouwbaar machtsinstrument van de overheid en dat dergelijke betogingen door de burgerij zelfs als een bedreiging zouden kunnen worden ervaren. Voor hun gedrag tijdens een betoging blijven militairen verantwoordelijk volgens het strafrecht en het militaire tuchtrecht. Tegen overtreding van de desbetreffende voorschriften kan op de gebruikelijke wijze worden opgetreden door de ontoelaatbare gedraging ter plaatse te beëindigen of door deze achteraf te toetsen aan de geldende normen.

Waar hier wordt gesproken van ,,het houden van betogingen'' wordt het deelnemen aan betogingen daaronder begrepen. De term ,,betoging'' omvat mede een ,,optocht''.

Aanwijzing nr. 4

Het houden van een betoging door militairen op een tijdstip dat zij *dienst moeten verrichten of dat* zij, *zonder dienst te behoeven verrichten, deelnemen aan een oefening, dient niet te worden toegelaten.*

Deze aanwijzing betreft enkele algemene beperkingen van het betogingsrecht voor militairen. Het kan aan militairen niet worden toegestaan een betoging te houden tijdens de voor hen geldende diensturen, ook niet wanneer dat zou gebeuren op zodanige wijze dat de uitvoering van in concreto opgedragen diensten of werkzaamheden voortgaan (b.v. militairen in verband van een marcherende of rijdende colonne). Voorts dient verzekerd te worden, dat militairen die deelnemen aan oefeningen voortdurend en desbewust voor dat doel beschikbaar zijn.

De eerder vermelde eisen van geloofwaardigheid en betrouwbaarheid

liggen mede aan deze aanwijzing ten grondslag.

Voor het zich onttrekken aan dienstverplichtingen teneinde een betoging te houden blijven militairen verantwoordelijk volgens het strafrecht en het militaire tuchtrecht.

Aanwijzing nr. 5

Militairen die in Nederland buiten de kazerne een betoging willen houden in burgerkleding, hebben daarvoor geen toestemming van militaire zijde nodig.

Voor het dragen van de uniform daarbij is toestemming nodig van de betrokken provinciale militaire commandant, behalve in het geval dat de betoging tot onderwerp heeft verbetering van de voor militairen algemeen geldende arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van hun woon- en werkomstandigheden.

Wanneer militairen een betoging houden buiten de kazerne, zijn zij in de eerste plaats gebonden aan de hiervoor ter plaatse ook voor andere burgers geldende wettelijke voorschriften. Voor een betoging, waarbij de deelnemers zich niet door het dragen van de uniform nadrukkelijk als militairen manifesteren, kan daarmee, althans binnen Nederland, worden volstaan. In zoverre dienen de betrokken commandanten geen gebruik te maken van hun bevoegdheid om een betoging te binden aan hun toestemming of om deze te verbieden.

Voor het dragen van de uniform bij betogingen buiten de kazerne blijft in het algemeen toestemming vereist.

Als autoriteit, die zal beslissen op verzoeken om de uniform te mogen dragen bij betogingen buiten de kazerne, zal optreden de betrokken provinciale militaire commandant, die als territoriale functionaris de situatie het best zal kunnen beoordelen. Een door een provinciale militaire commandant gegeven toestemming is van toepassing op militairen van alle drie de krijgsmachtdelen. De toestemming behoeft niet te worden gevraagd, als de betoging in Nederland wordt gehouden en zij tot onderwerp heeft verbetering van de voor militairen geldende arbeidsvoorwaarden of van feitelijk bestaande toestanden, waardoor het werk- of leefklimaat in de krijgsmacht in algemene zin wordt beïnvloed. Wanneer een betoging zó sterk is gericht op het brengen van verandering in een algemene situatie die voor de betrokkenen juist in hun kwaliteit van militair werknemer van grote betekenis is, wordt het aanvaardbaar geacht dat de betogers dit onderstrepen door het dragen van de uniform. Uiteraard moeten de betrokken militairen dan het verantwoordelijkheidsbesef weten op te brengen om de uniform volgens de voorschriften te dragen.

In andere gevallen wordt toestemming verleend bij wijze van gunst; hierbij moet worden bedacht dat wèl het recht van betoging een grondrecht is, maar niet het dragen van de uniform bij betogingen. Opgemerkt wordt nog dat het aanbeveling verdient dat verzoeken worden ingediend

op een zodanig tijdstip dat de betrokken commandant behoorlijk de gelegenheid krijgt zijn beslissing te nemen. Vroegtijdige indiening kan ook van belang zijn in verband met tijdige behandeling van een beklag op grond van artikel 9, vierde lid, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, dat kan worden ingediend wegens weigering van toestemming. Derhalve is het raadzaam voor te schrijven dat verzoeken tenminste 48 uur voor de aanvang van de betoging schriftelijk worden ingediend onder vermelding van het onderwerp, het beoogde tijdstip van aanvang en de voorgenomen plaats van betoging.

Zo mogelijk dient binnen 24 uur, in voorkomend geval eveneens schriftelijk op het verzoek te worden beslist.

Aanwijzing nr. 6

Voor het houden van betogingen binnen de kazerne is toestemming van de kazernecommandant nodig. Deze zal de toestemming alleen weigeren, indien het betreft een betoging te houden tussen aanvang en einde van de dagelijkse dienst, en overigens indien het houden van de betoging met de krijgstucht of met een ander gewichtig dienstbelang in strijd is.

Deelneming aan een betoging binnen een kazerne door aldaar niet gelegerde of tewerkgestelde militairen of burgers zullen de kazernecommandanten niet mogen toestaan. Indien een betoging georganiseerd of gesteund wordt door een door de minister van defensie erkende belangenvereniging van militairen, dient hierop een uitzondering te worden gemaakt voor militairen, die lid zijn van het hoofdbestuur of van het betrokken regionaal of plaatselijk bestuur van die vereniging.

Geen toestemming zal mogen worden gegeven tot het houden van een betoging aan boord van een oorlogsvaartuig.

Het houden van een betoging is ook binnen de kazerne een aanvaardbare uitingsvorm, omdat het kazerneterrein voor vele militairen niet alleen de ruimte is waar zij hun dagelijks werk hebben, maar ook die waar zij voor het overige verblijven.

Dit motief geldt echter in het algemeen niet voor militairen die daar niet zijn gelegerd of tewerkgesteld. Een uitzondering op deze regels is in de in de aanwijzing aangegeven gevallen gemaakt voor militairen, die bestuurders zijn van een door de minister van defensie erkende belangenvereniging van militairen. De reden hiervoor is, dat zij zeer nauw bij onderwerp en strekking van de betoging betrokken kunnen zijn en een bepaalde verantwoordelijkheid dragen als die betoging door hun vereniging georganiseerd of gesteund wordt. Vanzelfsprekend blijven ook zij voor hun gedrag tijdens de betoging verantwoordelijk volgens het militaire straf- en tuchtrecht.

De uitoefening van het betogingsrecht binnen de kazerne mag er niet toe leiden dat orde, rust of veiligheid en in het algemeen de goede gang van zaken aldaar worden verstoord in een mate die van betekenis is.

Aangezien de kazernecommandant voor de waarborging van deze belangen de algemene verantwoordelijkheid draagt, is hij de aangewezen man om per geval te beoordelen en te beslissen of een betoging kan plaatsvinden. Van de kazernecommandantenwordt verwacht dat zij de genoemde belangen behartigen op zo'n manier dat er een redelijke betogingsvrijheid binnen de kazerne zal overblijven. Het houden van betogingen aan boord van oorlogsvaartuigen is zeer bezwaarlijk, zo niet feitelijk onmogelijk, omdat de leef- en werkruimten beperkt zijn en in sterke mate samenvallen. Bovendien bestaat voor het uitoefenen van het betogingsrecht voldoende gelegenheid aan de wal. Om die redenen zal geen toestemming gegeven mogen worden om aan boord van een schip een betoging te houden.

Hetgeen bij aanwijzing 5 is gesteld over de procedure van het indienen van en het beslissen op verzoeken om toestemming, geldt ook hier. De kazernecommandant dient tijdig tevoren enige informatie te hebben over de aard, de omvang en de vorm van de voorgenomen betoging, waarop hij zijn beslissing kan funderen.

In deze aanwijzing zijn de gronden voor weigering van de toestemming algemeen geformuleerd. Bij de toepassing daarvan dienen de kazernecommandanten aldus te handelen, dat toestemming zal worden geweigerd, indien het houden van de betoging gevaar oplevert voor belemmering van de dienst, de veiligheid van personen of goederen, ernstig ongerief voor niet deelnemers aan de betoging of voor het ontstaan van ernstige tegenstellingen tussen de binnen de kazerne gelegerde of tewerkgestelde personen.

Ook zal geen toestemming mogen worden gegeven voor een betoging die gericht is tegen de persoon van een militaire meerdere of tegen een dienstopdracht. Deze betogingen zijn ontoelaatbaar, omdat zij rechtstreeks in strijd zijn met het strafrecht of het militaire tuchtrecht. Deze beperking laat echter onverlet betogingen gericht tegen onjuist geachte toestanden of regelingen als zodanig.

De in de aanwijzing gebruikte term „in strijd met de krijgstucht of met een ander gewichtig dienstbelang'' is hierboven uitgelegd en biedt geen ruimte voor verdere beperkingen van de uitoefening van het betogingsrecht.

Aan de toestemming kunnen voorwaarden worden verbonden die noodzakelijk zijn voor de goede gang van zaken. Te denken valt aan voorwaarden betreffende het tijdstip van begin en van einde van de betoging, de route of de plaats en de begeleiding daarvan. Een eenmaal gegeven toestemming is niet vrij intrekbaar. Dit zou in strijd zijn met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid. Voor intrekking dienen goede redenen te bestaan. Aanleiding tot intrekking van een toestemming is er als aan de daaraan verbonden voorwaarden niet wordt voldaan of als er zich omstandigheden voordoen, die, als zij eerder bekend waren geweest, een

grond tot weigering van de toestemming zouden hebben opgeleverd.

De algemene verantwoordelijkheid van de kazernecommandant voor orde, rust en veiligheid binnen de kazerne brengt met zich de plicht en de bevoegdheid om een betoging uiteen te doen gaan of – indien daarmede kan worden volstaan – de voor de ongewenste toestand verantwoordelijke personen uit de betoging te doen verwijderen. Het zal veelal raadzaam zijn hierbij de Koninklijke marechaussee te betrekken. Reden voor ingrijpen is er in geval de orde wordt verstoord, of indien zich omstandigheden voordoen die, als zij eerder bekend waren geweest, een grond tot weigering of tot intrekking van de toestemming zouden hebben opgeleverd. Ook deelneming aan de betoging door personen, die daartoe volgens deze aanwijzing niet gerechtigd zijn, is voldoende reden om in te grijpen.

Met betrekking tot bij een betoging mee te dragen teksten is van overeenkomstige toepassing hetgeen in de aanwijzingen 1 en 2 en de toelichting daarop is gesteld.

Petities, resultaten van handtekeningenacties en dergelijke, welke bij gelegenheid van een binnen de kazerne gehouden betoging worden aangeboden, dienen door of namens de kazernecommandant in ontvangst te worden genomen, echter alleen indien de betoging volgens de gestelde regels verloopt.

Aanwijzing nr. 7

(Deze aanwijzing met betrekking tot het houden van betogingen buiten het grondgebied van het Koninkrijk zal nader worden vastgesteld).

III. ANDERE MIDDELEN VAN BEKENDMAKING

Aanwijzing nr. 8

Kazernecommandanten kunnen het gebruik binnen de kazerne door militairen van andere middelen om meningen te openbaren dan geschriften aan hun toestemming onderwerpen. De inhoud van hetgeen daarmede zal worden geopenbaard kan op zich zelf geen grond zijn voor weigering van de toestemming.

Deze aanwijzing ziet op de uitoefening van het recht van vrije meningsuiting op andere wijze dan mondeling of door middel van een geschrift (of, zoals art. 7 van de Grondwet zegt: door middel van de drukpers). Ook valt de openbaringswijze d.m.v. een betoging niet onder deze aanwijzing omdat die reeds in de voorgaande aanwijzingen is geregeld.

Hier wordt gedoeld op alle mogelijke vormen van middellijke meningsuiting, op allerlei media, die niet op één lijn met een geschrift kunnen worden gesteld. Te denken ware aan middelen als megafoons, geluidswagens, voorstellingen, tribunalen, films, etc. Ook voor deze media blijft gelden, dat te dier aanzien geen preventieve censuur mag worden uitgeoefend. Wel mag de figuur van de toestemming vooraf op het gebruik van het medium worden gehanteerd, al zal de inhoud van de uitingen op zich zelf geen grond mogen zijn om de toestemming te weigeren of aan bepaalde

voorwaarden te binden.

Redenen om een gevraagde toestemming te weigeren dienen in de eerste plaats te liggen in mogelijke bedenkingen tegen het gebruikte middel, nl. wanneer dat gevaar oplevert voor belemmering van de dienst, voor ernstig ongerief voor anderen of voor de veiligheid van personen of goederen (megafoons, rijdende voertuigen e.d.). Onder bepaalde omstandigheden kan een toestemming ook worden geweigerd in verband met de te openbaren meningsuiting, nl. wanneer *gebleken* is dat de inhoud van b.v. een film of een voorstelling e.d. gevaar oplevert voor het onstaan van ernstige tegenstellingen tussen binnen de kazerne gelegerde of tewerkgestelde personen, dan wel voor het begaan van of aanzetten tot krijgstuchtelijke vergrijpen of strafbare feiten.

In feite is een dergelijk vertoning dan ontoelaatbaar wegens het gevaar voor het ontstaan van wanordelijkheden. Het is mogelijk dat een groep of categorie van militairen door een voorstelling van anderen, in verband met de inhoud daarvan en de omstandigheden waaronder de voorstelling plaatsvindt, tot het begaan van ongeregeldheden overgaat en dat aan deze ongeregeldheden redelijkerwijze alleen door opheffing van de voorstelling een einde kan worden gemaakt.

Met is ook mogelijk dat er reeds vóór de voorstelling alle aanleiding is voor zeer ernstige vrees voor het ontstaan van ongeregeldheden. In een dergelijk geval kan de toestemming voor de voorstelling worden geweigerd, ook al is er een zeker ***verband met de inhoud*** van hetgeen zal worden vertoond. Dat verband bestaat hierin, dat mede door de inhoud van een voorstelling ongeregeldheden (kunnen) ontstaan. Een verbod in een dergelijke situatie ziet in de eerste plaats op het bestaan of ontstaan van ongeregeldheden. Dat verbod kan eerst tot stand komen als de voorstelling al aan de ***gang*** is of indien uit precedenten kan worden afgeleid, dat ongeregeldheden ***opnieuw*** kunnen worden verwacht. Komt een kazernecommandant tot een weigering van zijn toestemming of tot opheffing van de voorstelling e.d., dan dient zijn besluit tot stand te komen na een zorgvuldige afweging van alle van belang zijnde factoren. Daarbij dient hij zich niet te laten leiden door zijn persoonlijk waardeoordeel over de inhoud van de voorstelling, film e.d.

Het geven van toestemming impliceert de mogelijkheid om daaraan ter verzekering van de goede gang van zaken voorwaarden te verbinden.

Als daaraan niet wordt voldaan, of als zich nieuwe omstandigheden voordoen, kan de kazernecommandant zijn beslissing herzien. Het hoeft geen betoog, dat tegen ordeverstoring altijd kan worden opgetreden, o.m. door aan het gebruik van het ordeverstoring veroorzakende middel een einde te maken.

IV. HET RECHT VAN VERGADERING

Kenmerkend voor een vergadering is, dat het gaat om een georgani-

seerde bijeenkomst ter gemeenschappelijke beraadslaging, waarvan de plaats en het tijdstip, evenals het merendeel van de te bespreken onderwerpen van te voren bepaald worden.

In veel opzichten kan een vergadering met een betoging worden vergeleken. Het verschil daartussen is dat een vergadering zich, anders dan een betoging, niet rechtstreeks richt tot niet-deelnemers.

Zij heeft dan ook een minder indringend effect op de buitenwereld. De aanwijzingen ten aanzien van vergaderingen wijken daarom op enkele punten af van die voor betogingen. Evenals bij betogingen wordt ook hier in het vervolg waar wordt gesproken van het houden van een vergadering daar ook het deelnemen aan een vergadering onder begrepen.

De hierna volgende aanwijzingen hebben geen betrekking op vergaderingen, die als dienst worden aangemerkt.

Aanwijzing nr. 9

Voor het houden van vergaderingen buiten de kazerne door militairen, die daartoe in de gelegenheid zijn, is geen toestemming van militaire zijde nodig.

Het dragen van de uniform bij openbare vergaderingen kan incidenteel door de provinciale militaire commandant worden verboden.

Het verschil tussen een betoging en een vergadering zou ook zo kunnen worden weergegeven: een betoging zoekt haar publiek op, naar een vergadering moet het publiek toekomen. Daardoor is in het algemeen de kans vrij klein, althans veel kleiner dan bij betogingen, dat door het deelnemen van militairen in uniform daaraan de indruk wordt gewekt, dat de militaire macht of een deel daarvan zich manifesterend opstelt tegenover het gezag, in dienst waarvan zij saatt. Het is dan ook niet nodig dat voor vergaderingen buiten de kazerne toestemming moet worden gevraagd daarbij de uniform te dragen. Het moet echter niet uitgesloten worden geacht dat in incidentele gevallen een dergelijke indruk toch kan worden gewekt. Dan kaan het dragen van de uniform bij een openbare vergadering door de ter plaatse waar de vergadering wordt gehouden bevoegde provinciale militaire commandant worden verboden, zij het dat deze van die bevoegdheid waarschijnlijk slechts spaarzaam gebruik **zal** hoeven te maken. De provinciale militaire commandanten kunnen het best deze bevoegdheid uitoefenen, omdat dit duidelijk past in hun algemene territoriaal gerichte verantwoordelijkheden. Een door een provinciaal militair commandant gegeven verbod is van toepassing op militairen van alle drie de krijgsmachtdelen.

Aanwijzing nr. 10

Voor het houden van vergaderingen binnen de kazerne is toestemming van de kazernecommandant nodig. Deze kan bij het al of niet verlenen daarvan onder meer de strekking van de vergadering in beschouwing nemen.

Deze aanwijzing gaat er, evenals de volgende, van uit, dat vergaderingen binnen de kazerne slechts toelaatbaar zijn, indien deze door op de kazerne gelegerde of tewerkgestelde militairen worden georganiseerd. Ook dan is echter toestemming van de kazernecommandant nodig.

De aanwijzing laat toe dat, wanneer vergaderingen op vaste, regelmatige tijdstippen plaatsvinden, de kazernecommandant daarvoor permanente toestemming verleent.

Wet is mogelijk toestemming te verlenen voor vergaderingen, die worden gehouden op een tijdstip tussen de aanvang en het einde van de dagelijkse dienst. Met deelnemen is dan echter alleen toegestaan aan hen, die op dat moment geen andere taken of werkzaamheden in het kader van de dienst hebben te verrichten.

Kazernecommandanten kunnen toestemming voor vergaderingen binnen de kazerne op dezelfde gronden als voor betogingen weigeren. Er zij echter op een drietal verschillen gewezen.

In de eerste plaats zal bij vergaderingen gevaar voor de veiligheid van personen of goederen slechts zelden een grond behoeven te zijn om de toestemming op voorhand te weigeren. Bij vergaderingen zal het immers wel mogelijk zijn zodanige voorwaarden te stellen, dat de veiligheid voldoende wordt gewaarborgd. Deze voorwaarden kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op voorzieningen voor brandbeveiliging of op een maximaal toe te laten aantal deelnemers in verband met de capaciteit van de beschikbare zaal.

In de tweede plaats kan van een vergadering niet worden gezegd dat daarvan op zich zelf, net als van een betoging, het gevaar kan uitgaan voor het ontstaan van ernstige tegenstellingen tussen binnen de kazerne gelegerde of tewerkgestelde personen. Tot een dergelijk oordeel zou men eerst kunnen komen, als het onderwerp of de strekking van de vergadering in beschouwing wordt genomen. Een beoordeling van de strekking van een binnen de kazerne te houden vergadering, op basis van de te bespreken onderwerpen, kan wel tot de conclusie leiden, dat daarvoor, vanwege gevaar voor ernstige tegenstellingen tussen het personeel van de kazerne, geen toestemming moet worden gegeven.

Tenslotte impliceert het feit, dat bij het verlenen van toestemming voor het houden van een vergadering binnen de kazerne het onderwerp daarvan in beschouwing kan worden genomen, dat een kazernecommandant tot de conclusie kan en mag komen, dat dit gevaar voor het begaan van krijgstuchtelijke vrgrijpen of strafbare feiten inhoudt. Dan zal hij de toestemming dienen te weigeren.

In alle gevallen dient een beslissing tot het al of niet toestaan van een vergadering binnen de kazerne door zo objectief mogelijke maatstaven te zijn ingegeven.

Het zal duidelijk zijn dat de mogelijkheden om aan boord van een oorlogsvaartuig vergaderingen van enige omvang te laten plaatsvinden niet

of nauwelijks aanwezig zijn.

Aanwijzing nr. 11

Voor het houden van een vergadering binnen de kazerne, die toegankelijk is gesteld voor niet in die kazerne gelegderde of tewerkgestelde personen, kan, behalve op de gronden genoemd bij aanwijzing nr. 10, toestemming worden geweigerd, indien de organisatoren niet aannemelijk kunnen maken dat de vergadering in redelijkheid niet in de omgeving van de kazerne, eventueel op een ander tijdstip, gehouden kan worden.

Bij de aanwijzingen over het betogingsrecht is gesteld, dat in het algemeen deelneming aan betogingen binnen de kazerne door personen, die daar niet zijn gelegerd of tewerkgesteld, niet dient te worden toegelaten. Dit wil er toe bijdragen, dat kazernecommandanten ook onder die omstandigheden hun verantwoordelijkheden voor de orde, veiligheid en rust binnen de kazerne in redelijkheid kunnen blijven dragen. Bij een vergadering zal het gevaar voor aantasting van die belangen niet zo snel aanwezig zijn. Voor een algemeen verbod van deelname aan vergaderingen binnen de kazerne door niet aldaar gelegerde of tewerkgestelde personen is dan ook geen reden.

Vergaderruimte binnen de kazerne is in beginsel echter bestemd voor de aldaar gelegerde of tewerkgestelde personen. Het houden van een vergadering binnen de kazerne, die is opengesteld voor deelname door burgers, moet worden gezien als een verlenen van faciliteiten. Dat houdt in, dat in redelijkheid mag worden verwacht dat is onderzocht of die faciliteiten niet ook elders worden geboden. Het is in ieder geval niet de bedoeling dat een voorkeur voor een vergaderruimte binnen de kazerne, ingegeven door louter financiële overwegingen, wordt gehonoreerd.

Ook in het onderwerp of de strekking van dergelijke, voor burgers opengestelde vergaderingen kan aanleiding worden gevonden geen toestemming te verlenen. Dat dit onderwerp politiek behelst is op zich zelf geen reden. Slechts het gevaar voor het onstaan van ernstige tegenstellingen tussen militairen onderling of voor het plegen van strafbare feiten of krijgstuchtelijke vergìjpen vormt voldoende aanleiding voor een verbod.

Wellicht ten overvloede wordt nog opgemerkt, dat de aanwijzing toelaat, dat toestemming wordt verleend voor het binnen de kazerne houden van plaaselijke, regionale of landelijke vergaderingen van door de minister van defensie erkende belangenverenigingen van militairen. Nadere regels met betrekking tot deze vergaderingen zullen worden gegeven in de nog vast te stellen faciliteitenregeling voor de verenigingen, die zijn toegelaten tot de Centrale commissie georganiseerd overleg militairen. Wat tenslotte bij de aanwijzingen over het betogingsrecht is gesteld omtrent de procedure bij het verlenen van de toestemming, het intrekken van de toestemming voor en het optreden tijdens betogingen, als ook omtrent het

verbinden van voorwaarden aan een toestemming, geldt evenzeer ook hier voor het vergaderingsrecht.

V. FACILITEITEN VOOR DERDEN

De aanwijzingen in deze circulaire vervat, hebben slechts betrekking op de relatie tussen commandanten en hun onderhebbenden. De situaties, waarin vertegenwoordigers van de militaire overheid in relatie treden met personen of instanties, jegens wie zij geen overheidsfunctie vervullen, worden er niet door gedekt. In dergelijke situaties moet worden gesproken van het verlenen van faciliteiten. Dat is dus het geval wanneer kazerne-commandanten door burgers of militairen, die niet in hun kazerne zijn gelegerd of tewerkgesteld, worden benaderd met het verzoek ruimte ter beschikking te stellen of gelegenheid te bieden voor het houden van vergaderingen, het geven van voorstellingen, het verspreiden van geschriften, enz. enz.

Voorzover een dergelijk verzoek steunverlening voor doeleinden buiten militair verband betreft, dient de afhandeling daarvan te geschieden in overeenstemming met het gestelde in de beschikking van 1 december 1972, landmachtmededeling nr. 035-72, codenr. 75/6.

Is dat niet het geval, dan kunnen commandanten het verzoek naar eigen inzicht beoordelen, zonder dat zij zijn gebonden aan de bij de onderhavige aanwijzingen gegeven weigeringsgronden. Zo zullen burgers nimmer toestemming behoren te krijgen om aan betogingen binnen de kazerne deel te nemen. Het al of niet verlenen van faciliteiten binnen de kazerne aan buitenstaanders dient echter niet op volstrekt willekeurige basis te geschieden; men dient gelijke gevallen een gelijke behandeling te geven en eenmaal verleende faciliteiten niet zonder noodzaak voor de toekomst te beëindigen.

Erratum

In aflevering 5 (mei) van deze jaargang is op blz. 312 als rekeningnummer van de Société Internationale etc. vermeld C.C.P. 310-0 30 58 75. Gelieve daarvoor te lezen: 310-0 30 58 75-23.

IN MEMORIAM MR. A. F. STEFFEN

Op 11 november 1975 overleed te Groningen op 80-jarige leeftijd Mr. ALBERTUS FREDERIK STEFFEN.

Van juni 1946 tot augustus 1972 was STEFFEN lid van de Redactie-commissie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, welke functie hij met grote zorg en toewijding, maar vooral met grote kundigheid heeft vervuld. Zijn kennis van het militaire straf- en tuchtrecht waren groot, hetgeen mede blijkt uit de vele militair juridische functies, die hij heeft bekleed en uit de boeken en bijdragen van zijn hand, zowel in dit tijdschrift als in andere periodieken.

Van de militairrechtelijke functies noem ik die van Militair Raadsheer bij het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, President bij de Kiijgsraad te Velde Noord en President van de Bijzondere Strafkamer van de Arrondissementsrechtbank te Leeuwarden; van zijn wetenschappelijke werk treden op de voorgrond de bewerking van de vierde druk van VAN DIJK'S „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht" in 1952 en de bewerking van de „Partiële Wijziging van de Militaire Straf- en Tucht-„wetgeving" in 1971. Dit boek werd opgezet volgens hetzelfde systeem als het bekende werk van VAN DER HOEVEN en bedoeld als een vijfde deel daarvan. Daarnaast bestonden reeds de „Wet op de Krijgstucht van aan-„tekeningen voorzien" en het „Overzicht van de Militaire Rechts-„pleging".

De kennis en ervaring en de zorg en toewijding, door STEFFEN aan de dag gelegd, zijn dan ook niet zonder erkenning gebleven. Nadat hij op 1 januari 1955, na ruim 40 jaren dienst als officier, eervol uit de militaire dienst was ontslagen in de rang van luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst, werd hij bevorderd tot kolonel-titulair en in 1972, kort voordat hij de Redactie-commissie op zijn verzoek verliet, tot brigade-generaal. In dat zelfde jaar benoemde de Militair Rechtelijke Vereniging hem tot erelid.

Wie, zoals ik, vele jaren nauw met hem heeft mogen samenwerken, zal kunnen getuigen van zijn grote oprechtheid, waarheidsliefdeen trouw. Beide eerstgenoemde eigenschappen leidden hem ertoe dat hij de waarheid onomwonden placht uit te spreken, hetgeen voor hen die hem minder goed kenden, aanvankelijk wel eens een bruuske indruk maakte, die echter door zijn trouw en loyaliteit gauw vergeten en graag vergeven werd.

W.H.V.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste halfjaren 1974 en 1975

Van het Centraal Bureau voor de Statistiek ontving de redactie hieronder gestelde gegevens betreffende de militaire rechtspraak over het eerste halfjaar 1975 met daarnaast ter vergelijking de overeenkomstige gegevens over het eerste halfjaar 1974.

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof; 1e halfjaar 1974—1975

	Aard der delicten							
	Militaire delicten				Commune delicten			
	Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen	
	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975
A. Onafgedane beroepen op 1 januari	4	2	—	—	7	8	2	4
B. Beroepen in de loop van het 1e halfjaar								
aangebracht	17	17	4	—	18	30	12	14
ingetrokken	1	—		—	1	—	—	2
C. Beroepen in de loop van het 1e halfjaar afgedaan door het H.M.G.	16	18	4	—	19	28	10	14
D. Beroepen op 30 juni nog onafgedaan	4	1	—	—	5	1	0 4	2

Staat 2. Personen vermeld in staat 1 rubriek C naar aard der vonnissen; 1e halfjaar 1974—1975

			Bevestiging	Veroordeling				
				Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Ged. onvoorw., ged. voorw.	vrijspraak	
Militaire delicten	Misdrijven	1974	5	5	1	3	—	161)
		1975	3	10	—	4	—	182)
	Overtredingen	1974	—	—	—	—	2	4[1])
		1975	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	1974	5	5	1	8	—	19
		1975	11	11	—	6	—	28
	Overtredingen	1974	4	1	—	2	3	10
		1975	5	5	—	3	—	14[3])

[1]) Hieronder 2 x oplegging van een krijgstuchtelijke straf.
[2]) Hieronder 1 oplegging van een krijgstuchtelijke straf.
3) Hieronder 1 niet-ontvankelijk-verklaring van het beroep.

Staat 3. Omvang van de werkzaamheden **van** de Krijgsraden; **1e** halfjaar **1974—1975**

a. Krijgsraden voor de Zeemacht
b. Krijgsraden voor de Landmacht
c. Krijgsraden voor de Luchtmacht

		Aard der delicten							
		Militaire delicten				Commune delicten			
		Misdrijven		Overtredingen		Misdrijven		Overtredingen	
		1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975
A.	Onafgedane zaken op 1 januari a.	29	22	3	10	64	88	323	389
	b.	237	328	64	55	406	389	1 561	1666
	c.	8	54	209	178	79	62	276	459
	Totaal	274	404	276	243	549	539	2 160	2 514
B.	Zaken in de loop van het 1e half-jaar ingeschreven ..... a.	322	349	22	18	185	149	1 797	1 661
	b.	1 372	1057	729	1061	795	868	6 395	6 522
	c.	139	69	434	372	126	126	1212	1143
	Totaal	1 833	1475	1 185	1451	1 106	1 143	9 404	9 326
C.	Zaken in de loop van het 1e half-jaar afgedaan								
	1. door de rechter ..... a.	4	8	—	—	76	65	20	28
	b.	257	209	30	37	445	482	549	529
	c.	31	33	4	18	74	75	91	68
	Totaal	292	250	34	55	595	622	660	625
	2. door de auditeur-militair.. a.	332	346	20	28	124	90	1 732	1 624
	b.	1042	852	728	986	375	365	6 122	6 653
	c.	69	49	468	404	87	54	1 123	1 158
	Totaal	1 443	1 247	1216	1 418	586	509	8 977	9 435
	waarvan:								
	a. sepot ..... a.	43	23	4	5	73	42	53	58
	b.	289	235	156	90	283	275	322	257
	c.	32	16	42	51	68	41	34	34
	Totaal	364	274	202	146	424	358	409	349
	b. instemming met krijgstuchtelijke afdoening ..... a.	287	322	1	2	48	34	7	8
	b.	636	524	8	5	65	57	15	3
	c.	26	29	—	5	18	10	—	—
	Totaal	949	875	9	12	131	101	22	11
	c. terugverwijzing naar commanderende officier ..... a.	—	—	—	—	—	—	—	—
	b.	101	84	6	—	6	16	5	2
	c.	10	4	—	1	—	3	1	1
	Totaal	111	88	6	1	6	19	6	3
	d. betaalde transacties ..... a.			15	21			1671	1556
	b.			558	891			5 764	6344
	c.			425	346			1085	1120
	Totaal			998	1258			8 520	9 020
D.	Zaken op 30 juni nog onafgedaan ..... a.	15	17	5	—	49	82	368	398
	b.	310	324	35	93	381	410	1285	1006
	c.	47	41	171	128	44	59	274	376
	Totaal	372	382	211	221	474	551	1927	1780

Staat 4. Personen op wie **de in staat 1 en 3 achter rubriek C sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; l e** halfjaar **1974—1975**

		1974		1975	
		officieren	Onderofficieren en manschappen	officieren	Onderofficieren en manschappen
A. Hoog Militair Gerechtshof					
Militaire delicten	Misdrijven	—	16		18
	Overtredingen	—	4		—
Commune delicten	Misdrijven	1	18	1	27
	Overtredingen	2	8	1	13
B. Krijgsraden voor de Zeemacht					
Militaire delicten	Misdrijven	—	4	—	—
	Overtredingen				8
Commune delicten	Misdrijven	2	78	1	68
	Overtredingen				
C. Krijgsraden voor de Landmacht					
Militaire delicten	Misdrijven	—		2	
	Overtredingen	—	290		287
Commune delicten	Misdrijven	1	444	3	479
	Overtredingen	6	543	9	520
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht					
Militaire delicten	Misdrijven	—	31		33
	Overtredingen	—	4		18
Commune delicten	Misdrijven	3	71	5	70
	Overtredingen	2	89	6	62

Staat 5. Personen vermeld in **staat** 4 rubrieken B, C en D naar aard der vonnissen; l e halfjaar **1974—1975**

Instantie en aard der delicten			Veroordeling			Vrijspraak	Onbevoegdverklaring van de rechter	Nietigverklaring van de dagvaarding	Terugverwijzing naar Comm. officier	Oplegging van een krijgst. straf
			Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Ged. onv. ged. voorw					
A. **Krijgsraden** voor de Zeemacht										
Militaire delicten	Misdrijven	1974	2	—	2	—	—	—	—	—
		1975	4	—	3	1	—	—	—	—
	Overtredingen	1974	—	—	—	—	—	—	—	—
		1975	—	—	—	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	1974	37	4	25	10	—	—	—	—
		1975	25	1	31	8	—	—	—	—
	Overtredingen	1974	18	—	—	2	—	—	—	—
		1975	19	—	5	4	—	—	—	—
R Krijgsraden voor de Landmacht										
Militaire delicten	Misdrijven	1974	137	10	81	12	—	—	10	7
		1975	116	12	56	11	—	—	1	13
	Overtredingen	1974	28	—	1	1	—	—	—	—
		1975	35	—	1	1	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	1974	275	5	143	19	—	—	1	2
		1975	263	7	191	21	—	—	—	—
	Overtredingen	1974	492	—	34	21	2	—	—	—
		1975	479	—	37	13	—	—	—	—
C. Krijgsraad voor de Luchtmacht										
Militaire delicten	Misdrijven	1974	21	1	6	3	—	—	—	—
		1975	20	1		—	—	—	—	4
	Overtredingen	1974	4	—	—	—	—	—	—	—
		1975	17	—	1	—	—	—	—	—
Commune delicten	Misdrijven	1974	39	—	29	6	—	—	—	—
		1975	33	—	39	3	—	—	—	—
	Overtredingen	1974	75	—	12	4	—	—	—	—
		1975	52	—	13	3	—	—	—	—

Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten: 1e halfjaar 1974—1975[1])

Aard der delicten	1974				1975			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	5	2	—	3	24	3	—	21
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht (art. 157 t/m 176)	—		—	—	1	—	—	1
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m t/m 206)	24	17		7	15	10	—	5
XII Valsheid in geschrifte (art. 225 t/m 235)	1	1	—	—	13	9	—	4
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	9	2	2	5	9	1	2	6
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	1	1	—	—	2	2		—
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	4	3	—	1	5	1	—	4
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	1	1	—		—			—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	54	32	—	22	64	43	1	20
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	4	—	1	3	1	—	—	1
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	170	84	4	82	135	51	4	80
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	1	—	1	—		—	—	—
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	31	25	—	6	30	15	1	14
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	4	—	—	4	2	—	—	2
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	72	52	1	19	41	32	—	9
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	4	—		4	2	1	—	1
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	12	10	—	2	14	8	—	6
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	397	230	9	158	358	176	8	174

Vervolg **Staat 6. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1e halfjaar 1974—1975**[1]

Aard der delicten	1974				1975			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. voorw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
B. Bijzondere Wetten								
Wegenverkeerswet	170	110	4	56	237	161	—	76
Telegraaf- en Telefoonwet	4	1	—	3	5	—	1	4
Vuurwapenwet	36	32	—	4	32	21	—	11
Opiumwet	33	32	—	1	40	31	1	8
Distributiewet	20	19	—	1	—	—	—	—
Misdrijven Bijzondere Wetten	263	194	4	65	314	213	2	99
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek) Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichting onttrekt (art. 96 t/m 107)	154	93	8	53	94	48	15	31
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	85	50	6	29	87	59	3	25
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	42	26	2	14	33	28	—	5
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	4	2	—	2	—	—	—	—
VIII Verkeersmisdrijven (art. 162 t/m 164)	25	19	1	5	42	32	—	10
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht	310	190	17	103	256	167	18	71
Totaal rubrieken A, B en C	970	614	30	326	928	556	28	344
Aantal dubbeltellingen[2]	246	122	6	118	208	98	9	101
Aantal veroordelingen	724	492	24	208	720	458	19	243

[1]) Uitsluitend de onherroepelijk geworden uitspraken.
[2]) Personen, ter zake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld (begrepen in A, B en C).

Staat 7. Krijgstuchtelijke afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen; 1e halfjaar 1974—1975

		Koninklijke Marine				Koninklijke Landmacht				Koninklijke Luchtmacht				Totaal			
		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune		Militaire		Commune	
		Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen	Misdrijven	Overtredingen
Hoofdstraffen																	
Berisping	1974	11	—	—	—	13	1	5	4	3	1	—	—	27	2	5	4
	1975	9	—	1	—	11	—	9	—	1	—	—	—	21	—	10	—
Strafdienst	1974	21	—	4	—	5	—	—	—	—	—	—	—	26	—	4	—
	1975	22	—	2	—	5	—	1	—	—	—	—	—	27	—	3	—
Geldboete	1974	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1975	51	2	18	2	114	3	36	3	10	2	—	—	175	7	54	5
Licht arrest	1974	[1]163	1	[1] 30	—	197	9	17	12	13	1	2	—	373	11	49	12
	1975	[2]165	—	[2] 8	[2] 4	136	1	7	2	10	1	—	—	311	2	15	6
Verzwaard arrest	1974	92	—	14	1	522	3	52	5	39	2	—	—	653	5	66	6
	1975	75	—	5	1	361	—	29	1	30	1	—	—	466	1	34	2
Totaal	1974	287	1	48	1	[3]738	13	74	21	55	4	2	—	[3]1 080	18	124	22
	1975	322	2	34	7	627	4	82	6	51	4	—	—	1 000	10	116	13
Bijkomende straffen																	
Inhouding van geldelijke militaire inkomsten	1974	6	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	10	—	1	—
	1975	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Hieronder respectievelijk 99 en 18 tevens strafdienst.
[2]) Hieronder respectievelijk 105, 2 en 4 tevens strafdienst.
[3]) Hieronder verplichting om t.h. 2 uur vóór het avondappèl aanwezig te zijn.

REGISTERS 1975

TREFWOORDEN

Administratieve maatregelen
— Strafvonnis en daaruit voortvloeiende — 152
— Zeekrijgsraad houdt bij de strafoplegging rekening met te verwachten — als gevolg van de straf 218
— Rechten en administratie, rechtvaardigheid en automatisme; door J. W. Rameijer 425
Reactie daarop 542
Administratieve rechtspraak
— Officier-tandarts verzet zich tegen hem te kennen gegeven voornemen tot voordracht tot ontslag. Beroep niet ontvankelijk verklaard omdat hij door dat voornemen niet rechtstreeks in zijn belang werdgetroffen 46
— Officier-tandarts verzet zich tegen hem verleend leeftijdsontslag. Beroep ongegrond verklaard 48
— Marineofficier verzet zich tegen terugvordering van het hem bij wijze van voorschot te veel betaalde. Beginsel van rechtszekerheid 53
— Geen toekenning van een mil. invaliditeitspensioen aan een gewezen dpl. soldaat, die in 1961 tijdens avondpermissie op weg naar zijn onderdeel een motorongeval overkwam. Avondpermissie valt niet onder het begrip verlof of bewegingsvrijheid als bedoeld in het geldende V.R.I.D.K.L., derhalve geen dienstongeval; ook geen dienstverband aanwezig 168
— Aangevoerde gewetensbezwaren door de minister niet erkend nu deze in de uiteenzetting der gronden een zekere tegenstrijdigheid vaststelde. De Kroon acht die tegenstrijdigheid niet genoegzaam komen vast te staan en vernietigt de ministeriële beslissing wegens onvoldoende motivering 172
— Verzoek van officier-arts zich in de periode van zijn verbintenis te mogen specialiseren of hem anders te ontslaan van zijn verbintenis door Min. Def. afgewezen. Beroep daartegen door A.G. deels niet-ontvankelijk, deels ongegrond verklaard. C.R.v.B. beslist dat de motivering het besluit tot afwijzing niet kan dragen en bepaalt dat een nieuw besluit dient te worden genomen 234
— Sergeant-majoor verzoekt herplaatsing in de ranglijst, in verband met het feit dat hij bij weder-in-dienst-treding als vrijwilliger niet de rang kreeg welke hij als oorlogsvrijwilliger in Indonesië bekleed had. Afwijzend besluit van Min. Def. door A.G. nietig verklaard. C.R.v.B. bevestigt die uitspraak. 238
— Verzoek tot erkenning van gewetensbezwaren afgewezen nu deze niet in de zin der wet onoverkomelijk zijn. Verzoeker acht oorlogsgeweld in b.v. Zuid Amerikaanse situatie acceptabel 245
— Officier wordt kort voor zijn 'dienstverlating op eigen verzoek overgeplaatst. Vergoeding verhuiskosten wordt niet toegekend. Beroep op adm. rechter faalt . 294
— Dpl. militair, wegens gebreken (rugaandoening) ontslagen ontvangt geen invaliditeitspensioen. C.R.v.B. acht geen verergeiend verband aanwezig 297
— Beroep tegen ruim 4 jaar oud conduiterapport i.v.m. dreigende niet-bevordering. C.Z.M. acht geen bijzondere omstandigheden aanwezig die termijnoverschrijding zouden rechtvaardigen. C.R.v.B. oordeelt anders. 304
— Besluit van C.Z.M. Ned. tot ongegrondverklaring van een klaagschrift tegen een tweetal reeds oude conduiterapporten door c.r. vernietigd op grond van onvolkomenheid van het gehouden onderzoek 338
— Beroep tegen het vermelden van wangedrag in de privé-sfeer in een conduiterapport door C.Z.M. Ned. ten dele gegrond verklaard 346
— Vijftal beroepschriften tegen het niet verlenen van vrijstelling van militaire dienst aan dpl. onderwijzer; 3 niet ontvankelijk verklaard wegens termijnoverschrijding, overigen ongegrond verklaard 350
— Kroon verleent tijdelijke vrijstelling van dienst wegens persoonlijke onmisbaarheid in vaders zaak/landbouwmachines en winkel in bedrijfsbenodigdheden . . . 352
— Niet-ontvankelijk verklaring van verzet op grond van termijnoveischrijding. Mogelijkheid van een voorlopig beroepschrift. 412

— Klaagschrift betr. een ruim 2 jaar oud conduiterapport. C.Z.M. ziet geen bijz. omstandigheden welke termijnoverschrijding zouden rechtvaardigen. Niet-ontvankelijkheid 413
— Vijftal beroepen i.v.m. niet-bevordering tot kolonel. Betekenis van de 6 maanden termijn van art. 104 Ambt. wet. C.R.v.B.: nietigverklaring mag niet achterwege gelaten worden omdat deze toch niet tot het beoogde doel kan leiden; beter in dat geval het besluit nietig, doch de nietigheid voor gedekt te verklaren . . . 418
— Wijziging van conduiterapport i.v.m. later strafvonnis; vermelding van vergrijpen in de privésfeer gepleegd in de onderscheiden rubrieken van het conduiterapport . 479
— Invoer van een met belastingfaciliteiten in het buitenland gekochte auto . . . 483
— Voormalig lid van de Opbouwdienst beroept zich m.b.t. voor pensioen geldige diensttijd vergeefs op zijn diensttijd als zodanig. Invaliditeitspensioen toegekend m.i.v. de ontvangdatum van de aanvrage in 1966 525
— Wel aannemelijk dat klachten (i.v.m. aangeboren rugafwijking) door mil. dienst tijdelijk zijn verergerd, doch niet dat bijz. zeer nadelige invloeden van die dienst leidden tot blijvende verergering 529
— Besluit van C.Z.M. tot gedeeltelijke gegrondverklaring van beroep tegen een beoordeling, door C.R.v.B. nietig verklaard wegens gebreken in het terzake gehouden onderzoek 534
— Samenloop van weduwenpensioenen. Terugvordering wegens te veel ontvangen pensioen; beslissing daartoe door C.R.v.B. nietig verklaard 566
— Kapitein gaat vruchteloos in beroep tegen ontheffing uit zijn functie van L.O./sportofficier en zijn niet-bevordering tot majoor 572
— Beroep tegen besluit, waarbij een „kennisgeving" door de Minister was ingetrokken, niet-ontvankelijk verklaard, het beroep was mede gericht op verandering van het beoordelingssysteem 575

Afwezigheid; zie onder **Ongeoorloofde afwezigheid** resp. **Desertie.**

Afwezigheid van alle schuld.

— Krijgsraad spreekt vrij van het telastegelegde handelen in strijd met art. 26 W.V.W. op grond van aanwezigheid van een pathologische roestoestand, welke voor beklaagde niet voorzienbaar zou zijn geweest. H.M.G. wijst die onvoorzienbaarheid van de hand en veroordeelt met verwerping van het beroep op — . 264

Alcoholhoudende drank.

— Onder invloed van — te Katwijk een auto bestuurd 150
— Idem op militaire weg te Den Helder 218
— Onder invloed van — een rijwiel bestuurd. 257
— Onder invloed van — te Den Helder een auto bestuurd waarbij tevens joyriding werd gepleegd. Krijgsraad neemt m.b.t. het eerste afwezigheid van alle schuld aan (pathologische roestoestand); vrijspraak. Het H.M.G. veroordeelt echter. . 264
— Krijgsraad acht het te laste gelegde besturen van een auto onder invloed van — . niet bewezen; vrijspraak. H.M.G. acht t l.g. wel bewezen en veroordeelt . . . 272
— Zich door gebruik van — ongeschikt gemaakt voor een bevolen wachtdienst . . 335
— Onder invloed van — in Duitsland een auto bestuurd; Krijgsraak: Art. 162 W.M.Sr.; H.M.G. Art. 26 W.V.W.. 404
— In Duitsland een auto bestuurd met alcoholgehalte van 0.76 promille; toepasselijkheid W.V.W. in buitenland; bloedonderzoek door niet-aangewezen instantie; vrijspraak 446
— Idem met alcoholgehalte van 0.98 promille 449
— Idem, doch geen bepaald promillage ten laste gelegd 455
— Autobestuurder, onder invloed van — en te snel rijdend, rijdt in Duitsland voetganger aan die ernstig verwond wordt. Samenloop art. 308 W.Sr. en art. 162 W.M.Sr. 513
— Autobestuurder raakt, in Duitsland, van de weg terwijl hij verkeert onder invloed van — 552

Ambtelijke mededeling

— Onjuiste — omtrent beschadiging van een jeep t.o. twee onderofficieren die onderzoek instelden 331
— Idem omtrent inbraak en verdwijning van zijn P.S.U.-goederen. 466

Autogordel.

— Voor bestuurder van een motorrijtuig gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten is de — niet verplicht 587

Avondpermissie.
— Het begrip — valt niet onder verlof of bewegingsvrijheid als bedoeld in de ministeriële beschikking van 3-10-1945 no. 35 168
Bedreiging (commune).
— — met enig misdrijf tegen het leven gericht 392
Bedreigen van een meerdere.
— Opzettelijk — met geweld, door met vol gas op deze in te rijden 99
— Opzettelijk mondeling — met enig kwaad. 398
— Dpl. kanonnier bedreigt een wachtmeester: „Ik sla je hardstikke dood" 473
Beklag ex art. 9 **R.b.d.K.**
— Staat beroep open tegen een beschikking op —? 40
Beklag tegen **krijgstuchtelijke straf(reden).**
— Dpl. sold. wordt gestraft terzake van het verspreiden van een pamflet tijdens een onderdeelsfeest te Ermelo. Beklag in twee instanties afgewezen 39
— Officier-arts beklaagt zich terzake van onbillijke behandeling bij diens optreden als vertrouwensman. Beklag in 1e instantie afgewezen. Hij beklaagt zich terzake daarvan wederom. Tweede beklag in behandeling genomen en geedeltelijk gegrond verklaard 40
— Strafoplegging, terzake van het niet doen van aangifte bij invoer van een camera, door H.M.G. te niet gedaan omdat hier een fiscaal delict, derhalve geen krijgstuchtelijk vergrijp voorhanden was. 112
— Onderofficier wordt gestraft wegens een recent en een aantal aanzienlijk vroeger gepleegde vergrijpen. Het H.M.G. acht het medestraffen van deze vroegere vergrijpen, in aanmerking genomen de destijds daarop gevolgde reacties, niet opportuun; wel houdt het Hof bij het bepalen van de straf met die vergrijpen rekening. Het Hof passeert het feit dat bij de behandeling van het beklag in 1e instantie klager niet werd gehoord door een der in art. 65 W.K. opgesomde functionarissen. 117
— Dpl. soldaat maakt een ongepaste opmerking t.o. zijn meerdere. Hij wordt gestraft, terwijl het „Formulier krijgstuchtelijke afdoening" slechts gewaagde van een ongepast gebaar; H.M.G. ziet hierin geen ander vergrijp doch slechts een ander aspect van dezelfde onkrijgstuchtelijke gedraging 160
— Wangedrag tijdens een les, gepleegd 2 dagen vóór de invoering van de krijgstuchtelijke straf van geldboete, niettemin met geldboete gestraft. Beklag in behandeling genomen ofschoon ingediend vóór ingang van de wettelijke termijn. H.M.G. gaat met beide accoord 163
Beklagtermijn.
Beklag tegen krijgst. straf ontvankelijk ondanks het niet nakomen van de — van art. 62 W.K. 163
Belastingzaken.
— Belastingstrafzaken staan niet ter competentie van de mil. rechter, kunnen derhalve niet krijgstuchtelijk worden afgedaan 112
Belediging van een meerdere
— Opzettelijke — door toevoeging van het woord „slijmerd" 104
— Idem, met de woorden „Vuile wezebeek" 398
Betoging.
— Ministeriële voorlopige algemene aanwijzingen inzake de uitoefening van het recht van — 593
Bevoegdheid.
— Met overschrijding van — een marinier bevolen op de grond te gaan liggen en hem vervolgens mishandeld 27
Bloedproef.
— Voor toepassing van art. 26, lid 2 is noodzakelijk dat de — wordt uitgevoerd overeenkomstig K.B. van 9-10-'74, Stb. 596 . . . . . 448, 453
— Voor bestuurder van een motorrijtuig gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten is de — niet verplicht. 587
Desertie
— Ongeveer 8 weken afwezig geweest na bewegingsvrijheid. 147
Diefstal. Zie ook: Diefstal, gekwalificeerde.
— Van een militair paspoort en kascheques 211
— Van geld uit de kast van twee collega's 326

Diefstal, **gekwalificeerde.**
— Van een auto door twee verenigde personen 222
— Tijdens een nachtelijke inbraak in een woning de bewoonster met een bijl zwaar lich. letsel toegebracht. De krijgsraad kwalificeert dit als poging tot diefstal als omschreven in 312 Sr. Het H.M.G. ziet in het bewezene twee afzonderlijke feiten t.w. poging tot diefstal (311 Sr.) en mishandeling zwaar lich. letsel tengevolge hebbend 279
— Van een fiets, door twee matrozen in Denemarken 320
— Van geld in een door de dader te bewaken ministerie-gebouw 326
— Van een autoradio op een door de dader als planton te bewaken terrein . . . 401
— Van geld, door twee personen, met verbreking van een tweetal flipperkasten. . 464
Dienst.
— Betekenis van de woorden „in dienst" in art. 142 W.M.Sr. 29
Dienstbevel.
— H.M.G. verwerpt het verweer dat het bevel tot het zich in uniform kleden – in Suriname – geen — zou zijn 206
Dood door schuld.
— Door onvoorzichtigheid een schot uit een UZI-pistool-mitrailleur doen afgaan waardoor een soldaat werd getroffen en overleed 107
Drugs.
— In Duitsland in het bezit gevonden van ca. 3 kilo hashish 153
— In Curaçao marihuana voorhanden gehad 230
— In Duitsland hashish aanwezig gehad; Toepasselijkheid Opiumwet in Duitsland 254
— In Nederland hashish aanwezig gehad 257
Dubbele bestraffing.
— Administratieve maatregelen n.a.v. strafrechtelijke veroordeling 152
Formulier krijgstuchtelijke afdoening.
— De krijgstuchtelijke strafreden en de in het — omschreven beschuldiging . . . 160
Feitelijke **insubordinatie.**
— Dpl. soldaat slaat sergeant der 1e kl. in het gezicht 99
— Feitelijke aanranding van en gewelddadig verzet tegen een wachtmeester m.b.v. een bajonet 156
— Dpl. kanonnier slaat en stompt wachtmeester. 473
Georganiseerd overleg.
— Nieuwe structuur militair —; door mr. A. J. T. Dörenberg 313
Geschriften, verspreiding van
— Door middel van pamfletten opgeroepen tot sit-down-actie in legerplaats 't Harde 31
— Pamfletten verspreid tijdens onderdeelsfeest te Ermelo 39
Gewetensbezwaren.
— Gronden voor erkenning van — tegen militaire dienst; studieprijsvraag Mil. Recht. Vereniging 1, 14
— Wet en Besluit van 23-12-1974 houdende wijziging van de Wet, resp. het Besluit — militaire dienst 178
— Ontwerp van wet tot wijziging van de Wet — militaire dienst, memorie van toelichting en voorlopig verslag. 185
— Verslag over voordracht prof. v.d. Bosch inz. — 355
Grondrechten.
— De vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht – een weerwoord; door mr. G. Lammers 129
— Idem, een reactie op een weerwoord; door mr. drs. A. J. Modderkolk 249
— Voorlopige algemene aanwijzingen inzake de uitoefening van bepaalde — door militairen 588
Huishoudelijk onderzoek.
— Officier tegenover wie opz. ongehoorzaamheid werd gepleegd treedt op als voorzitter van de commissie — in zelfde zaak 357
Joy-riding.
— Een marinier pleegt — te Den Helder, terwijl hij bovendien onder invloed van alcohol verkeert 264
Justificatie.
— De — procedure; door mr. F. F. Langemeijer. 377

Justitiële Statistiek.
— Militaire — van het C.B.S. over de jaren 1973 en 1974 361
— Militaire — van het C.B.S. over de eerste halfjaren 1974 en 1975 . 604
Kriminalisering.
— (De)kriminalisering, (de)penalisering; door mr. G. Lammers . 65
Meineed.
— Als getuige in een strafzaak onder ede opzettelijk een valse verklaring afgelegd . 209
Militair Juridisch Brevet.
— Toekenning van het — 127
Militair oproer.
— Staking van militairen in Duitsland, door krijgsraad gekwalificeerd als —. . 84
Militair Rechtelijke Vereniging.
— Studieprijsvraag —; Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren militaire dienst 1, 14
— Enkele beschouwingen over wetsontwerp 11546; voordracht prof. jhr. mr. van den Bosch voor de —; 72
— Rechts- en belangenbescherming van militairen; voordracht mr. A. J. T. Dorenberg voor de —; 489
— Bestuursmutatie 424
Mishandeling.
— Bij betrapping tijdens een nachtelijke inbraak de bewoonster met een bijl zwaar lich. letsel toegebracht. Krijgsraad kwalificeert als poging tot diefstal als omschreven in art. 312 W.Sr. H.M.G. ziet er twee afzonderlijke feiten in t.w. poging tot diefstal (art. 311 W.Sr.) en — zwaar lich. letsel tengevolge hebbend 279
— Adjudant onderofficier der Kon. Marine slaat man met wapenstok op het hoofd . 517
Noodtoestand.
— Wachtcommandant gaat i.v.m. komende schietoefening tijdens zijn wachtdienst slapen. Beroep overmacht in de vorm van — aanvaard 388
Onbillijke behandeling; zie onder Beklag ex. art. 9 **R.b.d.K.**
Ongeoorloofde afwezigheid.
— Telastelegging inzake — nietig verklaard wegens te vage omschrijving van de periode van afwezigheid. 146
Ongeschikt maken.
— Zich door alcoholgebruik — voor een bevolen wachtdienst 335
Ontploffing.
— Middels een z.g. nabootser explosie en vlam een — veroorzaakt op het balcon van flatwoning 562
Opzettelijke **ongehoorzaamheid.**
— Staking van Nederl. militairen in W. Duitsland, gekwalificeerd als „Samenspanning tot —" 93
— Dpl. soldaat weigert gereedschap schoon te maken en keert desbevolen niet terug naar zijn meerdere 99
— Opz. nagelaten een eind te maken aan de muziek in de onderdeelsbar 104
— Opz. geweigerd te gehoorzamen aan het bevel zich in uniform te kleden. Verwerping van het verweer dat dit bevel geen dienstbevel zou zijn 203
— Geweigerd zich, desbevolen, in uniform te kleden. 216
— Geweigerd zich ondanks uitdrukkelijk bevel te melden op een gestraftenappel . 398
— Dpl. soldaat loopt weg ondanks bevel van sergeant zich bij deze te vervoegen . . 476
— Kapitein-arts gehoorzaamt niet aan bevelen om dienst te doen in uniform en zich naar een studie-test te begeven. 507
— Niet voldaan aan bevelen de houding aan te nemen tijdens vlaggeparade en om zich in uniform te kleden 521
Overmacht.
— Wachtcdt. gaat i.v.m. komende schietoefening tijdens zijn wachtdienst slapen. Aanvaard beroep op — in de zin van noodtoestand 388
Overschrijding van bevoegdheid.
— Met — een marinier bevolen op de grond te gaan liggen en hem vervolgens mishandeld 27
Penalisering.
— (de)kriminalisering, (de)penalisering; door mr. G. Lammers. . 65
Personalia 26, 184, 248, 359,424,488, 544

Psychiatrisch **Jur.** gezelschap.
— Voordracht voor — van prof. v.d. Bosch inzake gewetensbezwaren militaire dienst (verslag) 355
Radiozendinrichting.
— Zonder machtiging een walky-talky aanwezig gehad 395
Rechter en Administratie.
— Straffen en maatregelen t.z.v. hetzelfde feit 152
— —; rechtvaardigheid en automatisme; door J. W. Rameijer 425
— Administratieve maatregelen naast straffen 542
Rechtsbescherming.
— Rechts- en belangenbescherming van militairen; voordracht mr. Dörenberg voor M.R.V. 489
Reserve-personeel.
— Omtrent het — der krijgsmacht; door mr. G. L. Coolen 369
Samenloop.
— Eendaadse — art. 308 W.Sr. en art. 162 W.M.Sr.; te snel rijdende automobilist rijdt onder invloed van alcohol in Duitsland een voetganger aan die ernstig letsel oploopt 513
Samenspanning.
— — tot opzettelijke ongehoorzaamheid; staking van Nederl. militairen in West Duitsland 93
Schildwacht.
— Veroordeling t.z.v. het niet nakomen van de als — op hem rustende verplichtingen; t.l.l. behelst noch het woord —, noch een der in art. 69 W.M.Sr. omschreven criteria voor dat begrip 521
Sit down-actie.
— — in legerplaats 't Harde 31
Staking.
— — door Nederl. militairen in West Duitsland 84
— Sit down-actie legerplaats 't Harde 31
Steffen Mr. **A.** F., In memoriam 603
Straf- en tuchtrecht.
— Herziening —; (de)kriminalisering; (de)penalisering; door mr. G. Lammers . . 65
Strafmaat.
— — bij algehele dienstweigering 184
— Zeekrijgsraad houdt bij de vaststelling van straf rekening met te verwachten adm. gevolgen daarvan 218
Strafreden.
— De krijgstuchtelijke — en de beschuldiging omschreven in het Formulier krijgst. afdoening 160
Telastelegging.
— Subs. — betr. ongeoorloofde afwezigheid nietig verklaard wegens te geringe concreetheid 146
Territoriale werking.
— Krijgsraad: aan de W.V.W. in zijn geheel moet een strikt — worden toegekend. Anders H.M.G. 404
— Krijgsraad: — van de W.V.W. in verband met afwijkende verkeersregels in het buitenland; H.M.G.: er vond geen onderzoek plaats in de zin van art. 33a W.V.W.; vrijspraak 446
— Hoge Raad 15-4-1975: Een aantal bepalingen van de W.V.W. ziet slechts op gedragingen in Nederland, maar art. 36 van die wet, dat niet gewaagt van wegen, behoort niet tot die bepalingen 580
Tucht **ondermijnen.**
— Door middel van een pamflet, waarin werd opgeroepen tot sit down-actie getracht de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen (art. 147 W.M.Sr.) . . . . .
Uitrit.
— De verbindingsweg tussen de Generaal Spoorkazerne en de Leuvenumseweg te Ermelo vormt op het punt waar beide samenkomen geen uit/inrit in de zin van het R.V.V. 510
Valse aangifte.
— Res. korporaal doet — omtrent inbraak en diefstal van PSU-goederen in zijn

garage. 466
Valse naam.
— Als verdachte aangehouden door de politie, deze een — opgegeven. 556
Valsheid in geschrift.
— Met schending van bijzondere rechtsplicht; door het opnemen van een onjuistheid in een proces-verbaal betr. verkoop van afgekeurde marinegoederen . . . 135
— Een aantal girocheques geïnd na deze valselijk te hebben ingevuld 556
Verduistering.
— Barbeheerder eigent zich gelden toe uit de bar-kas en uit een representatiefonds . 224
— — van een geldbedrag in dienstbetrekking door een korporaal-schrijver . . . 262
— — van na oefening overgebleven springlading en slagpijpje 331
Vergadering.
— Voorlopige algemene aanwijzingen inzake de uitoefening van het recht van — door militairen 580
Verkeersdelicten militaire.
— Rijden onder invloed van alcohol 218
— Idem in Duitsland, in strijd met door bevoegde (Duitse) gezag gegeven regels; art. 167 W.M.Sr. 449
— Idem in Duitsland; toepassing art. 162 W.M.Sr. 455
— Autobestuurder, onder invloed van alcohol en te snel rijdend, rijdt in Duitsland voetganger aan die ernstig verwond wordt. Samenloop art. 308 W.Sr. en 162 W.M.Sr. 513
— Autobestuurder raakt, in Duitsland, van de weg terwijl hij verkeert onder invloed van alcohol 552
— Korporaal bestuurt in Duitsland een auto, met een bloed alcoholgehalte van 1,93 promille. Krijgsraad past, ondanks wetswijziging van 1-11-1974, niet art. 26 W.V.W. doch art. 162 W.M.Sr. toe. Anders H.M.G. 404
Verkeersdelicten commune.
— Rijden onder invloed van alcohol 150,257,264,272,404
— Joyriding 264
— Automobilist rijdt door de middenberm en botst frontaal op tegenligger . . . 322
— Snelheidsovertreding na passeren van het bord „einde max. snelheid van 50 km" op de grens van bebouwde kom. 471
— Bestuurder van auto rijdt in Duitsland onder invloed van alcohol en met te hoge snelheid; voetganger aangereden en ernstig verwond. Samenloop art. 308 W.Sr. en art. 162 W.M.Sr. 513
Vertrouwensman.
— Beklag van — tegen de wijze waarop een tuchtproces werd gevoerd; na afwijzing daarvan ook daartegen beklag ingediend, hetgeen in behandeling genomen . . 40
Voorlopig arrest.
— Een grond voor —; door mr. F. F. Langemeijer 545
Vrijheid van meningsuiting.
— De — binnen de krijgsmacht – een weerwoord; door mr. G. Lammers . . . 129
— Idem, een reactie op een weerwoord: door mr. drs. A. J. Modderkolk 249
— Voorlopige algemene aanwijzingen inzake de uitoefening van bepaalde grondrechten door militairen 588
Vuurwapen.
— Als militair in Duitsland een — en munitie voorhanden gehad. H.M.G. verwerpt de stelling dat de vuurwapenwet slechts territoriale werking zou hebben . . . 288
V.V.D.M.
— Sit down-actie in 't Harde door leden van het plaatselijk afdelingsbestuur — . . 31
Wachtdelicten.
— Als schildwacht op de „site" in slaap gevallen 102
— Als onderofficier van de wacht ongeautoriseerd zijn schip verlaten 291
— Wachtcommandant gaat in een tent liggen slapen; vrijspraak i.v.m. aanvaard beroep op overmacht 388
— Wachthebbende volgt niet de voorgeschreven patrouilleroute en verzuimt de prikklok te bedienen 461
— Wachthebbende verlaat wachtlokaal en verkleedt zich in zijn legeringskarner in burger. Schildwacht? 521
Wapenen.

— Wet van **9** mei **1890** houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van —; overtreden door het bij zich hebben van een wapenstok **517**
Wederspannigheid.
— Verzet tegen overbrenging door politie-ambtenaren n.a.v. verkeersovertreding . **228**
— Idem n.a.v. belediging **387**
Wetgeving.
— Koninklijke Besluiten van **4** en **11** oktober **1974** verband houdend met de Rijkswet van **12** sept. **1974** (Stb. **537),** houdende wijziging van de W.K., het **W.M.Sr.** en het militaire strafprocesrecht **61**
— Enkele beschouwingen over het wetsontwerp **11546** (R **823)** tot wijziging W.K., **W.M.Sr.** en het mil. strafprocesrecht; door prof. jhr. mr. van den Bosch . . . **72**
— Wet van **23** dec. **1974,** houdende wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst **178**
— Besluit van **23** dec. **1974** houdende wijziging van het Besluit gewetensbezwaren militaire dienst **181**
— Ontwerp van wet tot wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, memorie van toelichting en voorlopig verslag. **185**
Wettige oproeping voor de **werkelijke** dienst.
— **Opz.** niet voldaan aan een — door een dpl. soldaat met groot verlof **213**

WETTELIJKE BEPALINGEN

	art.	blz.
Wetboek van Militair Strafrecht	4	254. 288. 404. 446. 450. 455
	5a	230
	23	154. 279. 326
	69	521
	76	27
	97	146
	98	146
	108	104, 398, 473
	114	84, 99, 104, 203, 216 398, 476, 507, 521
	116	99
	117	99, 156, 473
	124	84
	127	84
	129	102, 291, 388, 461, 521
	131	335
	132	331, 466
	140	27
	142	27
	147	31
	150	213
	152	326, 401
	162	218, 404, 455, 513, 552
	167	449
Wetboek van Strafrecht	5	404, 446, 580
	36a	154
	40	388
	44	135
	45	279
	55	552
	56	556
	57	279, 556
	63	556
	80	84
	157	562
	158	562
	180	228, 387
	188	466
	207	209
	225	135, 556
	285	392
	300	27, 279, 517
	307	107
	308	513
	310	211, 326
	311	222, 279, 320, 464
	312	279
	321	224, 331
	322	262
	435	556
Administratief beroep. Voorschrift betreffende het —	2	304. 413
	3	338. 534
Ambtenarenwet 1929	24	46. 575
	26	572

	art.	blz.
	47	418
	58	572, 575
	104	418
	105	572
	106	412
Beoordeling. Besluit — officieren luchtmacht	13	575
Bevordering en ontslag beroepsofficieren. Wet —	42	418
	57	48
	81a	48
Bezoldiging zeemacht. Voorschriften — buiten Nederland	211	53
Conduiterapporten. Voorschrift — (V.V.K.M. 1)		338, 479, 534
	260	346
	411	346
Dienstplichtwet	15	350, 352
	16	352
	17	352
	20	350
Georganiseerd overleg. Besluit —		313
Gewetensbezwaren. Wet — militaire dienst	2	245
	5	185
	7	172, 185, 245
Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht	79	112
Koninklijk besluit van		
19 mei 1949. Nr. 19	6	238
27 juli 1950. Stb K 320		483
25 okt. 1965. Stb 491	13	234
Krijgstucht. Wet op de —	2	65, 102, 112, 249
	7a	163
	37	126
	58	102, 216
	61	163
	62	163
	65	117
— Reglement betreffende de —	9	40
	17	129, 249
Militaire weduwenwet	28f	566
Opiumwet	3	153, 230, 254, 257
Opiumlandsverordening (Antillen)	4	230
Pensioenwet. Algemene burgerlijke —	S4	566
Algemene militaire —	E4	297
	E11	297
	O2	566
	V12	566
	W4	566
	Y15	566
	Y17	566

	art.	blz.
— voor de landmacht	2	168. 529
	28	525
Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof	65	377
Rechtspleging		
— Land- en Luchtmacht	7	545
	114a	146
	193	146
— Zeemacht	6	545
Rechtstoestand militairen zeemacht. Reglement —	97	304
Studiekosten. Besluit tegemoetkoming — asp. offn. geneeskundige dienst	13	234
Telegraaf- en Telefoonwet	3	395
	20	395
Verordening 1940/71 van 15-8-1940	1	525
Verplaatsingskostenbesluit 1962	3	294
	5	294
	8	483
Vertrouwensman. Regeling — K.L.	6	41
	9	40, 160
	12	40, 160
Vuurwapenwet	3	288
Wapenen. Wet houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van —	1	517
Wegenverkeerswet	25	322
	26	150, 257, 264, 272, 404 446, 449, 551, 580
	33a	446, 449
	36	580
	37	264
	45	587
— Reglement verkeersregels en -tekens	9	471
	16	510, 511
	52	471

JURISPRUDENTIE

STRAFRECHT

Hoge Raad

1975 15 apr **580***

Hoog Militair Gerechtshof

1973 29 aug 256
1974 4 sep 93*
6 nov 36
4 dec **147***
18 dec **152, 206***
1975 5 feb 270. 273
5 mrt 285. 290
14 mei 409
28 mei 471
11 juni **453*, 458***, 511
9 juli **448***
27 aun 556

Permanente krijgsraad Ned. Zeemacht

1973 18 dec 320
1974 15 jan 291. **387***
20 mrt 27*
29 mei 135
12 juni 322
26 jun **257, 262,** 264
25 sep . . **218, 222, 224, 228, 230***
9 okt 150

Mobiele krijgsraad buitenland landmacht

1973 19 juni 254
1974 13 dec 288. 398
1975 **14 feb** 404
29 apr **446***, 473

Mobiele krijgsraad buitenland luchtmacht

1974 15 apr **449*, 455*, 552***

Arrondissementskrijgsraad Arnhem

1974 14 mrt 99
17 apr 102
18 apr 104
15 mei 107
12 juni 388
13 juni 84*
26 juni 335
20 aug 209. 211
21 aug 31
22 aug **216,** 461
28 aug 213
11 sep 507
26 sep **146***
10 okt 153
24 okt 326
5 nov **156***
7 nov 331. 476
12 nov 464
13 nov 466
14 nov 392
20 nov 395
27 nov 272
10 dec 279
18 dec 401
1975 25 feb 471
26 feb 513
25 mrt 510
8 apr 562
17 apr **521***
22 apr 556
24 apr 517

Arrondissementskrijgsraad Suriname

1974 17 sep **203***

TUCHTRECHT

Hoog Militair Gerechtshof

1974 **21** aug 39
23 **okt** **160***
20 nov **114***
18 dec **122***

Commandanten

1974 10 sep CZM Ned . . . **117***
2 okt C-1 LK . 40*
4 okt C 5 GGW . **112***
29 nov C VOC **163***

ADMINISTRATIEF RECHT

Centrale Raad van Beroep

1973 4 okt 53
7 nov 304
1974 13 mrt 46. 48
21 mei 168

Commandant Zeemacht Nederland

1974 23 apr **479***
24 sep 346
1975 **3 jan** **413***

19 juni 234. 238
29 okt . 412*, 529
13 nov 294
26 nov 525
10 dec 566
1975 7 jan 297
14 feb 572, 575
27 mrt 338*, 418
16 mei 483, 534*

Kroon

Koninklijk besluit van:

16 mrt 1974 nr. 150 . . . 245
16 mrt 1974 nr. 151 . . . 172
30 juli 1974 nr. 88 . 250
8 jan 1975 nr. 63 . 352

* Voorzien van een naschrift.

AUTEURS

Bosch, prof. jhr. mr. Th. W. **van den;** Enkele beschouwingen over het wetsontwerp **11546** (R 823) 72
Coolen, mr. G. L.; Omtrent het reserve personeel der krijgsmacht 369
Dörenberg, mr. A. J. T.; Nieuwe structuur militair georganiseerd overleg 313
— Rechts- en belangenbescherming van militairen 489
Keijzer, mr. N.; Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren tegen militaire dienst 1
Lammers, mr. **G.;** Herziening militair straf- en tuchtrecht; (de)kriminalisering, (de)-penalisering 65
— De vrijheid van meningsuiting binnen de krijgsmacht; een weerwoord . . . 129
Langemeijer, mr. F. F.; De justificatie-procedure. 377
— Een grond voos voorlopig arrest? 545
Modderkolk, mr. drs. A. J.; De vrijheid van meningsuiting in de krijgsmacht; een reactie op een weerwoord 249
Rameijer, J. W.; Rechter en administratie; rechtvaardigheid en automatisme . . 425
Ruig, T. de; Gronden voor erkenning van gewetensbezwaren militaire dienst . . 14

BOEKAANKONDIGINGEN

Bemmelen, prof. mr. J. M. van; Ons strafrecht, Deel I 360
Enschede. mr. Ch. J. en prof. mr. A. Heijder; Beginselen van strafrecht, 2e druk . . 310
S[illegible]ale de droit pénal et de **droit** de la guerre; Le cessez-le-feu . . . 312
Steinkamm, dr. E.; Die Wehrstrafgerichtsbarkeit im Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland 63

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. W. H. *Vermeer*, Officier van Administratie der **1e** klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

voor de Kon. Landmacht:	Mr. ***S. van der Ploeg,*** Brigade-Generaal van de Militair Juridische Dienst;
voor de Kon. Luchtmacht:	Mr. B. B. ***Klooster,*** Kolonel der Kon. Luchtmacht;
voor de Kon. Marine:	Mr. S. W. ***P. C. Braunius,*** Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. H. J. F. ***Bijvoet,*** Gerhard Voethstraat **11** te Arnhem; Telefoon **085-426170.**

VASTE MEDEWERKERS:

Mr. E. H. *Nuver*, Oud-ondervoorzitter van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Jhr. Mr. ***Th.*** W. ***van den Bosch,*** bijzonder hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam, Res. Luit.-kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d. ;

Prof. Mr. ***J.*** M. ***van Bemmelen,*** Oud-hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res. Luit.-Kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d.;

Mr. Dr. F. ***Kalshoven,*** Gewoon Lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

Dr. ***J. R. Stellinga,*** Staatsraad i.b.d.

WIJZE VAN UITGAAF:

Het ***M.R.T.*** verschijnt in **10** afleveringen per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van **1** januari **1975 f** 18,50. Men abonneert zich voor tenminste één jaargang bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, postgiro nr. **425300,** of bij zijn boekhandelaar. Losse afleveringen zijn vanaf 1 januari **1975** verkrijgbaar tegen de prijs van **f 3,50**.

De schrijvers van bijdragen van meer dan **2** pagina's ontvangen een honorarium van **f 10,—** per pagina tot een maximum van **f 100,—** per aflevering, benevens **10** presentexemplaren-overdrukken.
Kennisgeving van adreswijziging te richten tot de Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat te 's-Gravenhage.

Dit tijdschrift sedert mei 1903 verschenen onder de titel „Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel „Militair Rechtelijk Tijdschrift"

Militair Rechtelijk Tijdschrift

REDACTIECOMMISSIE:
MR. W. H. VERMEER, MR. H. J. F. BIJVOET,
MR. S. VAN DER PLOEG, MR. C. MANTE, MR. W. A. J. WEVERS

VASTE MEDEWERKERS:
JHR. MR. A. BAUD, PROF. MR. A. D. BELINFANTE, PROF. MR. J. M. VAN BEMMELEN
MR. DR. F. KALSHOVEN, DR. J. R. STELLINGA

Gedrukt en uitgegeven op last van het Departement van Defensie

Deel LXVIII
1975

Staatsuitgeverij 's-Gravenhage